

చరిత్ర

హిందూ దేశ, ఆంధ్రుల, సాహిత్య, తత్వ

తెలుగువారి ఇంటిపేర్లు

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కౌతిక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శిక్షవృక్ష

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలరాజీ

గురు గౌరమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు పీఠప్రభాకర స్వామి

యోగి పరమహంస

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు తైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు హాయి బాలా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవినాయక ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమారాధ్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2990100061897

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or](#)
[Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

తెలుగు వారి యింటి పేర్లు

(SOCIO-LINGUISTIC STUDY OF SURNAMES IN TELUGU)

డా. తేశ్వ సత్యవతి, M.A., Ph.D.

లెక్చరర్, పి.వి.ఎస్. కళాశాల,

పెదనందిపాడు, గుంటూరుజిల్లా.

పి.ఎచ్. డి పట్టంకోసం నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పించిన
సిద్ధాంత వ్యాసం

జి. ఆర్. పబ్లికేషన్స్

గుంటూరు - 1

విషయ సూచిక

పుటలు

సంకేత పదవివరణ పట్టిక	i - viii
మొదటి భాగం :	1 - 53
ప్రవేశిక	1 - 10
భూమిక	11 - 28
భారతీయేతర భాషలలో ఇంటిపేర్లు	29 - 49
ఇతర భారతీయ భాషలలో ఇంటిపేర్లు	50 - 53
తెలుగువారి ఇంటిపేర్లు	54 - 178
తెలుగు సాహిత్యంలో ఇంటిపేర్లు	54 - 158
వ్యవహారంలో తెలుగువారి ఇంటిపేర్లు - వర్గీకరణ	159 - 176
ఉపసంహారం	177 - 178
రెండో భాగం	179 - 547
గృహనామ వివరణ పట్టిక	179 - 529
గృహనామ పరపద వివరణ పట్టిక	530 - 547
ఆధార గ్రంథసూచి	548 - 556

సంకేత పద వివరణ పట్టిక

తెలుగు గ్రంథాలు :

అడిదం.	:	అడిదం సూరకవి జీవిత
అనిరు.	:	అనిరుద్ధ చరిత్ర
అప్పక.	:	అప్పకవీయము
అలం. చ.	:	అలంకార చంద్రోదయము
ఆం. క. త.	:	ఆంధ్ర కవి తరంగిణి
ఆం. క. న.	:	ఆంధ్ర భా సరిత్పారము
ఆం. భా. భూ	:	ఆంధ్ర భాషా భూషణము
ఆం. వా.	:	ఆంధ్ర వాచస్పత్యము
ఆం. సా. ప. ప.	:	ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రిక
ఆము.	:	ఆముక్తమాల్యద
ఉప్పటా.	:	ఉప్పటారాధ్య చరిత్ర
కమ్మ. చ.	:	కమ్మవారి చరిత్ర
కళా.	:	కళాపూర్ణోదయము
కవి. చ చం.	:	కవి జనచక్రార చంద్రోదయము
కవిజీ.	:	కవి జీవితములు
కవి. ర.	:	కవి కర్ణాటసాయనము
కాళిం. ప.	:	కాళిందీ కన్యకా పరిణయము
కాశీ.	:	కాశీఖండము
కుఱ్ఱా.	:	కుఱ్ఱా కృష్ణవిలాసము
కుమార.	:	కుమార సంభవము
కువల.	:	కువలయాళ్వ చరిత్ర
కృష్ణరా. వి.	:	కృష్ణరాయ విజయము
కేయూ.	:	కేయూర బాహు చరిత్ర
కౌస.	:	కౌసల్యా పరిణయము
క్రీడాభి.	:	క్రీడాభిరామము
గజా.	:	గజానన విజయము

గంధ.	: గంధపహము
చం. చ.	: చంద్ర భామ చరిత్ర
చంద్రా. చ.	: చంద్రాంగద చరిత్ర
చమత్కా.	: చమత్కారమంజరి
చంపూ.	: చంపూ రామాయణము
చాటు. మ.	: చాటుపద్య మణిమంజరి
చాటు. ర.	: చాటుపద్య రత్నాకరము
జై మి.	: జై మినీ భారతము
దశకు.	: దశకుమార చరిత్ర
దశ. రా. నం. చ.	: దశరథ రాజనందన చరిత్ర
ధర్మనం.	: ధర్మనందన విలాసము
నవచో.	: నవచోళ చరిత్ర
నారా. మ.	: నారాయణ చరిత్రహాత్మ్యము
నాసికే.	: నాసికేతోపాఖ్యానం
నీలా. పరి.	: నీలాసుందరి పరిణయము
పండి.	: పండితారాధ్య చరిత్ర
పద్మ. ఉ. ఖం.	: పద్మపురాణము ఉత్తర ఖండము
పల్నా.	: పల్నాటి వీరచరిత్ర
పాండు.	: పాండురంగ మాహాత్మ్యము
పారి.	: పారిజాతాపహరణము
ప్రద్యు	: ప్రద్యుమ్నోపాఖ్యానము
ప్రబోధ.	: ప్రబోధ చంద్రోదయము
ప్రభా. ప్ర.	: ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము
ప్రభులిం.	: ప్రభులింగలిలి
ప్రా. ఆం. చ. భూ.	: ప్రాచీనాంధ్రచరిత్ర భూగోళనర్వవ్యము
ప్రాస్తా. వ.	: ప్రాస్తావిక వద్యావళి
బహుళా.	: బహుళాశ్వ చరిత్ర
బిల్వణీ.	: బిల్వణీయము
భాగ.	: భాగవతము

భీమే.	: భీమేశ్వర పురాణము
భృగు.	: భృగు సంతతి మహాప్రజంధము
మను.	: మనుచరిత్ర
మన్నా. వి.	: మన్నారుడాసు విజయము
మార్కం.	: మార్కండేయ పురాణము
మిత్రవిం.	: మిత్ర విందోపాఖ్యానము
మైరా. చ.	: మైరావణ చరిత్ర
మొ. రా.	: మొల్ల రామాయణము
యాజ్ఞ.	: యాజ్ఞ వల్క్యచరిత్ర
రంగ. చ.	: రంగరాజు చరిత్ర
రసిక.	: రసికజన మనోభిరామము
రాఘ.	: రాఘవ పాండవీయము
రాజశే.	: రాజశేఖర చరిత్ర
రామా.	: రామాభ్యుదయము
రుక్మ.	: రుక్మవతీ పరిణయము
రుక్మి. ప.	: రుక్మిణీ పరిణయము
రెడ్డి.	: రెడ్డివత శాస్త్రము
లక్ష్మీనం.	: లక్ష్మీ సంవాదము
లంకా.	: లంకావిజయము
లలి.	: లలితాంబోపాఖ్యానము
వరాహ.	: వరాహ పురాణము
వల్లభా.	: వల్లభాభ్యుదయము
వ. సా. చ.	: వరసావిత్రి చరిత్ర
వసు.	: వసుచరిత్ర
వాల్మీ.	: వాల్మీకి చరిత్ర
విక్ర.	: విక్రమార్క చరిత్ర
విజ. విలా.	: విజయనాదినీ విలాసము
విప్రనా.	: విప్రనారాయణ చరిత్ర
విష్ణుమా.	: విష్ణుమాయ నాటకము

విష్ణుమి.	:	విష్ణుమిత్రోపాఖ్యానము
వీర. వి.	:	వీరభద్ర విజయము
వైజ.	:	వైజయంతీ విలాసము
శకుం. వ.	:	శకుంతలా పరిణయము
శతక.	:	శతక కవుల చరిత్ర
శంత. చ.	:	శంతన రాజనందన చరిత్ర
శ. ర.	:	శబ్ద రత్నాకరము
శశిరే.	:	శశిరేఖా పరిణయము
శివయో.	:	శివయోగి సారము
శివలీ.	:	శివలీలా విలాసము
శుకచ.	:	శుకచరిత్ర
శృం. భ. చ.	:	శృంగార భల్లాణ చరిత్ర
శృం. శా.	:	శృంగార శాకుంతలము
శృం. సం.	:	శృంగార సంద్య
శేష.	:	శేషధర్మములు
శ్రీకృష్ణ.	:	శ్రీకృష్ణాభ్యుదయము
శ్రీకృష్ణ. సం.	:	శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదము
శ్రీగౌ. వి.	:	శ్రీగౌరీ వివాహము
శ్రీచి. ఖ.	:	శ్రీచిత్ర భారతము
శ్రీజీ.	:	శ్రీజీవయాత్ర
శ్రీదీ. చ.	:	శ్రీదీక్షిత చరిత్ర
శ్రీరంగ.	:	శ్రీరంగమాహాత్మ్యము
శ్రీరా. క.	:	శ్రీరామ కల్యాణము
శ్రీరా. నిలా.	:	శ్రీరామచంద్ర విలాసము
శ్రీల.	:	శ్రీలక్ష్మీనారాయణ పరిణయము
శ్రీశం. వి.	:	శ్రీశంకర విజయము
శ్రీసూక్తి.	:	శ్రీసూక్తి వసుప్రకాశము
షోడ.	:	షోడశకుమార చరిత్ర
సకః నీ.	:	సకలనీతి సమ్మతము

నత్య.	:	నత్యభామా స్వాంతనము
నత్య. ఉ.	:	నత్యవత్సపాఖ్యానము
నత్య. కృ. సం.	:	నత్యభామా కృష్ణ సంవాదము
సానం.	:	సానందోపాఖ్యానము
సింహ.	:	సింహాసన ద్వ్యతింశిక
సుదక్షి.	:	సుదక్షిణా పరిణయము
సుభద్రా.	:	సుభద్రా పరిణయము
సుఖ. ర.	:	సుఖాషిత రత్నావళి
సువర్చ. వ.	:	సువర్చలా పరిణయము
సూ. ని.	:	సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు
హంస.	:	హంసవింశతి
హరవి.	:	హరవిలాసము
హరివం. పూ. భా.	:	హరివంశము పూర్వభాగము
హరిశ్చం.	:	హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము

భాషా సంకేతాల వివరణ :

ఆర.	:	ఆరబిక్
ఆం.	:	ఆంగ్లం
ఉ.	:	ఉర్దూ
క.	:	కన్నడం
కు.	:	కువి
కూ.	:	కూయి
కొడ.	:	కొడగు
కోలా.	:	కోలామి
గోం.	:	గోండి
త.	:	తమిళం
తు.	:	తుళు
తె.	:	తెలుగు
నా.	:	నాయకి

ప.	:	పరి
పర్తి.	:	పర్షియన్
పా.	:	పాళీ
పాగ్రి.	:	పాగ్రికృతం
బాగ్రి.	:	బాగ్రిహుయా
మ.	:	మలియాళం
మరా.	:	మరాఠీ
సం.	:	సంస్కృతం
హిం.	:	హిందూస్తానీ

ఇతర సంకేతాలు :

ఆం. నా.	:	ఆంగ్లనామం
ఇం. పే.	:	ఇంటిపేరు
ఉ.	:	ఉచ్చారణ
ఉదా.	:	ఉదాహరణ
వీ. ప.	:	వీకవచనం
ఔప.	:	ఔపవిభక్తిక రూపం
కు. నా.	:	కుటుంబనామం
క. సూ.	:	కులసూచి
గృ. నా. ప.	:	గృహనామ పరపదం
గృ. నా. పూ.	:	గృహనామ పూర్వపదం
గ్రా. నా.	:	గ్రామనామం
చూ.	:	చూడండి
జ. ని.	:	జననిరక్షులు
తం. పే.	:	తండ్రిపేరు
తె.	:	తెలుంగాణ
ద్వి. వి.	:	ద్వితీయావిభక్త్యంగ రూపం
పం.	:	పంక్తి
పర్య.	:	పర్యాయపదాలు

పు.	:	పుట
పు. నా.	:	పురుషనామం
పు. నా. అను.	:	పురుషనామ అనుబంధం
పు. నా. వ.	:	పురుషనామ పరపదానుబంధం
పోల్చిచూ.	:	పోల్చిచూడండి
బహు.	:	బహువచనం
బహు. ద్వి. వి.	:	బహువచనానికి ద్వితీయా విభక్త్యంగం
బహు. ఔప.	:	బహువచనానికి ఔప విభక్తిక రూపం
మొ.	:	మొదలై నవి
రా.	:	రాయలసీమ
రూ	:	రూపాంతరం
రూ. చూ.	:	రూపాంతరాలకు చూడండి
వా.	:	వాడుక
వి	:	విశేషాంశాలు
వి. చూ.	:	వివరములకు చూడండి
వృ. నా.	:	వృక్షశాస్త్ర నామం
వ్య. నా.	:	వ్యక్తినామం
శా.	:	శాసనాలు
శా. రూ.	:	శాసన రూపం
స.	:	సర్కారు
సం.	:	సంపుటి
సా.	:	సాహిత్యం
శ్రీనా.	:	శ్రీనామం
శ్రీనా. అను.	:	శ్రీనామ అనుబంధం

తె.రా.స.) కుండలీకరణంలో సూచించబడిన ప్రాంతాలలో ఆ ఇంటిపేరు వ్యాప్తిలో వుందని అర్థం.

> పూర్వమందున్నది సమీప మాతృకగావి, ప్రాచీన రూపమనిగావి అర్థం.

- < మొనవైపున వున్నది జన్మరూపమని శాని, పరిణత రూపమనిగాని అర్థం.
- ? సందేహాస్పదమైనది.
- ఈ గుర్తు గృహనామంలోని ఒక పదానికి పూర్వం వుంటే ఆపదం గృహనామ పరిపదమనీ, పదానికి తరువాత వుంటే అది గృహనామ పూర్వపదమనీ అర్థం.

ఆంగ్ల గ్రంథాలు :

C.P.D.L.	Collected Papers on Dravidian Linguistics.
C.T.S.I.	Castes and Tribes of South India
D.E.D.	Dravidian Etymological Dictionary
D.E.D.S.	Dravidian Etymological Dictionary Supplement.
F.F.	Fairs and Festivals
J.A.H.R.S.	Journal of Andhra Historical Research Society
N.I.	Nellore Inscriptions
S.I.I.	South Indian Inscriptions
T.T.D.E.S.	Tirumala Tirupati Devasthanam Epigraphical Series
T.M.P.	Topographical List of Madras Presidency.

తెలుగు వారి ఇంటి పేర్లు

(మొదటి భాగం)

ప్రవేశిక

గృహనామాల సేకరణ - ఆధారాల వివరణ :

ప్రస్తుత పరిశోధనలో పేర్కోబడ్డ గృహనామాల సేకరణ ఏడు విధాలుగా జరిగింది. 1. ఓటర్ల జాబితానుండి. 2. గ్రంథాలనుండి, 3. తెలుగు శాసనాల నుండి. 4. వార్తాపత్రికలనుండి. 5. ఉత్తరాలద్వారా. 6. సంభాషణ రూపంలో. 7. వివిధ కార్యాలయాలనుండి.

1. ఓటర్ల జాబితాలనుండి :

ఇంటిపేర్లను ఓటర్ల జాబితాలనుండి సేకరించడం ఒక పద్ధతి. తెలుగు దేశంలో వ్యవహారంలోవున్న అందరి ఇంటిపేర్లు పరిమిత వ్యవధిలో పట్టికా రూపాన ప్రదర్శించడం కష్టంకనుక యధేచ్ఛా సేకరణ (Random Selection) పద్ధతిలో ఇంటిపేర్ల సేకరణ జరిగింది. తెలంగాణాలోని రంగారెడ్డి, హైదరాబాదు జిల్లాలోని 58 గ్రామాలు, రాయలసీమలోని చిత్తూరు, కడపజిల్లాలోని 102 గ్రామాలు, సర్కారు ప్రాంతంలోని కృష్ణా, గుంటూరు జిల్లాలోని 50 గ్రామాలకు సంబంధించిన 1976వ సంవత్సరపు ఓటర్ల జాబితాలనుండి ఇంటిపేర్లు సేకరించడం జరిగింది. ప్రతి నియోజకవర్గం కార్యాలయం నుండి ఆయా నియోజకవర్గాలకు చెందిన గ్రామాల ఓటర్ల జాబితా గ్రహించి అందలి ఇంటిపేర్లు గ్రహించడ మయింది. ఎన్నికల కార్యాలయంలో మరో ప్రతి లేనందున సేకరణ అక్కడే చేయవలసి వచ్చింది. సర్కారు జిల్లాలో గృహనామాల సేకరణ ఈ పద్ధతిలోనే జరిగింది.

తెలంగాణాలోని మలక్ పేట, హైదరాబాదు ఎన్నికల కార్యాలయములలో అధికారుల అనుమతితో ఓటర్ల జాబితాలు పరిశీలించి నప్పటికీ ఆ జాబితాలన్ని అంగభాషలో ఉన్నందున ఇంటిపేర్ల సేకరణ కష్టంగా కన్పించింది ఓటర్ల జాబితాలు అంగభాషలో ప్రచురించబడడం వలన ఉద్భవించిన అనవసరమైన అడ్డంకులు

మధ్య భేదం స్పష్టంగా లేకపోవడంతో హాస్య దీర్ఘాలకు తేడా లేకపోవడం వలన కొన్ని ఇబ్బందులు కలిగాయి.

2. గ్రంథాలనుండి

సాహిత్యం, చారిత్రక రచనల (కులచరిత్రలు) అని ఈ భాగాన్ని రెండుగ విభజించవచ్చు.

అ. సాహిత్యం నుండి :

నన్నయ కాలమునుండి ఇప్పటివరకున్న సాహిత్యంలోని పీఠికలు కృత్యవతారికలు, అశ్వాసాది అశ్వాసాంత గద్య పద్యాలలో ఉన్న ఆయా కృతికర్తల, కృతిభర్తల, కృతిప్రేరకుల గృహనామాలు సేకరించబడ్డాయి.

ఆ. చారిత్రక రచనలు :

కొంతమంది వారి కుల చరిత్రను గ్రంథంగా రాశారు, కొన్ని గ్రంథాల్లో గృహనామ పట్టిక కూడ చోటుచేసుకొంది ఉదా : కొత్త భావయ్య చౌదరిగారి కమ్మవారి చరిత్ర. ఆచార్య పాలడుగు శేషాచల వర్మగారి కూర్మరాజీయము, విపుల ఇండ్ల పేర్లు-శాఖలు, గోత్రములు, ఇవికాక ప్రాచీన గవరల చరిత్ర, బలిజకుల చరిత్ర ముండి కూడా ఇంటిపేర్లు సేకరించబడ్డాయి. ఎ. నాగభూషణంగారి వ్రావిడ బ్రాహ్మణుల ఇంటిపేర్లు, రాదిరాజు సీనమాలిక, Thurston గారి 'Castes and Tribes of South India', ఏడు సంపుటలు గృహనామాల సేకరణకు ఎంతో తోడ్పడ్డాయి. పల్నాటి వీరచరిత్రలో అనుగురాజుతో పాటు యాత్రకు వెళ్ళినవారిని వర్ణించిన సందర్భం. పండితారాధ్య చరిత్రలో భక్తుల నమూనాలను వర్ణిస్తున్న పుట్టాలు, ఓరుగంటి చరిత్రలో కాకతీయుల కాలంనాటి నాయకులను పేర్కొన్న పట్టిక. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి చాటుపద్య మణిమంజరిలోని ద్వాత్రింశన్మంత్రి సీనమాలిక ఇంటిపేర్ల సేకరణకు ఎంతో దోహదం చేసినవి.

బి. తెలుగు శాసనాలనుండి

సాధు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి 'Early Inscriptions' అకాడెమీ వారిచే ప్రచురించబడిన డా॥ బూదరాజు రాధాకృష్ణగారి 'Early Telugu Inscriptions', తిరుపతి విశ్వవిద్యాలయం వారు ప్రచురించిన డా॥ యమ్. రామారావుగారి

'Inscriptions of Andhra Desa'. దక్షిణాంధ్ర శాసనాలలో నాలుగు, ఆరు సంపుటలు. వేపా రామేశం పంతులుగారిచేత ముందుమాట రచించబడిన తెలంగాణా శాసనములు. శ్రీ జి. పరబ్రహ్మ శాస్త్రిగారి తెలుగు శాసనాలు. రంగచార్యగారి 'Topographical list of Madras Presidency' రెండు సంపుటలు మొదలైన శాసన గ్రంథాలలో కన్పించిన గృహనామాలు పూర్వా పరాలతో సహా స్వీకరించబడ్డాయి. శాసనాలలోని గృహనామాలకు ఇప్పుడు వాడుకలో ఉన్న గృహనామాలకు రూపంలో చాలా తేడా కన్పిస్తుంది.

4. వార్తాపత్రికల నుండి :

వార్తాపత్రికలలో ప్రచురించబడే సభలు, సమావేశాలలో పాల్గొన్న వ్యక్తి నామాలలోని గృహనామాల సేకరణ మరో పద్ధతిగా స్వీకరించబడింది. 1976 జూన్ నుండి నవంబరు వరకు వెలువడిన ఆంధ్రప్రభ, ఆంధ్రజ్యోతి, ఈనాడు దినపత్రికలలోని ఇంటిపేర్లు గ్రహించబడ్డాయి.

5. ఉత్తరాల ద్వారా :

కొన్ని ప్రాంతాలలోని స్నేహితులనుండి ఉత్తరాలద్వారా ఇంటిపేర్లు స్వీకరించబడ్డాయి. ఈ పద్ధతి ఎక్కువగా రాయలసీమలో ఉపయోగించబడింది. ఓటర్ల జాబితాలో ఇంటిపేర్లు అదృశ్యమయి ఏకాక్షర రూపంలో కన్పించినందు వల్ల ఓటర్ల జాబితాలద్వారా జరిగే గృహనామాల సేకరణ పద్ధతికి రాయలసీమలో అవరోధం కలిగింది. అందువలన రాయలసీమలోని కొన్ని ప్రాంతాలనుండి భోజనపాటి రాజేంద్రనాయుడు, ఎర్రాండ్ల పల్లి; యమ్. వెంకటరెడ్డి, మలకాటపల్లి; బి. గురునాథనాయుడు, కొత్తపల్లి (చిత్తూరుజిల్లా); టి. రామమూర్తి, చిత్తూరు మొదలైనవారు ఒక్కొక్కరు వారి పరిసర ప్రాంతాల్లో ఉన్న ఇరువై గ్రామాల లోని గృహనామాలను కులాలతోసహా సేకరించి పంపారు.

6. సంభాషణ రూపంలో :

పరిచయమున్నా లేకపోయినా చాలా సందర్భాలలో కలసిన వ్యక్తులనుండి వారి ఇంటిపేర్లు, వారి బంధువుల, నన్నిహితుల ఇంటిపేర్లు, వారు ఏయేప్రాంతాల్లో నివసిస్తున్నారో, ఏకులానికి సంబంధించినవారో సంభాషణ రూపంలో గ్రహించబడ్డాయి.

7. వివిధ కార్యాలయాల్లోని జాబితాలనుండి :

కళాశాలల్లో సీట్లకోసం, ఎంప్లాయిమెంట్ ఆఫీసుల్లో ఉద్యోగంకోసం, విశ్వవిద్యాలయంలో పరీక్షలకోసం దరఖాస్తులు పెట్టుకొన్న అభ్యర్థుల జాబితాల నుండి ఇంటిపేర్లు సేకరించబడ్డాయి. పెదనందిపాడు కళాశాల, నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయంలోని పరీక్షావిభాగం, గుంటూరు ఎంప్లాయిమెంటు ఎక్స్‌చేంజిలోని ఆఫీసుల్లోగల అభ్యర్థుల జాబితాలు ఇందుకు తోడ్పడ్డాయి.

మొత్తంమీద ఆరు వేల గృహనామాలు సేకరించినప్పటికీ ఇప్పుడు వాడుకలో ఉన్నవాటికి పూర్వరూపం ఏదై ఉంటుందో గ్రహించలేనివి కొన్ని, ఉచ్చారణ, లేఖన దోషాల వలన రూపాన్ని కోల్పోయినవి కొన్ని. అర్థం తెలియని పేర్లు కొన్ని పరిశోధనకు అంతుచిక్కలేదు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేర్లకు, బ్రాహ్మణుల ఇంటిపేర్లకు గ్రంథాలలో పట్టికలున్నాయి గనుక ఈ ఇంటిపేరు ఈ కులంలో ఉన్నదని పేర్కొనబడింది. ఇతర కులాలకు ఈ అవకాశం కలుగలేదు. రాయల సీమలోని గృహనామాల సేకరణ స్థానికులచేత చేయబడింది గనుక ఏ గృహ నామం ఏ కులానికి చెందిందో తెలిసింది.

అలానే నర్కూరు జిల్లాలోకూడ ఏయే కులాల్లో ఏయే ఇంటి పేర్లున్నాయో తెలుసుకోవడంకోసం కొందరి వ్యక్తుల వద్ద ప్రయత్నించినప్పటికీ, ఇంటిపేరు చెప్పినంత సులభంగా కులంపేరు చెప్పడానికి ఇష్టపడలేదు. పైగా ఈ ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో కూడా కులాన్నిగురించి అడుగుతున్నారా; అన్నట్లు కోపంగా చూస్తున్నందున ఈ ప్రయత్నం విరమించబడింది.

సిద్ధాంత వ్యాససారం :

ఈ సిద్ధాంత వ్యాసంకోసం సేకరించిన ఇంటిపేర్ల జాబితాలనుండి గృహ నామాలుగా నిలిచిపోయిన గ్రామనామాల పట్టిక గ్రంథ విస్తరణ భీతివల్ల తొలగించబడింది. స్థూలంగా ఈ సిద్ధాంత వ్యాసం రెండు భాగాలుగా విభజించ బడింది. మొదటిభాగం ఇంటిపేర్ల తత్త్వ సందర్భనానికి సంబంధించింది. రెండో భాగంలో స్వరూప వ్యభావ నిరూపణలకు సంబంధించిన వివరణలతో ఇంటిపేర్లు అకారాద్యను క్రమంలో ప్రదర్శించబడ్డాయి.

మొదటి భాగం :

ఈ భాగం నాలుగు చిన్న ప్రకరణాలుగా విభజించబడింది. భూమిక, భారతీయతర భాషలో ఇంటిపేర్లు, ఇతర భారతీయ భాషలలో ఇంటిపేర్లు, తెలుగువారి ఇంటిపేర్లు—ఈ భాగానికి రూపుదిద్దాయి. ప్రవేశిక ముందు చూపబడింది. ఇందులో గృహనామాల సేకరణ—ఆధారాల వివరణలు ఇవ్వబడ్డాయి. గృహనామాల సేకరణ ఓటర్ల జాబితాలనుండి, గ్రంథాలనుండి తెలుగు శాసనాలనుండి, వార్తా పత్రికలనుండి, ఉత్తరాల ద్వారా, సంభాషణ రూపంలో, వివిధ కార్యాలయాలనుండి అవి ఏడువిధాలుగా జరిగిందని పేర్కొనబడింది. ఒక్కొక్క భాగాన్ని గురించి వివరించడం జరిగింది. ఇందు సిద్ధాంత వ్యాస ప్రణాళిక ఇవ్వబడింది.

మొదటి ప్రకరణం :

ఈ ప్రకరణం భూమికగా చెప్పబడింది. సంజ్ఞావాచకాలను వివరించడానికి ప్రాచ్యపాశ్చాత్య పండిత పరిశోధకుల అభిప్రాయాలు స్థూలంగా ప్రదర్శించబడ్డవి. నామ విజ్ఞానాన్ని గురించి వివరిస్తూ సంజ్ఞానామ శాస్త్ర విభజన ఎన్ని రకాలుగా వుంటుందో చూపించబడింది. సంజ్ఞావాచకాలన్నీ ఒకదానితో ఒకటి ఎక్కువ సంబంధం కలిగి వుంటాయని వివరించడమయింది. ఉదా : గ్రామనామం ఇంటిపేరుగా ఉంటుంది. వ్యక్తినామం ఇంటిపేరుగా ఉంటుంది. ఇంటిపేరు గ్రామనామంగానూ కన్పిస్తుంది.

పేరుకుగల ప్రాధాన్యాన్ని వివరిస్తూ నిఘంటువుల్లో ఇవ్వబడ్డ నామ నిర్వచనాలు పేర్కొనడం జరిగింది.

ఇంటిపేరుతో ఎక్కువ సన్నిహిత సంబంధం కలది వ్యక్తినామం గనుక ఆ వ్యక్తినామాలను వాటి ఉనికిని చర్చిస్తూ వ్యక్తినామాలకు ఏర్పడే మారుపేర్లను వివరించడమయింది. ఈ రెండోపేరు ముద్దుపేర్లు, వ్యంగ్యనామాలు, కలంపేర్లు బిరుదులు, మార్పుకున్నవి. ఇంటిపేర్లు ప్రథమాక్షర సంఘటితాలు, పట్టపుపేర్లు, సంకేత నామాలు, రంగస్థల నామాలు అని సౌలభ్యంకోసం తొమ్మిది విధాలుగా విభజించబడింది. ఒక్కొక్కవిభాగాన్ని గురించి కొద్దిగొద్దిగా వివరణ చేయడానికి పీలుకలిగింది.

కుటుంబ నామాన్ని గురించి తెలుసుకునేముందు కుటుంబం యొక్క ఆవశ్యకత, దాని వ్యాప్తి, ప్రాధాన్యం వివరించడం ప్రధానం. కుటుంబం లేకపోతే సంఘానికి ఆ స్థితి లేదు. అందుకే అది మూలకాలంనుండి కుటుంబం ఎలా మూలకాల ఆవసరాలు తీర్చుతున్నదీ వివరించబడింది. కుటుంబ వ్యవస్థను పేర్కొంటూ కుటుంబాన్ని ఎన్నిరకాలుగా చూపవచ్చునో వివరించబడింది. మాతృస్వామిక పితృస్వామిక వ్యవస్థలతోపాటు బహుభార్యత్వ బహు భర్తృత్వ కుటుంబాల నిర్మాణంకూడా వివరించబడ్డాయి. భారతదేశంలో కుటుంబ వ్యవస్థ చాలా పటిష్ఠమైనది. మొన్నమొన్నటి వరకు అవిభక్త కుటుంబాలే ఎక్కువగా ఉండేవి. ఇప్పుడు చిన్నచిన్న కుటుంబాల సంఖ్య ఎక్కువయింది. నాగరికత వెర్రితలలు వేస్తున్న ఈ సమాజంలో కుటుంబ భవిష్యత్తు ఎలా ఉంటుందో ఊహించబడింది.

నిఘంటువులలోను అనేక విజ్ఞాన సర్వస్వాలలోను ఈబడ్డ గృహనామ నిర్వచనాలు ప్రదర్శించబడ్డాయి. కుటుంబ నామ ప్రాధాన్యం, ప్రయోజనం వివరించబడ్డాయి.

రెండో ప్రకరణం :

ఇందు భారతీయేతర భాషలలోని ఇంటిపేర్ల పరిశీలన జరిగింది. పాశ్చాత్య దేశాలలో ఇంటిపేర్ల పద్ధతి ఎలావునో పరిశీలించడానికి అనేక విజ్ఞాన సర్వస్వాలు ఎంతగానో ఉపకరించాయి. పాశ్చాత్య భాషలలో ఇంటిపేర్లు ఏయే తీరుల్లో వాడుకలో ఉన్నాయో నిరూపించబడ్డాయి. ఈ ప్రకరణాన్ని పాశ్చాత్యజాతులు, మధ్య ప్రాచ్య జాతులు, చైనా, జపాన్, కొరియా మొదలైన ప్రాంతాలలో ఇంటిపేర్లను మూడు విభాగాలుగా విభజించడం జరిగింది. స్కాట్, జర్మన్, జెక్ మొదలైనవి పాశ్చాత్యజాతుల్లోనూ, అరబిక్, అరామిక్ యూదు మొదలైనవి వాటిని మధ్య ప్రాచ్యభాషలుగానూ, చీనీ, జపానీ, కొరియన్ మొదలైనవి ఒక విభాగంగానూ, గ్రహించబడ్డాయి.

భారతీయేతర భాషల్లో గల ఇంటిపేర్లను మాతాపితరుల వలన ఏర్పడ్డవి, వృత్తినిబట్టి, నివాస స్థలాన్ని బట్టి, స్వరూపాన్ని బట్టి, జంతువుల పెంపకాన్ని సరించి అవలంబించిన మాతాన్నిబట్టి అని ఆరు విధాలుగా విభజించడం జరిగింది,

మాతాపితరుల నామాలు వేర్వేరుగా వివరించబడ్డాయి. తండ్రిపేరును వ్యక్తి నామానికి అనుబంధించుకోవడం చాలా ప్రాంతాల్లో కన్పిస్తుంది. ఒక్కొక్క ప్రాంతంలో ఆ పద్ధతి ఒక్కొక్కరకంగా ఉంది. ఈ విషయాలు విపులీకరించ బడ్డాయి. స్పెయిన్, లాటిన్ అమెరికాల్లో కన్పిస్తున్న మాతృస్వామిక పద్ధతికి ఉదాహరణలు చూపించబడ్డాయి. ఇలానే మిగిలిన భాగాల వివరణ జరిగింది.

మనకు ఇంటిపేర్లు తరచుగా మారుతున్నప్పటి పాశ్చాత్యుల్లోకూడ ఇంటిపేర్లు మార్పిడి కన్పిస్తుంది. అలా మార్పులను పొందిన ఇంటిపేర్లు కారణాలతో సహా చూపించబడ్డాయి.

పాశ్చాత్యుల గృహనామాలు ఆంగ్లంలో వుంటాయిగనుక ఆ పేర్లను తెలుగులో ఉచ్చరించడం రాయడం చాలా కష్టమైనవని. అందువలన ఉచ్చారణా స్యరూపాన్ని తెలుగులో రాస్తూ ఆపదాన్ని ఆంగ్లంలో కుండశీకరణంలో సూచించవలసి వచ్చింది. ఒక్కొక్క పదాన్ని ఒక్కొక్క వ్యక్తి ఒక్కొక్క విధంగా ఉచ్చరిస్తాడు గనుక ఆ పదానికి ఏరూపం సమీపంలో ఉందనిపిస్తే అది గ్రహించడం జరిగింది. కొన్ని ఉద్ధరణాలను ఆంగ్లంలో పేర్కొని వాటికి వెంటనే భావం వివరించబడింది.

మూడో ప్రకరణం :

ఈ ప్రకరణంలో తెలుగు దేశానికి చుట్టుప్రక్కలగల ప్రాంతాల్లో ఉన్న ఇంటిపేర్లీతి పరిశీలించబడింది. ఆంధ్రదేశం నుండి ఇతర ప్రాంతాలకు వెళ్ళిన ఆంధ్రులు కొందరు ఆ ప్రాంత ప్రభావం తమమీద పడకుండా ఇంటిపేరు నిలుపు కున్నారు. మరికొందరు ఆ ప్రభావంతో మన పద్ధతిని వదిలి ఆ పద్ధతినే స్వీకరించారు. పరిసరస్థ భాషల్లో గృహనామాలను ద్రావిడ భాషల్లో ఇంటి పేర్లు, గౌడియ భాషల్లో ఇంటిపేర్లని రెండు విధాలుగా విభజించబడ్డాయి. తమిళులలో, కేరళలో, మైసూరు ప్రాంతంలో ఇంటిపేర్లు ఎలావున్నాయో ద్రావిడ భాషల్లోని ఇంటిపేర్లలోను: గుజరాత్, మహారాష్ట్ర, మధ్యప్రదేశ్ ప్రాంతాల్లోని ఇంటిపేర్లు గౌడియ శాఖలోని ఇంటిపేర్లుగా పేర్కొనబడ్డాయి.

నాల్గో ప్రకరణం :

తెలుగువారి ఇంటిపేర్లను గూర్చి ఇందులో చెప్పబడింది. ఈ ప్రకరణం

తెలుగుసాహిత్యంలో ఇంటిపేర్లు, వ్యవహారంలో తెలుగువారి ఇంటిపేర్లు—వర్గీకరణ అని రెండుగా విభజించబడింది. సాహిత్యంలో ఇంటిపేర్లు భాగంలో తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రసక్తమయిన ఇంటిపేర్లు ప్రదర్శించబడ్డాయి. ప్రాచీనాంధ్ర కవుల కావ్యావతారికాభాగాల్లో, ఆశ్వాసాద్యంత గద్యల్లో కన్పిస్తున్న కృతికర్తల, కృతి భర్తల, కృతిప్రేరకుల ఇంటిపేర్లు ఉదహరించబడ్డాయి. సాహిత్యంలో అక్కడక్కడా కవులు చేసిన వంశవర్ణనలు ప్రదర్శించబడ్డాయి. సాహిత్యంలోని ఇంటిపేర్లను మూలపురుషులతో ఏర్పడ్డవి. మాతాపితరుల నామధేయాలతో సంబంధంగలివి. గ్రామనామాలు, పౌరుష లేక బిరుదనామాలు, వృత్తులు, జననిరుత్తులు, మార్పులు అని ఏడు భాగాలుగా విభజించబడ్డాయి.

మూలపురుషుల పేర్లతో ఏర్పడిన వాటిని గురించి చేప్పేటప్పుడు వ్యక్తి నామ పరపదాలైన—నేని, —రాజు, —రెడ్డి లాంటిని తీసుకొని ఆ పరపదం గల సాహిత్యంలోని ఇంటిపేర్లన్నీ అకారాధ్యనుక్రమంలో కూర్చి ఒక్కొక్కదానికి వివరణ చేయబడింది. సాహిత్యంలో కన్పించిన ఇంటిపేరును వ్యక్తినామంతో పాటు ఇక్కడ ఉదహరించి దానిప్రక్కనే కుండలీకరణలో గ్రంథనామం, పుట సూచించబడ్డవి.

ఉపనిషత్తుల్లోనూ సాహిత్యంలోనూ గృహనామ స్థానంలో కన్పించిన తండ్రిపేర్లు, తల్లిపేర్లు, భర్తలపేర్లు ఉదహరించబడ్డాయి.

గ్రామనామాలను వివరించే సందర్భంలో గ్రామనామ పరపదాలైన—ఊరు, —కంటి, —కొండ, —కొలను, —వల్లి, —పాటి, —ప్రోలు, —మట్టి, —వాడ మొదలైన వాటితో గల గృహనామాలు అకారాధ్యనుక్రమంలో రాసి ఒక్కొక్క ఇంటిపేరును వివరించడం జరిగింది. పరపదాలను పేరుచేయడానికి వీలులేని 'బమ్మెర' లాంటి వాటికి వివరణ తరువాత ఈబడింది.

పౌరుష నామాలుమీదుగా ఏర్పడ్డ ఇంటిపేర్లను సంగీత ప్రావీణ్యాన్ని సూచించేవి, కవిత్వ పాండిత్యసూచి, పరాక్రమసూచి అని మూడు విధాలుగా విభజించడం జరిగింది. ఏకా, చల్లగాలి, మొదలైన బిరుదనామాలు కూడా వివరించబడ్డాయి. సాహిత్య గ్రంథాలలో ఈ ఇంటిపేర్లు గల భాగాలను ఉదహరిస్తూ అగ్రంథ నామం, అశ్వాసం, పుట కుండలీకరణల్లో సూచించ బడ్డాయి.

అర్చకం. అవసరం కొట్టరువు మొదలైన వృత్తిపరమైన ఇంటిపేర్లను వివరించడం జరిగింది ఆచంట, సిల్లలమర్రి, పుష్పగిరి, మేకా మొదలైన ఇంటి పేర్లకుగల జననిరుక్తులు చెప్పబడ్డాయి.

ఇంటిపేర్లలో భిన్నత్వం ఉంది. పూర్వం రెండుమూడు తరాల కొకసారి అరుదుగా మారుతుండేవి. సాహిత్యంలో అలాంటి మార్పులకు గల కారణాలు పరిశీలించబడ్డాయి. ఈ మార్పులు గ్రామనామాలు, నివాస ప్రదేశాన్ననుసరించి, భిరుదులు, వృత్తినుసరించి, సంస్కృతీకరణ, ప్రసిద్ధపురుషులనుండి, సందిగ్ధ స్థితివలన అవి ఏడు రకాలుగా రూపొందించబడ్డాయి,

సాహిత్యంలో చాలాచోట్ల కవులు చేసిన వంశవర్ణనలు ప్రదర్శించబడ్డాయి.

వ్యవహారంలో ఉన్న ఇంటిపేర్ల వివరణలో వ్యక్తినామంలో గృహనామ స్థానాన్ని వ్యక్తీకరించడం జరిగింది. వాడుకలో ఉన్న ఇంటిపేర్లను ఎన్ని రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చో వర్గీకరణచేసి ఒక్కోభాగాన్ని ఉదాహరణలతో పాటు వివరణ ఇవ్వబడింది. వర్గీకరణకు సూచించే పట్టిక రూపొందించబడింది నేటి సమాజంలో ఇంటిపేర్లలో మార్పు అధికంగానే కనిపిస్తుంది. ఆ మార్పులకు గల కారణాలను పేర్కొంటూ ఉదాహరణలతో వివరించబడ్డాయి.

సిద్ధాంత వ్యాసంలోని రెండోభాగం రెండుగా విభజించబడింది. 1. గృహ నామ వివరణపట్టిక, 2. గృహనామ పరపద వివరణ పట్టిక. గృహనామ పూర్వ పదాల పట్టిక ఒక క్రమపద్ధతిలో తయారుచేయబడింది. ఒక గృహనామ ఆరోపం కింద దానికి గల రూపాంతరాలు చూపించబడ్డాయి. తరువాత ఆ గృహనామం ఏవర్గానికి చెందిందో అంటే వ్యక్తినామానికో, పౌరుషనామానికో, వృత్తిని సూచించేదిగావుందో చెప్పబడింది. దానిప్రక్కనే ఆ ఇంటిపేరు ఏప్రాంతంలో వ్యాప్తిలో ఉందో ఆ ప్రదేశం కుండలీకరణంలో ఇవ్వబడింది. తరువాత పంక్తిలో గృహనామ పూర్వపదాన్ని విడదీసి దాని వ్యుత్పత్తి చెప్పబడింది. అది ఏకులంలో కనిపిస్తుందో తెలిసిన మేరకు వివరించడం జరిగింది. ఈ ఇంటిపేరు యీకులంలో ఉందని చెప్పినపుడు ఆకులంలో మాత్రమే ఉందని అర్థంకాదు. ఆకులంలో ప్రచురంగా కనిపించిందని చెప్పడం ఇక్కడి ఉద్దేశం. వీలైనచోట్ల వివిధ ద్రావిడ

భాషల్లోగల జాతిరూపాలు పేర్కొబడ్డవి. శాసనాలలోను, సాహిత్యంలోను ఇంటి పేరును చూచించే భాగాలు అక్కడచూపి కుండలీకరణంలో ఆ శాసనం లభించిన గ్రంథం, పుట. శాసన సంఖ్య లేక సాహిత్యగ్రంథం. అశ్వాస, పద్యసంఖ్య పేర్కొనబడ్డాయి. శాసనాలలోని ఇంటిపేర్లను సేకరించినపుడు ఆశాసన లేఖన రీతులను మార్చుకుండ యధాతథంగా తీసుకోవడంజరిగింది. ఉదా :- అంగడి. కొన్ని శాసనాలలోని ప్రాచీన రూపాల్లో హృస్వదీప్తులగుర్తులు సరిగా సూచించక పోయేసరికి. గృహనామ సేకరణలో కొంత తికమక కలిగింది. వాడుకలో ఉన్న ఇంటిపేర్లలో ఎ. ఒ య. వలుగా ఉచ్చరించబడి అవే గ్రంథస్థమయ్యాయి. ఉదా :- ఎలవర్తి - యలవర్తి. ఏర్నేని - యర్నే. ఒబ్బిలిశెట్టి - వొబ్బిలిశెట్టి ఉ-వుగా కూడ కన్పిస్తుంది. ఉదా :- ఉపాధ్యాయుల - వుపాధ్యాయుల. ఇలాంటి తావుల అజాది రూపం ప్రధానారోపంగానూ. హలాది రూపం ఉపారోపంగానూ సూచించబడ్డవి. ఆ ఇంటిపేరులో గల పరపదాన్ని చివరపంక్తిలో సూచించి దాని వివరణ గృ. నా. ప. పట్టికలో చూడమని చెప్పడం జరిగింది. ఈ ఇంటి పేర్లన్నీ అకారాద్యనుక్రమంలో చూపబడ్డాయి. పూర్వ పరపదాలుగా విభజించడానికి వీలులేని పదాలుకూడా పై అకారాద్యనుక్రమంలోనే ప్రసించబడ్డవి.

రెండోవిభాగం పరపద నిరూపణకు సంబంధించింది. పరపద నిరూపణలో ఒక గృహనామ పరపదాన్ని తీసుకొని దాని రూపాంతరాలు సూచించడం జరిగింది. ఆ పరపదానికి సంబంధించిన పూర్వపదాలజాబితా వరుసగా అకారాద్యనుక్రమంలో సూచించి, తర్వాత ఆపదానికి గల అర్థం. వ్యుత్పత్తి, విశేషాంశాలు పేర్కొవడం జరిగింది. -నేని ఇంటిపేరు కమ్మవారిలో ఎక్కువ వాడుకలో ఉందని తెలిసినా నిర్ధారణగా తెలియని వాటిని కమ్మవారివని చెప్పలేదు. గృహనామ పరపదాన్ననుసరించి చాలావరకు కులాన్ని సూచించవచ్చని చెప్పబడింది.

భూ మి క

భాషలో శబ్దార్థ వస్తు సంబంధ తత్వానికి చెందిన విషయంగా సంజ్ఞానామ తత్త్వ సమన్వయ గూర్చి చెప్పవచ్చు. ప్రపంచంలోని చేతనాచేతన పదార్థాలను, మానవ నిర్మితాలను, అమూర్త భావాలను, వాగ్రూప సంకేతాలతో సూచించడమే భాషలు చేస్తున్న పని. ఈ సంకేతాలు మూర్తామూర్త పదార్థ బోధకాలుగా ఏర్పడి భావ వ్యవహారానికి తోడ్పడుతాయి. వీటిని వ్యాకరిస్తూ చేసే వర్గీకరణలో నామ వాచక పదాలు ఒక వర్గం వీటిని స్థూలంగా సామాన్య వాచకాలు (Common nouns), సంజ్ఞా వాచకాలు (proper nouns) అని విభజించవచ్చు.

ఇతర పదాలకువలె ఈ సామాన్య వాచకాలకు కూడ శాబ్దిక రూపం. అర్థం ఉంటాయి. సంకేతార్థాన్ని బోధించే శబ్దకర్తని 'అభిధ' అని భారతీయ అలంకారికులు పేర్కొన్నారు. ఈ సంకేతార్థాన్నే వాచ్యార్థం అంటారు. వీటి స్వరూప స్వభావాలనుబట్టి ఈ వాచక శబ్దాలను జాతి, గుణ, క్రియా, ద్రవ్యవాచిక శబ్దాలుగా విభజించవచ్చు. జాతినంతటినీ బోధించే జాతివాచకాలనే సామాన్య వాచకాలు అంటారు.

వాచ్యార్థానికి అనుపపత్తి కల్గినప్పుడు తత్సంబంధమైన వేరొక అర్థాన్ని స్ఫురింపజేసే శక్తిని 'లక్షణ' అని చెప్పారు.

భాషలో సామాన్య వాచకాలకు, సంజ్ఞావాచకాలకుగల భేదాలను, పోలికలను, వాని ప్రతిపత్తిని, అర్థతత్వాన్ని గూర్చి ప్రాచ్యపాశ్చాత్య, ప్రాచీన నవీన తాత్త్వికులు, తార్కికులు, విజ్ఞాన వేత్తలు చాలా దృక్పథాలతో సమాలోచన చేశారు.

సంజ్ఞావాచకాలు—ప్రాచ్య పండితుల, పరిశోధకుల అభిప్రాయాలు :

“భాషలోని ఇతర పదజాలం కంటే సంజ్ఞావాచకాలు భిన్నం కావని మీమాంసకులూ వేదాంతులూ అభిప్రాయపడినారు” (క.ఊ.పు.18). ఇవి సహజార్థ బోధకాలని వీరి అభిప్రాయం. నైయుకుల అభిప్రాయం కూడ ఇదే. అన్ని పదాలు జాతివాచకాలేనన్న అభిప్రాయం కూడ కొందరు వ్యక్తీకరించారు.

పాశ్చాత్యుల దృష్టి :

సంజ్ఞా వాచకాఃకు సహజార్థం వుండదనీ. అవి అర్థంలేని వస్తు నిర్దేశకాలనీ చాలామంది పాశ్చాత్య తాత్త్వికుల వాదం. (The encyclopaedia of Philosophy., Vol.6, 1967, 487) ఈవాదానికి బీజం ప్లాటో 'Theaetetus' లో కనిపిస్తుంది 'The name means the object, the object is its meaning' (Witt genstein as quoted by Searle, 1971,135) సంజ్ఞావాచకం యొక్క అర్థం అది సూచించే వస్తువు అని విజ్ఞేన్ స్టీన్ అభిప్రాయం.

అరెన్ హెచ్ గార్డినర్ వాదం ప్రకారం శబ్దానికిగల అర్థంతో నిమిత్తం లేకుండా కేవలం శబ్దమాత్రంగానే సంజ్ఞానామం వస్తువును సూచిస్తుంది. 'అర్థం మరుగున పడినపుడే సంజ్ఞావాచకాలు నిర్దుష్ట సంజ్ఞావాచకాలు అవుతాయి.' అని గార్డినర్ అభిప్రాయం. (Gardiner, 1940, 43). అర్థంతో నిమిత్తం లేనప్పటికీ పై అభిప్రాయం సరైనది కాదని పుల్ గ్రాం ఉద్ఘాటించినట్లు విశ్వనాథ రెడ్డిగారు పేర్కొన్నారు.

అలాగే సంజ్ఞావాచకాలకు సహజార్థం ఉందని వలువురు నామ విజ్ఞాన వేత్తల అభిప్రాయం. వీటిలో ఒక భాగమైన స్థలనామాలు. వ్యక్తినామాలు, గృహనామాలు అర్థరహిత ధ్వనులు కావు. స్థలనామాలలోని వ్యస్తపదాల అర్థం కంటే మొత్తం పేరులో అర్థం గొప్పదని జార్జి స్టీవర్ట్ భావించాడు. (Stewart 1967. 21)

సామాన్య సంజ్ఞావాచకాల మధ్య ఉన్న విభేదం వాటి వ్యాపారంలో వుండనీ. సంజ్ఞావాచకం సామాన్య వాచకంగా మారడం అసాధారణం కాదనీ స్టీఫన్ ఉల్మన్ అభిప్రాయం. (Ulman 1962. 77) ఒక వ్యక్తిని మాత్రమే ఉద్దేశించే పేరు సంజ్ఞానామమని ఎస్పర్సన్ (Jespersen 1958. 64) అభిప్రాయ పడినట్లు తెలుస్తుంది.

సంజ్ఞానామ విజ్ఞాన విభజన :

సంజ్ఞావాచకాల పరిశోధన భాషాశాస్త్రంలో ఒక విభాగం. పేర్లను గురించి. దానికి సంబంధించిన శాస్త్రాన్ని ఒనమాస్టిక్స్ (Onomastics) అంటారు. అన్ని

మొదటి భాగం

ప్రాంతాలకు, అన్ని భాషలకు, అన్ని సాంస్కృతిక కేంద్రాలకు, అన్ని వస్తువులకు పేర్లుంటాయి గనుక ఈ విభాగం చాలా పెద్దది. అందుకనే ఈ శాస్త్రంలో విభజన చాలా అవసరం. వ్యక్తినామాల సమూహాన్ని ఆంథ్రోపోనమి (Anthroponomy) అనీ, వ్యక్తినామ అధ్యయనానికి 'Anthroponomistics' అనిపేరు. అలాగే స్థలనామాల సమూహాన్ని 'Toponymy' అనీ, వాని అధ్యయనానికి 'Toponomistics' అనీ, పేర్లున్నాయి. కాని వ్యవహారంలో మాత్రం వ్యక్తినామాలకు, వాటి అధ్యయనానికి వ్యక్తినామధ్యయనం (Anthroponomy) స్థలనామాలకు, వాటి అధ్యయనానికి స్థలనామధ్యయనం (Toponymy) అనీ వ్యవహారం ఉంది. పట్టణాల, నగరాల, గ్రామాల, చిన్నపల్లెల పేర్లన్నీ టోపోనమి (Toponymy) అనీ, నివాసయోగ్యం కాని ప్రాంతాలైన పొలాలు, చిన్నచిన్న అడవులు మైక్రోటోపోనమి (Microtoponymy) అనీ, వీధులు, బాటల పేర్లు హైడ్రోనమి (Hydonomy) అనీ, నీటికి సంబంధించిన వాటిని హైడ్రోనమి (Hydronomy) అనీ, పర్వతాలకు సంబంధించిన పేర్లను ఒరోనమి (Oronomy) అనీ, పర్వతా వస్తువుల (Things) పేర్లను క్రెమటోనమి (Chrematomony) అనీ వ్యవహరిస్తున్నారు.

స్థలనామాల నుండి యేర్పడిన వ్యక్తినామాలున్నాయి. ఉదా :— తిరుపతి. సింహాచలం. వ్యక్తినామాల నుండి యేర్పడిన స్థలనామాలున్నాయి. ఉదా :— కృష్ణంపేట. మల్లిఖార్జునపురం. గ్రహాలపేర్లకూడ వ్యక్తినామాల మీదుగా యేర్పడినవిన్నాయి. వ్యక్తినామాలనుండి యేర్పడ్డ ఇంటిపేర్లున్నాయి. ఉదా :— అక్కిరాజు. చలసాని. ఇంటిపేర్ల నుండి యేర్పడ్డ స్థలనామాలున్నాయి. ఉదా :— నిమ్మగడ్డవారిపాలెం రంపాపురం. ఇలా ఈ సంజ్ఞావాచకాలన్నీ ఒక విభాగంతో మరో విభాగం సంబంధం కలిగివున్నాయి.

పేరుకు గల ఆవశ్యకత లేక ప్రాధాన్యం :

చరిత్ర ఆరంభమైనప్పటినుండి మన ఆచార వ్యవహారంలో పేర్లు ఉన్నట్లు కన్పిస్తున్నాయి. "కొంతమంది అన్వేషకులు అదిమ జాతులలో పేర్లు లేని జాతులు కూడ ఉన్నాయని అభిప్రాయపడ్డారు మరొక వ్యక్తికి మనపేరు తెలిస్తే అతను మనమీద అధికారం వహిస్తాడనీ, చేతబడి మొదలైన అభివార క్రియలవల్ల మనకు అపకారం చేస్తాడని భావించే మూఢాభిప్రాయం అదిమ మానవుల్లో ఉండేదట.

(World Book of Encyclopaedia, Vol. '4, P 5). అందుకే వారు తమ పేర్లను రహస్యంగా దాచుకొని అడ్డపేర్లతో మాత్రమే వ్యవహరింపబడేవారు.

పేరులో ఏముంది? అంటారు కొందరు. అందులోనే అంతా ఇమిడి ఉందంటారు మరికొందరు. వ్యక్తులపేర్లు, ఇంటిపేర్లు కులాలపేర్లు. తెగలపేర్లు వేర్వేరు అంత స్థులలోని సంజ్ఞావాచకాలు. సామాన్య సామూహిక వాచకాలనుండి ఒక నిర్దిష్టవ్యక్తిని గాని, నిర్దిష్ట వంశాన్నిగాని, తెగనుగాని వేరుపరచి వివరించే వే సంజ్ఞావాచకాలు. కమ్మవారు, కాపులు, కోమట్లు, రాజులు. బ్రాహ్మణులు అన్నవి కులాన్ని సూచించే సంజ్ఞావాచకాలు. ఆక్కి నేని, వాసిరెడ్డి, గణపతిరాజు. గ్రంథి, సంధ్యావందినం మొదలైనవి ఇంటిపేర్లు.

ప్రపంచంలోని అన్ని భాషలలోను లాటిన్, గ్రీకు, ఇండియన్-అమెరికన్ మొదలైన నామాలలోని మొదటి అక్షరానికి పెద్ద అక్షరం (Capital Letter) వాడుకలో ఉంది. కనుక భాషలో పేరుకు ఏంత ప్రాధాన్యం ఉందో తెలుస్తుంది. జీవదారణకు ప్రాణవాయువు ఎంత అవసరమో, వ్యవహారానికి పేరు అంత అవసరం.

నామ నిర్వచనం :

“1. a word or a combination of words by which a person, Place, idea etc is known or designated.

2. Mere designation as distinguished by from fact”

(The Random House Dictionary of the English Language, p. 884)

“ That by which a person or a thing is known or called : a designation : a reputation : fame : a celebrity : family or clan : seeming or pretension without reality.

(Chambers Twentieth century Dictionary)

నామము :

“సం.వి.న్.న. 1. పెట్టిన పేరు, 2. ఒక వస్తువునకు జనులు వాడుకొనుపేరు, ఈశ్వరసంకేతము, 3. ప్రాతపదికము (వ్యాక), 4. సంజ్ఞా

వాచక పదము. నామవాచకము (వ్యాక.). వ్యు : మ్న = అభ్యాసేమ్యాయతే. ణము = ప్రహీణావే శబ్దేచ-నమ్యతే - నిపాత : (కృ.ప్ర). దీనిచే అర్థము తెలుపబడును.” (ఆంధ్రశబ్ద రత్నాకరము, పు 578) “నామ నామధేయం. అభిధానం. అభిధా. అభిధేయం. అభ్యు. అభిఖ్యా. అహ్వయః, -కులనామ. (F. N.) ఉపనామ్ జన్మనామ్. నక్షత్రనామ్ = from the constellation (Monier Williams, p 524)

వ్యక్తినామం :

ఈ జగత్తులో పేరులేని చరాచర వస్తువేదీ కన్పించదు. కుటుంబంలో చిన్నారి పాప పుట్టబోతుందన్న వార్త తెలిసినప్పటినుండి ఆ కుటుంబంలోని వారి మధ్య ఆ పుట్టబోయే పాపకు ఏపేరుపెట్టాలన్న వాగ్వివాదాలు జరుగుతూనే వుంటాయి. మానవుని జీవితంలో ఈ నామకరణం ఒక ముఖ్యమట్టం. ఆర్య సంప్రదాయంలో నామకరణం షోడశోపచారాలలో ఒకటి. పుట్టిన నక్షత్రాన్నిబట్టి వారాన్నిబట్టి. దేవుని పేర్లతోను సంఘంలో గౌరవనీయులైన వారిపేర్లతోను. తాతముత్తాతల పేర్లతోను, సాధునమ్మరుషుల పేర్లతోను చాలా విధాలుగా ఈ నామకరణం జరుగుతుంది.

వ్యక్తినామాలను ఆంగ్లంలో ‘Personal name’ అంటారు. దీనినే ‘First name’ అనికూడ పాశ్చాత్యులు పిలుస్తారు. అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలలోను, కెనడాలోను వ్యక్తినామాన్ని ఫస్ట్ నేమ్ (First Name) అనీ. అమెరికాలోను, యూరపులోను ఈ పేరును (Formal name) మొదటిపేరు లేక క్రైస్తవనామం (Christian name) అనీ వ్యవహరిస్తారు.

ప్రతిపేరుకూ అర్థంవుంది. బైబిల్ లో ఒక విధవ తన అభిప్రాయం ఇలా వ్యక్తపరుస్తుంది. ‘నన్ను నవోమి (Navomi) అని పిలవవద్దు. ‘మారా’ అని పిలవండి. ఎందుకంటే విధి నాకు చేదునే చూపించిందికనుక’. (Ruth 1 : 20) ఈమె పేరు నవోమి. నవోమి అంటే అహోదకరమైన అని అర్థం. తనకు జీవితంలో సౌభాగ్యం లేకుండా చేసిన దేవుడు కష్టాలను మాత్రమే చవిచూపించాడు గనుక తనను ‘నవోమి’ అని పిలవకుండా ‘మారా’ అని చేదును సూచించే పేరుతో పిలవమని తనకర్థును నిందించుకుంటుంది. కాని నేడు మనం ఈ పేర్లలోని

అర్థానికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఇవ్వడంలేదు. వాడుకలో ఉన్న అన్ని పేర్లకు అర్థాన్ని చూసిపెట్టరు. అందుకే సుందరి అని పేరున్నవాళ్ళు అందవికారంగాను, కుతూవులుగాను; మృదుల అన్న పేరుగల అమ్మాయి మొద్దురాచిప్పలాగాను, లక్ష్మి అనే పేరుగలవారు జ్యేష్ఠాదేవులుగాను, రాజునిరుపేద గాను. పొట్టియ్య - ఆరడుగుల పొడవుగాను, నల్లయ్య - తెల్లగాను ఉండవచ్చు. కనుక మనిషి రూపాన్ని, గుణాన్ని తెలిపేవిగా ఈ పేర్లుండవు. పిల్లలు బతకడం లేదన్న బాధతో పులివి స్తరిమీద పడుకోబెట్టి పుల్లయ్య అనిపెడతారు. అలానే పెంటమీద శిశువును దొర్లించి పెంటయ్య అనీ, వీర వెంకట సత్య నదా శివ నాగ సుబ్రహ్మణ్య చౌదరి అని కొండవీటి చేంతాడులాగ అందరి దేవతల ఆశీస్సులు పొందాలని వ్యక్తినామాలు పెట్టేవారున్నారు.

మొదట తల్లిదండ్రులు పుట్టుకతోనే పెట్టిన పేరున్నా. ఏవో కారణాల ఆపేరు మరుగునపడి మరోపేరుతో ఈ వ్యక్తులు పిలువబడుతున్నారు. దీనినే రెండోపేరు (Second name) లేక తరువాతిపేరు (latter name) అని అనవచ్చు. వ్యక్తియొక్క మొదటి పేరులాగ ఇది ప్రామాణికంకాదు. ఈ రెండోపేరును చాలా విధాలుగా విభజించవచ్చు 1. ముద్దుపేర్లు, 2. పెట్టుడుపేర్లు 3. కలంపేర్లు, 4. బిరుదులు, 5. మార్పుకున్నవి, 6. ఇంటిపేర్లు, 7. ప్రథమాక్షర సంఘటితాలు, 8. పట్టపుపేర్లు, 9. సంకేతనామాలు, 10. రంగస్థల నామాలు.

1. ఏ. ముద్దుపేర్లు : (Petnames) ముద్దుగా పిలవడానికి పెట్టేపేర్లు ముద్దుపేర్లు తల్లిదండ్రులు పెట్టిన పేరున్నా. చిన్నపిల్లలలో అధికశాతం ఈ ముద్దుపేర్లు చోటుచేసుకొన్నాయి. ఉదా:- కన్న, చంటి, చిట్టి, చిన్న, చిన్ని, నాని, బాబు. బాబి, బుజ్జి, బున్ని, బెన్, డాలి, పింకీ, బ్లాకీ, లవ్ లీ, స్వీటి మొదలైన పేర్లు అంగ్లపదాలమీద ఇకారం చేర్చినందువల్ల ఏర్పడినవే. చిన్నతనంలో ముద్దుగా పిలువబడిన బుజ్జి పెద్దదైనా బుజ్జిగానే మిగులుతుంది. అదర్హ యువకుడుగా తయారైన తరువాత కూడ ఇంట్లో 'చంటి' గానే మిగిలినవారున్నారు.

బి. పెట్టినపేర్లనుండి : వ్యక్తినామాలను చిన్నదిగా చేసి పిలిచే పద్ధతి మన ఆంధ్రదేశంలోనే కాక ఇంగ్లండులోను, అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలలోను కన్పిస్తుంది. ఉదా :- అనూరాధా -రాధ,రాజేంద్ర - రాజా, సుజాత - సుజా. సుబ్బలక్ష్మి - సుబ్బా, మైకేల్ - మైక్, మార్గరెట్ - మెగ్, ఇవి పేరునుబట్టి

పెట్టుకునే ముద్దుపేర్లు, ఆత్మీయులకు, తల్లిదండ్రులకు మాత్రమే పరిమితమైనవి.

2. వ్యంగ్యనామాలు లేక పెట్టుకుపేర్లు (Nicknames) :- ఒక వ్యక్తి యొక్క ప్రవర్తనను గాని, వారి రూప వేషభాషలనుగాని విరూపిస్తూ వ్యంగ్యంగా పెట్టినపేర్లే పెట్టుకుపేర్లు లేక నిక్ నేమ్స్ (Nicknames) ఇవి చనువుగాను, చమత్కారంతోను పెట్టివుండవచ్చు. నిక్ నేమ్ అనే పదానికి మరోపేరు అనేఅర్థం "Old Nick is a slang term for the Devil, it is natural to think that the word 'Nickname' was invented to suggest spite or mischief. That is not true. Nickname is a slurred form of a 'an ekename'. 'An' shortened into (n) makes 'nekename 'Eke' is a middle English word for additional. (The New book of knowledge, Vol. 13) ఈ పెట్టుకుపేర్లు అనేక విధాలుగా వున్నాయి. ఏ. రంగునుబట్టి: నల్లనివారిని సింగరేణి. కోకకోలా అని, తెల్లవారిని గోల్డ్ స్పాట్ అని పిలవడం కన్పిస్తుంది.

బి. వల్లెలో మొదట రేడియో కొన్న హరిబాబును రేడియో హరిబాబని, పట్టణంలో ఇంగ్లీషు నేర్చుకొని వల్లెకు చేరిన సత్యనారాయణను ఇంగ్లీషు సత్యనారాయణ అనీ, మొట్టమొదట టి.వి. కొన్న సూర్యనారాయణను టి.వి. సూర్యనారాయణ అనీ, మేడ కట్టించినందువలన మేడ మనోహరి అనీ వ్యవహరిస్తున్నారు. ఇవే తరువాత ఇంటిపేర్ల వుతున్నాయి.

సి. విద్యార్థుల్లో ఎక్కువగా వాడుకలో వున్నపదం ప్రొఫెసర్. బాగా తెలివిగలవారిని, తెలివిగలవారుగా అందరికీ కన్పించాలని తావత్రయపడే విద్యార్థిని 'ప్రొఫెసర్' అనే వ్యంగ్యనామంతో మిగిలిన విద్యార్థులు పిలవడం కద్దు.

ఈ పెట్టుకు పేర్లు మనవరకే పరిమితంకాదు. పాశ్చాత్య దేశాలలో కూడ కన్పిస్తున్నాయి. అతిగా మాట్లాడే వారిని వాగుడుగాయ, నాన్ స్టాప్ అని మనం. లిప్పీ (Lippy) అని వారూ పిలుస్తారు. వ్యక్తియొక్క బాహ్య స్వరూపాన్ని బట్టి కూడ ఈ పేర్లున్నాయి.

3. కలంపేర్లు (pen names) : మరొకరు పెట్టినపేర్లు ముద్దుగా ఉండవనేమో

ఈమధ్య ఎవరికివారే ముద్దుపేర్లు పెట్టుకొని కవిత్వాలు రాస్తున్నారు. వీటినే కలంపేర్లు అంటారు. అతిదూరంలో వుండి ముఖపరిచయం లేకుండా కేవలం లిఖిత పరిచయాలతో స్నేహసంబంధాలను కలంతో పెంచుకున్న వారిని కలం స్నేహితులన్నట్లే వీరుకూడ వారిపేరును కలంవరకే పరిమితం చేస్తారు కనుక వీటిని కలంపేర్లు అంటారు. ఉదా : కరుణశ్రీ, చెరబండరాజు, జ్వాలాముఖ నగ్నముని.

4. బిరుదులు (Titles) : వ్యక్తులయొక్క పాండితీ ప్రాభవాలకు, నేర్పరితనానికి అధికారులు, అభిమానులు లేక అధికారసంఘాలు ఇచ్చినవి. ఉదా : ఆంధ్రకేశరి, ఆంధ్రరత్న, కళావ్రహ్మ, భారత రత్న, మహాత్మా.

5. మార్పుకున్నవి లేక ఉరఫ్లు : తనకు పెట్టినపేరు నచ్చక కొంతమంది తమపేరును మార్చుకోవడం కన్పిస్తుంది. పూర్వీకుల ప్లేగ్ నో, మూఢ నమ్మకాలతోనో పెట్టినపేర్లు ఈ మార్పులకు లోనవుతున్నాయి. కొంతమంది హిందువులు క్రైస్తవ మత ప్రభావంతో తాము క్రైస్తవ మతం స్వీకరించినపుడు వారు హిందూమతపరమైన పేరువదలి క్రైస్తవమత నామం స్వీకరించడం రోమన్ కాథలిక్ మతంలో కన్పిస్తుంది. అలాంటి ప్లేగ్లు ఉరఫ్ 'Alia's అనే అనుబంధాలు చేర్చడం అవారం. ఉదా : జ్వాన్నే సు ఉరఫ్ సుబ్బారావు, కొంతమంది పేర్లను ద్వావిడీకరించుకోవడం కూడ వుంది. శ్రీ కామకృష్ణ ఆరు కామకవి అని రాయడమే ఇందుకు ఉదాహరణ.

6. ప్రథమాక్షర సంఘటితాలు : రచయితలు లేక చిత్రకారులు వారి కళా ప్రదర్శనలతో పూర్తి పేరు వాడకుండా వారి ఇంటిపేరులోని మొదటి అక్షరాన్ని, వ్యక్తి నామంలోని మొదటి అక్షరాన్ని ఒకచోట చేర్చి పెట్టడం కూడ కన్పిస్తుంది.

ఉదా :— గోరా : గోపరాజు రామచంద్రరావు
 చేరా : చేకూరి రామారావు
 జమాశర్మ : జమ్మల మడక మాధవ రామశర్మ
 బంగోరె : బండి గోపాలరెడ్డి
 రారా : రాచమల్లు రామచంద్రారెడ్డి

రావిశాస్త్రి : రాచకొండ విశ్వనాథ శాస్త్రి

శ్రీశ్రీ : శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు

సినారె : సింగిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి

7. ఇంటిపేర్లు : కొందరు వారి వ్యక్తినామానికి బదులు కుటుంబ నామంతోనే ఎక్కువగా వ్యవహారంలో ఉన్నారు.

ఉదా : అక్కినేని, కట్టమంచి, కందుకూరి, కందుర్తి, కొనరాజు, గడియారం, గుమ్మడి, గురజాడ, చిలకమర్తి, తుమ్మల, దేవుల పల్లి, ధనకుధరం, పుట్టపర్తి, పురిపండా, మాధవపెద్ది, రాచకొండ, రాచమల్లు, రాయప్రోలు, రేలంగి, విశ్వనాథ - మున్నగునవి.

8. పట్టపుపేర్లు (professional Titles or caste indications) :

వ్యక్తినామంలో ఉత్తర భాగం వారి వర్గాన్నిగాని, కులాన్ని గాని సూచిస్తుంది. ఈ పరపదమే పట్టపుపేరు. ఈ అనుబంధం పురుషుల లోనే కన్పిస్తుంది తప్ప స్త్రీలలో కన్పించదు. రావు, చౌదరి, నాయుడు, మొదలైనవి ఇందుకు ఉదాహరణలు. కమ్మవారు చౌదరి అనేపదం అనుబంధంగా వ్యక్తినామం తరువాత చేరుస్తారు. 'చౌత్' అనే పన్నువసూలు చేసినందుకు వీరికి ఈపేరు వచ్చిందని అంటారు. చౌదరి అనేపదాన్ని బెంగాల్ నుండి ఎరువుతెచ్చుకున్నారని కొందరి అభిప్రాయం బెంగాల్ లోని ఒక ధనికవర్గం 'చౌధురి'లని పిలవబడుతున్నారు. నిలాద్ సి. చౌధురి ప్రసిద్ధ బెంగాలీ రచయిత. వ్యక్తినామాలు సంపూర్ణంగా పిలవబడక రావుగారని. శాస్త్రిగారని. చౌదరిగారని నాయుడుగారని పిలువబడుతున్నారు. స్త్రీలుకూడ ఈ పట్టపు పేర్లను తగిలించుకొని మిసెస్.నాయుడు, మిసెస్ రావు. మిసెస్. శర్మ అని కమలారావు. కస్తూరి నాయుడు, భవానీ శర్మ అని వారిపేరు తరువాత పట్టపు పేరుతో పిలవబడటం ఆధునికత్వం. పూర్వ పరపనానుబంధాలు ఆంగ్లంలో కూడ కన్పిస్తాయి.

9. సంకేతనామాలు : కార్థానాలి ను. పోలీసుదళాలలోను ఉన్న ఉద్యోగులకు వారిపేర్లుకాక 203. 87. 78 అనే సంఖ్యలతోకూడిన సంకేతాలే ఎక్కువగా వాడుతారు, అలాగే ఆఫీసుల్లో పనిచేసేవాళ్ళను B₂ అప్పారావని (B₂ సెక్సన్ లో పని

చేస్తాడుగనుక). స్టోర్సు రామ్మూర్తి. లైబరీ కోచేశ్వరరావు, ఇంజనీరు సుబ్రహ్మణ్యం అని పిలవడం పరిపాటి.

10. రంగస్థల నామాలు (stage names) . సినిమాయిలు తమ పేర్లను మార్పు కొని సినిరంగానికి కొత్త పేరుతో పరిచయమౌతారు. ఇవి రంగస్థలంవరకు పరిమితం కనుక వీటికి రంగస్థలనామాలని పేరు. ఉదా:- వాణిశ్రీ (రత్నకుమారి) జయమాలిని (అలివేలుమంగ). ఈపద్ధతి ఫ్రెంచి సినిమా రంగంలో కూడా వుంది 'Sarah Benhardt' అనే ఫ్రెంచి నాయిక అసలుపేరు 'Rosine Bernard' చాలా దేశాలలో పేర్లు మార్పుకోవాలంటే ప్రభుత్వ అనుమతితో లీగల్ పేరును మార్పుకోవాలి. ఈ చట్టమే లేకపోతే నేరాల సంఖ్య చాలా ఎక్కువగా ఉండేది.

కుటుంబ ఆవశ్యకత - ప్రాధాన్యం :

ప్రపంచంలోని ప్రజలంతా ఆయాదేశాల భౌగోళిక హద్దులను అనుసరించి వేర్వేరు జాతులుగా వర్గీకరించబడ్డారు. ఉదా :- భారతజాతి, ఐష్యాజాతి, ఫ్రెంచి జాతి మొదలైనవి. భాషాప్రాతిపదికపై కూడ ప్రజల వర్గీకరణ జరిగింది ఉదా : తెలుగువారు, ద్రావిడులు, అర్యులు, సంజాతీయులు ప్రపంచంలోని ప్రజలంతా వారివారి దేహలక్షణాలను బట్టి నల్లజాతివారు (నెగ్రోయిడ్), శ్వేత జాతివారు (కాసిసాయిడ్ , ఆస్ట్రోలాయిడ్, మంగోలాయిడ్ జాతీయులు అని విభజించబడ్డారు. ఇందులో చాలా ఉపజాతులున్నాయి ఇలా విభజించిన ఆతి చిన్న తెగ 'కుటుంబం.'

"The family is a group of two or more persons related by blood, marriage or adoption, who reside in a common house-hold, interact and Communicated with eachother in their respective family roles, and create and maintain a common culture" -Earnest Burgess, Harvey Locke and Mary Thones. (The family : from institutions to Companionship)

కుటుంబానికి ఉన్న నాలుగక్షణాలను కలిపితే దానిని నిర్వచించినట్లు అవుతుంది. 1. ఆ కుటుంబంలోని సభ్యులంతా రక్తసంబంధమో. వివాహ బంధమో లేక దత్తతో కలిగి ఉంటారు. 2. వారంతా ఒకే ఇంటిలో ఉంటారు..

3. తల్లి, తండ్రి, భార్య, భర్త మొదలైనవారు వారివారి పాత్రలతో ఒకరితో ఒకరు ఐక్యత కలిగిఉండాలి.. 5. వారు ఆచారాలను, సంప్రదాయాలను సృష్టించుకొని పాటిస్తూ వుంటారు.

“A small group related through marriage or blood kinship, the members of which are bound together by a common life, Mutual moral responsibility, and mutual aid”
(Great Soviet Encyclopedia, Vol.23, p. 82

ప్రాచీన కాలపు గుహలలోని తవ్వకాల వలన పురుషులు, స్త్రీలు, పిల్లలు చిన్నచిన్న గుంపులుగా నివసించారని తెలుస్తుంది. ఆ గుంపులు తల్లి, తండ్రి, వారి బిడ్డలేనని మనం ఐచ్ఛికంగా చెప్పలేం. ఎందుకంటే ప్రీమాత్రమే తన పిల్లలను గురించి శృద్ధ తీసుకునేది గనుక. కొంతకాలం తల్లి సోదరుడు కుటుంబ యజమానిగా ఉన్నాడు. తండ్రి తన పిల్లలతో తక్కువ సంబంధం కలిగి వుండేవాడు ప్రాచీన ఈజిప్టుదేశంలోని రాజులు లేక ఫారోలు వారి సోదరిని నివాహం చేసుకునేవారట.

కుటుంబం ప్రాచీనమైన మానవ సమాజం. ఇది సంఘం యొక్క మూల ప్రాతిపదిక. (basic unit). నాగరికత సజీవింగా ఉండాలన్నా. సజీవాలన్నా. కుటుంబం యొక్క శక్తి, బలహీనతల మీదనే ఆధారపడి వుంటుంది.

కుటుంబం ఎప్పుడు ఎలా ఏర్పడింది అన్న విషయం ఎవరికీ తెలియదు. ఇది క్రమంగా పరిణమించింది. తన కుటుంబ సభ్యులకు రక్షణ కల్పిస్తూ మనుగడ సాగిస్తుంది ప్రాచీన కాలంలో అనేక తరాలవాళ్ళు ఒకేచోట ఆవిభక్త కుటుంబంగా నివసించారు. వాటిని విస్తరిల్లిన లేక రక్తసంబంధమైన (extended or consanguine) కుటుంబాలు అంటారు. అదిమ మానవులు కొన్ని తెగలుగా పీలిపోయారు. ఒక్కొక్క తెగలో అనేక ఆవిభక్త కుటుంబాలు ఉన్నాయి. అనేక తెగలు కలసి ఒక 'జాతి' అని పిలువబడుతుంది. వీరందరూ ఒకే ప్రాంతంలో ఒకే సంస్కృతి కలిగి వుండేవారు.

మానవులంతా ఏదో ఒక కుటుంబంలో పెరుగుతారు. ఒక కాలం నుండి

మరొక కాలానికి, ఒక సంస్కృతి నుండి మరో సంస్కృతికి మాత్రమే గాక ఈ కుటుంబక్రమం ఒకే కాలంలోని అనేక సంస్కృతులలో అనేకవిధాలుగా ఉంటుంది.

కుటుంబాలు అతి ప్రాచీనకాలంనుండి వున్నాయి. ఈ భూమిమీద మానవుడు నివసించినంతకాలం కుటుంబం ఉండి తీరుతుందని చెప్పవచ్చు. కుటుంబం వలన మానవునికి మూడు అవసరాలు తీరుతున్నాయి. మొట్టమొదటగా పిల్లలకు జన్మనిస్తూ మానవజాతి పెంపొందడానికి దోహదకారి అవుతుంది, చిన్నపిల్లల సంరక్షణకు, వాళ్ళను బాల్యంనుండి క్రమశిక్షణతో పెంచడానికి ఉపయోగిస్తుంది. సృష్టిలోని జీవులన్నిటిలోనూ నిస్సహాయంగా పెరగలేనిది పసిపిల్లలు మాత్రమే. పసిపాప శిష్ట ఏజంతువుకూడా పుట్టినప్పటినుండి ఎక్కువకాలం ఇతరులమీద ఆధారపడదు. పిల్లలు కలిగిన తరువాత తల్లిదండ్రులమధ్య ప్రేమ దృఢపడుతుంది. కనుక మంచి సంఘం ఏర్పడటానికి అవకాశం కలుగుతుంది. ఈ కుటుంబ వ్యవస్థలో శ్రమ విభజన (division of labour) కనిపిస్తుంది. పురుషుడు సంపాదిస్తాడు, స్త్రీ కుటుంబవసులు చూస్తుంది. తల్లిదండ్రులు ఇద్దరూ పిల్లల సంరక్షణభారం తీసుకుంటారు. ఈ పిల్లలు పెరిగి పెద్దవారయ్యాక తల్లిదండ్రులయి తమపిల్లల బాధ్యత తీసుకుంటారు.

అరిస్టాటిల్ ప్రకారం మానవుని అవసరాలను తీర్చడానికే కుటుంబం ఏర్పడింది మానవుడు ఒంటరిగా బతకగలిగేలా సృష్టించబడలేదు. అతనియొక్క శారీరకమైన, మానసికమైన, నీతి పరమైన అవసరాలన్నీ సంతృప్తిపరచుకోలేదు. అలా ఒంటరి తనంతో బ్రతకలేడు గనుకనే కుటుంబ అవశ్యకత కలిగింది. కుటుంబ జీవితంలో 'సెక్స్'కు ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉంది. ఈ ప్రకృతి సహజ కాంక్ష, స్త్రీ, పురుషుద్దరిసీ ఒకచోట చేర్చి మానవ సృష్టికి తోడ్పడుతుంది. తల్లికి బిడ్డమీద వున్న ప్రేమకన్నా సృష్టిలో మరేప్రేమ గొప్పదికాదు. బిడ్డమీద ఆమెకు ఉన్న ప్రేమ సంరక్షణభారం వలన కుటుంబం ఏర్పడింది.

వివాహమే కుటుంబ జీవితానికి నాంది. మానవ చరిత్రలో అనేక కుటుంబాలు పితృస్వామ్యం కలిగినవే. ప్రాచీన రోమలో తండ్రికి తన పిల్లలను చంపుకోడానికి లేక బానిసగా అమ్ముకోవానికి హక్కు వుందట. మాతృస్వామిక వ్యవస్థ అమల్లో ఉన్న కుటుంబాలలో భర్త భార్య కుటుంబానికి వెళ్తాడు. పాశ్చాత్యదేశాలలో సమానత్వం వుంది గనుక ఎవరూ 'బాస్' కాదు.

కుటుంబంలేని సంఘం ఏదైనా ఉందా అని ప్రశ్నించుకుంటే కుటుంబం లేని సంఘాలు రెండు ఉన్నాయని చెప్తుంటారు. 18వ శతాబ్దిలో భారతదేశంలోని మలబారు సముద్రతీరంలో ఉన్న 'నాయరు', ఇజ్రాయేల్ కు చెందిన 'Kibbutz' అని 1951 లో స్పైరో (Spiro) చేత పేర్కొబడ్డాయి.

కుటుంబంలోని రకాలు :

పితృస్వామిక కుటుంబం, మాతృస్వామిక కుటుంబం, ఏకపత్నీత్వం, బహుభార్యత్వం, బహుభర్తృత్వం, బహుభర్తృత్వకుటుంబాలు చాలా తక్కువ. టిబెట్ లోను, భారతదేశం లోని మరికొన్ని జాతులలోనూ ఇది కన్పిస్తుంది. పాండవులను ఇందుకు ఉదాహరణగా తీసుకోవచ్చు.

భారతదేశ కుటుంబం :

సామ్రాజ్యమైన, శృతులను అనుసరించిన అవిభక్త కుటుంబ ప్రభావం యిప్పటికీ ఇండియాలో కన్పిస్తుంది. ఈ కుటుంబంలో మునిమనుమలు, ముని మనుమరాళ్ళు, మనుమలు, వివాహంకాని కూతుళ్ళు, వైధవ్యం సంభవించిన వారు మొదలైన వారంతా కలిసే ఉంటారు. తండ్రి ఆ కుటుంబానికి ధర్మకర్త (Trustee) లాంటి వాడు. నాల్గు తరాలనుండి విడిపోని కుటుంబాలు ఉన్నాయి. వీళ్ళంతా తాము సంపాదించినది దాచడం, ఖర్చుపెట్టడం కలిసే చేస్తారు. కాని ఈనాడు ఎక్కడ చూచినా చిన్న కుటుంబాలే కన్పిస్తున్నాయి.

వంశం నిలవాలంటే దంపతులకు కొడుకు పుట్టాలి కొడుకు లేకపోతే దగ్గర బంధువులలో ఎవరినైనా దత్తత చేసుకోవడమో లేక అనాధను పెంచుకోవడమో చేస్తారు. మగబిడ్డకోసం పునర్వివాహం చేసుకోవడం తక్కువగా కన్పిస్తుంది. ఇంటిపేరు నిలవడానికి కొడుకు కావాలి గనుక కుటుంబం నిలపాలంటే కొడుకు వుండాలని వీరి అభిప్రాయం. దీనివలన సంఘంలో కుటుంబానికి ఎంత ప్రాధాన్యం వుందో తెలుస్తుంది. "Even as the cell is the unit of the Organic body, so the family is the unit of the society" మానవ శరీరంలో జీవకణం ఏవిధంగా ఒక భాగంగా ఉంటుందో అలాగే కుటుంబం సంఘంలో ఒక భాగం.

కుటుంబంలో స్త్రీ స్థానం :

వేదకాలంలో మతప్రధాన రాజ్యంలో పురుషునితోపాటు స్త్రీకి సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ వుంది. కుటుంబంలోను సంఘంలోను వీరికి గౌరవనీయమైన స్థానం ఉంది. స్త్రీ తల్లిగా, భార్యగా, కుమార్తెగా గౌరవించబడుతుంది. స్త్రీ జననాలను ఆహ్వానించారు. ఉపాధ్యాయ వృత్తిలో కూడా ఉన్నారు. క్రీ.పూ. 300 వరకు స్త్రీలు పురుషునిలా సంఘంలో ఉన్నత స్థానాన్ని ఆక్రమించారు.

క్రీ.పూ. 300 తర్వాత కొన్ని రాజకీయ, సాంఘిక, సాంస్కృతిక కారణాల వలన స్త్రీ స్థానం క్రమంగా దిగజారింది. అడవిల్లల చదువులు ఆపేశారు. ఏడు లేక ఎనిమిది సంవత్సరాలకే వివాహం చేశారు. క్రీ.శ. 700 లో సతి, పరదా, వితంతు వివాహాల నిషేధం జరిగాయి. స్త్రీ పరిస్థితి నీచంగా ఉంది. 1800 వరకు కుటుంబంలో ఆమె పరిస్థితి అలానే వుంది. పురుషుని చేతిలో కీలుబొమ్మ. 19వ శతాబ్దిలో ఆమె పరిస్థితి మెరుగయింది.

కుటుంబ భవిష్యత్తు :

ఈ రోజుల్లో వివాహం ప్రాచీనపద్ధతి (Old fashion) అనడం వినిపిస్తుంది. అమెరికాలోనే కాదు. మన దేశంలో కూడా కొంతమందికి వారి దాయాదుల, తాత, ముత్తాతల పేర్లు తెలియవు. 1917లో కమ్యూనిస్టులు అధికారంలోకి వచ్చాక కుటుంబ వ్యవస్థ లేకుండా చేయాలని అనుకున్నారు. వివాహం సులభంగా చేసుకోవడం, పోస్టుకార్డు సహాయంతో విడాకులు తీసుకోవడం అమలుచేశారు.

విడాకులు ప్రేమక్షీణతకు గుర్తు. కొంతమంది కారణం లేకుండానే విడాకులు అడుగుతారు. తనభర్త గురకపెడుతున్నాడుగనుక విడాకులు కావాలని ఒక స్త్రీ కోరినట్లు ఓసారి ఒక ప్రకటనలో చూశాను. ప్రజలందరిలో పూర్వంకన్నా తక్కువ సర్దుబాటు, ఎక్కువ స్వార్థం వున్నాయి గనుక విడాకుల శాతం యింత ఎక్కువగా పెరుగుతుంది. మనం పరిష్కరించుకోలేని సాంఘిక సమస్యలన్నింటికీ విడాకులే మార్గం అవుతున్నాయి. విడాకులను ఆపినంతమాత్రాన ఆధునిక కుటుంబం స్థిరంగా ఉండదు. సంఘంలో ఉన్న పెద్ద సమస్యలను పరిష్కరిస్తే విడాకుల సంఖ్య తగ్గవచ్చు.

కుటుంబ వ్యవస్థలేని సంస్కృతి జీవించలేదు. భవిష్యత్తులో కూడా కుటుంబం లేకుంటే మానవుని మనుగడ క్లిష్టం అవుతుంది. "Loveless marriages lack an important element essential to family unity" ప్రేమ లేని వివాహాలు కుటుంబ అనైక్యతలో ముఖ్యపాత్ర వహిస్తాయి.

కుటుంబం సంఘంలో ఇంత ప్రమాఖ స్థానాన్ని ఆక్రమించింది గనుకనే ఒక కుటుంబానికి, మరొక కుటుంబానికి మధ్యగల వ్యత్యాసాన్ని చూపించడంకోసం కుటుంబం తనకు ఒక పేరును కల్పించుకొంది. ఇదే, ఇంటి పేరు, కుటుంబనామం, గృహనామం లేక వంశనామం.

కుటుంబనామ నిర్వచనాలు :

ఆంగ్లభాషలో ఇంటి పేర్లును సర్ నేమ్ (Surname) అని అంటారు ఇది పూర్వపు 'Sire name'. అనగా కుటుంబానికి మూలపురుషుడుగా భావించబడే వ్యక్తిని 'Sire' అనేవారు. 'Suramne' అనే పదం లాటిన్ లోని 'Surnoom' నుండి వచ్చిందని శాస్త్రకారుల అభిప్రాయం.

" 1 Additional name of descriptive or allusive kind attached to a person & occasion becoming hereditary; the name common to all members of a family.

2. V.T.give to; give (person) called by way of additional name, having as family name".

(The Consise of Oxford Dictionary of Current English, p.1.0.)

1. Also called last name. The name that a person has in common with the other members of his family, as distinguished from his given name, family name.

2. a desoriptive name added to a persons name or names; epithet.

3. to give a surname to; call by a surname"

(The Random House Dictionary of the English Language
p. 1322).

" An additional name: a family name-V.t.to name by a surname-
adj Surnominal. (on the analogy of Fr. Surnom, from Eng.
name and L. nomen, - inis)". (Chambers Twentieth century
Dictionary p. 875).

- " 1. To give an additional name, title or epithet to (a person),
b with a recognised proper name.
2. To give such and such a surname to., to call (a person)
by his surname or Family name.
3. To call by another or additional name; to attach another
appellation or designation to; more widely, to designate
entitle. Surname, Surname, surnam, Surname.

(The Oxford English Dictionary, p. 239)

" The Cognomen, or surname was the familyname and was
gradually derived from some personal quality or peculiarity
as in the cases of Naso, Torquatus, Lepidus, Longulus, or
from Geographical considerations, as in Sabinus and Cala-
tinus".

(Everymans Encyclopaedia, vol. 9)

" Surnames were added to make it easier to identify people
At first they were called ekenames (eke means also). The
word nickname developed from this. The Surnames of many
of our ancestors were once Nicknames such as Fair, hair,
Duke (a leader) and campbell (crooked lip)" (Childrens
Britanica, Vol. 7).

" కులనామ : N. Examples of Surnames in Sanskrit are 'శర్మన్'
in విష్ణుశర్మన్; దాసః in కాళిదాసః " (Monnier williams, p.)

"హరిపేరింటి పేరుగా నొప్పునాకు. సుధానిధి (వా).

(వావిళ్ళ నిఘంటువు. ప్రథమసం. పు.280)

“గృహనామము, వంశ కృమముగ వచ్చు కుటుంబపుపేరు”

(శబ్దార చంద్రిక, పు 147)

“ఒక కుటుంబంలోని వారిని మరియొక కుటుంబంలోని వారినుండి వేరుచేసి చెప్పవలసి వచ్చినప్పుడే ఇంటిపేరుకావలసిన స్తుంది.”

(నారాయణాపు. 1945, 373)

“ఇంటిపేరు వ్యక్తి నామాల్లో కారకరీత్యా భాగమే”

(కడప ఊర్లపేర్లు, పు.32)

ఇల్లు + పేరు = ఇంటిపేరు. ఇల్లుయొక్క బాహ్యభక్తి రూపం ఇంటి.

ఇంటి యొక్క, ఇంటికి సంబంధించిన అని అర్థం. ఇంటి < ఇన్ (ఇల్) + టి.

కుటుంబనామ ప్రాధాన్యం, ప్రయోజనం

ఈ భూఖండాన్ని పరిపాలనా సౌలభ్యంకోసం చాలా భాగాలుగా విభజించారు. ఖండాలు (అసియా), దేశాలు (భారతదేశం), రాష్ట్రాలు (ఆంధ్ర), నగరాలు (ధిల్లీ), పట్టణాలు (గుంటూరు, గామీలు పెదనందిపాడు), పేటలు (చౌదరి పేట), కాలనీలు (శ్రీనివాసకాలనీ), రోడ్లు (మంగళగిరిరోడ్డు), వీధులు (ప్రకాశం వీధి), కుటుంబాలు లేక ఇళ్ళ ఇలా విభజిస్తే అతి చిన్న విభాగం కుటుంబం.

మానవ సమాజం అనేక వ్యక్తుల, అనేక కుటుంబాల సమూహం. ఈ సమాజంలో కుటుంబం ఒక ప్రాథమిక మైన ఘటకం. ఒక కుటుంబాన్ని ఒక సమూహం నుండిగాని, ఇతర కుటుంబాల నుండి గాని వేరుచేసేదే కుటుంబ నామం, గృహనామం లేక ఇంటిపేరు. ప్రతి కుటుంబం ఏదో ఒక వంశనామంతో వాడుకపడి ఉంటుంది. సమాజంలోని వ్యక్తులను వ్యక్తిగతంగా గుర్తించడానికి ఇంటిపేరు అవసరం ఎంతైనా వుంది. ఒకేపేరుగల వ్యక్తులు ఒకే ప్రదేశంలో ఉన్నప్పుడు వారిలో ఒకరిని వ్యక్తిగతంగా సంబోధించాలంటే నలుపు, తెలుపు, పెద్ద, చిన్న, పొడవు, పొట్టి లాంటి విశేషణాలు వాడుతున్నాం.

ఇంటిపేరు తెలుగు వారికి విశిష్టమైంది. ఈ గుర్తింపు అన్ని భాషలలో ‘ఇంటిపేరు’ అని పేర్కొనబడక పోయినా అనేక విధాలుగా ఉంది. దిన్న

ప్రాంతాలలో గల ఇంటిపేర్ల పరిశీలనవల్ల ఇంటిపేర్ల మధ్యగల సామాజిక సంబంధాలూ, వాటివెనక గల సంస్కృతి, చరిత్ర తెలుస్తాయి.

అనేక సాంఘిక రాజకీయ అర్థికాది కారణాల వల్ల హిందువులైన తెలుగు వారు కొందరు ఇస్లాం, క్రైస్తవ మొదలైన ఇతర మతాలను స్వీకరించారు. మతం మారి వ్యక్తుల పేర్లు మారినా చాలాచోట్ల వారి పూర్వపు ఇంటిపేర్లే యథాశ్రద్ధంగా నిల్చిఉన్నాయి.

ఉదా :- కొలకలూరి ఇనాక్, గుర్రం జాషువా, గుడిసె రామ్మూల్, గుమ్మడి జోనప్, బీర్బీడి మోషేకవి, ఈ ఉదాహరణల వల్ల సంఘంలో ఇంటి పేరుకున్న గౌరవం, విలువ వ్యక్తమౌతున్నాయి.

గురజాడ, దేవులపల్లి, రాచకొండ, విశ్వనాథ మొదలైన పేర్లవలన కొందరు వ్యక్తినామకంటే గృహనామానికే ఎక్కువ ప్రాధాన్యమిస్తున్నారని తెలుస్తుంది.

భారతీయేతర భాషలలో ఇంటిపేర్లు

తెలుగువారిలోనే కాక పాశ్చాత్యదేశాలలో నయితం ఇంటిపేర్లు వాడుకలో ఉన్నాయి. ఏ సమాజంలో అయినా, ఏ భాషా వ్యవహార ప్రాంతమైనా సమాజంలోని వ్యక్తుల సమూహం నుండి వ్యక్తిని వేరుచేయవలసిన అవసరం ఉంది. అప్పుడు కుటుంబనామ అవశ్యకత కలుగుతుంది. ఆయాప్రాంతాన్ని బట్టి, వ్యక్తుల వృత్తులు మొదలైన వానినిబట్టి అన్ని దేశాలలోను గృహనామాలున్నట్లుగా తెలుస్తుంది. ఒకే కుటుంబంలోని పిల్లలందరికీ ఒకే గృహనామం కలుగుతుంది. వార్ధ ఏకుటుంబానికి చెందుతారో ఇంటిపేరు తెలియజేస్తుంది. కొంతకాలం వ్యక్తికి ఒక్కపేరే వ్యవహారంలో ఉన్నా, తరువాత ఆపేరు రెండుగాను, మూడుగాను మారి గృహనామాల స్థానాన్ని ఆక్రమించాయి. 12వ శతాబ్ది తరువాత ఇంటిపేర్లు స్థిరపడి వంశపారంపర్యంగా సంక్రమించాయి. భారతీయేతర భాషలలో ఇంటిపేర్లను పాశ్చాత్యులలో ఇంటిపేర్లు, మధ్యప్రాచ్య భాషల్లో ఇంటిపేర్లు, చైనా, జపాన్, కొరియా, మొదలైన దేశాలలో ఇంటిపేర్లని మూడు విధాలుగా వర్గీకరించవచ్చు.

i. పాశ్చాత్యులలో ఇంటిపేర్లు :

1. రోమన్లు కూడ మొదట ఒక్కపేరే కలిగి ఉన్నప్పటికీ, తరువాత మూడు పేర్లు పెట్టుకున్నారు. వ్యక్తుల పేర్లలో మొదట 'ప్రినామెన్' (praenomen), తరువాత 'నామెన్' (nomen) పెట్టుకున్నారు. ఈ 'నామెన్' తెగను సూచిస్తుంది. చివరిపేరు (lastname) 'Cognomen' కుటుంబాన్ని సూచిస్తుంది.

ఉదా :- సీజరు పూర్తిపేరు Gaius Julius Caesar.

గేయస్ (Gaius) - ప్రినామెన్, జూలియస్ (Julius) - నామెన్, సీజర్ (Caesar) - కుటుంబనామం. రోమ్లో కొంతమంది నాల్గవ పేరునుకూడ అనుబంధిస్తారు. దీనిని 'అగ్నామెన్' (agnomen) అంటారు. ఇది వెక్కిరింపుగానో, ఎగతాళిగానో పెట్టుకున్న మారుపేరు. ప్రసిద్ధిచెందిన పనినిగాని, గుర్తించదగిన సంఘటనను గాని జ్ఞాపకం చేస్తుంది. రోమన్ సామ్రాజ్యం పతనమయ్యే సరికి కుటుంబ నామాల్లో తికిమకలు ఎక్కువయ్యాయి. ఒకేపేరుతో సంబోధించడం మళ్ళీ అమలులోకి వచ్చింది.

క్రీ.శ. 900 లో ఉత్తర ఇటలీలో కుటుంబనామాలు తిరిగి వాడుకలోకి వచ్చాయి. ఇలా వాడబడుతూ క్రీ.శ. 1200 సంవత్సరానికి అధిక ప్రాచుర్యాన్ని పొందాయి. సామాన్యులనుండి ఉన్నత వంశస్థులు తమ కుటుంబాన్ని పేరుగా ఉంచుకోవడంకోసం కుటుంబనామాన్ని వారీపేర్లకు అనుబంధించుకున్నారు. అప్పటి నుండి యీ ఉన్నత వంశస్థులు తమ కుటుంబనామాలను వంశపాంపర్యంగా చేసుకున్నందున అవి తాత ముత్తాశలనుండి తద్వంశీయులకు సంక్రమించాయి. ఈవిధంగా కుటుంబ బొన్నత్యం తమ పూర్వీకుల మీద మనస్సును లగ్నంచేసింది. ఆకాలంలో కుటుంబనామం సంపూర్ణ వ్యక్తిత్వానికి గుర్తుగా ఎంచబడింది. “యద్యదాచరతిశ్రేష్ఠః తత్తదేవేతరో జనాః” అన్నట్లు పెద్దలు ఆచరించిన ధారినే సామాన్యులు స్వీకరించి కుటుంబనామాన్ని అనుబంధించుకోవడం అలవాటు చేసుకున్నారు. కుటుంబనామాన్ని పెట్టుకొనే అలవాటు ఇటలీనుండి పశ్చిమ యూరపు ప్రాంతాలకు సాగిన దాడులమూలంగా ఆఫ్రాంతాలకు వ్యాప్తిచెందింది. యూరపులోని శ్రీమంతులూ సక్కులీనులూ అయినవారంతా మొట్టమొదటగా ఈ కుటుంబనామాలను పెట్టుకోవడం మొదలుపెట్టారు. మొదట ఇవి వంశానుక్రమంగా పాటించబడక కేవలం ఒక వ్యక్తికి మాత్రమే పరిమితమయ్యాయి.

ఉదా :- రాబర్ట్ జాన్సన్ కుమారుడు హెన్రీ రాబర్ట్సన్ గా పిలువబడ్డాడు.

యూరపులోని అనేక దేశాలలో బాప్తిజం సమయంలో పెట్టిన పేరునే ప్రధానంగా స్వీకరించి మిగిలిన వాటిని వదలిపెడతారు. జర్మనీలో చూట్రం బాప్తిజమ్ నాటి క్రైస్తవ నామానికి ముందు కుటుంబనామం పెట్టడం చాలా ముఖ్యం.

ఇంగ్లాండు, అమెరికాలలోని కుటుంబనామాలు తరచుగా క్రైస్తవ నామాలా గుర్తించబడ్డాయి. అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలకు చెందిన ఫ్రాంక్లిన్ డిలాన్ రూజ్ వెల్ట్ (Franklin Delano Roosevelt), హామిల్టన్ ఫిష్ (Hamilton Fish), జెఫర్సన్ డేవిస్ (Jefferson Davis) మొదలైన వారి పేర్లు ఈ వర్గానికి చెందినవే.

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రాలలోను, కెనడాలోను కుటుంబనామాలను చివరి పేర్లు (last names) అంటారు. కొన్నిచోట్ల దీనికి భిన్నంగా కూడ కన్పిస్తున్నాయి.

2. స్కాట్లండ్ :- స్కాట్లండ్ లో గృహనామాలు చాలా అలస్యంగా వీర్పడ్డాయని చరిత్రకారుల నిరూపణ. చాలామట్టుకు ఇవి తెగను అనుసరించి రూపొందినప్పటికీ ఇంగ్లండుకన్నా చాలా తక్కువ సంఖ్యలో కనిపిస్తాయి. మూడో పేరు జాణినిగాని, ఇంటినిగాని సూచిస్తుంది. చీఫ్స్ (chiefs), చీఫ్టెన్స్ (Chieftains) కుటుంబాలలో గృహనామం కనిపిస్తుంది. ఉదా:- Mackintosh of Machintosh, కెమెరాన్ ఆఫ్ లాచీల్ (Cameron of Lochiel). వాడుకలో వున్న ఇవి కుటుంబనామ భాగంగా, చట్టసమ్మతంగా గుర్తించబడ్డాయి. స్కాట్లాండులోని యువకులు వివాహం అయ్యాక తమ పుట్టింటి పేరు వదలరు. చట్టబద్ధమైన పనులలో మాత్రం భర్త పేరును హోదాతోనహా వాడుకుంటారు. ఉదా :- మర్గరెట్ గార్డన్ (Mrs. Margaret Gardon, మెక్ డొనాల్డ్ ఆఫ్ గ్లెన్ బ్రాకెన్ (Mac donald of Glenbraken).

3. హంగేరియన్లు :- హంగేరియన్లు తమ పేరుకు ముందు కుటుంబనామం చేర్చుకుంటారు. ఉదా:- నాగీ ఇస్టాన్ (Nagy Istvan . ఇందు కీగీటు కల భాగం కుటుంబనామం. మిగిలింది వ్యక్తి నామం. హంగేరియన్లు తమ పేరును అంగ్లభాషలో వ్యాపేటప్పడు ఈ క్రమాన్ని తారుమారు చేస్తుంటారు. అప్పుడు nagy Istvan > Istvan Nagy అవుతాడు. (The new encyclopaedia Bri. Vol. 12)

ii. మధ్యప్రాచ్య భాషలలో ఇంటి పేర్లు :

1. ఆరమెయిక్ :- “The Aramaic Surnames of the Fisherman simon, Kepha. meaning ‘stone’, became famous in the new testament as Petros (Peter). The Greek translation of the name Petra ‘rock stone’ ” (The new Encyclopaedia Britanica Vol. 12 P. 814) సైమన్ కెఫా మొదలయిన పదాలు ఆరమెయిక్ భాషలలోని బైబిల్ వారి యొక్క కుటుంబనామాలు. వీటికి రాయి (stone) అని అర్థం. ఇది కొత్త నిబంధనలో (new testament) Petros (Peter) అని ప్రసిద్ధి చెందింది. ఈ పేరు రాయి (rock, stone) అనే అర్థాన్నిచ్చే గ్రీకు పదమైన ‘Petra’ నుండి వచ్చింది.

ఇబన్ అబ్బాస్ (Ibn Abbas) = అబ్బాస్ కుమారుడు

ఇబన్ బటూటా (Ibn Batuta) = బటూటా కుమారుడు

అల్ బాగ్దాదీ (al baghdadi) = బాగ్దాదునుండి

అల్ ఘజలి (al Ghazali) The Spinner

బెన్ హూర్ (Ben Hur) ఇందు al, Ben, Ibn మొదలైనవి ఇంటిపేర్లు.

2. యూదులు :- "Jewish family names were the last to develop in most Countries. In Europe Jews usually lived apart from others in secluded countries. Many did not feel for family names. Lames. Laws passed in the early 1800's compelled them to adopt surnames" (World Book knowledge. vol, 14, Name P. 5) యూదులు కుటుంబనామాలు అనేక దేశాలలో ఇంకా అభివృద్ధి చెందవలసి వున్నాయి. యూరపులోని కొన్ని ప్రాంతాలలో యూదులు ఆ ప్రాంతం లోని ప్రజలకు దూరంగా నివసించేవారు. కనుకనే వారికి కుటుంబనామాల అవశ్యకత కన్పించలేదు. క్రీ.శ. 1800 ప్రారంభంలో శాసనం జారీచేయడం జరిగిన తరువాత ఇంటిపేర్లు ఏర్పరచుకున్నారు. చాలామంది అప్పుడు గోల్డ్ (Gold), mountain (berg), rose (rosen) సిల్వర్ (silver), స్టోన్ (stone), valley (thal) మొదలైన అస్తోదకరమైన కలయికలతో ఇంటిపేర్లు ఏర్పరచుకున్నారు. ఉదా :- గోల్డ్ బర్గ్ (Gold berg) రోజెన్ తాల్ (Rosen thal) , సిల్వర్ స్టీన్ (silverstein) మొదలైనవి. మరికొంత మంది వారు జన్మించిన పట్టణాలలోని స్థలనామాలను లండన్, మదీనా (Madena) మొదలైన వాటిని స్వీకరించారు.

మధ్య యుగంలో కొత్తగా వచ్చి నివాసం ఏర్పరచుకున్న వ్యక్తికి అతను ఎక్కడనుండి వచ్చాడో అపట్టణం లేక దేశంయొక్క పేరు ఇంటిపేరుగా పెట్టడం యూదుల ఆచారం కొహెన్ (Cohen) లెవి (Levy) మొదలైనవి ఇలాంటివే. లెవి ఎష్కోల్ (Levy Eshkol, ఇందులో 'లె వి' ఇంటిపేరు 'ఎష్కోల్' వ్యక్తి నామం.

12 వ శతాబ్దిలోని 'Maimunison', 18వ శతాబ్ది చెందిన మెండల్ సన్ (Mendelssohn) - మెండెల్ యొక్క కుమారుడు మొదలైన పేర్లవలన తండ్రి పేరు పిల్లలకు కుటుంబనామంగా వచ్చినట్లు తెలుస్తుంది. జంతువుల పేర్లు చాలా ఎక్కువగా వాడబడ్డాయి. మధ్య యుగంలో వృత్తుల వలన ఇంటిపేర్లు వచ్చాయి. ఆధునిక యుగంలో జర్మనీనుండి వచ్చిన కుటుంబనామాలు కనిపిస్తున్నాయి. ప్రత్యేకంగా 1787లో కుటుంబనామాలను గూర్చిన శాసనాన్ని 'Jews of the Austrian Empire' ఏర్పరచింది. (Encyclopaedia is of Religion and Ethics). కొంతమంది మతసంబంధమైన (religious Connotations) ఇంటిపేర్లను స్వీకరించారు. కొహెన్ జెడెక్ (Kohen Tzedek) అనే పదానికి చిన్నరూపం కట్ (Katz). ఈసూనికి హీబ్రూ భాషలో మతాధిపతి (Priest) అనే అర్థం. మిగిలినవారు బెంజమిన్ (Benzamin) లెవి (Levy) మొదలైన వ్యక్తినామాలను గృహనామాలుగా స్వీకరించారు. "The Jews of the Germany did not begin to use Surnames until the early 19th C. When they were forced to by the Govt." (Childrens Britanica Vol. 7). జర్మనీలోని యూదులు 19వ శతాబ్ది ప్రారంభం వరకు ఇంటిపేర్లను వాడడం మొదలు పెట్టలేదు.

iii. చైనా, జపాన్, కొరియా మొదలైన ప్రాంతాలలో ఇంటిపేర్లు :

1. చైనా : ఒకటికన్నా ఎక్కువపేర్లు పెట్టుకునే అలవాటు మొదట చైనీయులు ప్రారంభించారు. ఫూషి (Fushi) చక్రవర్తి కీ.పూ. 2852లో గృహనామాల లేక కుటుంబనామాల అవశ్యకతను గుర్తించి చట్టంచేశాడు. చైనీయులు ఆచారంగా పెట్టుకునే మూడుపేర్లలో ఇంటిపేరు మొదటి స్థానాన్ని ఆక్రమిస్తుంది. "The family name placed first, comes from one of the 438 words in the Chinese sacred poem Pochia-Hsing. It is followed by a generation name, taken from a poem of 20 or 30 characters adopted by each family, and a milk name, corresponding to our Christian name". (world Book of knowledge. Vol. 14) వీరి గృహనామాలు పవిత్రమైన "Pochia-Hsing" అనే పద్యంలోని 438 పదాల

నుండి గ్రహించబడ్డాయి. రెండవపేరు వంశనామం లేక తరంపేరు (generation name). ఈపేరును కూడ ప్రతికుటుంబం చైనీయుల పద్యంలోని ఇరివై లేక ముప్పై ప్రత్యేక లక్షణాలనుండి గ్రహించబడ్డాయి. మూడవది పెట్టినపేరు. (milk name) అంటే వ్యక్తినామం. ఈ వ్యక్తినామానికి, క్రైస్తవ నామానికి సామరస్యం ఉంది.

చైనాలో కుటుంబ నామానికి చాలా ప్రాముఖ్యం వుంది. ఒకే ఇంటిపేరుగల కుటుంబాల మధ్య దగ్గర సంబంధం ఉన్నట్లుగా తెలుస్తున్నందున చైనా ప్రాచీన సంప్రదాయమే కాక చట్టంకూడ ఆయా కుటుంబాలలోని అంతర్వివాహాలను అంగీకరించలేదు. ఈనాటికీ కుటుంబాలమధ్య జ్ఞాతి సంబంధం లేకపోయినా, ఒకే గృహనామం గలవారి మధ్య అంతర్వివాహాలకు అనుమతిలేని యీ పద్ధతే ఆచరణలో వుంది. ఒక ఇంటిపేరు కలిగివుండడం వ్యక్తులమధ్య ఉన్న దగ్గర సంబంధానికి రెడీపాస్ పోర్ట్ (ready passport) లాంటిది. క్రీస్తునకు పూర్వమే చైనాలో చాల కొద్ది కుటుంబనామాలు మాత్రమే ఉండేవట. "The Book of Hundred family names" ను రచించిన రచయిత ఈనాటి ఇంటిపేర్లు మూడువేల యేళ్ళనాటివిగా గుర్తించారు. కాని ఇవి రెండువేల నాటివే అని ఖచ్చితమైన లెక్కలవల్ల చెప్పవచ్చు. (Encyclopaedia of Religion and Ethics, Vol. 9 p.142).

ఇప్పుడు 'Sing' అని ఇంటిపేరు పెట్టుకున్న చైనీయుల పేరు పూర్వ కాలంలో వారు పుట్టిన స్థలనామాన్ని సూచిస్తుంది. ఈనాడు కూడ సగానికి పైగా కుటుంబనామాలు స్థలనామాలనుండి వచ్చినవే. నాల్గోవంతు పూర్వీకులనుండి (Ancestral title) వచ్చాయి. మిగిలిన ఒక వంతు రకరకాలుగా యూరపులోని ఇంటిపేర్లవలే ఏర్పడ్డాయి. జంతువులనుండి యేర్పడ్డ ఇంటిపేర్లను చైనీయులు ఒకప్పుడు అత్యంతరం పెట్టేవారు. ప్రాయీకంగా చైనీయులు ఇంటిపేర్లను విడనాడడానికి వీలవడదు. అయితే బౌద్ధమతాచార్యులు, యోగినులు మాత్రమే వారి కుటుంబాలతో గల సంబంధాన్ని తెంచుకోవడంకోసం ఆ కుటుంబనామాన్ని వదిలిపెడతారు.

వివాహమైన తరువాత స్త్రీ తన భర్త ఇంటిపేరునుకూడ స్వీకరిస్తుంది. కాని

సంతకం పెట్టేటప్పుడు తన భర్త ఇంటిపేరుతోపాటు తన ఇంటిపేరును వాడడం పరిపాటి. కనుక న్యాయసమ్మతమైన పశ్చాదు మెదలగు వాటిలో ఈరెంటిని గ్రహిస్తారు. వ్యక్తినిర్దేశంలో ప్రథమస్థానాన్ని ఆక్రమిస్తున్న గృహనామం వ్యక్తినామం చివర చాల విరళంగా కన్పిస్తుంది. అమెరికాలో వున్న చైనీయులు పాశ్చాత్య ప్రభావంతో తరచుగా వారి వ్యక్తినామం చివర గృహనామం తగిలించుకుంటున్నారు.

2. జససీస్ :- "In Ancient times there were two kinds of Family names recognised in Japan. 'kabane' or 'Sei', 'Uji' or Sahi' both were granted by the sovereign to only a limited number and the mass of the people had no patronymic" (Encyclopaedia of Religion and Ethics, Vol. 9. Family names.) పాశ్చాత్యనామాలలో జససీస్ లో గుర్తించబడిన ఇంటిపేర్లు రెండు మాత్రమే. 1. 'కాబనె' లేక 'సెయి', 2. 'యుజి' లేక 'షి'. ఈ రెండు గృహనామాలు చక్కవర్తిచేత అల్పసంఖ్యకులకు మాత్రమే ఇవ్వబడ్డాయి. మిగిలిన సామాన్య ప్రజలకు పైతృకంగా వచ్చే ఈ కుటుంబనామాలు లేవు.

అ. కాబనె : స్పష్టమొదటినుండి 'కాబనె' అనే గృహనామం జససీయులలో ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. 673-686 ప్రాంతంవద్దైన తెము చక్కవర్తి (Temmu) చాలా రకాలైన ఇంటిపేర్లలో ఎనిమిది 'కాబనె' లను గుర్తించినట్లు ప్రకటించాడు. అవి యాసన్ (Ason), ఇనగి (Inagi), ఇమికి (Imiki), మబిటో (Mabito), మికినోషి (Mikinoshi), మురజిమొమిల్ (Murajiomil), సుకునె (Sukune). ఆ తరువాత ఈ సంఖ్య క్రమంగా ఇరవైమూడుకు పెరిగింది. ఈ కుటుంబనామాలను ధరించిన వ్యక్తియొక్క వృత్తిని, హోదాను ఇవి తెలియజేస్తాయి. అంతేగాక వారు ఏ తరగతికి చెందిందీ లేక ఏ కులానికి చేరిందీ సూచిస్తాయి.

ఆ. యుజి :- ఈ శాఖలోని చాలా ఇంటిపేర్లు చక్కవర్తిచేత 'కాబనె' కుటుంబంలోని ఒకరు లేక అంతకన్నా ఎక్కువమంది వ్యక్తులకు వారి యొక్క ప్రత్యేకతను, గొప్పదనాన్ని లేక వారి వృత్తిని గుర్తించి యిచ్చిన ఇంటిపేర్లే. వీటిలో మొనోనోబె (Mononobe), ఓడోమొ (odomo), ఇమ్బే (Imbe), నకటోమి (Nakatomi), సోగ (Soga). అతిప్రాచీనమైనవి. కాని జససీయుల

చరిత్రలో చాలాప్రసిద్ధి చెందినవి మినమోటో (Minamoto , తైరా (Taira), ఫ్యూజివారా (Fujiwara), తాచిబానా (Tachibana), ఈ నాల్గు కుటుంబనామాలు కూడ ఒకేసారి ప్రత్యేకించిన 'యుజి' శాఖగా విలపబడ్డాయి. సుగవారా (Sugawara), కియోహారా Kiyohara), కామో (Kamo), ఉరబె (Urube . అబె (Abe) మొదలైన ఇంటిపేర్లు ప్రసిద్ధి నెందిన యుజి శాఖకు చెందినవే.

యుజి శాఖలోని సభ్యుల సంఖ్య నానాటికీ అధికమయ్యేసరికి ఈ 'యుజి' పేరుకు అదనంగా ప్రాంతీయమైన పేరును పెట్టుకున్నారు కనుక వేర్వేరు కుటుంబనామాల సంఖ్య పెరిగింది. క్రీ. శ. 815లో 'A record of kabane and uji'ని ప్రచురించారు. ఈ రికార్డులో 1182 యుజి పేర్లు ఉన్నాయి. మిగిలినవి చాలావరకు అప్రాంత సంబంధమైన గృహనామాలను ప్రాంతీయ స్థలనామాలనుండి గ్రహించారు. ఇలా గ్రహించిన కుటుంబనామాలు గల వారంతా మొదట పెద్దదైన యుజి శాఖలోని వారేనని తెలుస్తుంది. లిఖిత పూర్వకంగా జపానీయుల కుటుంబ నామాలలో చైనావారి ఇంటిపేర్ల లక్షణాలు కన్పిస్తున్నాయి. జపానీయులు లేక చైనీయులలో ఏదోఒక వద్దతిని మాత్రమే వారి కుటుంబసభ్యుల అభిరుచి ననుసరించి ఇంటిపేర్లను గ్రహించినవారు ఉన్నారు. కొంతమందికి ఒక ఇంటి పేరు. మరి కొంతమందికి రెండు లేక మూడుపేర్లు ఉన్నాయి. ఒక్క ఇంటిపేరునే వాడే వద్దతి చైనీయులలో తక్కువగా కన్పిస్తుంది. కాని ఎక్కువమందికి ప్రకృతితోనో, ప్రకృతిలోని వస్తువులతోనో ఎక్కువ సంబంధం ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. ఇకె [Ike]=కొలను, ఓకా [oka] = ఓకొండ, కవా [kawa]= నది, 'త' లేక 'ద' [Ta or Da]= పరిపొలం, నొ [No] = పొలం, మురా [mura] = గ్రామం, మొవి [Move] = Greve, యమా [yama] = పర్వతం, సుకి [Tsuki] = చంద్రుడు, షీమా [shima] = దీవి, హారా [Hara] = బయలు, హయాషి [Hayashi] = అడవి. హి [Hi] = సూర్యుడు, హోషి [Hoshi] = నక్షత్రం. జపానీయుల ప్రాచీన కుటుంబనామాలలో కొరియానుండి వలస వచ్చిన వారికి అప్రాంతం పేరు కన్పిస్తుంది. జపాన్ లోని కొరియన్ కుటుంబనామాల సంఖ్యను "Record of Kabane and Uji" పేర్కొంది. కుటుంబనామానికి అదనంగా చేర్చిన పేరు కుటుంబనామం తరువాత లిఖించ బడడం గమనించవచ్చు.

మెయిజి [Meiji] శకం మొదలయ్యేవరకు ఈ రెండు కుటుంబనామాలు సామాన్యులకంటే భిన్నంగా అత్యున్నత స్థాయిలోగాని, అత్యున్నత పదవులలోగాని ఉన్నవారికి మాత్రమే ఇవ్వబడ్డాయి. మిగిలిన సామాన్య ప్రజలకు వ్యక్తి నామం మాత్రం ఉండేది. మెయిజి శకంలో అందరినీ కుటుంబనామాలు పెట్టుకొమ్మని అజ్ఞ జారీచేశారు. అంతేగాక వ్యక్తి నామాలు పేర్వచ్చగా మార్పుకోకూడదు అనే నియమంకూడ విధించబడింది. ఈ సమయంలో అక్షలాది కుటుంబాలు కుటుంబ నామాలను మొదటిసారిగా స్వీకరించాయి. అందువలన ఒకే గ్రామంలో ఒకే కుటుంబనామంగల కుటుంబాలు అనేకం వున్నాయనడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. ఒకే ఇంటిపేరుండి. ఒకే గ్రామంలో నివసిస్తున్నా, యీ కారణంవలన ఆ కుటుంబాల మధ్య బాంధవ్యం కన్పించదు. టోక్యో డైరెక్టరీ [Tokyo Directory] లో ఇప్పుడు రికార్డు చేసిన పేర్వేరు కుటుంబనామాల సంఖ్య 4146. జపాన్ దేశం మొత్తంలోని 'పోస్టల్ చెక్ లిస్టు' 4942 గా పేర్కొంది. కాని నేడు వాడుకలో వున్న జపానీయుల కుటుంబనామాలసంఖ్య 10,000కు తక్కువ ఉండదు.

3. కొరియన్ : కొరియన్లకు కేవలం మూడువందల కుటుంబనామాలు మాత్రమే ఉన్నాయి. కాని అందులో '-Kim, -Pak, -Yi' అనే మూడు మాత్రమే ఎక్కువ కొరియన్ కుటుంబాలకు ఇంటిపేర్లుగా వ్యవహారంలో వున్నాయి.

భారతీయేతర గృహనామాలను పైతృకంగా వచ్చినవి, తల్లి పేరుననుసరించి ఏర్పడినవి, వృత్తి ననుసరించినవి, నివాసస్థలాన్నిబట్టి యేర్పడ్డవి, వ్యక్తి బాహ్య స్వరూపాన్నిబట్టి రూపొందినవి, జంతువుల నామాలమీద ఏర్పడ్డవి, మత సంబంధ మైనవి అని ఏడు విధాలుగా విభజించవచ్చు.

1. పైతృకంగా లేక తాతముత్తాతల నుండి వచ్చిన యింటిపేర్లు (Patronymic or Ancestors) :

కుటుంబనామాలు మధ్య యుగాంతంలో అమలులోకి వచ్చాయి. ఇవి 11వ శతాబ్దితో మొదలయి 16వ శతాబ్దితో పూర్తయ్యాయి వంశానుక్రమంగా వస్తున్న ఇంటిపేర్లు వారి వంశానుబంధాన్నీ, వంశ గొప్పదనాన్నీ సూచిస్తాయి. "Surnames were very gradually introduced and it is not until the 12th

C. that they begin to become hereditary. Before and frequently after this time the surnames as well as the Christian names was peculiar to the individual. Now however it is an established custom that the Children should known by the fathers name" [Everymans Encyclopaedia, Vol. 9] ఇంటిపేర్లు క్రమంగా ప్రవేశపెట్టబడినప్పటికీ, అవి 12వ శతాబ్ది తరువాత మాత్రమే వంశపారంపర్యంగా మారాయి. ఈ సమయానికి ముందు అధికంగాను తరువాత తక్కువగాను క్రైస్తవ నామాల వలె ఇంటిపేర్లు వ్యక్తులకు ప్రత్యేకతను ఆపాదించాయి. ఇప్పుడు మాత్రం తండ్రి పేరుతో పిల్లలు గుర్తింపబడడం సుస్థాపితమైన సంప్రదాయంగా వుంది.

ఐలాండులోని కొద్ది ప్రాంతాలలోను, స్లోవియట్ యూనియన్ లోను పైతృకమైన పేరు వ్యక్తి నామానికి, కుటుంబనామానికి మధ్య చేరుతుంది. రష్యన్ల తండ్రిపేరు ఇవాన్ క్రైలోవ్ [Ivan krylov] అయితే అతని కొమరుని పేరు 'pytor Ivanovich Krylov' ఇందులో పైటర్ [Pytor] వ్యక్తినామం, ఇవానోవిచ్ [Ivanovich] తండ్రిపేరు, క్రైలోవ్ [Krylov] కుటుంబనామం. 'Ivan Krylov' యొక్క కుమార్తెపేరు Varavara Ivanovna Krylova. తండ్రిపేరుకు అనుబంధంగా పురుషునికి 'Ovich', స్త్రీకి 'Ovana' అని చేర్చుకుంటారు. ఒవిచ్ [Ovich] అంటే 'son of' అని. ఒవానా [Ovana] అంటే 'daughter of' అనీ అర్థం. అంటే క్రైలోవా అనే కుటుంబనామం తండ్రినుండి స్త్రీపురుషులు ఇద్దరికీ సంక్రమిస్తున్నా పొరుగువారిని, సమకాలీనులను, అధికారపు హోదాలో వున్న రష్యన్లను సంబోధించేటపుడు వ్యక్తినామానికి తండ్రిపేరును కలిపి పిలుస్తారు. కుటుంబనామానికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉన్నట్లు కన్పించదు.

ఆంగ్ల కుటుంబనామాలలో తండ్రినుండి సంక్రమించిన పరపదానుబంధాలు [suffixes] ఎక్కువగా కన్పిస్తున్నాయి. ఈ పరపదానుబంధం '-son.' ఉదా :- డిక్షన్ [Dixon], గిబ్సన్ [Gibson], గిల్బర్ట్సన్ [gilbertson], గ్రెగ్సన్ [gregson], గ్రియర్సన్ [Grierson], హెన్రీసన్ [Henryson], రిచర్డ్సన్ [Richardson] రాబిన్సన్ [Robinson]. ప్రాచీనకుటుంబాలలో పూర్వ పదానుబంధాలుకూడ కన్పిస్తున్నాయి. పూర్వపదానుబంధం 'Fitz-'. ఉదా :- ఫిట్జెరాల్డ్ [Fitzgerald].

"In Scotland and Ireland, surnames were often formed by adding a prefix to the fathers name" [Young students encyclopaedia] స్కాట్లాండులోని ప్రజలకు పైతృకంగా వ్యక్తి నామానికి పూర్వపదానుబంధాలు చేరుతాయి. ఉదా :- 'Mac-', or 'Mc-'. Gregor (son of Gregor) అని అర్థం.

ఐరిష్ ప్రజలు 'O' అనే పూర్వపదాన్ని కుమారుడు అనే అర్థంలో సంధిస్తారు. ఉదా :- O, 'Briln = grandson of Briln. 'Mc' లేక 'Mac' కూడ పూర్వపదానుబంధాలుగా చేర్చవచ్చు.

Welsh ప్రజలు 'P' అనే పూర్వపదానుబంధాన్ని చేరుస్తారని పోవెల్ 'Powell' మొదలైన పేర్ల వలన తెలుస్తుంది.

ఆధునిక గ్రీకుదేశంలో తండ్రినుండి సంక్రమించిన పరపదానుబంధాలు కన్పిస్తున్నాయి. ఉదా :- డిమిట్రీపోలస్ (Dimitripoulos) - డిమిట్రీయస్ (Dimitrious) కుమారుడని అర్థం. అలానే పాపడో పోలస్ (Papado Poulos) - పాపడో కుమారుడు. ఇందులో పోలస్ - Poulous అనే పరపదానుబంధం కన్పిస్తుంది.

చాలామంది ప్రజలు తమ ఇంటిపేర్లను వారి తండ్రిల యొక్క వ్యక్తి నామాలనుండి గ్రహిస్తారు అతనియొక్క కుమారుడు (son of) అనే అర్థాన్నిచ్చే పదాన్ని పరంపదంగా గాని, పూర్వపదానుబంధంగా గాని చేర్చుకోవడం ప్రతి భాషలోను వుంది. ఐరిష్ ప్రజలు 'O'ను; జర్మనుప్రజలు '-sohn', '-son' అనే పదాలను; స్కాండినేవియన్లు తమ పేర్ల చివర '-sen', లేక '-son' అనే పదాలను; రష్యన్లు, సర్బియన్లు (serbians), '-ovitch' అని, రొమేనియన్లు '-escu' అనే పదానుబంధాన్ని 'కుమారుడు' అనే అర్థంతో వారి పేర్ల చివర చేర్చుకుంటారు.

జాన్ యొక్క కుమారుడు 'Johnson'. జాక్సన్ (Jackson) అని ఇంగ్లాండులోను; జాన్స్ (Johns, జోన్స్ (Jones) అని వేల్స్ లోను; Jensen, Jansen, Hansen అని డెన్మార్క్ లోను; 'Janowicz' అని పోలాండ్

లోను; 'Ivano' అని రష్యా, బల్గేరియాలోను; 'Janosfi' అని హంగేరిలోను; 'Mac Eoin' అని ఐర్లాండ్ లోను వాడతారు. Son కు బదులు s' అని పెట్టడం కూడ కన్పిస్తుంది. John కుమారుడు 'Jonnes' లేక 'Johnson' అని పేల్చే లోను; 'రిచార్డ్' కొడుకు 'రిచార్డ్స్' లేక 'రిచార్డ్సన్' అని వ్యవహరిస్తాడు. వారి సంబంధాలను తెలిపే సోదరుడు (brother), Eames [uncle] 'Eames Watmought' (wats' brother-in-law) అని అర్థాన్నిచ్చే సంబంధార్థక ప్రయోగాలు కుటుంబనామాలుగా తక్కువ కన్పిస్తున్నాయి. పూర్వీకులను వర్ణించుతున్న పదాలు కుటుంబనామ స్థానాల్లో చాలాచోట్ల కన్పిస్తున్నాయి.

2. తల్లి పేరు ననుసరించి ఏర్పడ్డవి :- మాతృస్వామికమైన (Matronymic) పద్ధతి కూడ కొన్నిచోట్ల వ్యవహారంలో వుంది. ఈ పద్ధతిలో తల్లి నుండి కుటుంబనామాను బంధం పిల్లలకు సంక్రమిస్తుంది. కాని ఇలా తల్లి పేరును స్వీకరించిన ఉదాహరణలు తక్కువగా వున్నాయి. మేరీ కుమారుడు "Mallison" గా పిలువబడుతున్నాడు. ఎందుకంటే మేరీ 'మోర్' (Moll) గా మారుతుంది గనుక. అలాగే మార్గరెట్ పుత్రుడు మార్గరెట్సన్ (Margaretson) గా వ్యవహరింపబడుతున్నాడు. ఈ పద్ధతి అన్ని సందర్భాలలోను ఖచ్చితంగా అమలులోలేదు. స్పెయిన్, లాటిన్ అమెరికాలలో ఈ మాతృస్వామిక పద్ధతి అమలులో వుంది. వాళ్ళ పైతృకమైన పేరు 'Y' గా సూచించబడి తరువాత తల్లి పేరు ఉంటుంది. స్పానిష్ రచయిత "Antonio Machado Y Ruiz" పేరు ఇందుకు ఒక ఉదాహరణ. ఇందులో "రూయిజ్" తల్లి పేరు.

3. వృత్తిననుసరించి :- మనిషి చేస్తున్న వృత్తిని అనుసరించికూడ ఇంటిపేర్లు ఏర్పడ్డాయి. అంగ్లభాషలో ఉన్న "Baker, కార్పెంటర్ (Carpenter), కార్క్ (Carke), కక్ (Cook), మిల్లర్ (Mieller), టైలర్ (Taylor) మొదలైన పదాలు ఇందుకు ఉదాహరణలు. అంగ్లేయులలో మనకు ఎక్కువగా ఇంటిపేర్లలో కన్పిస్తున్న వృత్తిపరమైన పేరు స్మిత్ (Smith), ఈ స్మిత్ బ్లాక్ స్మిత్ (Blacksmith) నుండి ఏర్పడిన రూపమే. ఈ పద్ధతి అనేక దేశాలలో కన్పిస్తుంది. ఈ స్మిత్ అన్న పదం జర్మనీలో "Schmidt" గా; ఫ్రాన్స్ లో "Lefeoire" గా; ఇటలీలో "Forraro", పోలాండ్ లో "Kowal", రష్యాలో "Kutznetzvo" అనే రూపాల్లో కన్పిస్తుంది. మధ్యకాలంలో సాధారణంగా

ఒక గ్రామానికి ఒక్క బ్లాక్ స్మిత్ మాత్రమే ఉండేవాడు. జనులు అతని నేర్పరి తనాన్ని చూచి గౌరవించేవారు కనుక అతనికి “స్మిత్” అనేపదం వృత్తివరమైన కుటుంబనామంగా చేరింది.

బెల్ (Bell) అనే కుటుంబనామం గంటయొక్క సంకేతాన్ని అనుసరించి పనిచేసేవారికి వచ్చివుండవచ్చు లేదా గంట తయారుచేసే వానికో లేక గంట మోగించేవానిగానో సంబంధం కలిగివుండవచ్చు. ఈ గృహనామం గల వ్యక్తులకు ఆయా వస్తువులతో గల సంబంధాన్ని సూచిస్తుంది. ఇసబెల్ (Isbel) అనే వ్యక్తి నామానికి “బెల్” అనేది ముద్దుపేరు. దీనికి, ఆ “బెల్”కు సంబంధం ఉండేమో! ప్రాచీనమైన ఫ్రెంచిభాషలో “బెల్” (bell) అంటే అందమైన అనే అర్థంవుంది. కాబట్టి అందమైన వారికి ఇది వ్యంగ్యనామం (Nickname) కావచ్చు.

భూస్వాములకోసం పనిచేసినవారంతా తమ తమ వృత్తులపేర్లు కుటుంబ నామాలుగా స్వీకరించారు. గొట్టెలను చక్కగా సంరక్షించిన వానికి, sheep-herd కనుకనే అతనిపేరు “షెపర్డ్” (Shepherd) = గొట్టెల కాపరి అయింది. ఆంగ్లంలో “కవాడ్స్” (Cowards) అనే కుటుంబనామం కూడ కన్పిస్తున్నది. కవాడ్ (Coward) అంటే పిరికి. కానీ ఈపదం ఇంటిపేరుగా వాడుకోడానికి వారేమీ సిగ్గుపడరు. ఆ పదానికి “Cow-herd” అంటే ఆవులను రక్షించేవాడని అర్థం. యూరపులోని ఇనుపపని వారంతా వారి దేశీయనామాలను పెట్టుకున్నారు.

ఫ్రెంచి ప్రజలు విలాసాలలో మునిగివున్న కాలంలో వారి రథాలను (Carriages) కోచ్స్ (Coaches) అనేవారు. ఈపదం ఫ్రెంచి పదమైన కోచ్ (Coche) నుండి వచ్చింది. ఆంగ్లోశాక్స్ ప్రజలు మరోవైపు వ్యవసాయబండ్లను (rough farm carts) వాడేవారు. వీనిని వాగన్ (wagon) లేక “wain” అని పిలిచేవారు. కనుకనే నేటికీ కార్టర్ (Carter), వెయినర్ (Wainer) అనే గృహనామాలు మనకు కన్పిస్తున్నాయి. కార్ట్ (Cart) తో సంబంధం ఉన్నది గనుకనే ఆ కుటుంబీకులకు కార్టర్ (Carter) అనే గృహనామం ఏర్పడింది. ఉదా :- జిమ్మికార్టర్ (Jimmy Carter)

ధనికులయొక్క వస్త్రాలను కుట్టేవానిని 'Tailleur' అని నార్మన్ ప్రాంతంలో వాడుతారు. కాని ఇప్పుడు 'Taylor' గా పిలువబడుతున్న ఈపదం చాలామందికి కుటుంబనామంగా కన్పిస్తుంది. ఉదా :- ఎలిజబెత్ టేలర్ (Elizabeth Taylor). వస్త్రాలను కుట్టడానికిగాను గుడ్డను సరఫరాచేసిన పేదప్రజలకుమాత్రం స్పిన్నర్ (Spinner), వీవర్ (weaver) మొదలైన ప్రాచీన ఆంగ్లపదాలు ఇంటిపేర్లుగా నిలిచాయి. "క్లార్కసన్" (Clarkson) అనే గృహనామానికి క్లర్క్ యొక్క కుమారుడు అని అర్థం. ఈపదం ఇక్కడ అతని తండ్రియొక్క వృత్తిని సూచిస్తుంది.

4. నివాస స్థలనామాలు గృహనామాలుగా ఏర్పడినవి :- ఒక దేశీయుడు తన దేశంనుండి మరొకేశానికి వచ్చి అచట స్థిరపడినపుడు వారు తమ నివాస స్థలనామాన్ని తెచ్చుకుంటారు. నార్మన్ విజేతల విషయంలో, ఫ్లెమిష్ (Flemish), హ్యూగోనాట్ (Huguenot) శత్రుత్వం అచట స్థిరపడినపుడు ఈ పేర్లు ఏర్పడినట్లు తెలుస్తుంది. అతరువాత ఆమెరికాకు వెళ్ళిన కొన్ని మిలియన్లమంది వారుచేస్తున్న వ్యాపారాన్ని లేక ఆయా స్థలనామాలను అనుసరించి ఇంటిపేర్లు స్వీకరించారు. విలియం పెన్ (William penn) తన పేరును ఒక చిన్న ఆంగ్లేయుల గ్రామంనుండి గ్రహించి, అమెరికాకు వచ్చిన తరువాత ఆ పేరును పెన్సిల్వేనియాకు (Pensylvania) పెట్టాడు.

మధ్యయుగంలో యూరపులో జరిగిన దాడులవలన స్కాండినేవియన్లు, జర్మన్లు వివిధదేశాలకు వెళ్ళారు. ఇలా వెళ్ళినవాళ్ళు ఆక్రమించుకున్న స్థలనామాన్ని బట్టి గ్రామమైనా, పట్టణమైనా దానికి తమ సొంతపేరు పెట్టారు. ఆ తరువాత ఆ స్థలనామాలన్నీ వారి, ఇంటిపేర్లుగా మారాయి. ఈ విధంగా అనుబంధించిన స్థలనామానుబంధాలు "Thorp" లేక "Thorpe" పదాలు ఫామ్ (Farm) లేక హామెట్ (Hamlet) అనే అర్థాన్నిస్తున్నాయి. "Thorp" అనే పదంకూడ తరచుగా కన్పిస్తుంది. ఈ అనుబంధాలు చేరిన ఇంటిపేర్లు ఇలాఉంటాయి. "Winthorp", "Calthrop",

ఈ వర్గానికి చెందిన సరపదాను బంధమైన విక్ [Wick] కు గ్రామం అని అర్థం. ఈ సరపదానుబంధాలున్న స్థలనామాలు పిక్ విక్ [pickwick]. ఈ

—“Wick” అనే పదం అప్పుడప్పుడు “Wich” గ కన్పిస్తుంది. పచ్చగా ఉన్న స్థలం గ్రీన్ విచ్ [Greenwich] అయింది “-హామ్” [-Ham], “టన్” [-ton] మొదలైన పరపదాలు ఇంటిపేర్లుగా వున్న స్థలనామాలలో కన్పిస్తాయి. ఉదా :- డెన్హామ్ [Denham], వాషింగ్టన్ [Washington]. టౌన్ (Town) అన్న పదానికి టన్ (Ton) అనేది ప్రాచీననామం. “Ley”, “Lee” లేక Lea అనే పదాలకు పచ్చికబయలు (meadow) అనే అర్థం. ఇదికూడ స్థలనామం చివర చోటుచేసుకున్న మరోపదం. స్థలనామాన్ని సూచించే ఇంటిపేరును పరిశీలిస్తే వారు ఆయా ప్రాంతాలనుండి వచ్చారని తెలుసుకోవచ్చు. ఉదా :- వల్లేస్ (Wallace) = వేల్స్ (Walse) నుండి వచ్చారు. విట్నీ (Whetney) ఇది ఇంగ్లాండులోని ఒకప్రాంతం అలానే ఫీల్డ్స్ (Fields). బ్రూక్స్ (Brookes), ముర్రే (Murray). వుడ్స్ (Woods), హార్డేస్ (Hardes), హోమ్స్ (Holmes) మొదలైనవి ఇందుకు ఉదాహరణలు.

ఒక వ్యక్తి పర్వతప్రాంతంలో నివసిస్తున్నట్లయితే అతడు ఫిన్లాండ్ లో Mr. మకి (Maki), ఫ్రాన్స్ లో Mr. Dumont లేక Mr. Depew అనీ, ఇటలీలో Mr. zola అని, పోలాండ్ లో Mr. Jurek, ఇంగ్లాండులో Mr. Hill అనీ వ్యవహరింపబడుతున్నాడు.

మధ్య యుగంలో కొంతమంది మాత్రమే చదవగలిగేవారట. అందుకని అంగడినిగాని, సత్యాన్నిగాని సూచించడానికి వస్తువుల లేక జంతువుల బొమ్మలను నైన్ బోర్డరులమీద చిత్రించేవారట. ఇక్కడ నివసిస్తున్న లేక పనిచేస్తున్న వారికి బెల్ (bell), స్టార్ (star), స్వాన్ (swan) మొదలైన గృహనామాలు ఏర్పడ్డాయి. ఇంగ్లాండులోని ప్రాంతాలు వారి నివాసస్థలాన్ని అనుసరించి వుడ్ (wood , లేక (Lake), బ్రూక్ (brook), స్టోన్ (stone), ఫోర్డ్ (Ford) అని పిలువబడుతున్నారు ఉదా - “Woods” సమీపంలో నివసిస్తున్న థామస్ (Thomas) ను థామస్ వుడ్ (Thomas wood) అని వ్యవహరిస్తారు. “Middleton”, “Kronenberg” మొదలైన పట్టణాలనుండి వచ్చినవారికి అవి గృహనామాలుగా నిలిచిపోయాయి. అనేక ఆంగ్ల స్థలనామాలలో “-Ham”, “Thorp”, “-Wic”, “-Worth” అనే పదాలు వివసించు అనే అర్థాన్నిస్తూ స్పష్టవాసుబంధాలుగా నిలిచాయి.

"Wealthy land owners of feudal Europe drew their titles from the main physical features of their property". [The New Book of Knowledge, Vol. 13.] పూర్వ యూరపులోని ధనిక భూస్వాములు ప్రకృతి సంపదనుండి ముఖ్యమైన గృహనామాలను గ్రహించారు. ఉదా :- లేక్ [Lake] జిల్లాలో నివసిస్తున్న ఆంగ్లకుటుంబం లేక్ [Lake], పాండ్ [Pond] లేక పూల్ [pool] అని పిలువబడేవారు. నీటి సమీపంలో వున్న ఇతర ప్రాంతీయులను బ్రూక్ [Brook] లేక రివర్స్ [rivers] అనేవారు. అదేప్రదేశంలో స్థిరపడిన ఇతర దేశాలలో వున్న కుటుంబాలను స్పెయిన్ లో అయితే "Rio", "Rivera"; జర్మనీలో "storm" అనీ అంటారు. అంతేకాక "By of", "By waters" అనే అవ్యయాలు కూడ కనిపిస్తున్నాయి.

5. బాహ్య స్వరూపాన్నిబట్టి :- "physical features such as persons colouring, have frequently contributed family names [The new book of knowledge Vol. 13]. వ్యక్తులయొక్క బాహ్యస్వరూపాన్ని బట్టి, వారి చేష్టలను, వారి వర్ణాన్నిబట్టికూడ కుటుంబనామాలు ఏర్పడ్డాయి. మధ్య యుగంలో చాలామంది యూరోపియన్లు చిన్నచిన్న గ్రామాలలో మాత్రమే నివసిస్తుండేవారు. కనుక వారికి ఒక్కపేరు మాత్రమే అవసరమయింది. కాని గ్రామంలో గ్రామస్థులు శిస్తులు కట్టించి లేనిదీ గ్రంథస్థం చేయవలసి వచ్చినప్పుడు ఏ రాబర్టు శిస్తుకట్టాడో గుర్తించవలసిన అవసరం ఆగ్రామ లేఖకునికి [Village clerk] వుంది. అప్పుడతను వర్ణనాత్మకమైన ఒక పదాన్ని అతనిపేరుకు అతని అభిప్రాయంతో సంబంధం లేకుండానే తగిలిస్తాడు ఉదా :- చిన్నరాబర్టు [Robert, the small] జర్మన్ పదమైన "Gross", "Groth" అనే పదాలకు లావైన లేక పెద్దవ్యక్తి అని అర్థం.

"Nicknames also often later became surnames, such as white, Brown, Longfellow etc. which describes the persons appearance" [Childrens Britanica, Vol. 7] వ్యక్తి స్వరూపాన్ని వర్ణించే వైట్, బ్రౌన్ మొదలైన వ్యంగ్యనామాలు తరువాత తరచుగా ఇంటి పేర్లుగా మార్పుచెందాయి. "Reid" "Reed", "Read", మొదలైనవి "red" [ఎఱుపు] అనే పదానికి పూర్వరూపాలుగా ఉండి, ఎఱుని కేశాలుగల వ్యక్తిని సూచిస్తున్నాయి. ఈ ఎఱు

కేశాలున్న వ్యక్తులకు రెడ్ [Red] అనే వ్యంగ్యనామం వచ్చివుంటుంది. నేటికీ ఎట్టటిజాట్టు ఉన్నయివకులకు ఈ పేరు వాడుకలో ఉంది. ఈ పేరు ఎట్టకేసాలున్న వాళ్ళకేకాక ఎట్టటిరంగున్న వాళ్ళకు కూడా వచ్చింది. ఇంగ్లండులో పీరిని 'Red', 'Reid' 'Reed' 'Read' అనీ; జర్మనీలో 'Roth' అనీ; ఫ్రాన్స్‌లో 'Rousseau' లేక 'Rouse' అనీ; ఇటలీలో 'Rossi' అనీ, ఐర్లాండులో 'Flynn' అనీ పిలుస్తారు. ఇంగ్లాండులో 'White'; ఇటలీలో 'Bianco'; ఫ్రాన్స్‌లో 'Labalnc'; జర్మనీలో 'Weiss' మొదలైన కుటుంబనామ పదాలన్నీ తెల్లటిరంగును సూచిస్తున్నాయి. వలస వచ్చిన ప్రజల వ్యక్తినామాలను ఉచ్చరించడం కష్టమైనపుడు ఆ వ్యక్తులను ఈ రంగులపేర్లతో పిలుస్తారు. పాలిష్ మైనర్లు [Polish miners] పనిచేసుకోవడానికిని ఎక్కువసంఖ్యలో స్కాట్లాండ్ వచ్చినప్పుడు ఆ 'ఫోర్ మన్' వారిని వారిపేర్లతో పిలువలేదు. వారిని బ్లాక్, బ్రౌన్ మొదలైన పేర్లతో వారియొక్క రంగునుబట్టి మాత్రమే పిలవాలని ఆశ్చర్యపించాడు.

18వ శతాబ్దిలో స్కాట్లాండ్‌లో జాకొబైట్ల తిరుగుబాటును అణిచివేసిన తరువాత అచ్చటి ప్రజలను 'Mac' అని పిలవడం ప్రమాదకరంగా ఉంది. అందు వలన చాలామంది వైట్, బ్లాక్ లేక బ్రౌన్ గా మార్చుకున్నారు. రంగులకే ప్రాధాన్యాన్ని ఇవ్వకుండా మనిషియొక్క రూపాన్ని, పరిమాణాన్నిబట్టి కూడ ఇంటిపేర్లు ఏర్పడ్డాయని లిటిల్ [Little], స్మాల్ [small], పవర్ [Power], స్ట్రాంగ్ [strong] మొదలైన పదాలవలన తెలుస్తుంది. మనిషి శరీరంలోని వివిధ భాగాల పేర్లకూడ ఇంటిపేర్లబదులు వాడుకలోకి వచ్చాయి. 'Brain', 'Head', Legge, 'Foot' మొదలైనవి ఈ విభాగానికి చెందినవే.

6. జంతువులను సరించి :- ఎవరి లక్షణాలయితే జంతువుల ప్రవర్తనతో పోలిఉంటాయో వారికి ఆయా జంతువుల పేర్లను పెట్టడం కన్పిస్తుంది. జిత్తులమారి తనాన్ని ప్రదర్శించే వారికి ఆ లక్షణానికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఇస్తూ ఫాక్స్ [Fox] అనీ, పరాక్రమంగల వారికి లయన్ [Lion] అనీ, పెద్దమనిషిలా ఉన్నవారికి లాంబ్ [Lamb] అనీ, బలిష్ఠంగా ఉన్నవారికి బుల్ [Bull] అనీ అంటారు. ఉదా:-ఆండ్రూ [Andrew] నడుపుతున్న సంక్రమణ సహం అయితే అతనిని ఆండ్రూ లయన్ [Andrew Lion] అని పిలిచేవారు. జంతువుల పేర్లతోనే కాక

వక్షలపేర్లతోకూడ పిలువబడుతున్నట్లు కన్పిస్తుంది. శక్తిగల లేక బలంగల మనిషికి ఈగల్ [Eagle] లేక ఫాల్కన్ [Falcon] అనే పదాన్ని తగిలించడం సామాన్యం.

7. మతాన్ననుసరించినవి లేక మత సంబంధమైనవి :- 18వ శతాబ్ది తరువాత, 19వ శతాబ్దిలోను యూదులు ఇంటిపేర్లు ఎన్నుకున్నారు. ఇవన్నీకూడ మతసంబంధమైనవి. 'Kohn', 'Cohen', 'Cahen', 'Kaan' = priest; 'Levy', 'Lowy', = Name of the tribe of priest. మతసంబంధంగా మతాధిపతి అనీ. మతాధిపతి యొక్క శాఖ అని అర్థమయిచ్చే పేర్లను ఇంటిపేర్లుగా స్వీకరించారు.

ఇంటిపేర్లను వర్గీకరించడం చాల క్లిష్టమైనపని. ఎందుకంటే ఆంగ్లభాషా పదాలలో వున్న వర్ణక్రమ దోషం వలన [spelling mistakes], ఉచ్చారణ లోపాలవలన ఇది కష్టసాధ్యమౌతుంది. భాష కొత్తగా అక్షరరూపం దాల్చిన సమయంలో ఆ పదాలను రచించడంలో అక్షరదోషాన్ని పాటించేవారు కొద్దు. అందువలన ఆ పదాల ఉచ్చారణ అనేక విధాలుగా మారింది. ఒకే దేశంలోని ఒక జిల్లాకు, మరొక జిల్లాకు ఆపద ఉచ్చారణలో సంబంధం ఉండేదికాదు. ఈపదాలు ఎలాంటిమార్పు లేకుండా ఖచ్చితంగా ఉండవు. ఏ వస్తువునైనా పేర్లు పెడతామేతప్ప వానిని స్థిరపరచలేము. అవి మార్పుకు లోనవుతుంటాయి. విద్యలేనివారికి, ఎలిజబెత్ కాలంలోని రచయితలకు కూడ పేరు ఒకరూపంలోనే వుండేది. ఈనాడు షేక్స్పియర్ [Shakespeare] అనేపేరు కనీసం 80 రకాల వర్ణక్రమాలతో ముద్రణలలో కన్పిస్తుంది. ప్రాచీన పదాలకు ఈనాడు వ్యవహార విదూరమైన [obsolete] అర్థాలు కలుగుతున్నాయి. వ్రాయనగాని యొక్క వివక్ష [discretion] మీద వర్ణక్రమం ఆధారపడి ఉంటుంది. ఒకేపేరు ఒకేగ్రంథంలో వేర్వేరు అక్షరక్రమాల్లో కన్పిస్తుంది. కొన్నిపేర్లు గుర్తించదగిన ఆంగ్ల పదాల నుండి వచ్చినట్లు కన్పిస్తున్నాయి. కాని అవి నిజంగా ఇతరభాషా పదాలే.

ఇంటిపేర్లను గుర్తించడంలో మరికొన్ని సమస్యలు ఎదురవుతున్నాయి. ఒక చిన్న పదానికి అనేక అర్థాలున్న సందర్భంలో ఈ సమస్య ఉత్పన్నమౌతుంది. డెన్మార్క్‌లోని 'Barn'కు, స్కాట్లాండ్‌లోని Bairn'కు చెల్ల్

[child] అనే అర్థం. కాని అంగ్లంలో రైతులు పంటను నిల్వచేసే ప్రదేశాన్ని బార్న్ [Barn] అంటారు. దీనిని పూర్వం బార్టన్ [Barton] అనేవారు. బార్నబాస్ [Barnabas] అనే పదానికి చిన్నరూపం బార్న్ [Barn]. బార్టన్ [Barton] లేక బార్నెస్ [Barness] అనే కుటుంబనామాలకు మూలం పై నున్న పదాలలో ఏపదమైనా కావచ్చు.

ఒకపదం అర్థం మారినపుడుకూడ మనకు తికమక కలుగుతుంటుంది. సిల్లి [Silly] అనేపదాన్ని షేక్స్పియర్ 'సింపుల్' అన్న అర్థంలో వాడతాడేకాని ఫూలిష్ [Foolish] అనే అర్థంలోకాదు. సీలే [seeley] కుటుంబంలోని సభ్యులందరినీ సిల్లీస్ [Sillies] అంటారు. వారిపేరుకు మంచి, అమాయకులు [innocents] అనీ. 'breed of fools' కాదని అర్థం. మరోపైపున వారు సముద్ర సమీపంలో ఉన్న మైదానం [ley] నుండి వచ్చినందుకు వారికి ఆపేరు వచ్చివుండవచ్చు. కొన్ని పేర్లను వృత్తిపరంగాను, పరిసరాలను బట్టికూడ వివరించవచ్చు. కుండలు చేస్తున్నవాడిని పొటర్ [Potter] అనవచ్చు. ఫ్రాన్స్ దేశంలోని 'Portiers' నుండి వచ్చినవారినికూడ 'Potter' అనవచ్చు. అంతే ఒకే గృహనామానికి రెండువిధాలుగా వ్యుత్పత్తులు చెప్పవచ్చు.

మార్పులు :

The British Royal family accepted the name "Windsor" only in 1917. This was changed to "Mount batten Windsor" for the future members of the family who will not enjoy princely status. (The new encyclopaedia Britanica. Vol. 12.) బ్రిటీషు రాజకుటుంబం 'విండ్సర్' అనే నామాన్ని 1917లో మాత్రమే అంగీకరించింది. భవిష్యత్తులో రాజరికం అనుభవించలేని కుటుంబ సభ్యులకు ఈ పేరు మౌంట్ బాటన్ విండ్సర్ [Mount batten Windsor] గా మార్చబడింది.

విదేశనామాలు తరచుగా ప్రఖ్యాతిచెందిన పదాలుగా మారుతుంటాయి. ఉదా :- Dutch Roggenfelder (dweller in or a rye field). Dutch Roggenfelder > American Rockefeller. దచ్చిపదమైన 'Roggenfelder' అనే కుటుంబనామానికి రైఫీల్డ్ లాగాని, సమీపంలోగాని నివసించేవారిని అర్థం. ఈపదం అదే అర్థాన్నిచ్చే అమెరికా పదమైన 'Rockefeller'గా మారింది.

అనేక దేశాలలో వివాహం తర్వాత స్త్రీ తన గృహనామాన్ని మార్చుకునే ఆచారం ఉంది. పెండ్లికుమార్తె తన కొత్త ఇంటిపేరుతో పాటు తన పూర్వపు గృహనామాన్నికూడ జర్మన్ అమెరికన్లు, ఐరిష్ అమెరికన్లలో వలే చేర్చుకునేందుకు పశ్చిమజర్మనీలాంటి న్యాయస్థానాలు అనుమతిని ఇచ్చాయి. ఉదా :- “Beatrix curzon”. Frederic Cholomondeley-Curzon అని తక్కువగా కన్పిస్తుంది. విడాకులు తీసుకున్న కన్యలు వారి పూర్వపు ఇంటిపేర్లు పెట్టుకోవచ్చు.

జూలియస్ సీజరు సోదరియైన జూలియా మనుమడు ‘గేయస్ ఆక్టేవియస్’ [Gaius Octavious]ను తన మేనమామ దత్తత స్వీకరించాడు. అప్పుడు ఇతనిని “Gaius Julius Caesar Octavianus”గా వ్యవహరించారు. ఒక కుటుంబంలో నుండి మరొక కుటుంబంలోనికి స్వీకరించబడిన వ్యక్తి తన పెంపుడు తండ్రి యొక్క మూడుపేర్లనూ స్వీకరించాలి. రెండోపేరైన తన వ్యక్తినామానికి ‘-anus’ అనే పరపదాన్ని తగిలించుకోవాలి. అందువలన ఆక్టేవియస్ [Octavious] ఆక్టేవియానస్ [Octavianus] అనే పేరుతో వ్యవహరించబడుతూ, తన కుటుంబనామాన్ని పోగొట్టుకొని దత్తత తీసుకొన్నవారి కుటుంబ నామంతో నిలిచిపోతాడు.

కొంతమంది రోమన్లు తమ పూర్తి పేరును వదులుకుంటున్నారు. బానిస తనకు స్వేచ్ఛనుకల్గించిన యజమాని పేరుపెట్టుకుంటున్నాడు. మార్కస్ టులియస్ సిసిరో [Marcus Tullius Cicero] అనే అతను ఒక సిరియస్ బానిసకు స్వేచ్ఛను కల్గించినందువల్ల ఆ బానిస “Marcus Tullius Syrus” అనే పేరును గ్రహించాడు. వీరి వంశంలోని వారికి ఇది కుటుంబనామంగా నిలిచి పోయింది.

తూర్పు యూరపు దేశాలలోని కుటుంబనామాలలో అసాధారణ పరిస్థితులు కన్పిస్తున్నాయి. అన్నాక్లిమోవా [Annaklimova] అనే ‘జెక్’ బాలిక జోసప్ నోవాక్ [Joseph Novak] ను వివాహం చేసుకుందని అనుకుందాం. వారిద్దరూ వారి సహజమైన గృహనామాన్ని ఆలానే పెట్టుకోవచ్చు. లేక ఆబాలిక జోసప్ క్లిమోవా [Joseph Klimova] అని తన భర్త ఇంటిపేరును తనకు ఇంటిపేరుగా పెట్టుకోవచ్చు. ఈ ఇంటిపేరును మార్చుకోవడం, మార్చుకోకపోవడం అనేవి భార్యాభర్తల ఏకాభిప్రాయం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. వీరి ఇంటిపేరే వీరి

పిల్లలకు కూడా కుటుంబనామంగా ఉంటుంది కనుక స్త్రీకి సమానత్వం కల్పించడం కోసం ఇలాంటి అవకాశాన్ని కల్పించినా, రష్యావారి పితృస్వామిక వ్యవస్థకు ఇది ఒక గొడ్డలిపెట్టు.

స్పెయిన్ లోను, లాటిన్ అమెరికాలోను స్త్రీలు వారి పిల్లలకు కుటుంబ నామాన్ని ఎన్నుకునే స్వేచ్ఛనిస్తారు. తండ్రిపేరుగాని, తల్లిపేరుగాని, ఇద్దరిపేర్లుగాని కుటుంబనామంగా స్వీకరించవచ్చు. విడాకులు తీసుకన్న అమెరికన్ మహిళ తన భర్తపేరును తీసివేయవచ్చు లేకపోవచ్చు.

“In regard to family names, the most important regulation was made at the Council of Trent (1563). It was decreed that every parish must keep complete registers of Baptism, with the names of the child, parents and grand parents. The new system helped to establish the family names. (The new encyclopaedia Britannica Vol. 12, p. 814) 1563లో ‘కౌన్సిల్ ఆఫ్ ట్రెంట్’ ఒక ముఖ్యమైన చట్టాన్ని చేసింది. ప్రతిపారిష్ తమపిల్లల, తల్లిదండ్రుల తాతల బాప్టిజం పేర్ల పూర్తి రికార్డు తయారు చేసుకోవాలని నియమం విధించింది. ఈ కొత్త పద్ధతి ఇంటిపేర్ల నిర్మాణానికి ఏంతో దోహదం చేసింది.

ఇరవయ్యో శతాబ్దానికి యూరోపియన్ పద్ధతయిన వ్యక్తినామం + కుటుంబనామం రెంటినీ చేర్చే పద్ధతి ప్రతిచోటా అమలులోకి వచ్చింది.

ఇతర భారతీయ భాషలలో ఇంటిపేర్లు

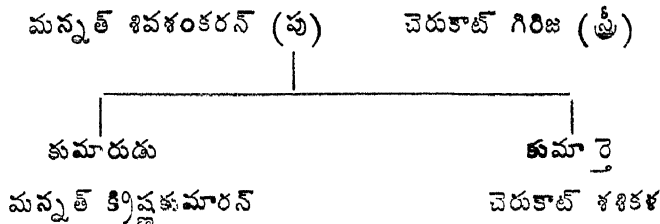
తెలుగుదేశం చుట్టూ వాడుకలో ఉన్న భాషలమీద తెలుగువారి కుటుంబ నామ ప్రభావం తక్కువనే చెప్పాలి. ఎందుకంటే దాదాపు ఏప్రాంతంలోనూ ఆంధ్రులకు ఉన్నట్లు ప్రత్యేకమైన యింటిపేర్లు లేవు. ఒక్కొక్కరికీ ఒక్కొక్క పద్ధతి అమలులోవుంది. ఆంధ్రదేశం నుండి ఇతర రాష్ట్రాలకు వలసవెళ్ళిన ఆంధ్రులు కొందరు వారి ఇంటిపేరును నిలుపుకున్నారు. మరికొందరు ఆయాప్రాంతాల ఆచారాలను బట్టి మార్చుకున్నారు.

ద్రావిడ భాషలలో ఇంటిపేర్లు :-

తమిళులకు ప్రాంతంగా ఇంటిపేర్లు కన్పించవు. వీరిలో తండ్రిపేరు ముందు, తరువాత సొంతపేర్లు ఉంటాయి. ఉదా : చంద్రశేఖర వెంకటరామన్, వైద్యనాథ బాలసుబ్రహ్మణ్యం, నల్లయరాజు కుమారస్వామి రాజా; రామచంద్రరాజు జగన్నాథరాజు అని వ్యక్తి నామానికి ముందు తండ్రిపేరు కన్పిస్తుంది. క్రీగీత కల పేర్లు తండ్రిపేర్లు. మిగిలినవి వ్యక్తి నామాలు. తెలుగుదేశంనుండి తమిళ దేశానికి వలసవెళ్ళిన వారిలో కూడ ఈ ఆచారం కన్పిస్తుంది. పెళ్ళి అవ్వక ముందు కుప్పస్వామి సుధగా వ్యవహరించబడిన సుధ వివాహానంతరం తండ్రిపేరు వదలి మామగారి కుటుంబంలో వారిలాగ తానుకూడ మామగారిపేరు చేర్చుకొని రంగనాథసుధగా వ్యవహరించబడుతుంది. తమిళులలో అయ్యర్, అయ్యంగర్, ముదలియార్ మొదలైన కులనామ సూచకాలు ఉన్నప్పటికీ గృహనామం స్థానంలో గ్రామనామంగాని, తండ్రిపేరుగాని వుంటుంది. ఉదా :- పి.పి. క్రిష్ణస్వామి అయ్యర్, పి.అంటే పట్టమదై (ఇది గ్రామనామం); ఏ- అనంత (తండ్రిపేరు); క్రిష్ణస్వామి (వ్యక్తి నామం); అయ్యర్ (కులసూచి).

కేరళలో మాతృస్వామిక వ్యవస్థ అమలులో ఉన్నందున తల్లి ఇంటిపేరు వ్యక్తి నామానికి ముందు పెట్టుకోవడం సంప్రదాయం. పాఠక్కాల్ పార్వతి కుమార్తె పాఠక్కాల్ లక్ష్మి అవుతుంది. పార్వతి కుమారునికి కూడ ఆమె కుటుంబనామం సంకీర్ణమిస్తుంది. పార్వతి తర్తకు మాత్రం ఇంటిపేరు యిదికాదు. అతనిపేరు మఠత్తి ఉన్నిక్రిష్ణన్. ఇతని గృహనామం మఠత్తి. ఈతని సంతతికి ఈ యింటిపేరు రాదు. కాని తిరువనంతపురం ప్రాంతంలో ప్రీసంతతి తల్లి

పేరును, పురుషసంతతి తండ్రిపేరును వ్యక్తి నామానికి ముందు పెట్టుకోవడం కన్పిస్తుంది ఉదా :-

పాఠప్పుటట్టు, వడక్కె-విట్టిల్ మొదలైనవి వీరిలో కొన్ని ఇంటిపేర్లు.

మైసూరు ప్రాంతంలో వారికి ఎక్కువగా గ్రామనామాలే గృహనామాలుగా వాడుకలో ఉన్నాయి. తెలుగువారి సంప్రదాయంలా వీరికికూడ వ్యక్తి నామానికి ముందు గృహనామం ఉంటుంది.

ఉదా :- కడకల్లు చెన్నప్ప. గిణివారు శివరాజు; అత్తునూరు చంద్రప్ప;
మాచునూరు చంద్రేశ్వరప్ప; ముద్దునూరు బసవలింగప్ప.

ఈ పేర్లలోని మొదటి పదాలన్నీ గ్రామనామాలు. రెండో పదాలన్నీ వ్యక్తి నామాలు. గదారు, దాసరు మొదలైనవి కూడ గృహనామాలుగ ఉన్నాయి. ఈ ప్రాంతంలో వృత్తినిబట్టి కూడ కుటుంబనామాలు ఉన్నాయి. ఉదా :- నాదురు = మంగలి; కొరువురు = మాల; తండే = లంబాడి; మాదురు = మాదిగ; కోమటురు = కోమటి మొదలైన కులనామ సూచకాలుకూడ గృహనామ స్థానంలో చోటుచేసుకున్నాయి బ్రాహ్మణులకు వారి గ్రామనామాలు ఇంటిపేర్లుగా ఉంటాయి. తెలుగుదేశంనుండి వెళ్ళిన తెలుగువారికిమాత్రం వారి ఇంటిపేర్లే వాడుకలో నిలుస్తాయి.

గౌడీయ భాషలలో ఇంటిపేర్లు :

ఉత్తర హిందూదేశంలోని ఇంటిపేర్లన్నీ దాదాపు వృత్తిమయమైనవే. వీటిని వ్యక్తి నామంబివర జమునాలాల్ బజాజ్, దశరథనందన అగరవాల్, రామానంద బెనర్జీ, శ్రీమన్నారాయణ మిశ్రా, లక్ష్మీవతి త్రిపాఠీ, శంభుచంద్ర ముఖర్జీ.

బాలగంగాధర తిళక్, సునీతికుమార చటర్జీ, సుమిత్రానందన్ వంత్, గంగాచదుణ్ దుబే, అనే వృత్తిసూచక నామం చివర చేర్చే అలవాటువుంది. క్రీగీత గలవి వృత్తిని సూచించేవదాలు.

మూడు లేక నాలుగు శతాబ్దాల క్రితం రాజపుత్రులు సౌరాష్ట్రానికి వచ్చారు. చౌహాన్, సావరియా, రాథోడ్స్ (Rathods), టాంక్ (Taunk) మొదలైనవి అన్నీ గుజరాత్ లోని రాజకుటుంబాలు. వీరు పేరుకు తరువాత ఇంటిపేరును వాడుతారు. ఉదా :- పృథ్వీరాజ్ చౌహాన్. ఇందులో చౌహాన్ అనేది ఇంటిపేరు. తండ్రిపేరు, ఇంటిపేరు రెండూ వ్యక్తినామం తరువాత ఉంటాయి.

ఉదా :- నందలాల్ వసంజి టాంక్ (Nandlal Vasanji Taunk)

ఇవట నందలాల్ వ్యక్తినామం, వసంజి తండ్రిపేరు, టాంక్ ఇంటిపేరు.

భారత్ శాంతిలాల్ సావరియా (Bharat Shantilal Savaria)

భారత్ వ్యక్తినామం, శాంతిలాల్ తండ్రిపేరు, సావరియా ఇంటిపేరు. 'కచ్'లో ఒకే కులదైవం, ఒకే ఇంటిపేరు వున్న వ్యక్తులకు వివాహం చేయరు. అంటే వీరి వంశమూలం ఒక్కటైనన్న వృద్ధేశంతో అంగీకరించరు వివాహానికి పూర్వం తండ్రిపేరు, తండ్రి ఇంటిపేరు తనపేరు తర్వాత పెట్టుకున్న గుజరాతీ వనిత వివాహానంతరం భర్తపేరు, అతని ఇంటిపేరు పెట్టుకుంటుంది. వివాహానికి పూర్వం బీనా వసంజి టాంక్ (Bina Vasanji Taunk) అని పిలవబడి, వివాహానంతరం బీనా జితేంద్రచావడా (Bina Jitendra Chawada) అని బీనా తనపేరు తరువాత తనభర్త పేరైన జితేంద్రను, అతని ఇంటిపేరును నిలుపుకుంటుంది. ఈ ఇంటిపేర్లన్నీ క్షత్రియులవే. గుజరాత్ లోని అన్ని కులాలలో ఇదే ఆచారం కనిపిస్తుంది. ఇంటిపేర్లు మాత్రం వేరుగా ఉంటాయి.

ఉదా :- మోహనదాస్ కరమ్చంద్ గాంధీ.

ప్రభావతి పానాచంద్ నర్సానా.

మోహన్దాస్ వ్యక్తినామం, కరమ్చంద్ తండ్రిపేరు, గాంధీ కుటుంబనామం.

ఘోషరాష్ట్రంలో పేరుకుముందు తండ్రిపేరు, చివర ఇంటిపేరు ఉంటుంది.

ఉదా :- శివరామ అనంత భండార్కర్;

తం.పే. వ్య.నా. ఇం.పే.

దామోదర్ వినాయక సావర్కర్;

తం.పే. వ్య.నా. ఇం.పే.

సిద్ధోజీ ఖండేరావు మూల్గాం;

తం.పే. వ్య.నా. ఇం.పే.

పాండురంగ గోవింద మంగూల్కర్.

తం.పే. వ్య.నా. ఇం.పే.

పాండురంగ తండ్రిపేరు, గోవింద వ్యక్తినామం, మంగూల్కర్ ఇంటిపేరు.

మధ్యప్రదేశ్ లోని షెడ్యూలుకులాలలో ఆదివాసి, నాగర్, దూబే. చవహాన్, బ్రైటన్, కాషివ్, శాస్త్రి, చందుర్, షాహు, తివారి మొదలైన పదాలు వ్యక్తినామాల చివర అనుబంధించబడి కుటుంబనామాలుగ వ్యవహరించబడుతున్నాయి. వీరు తెలుగు వారుకాదు.

తెలుగు వారి ఇంటిపేర్లు

తెలుగు సాహిత్యంలో ఇంటిపేర్లు

ఆంధ్రసాహిత్యం సుమారు వెయ్యేళ్ళ చరిత్ర కలది. ఈ సుదీర్ఘమయిన కాలంలో నూరారుమంది కవులు వెలసి వేలాది గ్రంథాలను వెలయించారు. సాహిత్యం జగద్ధితం కోసమనీ, విశ్వశ్రేయమే దీని పరమార్థమనీ సాహిత్య విమర్శకులయిన పెద్దలు ఉద్ఘోషిస్తుంటారు. అంతేకాక సాహిత్యం లోక వృత్తాంత ప్రదర్శకమని కూడా సాహిత్యాభిమానులు కేర్కొంటూ ఉంటారు. ప్రపంచ భాషలలోని అనేక సాహిత్యాలపట్ల ఈ ఆభిప్రాయం చాలా మట్టుకు ప్రవర్తిస్తుందేమోకాని, తెలుగు సాహిత్యంలో మాత్రం దీనికి ఆస్కారం అంతంతమాత్రమే. అస్తి నాస్తి విచికిత్స అన్ననూ తప్పలేదు. దీనికి హేతువులేవో మనకు స్పష్టంగా తెలుసు. తెలుగులోని సాహిత్య వ్యవసాయం ముక్కాలు ముప్పీసం పాలు చిలాస జీవనులైన ప్రభువుల సమాశ్రయంలో పుట్టి పురుడు తీర్చుకున్నందున సామాన్యుల జీవన సృవంతికి దూరమవడం మొదటి హేతువుగా నిర్ణయించవచ్చు. తెలుగుల సాహిత్య సృష్టిలో చాలాభాగం సంస్కృతం నుండి అనూదితమైనందున మన కవుల స్వీయాభిరుచుల ప్రకటనకు గాని, సమకాలిక జీవిత రేఖాచిత్రణకుగాని అంతగా అవకాశం లేకపోవటం రెండో హేతువుగా పేర్కొవచ్చు.

అయినప్పటికీ స్వస్థానపేష భాషాభిమానులూ, రసప్రేమిలుబులూ అయిన కవులు కొందరు కొంతలోకొంత సామాజిక జీవన చిత్రణానికి యత్నించకపోలేదు. ప్రకృత చర్చా వ్యాపారానికి సంబంధించిన 'ఇంటిపేర్ల చరిత్ర'కు సాహిత్యంలో లభ్యమయ్యే ఆధార సామగ్రి తత్వాన్ని పరిశీలించవలసి ఉంది. కావ్యావతారికా భాగాలలోను, అశ్వాసాంత గద్యాలలోను మన కవులు తమవంశ కథనాన్ని కృతి నాయకుల లేక కృత్రిమేరకుల పోషకుల వంశ కథనాన్ని కావించడం సాధారణ విషయం. వంశ పరంపరను అభివర్ణించే ఘట్టాలలో పితరుల నామాలూ గృహనామాలూ రాక తప్పవుకదా!

ఇంటిపేర్లు కొన్ని సాంఘిక రాజకీయ నేపథ్యాలు ఆధారంగా ఏర్పడతాయి.

ఇంటిపేర్లను ఎన్నిరకాలుగా విభజించవచ్చో చూద్దాం. “స్వభావాన్నిబట్టి ఇంటిపేర్లు 1. పౌరుషనామాలు, 2. వృత్తి బోధకాలు, 3. గ్రామనామాలు, 4. ప్రసిద్ధులైన మూలపురుషుల పేర్లమీదు ఏర్పడ్డవి, 5. నివాసగృహాల ఉనికి, నిర్మాణరీతి, వాటి పరిసరాలు వగైరాలను బట్టి రూపొందినవి అని స్థూలంగా ఐదువిధాలుగా వర్గీకరించవచ్చు అని తూమాటి దొణప్పగారు తమ రేడియో ప్రసంగంలో పేర్కొన్నారు. తెలుగు సాహిత్యంలో కన్పించే ఇంటిపేర్లను 1. మూలపురుషుల పేర్లతో ఏర్పడినవి; 2. మాతా పితరుల నామధేయాలతో సంబంధంకలవి; 3. గ్రామనామాలు; 4. పౌరుష లేక బిరుదనామాలు; 5. వృత్తులు; 6. జన నిరుత్తులు; 7. మార్పులు అని ఏడు భాగాలుగా విభజించవచ్చు.

1. మూలపురుషుల పేర్లతో ఏర్పడినవి :

మొదటి వంశ మూలపురుషుల పేర్లతో ఏర్పడ్డవి, ప్రతిభావంతులైన పురుషులకు తమ ఇంటిపేర్లు జారిపోయి వ్యక్తినామాలే వంశనామాలుగా ఏర్పడిన వై నం చూద్దాం.

ప్రమర, చయహాని, శుక్ల, పరిహార అనే నాలుగూ అగ్నివంశాలు. ఈనాల్గు వంశాల రాజులు క్రీ. పూ. 392 నుండి క్రీ. శ. 1193 వరకు భారతదేశాన్ని పరిపాలించారు. ప్రమరవంశ శ్రేష్ఠుడు విక్రమాదిత్యుడు క్రీ. పూ. 82 నుండి క్రీ. శ. 18 వరకు పరిపాలించాడు. క్రీ. శ. 1193లో మహమ్మదీయులతో జరిగిన స్థానేశ్వర యుద్ధంలో ఈనాల్గు వంశాల రాజులూ నశించారు. వీరిలో ప్రమరుడు క్రీ. పూ. 392 - 386 వరకు పరిపాలించాడు గనుక ఈతని తరువాత వీరి వంశం ప్రమర వంశమయింది. చయహాని వంశంలో చయహాని రాజు మొదటివాడు. చాళుక్య వంశపు రాజులలో శుక్ల : లేక చాళుక్యరాజు మొదటివాడు. పరిహార వంశపు రాజులు కలి 2710 - 4295 వరకు కలింజపురం (వంగదేశం) ను పరిపాలించారు. వీరిలో మొదటిరాజు పరిహార. ఈ వంశాలలోని మూలపురుషుల పేర్లమీదుగా ఆయావంశాల పేర్లు ఏర్పడినట్లు ‘కలియుగ రాజవంశములు’ అన్న గ్రంథం వలన తెలుస్తుంది.

అనందగోత్రికుల వంశనామాన్ని గురించి చూద్దాం. బృహత్పలాయన జయవర్మ అనంతరం పల్లవులు ఆంధ్రదేశాన్ని ఆక్రమించిన సమయంలో

అనందగోత్రీకులు ఆంధ్రదేశంలోని కొన్ని ప్రాంతాలను వశపరుచుకొని పాలించారు. గుంటూరు మండలంలోని చేజర్ల లేక కపోతకందరపురము వీరి రాజధాని. వీరు గోత్రనామాన్నే వంశనామంగా ధరించారు. ఈ వంశీయులకు మూలపురుషుడు అనంద మహర్షి. మొదటిరాజు కందరరాజు. (శాస్త్రి, ఆం.సాం.చ: పు.184). అనందగోత్రీకుల మూలపురుషునిపేరు. గోత్రనామం ఒకటేగనుక ఆపేరుతోనే వీరు ప్రసిద్ధికెక్కారు.

శాలంకాయనులు కూడా గోత్రనామాన్నే వంశనామంగా గ్రహించారు. శాలంకాయనుడు ఒక వేదర్షి. మత్యుపురాణం, ప్రవరమంజరి మొదలైన గ్రంథాలవల్ల శాలంకాయనుని విషయం తెలుస్తుంది. శాలంకాయన మహర్షి విశ్వామిత్ర సంతతివడైన శాలంకు లేక శాలంక వంశీయుడు. ఆంధ్రదేశంలో శాలంకాయన రాజులు తమపేర్ల చివర 'పద్మ' పదాన్ని చేర్చుకోవడం వల్ల పల్లవులు, అనంద గోత్రీకుల వలే వీరుకూడా బ్రాహ్మణులేనని ఊహించుటకు అవకాశమున్నదని బి. యన్. శాస్త్రిగారు పేర్కొన్నారు.

అనఘం :- వంశంలోని పెద్దవాడైన అనఘయామాత్యునిపేర అనఘం అనే ఇంటిపేరు వచ్చిందట.

అయ్యదేవర :- ఆంధ్రప్రముఖులలో దీనబంధు శ్రీ అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు ఆదర్శమూర్తులగు మహాపురుషులలో గణింపదగిన వారు. "ఆర్యత్వము (అయ్య-ఆర్యశబ్ద తదృశము); దేవత్వము (కన్నడ భాషలోని దేవర = దేవుడు); ఈ శత్వము (కాళేశ్వరుడు) ముప్పిరిగొని వారి గృహనామాభిధానములలో గర్భితము లగుట ఒక విశేషము". (శ్రీ. అయ్య: పు. 1). అని శ్రీ బండారు తమ్మయ్య గారు అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు గారి జీవితచరిత్ర భూమికలో పేర్కొన్నారు.

అవచి :- 'అవచి' అనేది ఒక వాణిజ్య కుటుంబానికి చెందిన ఇంటిపేరు. అవచి తిప్పయనెట్టి హరవిలాస కృతివతి. వీరి ఇంటిపేరు 'అవచి' వారు. దక్షిణ భారతాన కంపానదీ తీరంలోని కాంచీనగరంలో ఆగర్భ శ్రీమంతులైన వణిక్కుంగవులెందరో ఉన్నారు. వారిలో ప్రసిద్ధి చెందినవారు అవచి వారు. వీరు కొండవీటి రెడ్డిరాజుల వైభవ ప్రాభవాలకు ప్రాపై ద్వీపాంతర వాసంచేస్తూ ఆంధ్రదేశాన్ని సంపదలకు నిలయంగాచేశారు. ఈ వంశీయులు చిఱుతొండనంది

వంశీయులమని చెప్పుకున్నారు. వీరిది కౌండిన్య గోత్రం. వీరు ముఖ్యంగా నరకులు, రత్నాలు, సుగంధ ద్రవ్యాలు, అశ్వాలు, గంధ సింధూరం మొదలైనవి ద్వీపాంతరాల నుండి తీసికొని వచ్చి భారతఖండం అంతటా పంపిణీచేసేవారు. 'అవచి' అనేది వీరి వంశంలోని ఒక ప్రధాన వ్యక్తినామంగా శ్రీమల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు భావిస్తున్నారు. అవచి నెట్టి పోలయ వేమారెడ్డికి శ్రీపర్వత సోపాన నిర్మాణానికి పాతాళ గంగకు మెట్లు కట్టడానికి గాను ధనం పెట్టుబడి పెట్టినట్లు మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు తమ 'హిస్టరీ ఆఫ్ రెడ్డికింగ్ డమ్స్'లో పేర్కొన్నందువల్లనూ, ఆశ్వాసారంభంలో -

“శ్రీ పర్వత సోపాన

స్తాపక వేమక్షితీశ సామ్రాజ్య శ్రీ

వ్యాపారి ముఖ్య సాన్వయ

దీపక! యలకాధిరాజ! దేవయతిప్పా” (హర. 3-1).

అని ఉండడంవల్ల అవచినెట్టి అనే ప్రసిద్ధ వ్యక్తి ఈ వంశమూలపురుషుడై ఉండవచ్చు. అవచినెట్టి పేర 'అవచి' అనే గృహనామం ఏర్పడి ఉండవచ్చు.

“... అవచి దేవయ

యాపాణికి జనించె నఖ్యుదయముతోన్” (హర. పీ. 18).

అని ప్రయోగం కూడ ఉంది.

గోపాలుని :- గోపాలుని రామకవి తన వంశాన్ని వర్ణించేటప్పుడు ఎలాంటి సంశయానికి తావివ్వకుండ నన్నయభట్టు తన వంశంలోని వాడనీ తన పూర్వుడనీ కింది పద్యంలో స్పష్టంచేశాడు.

“—మద్వంశకృమంబభివర్ణించెద

—ఆ మౌద్గల్యమాని వరేణ్యుండు ప్రకాశమంచె ధరణిన్

విజ్ఞాన పారీణుడై ”

“ఆమౌద్గల్య సగోత్రుల

లాము డను పొగడ్తని యిలన్ శబ్దవటి

ప్రొమేయ దక్ష శిక్షె

కాముడు వన్నయజనించె గణనాగణుడై ”

“అనన్నపార్వ వంశం

దోనిది సంపూర్ణ చంద్రుపోలికను దయా

సూనగుజాలంకారుడు

దీనిది గోపాలు డమిత తేజుడు పుట్టెన్ ఆం.క.త;సం. 1పు.59).

గోపాలుని రామకవి వంశంలో జన్మించిన గోపాలుడు ప్రసిద్ధి చెందినాడని పై పద్యం వలన తెలుస్తుంది గనుక ఇతనిని బట్టి రామకవి గృహనామం గోపాలుని వారని వచ్చింది. గోపాలుని రామకవి చిత్రాంగదా పరిణయ ఆఢ్యాసాంతంలో తనను గూర్చి గద్యలో ఇలా రాసుకున్నాడు. “ఇది శ్రీమదహోబల లక్ష్మీనృసింహ కరుణా కటాక్ష నీక్షణ వివక్షణాక్షీణ మహిమా కలిత లలిత కవితా విలాసమృదు మధుర పవన రవనా విలాస గోపాలాన్వయాంబో నిధి సరస సన్మాన రామాభిధాన ప్రణీతంబైన—” అని రాసుకున్న ఇతడు 18వ శతాబ్దివాడు. నన్నయ ఇతని వంశంవాడు కాదని పరిశోధకులు పేర్కొన్నారు.

“భరతుని బట్టి యిందుజులు భారతులై రి రఘుండు హేతువై

వరగిరి రఘువాఖ్యనల భానుకుల ప్రభువుల్”

అన్న రీతిగా ఒక్కొక్క మహాపురుషుని పేరుతో కొంతకాలానికి ఎవరో మహాపురుషులు బయలుదేరినట్లయితే ఆయన పేర ఆ వంశం ప్రసిద్ధికెక్కుతూ ఉంటుంది. పీటిని పూర్వోత్తరాలుగా విడదీస్తే ప్రతిపూర్వభాగం వ్యక్తినామాన్ని, ఉత్తర భాగం కలాన్నిగాని తెగనుగాని వృత్తినిగాని సూచిస్తాయి. —నేని, —రాజు మొదలైన పరపదాలతో కూడిన ఇంటిపేర్లు యిందుకు ఉదాహరణలు.

—నేని : కటికనేని, కామినేని, పాపినేనిలలోని ‘నేని’ ఉత్తరభాగంగా గల గృహనామాలు 77 అని వెలుగోటి వారి వంశావళి, 72 అని శివయోగిసారం పేర్కొన్నాయి. ‘నేని’ నాయక శబ్దభవం. దీనికి నాయకుడు అనే అర్థం ఉంది. కామినేని చౌదరిగారు కామినేని వంశానికి మూలపురుషుడనీ, అందుకే ఈ వంశం వారికి కామినేని గృహనామం కలిగిందనీ ఈ కింది పద్యంవలన తెలుస్తుంది.

“భరతుని పేర భారత

వర వంశము భంగి నాత్మవంశము తన పే

ర రహి వహింప గన్పించెను

ధరణిన్ శ్రీకామినేని దగ బొగడొందన్”

కామినేని మల్లారెడ్డి చాలా గ్రంథాలు రచించినా ముద్రింపబడినవి సద్మపురాణం, శివపురాణం, షట్పుక్తపర్తి చరిత్ర చూత్రమే.

పండితారాధ్యుల :- ఆరాధ్యుల వారి తరువాత వారి సంకతి అభివృద్ధిచెంది ఆరాధ్యగురువంశాలుగా ప్రసిద్ధి చెందాయి. పండితారాధ్యుల వారన్న ఇంటిపేరు గలవారు పేరే ఇంటిపేర్లు గలవారు అయిన ఆరాధ్యులు తాము మల్లికార్జున పండితారాధ్యుని మొదలుకొని నేటివరకు వచ్చిన వంశాలను చూపించే ఎడతెగని వంశపృక్షం కన్పించదు. పండితారాధ్యుల వారిలో రెండురకాలవారున్నారు. ఒకరు మల్లికార్జున పండితారాధ్యుని వంశం వారం అంటారు. వారిది గౌతమ గోత్రం. మరొకరు శ్రీపతి పండితుని వంశపువారం అంటారు. వీరిది కౌశికగోత్రం. మైసూరు ప్రాంతంలోని కొందరు ఆరాధ్యులు తాము మల్లికార్జున పండితుని వంశం వారమని చెప్పుకుంటారని శివతత్త్వసారంలోని అవతారిక వలన తెలుస్తుంది. మల్లికార్జుని పేరు శ్రీకైల మల్లేశ్వరుని పేరే. శ్రీకైల మల్లికార్జున దేవుని ఉపాసించిన తరువాత పుట్టినందున అతనికి మల్లికార్జునుడన్న పేరు పెట్టారు. కాని ఇతడు ఆరాధ్యమత సాంప్రదాయకమైన వీరమహేశ్వర ఆచార పద్ధతిని పరిష్కరించిన ‘పండిత’ అనే విశేషనామంచేత పిరవబడ్డాడు.

ఆరాధ్య సంప్రదాయానికి చెందినవారు ముగ్గురూ పండితనామధేయలే. మల్లికార్జునునకు పూర్వులైన శ్రీపతి పండిత, శివరెంక మంచన పండితులు ఇద్దరిలో ఉన్న పండిత నామమే వారి తరువాత మల్లికార్జునునకు కూడా వచ్చింది. దాక్షరామం వద్ద ఉన్న కోటిపల్లి వాడైన ఆరాధ్యుడు ఈతని గురువు. మల్లికార్జున శివయోగి బ్రహ్మచర్యం వదిలి గృహస్థాశ్రమం స్వీకరించిన తరువాతనే పండితుడయ్యాడు ఈ పండితారాధ్య నామమే వీరి తరువాత వారికి గృహనామంగా నిలిచింది. మల్లికార్జున పండితారాధ్యుడు గోదావరి జిల్లా దాక్షరామ నివాసి. వీరి ప్రాముఖ్యాన్ననుసరించి వీరిపేరే వీరివంశీయులకు ఇంటిపేరయింది. వీరు వైదిక ధర్మానుసారులై వర్ణాశ్రమ ధర్మాలను అనుసరించి శ్లోకమత వ్యాప్తిచేశారు.

పరశురామపంతుల :- బ్రహ్మవిద్యజ్ఞున గేయ పరశురామ పంతుల రామమూర్తి నామధేయ—” (కుక.ఆశ్వాగ; పు. 296) అనే

అశ్వాసాంత గద్యంలో కవి ఇంటిపేరు పరశురామపంతుల వారు అని తెలుస్తుంది. ఆంధ్రేతరులు ఆంధ్రదేశానికి రాకపూర్వం వారికి ఇంటిపేర్లు లేకపోయినా, వీరు ఇచ్చట స్థిరపడిన తరువాత ఈదేశపు ఆచారానుసారం “యస్మిన్ దేశే యదాచారః” అన్నట్లు వీరుకూడా క్రమంగా ఇంద్రపేర్లు ఏర్పరచుకున్నారు. వీరి ఇంట్లపేర్లు ఎక్కువగా గ్రామనామాన్ని అనుసరించి, జాతివాచకాన్ని అనుసరించి వచ్చినట్లు కన్పిస్తున్నాయి. కాని ఇక్కడ ఆ కుటుంబ యజమాని పేరే గృహనామంగా స్థిరపడడం మనం గమనించవచ్చు. ఈ గృహనామం గురించి ఒక కథవుంది. ఔరంగజేబు పాడుషా మహారాష్ట్రంపై దండెత్తినపుడు అతని సైనికులు పెట్టే బాధలు భరించలేక చాలామంది మహారాష్ట్రదేశాన్ని విడిచి అన్యప్రాంతాలకు వలస పోయారు. వారిలో దండాపంతు, శ్యామాపంతు, పరశురామపంతు అనే ముగ్గురు తమ కుటుంబాలతో ఆంధ్రదేశానికి వచ్చారు. వారి సంతతి వారికి క్రమంగా వారిపేరే గృహనామాలయ్యాయి. పరశురామ పంతుల అన్ననామం గ్రహించిన వారు వరంగల్లుకు సమీపంలోని సెనగవరంలో నివసిస్తూ అక్కడున్న నియోగి బ్రాహ్మణులతో సంబంధ బాంధవ్యాలు ఏర్పరచుకొని వారు కూడ నియోగులుగ వ్యవహరించబడుతున్నారు. నియోగ బ్రాహ్మణుల నామాలకు మంత్రి. అమాత్య పదాలు వారిపేర్ల చివర చేర్చడం అనేకచోట్ల కన్పిస్తుంది. అందుకే లింగమూర్తి తన తండ్రిపేరుకు చివర మంత్రి అనే పదం చేర్చి రామమంత్రి అని పేర్కొన్నాడు. (ప. లిం. జీ; సా.). పరశురామ పంతులగారి తాలాకు అని వ్యవహరించడం వలన వారికి అది ఇంటిపేరై బహువచన లకారంకూడ ఇంటి పేరు చివర వచ్చివేరింది.

—చిల్ల :- చల్లపిళ్ళ నరసకవి క్రీ.శ. 1800 ప్రాతంవాడు. ఈతడు ‘యామినీ పూర్ణతిలకా విలాసము’ రచించాడు ఈ ఇంటిపేరు మేలుకోట అనే మ రుపేరుగల యాదవాద్రిని వెలసిన చెల్లపిళ్ళరాయని నామం. ఈ దేవుడు తనను కొల్చినవారిలో కొందరి భక్తికి మెచ్చి పత్రికపై వారు ‘చెల్లపిళ్ళ’ అనే ఇంటిపేరుతో ఆయురారోగ్యైశ్వర్యములతో తులనాగేటట్లు వరమిచ్చాడట. ఈ ఇంటిపేరు తనకు ఇలా కలిగిందని చెల్ల పిళ్ళ నరసకవి తన వేంకటేశ్వర విలాసంలో ఈ కింది పద్యంలో పేర్కొన్నాడు.

“ప్రవరుల్ కొందరు మేలుకోట గలచె

ల్పపిళ్ళరాయండు భ

క్తి విశేషంబున కాత్మమెచ్చి కరుణో

క్తి నేగ సాక్షాత్కరిం

చి వరంబిచ్చి మదీయ భక్తులని వా

సింజోవగా వారస

ర్వ విశేషంబుల వృద్ధిబొందిరిల జె

ల్ప పిళ్ళవారైతగన్” (భార. 1946. ఆగష్టు. పు.124).

తిరువతి వెంకటకవులలో ఒకరైన వెంకటశాస్త్రిగారు ఈ వంశానికి చెందినవారే.

—ప్రగడ/—పెగడ:— చెన్నాప్రగడ, తల్లాప్రగడ, మంత్రిప్రగడ, విస్సాప్రగడ మొదలైన ఇంటిపేర్లలోని ‘ప్రగడ’ మంత్రి అనే అర్థంగల పెగడ నుండి ఏర్పడిందే. పెగడ, ప్రగడ రూపాంతరాలు. రామాప్రగడ జగన్నాథకవి 16వ శతాబ్ది ప్రారంభంబోని వాడు. ఇతడు ప్రబంధ రత్నాకరం రచించాడు.

బిజ్జుల వీరశైవమత వ్యాప్తిచేసిన బిజ్జులని పేరే తరువాత కొందరికి గృహనామమయినట్లు తెలుస్తుంది. ఇది కాలక్రమేణా బిజ్జులగామారి ఉండవచ్చు.

“సిరుల నొప్పు నలంపురీ సీమకెల్ల

నాడ గొడును, దేశాయి, నాడకరణ

మనెడి విభ్యాతి యెవ్వని కలరెనతడు

వొల్చె, బిజ్జుల పెద తిమ్మ విభుండు”. (అనర్లు. 1-39).

బిజ్జుల తిమ్మ భూపాలుడు క్రీ. శ. 17వ శతాబ్దిలో ప్రాగటూరు రాజధానిగా ఆలంపూరు సీమను పాలించాడు. ఈ వంశం వారికి బిజ్జుల అనే పదం ఇంటి పేరుగా ఏర్పడడానికి కారణం అనర్లు రాఘవ వరిష్కర్త కేశవవంతుల నరసింహ శాస్త్రిగారు ఇట్లుచెప్పారు. “కాలాచుర్య వంశీయుడైన బిజ్జులరాయడు పశ్చిమ చాళుక్యరాజైన తైలపదేవుని జయించి కళ్యాణీయందు తన విజయ ధ్వజాన్ని స్థాపించాడు. బసవేశ్వరుడు మంత్రిగ లభించిన తరువాత జైన మతాన్ని వదలి తాను శైవాన్ని స్వీకరించడమేగాక దేశమంతా బలాత్కారంగా శైవమతాన్ని వ్యాపింపజేయడానికి పూనుకున్నాడు. బసవేశ్వరుడు లేవదీసిన ఈ శైవమత

విప్లవంవలన బిజ్జలుడు రాజధానిలో నిలువలేకపోయాడు. అధికారణంగా కాలచర్యలు చాలస్తలాలు తిరుగడమేగాక అందినంతవరకు ప్రతిప్రాంతంలోను శైవాన్ని వ్యాపింపజేసి తమ ఏలుబడి క్రిందికి తీసుకొన్నారు. ఆసమయంలో ఆలంపూరు ప్రాంతం వారి స్వాధీనమైనట్లు ఆచటి శాసనాలు తెలుపుతున్నాయి. ఆలంపూరులోని సూర్యనారాయణస్వామి స్తంభం మీద బిజ్జలుని కుమారుడు భుజమల్లుని కాలంలో ఒక వర్తక సంఘం చేసిన దానాన్ని తెలిపే శాసనం ఉంది. ఈ కారణంవలన బిజ్జలుని వంశీయులే కాలక్రమం చేత బిజ్జల వారై ఉంటారు. లేదా బిజ్జలుడు వీర శైవమత వ్యాప్తికి ముఖ్యుడవటం చేత కొందరు వీర శైవంమీద భక్తిచేత అతనిపేరును తమ వంశనామంగా పెట్టుకొని ఉంటారు. మహాపురుషుల నామధేయాలు వంశనామాలుగా మారడం కొత్తకాదు. కనుక వీరశైవమతాభిమానంతో ఆలంపూరు ప్రాంతంలో ఉన్న 'బిజ్జల' పదాన్ని గ్రహించగా అది కాలక్రమేణా 'బిజ్జల'గా మారి ఉండవచ్చు. ఎట్లైనా ఈ వంశంవారికి కాలాచర్య సంబంధం దైహికంగా కాకపోయినా, స్నేహ సంబంధంగానో, భక్తిరూపంగానో ఉండి ఉంటుందని ఊహించవచ్చు కాలాచర్య చక్రవర్తి భుజమల్లుని కాలపు శాసనాలు ఆలంపూరు ప్రాంతంలో ఉన్నట్లు పరిశోధకులు తెలపడంవల్ల బిజ్జలవారు పూర్వం శివభక్తులని ఆలంపూరులో ఉన్న జంగమ మతాధిపతులు బిజ్జలరాయని చిహ్నాలుగల ఘంటా శంఖాలను ధరిస్తూ వాటికి సంస్కారం చేయవలసి వచ్చినప్పుడు ఈ వంశీయులచేత చేయించుకుంటున్నందువలన 'బిజ్జల' పదాన్ని గూర్చి ఎలా ఊహించవలసివచ్చింది.

—భట్ల : అదిభట్ల, కాశీభట్ల, విష్ణుభొట్ల గృహనామాలలో సామాన్యంగా కన్పిస్తున్న భట్ల, భొట్ల వైదిక గృహనామాలుగ కన్పిస్తున్నాయి. సంస్కృతంలోని భట్లనుండి ఇవి ఏర్పడ్డాయి. పైరూపాలు మార్పుచెంది భట్ల అనేది కూడ ఉత్తర పదంగా గల ఇంటిపేర్లున్నాయి. ఉదా :— అదిభట్ల. హరికథాపితామహ నారాయణమను గారి ఇంటిపేరు అదిభట్ల. 'భట్ల' శబ్దం పండితవాచకం. అదిభట్ల వారిలో అజ్ఞాడ అదిభట్లవారు విశిష్టులు. "అదిశ్చ సౌభట్లశ్చ అదిభటః మొట్టమొదట ఈ గోత్రీకులకు ఈపేరు వచ్చుటకు కారకుడు ఏమహాపురుషుడో తెలియదు (ఆంధ్ర దినపత్రిక 20.1-1945)

—రాజు :— అయ్యలరాజు, కొమరాజు, చెన్నమరాజు, నీలంరాజు. పోచిరాజు, పెగడ రాజు, బైచరాజు రామరాజు గృహనామాలలోని ఉత్తరపదం 'రాజు'

నియోగి బ్రాహ్మణులలోను, వెలమ, కమ్మవారిలోకూడ కన్పిస్తుంది. అయ్యలరాజు రామభద్రకవి ఇంటిపేరు అయ్యలరాజు.

“అయ్యలరాజు తిప్ప సచివాగ్రణి పర్వతరాజు రామభ
ద్రయ్యను భాస్కరాగ్రణి బ్రధాన వరుండగు కొండ ధీరునిన్
జయ్యనఁ దిమ్మయ ప్రభుని సత్కవితా రచనాధ్యులైన మా
యయ్యల రాజ వంశజుల నాది కపింధుల సన్నుతించెదన్”

(హంస; - 12)

అయ్యలరాజు వంశపు కుదురు కడప మండలమందున్నది. ఆచార్య కె. వి. ఆర్. నరసింహంగారు రామాభ్యుదయ పీఠికలో రామభద్రకవి పూర్వపు తరతరాలనుండి కడప మండలంలోని ఒంటిమిట్టలో నివసించాడని, అందువలన ఈ కవి కూడ బాల్యంలో యిక్కడేగడిపి ఉండవచ్చునని భావించారు.

‘చెన్నమరాజు చెన్నమరాజు చెన్నమరాజు’ బాలకాంబలకు పొత్తుడు. చారు చంద్రోదయం అనే ఐదు అశ్వాసాల శృంగార ప్రబంధాన్ని రచించి తాడిపత్రిలో తాను నెలకొల్పిన శ్రీ గోపాల కృష్ణునికి అంకితం ఇచ్చాడు. ఈతని పూర్వపు మంత్రిలై. దండనాయకులై వాతలై యశస్సు నార్జించారు. పూర్వం ఈ వంశం వారి ఇంటిపేరు అన్నల చింతల వారని, అందులో చెన్నమరాజు సుప్రసిద్ధుడై నందువలన అతనినిబట్టి అతని ఇంటిపేరు చెన్నమరాజుగా మారినట్లు ఈ కవి ఈ కింద పద్యంలో పేర్కొన్నాడు.

“—ఆయనపద్య వంశభవులందు ప్రసిద్ధివహించి మించెనా
త్రేయ గోత్రుడు సుధీనిధి యన్మల చింతలాన్వయ
శ్రీయుతు డర్థి కల్పకము చెన్నమరాజు గుణాభిరాముడై”

(చారుచం. 1-11 అముద్రితపత్రి).

పోతరాజు అనేది ఒక ఇంటిపేరు. ఆంధ్రదేశంలో పోతరాజు అధిక ప్రఖ్యాతి పొందినకవి. ఈ భాగవత కర్తతో అసలు సంబంధం ఉన్నదో లేదో తెలియదుగాని పోతరాజు గృహనామంగా గలవారు ఆంధ్రదేశంలో ఉన్నారు. వీరు పోతరాజును వారి పూర్వీకుడని చెప్పుకుంటారు. అద్దంకి తాలూకా ఏల్లూరు

గ్రామానికి చెందిన పోతరాజువారి వంశం పండిత వంశమేగాని వీరిలో ప్రసిద్ధి చెందినవాడు పోతరాజు రామకవి. ఇతడు భక్తి రసపూరితమైన మూడు శతాకాలను, సావిత్రి చరిత్రను రచించాడు.

పెగడ రాజనే ఇంటిపేరు కృష్ణదేవరాయల కాలంలోనే ఉంది. “—పెద్దలైన వారల నిరసించురా । పగడ రాణ్ణ రసా । విరసా । తుసా । బుసా ।” అని రామలింగ కవి పలికాడు. పెగడ రాజు నరసరాజు అనేకవి పెద్దన మొదలైన కవీశ్వరుల్ని లెక్కచేయకుండా వారి కవిత్వాలలో దోషాలు ఉన్నాయని అక్కడక్కడా అనేవాడట. ఒకసారి కృష్ణదేవరాయల ఆస్థానానికి వచ్చి పెద్దనాదుల కన్నా అధికంగా అశుకవిత్వం రచిస్తానని అన్నాడట. స్వతహాగా సమర్థుడే అయినా రాయసంలో తనంత వాడుకేడని గర్వపడేవాడు. రామలింగడు ఇతని గర్వం అణచాడు. పెగడ రాజనే పేరు పెగడరాజ్ అని వాడబడింది. పెగడ రాజనే గృహనామంలో సగంపేరు మార్చి ‘రాజ్’ అని పెట్టుకోవడం తమాషా!

బైచరాజు అనే ఇంటిపేరు కూడా మూలపురుషుని పేరుమీదుగా ఏర్పడిందే. బైచరాజు వెంకటనాథుని తాతపేరు బైచభూపాలుడు. అతని పేరునుబట్టి ఈ ఇంటిపేరు వెలిసింది. బైచరాజు వెంకటనాథుడు పంచతంత్రాన్ని రచించాడు.

రామరాజు రంగప్పరాజు ఆరవీటి రాజులలోని వాడు. ఈయన తండ్రిపేరు గాని తాతపేరు గాని వాడక తన ముత్తాతపేరును తనపేరుకు ముందు జోడించాడు. అదే ఇతని ఇంటిపేరయింది. రామరాజు రంగప్పరాజు ‘సాంబోపాఖ్యానము’ ‘అనే ఐదాశ్వాసాల కావ్యం రాసి దాని గద్యలో అది ‘నకల కళాభోజ రామరాజు రంగప్పరాజు ప్రణీతం’ అని చెప్పాడు.

సిద్దిరాజు తిమ్మరాజు అశ్వరాయల మేనల్లుడు. 16వ శతాబ్దివాడు. ఇతడు సరమ యోగీవిలాసం రాసి మంగళగిరి పానకాలస్వామికి అంకితం చేసాడు.

లింగనమఘి :- లింగన మఘి తిరుకామయ్య సత్యభామా స్వాంతనం రచించాడు. ఇతని ఇంటిపేరు లింగనమఘి. మధుర నాయకరాజుల ఆస్థానకవి. ఇతడు కాళహస్తి ప్రాంతంలో యజ్ఞం చేసినప్పటినుండి వారి వంశానికి ‘లింగనమఘి’ అనే ఇంటిపేరు వచ్చిందట. లింగనమఘి శ్రీ కామేశ్వరకవి

తన 'సత్యభామా స్వాంతనం'లో లింగనమఘి అనే గృహనామాన్ని గూర్చి ఇలా చెప్పాడు. తన వంశంలో అనేక ముఖములు (యజ్ఞములు) ఆచరించిన లింగనమఘి ప్రసిద్ధుడవడం వలన ఈతని ఇంటిపేరు లింగనమఘి వారయిందట. ఇతడు తనపేరును ద్రావీడీకరించుకొని లింగనమఘి తిరుకామయ్య అని చెప్పుకున్నాడు. శ్రీఅనే శబ్దానికి ద్రావీడంలో 'తిరు' అనే పదం వస్తుంది. ఈతని గృహనామం లింగనమఘి వలన వచ్చిందని చెప్పడానికి ఆధారం కన్పించదు.

లెంక :— శివలెంక అనేది గృహనామం. లెంక అనే పదానికి సేవకుడు అని సాధారణంగా అర్థం ఉంది. కాని సమయం వచ్చినప్పుడు విశేషార్థం కూడా ఉన్నట్లు చరిత్రనుబట్టి ఊహించడానికి వీలవుతుంది. కాకతీయ ప్రభువులు తమ కొలువులో పనిచేస్తున్న ఉద్యోగుల పోషణకుగాను నాయంకరాలు ఇచ్చారు. నాయంకరాలు అంటే పోషణకై ఇచ్చిన మాన్యాలు. ఇట్టి మాన్యాలను గ్రహించిన వారికి నాయంకరులని పేరు నాయంకరులైన లెంకలు నైన్యాలను, అశ్వాలను, గజాలను పోగుచేసి తగిన తర్ఫీదు ఇచ్చి అవసరమైనపుడు ప్రభువుకు యుద్ధంలో తోడ్పడుతూ ఉంటారు. ప్రభువు వీరికి ఇచ్చిన నాయంకరాల ఆనాయంతో నైనికులకు, అశ్వాలకు, ఏనుగులకు కావలసిన ఖర్చు చేస్తుంటారు. నైన్యాభివృద్ధి చేయటం, ప్రభువుకు సహాయం చేయడం లెంకల యొక్క విధులుగా కన్పిస్తున్నాయి. లెంకలు అనే పేరుతో సేనానుల మొదలుకొని అడవం ఇచ్చేవారి వరకూ కన్పిస్తున్నారు. శివలీలావిలాసం రచించిన కొమ్మన ఇంటిపేరు శివలెంక. ఇతడు నిశ్శంక మంత్రి మనుమడు. పై లెంకలలో శివనామం కలిగినవాడు శివలెంక. ఆ శివలెంక పేరే ఆతని తరువాత వారికి గృహనామంగా ఉండవచ్చు. శివలెంక అంటే శివునికి భక్తుడని కూడా అర్థం ఉంది. వీరకైవ పండిత శ్రయంలో ఒకడైన మంచణ్ణకు శివలెంక అనే భక్త బిరుదనామం ఉంది. అందువల్లనే శివలెంక మంచన అని ప్రసిద్ధి చెందాడు. ఆతని వంశంవారు అప్పటినుండి శివలెంక గృహనామం కలిగి ఉండవచ్చు.

వరులు :— వరుల అనేవి ఉత్తరపదంగా తిమ్మావరుల, రామావరుల మొదలైన ఇంటిపేర్లున్నాయి. వరుల, వజ్రుల రూపాంతరాలు. రామావజ్రుల గృహనామం వ్యక్తినామ పరంగా వచ్చిందే. రామావజ్రులుని గృహనామం 'కొమరోశి'. సుధీ

మాన్యుడు, సత్యపవనుడు అయిన రామావజ్ఞులు పేర తనవంశం ఉప్పొంగేటట్లుగా వ్యాసులవారు వరిమిచ్చారట. ఆయననుండి వారి వంశీయులని 'రామావజ్ఞులు' అనే ఇంటిపేరు వచ్చిందని రామావజ్ఞుల కొండుభట్టు తన 'కపిల గోసంవాదం' లోని ఈ కింది పద్యాలలో చెప్పాడు. -

“ఆ మోసీంద్ర కులంబున
శ్రీమత్కొమరోశి వంశశేఖరుడగుచున్
రామావజ్ఞులు డనగ ను
ధీమాన్యుడు దయమయ్యె దేజుంబెనగన్”

రామావజ్ఞులు డాత్ర సత్యపవనారంభ ప్రచారంబునన్
రామాధీశ్వరుడే యనంగ దన పేరన్ వంశముప్పొంగు
ద్దామప్రేమ జెలంగ వ్యాసముని ప్రకృక్షంబునై నద్వర
స్తోమంబీయ నొసంగె సర్వజన సంస్తూయ ప్రభావమునన్”.

ఈ కొండుభట్టు 18వ శతాబ్ది లోని వాడని ఆంధ్రకవితరంగిణి గ్రంథకర్తలు నిర్ధారించారు. ఈయన వంశ మూలపురుషుడైన రామావజ్ఞులు కొండుభట్టుకు 8వ తరంవాడై ఉండవచ్చు. కాబట్టి శతాబ్ది ఒకటికి నాలుగు తరాల చొప్పున వెనుకకు లెక్కవేసి చూసినట్లయితే ఈ ఇంటిపేరు 18వ శతాబ్దిలో పుట్టినట్లు తెలుస్తుంది. అప్పటినుండే ఈ ప్రాంతం వారికి ఈ గృహనామం వ్యాప్తిలోనికి వచ్చిందని తెలుస్తుంది. (ఆం.పు.పూ పు 50).

శివదేవుని :- గణపతి దేవ చక్రవర్తి గురువు విశ్వేశ్వర శివదేశికులు. ఈయన వంశీకులు 'శివదేవుని' వారు అనే గృహనామంతో ఇప్పుడు వ్యవహరించబడుతున్నారు.

సాని :- అల్లసాని పెద్దన గృహనామం అల్లసాని. అల్లసాని లోని 'సాని' సాహిణి శబ్దంనుండి వచ్చింది. వీరి పూర్వులు పేనానులుగ పనిచేసి ఉండవచ్చు. సాహిణి శబ్దానికి ప్రాకృతంలో అశ్వసేనానామం అని అర్థం. “ఆంధ్ర పితామహ అల్లసాని పెద్దన కవిచంద్రయని నిను బిలుచునట్టి....” అని పెద్దనే తన గృహనామాన్ని పేర్కొన్నాడు.

పెమ్మసాని వారిది ముగ్గుళ్ళ గోళిమని, వీరి ఇంటిపేరు ముందు పెమ్మసానివారు కాదని, అలంవాని, వీరి మూలపురుషుడైన అలం వెంకటవతి నాయుడు నెలరోజుల పనివాడై నపుడు; తల్లిదండ్రులు మరణించగా, పెమ్మసాని అనే బోనగత్తై అలం వెంకటవతి నాయణ్ణి పెంచి పెద్దచేసిందని, అప్పటినుండి వారి ఇంటిపేరు పెమ్మసానిగా మారిందని తెలుస్తుంది. (భారతి. 1939. సం 6.పు.78) హుళక్కి భాస్కరుడు తన కావ్యాన్ని సాహితి మారనకు అంకితం ఇచ్చాడు. అతనిని గూర్చి

“అప్పలికునతడు ఘనుడా, యప్పదొనగి మరల జెందు నతడురాజా
చెప్పగవరె సాహితి మారప్పను దానమున ఘనుడు రాజు నటంచున్”

వృత్తిని సూచిస్తున ఈ సాహితి అన్నదడమే ‘సాని’గా మారి గృహనామంలో పరివర్తనమునకు స్థానాన్ని ఆక్రమించింది.

సారంగు :- సారంగధరుడు మూలపురుషుడుగా గల వారికి ‘సారంగు’ ఇంటిపేరు వచ్చింది. ‘వైజయంతీ విలాసము’ రచించిన సారంగు తమ్మయ తన గ్రంథ పీఠికలో-

“శ్రీరంగ హిమవదంతర
భూరంగ తీర్థియగుచు బొగడత తెక్కెన్
సారంగధరుడు నిర్జిత
సారంగధరుడు కీర్తి స్వజ్ఞాడిలన్” (వై.వి. 1-17)

“సారంగధరుడు వెలయగ
సారంగుని వారటంచు నచివాగ్రణులై
పేరుంజెంపును గాంచి రు
దారు తనయ్య భవులనగ దద్వంశభవుల్” (వై.వి.1-18).

“సారంగు తమ్మమంత్రి కుమారుడు సరసింహమంత్రి-” (వై.వి.1-25). అని సారంగు అనే పేరు గృహనామంగా కన్పిస్తుంది. గోల్కొండ నగరానికి సారంగు తమ్మయ్య కుటీరిం వహించేవాడు. ఈతని తాత సారంగధరుడు. ఇతడు 17వ శతాబ్ది ప్రారంభంలోని వాడు. రాజరాజనరేంద్రుని కాలంనాటి

సారంగధర చరిత్రలోని నాయకుడు ఈ గృహనామం కలవారికి మూలస్థుడు అని కొందరి అభిప్రాయం. ఈ కథ యద్వారూ, కల్పితమూ అన్న వాదోపవాదాలు ఇంకా పూర్తికాలేదు. ఏదైనా ఆధారం లేదుకనుక యద్వారంకాదు.

2. మాతాపితరుల నామధేయాలతో సంబంధం కలిగి :

ఇక మాతాపితరుల నామధేయాలతో సంబంధం గల వాటిని పరిశీలిద్దాం. ఉపనిషద్వాఙ్మయంలో వైతం మాతృస్వామిక ప్రాధాన్యంగల నామకరణ రీతిని బలపరిచే సూచనలు గోచరిస్తున్నాయి. “అధవంగ్గః పౌతిమాషీపుత్రః కాత్యాయని పుత్రాత్ ... బ్రహ్మణేనమః” బృహదా. 8-5-2, 3, 4) అన్న గ్రంథభాగంలో పౌతిమాషీపుత్రుడు, కాత్యాయనీ పుత్రుడు, కాణ్వీపుత్రుడు, కాపీపుత్రుడు, ఆత్రేయీ పుత్రుడు, గౌతమీపుత్రుడు, మొదలైన వ్యక్తి నామాలలో తల్లి పేరు వ్యక్తి నామానికి ముందు చేర్చబడుతున్నట్లు బృహదారణ్యకోపనిషత్తు పేర్కొంది. ఉపనిషత్తుల్లో వైదిక పురుషుల పేర్లు కన్పిస్తున్నాయి. “ఉద్దాలక అరుణః పవగిచ్చ”, “గార్గీవాచ కృషీ పవగిచ్చ”, “జనకోవై దేహః”, “దృప్తబాలకీః గార్గ్యః”, “అజాత శత్రుంకాశ్యం ఉవాచ”, సాంఘిక వ్యవహారంలో ఒక పేరుగల వ్యక్తిని నిర్దేశించ వలసి వచ్చినప్పుడు అవ్యక్తి పేరుకుముందు పై విధంగా తల్లిపేరుగాని, తండ్రిపేరుగాని, వంశనామంగాని చేర్చి సూచించేవారిని స్పష్టపడుతుంది.

ఇంటిపేర్లు ఏర్పడడానికి అనేక కారణాలున్నా, వాటి అన్నిటి ప్రయోజనం వ్యక్తి నిర్దేశమే. తాత్కాలిక ప్రయోజనం కోసం వ్యక్తి నిర్దేశం తండ్రి పేరుతో చేయడం సమస్త ప్రపంచంలోనూ ఉంది. విస్తారమైన తెలుగు సాహిత్యంలో వైతం వ్యక్తులపేర్లకు పూర్వభాగాన తండ్రి పేరును ఉట్టంకించడం అనూచాని సంప్రదాయంగా కన్పిస్తుంది. అదికవి నన్నయ నుంచి నేటి దాకా గల తెలుగు కావ్యాల అవతారికా భాగాలను, ఆశ్వాసాద్యంత పద్య భాగాలను, అశ్వాసాంత గద్యభాగాలను విహంగావలోకనం చేస్తే ఈ విషయం స్పష్టమౌతుంది.

తండ్రిపేరు వంశనామంగా మారటం రామాయణ కాలంనాటికే ఉన్నట్లు మనకు తెలుస్తుంది. కుళుదనే బ్రహ్మపుత్రుని కుమారుడు కుశనాభుడు. ఇతని కుమారుడు విశ్వామిత్రుడు “కుశవంశంవాడు కనుక కౌశికుణ్ణమ్యాను”. ‘కౌశల వంశం ధృతిపారాయణం’. కుశవంశీయులైన రాజులందరూ బ్రహ్మతో సమానులై

మహాత్ములు — " అని వాళ్ళికి రామ యజుఁలొని బాలకాండలో పేర్కొనబడింది.

రెడ్డిరాజుల కాలంలో కూడా ఇంటిపేరుకంటే తండ్రిపేరే ఎక్కువవాడుకలో ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది. రెడ్డిరాజులలో 'కేమ' అనే పేర్లున్నవాళ్ళు చాలామంది ఉన్నారు. వాళ్ళను సరిగా గుర్తుపెట్టుకోడానికి వాళ్ళను తండ్రిపేరుతో కలిపి పిలిచేవారు. కాటయపేముడంటే కాటయ రెడ్డిగారి కుమారుడు వేమారెడ్డి అని అర్థం. పెడకోమటి కేమడంటే పెడకోమటి రెడ్డి కొడుకు వేమారెడ్డి అని తండ్రిపేరుతో తమపేరు అనుబంధించేవారు.

తెలుగు సాహిత్యాన్ని పరికిస్తే వ్యక్తి నామాలకు పూర్వం తల్లిదండ్రుల పేర్లు, భర్తపేరు చేర్చుతున్నట్లు తెలుస్తుంది. '... భీమయ గుండమంత్రీకిన్' (కేయూ. 1-41) '... మంత్రి భీమన గుండ నామిత్య మణికి' (పైది. 1-44) అని కేయూ.లో ప్రశంసించబడ్డ గుండ మంత్రిపేరు ముందు అతని తండ్రిపేరు కనిపిస్తుంది. '....కొమ్మయ తిక్కని గాచుగావుతన్' (పైది. 1-2); 'కొమ్మయ తిక్కడు' (పైది. 1-90) అని తిక్కన తండ్రిపేరుతో చెప్పబడ్డాడు. '.... నాగయ గన్న ధీనిధిన్' (మార్కం పీ.1) '....నాగయ గన్న విభుడు', (పైది. 12) '....నాగయ మేవశారి' పైది. 43), అన్ని మార్కండేయ పురాణం కృత్వవతారిక లోని ఉదాహరణం. ఉత్తర హరివంశ కర్తయైన నవీన గుణనాథుడు తాను 'నాచన సోమడనని' ప్రకటించు కున్నాడు. (ఉత్తర హరివం. ఆశ్వాగద్య). 'నాచన సుతుసోము' అని కొక్కకమును రించించిన ఎఱ్ఱయకవి తన సకలసీతి కథావిధానమున పూర్వ కవిస్తుతితో చెప్పియున్నాడు. దీనిని బట్టి నాచన శబ్దం పితృనామమే అని స్పష్టమౌతున్నదని శ్రీచాగంటి శేషయ్యగారు అభిప్రాయపడ్డారు. నాచన అన్నది ఇంటిపేరు మాత్రమే గాక ఇతని తండ్రిపేరు నాచిరాజుని ఆంధ్ర ప్రబంధాలలో వాడబడింది. ఒకవేళ ఇంటిపేరు నాచిరాజు వారని కూడ చెప్పవచ్చునని శ్రీ చిలుకూరి వీభద్రరావు సూచించారు ఈ వాగ్విధానికి మూలం పెంచుకలదన్నె శాసనం మాత్రమే. ఆకాలంలో ఉన్న సోమనాథులలో ఒకరి ఇతడిని ప్రత్యేకించడానికి నాచి అదారాన్ని పాటించి తండ్రిపేరుతో చేర్చిఉంటారు. ఈ కవి తన ఉత్తర హరి వంశంలో 'నాచన సోమనాథ ప్రణీతంబైన' అనే వాడాడు కనుక ఇది తండ్రిపేరు అని గట్టిగా చెప్పవచ్చు. శ్రీనాథుని కృత్వవతారి

కలలో 'పెద్దయసింగమంత్రి' (శృం. నై. 1-1) '....పెద్దయ సింగనామాత్య పరుడు...' (పైది. 1-9) 'అవచి వయ తిప్పు...' (హర.వి. 1-1), 'దేవయ చామిశెట్టి' (పైది. 1-21), 'దేవయ త్రిపురాంతకునకు' అని ఆయాకృతి నాథుల, కృతి కతుల ఒకడవుల సమానకు పూర్వం వారి తండ్రిల నామదేయాలు పేర్కొనిబడ్డాయి. '—అల్లయ వీరభద్రునిన్' (కాశీ. 1-4) 'దొడ్డయ మల్లశౌరి' (కాశీ. 1-28) '—గుండయ నరసింగ జనవిభండు' (జై భా.పీ. 14) '....ఇందలి పూర్వభాగపు వ్యక్తి నామాలు తండ్రిల పేర్లుగా స్వీకరించవచ్చు 'అనంతామాత్య గంగాధిపున్' (-నాసి. 1-1), '—ఐతయ కొమ్మమంత్రి' (పైది. 1-39), "...దగ్గబల్లి కవితిప్పయ దుగ్గని..." పైది. 1-15) అని దుగ్గన కవి ఉద్దరణాలు, '....నాచన సోము' (మొల్ల. రా. పీ. 9) '....సిద్ధ జన్నమంత్రి' విక్క, 1-44', 'బనవయ రాఘవుండు' (విష్ణువు. 1-18), 'తమ్మయ లింగవిభుడు' (పైది. 1-46) 'మల్లయ భీమ నాహాయ' (వీరభ.వి. 1-48) 'మాచయ నాగ' (పైది. 1-29), 'నాగయ వెన్నమంత్రి' (శృం.కా. 1-2), 'నాచిరాజుని సోము,'నాగవిభు వెన్నామాత్య; (శకుం.ప.రి. 1-2). ఇవి పిన వీరభద్రుని వాక్కులు. బొబళార్య కందనమంత్రి (నకలనీతి, 1-41). '...నరనవిభు కృష్ణరాయ భూనాయకుండు' (పారి. 1-1)లో కృష్ణేశ్వరాయల కొండీ నరనరాజు సూచించ బడ్డాడు. '....తిమ్మభూపతి ఈశ్వరుండు' (అము 1-27), '...తిమ్మభూపతి ఈశ్వరుండు' (మనుచ. 1-27), '....అన్నయమంత్రి దేవనిన్' (ఉద్భ 1-4, 'తిమ్మవిభు గోపమంత్రి' (పైది. 1-17), 'రామానుజయ్య వేదాద్రివతి' (పాండు. 1-7), 'రామయ రామకృష్ణ' (పైది. 1-23), '....రామ విభు సోమామాత్యునికి (మచక్షిణా 1-1), '....రామయసోమమంత్రి' పైది. 1-6) '....శ్రీ రంగాధిపు కోన భూవిభు....' (వన. 1-39), 'అచ్యుతేంద్రరఘునాథ నృపా' (వాల్మీ.చ, 1-22), 'సిద్ధన తిక్కన కల్లియున్' పైది. పు. 64) '....రాయనమంత్రి భాస్కరుని కొండా....' (పైది. పు. 61), 'గుండభూపాలు నరసింహమండలేంద్ర' (పైది. పు. 18), '...నృసింహ కృష్ణరాయ....' (పైది. పు. 117) '....సుగుణా కర పెమ్మయ సింగభీమణి' (పైది. పు. 69) భోగసురరాజు తమ్మయ బుక్కరాజు.

(పై ది.పు. 44, 'అల్లయరెడ్డి వేముడు....' (పై ది.పు. 42) ఇట్లు మీది ఉదాహరణలనుబట్టి కృతకర్తలు. కృతకర్తలు అయిన వ్యక్తులపేర్లకు పూర్వభాగా 'వారివారి పితృనామాలు పేర్కొనడం అతి సాధారణమని నిర్ధారించవచ్చు.

ఇట్లే తల్లుల పేర్లు పూర్వభాగాన వచ్చినవారికి ఉదాహరణలు: "....అన్నమ తిక్కని ధన్య జేయుతన్" (దశకు. 1-1). "పోలమ తిక్కడు...." (చాటువ. పు. 11) అని తల్లుల పేర్లతో వ్యవహరింపబడ్డారు శాతవాహన రాజులకాలంలో కూడ తల్లి పేరు బిడ్డలపేర్లకు ముందు కన్పిస్తుంది. ఉదా : గౌతమీ పుత్రశాతకర్ణి, వాసిష్ఠపుత్ర శివసిరి శాతకర్ణి, గౌతమీపుత్ర శ్రీయజ్ఞశాతకర్ణి. గౌతమీ నామాన్ని గురించి నందూరి రామకృష్ణమూచార్యగారి అభిప్రాయంచూద్దాం. "గౌతమీపుత్ర శాతకర్ణి తల్లి బాలశ్రీ శిలాశాసనము నాసకలోపులమావి 19సం॥న కన్పిస్తుంది గౌతమీపుత్ర అను విశేషణమునకు పండితులు పలువిధముం అభిప్రాయాలు చెప్పుచున్నారు. కాళిదాసు కామంతలములో కణ్వాశ్రమములో 'గౌతమీ' కన్పించుచున్నది. 'గౌతమీ' అనిన పరివ్రాజికాశ్రమమును స్పీకరించిన సన్యాసిని. గౌతమీ పుత్ర శాతకర్ణి అగర్భవక్రవర్తి. భర్త మరణింపగ రాణిబాలశ్రీ గౌతమీయై రాజ్యమును శాసించి అగర్భపుత్రునిపేర రాజ్యమేలినది. ఈ విషయం పుత్రుని జగదేక వీరునిగ తీర్చిదిద్దినది. ఆకాశములోనున్న ఆచారం ప్రకారం గౌతమీ పుత్రుడు 24వ ఏట పట్టాభిషిక్తుడైనాడు. అప్పటికే అడు దిగ్విజయంచేసిన మహావీరుడు. గౌతమీయై, సన్యాసినియైన వీరమాతయగు తన తల్లిపేరు చిరస్మరణీయము చేయుటకు గాను శిరకర్ణి గౌతమీపుత్ర శాతకర్ణియని నామధేయము ధరించి యుండవచ్చు. 'యథారాజా తథాప్రజా' యన్నట్లు అంతవరకు శాతవాహన వంశంలో తల్లి పేరు పెట్టుకొనని రాజపుత్రులు రాజవంశీయులు. గండనాదులు కూడ తమ నామములకు ముందు తల్లి పేరు పెట్టుకొను ఆచారము ప్రచారములోకి వచ్చియుండును." (ప్రా. ద. భా. చ. పు. 43).

భర్త పేరు శ్రీల చెల్లకుముందు కన్పిస్తున్న వాటికి ఉదా :- బమ్మెర కేశయ లక్కసానికిన్" (భాగ. పు. 24, ఇక్కడ లక్కసాని బమ్మెర కేశయ ధర్మగేహిని అని "....కేశవ తనకు లక్కసానిబ ధర్మగేహినిగా గమనియె..." (పై ది. పు. 22) అన్న పద్యభాగాన్ని బట్టి తల్లిదండ్రులు పేర్లే గాక వ్యక్తి నిర్దేశానికి భర్త పేరు కూడ శ్రీలపేర్లు పూర్వభాగాన నిలుపుతున్నట్లు ధావించవచ్చు.

భాగవత షష్ఠ స్కంధం నుంచి యిట్టిదే మరొక్క ఉదాహరణ చూడవచ్చు. “ఏరుచూరి కులశేఖరు కన్వయ ముమ్మడమ్మకున్” (పైది షష్ఠ. 27) ఈ ముమ్మడమ్మ భర్త కన్వయ. “కిను వన ప్రభువునకును ముమ్మడమ్మను సాధ్వి యిన్ములను వెలసె (పైది. షష్ఠ 26) అన్న పద్యభాగాన్ని బట్టి ముమ్మడమ్మ కన్వయ భార్య అని స్పష్టపడుతున్నది. ఈ ముమ్మడమ్మ కన్వయలు షష్ఠస్కంధ కర్తయైన ఏర్పూరి సింగయకు తల్లిదండ్రులు. ఇప్పుడు నాగరికత కోసం స్త్రీలు భర్తపేరు వారిపేర్ల తరువాత పెట్టుకుంటున్నారు. కాని సాహిత్యంలో కొందరు స్త్రీలు పురుషునికి గౌరవాన్నిస్తూ వ్యక్తినామానికి ముందే భర్తపేరుకు స్థానం కల్పించారు.

3. గ్రామనామాలు :-

తెలుగు సాహిత్యంలోని ఇంటిపేర్లను పరిశీలిస్తేవాటిలో గ్రామనామాలనుండి ఏర్పడినవే ఎక్కువగా కనిపిస్తున్నాయి. ఈ వర్గానికి చెందిన గృహనామాలను పూర్వోత్తర భాగాలుగా విడదీస్తే ఉత్తర భాగాలు ఆయాపరిసరాల భౌగోళిక పరిస్థితులవలన ఏర్పడినట్టివని మనం గమనించవచ్చు. ఉదా :- ఊరు, కంటి/, గంటి, కుంట, /గుంట, కొండ, /గొండ, కొలను /గొలను, పల్లి, పాటి, ప్రోలు, మంచి, వరం, వాడ, వీడు మొదలైనవి.

-ఆల :- నంద్యాల పురాధిపత్యం వహించడం వలన ఆవంశం వారికి నంద్యాల గృహనామం అయినట్లు తెలుస్తుంది.

“—వారలలో నరసింగరాజునం

ద్యాల పురాధిపత్య విభవాతి శయంబు వహించి మించెను.

—తనవంశ మెల్లనం

ద్యాల పద ప్రసిద్ధి । దనరారుచు నెంతయు దేజరిల్లగన్” (కళా. 1-26). పింగళి సూరన తన అవతారికలో కృతిపతి నంద్యాల కృష్ణభూవల్లభుని వంశాధికాన్ని వర్ణిస్తూ పైపద్యం చెప్పాడు.

“—భళిం నంద్యాల నార భూపాలకుండ” (కళా. 1-34).

“—నంద్యాల కృష్ణ విభుడు.” (కళా. 1-35) అని నంద్యాలను గృహ నామంగా కళాపూర్వోదయంలో పింగళి సూరన సూచించాడు.

ఈదర :- ఇది ఒక గ్రామం. ఈ గ్రామనామమే ఇంటిపేరుగా మారింది.

అటువేల నియోగి శాఖాఖ్యః గూడ

నొంది యవ్వెల నాటి నియోగి శాఖ

బృధిత మౌనందు నీదర గౌమమందు

వెలసె నొక వంశమదె ఇంటిపేరు గాగ. (శ్రీ.శం.వి, అవ.పు.8).

ఈరు :- అలూరు, ఉప్పుగొండుూరు, గుంటూరు, చెరుకూరుల లోని ఈరు శబ్దానికి గౌమం అనే అర్థం. ఈరు యొక్క ఔపవిభక్తిక రూపమే అట్లూరి, ఆతుకూరి, అలూరి, ఇందులూరి. ఈడూరి, ఏర్పూరి, కందుకూరి, కట్టమూరి, కాండూరి, కాకునూరి, కాళ్ళకూరి, గొట్టూరి, చెందలూరి, తాడూరి, తాట్లూరి, దెందులూరి, దేవలూరి, నండుూరి, నెల్లూరి, పాపులూరి, మాటూరి, ముసునూరి, మైసూరి, మొరటూరి, రేణూరి, వల్లూరి, విరూరి, సంబటూరి లలోని “ఈరి”.

అనుగురాజుతో పాటు తీర్థయాత్ర చేయడానికి అతనితో వెళ్ళిన అతని బంధువులు దెట్టెరెండు గోత్రాల వారు, 12 ఇంట్లవద్దనాయకులతోపాటు అట్లూరి వారు, ముట్లూరివారు, ముయ్యూరివారు కూడ ఉన్నట్లు వల్నాటి వీర చరిత్రద్వారా తెలుస్తుంది. మొల్ల రామాయణం రచించిన రచయిత్రి మొల్ల గృహనామం “ఆతుకూరి”.

“గురులింగ జంగమార్చన

పరుడును శివభక్తిరతుడు బాంధవ రహితుడున్

గురుఁ డాతుకూరి కేసన

వరపుత్రిని మొల్లయనగ వలిన డానన్” (మొల్ల.రా.1-11)

అని ఆతుకూరి మొల్ల తననుగూర్చి చెప్పుకొంది గనుక మొల్ల గృహనామం ‘ఆతుకూరి’ వారని తెలుస్తుంది.

ఇందులూరి సోమయ్య క్రీ.శ.18వ శతాబ్దకి చెందినవాడు, కాకతిగణపతిదేవ చక్రవర్తి వద్ద దండనాధుని గా, మంత్రిగా ఉన్నాడు. ఇందులూరి ఇంటిపేరు గాగలవారి పూర్వీకులు ఇందులూరి పుర శాసనలగుట చేత వీరికి ఈ ఇంటిపేరు

కలిగింది. కాకునూరి ఇంటిపేరు గలవారి పూర్వుడైన సోమయ మధురాపురానికి పోయి వేదశాస్త్ర పురాణాది వాచలను కాకునూరింట చేసిన కారణాన ఆ ఇంటిపేరు వచ్చినట్లు ఈ కింది పద్యంవలన తెలుస్తుంది. “వేదశాస్త్ర పురాణాది వాదములను కాకునూరింట జేసిన కారణమున కాకునూరింట వాడని ఘనత గాంచె” (అప్ప పీ.) అనియు

“చరిగొంటి సీమలో సంతరించెను కాకునూరను

సర్వాగ్రహార మొకటి —” (అప్పక, పీ. 73) అనియు

అప్పకవి పీఠికలో పేర్కొన్నాడు. అప్పకవి గృహనామం కాకునూరి. ఇతడు 1660 స్కాంతంలోని వాడు. కాకునూరింటి వాడని చెప్పి ఆ తరువాతి పద్యంలోనే కాకునూరు అను అగ్రహారం అనుటచే ఈ ఇంటిపేరు గ్రామనామమా లేక పౌరుషనామమా అనే సందేహం కలుగుతుంది. ఇతని వంశమూల పురుషుడు సోమన ‘అభినవ చూతవద్గామం’లో ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. ఇది హైదరాబాదు రాష్ట్రంలోని లేమావిళ్ళ అని కొందరు, కొత్తమామిడి వల్లి అని కొందరు అభిప్రాయ పడుతున్నారు. కాకునూరు అగ్రహారం సంపాదించి ఆ ఊరిలోనే ఒక ఇంటనో శేక ఆ ఊరిలో అదే ఇంటిపేరుగా గల వారింటనో వాచాలు చేసి పుండవచ్చు. ఇది గ్రామనామం, పౌరుషనామం రెండునూ అయి ఉండవచ్చు.

చెందులూరి ఐతనామాత్యుని గూర్చి దుగ్గన తన నాసికేతోపాఠ్యానంలో పేర్కొన్నాడు.

“—శ్రీలు నిండాక విలసిల్లె, చెందులూరి—

యయిత నామాత్య వరుడు విశ్వవిఖ్యాత యుడు” (నాసి. 1-27)

హనినిబట్టి వారి ఇంటిపేరు ‘చెందులూరి’ అని తెలుస్తుంది. చెందులూరు గ్రామం ఒంగోలుజిల్లాలోఉంది. కాని పృథోధ చంచోదయంలో “పెనరు వాయవంశవార్తి” అని వర్ణింపబడినది. ఒకే వ్యక్తికి రెండు గృహనామాలుండడం ఆశ్చర్యకరం. ఇతని గ్రామం చెందులూరు గనుక అదే అతని గృహనామమై ఉండవచ్చు.

చెందులూరి ఇంటిపేరు గురుస్తుతిలో లక్షణసారసంగ్రహమందు కన్పిస్తుంది.

“చిరభక్తిన్ బొగడెన, మ

దురు నాథుని, దెందులూరి కులపాపనునిన్
గరుణానిధి నవరాంతక

హరమూర్తిని, ఘనుని, లింగ నారాధ్యమణిన్" (లక్షణ పా.1-4)
అని దెందులూరి గృహనామం పేర్కొనింది.

అలానే నెల్లూరి గృహనామంగా కలవారికి వారి నివాసమైన నెల్లూరును
బట్టి గృహనామం ఏర్పడింది.

“—నెల్లూరి ఋకాళ మనుజవిభుని” — (విక్ర.1-20)

అని నెల్లూరును ఇంటిపేరుగా జక్కన తన విక్రమార్క చరిత్రలోని కవి
ప్రశంసలో పేర్కొన్నాడు. (ప్రాచీనాంధ్ర) శాసనాలలో ఇది నెల్లూరు, నెల్లూరునాడు,
నెల్లూరుసీమ, నెల్లూరు వణితమనికూడ చెప్పబడింది. దీనికి విక్రమ సింగపురమని
నామాంతరం. కేతన దశకుమార చరిత్రలోని ప్రధనాశ్వాసంలో ఈ పట్టణాన్ని
చర్చించాడు.

నండూరుకు ఔపవిభక్తిక రూపం నండూరి. ఇది గృహనామం. నండూరి
కొమ్మన క్రీ.శ.12వ శతాబ్దివాడు. “వెలనాటి మహామండలేశ్వరుడగు రాజేంద్ర
చోడుని ప్రముఖమంత్రి. రాజేంద్రచోడుని యజ్ఞశిరమున దాల్చి కొమ్మన మంత్రి
పాకనాడు ఏకవింశతి సహస్రగ్రామముల గెలుపొందెననియు, శ ౧౧౮౨ నాటి
బాపట్ల భావనారాయణస్వామి ఆలయ మందలి శాసనము తెలుపుచున్నది. వీరు
కౌశిక గోత్ర కలిత ఆవస్తాంభసూత్రులు. ఆర్వేల నియోగి బ్రాహ్మణులు. బాపట్ల
తాలూకా యందలి నండూరు వాస్తవ్యులు. గుంటూరు, కృష్ణ, గోదావరి మండల
ములలోని నండూరి వారందరును తొలుత ఈ నండూరు గ్రామంలో ని వారే”
(దండ నాథులు-పు. 41, కొన వెంకటరాయ శర్మ).

పావులూరి ఇంటిపేరుకూడ పావులూరు గ్రామం పలన ఏర్పడింది.

“ఇల గమ్మనాటి లోపల

విలసిల్లిన పావులూరి విభుడను సూర్య

కలితావస్తాంభ ద్విజ

కుల తిలకుడ వినుత గార్గ్యగోత్రోద్భవుడన్”.

తెలుగున గణిత శాస్త్రం రచించిన మహాకవి పాపలూరి మల్లన. ఇతడు పాపలూరి గ్రామానికి కరణీకం చేశాడు కనుక వీరి గృహనామంకూడ 'పాపలూరి' అయింది. గోదావరి మండలంలోను, బాపట్ల తాలూకాలోను ఈ పాపలూరినే గ్రామాలు ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది.

మనుసూరి ప్రోలయ నాయకుడు మహావీరుడు, సాహసి. చెదరిపోయిన నాయకులను ఆతడు తన నాయకత్వంక్రింద చేరదీసి మహమ్మదీయులపై తిరుగుబాటు చేశాడు. ప్రరావరుద్రుని డెబ్బైఐదుగురు సామంత నాయకులలో ప్రోలయనాయకుడు ఒకడు. మనుసూరి ప్రోలయనాయకుని కేరు విన్నంతనే యువనులు వణికివారట.

మొరటూరి అరుణాచలంగారు (1831 - 95) భరత శాస్త్ర ప్రవీణులు, త్యాగరాజుశిష్యుడు. ఇతని పూర్తిపేరు స్వరకళానిధి వట్టాభి అరుణాచలం. అమృత సముద్రం లేక 'మొరటూరు' అనే గ్రామాన్ని యీనాంగ పొందినందున ఈ ఇంటిపేరు ఇతనికి కలిగినట్లు తెలుస్తుంది.

వల్లూరు గృహనామం, వారికి ఎలావచ్చిందో వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు గారు ఇలా పేర్కొన్నారు. "మా వంశమువారు మొదట నెల్లూరు జిల్లాలోనుండి ఇప్పుడు గుంటూరు జిల్లాలో చేర్చబడిన వంగవోలు దగ్గర వల్లూరు గ్రామస్థులు. మా ఇంటిపేరిటి వారు, ఇతర గోత్రముల వారనేక మంది యున్నారు గాని, వారు బాపట్ల, నరసరావుపేట, నరసాపురం మొదలగు పట్టణముల సమీపముననున్న వల్లూరు గ్రామములను బట్టి వారి ఇంటిపేర్లు కూడ మావలెనే ఏర్పడినవి". (వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు— స్వీయచరిత్ర, పు.1). ఒకే ఇంటిపేరున్న పేర్వేరు గోత్రములుగల వారి వంశాలకు ఆ గృహనామాలు గ్రామనామ సంబంధాలుగా ఎలావచ్చాయో చూపించారు.

ఈ గ్రామనామాలలో ఉత్తరపదంగా గల 'ఊరి' అనేది కొలది మార్పు చెంది 'ఊర' అనికూడ ఇంటిపేరుగా ఉన్నట్లు కన్పిస్తుంది. అన్నవిభుని గృహనామం ఊరె (ఊర) వారు. వీరు శివారాధన తత్పరులు, అర్థిజనకల్ప భూతులౌట, ఊరాగ్రహారమున నివసించుటచేత వీరికి ఊరె (ఊర) అనే గృహ

నామం ఏర్పడినట్లు తోస్తుంది. వీరి వంశానికి మూలపురుషుడైన పెద్దనమంత్రి ఊరాగ్రహార నివాసి అనియు, ఈశవదపద్మ ధ్యాన, సంవిధాన విశ్రాంతుడనీ ఉద్భటారాధ్య చరిత్రలో వర్ణింపబడింది.

జైకు :- జైకు ఒక గృహనామం. ఇది కూడ జైకు గాఢాన్ని బట్టి ఏర్పడిందే.

“అతిమ్మనృపతి భూకాం

తాలికంబైన యవుకు దానేలుచువి

భ్యాతిగ నప్పరి పేరన్

బ్రీతిని దన కలము వెలయ బెంపొంది మహిన్” అని

రామరాజీయంలో పేర్కొనబడింది. “అవుకు (జైకు) గ్రామం కర్నూలు జిల్లాలోని కోయిలకుంట్ల తాలూకాలో ఉన్నది. అశ్వ రామరాయల పెద్దతండ్రియగు తిమ్మరాజు అవుకు పురమును నిర్మించి ఆ సీమకు ప్రభువైనప్పటి నుండియు అతని సంతతివారికి అవుకు వారని ఇంటిపేరు వచ్చినట్లు తెలియుచున్నది. ఈ అవుకు సీమ విజయనగర సామ్రాజ్యకాలంలో నేటి కోయిలకుంట్ల శిరువెళ్ళ తాలూకా ప్రాంతమై యుండును.” అని కుందూరి వారి తీర్పు. (ప్రా. ఆం. చా. భూ. 3 భా. పు. 16)

-కంటి/ -గంటి : ఈడ్చుగంటి, పానుగంటి, పొన్నెకంటి, బొమ్మకంటి, వెన్నెలకంటి అనే ఇంటిపేర్లలోని ‘కంటి’/‘గంటి’ అనేవి గ్రామనామాలైన ఈడ్చుగల్లు, పొన్నెకల్లు, బొమ్మకల్లులకు ఉత్తరపదమైన ‘కల్లు’నుండి ఏర్పడినవే. ఈ ‘కల్లు’ శిలావాచకం. పానుగంటి ఉదయావనీశుడు పండితారాధ్యుని సమకాలికుడు. చోడ వంశంవాడు. ఇతడు పానుగల్లును పరిపాలిస్తున్న సమయంలోనే (1760) పండితుడు ఈ దేశాన్ని దర్శించడానికి వచ్చినట్లు శాసనాలవలన తెలుస్తుంది. తెనుగు లో మొదటి అచ్చతెనుగు కావ్యమైన యయాతి చరిత్ర కృతికర్త తెలగనార్యుని ఇంటి పేరు పొన్నెగంటి.

విష్ణుపురాణమును తెనిగించిన వెన్నెలకంటి సూరయకవి నియోగి బ్రాహ్మణుడు.

“కవితప్తుట్లు వెన్నెలకంటి ఇల్లు—“ననెడు పొరుషనామ ధేయంబునిలిపె—
---“సూర నామాత్యవరుడు”. (ఆంధ్ర శ్రీ.వి.పీ.పు.5)

“వెన్నెలకంటి సూర్యుడు వివేక గుణాధ్యుడు” అని విక్రమార్క చరిత్రలో వెన్నెలకంటి గృహనామాన్ని ఒక్కన పేర్కొన్నాడు.

చాక్రతి :- కాకతీయుల వంశనామం కాకీత, కాకేత, కాకర్త్య, కాకతి అన్న వివిధ రూపాల్లో కనబడుతుంది. ఈ వంశం నామం వీరికి ఎలా కలిగిందన్న అనుమానం కలుగుతుంది. తెలుగువారిలో సాధారణంగా ఇంటిపేర్లు గ్రామనామాల్ని బట్టి ఏర్పడుతుంటాయి. వారు ఆరాధించిన దైవతాలను బట్టకూడ ఇంటిపేరు వంటి ఉపపదాలు ఏర్పడవచ్చు. కాకతి అనే ఊరుపేరును బట్టిగాని, కాకతి అనే దేవతను బట్టిగాని కాకతీయులకు ఆపేరు వచ్చివుండవచ్చు. విద్యానాథుడు రచించిన ప్రతాప రుద్రయశోభూషణం అనే అలంకార శాస్త్రగ్రంథానికి వ్యాఖ్యానం కై సేసిన కుమారస్వామి సోమపీఠి “కాకతి” అన్న కులదైవాన్ని ఆరాధించడం చేత వారు కాకతీయులు అయినట్లు వివరించారు. క్రీ.పూ. 400 సం. అనే గ్రంథం బయలుదేరే కాలానికి కాకతమ్మ అనే దైవతం ఉన్నట్లు తోస్తుంది. “కాకతమ్మ”కు సైదోడు “ఏకవీర” అని యిందులో వర్ణించబడింది. అనుమకొండ దుర్గంలోని కొండమీది పద్మాక్షిదేవే కాకతమ్మ లేక ఈ దేవతకు పేరే ఆలయం ఉండేదో తెలియదు, రాజమహేంద్రవర రెడ్డిరాజ్యాన్ని పరిపాలించిన వీరభద్రారెడ్డితల్లి అనితల్లి పేయించిన కలువచేరు శాసనంలో కాకతీయులు గుమ్మడి తీగెకు పుట్టినట్లు ఒక అద్భుత వృత్తాంతం చెప్పబడింది. దీనికి సంవాది యైన కథనమే సిద్ధేశ్వర చరిత్ర లోనూ కనబడుతుంది. ఈ వంశ మూలపురుషుడైన మాధవవర్మ యొక్క కుమారుడు పద్మసేనుడనే రాజు సంతానం లేకపోవడంచేత అనుమకొండ పద్మాక్షిని కూష్మాండాంతో పూజించాడట. కూష్మాండ మంటే గుమ్మడికాయ. ఆ వి ఆమగ్రహం వల్ల పద్మసేనుడికి కొడుకు గలిగాడు. ఈ వృత్తాంతమే కలువచేరు శాసనంలో గుమ్మడి తీగ కథగా సాక్షాత్కరిస్తున్నది. “కాకతి” గ్రామ దేవత కాకతమ్మ కావచ్చు. మొత్తంమీద కాకతి గ్రామసంబంధం చేతనే వీరు కాకతీయులు అయి ఉండడం విశ్వసనీయంగా ఉంది. ఈ వంశీయుడైన త్రిభువన మల్లిదేవరాజు అనబడే రెండవ దేవరాజు క్రీ.శ. 1075 - 1111 కాళిపేట శాసనంలో ఆన రాతయైన దేవరాజును గూర్చి “సామంతవిష్ణి వంశః శ్రీమాన్ కాకటి పురాధినాథోదేతః” అని చెప్పించాడు. కాకతి వంశానికి “మూలపురుషుడైన యితనిని సామంత విష్ణివంశంవాడని, కాకతిపురాధినాథుడనీ చెప్పబడడం గమనించ గలిగింది. రేవల్ల పద్మనాయకులు అయినగంటి పురవరాధీశ్వరాధీశ్వరా” అనీ,

చోడవంశం వారు ఒరయూరు పురపరాధీశ్వరులనీ వేయించుకున్నట్లే వీరిది కూడ కాకతిపురమే అయివుంటుంది.

ఈ వంశంలో మొదటి దేతరాజుకు పూర్వం మరోవ్యక్తి కన్పిస్తున్నాడు. అతడు కాకర్త్య గుండ్యన. ఇతడు చూర్పు చాళుక్యుడు. గుండ్యన ఇంటిపేరైన కాకర్త్యపదం కొంత సంస్కృతీకరణం చెందినట్లు తోస్తుంది. (గాలి న. సయ్య వాథూల లేక ప్రభంజనం ఆహోబిలపతి అయినట్లు) కాకతి గుండయ కాకర్త్య గుండ్యన అనే హృదనామంతో కన్పించినా ఆశ్చర్యంలేదు. ఈతని కాలం సామంత బద్దెవంశం. పద్మానికి సమీపంలో 'కాకతి' అనే గ్రామం ఉందని చిలుకూరి వీరభద్రరావు పంతులుగారు గుర్తించారు. (కాకతి. పు. 4) కనుక "కాకతి" అనే గ్రామనామమే వీరి వంశనామమయి గృహనామంగా వ్యవహరిస్తున్నారని అనవచ్చు.

—కుంట / —గుంట :- చింతకుంట, చింతగుంట, శూనుగుంట, దూబగుంట మొదలైన గృహనామాలలో శ్వాసనాద భేదంతో ప్రవర్తతమవుతున్న "కుంట"కు గొయ్యి అనే అర్థం ఉంది. దూబగుంట నారాయణ కవి పంచ తండ్రాన్ని ఆంధ్రంలో పద్యకావ్యంగా రచించాడు. ఈతడు దూబగుంట పురశాసనుడని చెప్పుకున్నాడు. అందుకే ఈతని ఇంటిపేరు దూబగుంట వారని ప్రసిద్ధిచెందింది. కాని కవి ఇంటిపేరు "ప్రబంధవాచకాభరణం" వారైతే ఇది ఈ కింది పద్యంలో పేర్కొన్నాడు.

“—ప్రబంధవాచకా

భరణము నాగమాంబకును బ్రహ్మయమంత్రికి నాత్మసంభవున్

సరసుని దూబగుంట పురశాసను నారయ నామధేయునిన్”

ప్రబంధవాచకాభరణశబ్దం విశేషణమైనా కావచ్చు లేక భారతము, వై యాకరిణము అనే ఇంటిపేర్లవలే గృహనామమై ఉండవచ్చు. జనమంచి శేషాద్రి శర్మగారు పంచతంత్ర పీఠికలో “ఉదయగిరి సమీపంలో ఉన్న దూబగుంట ప్రాంతంలో కవులుండేవారని ప్రతీతి కలదనీ అదే ఇతనినివాసమై ఉంటుందనీ” పేర్కొన్నారు.

—కురికి / —గురికి :- “పాల్కురికి సోమనారాయణుడు సుకవియఁజె...” (పండి. చ. పు. 6, 22) 12వ శతాబ్దికి చెందిన పండితరావు చరిత్ర, బసవ

పురాణము రచించిన సోమన ఇంటిపేరు పాల్కురికి. నేటి తెలంగాణాలోని నల్గొండ జిల్లాలోని జనగామ తాలూకాలోని వరంగల్లుకు 12 కోసుల దూరంలో వుంది. ఇది ఒక పుణ్యక్షేత్రం. మహమ్మదీయ ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తరువాత జనుల వాడుకలోనూ, ఉచ్చారణలోనూ ఏర్పడిన వ్యత్యయాల వల్ల ఇది “పాలకుర్తి” అని వ్యవహరించబడుతున్నా, సోమనాధుని కాలంలో దీనికి పాలకుటికి అనే వ్యవహారం ఉంది. “సుకృతాత్మ పాలకుటికి సోమనాథ” అని ప్రాస స్థానాల్లో సైతం పాలకురికి అనే వ్యవహరించాడు. “దీనికి సమీపంలో ఉన్న “ఎలకురికి”, “ఉరికురికి” అనే రూపాలు కనిపించుచున్నవి కనుక నేటి పాలకుర్తి అని వ్యవహారంలో వున్న గ్రామం అప్పటి కాలంలో పాలకురికి అని వ్యవహరింపబడి యుండవచ్చు” (పండి. పీ. పు. 9). సోమనాథుడు కాకతీయుల రాజధాని అయిన ఏకశిలానగర సమీపమందున్న పాలకురికి వాస్తవ్యుడని కాకతీయ సంచిక (పుట ౨౦౮) లో బంధారు తమ్మయ్య రాశారు. నైజాము రాష్ట్రమందలి ఓరుగంటి మండలంలో పాల్కురికి గ్రామం ఉన్నదట. అక్కడ జన్మించడం చేత ఆతనికి ఆఱురి లింగమూర్తి పేరు పెట్టి ఉండవచ్చునని ఒక శ్రేష్టుడు రాశాడు. “పాల్కురికి” దక్షిణ మహారాష్ట్ర దేశంలోని ఒక గ్రామం అని కిష్టేర్ రాశాడు. “కుటికి”, “గుటికి” అనేవి కన్నడంలో గ్రామ శబ్దానికి పర్యాయ పదాలు. ఇవి తెలుగులోని కుట్టు, కుచ్చి; తమిళంలోని ‘కురుచ్చి’ అనే గ్రామవాచక పదాలకు సంబంధించినవే. ‘కుట్టు’ గోష్ఠ శబ్దభవం. ‘కుటికి’కి కూడ అదే అర్థం. ‘కుటికి’, ‘గుటికి’ అంతమందు గల గ్రామానామాలు సాధారణంగా కన్నడ దేశంలో కనిపిస్తున్నాయి. ‘కుటికి’ తో అంతమయిన ‘పాలకుటికి’ గ్రామం కర్ణాట దేశంలోనో కర్ణాట ప్రాంత దేశంలోనో ఉండవచ్చు. శ్రీశైలయాత్ర వర్ణన సందర్భంలో సోమనాథుడు కన్నడ పరుస, ఆరెపరుసల నడకలను వర్ణిస్తూ, ఆ భాషలలో కొన్ని ద్విపదలు రచించాడు. కాబట్టి అతనిదేశం కన్నడం, తెలుగుల కూడలిలో ఉండవచ్చు. అంధ్ర కర్ణాట దేశాల కూడలిలో ‘పాలకుటికి’ అనే గ్రామం అనంతపురంలోని మడకసిరా గ్రామానికి ఇరవై మైళ్ళ దూరంలో, మైసూరు రాష్ట్రంలోని తుమ్మూరు తాలూకాలో ఉంది. దీనిని ఇప్పుడు ‘హాల్కుర్తి’ అంటున్నారు. ఇది సోమనాథుని జన్మస్థలం అని ఇతని అభిప్రాయం.

పండితారాధ్య చరిత్ర రచనా సందర్భాన్ని బట్టి నేటి మైసూరు రాజ్యంలోని

తుమ్మారు జిల్లాలో తెనుగు, కన్నడదేశాలకు కూడలిలో ఉన్న పాలకురికి గ్రామంలో సోమన్న జన్మించాడనీ, పాల్కురికిలో జన్మించడంచేత ఆ గ్రామం పేరే ఆతనికి ఇంటిపేరయిందనీ విజ్ఞయించవచ్చని పండితాధ్యక్ష చరిత్ర పీఠికలో పేర్కొన్నారు. అయితే సోమన్న పాల్కురికిలోనే జన్మించాడని నిష్కర్షించలేము. అది ఆతని తాత ముత్తాతల అభిజనం కావచ్చు. పుట్టినవూరు వదిలి మరో గ్రామానికి తరలివెళ్ళినపుడు వారికి ఆ గ్రామనామమే గృహనామంగా ఏర్పడి ఉండవచ్చు.

-కొండ / -గొండ - చరిగొండ, తరిగొండ, బెల్లంకొండ, ముడిగొండ, వడ్లకొండ, వినుకొండలలోని 'కొండ' మన అందరికీ తెలిసిందే. చరిగొండ ధర్మన్న చిత్రభారతం రచించాడు. ఇతని గృహనామమైన చరిగొండ తెలంగాణాలోని మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలో ఉంది.

తరిగొండ వెంకమాంబ కడప జిల్లాలోని 'తరికుండ' గ్రామనివాసి. 'తరిగొండ' అని మనం వ్యవహరిస్తున్నది 'తఱికుండ' గాని 'తఱిగొండ' కాదని శ్రీ వెంకటేశ్వర భక్త విజయంలో శ్రీ వెంకమాంబా చరిత్రలో పేర్కొనబడింది.

జక్కన విక్రమార్క- చరిత్రలో-

“--బెల్లము కొండ ధైరవుడు రు మహిమాధ్యు --”(విక్ర 1-4)
అని 'బెల్లము కొండ' అనే గ్రామనామాన్ని పేర్కొన్నాడు.

వినుకొండ నేటి నెల్లూరు మండల మండలి గ్రామం. పూర్వం ఈ వినుకొండ ప్రాంతం పాకనాడుగా ప్రసిద్ధి చెందింది. కవి వంశాన్ని పరిస్తూ--

“నటులది దోరసముద్రము

విటులది యోర్గలు కవిది వినుకొండ మహా--”(క్రీడా.ప.294)

కవిది వినుకొండ నివాసమని పేర్కొనుట చేత ఆ గ్రామాన్ని అనుసరించి వారి వంశంవారు వినుకొండ వారుగా ప్రసిద్ధిచెంది, అదే వారి గృహనామంగా స్థిరపడి ఉండవచ్చు.

కొండ అనే అర్థంతోనే 'గిరి' ఉత్తరపదాలుగా గల గృహనామాలున్నాయి. గిరి శబ్దం సంస్కృతం. ఇది పర్వతవాచకమే అయినా గ్రామవాచకమై గృహనామాలు ఏర్పడ్డాయి. ఈ గ్రామాలకు సమీపాన కొండ ఉందేమోనని అనుమానం రావడం సహజం. కాని వెదికినా ఒక్కరాయీ కన్పించని ప్రదేశాలకు కూడ ఈపేరుండడం ఆశ్చర్యాన్ని కల్గిస్తుంది. ఇందుకు కారణం పృథ్వి నామం కావచ్చు. 'కొమరిగిరి' గ్రామం రెడ్డిరాజైన కుమారగిరి పేర వెలసింది. కుమారగిరి వికృతి 'కొమరిగిరి'. పుష్పగిరి తిమ్మన 18వ శతాబ్దివాడు. ఇతడు సమీరకుమారు విజయాన్ని రచించాడు. ఇతని ఇంటిపేరు పుష్పగిరి.

కొరళ్ళ :- కొరళ్ళ అనేది ఒక గృహనామం. ఈ గృహనామం ఎలా ఏర్పడిందో ఈ కిందివర్ణం నలన తెలుస్తుంది.

“పోడశ దానముల్ ఘనులకొనగి, వాసికెక్కుగొరళ్ళ సుబ్రాయుడతడు”
(ప్రద్యు. 1-64)

“వారు కొరళ్ళ వలననా మీరుపునం బొదలు సూరదొల్లు నిలుచుటం
జేరగు గొరళ్ళ వారన వారావస్తంబ సూత్ర వర్తను లవనిన్”
(ప్రద్యు. 1-18)

అనుటచేత కొరళ్ళ గృహనామం కలిగిన వారు పూర్వం కొరళ్ళవలన అనే గ్రామంలో ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. ఇచట వీరికి గ్రామనామమే గృహనామంగా విలిచింది.

కొలను :- 'కొలను' అనే పదానికి సరస్సు అనే అర్థంఉంది. ఇది ఉత్తర భాగంగాగల ఇంటిపేరు 'కానుకొలను'. కాని 'కొలను'కు ఔపవిభక్తిక తూపం 'కొలని' అనేది మాత్రం వేరే అర్థంలో వచ్చినట్లు తెలుస్తుంది.

“కొలని ప్రతాపరుద్ర నృపకుంజరుచేత నరేడు సొంజీ--” అని శ్రీనాథుడు కొలని గృహనామాన్ని పేర్కొన్నాడు.

“ఇలవెలనాటి గొంక వసుధేశ తనూభవుడైన చోడభూ
తల పది చోడ వట్టము ముదంబున గట్టి భుజాబలంబునన్

గొలను జయించి యందు రిపుకుంజరు భీముని జంపి

యాంధ్ర భూతలము పదారువేలు సంతతస్థితి నేలె సురేంద్రులీలన్

(భీమే- 1-49)

అనుటచే వెలనాటి రాజేంద్రచోడుని సిరిపురము శాసనంలో అతడు కొలను జయించి దాని మండలీకుడైన భీముని చంపెనని చెప్పబడినందున 'కొలను అనేది వీరి ఇంటిపేరుగా ఏర్పడినట్లు భావించవచ్చు. దండి మహాకవి తన దశకుమార చరిత్రలో ఆంధ్రదేశాన్ని వర్ణిస్తూ ఆంధ్రాక మహాసరస్సు కలదని, అది ఆంధ్ర నగరికి సమీపాన ఉందని వ్రాశాడు. ఇది పశ్చిమ గోదావరి జిల్లాలోని కొల్లెరు సరస్సు. దీనికే సరసీపురి అనియు, పద్మినీపురం అనియు పేర్లు కలవని కుంభారి చెప్పారు బహుశా ఈ కొలను ప్రాంతాన్ని జయించడంపల్లె ప్రతాపరుద్రుడికి ఈ గృహనామం ఏర్పడి ఉండవచ్చు.

గని :- గని తిమ్మానాయుడు కృష్ణరాయల నాటి వాడు. నంద్యాల తాలూకాలోని గని రాజధానికి ముఖ్యనివాసంగా చేసికొని ఉన్నందున ఇతనికి గని తిమ్మానాయుడని వ్యవహారం కలిగింది. అచ్యుత దేవరాయల ప్రభుత్వ కాలంలో గుండ్లకమ్మ నదీ సమీపాన బట్టు కోట అనే పట్టణంలో జాబోలు తిమ్మరాజును నతడు రాయల కోట నాక్రమించగా, అతనిని చంపడానికి రాయలు ఇతడిని పంపించాడు. తిమ్మరాజును చంపి రాయలచే మన్నిన పొందినాడట ఈ గని తిమ్మానాయుడు. వెలుగోటి వారి వంశావళి యందును, వెలుగోటి వారి వంశచరిత్రయందును ఈతని ప్రశస్తి ఉంది. గుండిమొడ :- చోడబల్లి కుమారుడు కామచోడదేవ మహారాజు. గుండిమొడ రామన్న ఈతనివద్ద తంత్రపాలునిగ ఉండి అధికారం వహించి బలదర్బాలతో తేజరిల్లాడు. ఈతని పూర్వులు 'కొండ్రవాటి' విషయంలో 'గుండిమొడ' అనే గ్రామం (గుంటూరు తాలూకాలోనిది) అగ్రహారంగా పొందారని క్రీ. శ. ౧౧౫౫ లా నాటి శాసనంలోని.

“త్రిభువన గీత కీర్తినర

దేవశిఖామణి 'రామ' ధారుణీ

ప్రభుతనయుండు మాండలిక

భర్గుడు భర్గ పదాబ్జషట్పదుం

డ భీమవరాము డర్శమకు

లాగణి 'గుండియపూండి' భక్తితో

ద్రిభువన మల్ల దేవుడు పృ

తీతిగ "గుండనకిచ్చె బీతితోన్". అనే

(గవర్నమెంటు ఏపిగ్రాఫిస్ట్ కలెక్షన్ సం. 166 - 1899) పద్యం వలన తెలుస్తుంది. క్రీ. శ. 1091వ సం॥ నాటి ద్రిభువన మల్ల దేవచోడ మహారాజులు గారి శాసనమండలి.

"శ్రీ మద్గుండి మదాభివాస విబుధ గ్రామాధిపస్సత్యవాక్

ధర్మ--" (ఎ.ఆర్.196-1889; కొణిదెన-నరసరావుపేట కాలాకా, గుంటూరుజిల్లా.

అనే పంక్తుల వల్ల అన్నయమంత్రి కాశ్యప గోత్రుడనీ, గుండన కుప్పాంబల సత్పుత్రుడనీ, గుండిమెడ గ్రామాధిపుడనీ, త్రిభువన మల్లదేవ భూవిభునకు మహామాత్యుడనీ తెలుస్తున్నది. కొణిదెన తెలుగు చోళ చక్రవర్తుల ఏలుబడిలో 'గుండిమెడ' వారు కరణం వాళ్ళు మహామాత్యులుగా, దండ నాథులుగ కీర్తిపొందారు.

— చర్ల :- అలఘచర్ల, కంచెర్ల, బొడ్డుచర్ల, మోచర్ల లోని 'చర్ల' చెఱువు బహువచన రూపానికి ద్వితీయాది విభక్త్యంగమైన 'చెఱువుల' నుండి ఏర్పడింది. అలఘచర్ల వారి ప్రశంస చాటుపద్యమంజరిలోను, రెడ్డిసంచికలోను కన్పిస్తుంది. పీరు ఏరువ చోడరాజులను ఆశ్రయించి వారికి సంగ్రామ రంగంలో అండగానిల్చి శత్రువుల బారినుండి ఏరువ రాజ్యాన్ని రక్షించి ఏరువ 'స్థాపనాచార్య' అనే బిరుదాన్ని వహించిన మహనీయుల అలఘుచర్ల వారే. ఈ విషయం వారి బిరుదు వలన తెలుస్తుంది. ఈ విషయం చాటు పద్యమణి మంజరిలో ఇట్లు కన్పిస్తుంది. "పల్లవుండను రాజు యేర్వసింహాసనంబునకెత్తి నడచిన యేర్వరాజు తమ అలఘుచర్ల నాయక వర్గంబుల పిలిపించి కడసంబున కేర్పరచి--- శరణంబు వేడిన, గాచి పల్లవుల బిరుదంబు గైకొని తమ్మేలిన యేరువరాజు సముఖంబున బెట్టి విన్నవించిన ఆనృపాలుండు మెచ్చి యిచ్చిన బిరుదు రెట్టివనిన" (ఆంధ్ర. భూ.పు. 957) అనుటచే వీరిది పూర్వం ఏరువ వంశనామమని తెలుస్తుంది.

కంచెర్ల గోపన ఖమ్మంమెట్టు జిల్లా నేలకొండపల్లిలో జన్మించాడు. తండ్రి కంచెర్ల లింగన మంత్రి అని తెలుస్తుంది. గుంటూరుజిల్లా వినుకొండ రాలాకాలోని పెదకంచెర్ల మొదలైన గ్రామాలలోని ఇతని శాఖ, గోత్రం, ఇంటి పేరు గల బ్రాహ్మణులున్నారు. వారు ఇతని జ్ఞాతులం అని చెప్పుకుంటారు. ఇతడు తననుగూర్చి దాశరథీ శతకంలో—

“అల్లన లింగమంత్రి సుతుడత్రిజ గోత్రజాతాది శాఖకం
చెర్లకుతోద్భవుండన ప్రసిద్ధుడనై భవదంకితంబుగా
నెల్లకపుల్ నుతింప రచించితి గోపకపీండ్రుడన్ జగ
ద్వల్లభ నీకు దాసుడను దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ!” అని

కంచెర్ల తన గృహనామంగా చెప్పుకొన్నాడు. కంచెర్ల నివాసులు గనుకనే వీరికిది గృహనామమయింది. ఈ విషయం రామదాసీయంలో ఉంది.

బొడ్డుచర్ల ఒక ఇంటిపేరు. ఇదిగూడ గ్రామంనామంనుండి ఏర్పడిందే. ఈ గృహనామ ప్రసక్తి ఇలాఉంది.—

“——ధృతిమంతుడు బొడ్డుచర్ల తిమ్మన భళిరే”! రాయలకు చదరంగపు చెత్తలు పేయడంలో చాలా ఆసక్తి ఉంది. బొడ్డుచర్ల తిమ్మన అనే కొప్పోలు కరణం కవీశ్వర దిగ్గంతి అనే ప్రతిష్ఠగలవాడై కృష్ణదేవరాయలతో చదరంగం ఆడుతుండేవాడు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల పక్షంలో ఎందరో ఆలోచిస్తూ ఎత్తువేస్తున్నా ఇతడొక్కడే ఎదురెత్తువేసి ఆటగెలిచేవాడట. అతని శక్తికి సంతోషించి కొప్పోలు గ్రామానికి కృష్ణరాయపురమనే నామం ఏర్పరచి రాయలు సర్వాగ్రహారంగా అతనికి ధారపోసి పైవిధంగా శ్లాఘించినట్లు చాటుపద్యమణిమంజరి పేర్కొంది.

—చెళ్ళ :- “ఇది సకల సుకవికుల మనోహర కవిత్వ వైభవ మంచెళ్ళ రఘునాథాచార్య తనూభవ వాసుదేవకవి విరచితంబైన గంధవహంబను——” (గంధ.పు.32 ఆశ్వా.గ) అని మంచెళ్ళ వాసుదేవకవి తననుగూర్చి చెప్పుకుంటూ మంచెళ్ళ గృహనామకుల నిలా శ్లాఘించాడు. “వసుధ లోపల మంచెళ్ళ వారి యిల్లు, శారదాదేవి నాటక కాలయండ్రు వాసుదేవుని కవితావిలాస మచట; మొలక బంగారు గజ్జెలమోత గాదె”!,

రావెళ్ళవారు విజయనగర సాళ్ళ, తుళువ, ఆర్వీటి వంశాధిపుల సామంతులుగ వున్నారని కుందూరి ఈశ్వరదత్త చెప్పారు.

“సీకట కర్ణాట సింహాసనంబును

నెల్ల గా రావెళ్ళ మల్లఘనుడు” అని చాటువులలో పేరు

గాంచిన రావెళ్ళ మల్ల భూపాలుడు నరసరాయల, వీర నరసింహరాయల, కృష్ణ రాయల కాలములో వారికి సేనాధిపతిగ సామంతుడిగ నుండినట్లు తెలియుట వలన రావెళ్ళ గృహనామం 16వ శతాబ్దిలోనే కన్పిస్తుంది.

మాడయకవి నియోగ బ్రాహ్మణుడు. శ్రీవత్సగోత్రుడు. ‘మైరావణచరిత్ర’ అనే మూడాళ్వాసాల పద్యకావ్యాన్ని రచించి లేజెళ్ళ గోప మంత్రికి అంకితం చేశాడు. కృతిపతిని గూర్చి ‘లేజెళ్ళ యబ్బధీమణిగోపా’ అని తృతీయాళ్వాస పద్యంలోను ‘లేజెర్ల యబ్బమంత్రి గోపయామాత్యు’ అని కృత్యాదిలోను ఉండడం వల్ల ఈ లేజెర్ల అనే శబ్దం కృతిపతి గృహనామం అని తోస్తుంది. కాని ఈ ఆళ్వాసాంత పద్యాలను బట్టి చూస్తే ఇతని ఇంటిపేరు ‘కాండవ’ వారని అనిపిస్తుంది.

“కవిజన మిత్ర! బంధుజన కల్పమహీరుహ! నర్పధారుణీ

ధరివర సత్పథాంతర ప్రధాన నుతస్సుట ధీవిచార! కాం

డవ కుల కుంజ భాస్కర—”

“—విమల వాగ్విలాస! ఘన బంధుర కాండవ వంశవర్ధనా!”

(ఆం.క.త.నం.6, పు.260).

మొదట ‘కాండవ’ గృహనామం కలిగి తరువాత ‘లేజర్ల’ వారయి ఉండవచ్చు.

—నాటి :- కాసలనాటి, పాకనాటి లోని_నాటి ‘నాడు’కు ఔపవిభక్తికరూపం. ఆంధ్ర బ్రాహ్మణులలో కాసలనాటి వారున్నారు. కాసల నాడులోని బ్రాహ్మణులే కాసలనాటివారు. కాసలనాటిని తెల్పే ప్రధమాంధ్ర కావ్యం క్రీడాభిరామం. కాసలనాటి మాధవుని కుమారుడును, మీసాల అప్పయ్యగారి మేనల్లుడు అయిన గోవింద మంచనశర్మ, అతని స్నేహితుడు ఓరుగల్లులో ప్రవేశించి వింకలు తిలకించినట్లు తెలుస్తుంది. శ్రీనాథుని చాటువులలో కాసలనాటి కాంతల వర్ణన కన్పిస్తుంది.

కానల్నాటి శ్రేష్టుడు

మీసాలప్పయ్యగారి మేనల్లుడు ఛా

త్రీసుర తిలకుడు కుసుమ శ

రాసీనము దందరినగర యాత్రోన్ముఖుడై ”.

“---కానల్నాటి కనికాంగిని చూచిత సీశ్వరేవునన్” అని శ్రీనాథుని చాటువులలో ఉంది. ఈ కానలనాడు తెలంగాణంలో హైదరాబాదు, వరంగల్లు జిల్లాలకు ఉత్తర ప్రాంతం, మొదకు, కరీంనగర్ జిల్లాల్లోని కొంతభాగం అని కానలనాటిని గూర్చి కుందూరి ఈశ్వర దత్తుగారు తమ ప్రాచీన ఆంధ్ర చరిత్రక భూగోళంలో చెప్పారు.

పాకనాటి :-“---పాకనాటింటి వాడవు, బాంధవుడవు” అని భీమబండంలో సూచించబడినందువలన శ్రీనాథుని గృహనామం ‘పాకనాటివారని’ భ్రమ పడుతున్నారేగాని ‘పాకనాటి’ గృహనామమని ఎక్కడా కన్పించదు. పాకనాడనేది నియోగులలో ఒక శాఖకే పేరుగా ఉందిగాని ఒక కుటుంబానికి ఇంటిపేరుగా కన్పించదు. వైదికులలో వేగినాటివారు వెలనాటివారు మొదలైనపేర్లు, నియోగులలో ఆర్యేలవారు, పాకనాటివారు మొదలైన పేర్లు గల శాఖలున్నాయి. పాకనాడు ఆనాడు 21000 గ్రామాలతో కూడిన దేశం. ఈతనిది భారద్వాజ గోత్రమనీ, ఆపస్తంభ సూత్రమనీ యజుర్శాఖ అనీ తెలుస్తుం వేగాని ఇంటిపేరుగా కన్పించడం లేదు. శ్రీనాథుని ముందు ‘పాకనాటి’ అనేపదం అనుబంధంగా ఎక్కడాకన్పించదు.

నాదెండ్ల :- నాదెండ్ల గోపన ఇంటిపేరు ‘నాదెండ్ల’ వారు.

“కొమరు దీపించు నాదెండ్ల గోపవిభుడు” (ఉద్భ.1-16)

అని నాదెండ్ల గోపన్నను గూర్చి తెనాలి రామలింగకవి తన ఉద్భటారాధ్య చరిత్రలో పేర్కొన్నాడు.

“శిష్యుయ మంత్రీ సుతుడు

ధీనమన్వితుడు నాదిండ్ల శాసనుడు

భాసుర కీర్తి గోపవ్రధానుడు” (శ్రీకృష్ణా.ద్వి.పు.86

గుంటూరు జిల్లాలోని నాదెండ్ల గ్రామం వీరి నివాసస్థలం. నాదెండ్ల శాసనుడు గతుక ఇతనికి ఆ గ్రామనామమే గృహనామంగా స్థిరపడింది.

పంట - దేసటి :- పంట, దేసటి శబ్దాలను గుర్తించి చూద్దాం.

“---పంటాన్వయ గ్రామణీ: (కా.శీ.7-266)

“---శ్రీమదేసటి వంశ గ్రామణీ: (పై.డి. 2-1)

---శ్రీసాధక సుచరిత్రా - శేసటివేమా: (హరి.పూ.భూ.9-1)

పంట మహాన్వయంబు పాకనాటి దేశంబున భద్రపీఠంబున నధివసించి, సింహ విక్రమనగర, దువ్వూరు, గండవారాది పట్టణంబులు నిజ నివాసంబుగా”- (భీమ. 6-32)

పంట-దేసటి వంశాన్వయములుగా ప్రసిద్ధిగన్న ఈ ప్రోలయ వేమారెడ్డి పూర్వ వంశజుల గురించి వివిధ సమాచారాలు పరిశీలించవలసి ఉంది. ఉపలబ్ధ మయిన నేటి సమాచారాలలో కొండవీటి దండకవిలై-కై పీయతులు రెండూ వీరి పూర్వ నివాసం నేటి ఒంగోలు తాలూకాకు చెందిన ‘చదలువాడ’ పురమనీ, వీరిది దొంతి గృహనామమనీ ఈ కుటుంబీకులలోనే కొందరు ఓరుగంటికి పోయి ఆ ప్రాంతాలలో స్థిరపడ్డారనీ ఆ తరువాత ఈ వంశంలోని అల్లాడరెడ్డి కొంత బంధు పరివారంతో కొండవీడుకు తరలివచ్చాడనీ తెలుస్తుంది.

“దొంతి అనేది వంశనామము లేక ఇంటిపేరుగా వాడుకొనబడున్న రెడ్డి వంశజులు నాటి కాలమందును, నేడును మన రాష్ట్రమందు కలరు. వాఙ్మయ గ్రంథములలో పంట వంశాన్వయమని లేక పంట-దేసటి వంశాన్వయమని లేక కేవలము దేసటి వంశాన్వయమని పలురీతులలో పేర్కొనుట కానవచ్చుచున్నది. శాసనములలో మాత్రం పంట వంశ కులామృతాంధోనిధి అని పేర్కొనెను”. (ఓరు.చ.పు.42).

ఈ దేసటి శబ్దము పూర్వం ఒక గ్రామానికో ప్రాంతానికో అధికార సూచనగా వాడివుండవచ్చు. వీటిలో అధిక భాగం పేరుకు చివరనే ఎఱదేసటి, మల్లిదేసటి, కొండదేసటి, కాటయదేసటి, దేసటి మహాసామంత నంబయ అని చెప్పబడడం తని్పిస్తుంది. కాకతి ప్రతాపరుద్రుని కాలంలో వున్న 72 నాయకులలో ఒక నాయకునికి దేసట్ల పురవరాధీశ్వర-ధన్నాలకోట రాయవేశ్యాభుజంగ అని ఒక బిరుదుగా చెప్పబడింది. కనుక ఇది పూర్వకాలంలో ఒక అధికార ప్రాంతానికి చెందిన గ్రామం అని స్పష్టం. “సంస్కృత ‘దేశస్థ’ శబ్దానికి వికృతియైన పాకృత

‘దేసట్ట’కుమార్పాటు మన చర్చలోని దేసటి”. (తూ.దౌణ్యం).

అలాగే పంట శబ్దం సహితం ఒక అంతర్భాగమైన చిన్న రాష్ట్రపరంగా వాడి వుండడం కొన్ని శాసనాలలో కన్పిస్తుంది. ఈ పంట, దేసటి శబ్దాలు రెండూ మొదట గ్రామనామాలై, విశేషించి ప్రాంతీయ సూచకాలైనట్లు అధికారపరంగా వాడబడుతూ కాలక్రమంగా వంశార్థ సూచకం అయినట్లు కన్పిస్తుంది.

అలాగే ‘పంట’ అన్నది కొన్ని గ్రామాల నమునాయంగల రాష్ట్ర శబ్దవాచకమై, రానురాను ఆ అర్థం గూడా తొలగిపోయి, ఆప్రాంతంలో నివసించిన రెడ్డి వీరక్షటుంబాలకు అది అన్వయం అయినట్లును, దాన్నే వారు అధికార వ్యవహారాలలో గూడ వాడుకొని వున్నట్లును, నిదర్శనాల వలన తెలుస్తుంది. పంట వంశీయులు అధికంగా పూర్వం నెల్లూరు, దువ్వూరు, గూడూరు, కాపూరు, గంధవరం, రావూరు మొదలైన ప్రాంతాలలో నివసించారు.

-పట్టు/ -వర్తి : ‘పట్టు’కు ఔపవిభక్తిక రూపం ‘వర్తి’

‘--- సత్పండితు డబ్బుమంత్రి కనుపర్తి పురాన్వయ వార్తి పూర్వం
దుర్గిందనిలోకులందఱు నెఱుంగు టకున్ నుతిసేయ నేటికిన్”

(అని. చ. 1-29: పీఠి. పు. 6)

అని పేర్కొనబడడంచేత ఇతడు కనుపర్తి నివాసుడని తెలుస్తుంది. కనుపర్తి అబ్బయామాత్యుడు అని రుద్ధ చరిత్రను రచించి మంగళగిరి నృసింహస్వామికి అంకితం చేశాడు. ఇతడు 18వ శతాబ్దివాడు. కనుపర్తి గ్రామం గుంటూరుజిల్లాలో ఉంది. అదే అబ్బయామాత్యునికి గృహనామమైంది.

-పల్లి, -చుల్లి : అడుసుమల్లిలోని ‘మల్లి’ శబ్దం కాచేపల్లి, గాజులపల్లి, గుంటుపల్లి, చింతలపల్లి, తామరపల్లి, దగ్గుపల్లి, దేవులపల్లి, పారుపల్లి, బలిజేపల్లి, మల్లంపల్లిలలోని ఉత్తర భాగమైన ‘పల్లి’ శబ్దానికి రూపాంతరం.

“కాచేపల్లి ముఖ్య గణప వర గ్రామ

శేఖర శిష్యశిష్య గోత్ర ---” అని పేర్కొనుటచే

కాచేపల్లి మఱి గ్రామమగు గణపవరమితని స్వగ్రామమని తెలియుచున్నది.

కొన్ని కావ్య ప్రతులలో 'కామేపలి' ముఖ్య గణప వరగ్రామ' అని వ్రాసియున్నది. గుంటూరు జిల్లా నరసరావుపేట తాలూకాలోని కామేపల్లి గణపవరాలున్నాయి. ఈ గణపవరం చిలకలూరిపేట వద్దనున్నదై యుండవచ్చని విద్వాన్ కె. రామానుజాచార్యులను ఆంధ్ర పండితులు తెలిపిరి. 'గణప' అను శబ్దము కన్పించుచుండుటచేనిది కాకతీయ గణపతి చక్రవర్తి యిచ్చిన అగ్రహార మేమో! ఆ అగ్రహారం నామమే ఇంటిపేరుగా మారియుండును.

“గణప వరాస్వయంబునిధి కైరవ బాంధవు డప్పనార్యుల

తృణకవి వేంకటార్యమణి సంతత శోభన కీర్తి సంతతుల్”

(శ్రీ ప్రబంధరాజ వేంకటేశ్వర విజయ విలాసము-గణప వరపు వేంకట కవి. పు. 296) అకాడమి.

“---సంమోదిత సితి గజుండై కాటెపల్లి వంశకలశార్జవ

శరచ్చంద్రుడును కాటెపల్లి పురవర గృహగ్రహార రాజ్యలక్ష్మి”

(విష్ణుమి.1-25).

“---కాటెపల్లి సర్వయామాత్య పెదవీర సచివరుడు” (పై.డి.1-57).

అని కాటెపల్లి గృహనామాన్ని పేర్కొన్నాడు సోమనాథుడు. కాటెపల్లి పురాన్ని అగ్రహారంగా పొంది వుండడంవలన వీరికి ఈపేరు కలిగినట్లు విష్ణుమితో పాఠ్యానంలోని పైపద్యంవల్ల తెలుస్తుంది. కనుక వీరికి ఈ అగ్రహార నామం అయిన 'కాటెపల్లి' గృహనామంగా మిగిలింది. గుంటుపల్లి అనేది ఒక గృహనామం.

“కమల బాండమున గల్గిన నందవరంపు టిండ్లలో

బ్రముఖుండు రాయని ప్రభుని భాస్కరుడే నెలవార, పిమ్మటన్

విమల గుణోప 'గుంటుపల్లి వీరయ్య ముత్తడె' దాత, భట్ట సం

ప్రభు ఘన దాన హాస నొక పాటి వదాన్యుల నెన్ననేటికిన్

(చాటుపు)

ఇతడు గుంటుపల్లి ముత్తడు. రాయని భాస్కరుని వలెనే ముప్పది ఇద్దరు మంత్రులలోని వాడు. దానశీలి అని శతక కవుల చరిత్రలోని పైపద్యం వలన

తెలుస్తుంది. “గుంటుపల్లి తిప్పనా మాతృకంజరుడు..” వి.మి. 1-34) అని ‘గుంటుపల్లి’ని తిప్పన గృహనామంగా పేర్కొన్నాడు.

చింతలపల్లి ఛాయాపతి ఇంటిపేరు చింతలపల్లి వారు.

“--కీర్త్యనపాయ

శ్రీయత చింతలపల్లి

ఛాయాపతి నామధేయ నరసవిధేయా--” రాఃవా.పు.25)

అని రాఘవాభ్యుదయ రచయిత చింతలపల్లి ఛాయాపతిని గూర్చి పేర్కొనింది. చింతలపల్లి ఛాయాపతి పాలమూరు (మహబూబ్ నగర్) మండలంలోని గంగాపుర నివాసి అని ఇతని తాతయైన వీరరాఘవకవి మధురవాణి విలాసాన్ని రచించిననీ కీ.శే. సురవరం రాశారు. మధురవాణి విలాసకర్తయైన చింతలపల్లి వీర రాఘవకవి 18వ శతాబ్దిలోని వాడై వుండునని వీరేశలింగం పంతులుగారు ఊహించారు. ఈ వంశంలో మొదట ప్రసిద్ధిచెందిన వాడు పల్లయ. ఛాయాపతి 17-18వ శతాబ్దిలకు చెందినవాడని చెప్పవచ్చు.

విజయనగర చక్రవర్తులకు ప్రముఖ సేనానాయకుడైన వీర కృష్ణారెడ్డి అనే సార్థక నామధేయం కల వీరుకు శ్రీకృష్ణదేవరాయల కాలంలో కడప మండల ప్రాంతంలో ఉండి ఆ ప్రాంతపు పాలనా వ్యవస్థ చూస్తూ ఉండేవాడు. శ్రీకృష్ణదేవ రాయలతరువాత ఇద్దరుతమ్ములతోనూ భరద్వాజ గోత్రుడైన 3వ పురోహితునితోను గౌతమగోత్రుడైన కరణంతోను కడప మండలంలోని జనులపల్లి అనే గ్రామంనుండి పైన్యనవేతంగా బయలుదేరి కర్నూలువద్ద తుంగభద్రానదిని దాటి అక్కడినుండి ఉత్తరంగా వెళ్ళి కృష్ణానదిని తూడ దాటి అనడికి ఉత్తరతీరంలో ఉన్న ‘వేపల్లి’ గ్రామం చేరుకున్నారు. వీర కృష్ణారెడ్డి జనులపల్లినుండి వచ్చాడు గనుక ఇప్పటికీ ఆరాజుల ఇంటిపేరు జనులపల్లి వారనే ఉంది. వారిపి పెనుబానిగోత్రం. అని కప్పగంతుల లక్ష్మణ శాస్త్రిగారు తమ “సాహిత్య సంస్కృతి కేంద్రంగా 2వ పర్తి” అన్న వ్యాసంలో పేర్కొన్నారు.

తామరపల్లి తిమ్మయ శూర్యు గోదావరి జిల్లా రామచంద్రపురం రాలూకా లోని ‘తామర పల్లి’ నివాసి. ఈ వంశం వారికి నివాస గ్రామ నామమే గృహ నామంగా మి రింది హరివంశంలో ఆశ్వర్య పర్యంలోని శేషధర్మాన్ని తామరపల్లి

కిమ్మయ్య అనువదించాడు. ఇతడు 16వ శతాబ్దివాడు.

ఇక దగ్గుబల్లి గృహనామాన్ని గూర్చి పరిశీలిద్దాం.

“--కపిటా విశేష దగ్గుబల్లి తిప్పనార్యప్రియ తనూజ దుగ్గననామధేయ--”
(నాసి.ఆశ్వా.గ.) అని దగ్గుపల్లి దుగ్గన తన తండ్రిపేరును చెప్తూ తన గృహ
నామాన్ని ‘దగ్గుపల్లి’గా పేర్కొన్నాడు. నాసికేతోపాఖ్యానంలోని ప్రథమాశ్వాసంలో-

“సత్కవితా గుణప్రసా

దితక్షులు దగ్గుబల్లి కవితిప్పయ దుగ్గని గద్యముల్”

(నాసి. 1-15).

అనడంచేత ఇకని పేరుముందు తన తండ్రిపేరు జోడించబడింది. తండ్రిపేరుతో
అనుబంధింపబడిన కవిపేరుకు విశేషణంగా ‘దగ్గుబల్లి కవి’ అని ఉండడంచేత
వీరి నివాసం దగ్గుపల్లి అని స్పష్టంగా తెలుస్తున్నది. కనుక వీరి నివాస గ్రామం
అయిన ‘దగ్గుపల్లి’ గ్రామనామమే యీ కవికి గృహనామమైనట్లు కన్పిస్తున్నది.

క్రీ. శ. 12వ శతాబ్దిలో జై నమత వ్యాపిని అణచిన శైవ మతస్తులలో
మల్లంపల్లి వల్లినాడు ముఖ్యుడు. ఈయన ఏకోరామారాధ్యుని కొమారుడు ఈయన
కొలను పాకలో ఒక తటాకాన్ని తవ్పించి గ్రీష్మకాలంలో ఒక రాజుయొక్క
దప్పిని తీర్చినందువల్ల ఆ రాజువలన మల్లంపల్లి అగ్రహారాన్ని పొందాడట.
వీరిది హరితన గోత్రం.

“--అం! దేకోరామాన్వయ

మందు దయించిన మహాత్ములా ర్జించిరి కీ

ర్రిందగు మల్లమవలి, వా

రందుండుట నింటిపేరు నదెయ్యె చెలగున్” (సత్య. ఉ.

అవ. పు. 9).

అని మల్లంపల్లి గ్రామవాసులైనందున వారిపేరు గృహనామమైనట్లు మల్లంపల్లి
మల్లికార్జునుడు తన గృహనామావతరణం గూర్చి చెప్పాడు.

—సాక : తాళ్ళపాకలోని ‘పాక’ తమిళ పదమైన ‘పాక్కం’ నుండి వచ్చింది.
పాకలతో కూడిన చిన్నపల్లె అని దీని మౌలికార్థం.

“భరద్వాజన గోత్ర

పావన శ్రీ తాళ్ళపాకన్నయార్య”

“—సార్వభౌము ననఘ శ్రీ తాళ్ళపాకన్నమాచార్య—”

(సరమయో. పు. 3-4)

అని తాళ్ళపాక గృహనామం అన్నమాచార్యుల గృహనామంగా కన్పిస్తుంది. తాళ్ళపాక కడపమండలంలోని ఒక గ్రామం.

—పాటి : ఎడపాటి, గొట్టెపాటి, జానపాటి, పూసపాటి, పైడిపాటి, భమిడిపాటి, రావిపాటి లలోని ఉత్తరపదం ‘పాటి’ ఆయా గ్రామనామాల ఉత్తర పదమైన ‘పాడు’కు ఔపవిభక్తిక రూపం. ఇది శిథిలమైన జనావాసాల లేక దుర్గాల అవశేషమైనట్టి అనేకర్థం ఇస్తుంది. ఎడపాటి ఎఱ్ఱయ కవి నియోగ బ్రాహ్మణుడు. సోమయామాత్యుని పుత్రుడు. కొండిన్య గోత్రుడు. ఎడపాడు గ్రామ కరణం. అతని గ్రామనామాన్ని బట్టి అతని ఇంటిపేరు ఏర్పడి వుండవచ్చు. సాధారణంగా కరణీకం చేస్తున్న కరణాలకు తమ ఇంటిపేర్లు సమసిపోయి ఆ ఊరిపేర్లే ఇంటి పేర్లుగా మారటం సర్వసామాన్యం. ఈతని ఇంటిపేరు ‘పెడపాటి’ అని కొన్నిచోట్ల కన్పిస్తున్నా, ఇది సరికాదని అంధ్రకవితరంగిణీ కర్త చెప్పారు. మల్లజచరిత్ర అనే మూడు ఆశ్వాసాల ప్రబంధం రచించాడు. కుమార నైషధాన్ని కూడ ఇతడు రచించినట్లు జగ్గన కవి ప్రబంధరత్నాకరంలో ఇచ్చిన ఉవాహరణల వలన తెలుస్తుంది. ఇతడు 18వ శతాబ్దివాడు.

గొట్టెపాటివారు కృష్ణా, గుంటూరు, చిత్తూరు, విశాఖపట్టణం జిల్లాలలో ఉన్నారు. చిత్తూరుజిల్లా, చంద్రగిరితాలూకా, వళ్ళివేడు గ్రామ సమీపంలో ‘గొర్రెపాటి వారిపల్లె’ అనే పేరుతో ఒక గ్రామం ఉంది. ఈ గ్రామంలో ఉన్న వారంతా గొట్టెపాటివారే. ప్రతిచోట గ్రామనామం గృహనామంగా మారుతుంది. కాని ఈ పల్లె ఇటీవల ఏర్పడింది గనుక ఇవట ఆ గృహనామం కలిగిన వారివలనే ఆ పల్లెకు ఆ పేరు కల్గినట్లు తెలుస్తుంది. వీరికి ఆ గృహనామం కలిగి వుండడానికి కారణం ‘గొట్టెపాడు’ గ్రామంతో వారికివున్న సన్నిహిత సంబంధమే.

పూసపాటి అమలరాజు ప్రసక్తి పూసపాటి తమ్మ భూపాలుని శ్రీకృష్ణ విజయ కావ్యంలో ఉంది. (శ్రీ కృ. వి. 1-100). పూసపాటి వారి కాలంలో

వెలుపడిన తెలుగు కావ్యాలలో అన్నిటియందునూ అమలరాజు మొదలుకొని వీరి వంశ వర్ణన కన్పిస్తుంది. వాణివంశం వారందరికీ పూనపాటి వారని గృహనామం ఏర్పడిన పద్ధతి ఈ క్రింది సీస పాదం వలన తెలుస్తుంది.

“వసు దిగిందిరియ వత్సరంబుల జయ

వాటికా దుర్గ వైభవముగాంచె

గగన వాణీ వాక్య గౌరవంబునఁబూన

పాటి భూమినిఁబురవనము గట్టి

వాసి గాంచుట బూనపాటి వారను నింటి

పేరు గాంచిరి రాచకెదలై న

యమల రాజాదిగా ప్రముఖులుపూవారు

త ద్గృహ నామమల్ దాల్పుచుండి” (రాచిరాజుసీసమాలిక,

ఆం. వి; సం. 5)

పైడిపాటి గృహనామాన్ని గూర్చి చూద్దాం.

నృసింహ విలాస కర్తయైన పైడిపాటి వేంకట నృసింహమాత్యుడు తన మేనమామ అని దశావతార కథా సంగ్రహంలో అయ్యలరాజు నారాయణా మాత్యులు స్తుతించారు.

“కామాదిక పడుర్పద, భీముని శ్రీపైడిపాటి వేంకట

నరసింహమాత్య కవికులేంద్రుని--”

కందుకూరు సమీపాన గల పైడిపాడు ఈతని నివాస గ్రామం. ఈ గ్రామంలో అయ్యలరాజునే అత్యేల నియోగులు ఉండి దేశకాల వైపరీత్యాలవలన చెదిరిపోయి ఒంగోలు, వినుకొండ తాలూకాలలో స్థిరపడ్డారు.

పింగళి : పింగళి సూరన గృహనామం పింగళి. ఈ గృహనామాన్ని గూర్చి-

“అగౌతమ గోత్రంబున నాగమనిధివుడై గోక నామాత్యుడు న

దోభగ క్షేత్రస్వామ్య సమాగతి బింగళి పురాంకుడై యత డొప్పెన్”.

“తరముల్నాల్గులైచెందునగు దత్త గ్రామ నామంబులన్
 బుగున్ వంశము రెల్ల బూర్వపు నిజ ప్రఖ్యాతి మాయంగనే
 మరుదో పింగళి నామమందు చిరకాలా వాసులైయున్న సు
 స్థిరతన్ గోకన మంత్రి వంశజులకున్ జెన్నొందు మిన్నందుమన్”
 (ప్రభా. 1-17)

అని వర్ణన కన్పిస్తుంది. పింగళిగ్రామం నిజామాబాదుకు చేరువలోఉంది. పింగళివారి పూర్వీకుని భార్య సంతానం కోసం సూర్యుని ప్రార్థించి అతని చేత ఒక దొండ చెట్టు గ్రహించిందట. అప్పటినుండి పీరి సంతానం ఆ దొండ పాదులా విస్తరిల్లిందట. అందుకేనేమో పింగళి వారిలో సూరన లెక్కువగా కన్పిస్తారు. ఇలా విస్తరిల్లిన సంతతి అనేక స్థలాల్లో స్థిరపడి ఆయా గ్రామనామాలే గృహ నామాలుగా గ్రహించారు.

“సులతాన్ శాహబహద్దరబుల హసన్ షోజీంద్యుచే బూజ్యపిం
 గళి మాదన్న బుధేంద్యు చేత బహుసత్కారంబులంచెన్ నబా
 బులు సాధింపగలేని దుర్గనింబుల్ లీలగెచ్చె ---” అను పద్యం
 వలన మాదన్న గృహనామం పింగళి వారని తెలుస్తుంది.

—స్థానాలు : పిండిపోలు, రాయపోలు, గృహనామాలలోని ‘పోలు’ నకు అర్థం పట్టణం. పోలు యొక్క రూపాంతరమే నిడదవోలు, రాజవోలులోని ‘వోలు’. దీని ప్రాచీన రూపం ‘పుటిల్’ అని శాసనాల్లో కన్పిస్తుంది. లంకా విజయంలో—

“———పిండిపోలి కులవీరామాత్యుడు ——” (లంకావి. 1-27)

అని వంశవృక్షారంలో కవి పిండి పోలు గృహనామాన్ని ఉపయోగించాడు. “నాకబలి వద్యాలకు పిండిపోలు లక్ష్మణకవి వెళ్ళేవారట. పెండ్లి జరిగిన సంవత్సరానికో, రెండుసంవత్సరాలకో వెళ్ళికూడ మామూలు వసూలు చేసేవారట. మీరు సకాలంలో రాలేదని ఆ గృహస్థులు అడిగితే ‘నేను రాకుండా నీ ఇంట పెండ్లి జరగడానికి అవకాశం లేనేలేదు. నిపు తెలుసుకోలేకపోయావు. పిండిలేకుండా పెండ్లి ఎలా జరుగుతుంది’ అనీ, పోలు (ఇదీ నాకబలి నాటి ఒకానొకతంతు) లేనిదే పెళ్ళి ఎలా జరుగుతుంది అనీ చమత్కరించేవారట”. (రథ. గా.2; పు.450).

—బండ : పాటిబండ వేంకటప్పయ్యామాత్యుడు 19వ శతాబ్ది మధ్యకాలంలో వాడు. ఈతడు పాటిబండ గ్రామ కరణం అయినందువల్ల ఈతనికి ఈపేరు గృహనామంగా నిలిచింది. పాటిబండ గుంటూరుజిల్లా సత్తెనపల్లి తాలూకాలో ఉంది. ఈ కవి ప్రభులింగ లీలను రచించాడు.

పోరండ గృహనామం పండితరాధ్య చరిత్రలో కన్పిస్తుంది.

“వీరభక్త స్థల విదిత పోరండ

సూరసానవ్వనాధారుణిఁబరగు

నరిది మున్నయవ్వ చరిత మెట్లనిన

నరయఁబోరండను నగ్రహారమునఁ

బలి పరోక్షంబునఁబ్రీధిత సద్భక్తి---” (పండి.పు.30) అని అనడంచేత ‘పోరండ’ అనే అగ్రహారంలో ఈమె నివసిస్తున్నట్లు సూరసాని కథలో పేర్కొనబడడంచేత ఈమెకు గ్రామనామమే గృహనామం అయినట్లు తెలుస్తుంది.

బమ్మెర :

“సమ్మతి శ్రీహరికిచ్చి చెప్పనీ

బమ్మెర పోతరాజొకడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్”

(భాగ. పీ 1-13)

భాగవతాన్ని రచించిన పోతన గృహనామం బమ్మెర. ఇతడు బమ్మెర గ్రామంలో నివసించాడు గనుక ఇతని ఇంటిపేరు ‘బమ్మెర’ వారుగా చెప్తున్నారు. బమ్మెర అనునది గ్రామనామము కాదని వావిలికొలను సుబ్బారావుగారి అభిప్రాయం. ‘బమ్మెర’ అను శబ్దమునకు నిలకడలేనిది, చలించునది అని అర్థం. ఇది భ్రమ అను శబ్దమునకు తద్భవమని సీతారామాచార్యులవారు వ్రాసిరి. భ్రము-అనవస్థానే (తిరుగుట) అను ధాతువు వలన కలిగినది భ్రమ- కావున బమ్మెరకు అదే అర్థమని చెప్పి కొన్ని ప్రయోగాలు చూపించారు.

‘నిలదేటి డాటులన్: బమ్మెర వోవఁదోలు తెగబారెడు వెండుకలు’-మను.

‘బమ్మెర పోకతో’-అని పంచతంత్రము.

ఇతరులచే భుజింపక స్వయముగా పాకము చేసికొను వారిని స్వయంపాకం వారన్నట్లే బమ్మెర వారను పేరు ఇట్టే వచ్చియుండవచ్చు. పోతరాజు పూర్వులు ఒకచోట నిలుకడ లేక నానాదేశముల ప్రమించుచుండిన వారలగుటచే బమ్మెరవారైరి కాబోలు. దీనికి సరైన అంగ నామము 'నోమాడ్స్' (Nomads) "నోమాడ్-పశుచారోపజీవన్-అస్థిరవాస" అని 'ఆప్టి' నిఘంటువు. పోతరాజు పశుచారోపజీవి యనియు కింవదంతి కలదుగదా! ఇది పూహసూత్రమే (అంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రిక-కాశయుక్తి సం॥ శ్రావణ భాద్రపదమాసములు-ఒంటిబిట్ట పోతనామాత్యుడు - వావిలి కొలను సుబ్బారావు; పు. 161)

మంచి : కట్టమంచి, కూచిమంచి, జనమంచి. శంకరమంచి లలోని 'మంచి' ఉత్తర పదంగాగల గృహనామాలు కూడ ఉన్నాయి. ఇవన్ని గ్రామ నామాలుగా ఉన్నాయి. ఇది కన్నడ రూపమైన 'బెంచి' నుండి వచ్చింది. దీనికి నీటిదొరుపు అని అర్థం. 'మంచి' వ్యక్తినామానుబంధంగా కూడాఉంది.

'---శ్రీ కూచిమంచి వంశాబ్ది చంద్రు మజ్జనకు నలగంగనా మాత్యు దల తు" (రుక్మిణీ-1-17).

అని తిమ్మకవి రచన. "ఏనాడో ఎన్నితరముల క్రితమోజనులవిడ మంచిగ నుండుటచే మాకు 'జనమంచి' యను ఇంటిపేరు వచ్చినది. ఇప్పుడు నేను మొగము చెండుకొని వారివరె ననవసరముగా నా ప్రతి పక్షుల విమర్శించితినేని మా ఇంటిపేరును నేతి బీరకాయను చేసిన వాడనగుదురని జనమంచి శేషాద్రి శర్మగారే చెప్పిరి" (అంధ్రర.) బహుశ : ఛరోక్తిగా చమత్కరించి ఉంటారు.

పిండిపోలు లక్షణకవికి శంకరమంచికి పడేదికాదట. ఒకరోజు శివాలయంలో శంకరమంచి అనంతవంతులును చూసిన లక్షణకవి 'బేరా! శంకరమంచి వాడవు అనంతాఖ్యుండవై తీర్పెఱుంగ" అంటూ వ్యంగ్యంగా పద్యం చెప్పాడు. కూచిమంచి జగ్గకవి, తిమ్మకవి గృహనామాలు ఈ వర్గానికి చెందినవే. తిమ్మకవి 17వ శతాబ్దివాడు. ఇతడు రుక్మిణీ కల్యాణము, సింహాచల మహాత్మ్యము మొదలైనవి రచించాడు. కట్టమంచి రామలింగరెడ్డి పాకనాటి శాఖకు చెందిన వాడు. చిత్తూరునకు సుమారు ముప్పాతిక మైలు దూరంలో వున్న కట్టమంచి వీరి

గ్రామం. ఈ గ్రామం ఆ కాలంలో చాలాచిన్నది. ఈ గ్రామనామమే తరువాత రామలింగరెడ్డికి గృహనామమైంది.

—మొట్టి : పిల్లలమొట్టి, పైడిమొట్టిలోని ‘మొట్టి’ పట్టుకు వికృతి చిలకమర్తి, నిడమర్తిలోని ‘మర్తి’ —పట్టు / —బట్టు లకు పరిణతరూపం. వెలుగోటి వారి వంశావళిలో పిల్లలమొట్టి గృహనామాని గూర్చి ఒక కథ వ్రాయబడింది.

“---తనం పిల్లలమొట్టి భేతాళ నృపతి” వెజ.వం పు.5)

“-- గాదయామాత్య పుత్రయారాధితామర వీర భద్రు పిల్లలమొట్టి;

పినభీరభద్రప్రణీతంబైన శాకుంతల--” (శకుం.పు.31)

పైడిమొట్టి వేంకటవతి తన చంద్రాంగద చరిత్రలో ఆశ్వాసాంత గద్యంలో “ఇది---నకల శాస్త్రాచార్యులంస పైడిమొట్టి పద్మనాభాధ్వరివతంస కృపా భూషణ --” అని ‘పైడిమొట్టి’ గృహనామాన్ని పేర్కొన్నాడు.

“మా ఇంటిపేరు చిలకమర్తివారు, చిలకమొట్టను పేరుగల గ్రామం ఎక్కడో ఉండే ఉంటుంది. నిజాం రాజ్యంలో ఉన్నదని కొందరంటున్నారు. ప్రస్తుతం వంగవోలు (ఒంగోలు) సమీపాన గల మద్దిపాడు నివాసం. చిలకమర్తివారు ఆరామ ద్రావిడులు, కాశ్యప గోత్రులు. అశ్వలాయన సూత్రులు, యుగ్వేద్యులు. వైష్ణవంలో కూడ చిల మొట్టివారున్నారు. వీరు మొదట ఆరామ ద్రావిడులేయై యుందురు. విసిష్టాద్వైతము మీది అభిమానముతో శ్రీవైష్ణవలై యుందురు. ఓరును కాశ్యపగోత్రులే. వీరికి, వారికి భేదంబక్కలే. వీరు చిలకమర్తి, వారు చిలకమొట్టి.” (స్వీయచ. పు. 2) అని చిలకమర్తివారు తమ స్వీయ చరిత్రలో చెప్పారు. చిలకమర్తి అనే గ్రామంనుండి వచ్చారు గనుక చిలకమర్తి అనే ఇంటిపేరు వచ్చింది. ఆరామ ద్రావిడులలోనూ, శ్రీవైష్ణవలలోనూ ఒకేగోత్రం, ఒకే ఇంటిపేరు కలవారున్నారని చెప్పడం గమనించదగింది.

పైడిమొట్టి : పైడిమొట్టి వేంకటవతి చంద్రాంగదచరిత్రనునే ఆరాశ్వాసాల ప్రబంధాన్ని పించి శ్రీరామచంద్రునకు అంకితం ఇచ్చాడు. ఇతడు షష్ఠ్య చాలకు పిమ్మట, ధాప్రాంధానికి పూర్వం తననుగూర్చి ఈ కేంది సీసపద్యంలో చెప్పాడు.

“—అవధాన కృతి గుప్తకవిత్వాచ్యసందర్భ

కీర్తిత ప్రజ్ఞండు కేశవన్న

తనకు నన్నలుగాఁగను దనరు గృష్ట

రాయభూషణకుల రామరాజతనయ

కేశవాత్మజ పర్వతాధీశు వేంక

టాడ్రీనిదె కావ్యమేనిత్తు సంకీర్తమున”.

“కృష్ణరాయ భూషణ” అను పదమును బట్టి మెరిసిందొరగారు కవి కృష్ణ దేవరాయల కాలంలోని వాడని చెప్పినాడు. ఈ కవి కృష్ణరాయ భూషణుని వంశజుడగు రామరాజు కొడుకైన కేశవార్ముని పుత్రుడగు పర్వతాభిని సుతుడగు వేంకటపతి. గ్రంథాంత గద్యమున ఇది శ్రీరామచంద్ర చరణావలిందమిళింసాయ మాన మానస సకల శాస్త్రాధ్వరివతంస పైడి మట్టి పద్మనాభాధ్వరి వతంస కృపాభూషణ కృష్ణరాయభూషణ పర్వతరాజ తనయ వేంకటపతి విరచితమైన ‘చంద్రాంగదవర్ణితం’ బను మహాప్రబంధ బునందు ప్రస్తావనము.” (చంద్రాంగ. అశ్వా. గ) ఇందు పేర్కొనిన పైడిమట్టి పద్మనాభాధ్వరి కవికి గురువు. పైడి మట్టి అనునది గురువుకు గృహనామమేగాని కవికి కాదు. కవికి ఇంటిపేరు ‘కృష్ణరాయభూషణ’ అయినట్లు సీసపద్యమున ‘కృష్ణరాయభూషణకుల’ అను వాక్యమునుబట్టి, గద్యలోని ‘కృష్ణరాయ భూషణ పర్వత రాజతనయ—’ అను వాక్యమునుబట్టి నిర్ధారించవచ్చు కృష్ణరాయభూషణ శబ్దము ఇంటిపేరుగాక, కృష్ణరాయల సభకు అలంకారము వంటివాడని అర్థమిచ్చు బిరుదు శబ్దముగా భావించితిమేని, ఈ బిరుదు ఈకవి తండ్రియగు పర్వతరాజునకే అన్వయించునని గద్యను బట్టి నిస్సంశయముగా చెప్పవచ్చు. ఈ బిరుదు పర్వతరాజుచే సూపాధిష్ట బడిననూ, కవి ఆ బిరుదమును పూర్వలకు కూడ అన్వయించునట్లు “కృష్ణరాయ భూషణ వంశమని’ పద్యంలో వ్రాయుండవచ్చు. ఈ అభిప్రాయం నిశ్చయమేనచో కవి 16వ శతాబ్ది మధ్యవాదని చెప్పవచ్చు. ‘పైడిమట్టి’ అను ఇంటిపేరు గలవారు తెలంగాణ్య శాఖీయులగు పైడిక బ్రాహ్మణులలో ఉన్నారు. ‘సాహిత్యంలో’ పైడిమట్టి వేంకటపతి అని పిలువబడ్డాడు గానిఈతని గృహనామం ‘పైడిమట్టి’ అని ఎక్కడా కనిపించలేదు.” (చంద్రాంగ.-అశ్వా. గ. 7)

—మల :- తిరుమల అనేది గృహనామంగానే కాక గృహనామంగా కూడా ఉంది.

“విశ్వత తిరుమల తాతా

ర్య శ్రేష్ఠాశ్వయ సుదర్శనాచార్య తనూ

జ శ్రీనివాస గురుచర

ణా శ్రయణ నమార్జితాఖిలాభ్యుదయునకున్”

సాంబోపాఖ్యాన కర్త అయిన రామరాజు రంగప్పరాజునికి మంత్రోపదేశ అవడమే గాక శ్రీ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్యులు కళాపూర్ణోదయ కృతిపతి అయిన సంవ్యాల కృష్ణరాజుకు కూడా గురువై ఉన్నాడని కళా పూర్ణోదయంలోని పై పద్యంవల్ల తెలుస్తుంది. ఇందు ‘తిరుమల’ గృహనామంగా కన్పిస్తుంది.

మారెళ్ళ :- క్రీ.త.9వ శతాబ్దినికి చెందినవాడు మారెళ్ళ రాజాదిత్యుడు—ఇతడు తన శౌర్య ధైర్య గంభీర్యాలు ప్రకటించి గుణగ విజయాదిత్యునికి బద్ధ సహాయుడైన సేనాని. ఇతని గృహనామం ‘మారెళ్ళ’. ఈ విషయంకా జ్ఞపర్య శాసనంవల్ల తెలుస్తుంది. (నెల్లూరు శా. సంశి; కందుకూరు శా.నం 30, 32, పు 544)

—మూడి / —పూడి :- గోళ్ళమూడి, యండమూడి. ఆదిపూడి, కాకర్లపూడి, చింతలపూడి, బెండపూడి, మాడిపూడి, వెలగపూడి ఇత్యాదులలోని ‘మూడి’ ‘పూడి’ పర్యాయ పదాలు. ఇవి కాలువ అనే అర్థంగల ‘పూడ్డి’ నుండి వచ్చాయి.

కాకర్లపూడివారు ఆంధ్ర క్షత్రియులు.

“—శ్రీవశిష్ట గోత్రపవిత్ర కాకర్లపూడి వంశాంబుధి కైరవ మిత్రుండును—” అనటంచేత కాకర్లపూడి గృహనామంగా కన్పిస్తుంది. రేకపల్లి సోమప్ప కవి తనరుక్మవతీ పరిణయంలో

“—అకనవ జ్యోతలవతి

యేక చ్ఛత్రంబు గాగి నేలుచు జగతిన్

గాకరల పూడి యను పురిఁ

జేకొని నిజరాజధానిఁ జేయగ దానన్ (రుక్మ-1-40)

కాకరల పూడి కులముది

వాకర పరివంశ సంభవమై ధరణిన్

శ్రీకరముగ సన్వంశం

దైకర మొప్పు నృపమణుల కాశ్రయమగుచున్" (పై ౬౧. 41)

వీరి పంశానికి మూల పురుషుడు దేవన కనవరాజు. ఇతడు కాకర పూడిని రాజధానిగా చేసుకొని తన చిన్న సంస్థానాన్ని పరిపాలిస్తూ ప్రసిద్ధిచెందాడు గనుక వీరి గృహ నామం 'కాకర పూడి' అయినట్లు తెలుస్తుంది.

చింతలపూడి ఎల్లనార్యుడు 'రాధామాధవ' మన్న ప్రబంధాన్ని చించి చానిమూలాన శ్రీకృష్ణదేవరాయల మెప్పు పొందటం వల్ల అతనికి 'రాధామాధవ' బిరుద నామం కలిగింది; తన రాధామాధవ ప్రబంధ పీఠికలో—

"రాధామాధవ మచ్యుతాంకితః గాఢోద్ధ క్రియం జెప్పిత

న్మాదుర్యంబునఁగృష్ణరాయవిభుఁగర్జితేషు మెప్పించి, నా

నా ధాతృప్రతిపూన సత్కవులలోనన్ భూషణశ్రేణితో

రాధామాధవ నామమందిన జగత్సృష్టాతి చారిత్రుడన్"

"సంతత భావ సిద్ధయుత సంస్థితయున్, సనయ క్రియా పరి

శ్రాంతియు, సర్వలక్షణ విచారతయున్ ఫలించి, రాదికా

కాంతుడు ప్రాణవల్లభుడు గవునఁబావన మూర్తియైన యీ

చింతల పూడి యెల్ల కవి శేఖరు కోమల కావ్య కన్యకన్," అని

రాధామాధవ మందు తన ఇంటిపేరు చింతలపూడిగా పేర్కొన్నాడు. ఇతని బిరుద నామం, ఇంటిపేరా రెండూ అతని వ్యక్తినామం ముందు వ్యవహృతం అవుతున్నాయి.

బెండపూడి అన్నా మాత్యునికి తన గ్రామనామమే గృహనామంగా మారింది. తూర్పు గోదావరి జిల్లా తుని తాలూకాలో బెండపూడి అనే గ్రామం ఉంది. ఇది ఒకప్పుడు మఖ్యపట్టణమట. అల్లాడ రెడ్డి మంత్రి అరియేటి అన్నయ్య మంత్రి ఈ పట్టణానికి రాజప్రతినిధిగా నియమించబడినప్పటి నుండి ఇది శాశ్వతంవారికి

బెండపూడి గృహనామం ఏర్పడినట్లు మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారు “హిస్టరీ ఆఫ్ ది రెడ్డి కింగ్ డమ్స్”లో పేర్కొన్నారు.

—వరం : గుండవరమా, ధర్మవరము, సురవరంలలోని ‘వరం’ యొక్క బౌద్ధవిభక్తి రూపమే కేతవరపు, గన్నవరపు, సురవరపు గృహనామాల లోని ‘వరపు’. గణపవరపు వెంకటకవి చిత్రకోత్సంలో దీట్ట. ఈయన ప్రబంధ రాజ వెంకటేశ్వర విజయవిలాసమన్న ప్రబంధానికి కర్త. ఇతడు తెలుగులో మొదటి పద్య నిఘంటువు, ‘ఆంధ్రకౌముది’ అనే వ్యాకరణం రచించాడు.

—వల్లి : ఎడవల్లి, ఖండవల్లి, గూడవల్లి, దిగవల్లి, ఎట్టవల్లి. అడసుమల్లిల లోని ‘మల్లి’ ‘మిల్లి,’ ‘వల్లి’ శబ్దసంబంధాలని ‘వల్లి’ కూడ ‘వల్లి’ కి మార్పాటు రూపం కావచ్చని లేదామూల ద్వారా రూపం ‘వటి’ నుండి ఏర్పడి ఉండ వచ్చునని, తెనాలిలోని ‘అలి’ ఈ ‘వల్లి’ నుండి పరిణమించింది కావచ్చు లేదా ‘దక్షిణాపథం’ అనే అర్థంగల ‘తెన్నవలి’ అన్న ఉహాన్తరూపం ‘తెన్నాలి’గా మారి తెనాలి అయిఉండవచ్చు అని తూమాటి దొణప్పగారు రేడియో ప్రసంగంలో పేర్కొన్నారు. తెనాలి వారి పూర్వపు గృహనామం గాల్ల పాటి. పాండురంగ మహాశయ్యమండలి ఈ క్రింది పద్యం వలన వీరి నివాసం తెనాలి అని తెలిస్తుంది.

‘శ్రీ తెనాలి నగరేష్వరాజ యద్గాల్లపాటి పురరామ పండిత :

—రామలింగ —”

తెనాలి నగరే అనుటచే రామలింగనికి తెనాలి గ్రామనామమే గృహనామంగా స్థిరమయిందని స్పష్టమౌతుంది.

—వాడ : చదలవాడ వేములవాడలోని ‘వాడ’కు జనపదమని అర్థం. ఇది సంస్కృత ‘వాట’/‘వాటి’కి వికృతి. విప్రనారాయణ చరిత్ర కవి చదలవాడ మల్లయ్య ఎట్టయ్య తన వంశంవాడనీ రాను చిన మనుషుడననీ, ఎట్టయ్య చెదలువాడ నివాసుడనీ చెప్పాడు. శ్రీనాథుడు తన కవిస్తుతిలో ‘వచ్చియుండు వేములవాడ భీమన భంగి నుద్దండ లీల నొక్కొక్కమాటు “అని భీమకవి గృహనామం ‘వేములవాడ’ అని పేర్కొన్నాడు.

—వీటి : జననామం అనే అర్థంగల ‘వీడు’ శబ్దం అచ్చమైన తెలుగు పదం ఈ వీడుకు బౌద్ధ విభక్తిక రూపమే వీటి. విడువక యాకువీటి పెద పంకట

భూకతి—” రాఘవ. పీ. పు. 38). ఆరు వీటి పట్టణ ప్రభువు గనుక ఇతనికి ‘ఆకువీటి’ వారనే గృహనామం ఏర్పడింది.

కృష్ణదేవరాయల తర్వాత విజయనగరసామ్రాజ్య వైభవానికి పట్టు గొమ్మయి పిరిసిల్లిన రామరాయలు ఈ ఆర్యవీటి వంశానికి చెందినవాడు. అనంతపుర మండలానికి చేరిన తాడిపత్రి చాలాకాలాని యెల్లనూరు వద్ద చిత్రవతీ తీరంలో వున్న పాడుపడిన ఒళ్లే ఆప్పటి ఆపీడు. ఈతని పూర్వీకులు ఆరవీటిని పరిపాలించిన కారణాన ఈతనికి ఆర్యవీటి రామరాజనే పేరు కలిగింది.

వెలిగండల : “తత్కవితా వహాముఖ అలకంబగు వెలిగండల కందనా మాత్యుండను నుత్తమ రత్నంబునకు సాశ్రయంబగు రామగిరి పట్టణాధీశ్వరుండైన ముప్పడి జోణిపాలుని యన్వయ గుణవిశేషంబు లెట్టిపనిన” అని మడికి సింగన తాను రచించిన పద్యపురాణ ఉత్తర భండంలో తత్కృతిపతియైన కందనామాత్యుని గూర్చి యిలా రాశాడు. కృతిపతి వెలిగండులకు అమాత్యుడవడం వలన ఈతనికి వెలిగండల అన్న గృహనామం ఏర్పడినట్లు తెలుస్తుంది. ఈ వెలిగండుల గ్రామం కరీంనగర్ జిల్లాలో ఉంది.

వెలిచేటి : వెలిచేరుకు ఔషధిభక్తిక హాసం వెలిచేటి. ఇది ఇంటిపేరుగా ధర్మనందన విలాసంలో ఉంది.

“—పురుష గంగేయ వెలిచేటి గురువరాయ” (ధర్మనం. 1-13)

“—వెలిచేటి పాపరాయాహ్వాయండు” (ధర్మనం. 1-78)

“ధరణి నతడు వశిష్టగోవావరీని

కటమున న్వలి చేరను గ్రామమొకటి

గట్టిమంగారికను జెట్టబట్టిమల్లి

కాడ్డునుని—” (ధర్మనం. 1-26) అని

ధర్మనందన విలాసకర్త కాళ్ళూరి గౌరికాంత కవి కేర్లానటం చేత వెలిచేటి వంశపురుషుడు గోవావరీ తీరంలో వెలిచేరు అనే గ్రామాన్ని కట్టినందున అనేక యీ వంశంవారికి ఈ ఇంటిపేరు కలిగిందని చెప్పవచ్చు.

సూల : ఘంటసాల వెంకటేశ్వరరావుగారి గృహనామం ఘంటసాల. ఈ పద వ్యుత్పత్తి చూద్దాం. ఘంటసాలకు బోలెడు కాలంలో 'కొంటకశైల' అనే పేరున్నదట. ఇది వాణిజ్యస్థానం. ఈ కొంటకశైలను కొందరు కటకశాలని, కటకసోలని, కంటకసేలి, కంటికోస్యలని అనేకవిధాల చదివారు. "ఇటీవల నాగార్జున కొండ శాసనములలో కంటకసేల శబ్దము కన్పించుటతో 'బోలెడు' పేర్కొన్న 'కొంటకశైల' కంటక సేలయొక్క అవభ్రంశమే అనుటలో ఆసామంజస్యము లేదు. "కంటకశైల" అను శబ్దమున కర్ణము ముండ్ల పర్వతము. ఘంటసాలలో ముండ్లపర్వతము లేదు. బొద్దుల యుగంలో 'శైల' శబ్దముగల పేర్లు చాలాగలవు. శైల శబ్దార్థము పర్వతమేగాని, శైల శబ్దాంతాలన్నీ ఆకాలంలో కొండలుకావు. స్థూపములు, కొండరాళ్ళు పర్వతములవలె వుండుటచేత వాటికి శైల అను పేరుపెట్టి వుంటారు. ఆయా స్థూపాలను వారికిష్టమైన శైల శబ్దాంతాలైన పేర్లతో పిలిచారు స్థూపాలు శైలాకృతిలో నిర్మింపబడడంచేత వానిని శైల మనడంలో అనందర్పించేదు. ఆకాలంలో స్థూపాలు ఆవిధంగా పిలువబడి వుంటాయి. దానినికేవలం శబ్దార్థ దృష్టిలో విచారించగూడదు కంటక అశుభకరమైన శబ్దము. గ్రామానికి మనం ఏదో ఒక మత సాంఘికాచారానుకూలమైన పేరు పెట్టడం మన సంప్రదాయం. ఆచారవిరుద్ధంగా ఇటు 'కంటక' శబ్దం కన్పిస్తుంది. ఆజన్మ సుఖభోగియై అన్ని సంపదలతోనున్న రాజ భవనాన్ని వదలి దుఃఖ నివారణకై బయటదేరి వచ్చిన ఆ బుద్ధభగవానుని అశ్వము పేరు కంటకము. ఆ దివ్యసుందర ధవళ తరంగము సిద్ధార్థునిచే విడనాడబడి దుఃఖముచే కుప్పించినదై విచార భరమన జీవముల బాసినది. ఈ హయమునకు కంటకమని పేరు. పుణ్య మూర్తియైన బుద్ధభగవానుడు లోక కల్యాణార్థము ఎక్కి వచ్చినట్టియు, పవిత్రమైనట్టియు, విశ్వసనీయమైనట్టియు, ఆత్మార్పణ బుద్ధికలిగినట్టి గుఱ్ఱము పేరుతో కంటక శైలయని ఒక చైత్యము కట్టబడి వుండవచ్చు. అది గ్రామముపేరై ప్రసిద్ధి చెంది ఉండవచ్చు. 'అవరశైల' అమరావతిగా నిర్ణయింపబడినట్లు మన ఆంధ్రదేశంలో గ్రామాలెన్నో (భీమేశ్వరం, ఎల్లేశ్వరం, సంగమేశ్వరం మొ॥) దేవాలయాల పేర్లతో పిలువబడుతున్నాయి. కనుక శుభకరమైన నామముతో ఆచారానుకూలముగాను, చారిత్రాత్మకముగను సత్ప్రమాణముగను కంటకశైల సామోత్పత్తి కన్పిస్తుంది." (ఘంటసాల చరిత్ర) - గొర్రెపాటి వెంకట సుబ్బయ్య. పు. 29-30)

కడపజిల్లా పులివెందుల తాలూకాలో సుంకేసుల అనే పేరుగల ఊరొకటి ఉంది. సుంకేసుల సంకుసాలగానో, సంకుసాల సుంకేసులగానో మారి ఉండవచ్చు. ఈ గ్రామనామం గృహనామంగా గల కవి సంకుసాల నృసింహకవి. ఈతడు 15వ శతాబ్దివాడు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల కాలంలోనివాడు. 'మాంధాతృచరిత్ర' అనే కర్తరసాయనాన్ని రచించాడు.

దేశ్యాలైన ఏరు, కుట్టు, తుట్టు, పట్టు, పూడి, పోడి అనేవి ప్రత్యేకంగా కాక ఏదో శబ్దానికి తుదిని ప్రయోగిస్తే అవి గ్రామవాచకాలవుతాయి. ఆ గ్రామ నామాలు ఔపవిభక్తిక రూపంతో గృహనామాలుగా చలామణిలో ఉన్నాయి. ఉదా:- కంతేరు -కంతేటి, చీమకుర్తి, పులకుర్తి, పెందుర్తి, పుట్టపర్తి. ముళ్ళపూడి మొదలైనవి.

4. పౌరుష లేక బిరుదనామాలు :

బిరుదనామాలు లేక పౌరుషనామాల మీదుగా ఇంటిపేర్లు ఎలా ఏర్పడ్డాయో చూద్దాం. పురుషవ్యాపారం కలది పౌరుషనామం. ఈ పౌరుషనామాలను 1. సంగీత ప్రావీణ్యాన్ని సూచించేవి, 2. కవిత్వ, పాండిత్య సూచి, 3. పరాక్రమసూచి అని మూడు విధాలుగా విభజించవచ్చు. నివాసస్థల సూచకాలైనవి. ఇతరాలు సైతం గృహనామాలుగా కన్పిస్తున్నాయి.

i. సంగీత ప్రావీణ్యసూచి : చల్లగాలి, యుంఝూమారుతం, వల్లవి, వీణ, షట్కలం, స్వరకాడు, స్వరం మొదలైన ఇంటిపేర్లవలన సంగీతంలో వీరికిగల నైపుణ్యం తెలుస్తుంది. చల్లగాలి : వచ్చిమిరియం ఆదెప్పయ్య శిష్యుడైన వల్లవి గోపాలయ్య కొడుకు చల్లగాలి కృష్ణయ్య. ఇతడు 1824-65 మధ్యప్రాంతం వాడు. ఇతడు తంజావూరు ఆస్థాన విద్వాంసుడు. శృతి, తంతిని వాయించ కుండగనే వీణను మీటటం ఈతని విశిష్టత. ఈతని వీణ మానవగాత్రం వలే పర్కేదట. దక్షిణ తెరిపి చల్లగాలివలె చల్లగా ఉండటంచేత ఈతనికి 'చల్లగాలి' అనే బిరుదం వచ్చిందట. ఈతని తండ్రిపేరు వల్లవి గోపాలయ్య. తండ్రికాలంలో వల్లవి అన్న పదం గృహనామంగా వాడుకున్న కృష్ణయ్యకు ఆ ఇంటిపేరు సమసి

పోయి తాను సంపాదించుకున్న 'చల్లగాలి' బిరుదనామం కుటుంబనామంగా మిగిలింది.

ఝం ఝూ మారుతం సుబ్బయ్య తంజావూరు కన్నయ్య శిష్యుడగు వడ్డి సుబ్బయ్య స్వాధ్యాయి. మైసూరు మహారాజావారిచే 'ఝంఝూమారుతం' బిరుదం పొందాడట. ఈ బిరుదమే ఈతని వంశం వారికి గృహనామం అయింది.

వీణకుప్పయ్యసామవేద బ్రాహ్మణుడు. వీణ పిడేలు వాద్య చతురుడు. చక్కగా వీణ వాయించి ఆ వీణపేరే తనకు పౌరుషనామంగా నిలుపుకున్నాడు. ఈతని మూలాన్నే సంగీత నిలయమన్న ఖ్యాతి మద్రాసు పట్టణానికి వచ్చిందట.

షట్కాలం నరసయ్య ఆరుకాలాలలోనూ కీర్తనలు పాడగల సమర్థుడట. ఈతను వేంకటగిరి ఆస్థాన విద్వాంసుడు

1825-64 మధ్యకాలంలో ఆరంభంగా వద్దనున్న 'వల్లవాడి' నివాసి స్వరకాడు వెంకట సుబ్బయ్య. ఇతడు నిడమంగళ గ్రామాన్ని నివాసంగా జేసుకొని అచటి బాప్య ప్రదేశమున ఏకాంత నాదోపాసన చేశాడట. ఈతని స్వరకల్పనా చాతుర్యానికి మెచ్చి శివాజీరాజు 'స్వరకాడు' బిరువాన్నిచ్చి సత్కరించాడు. (ఆం. గా. చ. పు. 24) ఆ బిరుదమే ఈతనికి ఇంటిపేరుగా మారిందన్న విషయం ఆంధ్ర గాయకుల చరిత్రలో మంగిపూడి రామలింగశాస్త్రి పేర్కొన్నారు.

స్వరం కొండయ్య ఒందరు నివాసి. మంచి గాన ప్రతిభకలిగి శైలి, స్వరములకూర్పు, శబ్దాల సొగసు, మనోధర్మ స్వరాలు పక్కాతాళ పొందికలలో పాడుతుండేవాడట. అందువలననే ఈతనికి 'స్వరం' అన్నపదం ఇంటిపేరుగా మిగిలింది.

ii. కవిత్వ పాండిత్యసూచి : అపధానం, అష్టభాషా, చిత్రకవి, దిట్టకవి, నిమిషకవి, పురాణం, ప్రౌఢకవి, భద్రకవి, భాగవతుల, భారతం, రమణకవి. వేదుల, లింగనమూర్తి. శ్రీపాద, సన్నిధానం మొదలైన గృహనామాలు ఆయా కుటుంబీకుల పాండిత్యాన్ని సూచిస్తున్నాయి. వేదాలతోనూ, శాస్త్రాలతోనూ వారికి గల సన్నిహితత్వం కనిపిస్తుంది.

“చిత్రకవి వంశ దుగ్ధాని శీతభానుః

దనువమానోక్తి శ్రీ సింగరాచ్యమానుః---” (బిల్లి. 1-6)

చిత్రకవి సింగనార్కుని ఇంటిపేరు ‘చిత్రకవి’ వారు. ఈ చిత్రకవి అతనికి బిరుద నామం. ఈ బిరుదనామంతన వంశం వారందరికీ గృహనామంగా మారింది. ఈ కవి రచించిన రాఘవ వాసుదేవీయ ఆశ్వాసాంత గద్యంలో “ఇది శ్రీమదశ్వాసింగరి స్వరూప శ్రీమన్నారాయణ ముని గురుచరణ --- గోత్ర పవిత్ర కొత్త పల్లి రంగాచార్యపుత్ర చిత్రకవి సింగరాచార్య ప్రణీతంపై రాఘవ వాసుదేవీయం” అని ఉంది. ఇతని కాలంనుండే ఈ బిరుద నామం గృహనామంగా ప్రసిద్ధిచెందినట్లు తెలుస్తుంది. చిత్రకవి పెద్దన తనకు ఇంటిపేరుగా నిలచిన చిత్ర కవిత్వ లక్షణాలు వివరించాడు. అందులో కల్పన ల్లికాబంధం అని ఒకటి చెప్పాడు. నాలుగు చంపక మాలలనుండి 17 వృత్తాలు పుడతాయట. ఇటువంటి పీట్స్ చేసిన వాడు నిజంగా చిత్రకవేమరి. చిత్రకవి పెద్దన 1600 ప్రాంతంవాడు. అర్నేల నియోగి. ఇతడు స్వలక్షణ సార సంగ్రహము, సాహిత్య చంద్రోదయం మొదలైనవి రచించాడు.

దిట్టరవి వెంకటామాత్యకవి ఇంటిపేరు మొదట వెంతురుపల్లి. ఇతని పితామహుడు వెంకటామాత్యకవి కవిత్వంలో దిట్టయై దిట్టకవి అనిపేరు పొందడం వలన ఈ ఇంటిపేరు వచ్చింది. (ఆం.క.త. XII, పు. 175)

నిఘ్నకవి రామయ్య జలక్రీడావిలాసం అనే యక్షగానం రచించాడు. క్రీ.శ. 1768 ప్రాంతంవాడు. చూర్పు గోవావరి జిల్లా అమలాపురం తాలూకా గ్రామ కరణం నిఘ్నకవి లింగరాజు గారి పుత్రుడు.

iii. పరాక్రమనూచి : అడిదం, కట్టబొమ్మ, కాపె, కోటిరాయ, తుపాకుల, పచ్చకప్పురిం, వాసిరెడ్డి మొదలైనవి యుద్ధంలో వారు చూపిన సాహసాలకు ప్రతీకలుగా వారు పొందిన బహుమతులు, బిరుదులు.

అడిదం వారి ఇంటిపేరు మొదట మోదుహరి వారు. ఈ కుటుంబం వారు తమ గ్రంథాలను ఏనుగులపై వెసికొని దేశాటనం చేస్తూ రాజాస్థానాలను దర్శించి కాలంగడుపుకుండడం చేత గ్రంథవారణం వారిని పేరుకలిగింది. తరువాత కొంత కాలానికి అడిదం వారి పూర్వుడైన సీలాద్రి కవి కళింగరాజులలో ఒకని వద్ద ఆస్థానకవిగా ఉండి యుద్ధానికి వెళ్ళాడట. బ్రాహ్మణుడైన ఇతను యుద్ధరంగంలో

వెల్లడించిన ధైర్య సాహసాలకు తగిన పారితోషరమని ఎంచి ఒక అడిదమును కానుకగా యిచ్చిగౌరవించాడట. అప్పటినుండి వారిపేరు అడిదము వారై నట్లు ఈ ఈ క్రింది పద్యము వలన తెలుస్తుంది.

“కదన పార్థుడందె కవిరాజునీలాద్రి, అలకళింగ రాజు లడిద మొనగ

నిందుచేత నయ్యెనింటిపేరడిదము, రామరాయ వినుత రామచంద్ర”.

మహామహోపాధ్యాయ శ్రీ కొక్కొండ వెంకటరత్నం పంతులుగారు ‘బిల్వేశ్వరీయము’లో “అధికుడెను గానె యడిదము సూరన్న నియమచూడఁడ నమనిష్ఠ చేత” అని ఈతనిని పేర్కొన్నాడు. (నిడదవోలు వెంకట్రావు, అడిదము సూర కవి జీవితము, పీఠిక, పు. 7) నేనడిదము వాడ! సూరన సమాఖ్యుడ! నాకొక రుండ సాటియే’ అని పల్కిన అడిదము సూరన 1750 ప్రాంతంలో విజయనగర ప్రభువగు వూనపాటి చిన విజయరామరాజుగారి వద్ద కవీశ్వరుడుగా ఉన్నాడు అంద్ర చంద్రాలోకము, కవి సంశయవిచ్ఛేదము, కవిజనరంజనము మొదలైనవి యీతని కృతులు. ఈతని చాటువులలో ...

“ఊరెయ్యది? నీవురువరె

పేరో? సూరకవి; యింటిపే? రడిదమువారో,

మీరాజు! విజయరామ మ

హారా; జతదేమి నరసుడా! భోజుడయా!” అని

తననూ, తన వంశాన్ని గురించి చెప్పుకున్నట్లు కన్పిస్తుంది. ఇలా కవులందరూ తమనుగూర్చి వివరించినట్లయితే వారి కాలాన్ని గూర్చి, గృహనామాలను గూర్చి, ఎవరి సమకాలికుడో తెలుసుకోవడానికి ఈనాడు మనం తపన పడవలసిన అవసరం ఉండేదికాదు.

1799 అక్టోబరు 16వ తేదీన అంగ్లనై నికాధికారి మేజర్ ‘బానర్మన్’చే మరణదండన విధించబడిన వీరవరుడు పాంచాల కుటిచ్చి తెనుగు పాశెగాడు కట్టబొమ్మ కలుత్తయ్య నాయకుడు. దక్షిణాపధంలో మొట్టమొదటగా అంగ్లేయుల నెదిర్చిన తెలుగు పాలకుడు. కట్టబొమ్మ అనేది వంశనామం. వీరు తొలుత బల్లారి మండలవాసులు. వీరు ‘జగవీరపాండ్య కట్టబొమ్మ’ బిరుదం ధరించినట్లు బిరుదుల రామచంద్రగారు తమ ‘దక్షిణాంధ్రవీరులు’ లో పేర్కొన్నందున వీరి

బిరుదపే గృహనామంగా మారి కట్టబొమ్మ సోదరులుగా ప్రసిద్ధి చెందినట్లు తెలుస్తుంది.

“దొరగ రిషకోటి నీదెరా బిరుదుకోటి

రాయ రఘునాథ పంచణ ప్రభుకిరీటి.” (చా.ప.మ.మం.పు.38)

ఈతడు పుదుక్కోట ప్రభువు, 17వ శతాబ్దివాడు. అంధ్రభాషార్థవకర్త నుదురుపాటి వెంగన ఈతని అస్థానకవి. రిపులను అనేక కోట్ల మందిని రణరంగంలో సంహరించినందుకు గాను ఈతనికి ‘కోటిరాయ’ అనే బిరుదు కలిగి ఉండవచ్చు.

‘పచ్చకప్పురపు’ గృహనామంగా గల వారి పూర్వులు తిమ్మరాజు, అతని తమ్ముడు అయ్యల రాజులను కన్నడ రాయడైన పౌండరాయని మెప్పించి మన సారదానాన్ని పొంది పచ్చకప్పురపు వారనే గృహనామం పొందారట” (స.ఆం. సా;సంపు.9, పు.23) పచ్చకప్పురపు తిరువెంగళ నాథుడు 1530 పొంతం వాడు. ఈతడు చొక్కనాథ చరిత్ర రచించాడు.

వాసిరెడ్డి ఇంటిపేరు పౌరుషనామం. ఈ గృహనామాన్ని గురించి ఇతరుల అభిప్రాయాలు చూద్దాం. “చరిత్రలో మనకు ప్రస్తావనగా వాసిరెడ్డియను ఇంటి పేరుగల పోతినీడు నామము పీఠికాపుర శాసనములో లభ్యమగుచున్నది. ఈయన వాసయప్రభుని తనూజుడు. రాణ్మహేంద్రవరమును పాలించు రెడ్డిరాజులగు కాటయ వేమారెడ్డి వీరభద్రారెడ్డియను వారి కాలములో పోతినీడు క్రీ.శ. 1430 ప్రాంతంలో ఒక సామంతుడుగానుండి పీఠికాపుర ప్రాంతమును పరిపాలించెను. (రాజావాసిరెడ్డి వెంకటాద్రినాయుడు, పు. 7) వాసిరెడ్డి గృహనామం కమ్మవారిది. ఈ ఇంటిపేరు ఒక పౌరుషనామం. క్రీ.శ. 14వ శతాబ్దిలో అనవేమారెడ్డి రాజ్యం చేస్తూండగా తన సామంతులు కొందరు కప్పాలీయక ఎగగొట్టగా, వారిపై తన నైన్యాన్ని తీసుకొని యుద్ధానికి వెళ్ళాడు. అంతట ఆ సామంతులందరూ ఏకమై వేమారెడ్డినిలా కోరారు. ఇలా మనం యుద్ధం చేసి నైన్యాన్ని తగలెట్టుకోవడ మెందుకు? ఇరుపక్షాలనుండి ఒక్కొక్కరు మాత్రమే వచ్చి యుద్ధం చేయాలని, తాము ఓడిపోయినచో కప్పం కట్టామని అనగా ఆరెడ్డి నైన్యాధిపతి సదాశివనాయని కోరికపై అతనినే పంపాడు. ఆ సదాశివనాయుడు గెల్చి రాజరాజును తన ప్రతిష్ఠ నిలబెట్టినందుకుగాను వేమారెడ్డి అతనికి కొంత రాజ్యం కూడా ఇచ్చి కమ్మ

ప్రభువుగా చేశాడు. రెడ్డికి వాని కూర్చినవాడగుటచే వానిరెడ్డినదానివ నాయుడనిరి. ఆవంశంవారికిది ఇంటిపేరుగా నిలచింది. మంచెళ్ళ వాసుదేవకివి తన 'గంధ వహము'లోపై ఉదంతమిలా వర్ణించాడు.

“మన కీర్తుల్ జగ నొబ్బ గండ విరుదుల్ గంధీర భాంకారభీ
మన గోడ్చేక భేరు నిల్చిమన వేమారెడ్డియున్ వాని గా
గనియెన్ గావున వానిరెడ్డియన నాఖ్యంబెందెనే ధార్మికా
వనినాదాగ్రణి వంశ నాథుడతనిన్ పరిపరగా శశ్యమే”, మరియు
అమరవాది రామయ కవి తన ద్రౌపదీ పరిణయంలో-

“తిరుగబడ్డట్టి వల్చిమాదిపు లస్వభుజ
పటిమనరిగావుల నొనర్చి వసుధరాజ
రాజనెడు వానిరెడ్డికి నోజనిలిపె
సారళాలి నదానివ వీరమోళి”,

“వానిరెడ్డికి నిలుపుటవలన నాట
బట్టి ఛాత్రి నదానివ ప్రభుని కతని
వంశమున బుట్టువారికి వానిరెడ్డి
వారనెడు పౌరుషాలయాహ్వాయము గలిగె” (ద్రౌ.ప.155, 56)

అని పేర్కొన్నాడు

పై ఇద్దరి కవుల రచనలలోను వానిరెడ్డి గృహనామమేర్పడిన విధం ఒక రీతిగానే ఉంది కనుక ఇది పౌరుషనామమనే చెప్పవచ్చు. వానిరెడ్డి వెంకటాద్రి నాయుడు కమ్మనాటిలో తన సామ్రాజ్యాన్ని నెలకొల్పి ప్రసిద్ధిచెందాడు. ఈ వంశానికి పేరు ఇలావచ్చిందని మంచర్ల వాసుదేవ కవి తన 'గంధవహము' లో కూడ చెప్పాడు.

పరవస్తు, మిడికి. వాడేవు మొదలైనవి వారి నివాసాల ఉనికిని సూచిస్తున్నాయి.

పరవస్తు చిన్నయసూరి తండ్రి) వేంకట రంగరామానుజాచార్యులు. వీరు 17వ శతాబ్దివారు. ఉత్తర దేశస్థులు. వీరు పరవస్తు మతం వారి శిష్యులు. పరవస్తు మతము వారు ఉత్తర దేశమునుండి వచ్చినప్పుడు వారితో గూడ తన భార్యతో వచ్చి మద్రాసులోని రామానుజకూట వీధిలో నుండి ఆ తరువాత పెరుంబుదూరు వెళ్ళారు పరవస్తు మతశిష్యులు గనుక వీరికిదే గృహనామమైంది. కాని పర- ఇతర; వస్తు = వస్తువులను అను అర్థంలో ఈ ఇంటిపేరుకు కొందరు వ్యుత్పత్తి చెప్పకొంటున్నారు. ఇది చాలా బాధాకరం.

గోదావరికి ఉత్తరమున పెద్దమడికిలో స్థిరమైన తోటలు అర్జించినందున వీరు మడికివారని వీరేశలింగంగారు పేర్కొన్నారు. వీరి పూర్వులు ఇంటిపేరు 'రావెల' అని ఆరుద్రగారు నమగ్ర ఆంధ్రసాహిత్యంలో పేర్కొన్నారుగాని ఆధారం చూప లేదు. మడికి సింగన తమ ప్రభువుచేత రామాద్రి సీమలో అనేక వృత్తులు, గ్రామాలను పొందానని చెప్పకొనడం చేత అతడు స్థిరపడి గ్రంథరచన చేసి ప్రసిద్ధి పొందినందువలన అతని ఇంటిపేరు 'మడికి' అనడంకంటె రామగిరి సింగన అని పిలవడం ఉచితమని కవిజీవితాలలో గూరజాడ శ్రీరామమూర్తిగారు పేర్కొన్నారు.

'--- నగవున వాడ్రేవు సూర్యనారాయణునిన్' అని వాడ్రేవు అనే గృహ నామం గజానన విజయంలో కన్పిస్తుంది

"అల్లహృద్గల్గ గోత్రజాలందుగొండబాటువేల నియోగుల యందుగలసి యోడయాడు రేవునను మున్నుంటఁజేసియోడరేవు వారిను పేరనొప్పుచుండ్రు" (గ.వి; పి.ఆ.శ్వా గ.పు. 3)

వీరు ఓడరేవు నందు నివసించినందువలన వీరికి గృహనామం కలిగిందట. వీరు పూర్వము పనలపూడి గ్రామవాసులని ఈ పద్యంవల్ల తెలుస్తుంది.

"సూర్య తేజుడల్ల సూర్యనారాయణ---

--- చూపరగ్గింపవనలపూడి యందు బుగుమండు---

వీరు పనలపూడి నుండి ఓడరేవుకు చేరి ఉండవచ్చు. అచట నివాసాన్ని బట్టి వీరికి ఓడరేవు వారనే పొరుషనామం కలిగింది

I. కట్ట, ii కొప్పెర, iii. గుడ్డి, iv. చితారు, v. చౌదరి, vi జయంతి vii. బొమ్మలాట viii. విశ్వనాథ మిగిలినవానికిడవాహరణలు.

i. కట్ట : “— ఇది — నకల విద్యజ్ఞనాధార కట్ట హరివాసరాజ గర్భాబ్ధి చంద్ర వరద రాజేంద్ర ప్రణీతంబైన —” ఈ ‘కట్ట’ వారికి ఈ గృహనామమెట్లు కలిగిందో కట్టా వరదరాజేంద్రకవి తన శ్రీరంగ మహాత్మ్యములో ఇట్లు పేర్కొన్నాడు.

“చట్రాలపై యెట్రాయెలిచెకట్ట కట్రాజనుచు రిపుల్ గంపమొంద—”
వీరి వంశమూలపురుషుడైన కరికాళచోళుడు కావేరీనదికి అనకట్ట కట్టించుటచేత అవంశీయులకు ‘కట్టా’ గృహనామ మేర్పడినట్లు తెలుస్తుంది.

ii. కొప్పెర : శేషం వంశానికి చెందిన పెదకృష్ణమంత్రి కుమారుడైన కృష్ణయ్యకు కొప్పెర కృష్ణయ్య అనిపేరు.

“అతనికి కొప్పెర కృష్ణయ్య

సుతుడయ్యె (దదీయ హేతి శూరాలి వధూ

వికతుల కొప్పెర గొనుటన్

షీతి కొప్పెర కృష్ణుడన సుకీర్తిందనరెన్”

అని ఉంది, (శ.వి.పీ. 316)

శత్రు శ్రీల కొప్పును ఎరగా తీసుకున్న వాడట. శ్రీ కొప్పు తీయడమంటే వారి భర్తలను సంహరించి ప్రసిద్ధి నొందాడని భావం. కనుకనే ఆపేరతనికి గృహనామంగా నిలచిపోయింది

iii. గుడ్డి : గుడ్డి కృష్ణయ్య పుట్టుకతో అంధుడైనా సూదిలో దారం ఎక్కించ గలడట ఇతడు సునిశిత ప్రజ్ఞాశాలి. ఫిడేలరు, మంచిజ్ఞావి. ఇవట ‘గుడ్డి’ అనేది ఇతనికి బిరుదనామం కాకపోయినా అంగలోపాన్ని సూచిస్తుంది. అంధుడైనా మంచి ప్రావీణ్యం కల్గిన వాడుకనుక ‘గుడ్డి’ అనేది ఇతనికి పొరుషనామమై ఇంటిపేరుగా మిగిలిపోయింది.

iv. చిత్తారు : చిత్తారు గంగాధర కవి ఇంటిపేరు చిత్తారు. ఇది సంస్కృత పదమైన చిత్రకార — శబ్దంనుండి వచ్చింది.

“వంశవర్ధనుడు ఘనమైన చిత్తారు గంగాధరుండు

వినుకుతు నానేర్చు విషము—” అన్నాడు. (శృం.భ.చ.అవ.పు. 3)

చిత్తారు గంగాధర కవి సరియాళ చరిత్ర కృత్యంతరమున ఈతడు వెనవెళ్ల గంగాధరుడని కన్పిస్తుంది. వీరిద్దరును పీరయ్య మల్లాంబికలనే తల్లి దండ్రులుగా పేర్కొన్నందున ఇద్దరూ వేరుకారు. వెనవెళ్ల ఈతని గ్రామము, చిత్తారు ఇంటిపేరును అయ్యుంటుంది. రచననుబట్టి ఈతడు 17వ శతాబ్దివాడు.

V. చౌదరి : “--- నిరతిన్ చౌదరి రామభూపతి” (ద్రౌపది, 1-50)

“భూమి పరిపాలనము పాడ్డామెచ్చగఁజేసి ముస్తుజానగరునకా
రామన పాడుషాహచే, ప్రేమనుపొట్టించెఁ చౌదరి యనెడి బిరుదున్”

(ద్రౌపది. 1-155)

పాడుషాచే మెప్పుపొంది ఇతడు చౌదరి అనే బిరుదున్న పొందినట్లు ద్రౌపదీపరిణయంలోని ఈ పద్యం వలన తెలుస్తుంది. చౌదరి అనేది పట్టపుపేరుగా వ్యక్తినామం చివర అనుబంధంగా వ్యవహారంలో ఉంది. కాని బిరుదనామమని పేర్కొనబడడంచేతను, గృహనామస్థానంలో ఇది కన్పించటంచేతను ఈ పొరుష నామం గృహనామంగా మారినట్లు తెలుస్తుంది. ముస్తుజానగరునకు అని చెప్పటచే ఆ నగరమునకు చౌదరిగా నియమింపబడినట్లు తెలుస్తుంది. చాత్ అనే పన్ను పసూలు చేసేవారిని (ఆదాయంలో 1/4 వంతు పన్ను) చౌదరి అని పిలుస్తారు. రాయసం, సముఖంలానే ఇది కూడ ఒక ఉద్యోగంగా కన్పిస్తుంది. కమ్మవారు ఈ ఉద్యోగములలో నియమించబడి ఉండడంచేత వారికి కలిగిన చౌదరి అనే బిరుదనామమే గృహనామంగాను, పట్టపు పేరుగాను కన్పించిందేగాని ‘చౌదరి’ అనే పదం నేడు గృహనామ స్థానంలో కన్పించదు. బెంగాల్ లో కూడ చౌదరీలున్నా, వారు పీరు ఒకటికాదు. వారు చౌధురీలు.

vi. జయంతి : జయంతి రామయ్యగారిచే అనువదించబడిన భోజపరచితమగు చంపూరామాయణ పీఠికలో తమ ఇంటిపేరునుగూర్చి —

“వినుత కౌశిక గోత్రజ విప్రులందు

వలరు వెలనాటి వారనునట్టి శాఖ

వెలయు వెలనాటి శాఖలోపల జయంతి

వారు నానొప్పు విఖ్యాత వంశమొకటి” అని తన వంశాన్ని

గురించి వర్ణించుకున్నాడు. “ఇది శ్రీమత్కృతిక గోత్ర పవిత్ర జయంతి వంశ రత్నాకర సుధాకర రామయ నామధేయ ప్రణితాంధ్ర చంపూ రామాయణంబు—”
(జ.రా ; చం.రా.ఆశ్వా.గ.పు. 26)

vii బొమ్మలాట : “క్రీ.శ. 1521 నాటి ఒక శాసనమునుబట్టి బొమ్మలాటవారు తమ విద్యాధిక్యముచే అగ్రహారమును బహుమతిగా పొందగలిగినారనియు, ఒక గణిత శాస్త్రగ్రంథమునుబట్టి ఒక బొమ్మలాట పంశస్తుడు కృష్ణదేవరాయలంతటి చక్రవర్తికి అధికాస్తుడై, ఆందోళికాది సన్మానములను బడసెననియు తెలియుచున్నది. బొమ్మలాట యనునది ఇంటిపేరగుట గమనార్హం. ఒక వ్యక్తియో, వాని పూర్వులలో బొమ్మలాట యందు బహుప్రసిద్ధి వహించియుండురు. ఆధునిక కాలంలో భారతము వారు, బి.ఎ.వారు అనునవి ఇంటిపేర్లయినట్లే ఆనాడు ప్రసిద్ధిని బట్టి బొమ్మలాట వారను ఇంటిపేరు వచ్చియుండును.

మరియొక శాసనమునుబట్టి (ఏ.ఆర్. 316 of 1928) కడప మండల మందలి కమలాపురం తాలూకా చిడిపిరాల గ్రామమును చంద్రమయ్య యను నతడును, బొమ్మలాట యమృతకవి యనునతడును తెరనాటకము లాడుటకై పెదచిట్టయ్య యనునతని కొనంగిరని తెలియుచున్నది. అనగా బొమ్మలాట వారున్నత పదవులందుండి రాజ సన్మానముల నందుచు స్వయంగా గ్రామదానముల నొసంగుచున్నారని నిర్ణయించుట అసంపంజనము కానేరదు. తెరనాటకమనగా తెర వెనుక బొమ్మల నెక్కించి యాడించు నాటకము : అనగా బొమ్మలాట అని యర్థము”. (తె.నా.వి: బొమ్మలాట. పు. 147)

viii విశ్వనాథ : “వారి పూర్వులు విశ్వనాథపల్లి అను కృష్ణానదీ తీరమునందలి యొక గ్రామమున నుండెడివారు. ఈ గ్రామము కృష్ణానదుద్ర సంగమక్షేత్రమైన హంసలదీవి కెగువననున్నది. వారి పూర్వులెవరో కాశి నుండి విశ్వనాథ లింగమును తెచ్చి ఆగ్రామమున ప్రతిష్ఠచేసి దానికి విశ్వనాథపల్లి అను స్థానిక నామధేయ మొసంగిరట. అప్పటనుండియు వారి ఇంటిపేరు కూడ విశ్వనాథగా మారినది.” (కవి.విశ్వ: పు. 1). వీరి పూర్వులలో ఒకరైన వెంకటనరసుగారు విశ్వనాథపల్లి పదలి నందమూరు వచ్చారట.

పైఠాహారణలపల్ల వీరి పూర్వులు ప్రదర్శించిన పాండిత్యం, ప్రజ్ఞ, ధైర్య

సాహసాలకు చిహ్నంగా బిరుదులు, బహుమతులు వారి అధికారులచే ఇవ్వబడ్డాయని. క్రమంగా అవేవారి ఇంటిపేర్లుగా స్థిరపడ్డట్లు తెలుస్తుంది.

5. వృత్తులు : వ్యక్తులయొక్క వృత్తిననుసరించి. చేస్తున్నవనిని బట్టి వచ్చిన గృహనామాలున్నాయి.

అడవం : పల్నాటి వీర చరిత్రలో గురజాలలో జరుగనున్న కోడిపందాలలో పాల్గొనడంకోసం తనతో రావడానికి బ్రహ్మన పిలిపించిన కిరిమంది సేవకులలో అడవ కేశవ దాసి ముఖ్యుడు. ఆ సేవకులలో గొడుగును పట్టుకొనేవారు, మందులను వెంట తెచ్చేవారువున్నారు. దారిలో బావిదేవుడు, బిరుద భీముడు, మలిరేవమల్లు, కుంచ శ్రీరాముడు, గొడుగు మోగాయ, చండి వెంకాయ మొదలైన వారు పేర్కొనబడినవారు. అడవ కేశవదాసి ఈ సేవకులలో అగ్రగణ్యుడు. అడవము అనగా ఆకువక్కలుంచు భరణి. అనాడు ఇది ఒక గౌరవనీయమైన ఉద్యోగంగా పరిగణింపబడి వుంటుంది. అడవ కేశవదాసి అలాంటి ఉద్యోగము ఉంటాడు. అతడు అభరణనిచ్చేత పట్టుకొని అవసరమైనపుడు ఆకులను చుట్టి బ్రహ్మనకు అందించుతుండేవాడు. అందుచేత ఆపేరు అతనికి వచ్చివుండవచ్చు. “కృత్యవేదియగు అడవ కేశవదాసి రత్నములతో పొదగబడిన ఒక వల్లెములో తాంబూలపు చుట్టనుంచుకొని గోపన్నను సమీపించి అతనిని తమలపాకు చుట్టతో నక్కరించిరి....” అని పల్నాటి వీరచరిత్రలో పేర్కొనబడింది. (ఆం.దే.చ.భూ.స.పు. 128) పై ముప్పైముగ్గురు సేవకులు చేసే వారివారి వృత్తులను అనుసరించి గొడుగు కుంచ మొదలైన ఇంటిపేర్లు ఏర్పడి ఉండవచ్చు.

అర్చకం : అర్చకం అనేది ఇంటిపేరు. వంశపారంపర్యంగా లిరుమల క్షేత్రంలో శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామివారి నన్నిధిలో అర్చన చేస్తున్నందున ఈవంశం వారికి వృత్తిని స్ఫురింపజేసే ‘అర్చకం’ అనే పదం ఇంటిపేరై స్థిరపడింది. నేటికీ ‘అర్చకం’ వారే వెంకటేశ్వర స్వామివారి ప్రధాన అర్చకులుగా ఉన్నారు. ఈ వంశంవారిలో అర్చకం శ్రీమదాసాచార్యులు ముఖ్యులు. ఇతడు 1850 ప్రాంతం వాడు. ఈతడు శాకుంతలానికి వ్యాఖ్యరచించాడు. శ్రీమద్భాగవతానికి వైఖానస సూత్రాలకు వ్యాఖ్యయిరచించాడు. (ఆం.దే.చ.భూ.పు. 532-33)

అవసరం : అవసరం వెంకటయ్య ప్రస్తావన కృష్ణదేవరాయల పట్టాభిషేకపు

ఏర్పాటులను వివరించిన సందర్భంలో రాయవాచకంలో కన్పిస్తుంది. 1505 నుండి 1509 వరకు విజయనగర సామ్రాజ్యాన్ని పరిపాలించిన వీర నరసింహరాయల పరిపాలనావ్యవస్థలో రాజకార్య నిర్వహణలో ముఖ్యమైన వారిలో అవసరం వెంకటయ్య ఒకడు. అవసరం వెంకటయ్య పదవీ బాధ్యతలు ఇంటిపేరునుబట్టి మాత్రమే ఊహించుటకు అనశాసం ఉంది. ఏ పని అవసరమైనప్పుడు ఆపని నిర్వహించడానికి పోర్టుపోలియోలేని మంత్రులను ఏర్పాటుచేయడం ఈనాటి ఆచారం. అలాంటి పద్ధతిని అనుసరించి వ్యవహరించడానికి ఏర్పడిన రాజకార్యనిర్వహణ దక్షుడేమో ఈ అవసరం వెంకటయ్య అని భావించవచ్చు. కృష్ణరాయల పట్టాభిషేక కాలమునాటికే వృద్ధుడై తర్వాత ఉద్యోగ విరమణ చేసినందువలనేమో అవసరం వెంకటయ్య ప్రస్తావన రాయల పరిపాలనాకాలములో మరికన్పించదు. కృష్ణదేవ రాయలు ఆమోదించిన రాజసభాసదులలో అవసరం వెంకటయ్య ముఖ్యుడని కన్పిస్తుంది. అవసరం వచ్చినప్పుడు కన్పించడం ఈతని వృత్తిగమకనే ఈతనికి 'అవసరం' అనేది గృహనామంగా నిలిచింది.

కొట్టూరి : రెండవ వెలనాటి కులోత్తుంగ చోడరాజువద్ద నిడుబోలి నబ్బి నాయకుడు కొట్టాలపై అధికారం వహించి వున్నాడు. అందుచేత ఈతని పంశీయులు కొట్టూరివారైరి. ఈతని కుమారుడైన కొట్టూరి ఎరియమ నాయకుడు శా.స. 1085 వ సం॥లో ఒక శాసనం వేయించాడు. ఈతడు మూడు కోష్ఠములపై అధికారిగా వెలనాటి కులోత్తుంగ చోడ నృపాలుని వద్ద ఉన్నట్లు అతని శాసనాల వలన తెలుస్తుంది. ఈతడు ద్రాక్షరామ భీమేశునికి ఆనంతరామంలో పోకతోట కొనియిచ్చి ప్రసద్ది చెందాడట. ఇచట తండ్రికి 'నిడుబోలి' గృహనామంగా కన్పిస్తుంది. కొడుకుకు ఆ ఇంటిపేరు 'కొట్టూరు'గా మారింది.

“కొట్టరువు కొమ్మనామాత్య కూరిమిసుతుడు—” అని తిక్కనను గూర్చి కేతన తన దశకుమార చరిత్రలో పేర్కొన్నాడు. తిక్కన ఇంటిపేరు కొట్టరువు వారని మొట్టమొదటగా కేతన చెప్పాడు. కోష్ఠాగార మందున్న వారికి ఈపేరు కలుగుతుంది. తిక్కన పూర్వీకులు కోష్ఠాగారము నందుండి ఏదో పదవిలో ఉండడంవలన వారికి 'కొట్టారు' వారని పేరు వచ్చివుంటుంది. 'కొట్టారువే' 'కొట్టరువు'గా మారి ఉండవచ్చు. తిక్కన తరువాతనే వీరి ఇంటిపేరు మారి పావులూరి వారై నదనుట ప్రసిద్ధం. రాజుల కొలువులో కొట్టారు వారుగ నియమింపబడినందునే వీరికి ఈ గృహనామం కలిగింది.

తాపీ : తాపీ ధర్మారావుగారి ఇంటిపేరు తాపీ. వారు తమ ఇంటిపేరును గూర్చి ఇలా అంటున్నారు. “మా ఇంటిపేరు బండివారో, బండారు వారోనట. మా పూర్వులు ఆరోజులలో మిలిటరీలో సిపాయిలుగా ఉండేవారు. మూడు నాలుగు తరాలుగ ఆ వంశంలో ఒక కొడుకుమించి సంతానముండేదికాదట. మానాన్నగారి తాతగారు లక్ష్మయ్య మిలిటరీనుండి తిరిగివచ్చే రేక మిలిటరీకి పోకుండానో తాపీ పనిలో ప్రవేశించారట. తాపీ లక్ష్మయ్య అన్న వాడుక ఊరిలో కలిగింది. అతని జీవిత కాలంలోనే మానాన్నగారు పుట్టడమూ, వారి తల్లిదండ్రులు గతించడం జరిగాయి. ఆ లక్ష్మయ్య భార్య మాకందరికి అవ్వ. మానాన్నగారిని చదువులో పేసినప్పుడు తాపీ లక్ష్మయ్య మనుమడు కాబట్టి, తాపీ అప్పన్న అని వ్రాశారు. అది మొదలు మేము తాపీవారమయ్యాము. నిజం తెలిశాక కూడ ఆపేరు మార్పుకోవాలన్న అవసరం మాకు కలుగలేదు. నాటినుండి నేటివరకు మేము తాపీవారమే. ఇలాగే ఉంటామ. దీనిలో ఒక్క విశేషముంది. మా వంశంలో ఇప్పుడు గాని, ఇకముందుగాని ఎవ్వరెంత ఐశ్వర్యంలో వున్నా దీనికంతటికీ మూలము తాపీ పనేనని మరచిపోరు. చూడీ ఒక కార్మిక వంశమన్న మాట జ్ఞాపకముంచుకుంటారు. ఎప్పుడైనా ఒళ్ళు వంచి కష్టపడవలసివచ్చినపుడు అది చిన్నతనంగా భావించడానికి జంకుతారు” (రాలూ.ర.పు. 16-17) అంటూ ఇంటిపేరు మార్పుకోడానికి వ్యతిరేకత చూపిస్తున్నారు తాపీ ధర్మారావుగారు.

నేబది : క్రీ.శ. 1680 - 1612 మధ్యకాలంలో గోల్కొండ రాజ్యాన్ని పాలించిన కులీకుతుబ్ షా ప్రధాని మండలిలో కృష్ణమంత్రి ఒకడు. ఇతని వంశంలో ఆరవ తరంలో తాతగారు బెడదంకోటలోని సుల్తాన్ షా వద్ద ‘నాబతి’ పదవిలో ఉన్నాడు. నాబతి అనేమాట ‘నియాబత్’ అనే పదానికి తెలుగు రూపం. దీనికి రాయబారి, స్థానాపతి అని అర్థం ఉంది. నాబది కృష్ణమంత్రి పంచ తంత్రాన్ని వైష్ణవ ప్రబంధంగా మార్చి రచించి, దానికి ‘రాజనీతి తత్వారం’ అని పేరు పెట్టాడు.

ప్రబంధాంశం : మధుర ప్రబంధాలను రచించడమే వృత్తిగాగలవారు ప్రబంధాంశం వారు. కృష్ణరాయలు భట్టుపల్లె అనే గ్రామాన్ని ప్రబంధాంశం వారికిచ్చారట. (న.ఆం.సా.సం. 8: పు. 229)

బుండారు : బసవపురాణాది గ్రంథాలలో బసవనార్యుని బండారు బసవన్న

అని వాడారు. 'బండారు' బసవన ఇంటిపేరు కాదు. ఇతని తండ్రిపేరు మండెగ మాదిరాజు అని తెలియడంవలన బసవనికి పూర్వం ఈ ఇంటిపేరు లేదు. కాని బసవన బిల్లరాజు వద్ద కోశాధ్యక్షుడుగా ఉండడం చేత ఈతనికి బండారు బసవన్న అని పిలిచేవారు. భండారాధిపతిని 'బండారు' అని పిలిచేవారు. బండారు వే క్రమముగా బండారు అయింది. అతని సంతతి వారు ఆ గౌరవోద్యోగ నామమే ఇంటిపేరుగా నిల్చుకొని వుండవచ్చు. అందుకే బండారు తమ్మయ్య, బండారు అప్పమాంబ. బండారు ఇస్సాకు భాగవతార్ మొదలగు వారు ఏకులానికి చెందినా, గృహనామంలో మాత్రం సామ్యం కన్పిస్తుంటుంది. భండారి ముప్పి నాయకుడు వెలనాటి కులోత్తుంగ రెండవ రాజేంద్ర చోడరాజు వద్ద భండారిగ వుండడంచేత ఆగృహనామం ధరించాడు. శ్రీద్రాక్షరామంలోని భీమేశ్వర స్వామికి ఇతడు శా.శ. 1087 సం॥లో అఖండ దీపదానం గావించి శాసనం రాయించాడు.

రాయసం : 'రాయసం' అనేది కూడ గృహనామంగా కన్పిస్తుంది. 'వ్రాయసం' అనేపదానికి మార్పుచెందిన రూపమే రాయసం. 'రాజస్వం' లేక 'రాజసం' అనేపదాలనుండి కూడ 'రాయసం' అను పదం ఏర్పడియుండవచ్చునని శ్రీతూమాటి దొణప్పగారు అభిప్రాయ వడుతున్నారు. కేంద్ర మండల ప్రభుత్వాలలో పూర్వం ఒక కార్యాలయం ఉండేదట, ఆ కార్యాలయంలో నియమించబడిన ప్రతి ఉద్యోగి 'రాయసం' అని పిలువబడేవారు. ప్రతి ఒక్కలేఖకుడు రాయసం కాకపోయినా ప్రతిరాయసం జిప్సకుండా లేఖకుడై ఉండేవాడట. రాజుగాని మండలాధిపతిగాని యిచ్చిన లేక చెప్పిన వార్తలను వారినమక్షంలోనే రాసేవారు రాయసంవారు. అంటే పూర్వపు రాయసం కొద్దిగా మార్పుచెంది అధునిక కాలపు సెక్రటరీ లేక ప్లెనోగ్రాఫరుగా మారారు. (హి.రె: పు. 210) రాయలు ఉదయగిరి విజయా సంతరం కండుకూరు వైపుకు ప్రయాణమై వెళ్తూ అక్కడ తన ప్రతినిధిగా రాయసం కొండమరుసయ్యను నియమించినట్లు శాసనాలవల్ల తెలుస్తుంది.

"After the fall of Udayagiri fort, Krishnadevaraya marched against Kandukuru, another important place in the Udayagiri rajya. After reducing it in Sep. of A.D. 1514, he appointed Rayasam Kondamarusayya as his regent at Udayagiri and then proceeded towards Kondavidu" Nellore inscriptions, Vol. II,

Kandukuru 27, dated 5,1436., (The Suryavamsa Gajapatis of Orissa, R. Subrahmanyam) ఈ విషయం వలన కృష్ణదేవరాయల కాలంలో రాయసం ఉద్యోగి యొక్క ప్రాధాన్యం తెలుస్తుంది.

సముఖం : సముఖం అనేది ఒక పౌరుషనామం, గృహనామం. సముఖం వెంకట కృష్ణప్ప నాయకుడు చొక్కనాథుని దళవాయి. విజయరంగ చొక్కనాథుని దళవాయిగా నుండిన వెంకట కృష్ణప్ప నాయకుడు స్వయంగా కవియై కవులను పోషించి తనవీరిక జాడలను, మాన్యత్వవైఖరులను అనుగమించి పేరు ప్రతిష్ఠలు పొందాడు. నిరంతరం రాజసముదాననే ఉండడం వలన తిరుమలేంద్రుని కొలువులో మీనాక్షినాయకుని ఇంటిపేరు సముఖమని మారి అప్పటినుండి అదే నిలిచిపోయింది. వెంకట కృష్ణప్ప నాయకుని వంశక్రమం చెప్తూ వెంకటపతి పూర్వీకుల నామాలు మాత్రమే తెలుపుతూ, మీనాక్షీ నాయకుని దగ్గరకు రాగానే ఇంటిపేరు కలవడం వలన పై ఆలోచనకు కొంత ఆధారం కన్పిస్తుంది. ఈ కవి జైమినీ భారత వచన కావ్యాన్నే గాక నాటకాలపర చరిత్రమను మూడు ఆశ్వాసాల వచన గ్రంథాన్ని, అహల్యా సంక్రందన, రాధికా స్వాంతనమనే ఏకాశ్వాస శృంగార ప్రబంధాన్ని రచించాడు.

VI. జననిరుక్తులు (Folk etymologies) : సాహిత్యంలో కొన్ని గృహ నామాలకు ప్యుతృత్తులు కన్పిస్తున్నాయి, ఆధారంలేనివి కొన్ని ఉన్నాయి. అధికారులను స్తుతించి ప్రశంసలందుకోవడానికో లేక ఈ ఇంటిపేరు ఇలావచ్చి ఉండవచ్చని వారి కవిత్వంలో పేర్కొన్నందువలనో కొన్ని ప్యుతృత్తులు ఏర్పడ్డాయి. వీనినే జననిరుక్తులు అంటారు. సంఘంలో తమయొక్క స్థాయిని మెరుగుపరచుకోవడం కోసం వ్యక్తినామాలను, సంఘనామాలను, కులనామాలను గోత్రనామాలను సంస్కరించడానికి జనులు పూనుకుంటారు. ఆ సమయంలోనే జననిరుక్తులు ఏర్పడతాయి. “ఏదైనా ఒక భాషా రూపానికి కృత్రిమంగా కల్పించబడ్డ ప్యుతృత్తి ననుసరించి సిద్ధించే రూపాంతరీకరణాన్ని జననిరుక్తి లేదా ‘ఫోక్ ఎటిమాలజీ’ అని శాస్త్రకారులు నిర్వచించారు. శాబ్దికంగా జరిగే తికమకలు కృతక ప్రామాణిక రూపాల (hyper-forms) సృష్టికీ, అర్థపరంగా ప్రవర్తిస్తే అవకతవకలు కృత్రిమ ప్యుతృత్తుల కల్పనకీ హేతువు లవుతాయి.

(మా.దా. 1972-31)

అచంట : ఒడయనంబి విలాసంలో పేరయలింగం అచంటకు ఆపేరు ఎందుకు వచ్చిందో చెప్పాడు. ఒడయనంబి వేశ్యాలోలుడు, వరమ భక్తుడు. అతడు వేశ్య ఇంట్లో ఉన్నప్పుడు శివపూజకు వెళుచుంది. అప్పుడు ఒడయనంబి ఆమె కుచాన్నే శివలింగంగా భావించి పూజించాడట. వరమనాచి వెటకారంచేస్తే “దేవా! యిందులో నీవు లేవా? అని ప్రశ్నించాడట. ఉన్నాడనున్నాడనటంచు పల్కి మహాత్ములందరూ మెచ్చగా సంభవించాడట రామేశ్వరుడు. ఈ విషయం ఈ పద్యంలో ఇలా ఉంది. “--తనభక్తుడు చన్ను భజింప శంభుడా చంద మెరిగి చంట బలుకంగ గ్రామమాచంటయ్యో” అని అచంట గ్రామానికి ఆపేరెలా వచ్చిందో చెప్పాడు. శివశతక కర్తయగు ఒక కవి ధూర్జటి కవీశ్వరుని శివభక్తి మహిమను ఇలా పొగిడాడు.

‘చెలిచంటిమీద జేయిడి

చెలువొప్పశివా! యటన్న జేడియనవ్వన్

జలపట్టి శివుని జూపిన

చెలుని ధూర్జటిని దలతు జెన్నొందు శివా!

భక్తులు ఎందైనా భగవంతుణ్ణి చూపిస్తారు. స్తంభంలో ప్రహ్లాదుడు విష్ణుని చూపించాడు కదా! ధూర్జటి యిట్టి మహిమలుగల శివభక్తుడని అనాటికి పేరు గడించి ఉంటాడు. ఈ సందర్భంలోనే ఈ కవీశ్వరుని కాళహస్తీశ్వర శతకంలో ఒక పద్యం గమనింపదగి యున్నది.

“నిన్నే రూపముగా భజించు మదితో, నీరూపుమోకాలో, శ్రీ

చన్నో! కుంచమో? మేక పెంటికయో....”

అచంట కథకు పైరెండు పద్యాలలో ఉన్న అభిప్రాయాలకు సంబంధం కన్పిస్తున్నందున ఒడయనంబి విలాసంలో ఉన్న కథకు కొంత బలం కన్పిస్తుంది.

వికా : ‘ఏకా’ ఇంటిపేరు ఎలావచ్చిందో ఈక్రింది పద్యంలో వివరించబడింది.

“శ్రీదండనార్య వజ్రనిస్తుల యశస్వినో గన్న యేకాన్వయ ప్రాదుర్భావ
వవిత్ర వర్తనుడు....”

“ఎన్నదో పూర్వమందల మెక్కు నర్స
రాజను మహామహాడు సమర్థత మెరయగ
వ్రాసినాడట పెను జమాబందీలెక్క
లన్నియును నద్భుతముగ నొక్కొక్కలోన”

ఆ కౌశల్యము జూచి, యప్పటి నిజామాశ్వర్య ధర్మాత్మడై యేకావారని పిల్చి నన్నఅలి పోయెన్ గట్టు పల్కాభ్యాయా యేకా వంశము సందు బుట్టి, ధరణీ—”.

పూర్వం నరసరాజును సతడు తమ జమాబందీ లెక్కలన్నియును ఒక్క-
తాళపత్రము మీదనే లిఖించాడట. అతని నేర్పరితనానికి ఆశ్వర్యపోయిన ఆనాటి
నిజాము వారిని ‘ఏకా’ వారని పిలిచారట. అప్పటివరకు ‘గట్టుపల్లి’ గృహనామంగా
గలిగినవారు ‘ఏకా’ వారుగా మారిపోయారు. (ఖండ. 2 భా.పు. 6)

కలిదిండి : “మా కలిదిండి కామయ కుమారు డన్నిటఁదండి పై ఖరికాక....”
అని కలిదిండి అన్నపేరు గృహనామంగా కల్పిస్తుంది. కలిదిండి
భావనారాయణగారు విష్ణుపురాణం రచించారు. 1550 ప్రాంతంవాడు. కలిని
దండించిన వారవడంచేత కలిదిండి అనే గృహనామం ఏర్పడిందని ‘వరసావిత్రి
చరిత్ర’ అనే ప్రబంధ అవతారికవలన తెలుస్తుంది. విశ్వార్థి కల్పతరువులోను,
తెనుగు కవుల సంగ్రహ చరిత్రలోను ఈ కవి విశేషాలలో ఇంటిపేరు అడవివారు
అని పేర్కొన్నారు.

దోమా : ‘దో మా’. అని ‘దోమా’ అనే ఇంటిపేరును విడిచి ఇద్దరు తల్లుల
సంతతి వారనే వ్యుత్పత్తిని శతావధాని దోమా వెంకటస్వామి గుప్తగారి చతుర్క్తి.

ధూర్జటి : వేంకటగిరి సంస్థానంలో కారూరు ధూర్జటి అమ్మపాళెం అనే
గ్రామం ఉండటం. కారూరులో ధూర్జటి వారనే ఇంటిపేరు గలవారు ఇప్పటికీ
ఉన్నారు. దీనివల్ల ధూర్జటి పూర్వులు ‘ధూర్జటి అమ్మపాళెము’ గ్రామ వాస్తవ్యులై
వుండుననీ, అందుచే అసలుపేరు విస్తృతమై ఉంటుందనీ, ధూర్జటి ఇంటిపేరుతోనే
కృష్ణదేవరాయల సభలో ప్రసిద్ధుడై వుండవచ్చునని కాళహస్తి మహాత్యు పీఠికలో
శ్రీ పోణంగి శ్రీరామ అప్పారావు రాశారు.

పిల్లలమఱ్ఱి : జైమిసీ భారత కర్త పినవీరన ఇంటిపేరు పిల్లలమఱ్ఱి. ఈ వంశానికి ఈ ఇంటిపేరు వచ్చిన కథనం సంగ్రహ ఆంధ్ర విజ్ఞాన కోశంలో ఇలా ఉంది. గణపతి దేవుని సేనానాయకులైన రేచెర్ల రామిరెడ్డి, బేతిరెడ్డి సోదరులు ఆమన గంటికి ఆరుమైళ్లలో గల అరణ్యానికి వేటకు వెళ్లారు. వేటాడి అలసిన బేతిరెడ్డి నవరివారంగా ఒక మఱ్ఱిచెట్టు క్రింద విడిది చేశాడట. బేతిరెడ్డి ఏదో ఆలోచనలతో నిదుర మేల్కొనే ఉన్నాడు. ఇంతలో చెట్టుపై ధ్వని వినబడింది. పరికించి చూస్తే అది ఒక పిశాచపతి భేతాళుని ఆకారం. చిరకాలంనుండి ఆ వృక్షాన్ని ఆశ్రయించుకొని వున్నాడు. వృక్షమూలంలో వున్న నిధులకు అతడు రక్షకుడు. సాహసుడయిన బేతిరెడ్డి తన అసమాన ప్రతాపంచేత భేతాళుని నిర్జించి నిధులను సాధించాడు. ఈ సాహస కార్యానికి చక్రవర్తి సంతోషించి సత్కరించాడట. భేతాళ నిగ్రహం తరువాత అచ్చట నిధులను సంగ్రహించి బేతిరెడ్డి సోదరులు ఆచటనే ఒక మహానగరం నిర్మించి పటవృక్షంపేరుతో పిలిచారు. అదియే 'పిల్లలమఱ్ఱి' అనబడింది. తరువాత పినవీరన వంశీయులకు ఈ గ్రామ నామం ఇంటిపేరుగా వచ్చిందని ఈ క్రింది పద్యాల వలన కూడ తెలుస్తుంది.

“అమృతాంశు మండలం బాలవాలముగాగ

మొలచె నొక్కటి జగన్మోహనముగ

జిగిరించె విలయ సింధుగత తైతవడింభ

శయనీయ వర పలాశముల తోడ

పితృదేవతలకు నంచిత సత్కృతాలయై

చెట్టు గట్టెను గయాక్షేత్రసీమ

నిలువ నీడయ్యె నిందీ వరప్రియ కళా

కోటిరునకు భోగి కుండలునకు

మఱ్ఱి మాత్రంబె పిల్లలమఱ్ఱి

పేరువలె గాదు శారదా పీఠకంబు”

(జైమి.పి.వ. 22)

పుష్పగిరి : పుష్పగిరి తిమ్మన కుటుంబనామానికి మూలకారణమైన పుష్పగిరి గ్రామం కడప తాలూకాలోని కాజీపేట ఫిర్కాలో కడప పట్టణానికి వాయవ్యదిశగా పదిమైళ్లదూరంలో ఉంది. దీనిని దక్షిణకాశి అంటారు. వాయువుపూరకుడు

శంకరుని ఆజ్ఞచేత పర్యవేక్షణ తీసుకొని వచ్చి ఆ మడుగుపై వేస్తే అది పుష్పంలా తేలుతుండడం చూచి పడమట, చూర్పున వారివారి పాదాలచే త్రొక్కగా ఆపర్యవేక్షణ కదలక నిలిచిందని, దీనిమీద నకల దేవతా గణాలతో శివకేశవులు నివసిస్తూ భక్తుల కోర్కెలు తీర్చుతుంటారని పుష్పగిరి స్థల పురాణం వలన తెలుస్తుంది. కొండ పుష్పంలా తేలడం చేత దీనికి పుష్పగిరి అనిపేరు వచ్చింది. ఇదే తిమ్మనకు గృహనామ మయింది.

బాంధవకోటి : బాంధవకోటి శివరామయ్య తన సానందోపాధ్యాయ ఆశ్వాసాంత గద్యంలో “కౌశిక గోత్ర సుధాణకవత్సరవ బాంధవకోటి బాపనయ్య తనూభవ సవినయగుణ విధేయ శివరామ నామధేయ—” అని తన గృహనామం బాంధవ కోటి అని చెప్పాడు.

“—బాపనయ్య వసుధాస్థలిలో వెలసెన్నమస్త ధా
తీర్తమజాగ్రగణ్యులును సుధీమణులార్యులు బంధువర్యులున్
గూరిమి సన్నుతింప ననుకూల నిజస్థిర చర్యమార్చుడై”.

కం- “కులజాండని నిజబాంధవ
కులభినుతి పేయనతని గురుకీర్తిరుచున్
తళతళమను వజ్రంబులు
తల తలమ గాను బొగడ దరమెవ్వరికిన్”

గీ. “బాపనయ్య యొనగు బాపనయ్యల కగ్ర
హార మౌక్తికాగ్రహార వార
నార భూరి గంధవార రత్నాంబర
మాన్య మానతతులు మహిని వెలయ” (సానందో;పు.4)

బంధువులకు కూర్చి చేసెను గనుక ఈతనికి బాంధవకోటి అనే పొరుషనామం కలిగి ఉండవచ్చు.

మరింగంటి : “మద్రగజన్మ మరింగంటి యప్పలా చార్యునెంతు —
(దశ.రా.చ. 1-8)

దశరథ రాజనందన చరిత్ర రచించిన మఱింగంటి సింగరాచార్యుల గృహనామం ఆసూరి మరింగంటివారు. ఆసూరి గృహనామం విశిష్టమైనది. శ్రీమత్ రామానుజాచార్యులవారి గృహనామం ఇదే. ఆసూరి వారికి మరింగంటి అనే ఇంటిపేరు రావడానికి కారణం తమ రచనలందు ఇలా చమత్కరించారు. “శేష సంభవుడైన లక్ష్మణాచార్యుడు పండెందుచేల వంది త్రిదండ నన్యానులు. ఏడువేల జనము, 74 వేల గురుజనము, లక్ష తిరునామ ధారులు వెంటరాగా శ్రీవైష్ణవ స్థాపనార్థమై బయలుదేరి అనుకూలరసనుగ్రహించి, చెనటులను శిక్షించి అష్టదిశలయందు శ్రీమతము నిల్పి శ్రీరంగమునకు తిరిగిరాగా లక్షణాచ్యులతో శ్రీరంగేశుడు -

“కంటిన్ లక్ష్మణ మునివరుఁ

గంటిన్ఁ గూరేశదేశిక స్వామి మఱి

గంటి - నదెవ్వరన ‘మఱి

గంటి’ మహావ్యయంబు దనరె గణ్ణంబగుచున్”

(దశ.రా.చ. 1-16)

ఈవిధంగానే సింగరాచార్యుల తరువాత కవులును తమ గృహనామ విషయమై తెల్పిరి. ‘గోదావరూపి పరిణయం’లో కృత్యాది 2f, 26 పద్యాలలోను, తాలాంక నందినీ పరిణయమును ఇట్లే తెలుపుచున్నది. ఇందు-

“కంటిమి మిము కూరేశులఁ

గంటిమి మీవెంట వచ్చు ఘనులెవరొ మఱి

గంటిమని బల్కెనది మా

కింటికి పేరుంట నామహిన్ రహితెక్కెన్” అని యున్నది.

“మరింగంటి వాని వచ్చుటకు పైకారణము కవికల్పితమేమో! ‘మరికల్లు’ అను గ్రామము ననుసరించి మరింగంటి, మరిగంటి అగు అవకాశము కలదు. మరికల్లు పేరుగల గ్రామములు దేవరకొండ, నల్లగొండ, మహబూబ్ నగర్ తాలూకాలలో గలవు”. (దశ.రా.పు. 7)

మేకా : యం.ఆర్. అప్పారావుగారి పష్టిపూర్తి సందర్భంగా రచించిన అభి నందన పద్యంలో మేకా అనే గృహనామం మేకు నుండి వచ్చిందని కరుణశ్రీగారు

ఒక కృతకవ్యకృతిని సూచించారు. సూటిపీడు జమీందారులు కుంభిలే ప్రభుత్వానికి మేకులాగ వుండి ప్రజలను రక్షిస్తుండేవారట. కుంభిలే ప్రభుత్వానికి భయపడ్డ జనులు మేకును సంబోధించి మేకా, మేకా అని అర్తనాదాలు చేసేవారట. అందు వలన వీరి ఇంటిపేరు మేకా అయిందని చమత్కరించాడు.

శృంగారకవి : శృంగార కవి అనే ఇంటిపేరు పొరుషనామం. విస్సాప్రగడ వారు క్రమముగా నిలువైరి. వీరి పూర్వులలో వెంకయ్యగారను నొకరు శృంగార పద్యములు నాల్గరచించి తమ గ్రామమునకు వచ్చిన ఒక మహమ్మదీయాధికారి వద్దకు వెళ్లి చదివిరట. ఆయన ఆనందపడి 'శృంగార కవివయ్యా'. అని ప్రశంసించి పండుము మెరిక నేలను, గుట్టమునిచ్చి సత్కరించారట. నాడు మొదలు నలుగురును వీరిని శృంగార కవివారు అనుచుండిరి. ఇదే వారికి ఇంటిపేరుగా స్థిర పడినది". (ఆంధ్రర.పు. 192)

సురభి : "క్రీ.శ. 16వ శతాబ్ది చివరి వాడైన సురభి మాధవ రాయలు చంద్రికా పరిణయము రచించాడు. వీరి ఇంటిపేరు సురభి". మాధవరాయ కవికి పూర్వంకొంతకాలంనుండి 'సురభి' ఇంటిపేరుంది. కాకతీయ చక్రవర్తుల కాలమున వారికి సామంతత్వమువహించి వివిధ ప్రాంతాలను పాలించిన రాజవంశాలలో సురభి వంశము ప్రసిద్ధము. ఈ వంశము పరిపాలించిన రాజ్యమును జటప్రోలు సంస్థానమందురు. కాకతి గణపతి దేవునిచే సత్కరింపబడి పిల్లలమార్చి భేరళ నాయుడని బిరుదు నొందిన రేచెర్ల చెవిరెడ్డి ఈ వంశమునకు మూలపురుషుడని వంశ చరిత్రలో తెలుపబడినది. ఇతని నుండి 12వ శతాబ్దివాడైన ఎలసూరా నాయనికి మాదానాయడు, యాచమ నాయడు అను ఇద్దరు పుత్రులుకలరు. మాదా నాయని సంతతి జటప్రోలు సంస్థానాధిపతులైన సురభివారు. యాచమ నాయని సంతతివారు వెంకటగిరి ప్రభువులైన వెలుగోటి వారు. ఈ వంశానికి సురభియని పేరు రావడానికి కారణం పూర్వులెవరో సురభియను గ్రామము నేలియుండవచ్చు. ఇది గ్రామముకాదని, బిరుదనామమని సురభివంశ చరిత్రకారులు అభిప్రాయపడు తున్నారు. జటప్రోలు, వెంకటగిరి, దొబ్బిలి, పితాపురం వారికి రావు వారని గృహనామాలు కలిగినట్లే వీరికి సురభివారనే ఇంటిపేరు వచ్చిందని చంద్రికా పరిణయంలోని ఈక్రింది పద్యంలో పేర్కొన్నారు.

“అర్థిసాత్కృత సురభి పరాశి సురభి
 సుగుట వల్లిప్రకాండైక సురభిక్తీర్తి
 జిత సురభి శౌర్య సురభి నా సింగ స్మృవతి
 పరఃగ దద్వంశమును గాంచె సురభి సంజ్ఞ” ఇది

సరికాదని తోస్తున్నది. రేచెల్ల గోత్రులైన శిశి తెగల పద్మనాయకులలో రావువారు, కటారివారు మాత్రమే పౌరుష నామధేయం గలవారు. తక్కిన తెగల వారందరికిని గ్రామనామాలే ఇంటిపేర్లుగా ఉన్నాయి. “ఆంధ్ర దేశములో సురభి అను గ్రామములు మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలో ఒకటి, కడప జిల్లాలో ఒకటి ఉంది. మహబూబ్ నగర్ మండలంలోని కల్వకుర్తి తాలూకా సురభి గ్రామమే వీరి స్థానమై యుండును. ఇప్పుడా ఊరిని ‘గోడల్’ అనుచున్నారు. ఈ మార్పు నవాబు కాలమున కలిగి యుండవచ్చు లేదా ‘గోదలు’ అను దేశ్యశబ్దమునకు సంస్కృతీ కరణ రూపముగా ‘సురభి’ ఏర్పడి యుండవచ్చు. రేచెల్ల వారి మూలపురుషులు ఆమనగంటి పురవరేశ్వరులు. వీరి తరువాతివారు రాచకొండ, దేవరకొండ దుర్గములను పాలించిరి. పై గోదల్ (సురభి) రాచకొండ, దేవర కొండలకు సమీపముననే ఉన్నందున ఈ వంశీయులు పెద్దనాయని వరకు గోదల్ పరగణానేలి యుండినందున ఈ సురభియే వీరి స్థానమని చెప్పవచ్చు”.

(సం.ఆం.వి.సం. 4, పు. 5)

సురవరం : సురవరంవారు రెడ్డి కులజులు. వీరిది మోటాటిశాఖ. ఈ సుర వరం అనే గృహనామం ఇటీవల ప్రచారంలోనికి వచ్చింది. పూర్వం వీరి ఇంటి పేరు ఏమిరెడ్డివారు. వీరిది పేరినూళ్ల గోత్రం. ఏమిరెడ్డి వారు తమ స్వగ్రామానికి పది ఆమడల దూరంలో ఎక్కడో లేరని ప్రతాపరెడ్డిగారు చెప్పుకున్నారు. అయినా కొల్లాపురం తాలూకాలోని కాళ్ళూరులో యిదేగోత్రానికి చెందిన ‘వేమిరెడ్డి’ వారున్నారు. “సురవరము వారి పూర్వులు బహుశః 250 సం॥ల క్రిందట ‘షోరాపూర్’ నుండివచ్చి ‘ఇటికేలపాటి’లో స్థిరపడి యుండవచ్చును. షోరాపూర్ నుండి వచ్చిరి గనుకనే సూరాపురమువారిని జనులు పిలిచెడివారు. ఈ సూరా పురమే వ్యవహార వశమున సురవరముగా మారినది. షోరాపూర్ సంస్థానమును సురపురము సంస్థానమని అనికూడ వ్యవహరించుట కలదు. ఇది బొంబాయి షోలాపూర్ కాదు, దీనికి బేండర్ షోలాపూర్ అని పేరు. ఇది గుల్బర్గా సరి

హద్దులోనిది. దోయజాతి దొరలు రాజ్యముచేయుట చేత దీనికాపేరు వచ్చినది".
(సుర.జీ.పు.1)

సూర్యదేవర : "సూర్యదేవర వారు క్షత్రియులు. దక్షిణముననున్న పాండ్య చోళనాయకులు. అదిలో ద్రవిడ పాలిగార్లుగా నుండియుండవచ్చునని, కాలక్రమమున వీరు హోదావలన, అధికారిమువలన క్షత్రియ బిరుదులగు 'దేవర, వర్మ' యను వానిని పొందిరిని కార్తవేల్ అను విద్వాంసుడు వ్రాయుచున్నాడు. ఈ విధముగా వీరికి చివర దేవ, దేవర అనియుండుటచేత వారు వీరు ద్రావిడ నాయకులై యుండవచ్చునని చెప్పవచ్చును. క్రమముగా క్షత్రియులై రాజ్యపాలనచేసిరి. 'దేవర' శబ్దము వీరు క్షత్రియులని స్పష్టము చేయుచున్నది.

ఇక సూర్య శబ్ద విచారణ. 'సూర' యను శబ్దము తమిళ వేళమునకు ఉత్తరమున నున్న భాగము అని తెలియపరచును. ఆ కాలపు తమిళ వాఙ్మయమును బట్టి చూడగా ఈ సోరుల ముఖ్యనగరము 'ఉరయూరు' అని తెలియుచున్నది. కనుక సోరులను సంస్కృతములో చోళులని, తెలుగులో కూడ చోళులని పిల్చెదరు. 'సోరులు', 'సూరగులు' సోరియులు ఈ పదములన్నియు చోళులను పదమునకే సరి పోవుచున్నవి. సూర్య, సోరియ శబ్దములు దగ్గరగానున్నవి. చోళ శబ్దార్థములో గానిచో ఈ వంశీకులు సూర్యోపాసకులైన క్షత్రియులని లేక కరికాలచోళునివలె సూర్యవంశజులని చెప్పవచ్చును. వీరు క్రమముగా సూర్య, చంద్ర, అగ్ని కుల వంశముల అభిరుచులను కృషిచేసిరిని తెలియుచున్నది. వీరి యొక్క కులబిరుదము 'దేవ' యని నేడు మాలవాన్ అను వారికి కూడ నిదియే కలదని కార్తవేల్ వ్రాయుచున్నాడు. వీటినిన్నిటిని సమన్వయముచేయగా సూర్యదేవర వారు మొదట చోళులని, కరికాలచోళ వంశజులని, ఒరయూరు, తిరుచినాపల్లి ప్రాంతముల నుండిరిని, రాజ్యపాలన చేత క్షత్రియులైనని నన్నెచ్చోడుడు మొదలగు తెలుగు చోడులకుగల బిరుదములు వీరికి కూడ యుండుటచేత వీరు, వారు ఒకేవంశమునకు చెందినవారిని 'ఉహ' కలుగుచున్నది", (సూర్యదే. పు. 56, 64)

"— పరమ భక్తాను మోద

సూర్యదేవర వంశజ సూర్యతేజ

లక్ష్మణాఖ్యలరామఁ ప్రోల్లసితనామ" అని సూర్యదేవర వారిని గురించి చాటు పద్యాలలో పేర్కొనబడింది.

ఇంటిపేర్లలో దిన్నత్యం ఉంది. ఈ ఇంటిపేర్లు పూర్వం రెండు మూడు తరాలకొకసారి అరుదుగా మారుతుండేవి. కాని ఇప్పుడు గృహనామాల్లో మార్పు అధికంగా కనిపిస్తుంది. ఈ మార్పులకు గల కారణాలు పరిశీలిద్దాం. సాహిత్యంలోని గృహనామాలలో మార్పులు ఏడు విధాలుగా ఉన్నాయి. 1. గ్రామనామాలు, 2. నివాస ప్రదేశాన్ననుసరించి, 3. దిరుదులు లేక పౌరుషనామాలు, 4. వృత్తి ననుసరించి, 5. సంస్కృతీకరణ, 6. ప్రసిద్ధ పురుషులనుండి, 7. సందిగ్ధస్థితి వలన.

1 గ్రామనామాలు : మిర్యాల గూడెం తాలూకా నిడిశెనమెట్ల గ్రామంలో కండాళ రత్నమాచార్యులు ఉండేవారు. విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతంలో పారమందిన పండితులు. కాని వీరి కుమారులంతా పండితపుత్రులే. వీరి గృహనామమైన 'కండాళము' పోయి గ్రామనామమే గృహనామంగా మారిందని "నిడిశెన మెట్ల రత్నయకు పిచ్చలు పుత్రులు బుట్టిరేడ్వరీ--" (చాటు.రఃపు. 82) అనే వాక్యం వలన తెలుస్తుంది.

పెనుమళ్ల గృహనామంగా కలిగినవారు పిల్లలమర్రి వారి పుత్రులు. వీరిలో ఒకరికి గజపతి ప్రభువు పెనుమళ్ళ గ్రామాన్ని ఇచ్చాడు. అప్పటినుండి 'పిల్లల మర్రి' గృహనామంగా గలవారిలో ఒక శాఖవారు 'పెనుమళ్ల' వారయ్యారు.

వట్టివేళ్ల ఇంటిపేరు 'అయ్యనకోట' వారుగా మారినదానికి ఒక ఉదాహరణ. "సిద్ధాంతోద్ధారకాద్ధంకి తిరుమల తాతాచార్యవర్య శిష్య ప్రశిష్య వట్టివేళ్ల గోత్రోద్భవ అయ్యనకోట తిరుమలశ్రేష్ఠి తనూభవ--" అని అయ్యనకోట అనే గృహనామాన్ని తన ఆశ్వాసాంత గద్యంలో అయ్యనకోట పార్థసారథి శ్రేష్ఠి పేర్కొన్నాడు.

"లలి వట్టివేళ్లయిలు వడి

బలుకొనఁదొలి గొర్నేపాటి వారన మాపె

ద్దలు వెలయగఁగొన్నితం

బులు నననట గొందఱుండుఁబొదలిన బలిమిన్"

అలవున నంప విదై మెలయన్ గడునేరిచి యెందుఁబేరు పెం
పులును గరంబు మేటిలిన ప్రోలగు నయ్యన కోటఁజొచ్చియ
మ్ముల యలవవ్విలాతి దొరమ్రొలను జూపిన నాట గోరెనే
రలవడ బిరుదందిరి “యయ్యన కోట వారనన్” (నత్య.వి. 1-22, 23).

వీరి పూర్వపు గృహనామం గొర్నేపాటివారు. గొర్నేపాటి గృహనామంకల
వారి పెద్దలు కొన్ని తరాల తరువాత అంపవిద్యనేర్చుకొని ప్రసిద్ధి చెందివారి విద్యా
ప్రావిణ్యాన్ని చూపించడానికి ప్రసిద్ధి చెందిన ‘అయ్యనకోట’ ప్రవేశించి దొర
ఎదుట ప్రదర్శించారట. ఆనాటి నుండి వీరికి ‘గొర్నేపాటి’ గృహనామం మరుగై
పోయి ‘అయ్యనకోట’ వారని ప్రసిద్ధికెక్కారట.

శ్రీనాథుడు భీమేశ్వర పురాణ అవతారికలో కృతిపతియైన బెండపూడి అన్న
మంత్రి వంశంలోని వారి కార్యఖండనైపుణ్యాన్ని, సాహసౌదార్యాలను, ధర్మనిరతిని
పేర్కొన్నాడు. ఈ వంశంలో ప్రోలయ అన్నమంత్రి కొలని ప్రతాపరుద్రుని
చేత ‘ఆరేడు’ అనే గ్రామాన్ని ఆగ్రహారంగా పొందాడు. కనుకనే ఈ వంశానికి
ప్రోలయ అన్నమంత్రి తరువాత ఆరేటి వారనే ఏర్పడింది.

“కొలను ప్రతాపరుద్ర) నృపకుంజరు చేతనరేడు సారణీ

సలిల వివర్థమాన బహుసస్యసమాకుల మగ్రహారమై

వెలయ విభాకర గ్రహణవేళఁదగంగఁ బరిగ్రహించి బం

ధుల భరియించె నన్నవిభుతో సరియెట్లు ప్రధానురెవ్వరున్ (భీ.పు. 1-50)

అన్నమంత్రి అన్నయైన లింగనమంత్రి అల్లాడరెడ్డికి చేదోడు వాదోడుగా పండి
ఆతని యుద్ధకార్యాలను సరిదిద్దుతుండేవాడట.

“— దన నిజస్వామి నలాడు ధరణీ నాధు

భళిరె యరియేటి లింగన ప్రభు వరుండు” (భీ.పు. 1-63)

భీమేశ్వర పురాణంలో పేర్కొన్న పై రెండు పద్యాల వలన ‘ఆరేటి’ ‘ఆరియేటి’
అని రూపాంతరాలు కనిపిస్తున్నాయి. కాటయ వేమారెడ్డి తన బావమరిది, రాజైన
కుమారగిరి అభ్యర్థనమీద తాను తూర్పుదండయాత్రకు సంహారాలం వరకుబయలుదేరి
రాజ్యాన్ని విస్తరించతలపెట్టాడు. కిమ్మీరు సీమను, నల్లగొండ కోటను ఆక్రమించు

కొని బెండపూడి దుర్గాన్ని ఆక్రమించ తలచాడు. బెండపూడి మొదలైన ప్రదేశాల లోని వీరభటులు యుద్ధవిద్యలలో అరితేరిన వారని తెలుస్తుంది. కనుక విష్ణు వివానిది, కూరాగ్రణి అయిన అరియేటి లింగనామాత్యులును, వారి తమ్ముడైన అన్నయను సేనలను నడిపించడానికి నియమించారు. లింగనామాత్యసేనాని తన సేనలతో బెండపూడిని ముట్టడించాడు. బెండపూడి కోట కాకతీయచక్రవర్తుల కాలంలో నిర్మింపబడింది. ఆకోట చూట్టా లోతైన అగడ్త ఉంది. లింగనమంత్రి యొక్క విలుకాండు పేసే బాణాల వాకికు బెండపూడి విలుకాండు నిలువలేక పోయారు. యువకుడు అయిన అన్నయ తన అన్నయైన లింగనకు తోడుగా వుండి బెండపూడి రాజును, రాకుమారులను సంహరించాడు. కోటకు వారసులు లేనందున, యుద్ధంలో నేర్పరి తనాన్ని చూసినందున అరియేటి లింగన సోదరుడైన అన్నయను రాష్ట్రాధిపునిగా నియమించారు. దాంతో వారు బెండపూడి వారయ్యారు. ప్రోలయ అన్నమంత్రిని ప్రధానపద్రుని కాలంలో అరియేటి అన్నమంత్రిగా పేర్కొన్నారు. తరువాత కుమారగిరి రెడ్డి కాలంలో అరియేటి - బెండపూడిగా మారిందని చెప్పవచ్చు.

సురవరం ప్రతాపరెడ్డి మోటాటి శాఖకు చెందిన రెడ్డివారు. పూర్వం వీరి ఇంటిపేరు 'ఏమిరెడ్డి' వారు. వీరి పూర్వులు గుల్బర్గాజిల్లాలోని 'సురపురం' సంస్థానంనుండి వచ్చారు. అవటి నుండి ఈ వంశంలోని ఒక శాఖ నాగర కర్నూలు తాలూకాలోని 'వట్టెము' గ్రామంలోను, మరొక శాఖ కొల్లాపురం తాలూకాలో కొన్నాళ్లుండి సుమారు 250 సం॥లకు పూర్వం ఆలంపూరు తాలూకా ఇటిక్యాలపాడు గ్రామంలోను స్థిరపడ్డారు. అందువలన వీరికి సురాపురంవారని, సురవరం వారని ఇంటిపేరు వచ్చింది. ఈతడు 1896 లో జన్మించాడు.

వత్సవాయి రాజవంశస్తులు సూర్యాస్వయ సంభవులని, వీరికి మూల పురుషుడు సాగిపోతరాజని, ఏనుగు లక్ష్మణ కవి తనరామవిలాసమనే గ్రంథంలో ఇలా పేర్కొన్నాడు —

“సహ్యాజా తీరమునకు భూషణమనంగ
సిరుల కిరవగు గుడిమెట్ట పురముదనకు
రాజధానిగ సత్కళా భోజరాజు
సాగి పోతక్షమాభర్త జగతియేతె”

1178-82 ల మధ్య జరిగిన పల్నాటి వీరయుద్ధంలో నలగామరాజుకు సహాయంగా సాగి పోతరాజు వచ్చినట్లు చెన్నవట్టణంలోని లిఖిత పుస్తక భాండాగారంలోని పలనాటి వీరచరిత్ర అనే గ్రంథం యొక్క లిఖిత ప్రతిలో కనిపిస్తుంది. ప్రతాపరుద్రుడు మహమ్మదీయులతో ఓడిపోయి ఏకశిలానగరం తురుష్కుల వశమైన తరువాత ఓట పోతరాజు పుత్రుడైన తెలుగురాజు రేవల్లి దుర్గానికి, రామరాజు వత్సవాయి దుర్గానికి అధిపతులుగా వుండి, మహమ్మదీయ పాలనకు లోబడి కొంతకాలం వేరూరెడ్డి మొదలైన రెడ్డి నాయకులతోనూ పోరాడుచూవచ్చారు. వీరిలో రామరాజు గారు వత్సవాయ దుర్గాధీశులై పరిపాలించడంచేత ఆసంతతి వారికి వత్సవాయవారు అనే ప్రసిద్ధి కలిగిందని రామలిలాసంలోని—

“ఆరామ రాజేంద్రుడా జి రంగంబున

పైరి రాజులగెల్చి వారిచేత

మదగజ కంఖణా మాణిక్య గాణిక్య

కనకాంబరములు పాయనములందె

యాచక శ్రేణుల కభిమతార్థములిచ్చె

బ్రజల సంరక్షించె భరతున్లు

తగవత్సవాయాఖ్య నగరంబు నిజనివా

సముజ్జేనెనది కారణమగ సాగి

వంశమునకు వత్సవాయ నామములోక

సుప్రసిద్ధమగుచు సొంపుగాంచె” (పెద్దా.చ.పు. 7) అనే

పద్యం వలన తెలుస్తుంది.

తామర పల్లి తమ్మయ ఇంటిపేరు తామరపల్లి. ఇతని పూర్వపు గృహ నామం ఇదికాదు. “— విద్యావిధాన తామర పల్లి తిమ్మయ ప్రధాన—” (శేష. ధ; ఆశ్వా.గ.పు. 154). ‘తామరపల్లి’ వారికి పూర్వం పైడిగంటం వారు అనే ఇంటిపేరు ఉండేది. తిమ్మయకు ఏడవ తరంలోని అబ్బయమంత్రి అనే పూర్వీకుడు పౌడ్రదేవరాయల్ని మెప్పించి పైడి గంటం బహుమతిగా పుచ్చుకొన్నందువల్ల వారికి పైడిగంటం వారనే గృహనామం కలిగింది. కాని తిమ్మయ తామరపల్లి నివాసి. ఈ తామరపల్లి తూ.గో. జిల్లా, రామచంద్రపురం తాలూకాలో ఉంది, ఈ

వంశం వారికి గ్రామ నామమే గృహనామంగా మారిందని 'శేషధర్మాలు'లో తామర పల్లి తిమ్మయ ఇలా పేర్కొన్నాడు—

ప్రాథరాయల మెప్పించి రాయనములు, పైడి గంటలు గొని వ్రాసి భద్రలీల
పైడిగంటము వారను పద్దెచ్చి, యలరె మీతాత ముత్తాత యబ్బ మంత్రి”
(శేషధ; 1-19)

“పైడి గంటము వారు నాబ్రబలెవన్నె, నంత దామరపల్లె వారనగ నలరి
కుందనము మీదఁ బరిమళ మొందినట్లు, తిమ్మయామాత్య నీ కులమెమ్మెగాంచె”
(శేషధ. 1-24)

పైడిగంటం వారనే గృహనామం పోయి తామరపల్లి గ్రామ సంబంధం వల్ల 'తామరపల్లి' గృహనామం ఏర్పడింది.

ధరణికోటను కోటరాజులు పాలించారు. రెండవ శేతరాజు తరువాత ధరణి కోటనుండి యనమదల రాజ్యం విడదీయబడినట్లు కన్పిస్తుంది. కనుక యనమదలను పాలించిన కోటరాజులకు కోట గృహనామానికి బదులు యనమదల వచ్చి యుండ వచ్చు. (కమ్మ.చ,పు. 113)

'ముగ్గుళ్ల' వారు విద్యులచే గజపతులను మెప్పించి అజ్ఞరమునే గ్రామాన్ని బహుమతిగా పొందారట. ఈ వంశమూల పురుషుడు కొండన. అజ్ఞరపు పేరయ కవి తన ఒడయనంబి విలాసపు కృత్యవరారికలో 'ముగ్గుళ్ల' వారు 'అజ్ఞరపు' వారుగా మారటాన్ని ఇలాచెప్పాడు.

“అతడు ముగ్గుళ్ల వంశమున
నర్ది జనించియు రాజద త్తమై
క్షీతి జెలువాందు నజ్జరము
జేకొని పాలన మొప్పజేయ భా
సితగతి నజ్జరంపు కుల
సింధు సుధాకరుడై చెలంగె
.... ..”

ముగ్గుళ్ల వంశంలో జన్మించినా, అజ్ఞరం అనే గ్రామాన్ని పాలించి నాడున వారికి

ఆగ్రామనామమైన అజ్ఞరం వంశ నామంగా నిలిచింది. ఈ అజ్ఞరం పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా తణుకు తాలూకాలోని గ్రామం.

‘తెనాలి’ వారికి పూర్వం గార్లపాటి వారనే గృహనామం ఉందట. గార్ల పాటివారు తెనాలి వారుగా మారినట్లు పాండురంగ మహాత్మ్యంలోని ఈక్రింది పద్యం వలన తెలుస్తుంది. —

“శ్రీ తెనాలి నగరే వ్యరాజ యద్గర్లపాటి పురరామ పండితః

శుక్ల మాఘ సితపంచమీ గురౌ రామలింగమమ యోశ్చేవాకృతమ్”

తెనాలి గుడిలోని ఉత్సవం విగ్రహం మీద తెనాలి రామలింగని గూర్చి పైవిఙంగా వ్రాయబడింది. బాల్యమందే తండ్రి మరణించడంచేత మాతలుని గ్రామమైన తెనాలి వచ్చినట్లు తెలుస్తుంది. అప్పటినుండే వారి గృహనామం ‘గార్లపాటి’ మారి ‘తెనాలి’ వారుగా వ్యవహరింపబడి వుండవచ్చు.

ఆలం వెంకటపతి పెమ్మసానిచేత పెంచబడ్డాడు గనుక ఇతనికి ఆలం స్థానంలో పెమ్మసాని అనే ఇంటిపేరు వచ్చింది. ఇతని కొమారుడు పెమ్మసాని తిమ్మానాయుడు. పౌడదేవరాయల కాలంలో క్రీ.శ. 1423-46 ప్రాంతంలో రాయలచేత పావురాళ్లమీద కొలువుంచబడ్డాడు గనుక ‘పెమ్మసాని’ పోయి ‘పావురాళ్ల’ ఇంటిపేరయింది. తాడిపత్రిలోని యాడికి గ్రామాన్ని విస్తరించేందుకు రాయలచేత నియమించబడ్డాడు గనుక పావురాళ్ల తిమ్మానాయుడు యాడికి తిమ్మానాయుడయ్యాడు. తండ్రి కొడుకుల తరంలోనే మూడు గృహనామాలొచ్చాయి గృహనామాల మార్పు ఎంతవేగంగా జరుగుతుందో ఈ ఉదాహరణ వలన తెలుస్తుంది.

ఒక ఇంటిపేరు గలవారు ఒక గ్రామంలో కొన్ని తరాలు నివసించి తరువాత మరో గ్రామం వెళ్లినపుడు వారి ఇంటిపేరు మూలనపడి వారు విడచివచ్చిన గ్రామనామమే గృహనామంగా ప్రసిద్ధి పొందడం జరుగుతుంది. అనేక కారణాల వల్ల ప్రజలు ఇలావలన వెళ్లడం, గ్రామనామమే, గృహనామంగా మారడం తరచు సంభవిస్తుంది. రాజులు పండితులకు అగ్రహారాలు దానాలు చేసినపుడు ఆ బ్రాహ్మణులకు ఆయా అగ్రహారనామాలు గృహనామాలయ్యాయి. ఒక వంశం వారు ఏదో ఒక గ్రామంలో తమ విద్యా ప్రావిణ్యాన్ని చూపినందువలన వారికి

అగ్రామ నామం గృహనామస్థానంలో నిలిచింది, గ్రామానికి కరణీకం చేసినందుకు గాను అతని ఇంటి పేరు సమసిపోయి అగ్రామనామమే గృహనామంగా స్థిరపడిందని పై ఉదాహరణలవలన తెలుస్తుంది.

ii. సీవాన స్థానాన్ననుసరించి : కొఱవి గోవరాజు గృహనామం 'కోవెల' యని ఆంధ్రకవుల చరిత్రకారులు చెప్పారు. తాళపత్ర పృతిలో 'కోవలె' అని చూచి నట్లు చాగంటి శేషయ్యగారు ఆం.క త.లో చెప్పారు. సాహిత్యపరిషత్తువారు 'కొఱవి' అని ప్రకటించారు. ఈతడు నియోగి బ్రాహ్మణుడు, ఆవస్తంభ సూత్రుడు, హరితసగోత్రుడు. నిజాం రాష్ట్రంలోని 'కొఱవి' అనే గ్రామాన్నిబట్టి ఈపేరు వచ్చివుండవచ్చు.

కొఱవి వెన్నయ్య క్రీ.శ. 13వ శతాబ్దివాడు. వెలనాటి పృథ్వీశ్వరుని రాజ్య సముద్ధరణుడు.

“హరి సిరిని వలచు సిరియును

నరుడుగ హరి గోరుఁగొఱవి వెన్నయ యెపుడు

స్వరక్తి ర్తి సతిని వలచున

వరునస్వరక్తి ర్తి యతని వలచు సతతమున్” అనే వద్యాన్నిబట్టి

వెన్నయ మంత్రి మహాదాత అని తెలుస్తుంది. ఇతని కుమారుడు పెద్దిరాజు 'పల్లె కొండ' రాజు మల్లనచే అందలములు, కంచెలు గైకొన్నాడని సింహాసన ద్వైత్రాంశికలో కొఱవి గోవరాజు పేర్కొన్నాడు. ఇతడు ఆర్వేల నియోగి బ్రాహ్మణుడు, హరితస గోత్రుడు, ఆవస్తంభ సూత్రుడు. “గుంటూరు సీమలోని ఒక కోనకు చెందిన సనదువోలు నెలపుచేసుకొని ప్రళస్తిపహించెను. అతని గృహము ఆ కొనయందుండెనని తెలియబడుటవలన అతని కాలమునుండి కొఱవి వారు కోనవారయినట్లు అభిప్రాయ పడుతున్నారు.” (దండనా;పు. 113)

కొలని వంశం వారి పూర్వపు గృహనామం ఇందులూరి. ఇందులూరి పురశాసనులవడంచేత (కరణమగుటచే) వీరికి ఇందులూరి వారని, తరువాత కొలను వీడు మండలేశ్వరులను పారద్రోలి ఆదుర్గాన్ని ఆక్రమించడంవలన ఇందులూరి ఇంటిపేరు మారి 'కొలని' అని ఏర్పడిందని ఆంధ్ర కవితరంగిణీకర్త పేర్కొన్నారు. (సం. 5, పు. 252)

బిల్లారి రాఘవాచార్యులు విప్లవ భావాలతో వినూత్న ప్రయోగాలు చేసి ఆంధ్ర నాటక రంగ చరిత్ర మీద తన ప్రభావంచూపిన మహానటుడు అతని అసలు ఇంటిపేరు 'తాడిపత్రి'వారు. బిల్లారిని నాలుగు దశాబ్దాలపాటు తన కార్యకలాపాలకు కేంద్రంగా చేసుకొనడం వలన అతనికి బిల్లారి రాఘవాచార్యులు అని పేరువచ్చింది. ఇతని తండ్రిపేరు అష్టావధానం నరసింహాచారి. ఇక్కడ తండ్రికి పూర్వపు గృహ నామం తాడిపత్రి కాగా అతడు అష్టావధానం చేయడం వలనేమో అష్టావధానం అనే పొరుషనామం గృహనామమై అతని కుమారుడైన రాఘవాచార్యులకు ఈ రెండింటిలో ఏదీ గృహనామంగా నిలవకుండా అతడు నివసించి ప్రఖ్యాతిచెందిన గ్రామమైన 'బిల్లారి' గృహనామమయింది. ఇతడు 1880లో జన్మించాడు. ధర్మవరం కృష్ణమాచార్యులు ఇతనికి మేనమామ. వివాస ప్రదేశాన్ననుసరించి వీరు తమ గృహ నామాలను కోల్పోయి ఆయా వివాసప్రదేశ నామాలను స్వీకరించినట్లు పై ఉదహరణల వలన తెలుస్తుంది.

iii. బిరుదులు లేక పొరుషనామాలు : 'బయకారం' అనేది పొరుష నామం. బయకారుడంటే సంగీత వివాంసుడని అర్థం. బయకారం రామప్పయ్యది పేరు ప్రతిష్ఠలుగల వంశం. రామప్పయ్య తండ్రియైన పెద తమ్మయ్య విజయనగర చక్రవర్తి అచ్యుత దేవరాయలవద్ద (1529-42) 'రాయసం' అనే మంత్రి పదవిని పొందాడు. ఈ పెద తమ్మయ్య (రాయసం తమ్మయ్య) రాజనీతిజ్ఞుడే గాక ధార్మిక చింతన కలవాడు. రామప్పయ్య గొప్ప రాజ్యతంత్రజ్ఞుడు. సంగీత సాహిత్యాలలో ఘనమైన పాండిత్యం కలవాడు. ఈతని సంగీత సాహిత్య విశారదతకు ఇతడు సంస్కృతంలో రచించిన 'స్వరమేళ కళానిధి' అనే సంగీత శాస్త్ర గ్రంథం సాక్ష్యం. రామప్పయ్య అచ్యుత దేవరాయల వద్దను, అళియ రామరాయల వద్దను, తన సంగీత విద్యను ప్రదర్శించి మెప్పుపొందాడు. అచ్యుత దేవరాయల వారి రాణి వాసపు స్త్రీలకు, అళియ రామరాయల కుమార్తెలకును సంగీతం నేర్పిన విద్యాగురువు. అందువలననే ఇతనికి 'రాయసం' అనే ఇంటి పేరుపోయి బయకారం అనే ఇంటిపేరు వచ్చింది.

ఏనుగు గృహనామం గలవారి పూర్వపు ఇంటిపేరు 'పైడి పాటి' వారు. పైడిపాటివారి పూర్వులలో జలపాలామాత్యుడనే అతడు తన ప్రభువువల్ల ఏనుగును బహుమతిగా పొందడం వల్ల ఆవంశంవారు 'ఏనుగు' వారయినట్లు ఏనుగులక్షణ

కవి తన సుభాషిత రత్నావళిలో పేర్కొన్నట్లు ఈ క్రింది సీసపద్యం వలన తెలుస్తుంది.

“--- శ్రీపైడి పాబీ సింగన మంత్రి
వంశాగ్ర గణ్యుడై వరలునతని
మహిమ సంతాన క్రమమునను జలపాల
సచివుడొప్పె బలారి సచివ సముడు

గజపతి క్షితి భర్తచే గజము తోడ
నగ్రహారములతడు పరిగ్రహించె
నెలమి నేనుగు వారన్న ఇంటిపేరు
గలిగెనతనికి గజలాభ గరిమ వలన” — ఈ ఏనుగు

బహుమానం క్రీ.శ. 1500 ప్రాంతంనుండి ఆమలులోనికి వచ్చినట్లు తెలుస్తుంది. కొందరు తాము పొందిన బిరుదుల, బహుమానముల పేర్లను ఇంటిపేర్లకు మారుగా నిల్పుకున్నారు.

iv. వృత్తి ననుసరించి : తాపీ ధర్మరావుగారి ఇంటిపేరు ఈ కోవకు చెందిదే. చేస్తున్న వృత్తినిబట్టి ఇంటిపేరు జారీపోయిన సంఘటనలున్నాయి. ఆంధ్రనాటక పితామహ బిరుదాంకితులైన ధర్మవరం రామ కృష్ణమాచార్యుల వారు క్రీ.శ. 1853 లో అనంతపురం జిల్లా త్వాదిపత్రి తాలూకా, ధర్మవరం గ్రామంలో మాతామహుల ఇంటిలో జన్మించారు. వీరి పూర్వుల నివాసం కూడ ధర్మవరమే. ఈ వంశంలో పెద్దకొడుకు కృష్ణమాచార్యులని పేరుపెట్టడం ఆచారం. వీరి తండ్రి, తాతలపేర్లకూడ కృష్ణమాచార్యులే. వీరు జన్మించేనాటికే వీరి తండ్రి కృష్ణమాచార్యులుగారు ధర్మవరం వదిలిపెట్టి బళ్లారిలో స్థిరపడ్డారు. వీరు ఆంధ్రోపన్యాసకులయినా, వైద్యులుగా ఎక్కువ ప్రసిద్ధి పొందారు. అందువలన వీరిని వైద్యం కృష్ణమాచార్యులనేవారట. ధర్మవరం గ్రామానికి చెందిన వారు కావడంవల్ల ‘ధర్మవరం’ కృష్ణమాచార్యులనే వారు. ఇంటిపేరు కొమాండ్డూరు. మొత్తంమీద వీరిపేరు ‘వైద్యం ధర్మవరం కొమాండ్డూరు’ కృష్ణమాచార్యులు అయింది. (ధర్మ.రా.పు. 8). తండ్రికి గృహనామాలస్థానంలోనున్న పొరుష నామాలను వదిలి వారి గ్రామ నామమైన ధర్మవరమునే కుటుంబనామంగా స్వీకరించారు. అందువలననే వీరు ధర్మవరం రామ కృష్ణమాచార్యులుగా వ్యవహరింపబడ్డారు.

V సంస్కృతీకరణ : కొందరు తమ గృహనామం బాగుండలేదనో, అస్థి లార్థాన్ని యిస్తుందనో, సంఘంలో గౌరవం మెరుగుపరచుకోడానికో ఇంటిపేరును సంస్కృతీకరించుకున్నారు

“ప్రభంజన వంశాబ్ధి రాకా శశాంక—

అభినవ నన్నయ భట్టారకా హోబలపర్యాహ్వయకవి—” అని

కాళిందీ పరిణయకర్త తన గృహనామాన్ని, వ్యక్తినామాన్ని సంస్కృతీకరించుకొని పేర్కొన్నాడు. ఈ కవి రచించిన అహోబలపండితీయంలో “ప్రభంజన వంశ ముక్తా మణినా— అహోబల పత్యాచార్యేణ” అని ఉన్నది. దీనినిబట్టి ఇంటిపేరు ప్రభంజనము వారనీ, కవిపేరు అహోబలపతి అని తెలుస్తుంది కాని జయంతి రామయ్య పంతులుగారు ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రిక 15వ సంపుటము 2వ సంచికలో ప్రకటించిన అహోబలపండిత వీరికా స్థానములో 75లో “వాతూల వంశేవ తతాభూయః” అనియు, 79లో “వాతూల వంశాగ్రణీః” అనియు నుండుటచే నీకవి ఇంటిపేరు ‘గాలి’ వారని స్పష్టపడుచున్నది. ఈ విషయమై శ్రీరామయ్య పంతులుగారు ఇంటిపేరు ‘గాలివాచ’ అనియు, కవికి మొదటి పేరు నరసరాజు అనియు వ్రాసిరి. నరసింహస్వామి అహోబలక్షేత్రాధిపతి కావున వారట్లాహించి యున్నారు. ఇంతేకాక ఈకవి కుటుంబమువారు గుంటూరు మండలమున విను కొండ తాలూకాలోని ‘ముమ్మడివర’ గ్రామమందున్నారని కూడా వ్రాసియున్నారు. కావున వ్యవహారమందట్లు గాలి నరసరాజుని యుండవచ్చు. ఈ పుస్తకమునకు కవి వంశస్థులలో నొకరు ప్రతి వ్రాసినారు. * చివర స్వస్తిశ్రీ విజయాభ్యుదయ శాలివాహన శక విర్షంబులు 1822 అగు నేటి శార్వరినామ సంవత్సర ఆషాఢ బిశుగు వారం వర్కు ప్రభంజనం వెంటట సుబ్బయ్య శాస్త్రిగారి కుమారుడు లక్ష్మీనారాయణ వ్రాసుకొన్న కాళిందీ కన్యాపరిణయము” అని రాసిరి. ఇలా గృహ నామాలను సంస్కృతీకరించడం అనేక చోట్ల కనిపిస్తుంది. ఇచట ‘గాలి’ అనే గృహనామాన్ని ‘ప్రభంజనం’గా మార్చుకున్నారు.

పెనుగొండను సంస్కృతీకరించి ఘనగిరి అని ఇంటిపేరు మార్చుకున్నారు. రామడుగుల వారు వ్యాకరణం వ్రాసి మార్చుకున్నారు. పైయా రరణం రామానుజా చార్యులు గొప్ప సంస్కృతాంధ్ర పండితుడు. ఇతడు చిన్నయసూరి శిష్యుడు, మహా భారతం అదిపర్వమంతటిని వచనంగా మార్చాడు. ఈతని కాలంనుండే ఈ గృహ నామం వాడుకలోకి వచ్చి ఉండవచ్చు.

vi. ప్రసిద్ధ పురుషులనుండి

“ధరయథావాక్కులా న్వయు ల్తత్వ విదులు
 వారిలో నొక్కనద్గురుండ మిత యశుడు
 అన్నమూరాధ్యుడని యెడ నాన్యసుతుని
 వంశ వృద్ధిని ---- ----” చః

యథావాక్కుల వంశమే క్రింది పద్యం వలన సోమరాజు వారుగా మారినట్లు తెలుస్తుంది.

“సోమరాజు కీర్తికాముడై విలసిల్లె,
 దనదు సంతతికిని ధరణి యందు
 గోవనాన్య సుతుడు గృహనామధేయుడై
 పెంపుబడసెఁబ్బి స్తుతింపజనులు”

యథావాక్కుల వంశం సోమరాజుగా మారడానికి కారణం “అన్నమయ్య గారి వంశావళి” అనే గ్రంథంలో వెంకట శివుడు గారు చెప్పిన పై పద్యం వలన తెలుస్తుంది. యథావాక్కుల వంశంలోని సోమరాజు ప్రసిద్ధుడై ఉండడం వల్ల అతని నాటినుండి ఆవంశానికి యథావాక్కుల వారనే పేరుమారి సోమరాజువారనే పేరు కలిగింది. ఇప్పటికీ ఇదే వాడుకలో ఉంది.

ఒక వంశంలో ఏదో ఒక పురుషుడు ప్రసిద్ధి చెందినపుడు అతని పేరే ప్రసిద్ధిచెంది గృహనామ స్థానాన్ని అలంకరిస్తుంది. కొమరోశి అనే గృహనామం గల రామావజ్ఞులు పేర రామావజ్ఞుల అనే ఇంటి పేరు వచ్చిందని కొండుభట్టు తన కవీల గోసంవాదంలో ఇలా పేర్కొన్నాడు.

‘అమౌసీంద్ర కులంబున
 శ్రీమర్కమరోశి వంశ కేఖరు డగుచున్
 రామావజ్ఞులు డనగ ను
 ధీమాన్యుండు దయ మయ్యెదేజుంబెనగన్’

“రామావజ్ఞులుకాత్మ సత్యవచనారంభ ప్రచారంబునన్
రామాధీశ్వరుడే యనంగ దన పేరన్ పంః ముప్పొంగను
ద్దామ ప్రేమ జెలంగ వ్యాసముని ప్రత్యక్షంబునై సద్వర్
స్తోమం దీయ నొసంగె సర్వజన సంస్తూయ ప్రభావంబునన్”

కొమరోళి అనే ఇంటిపేరు గల రామావజ్ఞులును ఆపంశంలో ప్రసిద్ధి చెందినందున అతని పంశానికి అతని పేరే గృహనామమయింది.

vii సందిగ్ధస్థితివలన : కవులు తమ ఇంటిపేరు ఎక్కడా చెప్పుకోనందున సాహితీప్రియులు ఆయా కవులకు సంబంధించిన అనేకవిధనామాలను గృహనామంగా నిలవడానికి ప్రయత్నించారు. ఎట్టయ తన ఇంటిపేరు ఎక్కడా చెప్పలేదు. విప్రనారాయణ చరిత్ర కవి తన ఆశ్వాసాంత గద్యంలో ఇది “--ప్రభంధ పరమేశ్వర పంశ పవిత్ర లింగన మనీషి పుత్రశ్రీ కాకహస్తీశ్వర దయాసహాయ చెదల్వాడ మల్లయనామధేయ ప్రణీతంబైన --” (విప్ర, ఆశ్వా. గ. పు. 66) అని తాను ఎట్టిన పంశ స్తుతనని చెప్పుకున్నాడు. కృతి అవతారికలో

“--నీయనుంగు ముత్తాతయుఁ దాతయున్బువి విధాతలు

మల్లన ఎట్టినాహ్వాయుల్” అని పేర్కొనుటవలన ఎట్టినకు ఇతడు చిన మనుమడని తెలుస్తుంది.

“దురిత హరు ప్రబంధ పరమేశ్వరుని జెడ

ల్వాడ నిలయు నాదు పంశకర్త

ధన్యమూర్తి శంభుదాసు నెర్రా ప్రెగ్గ

డనుతింప బ్రహ్మకును దరంబె” అన్న మల్లయ్య

సాక్ష్యమేగాక “క్రీ. శే. ప్రభాకర శాస్త్రి సంపాదించిన ఒక ప్రాచీన పద్య సంకలనంలో ఒక పద్యం చెడలువాడ ఎర్రాప్రెగ్గడ రచన అని లభించినట్లు వారు ప్రకటించిన ఎర్రాప్రెగ్గడ రామాయణ పద్యంలో ఉంది” (రెడ్డి, సం. పు. 40)

ఎట్టిన ఇంటిపేరు ఏర్పూరి వారని ఆంధ్రకవుల చరిత్ర మొదటి సంస్కరణములో వీరేశలింగం పంతులుగారు రాశారు. తరువాతి సంస్కరణలో చదలవాడ వారని సరిదిద్దుకున్నారు. అలా భ్రమ పడడానికి కారణం ఎట్టిన లనేళ్లు

లుండడమూ, మన ఎఱ్ఱన తన ఇంటిపేరు ఎక్కడా చెప్పక పోవడమూ, భాగవతం ఆరవ స్కంధం వ్రాసిన ఏర్పూరి సింగయ “ఏర్పూరి శానమండెర్పొగ్గెగ్గడ” అని చెప్పడం చేతనని వారే చెప్పుకున్నారు. కాకరవర్తి నుండి చెదలువాడకు మారిన తరువాత ఎఱ్ఱయ ఇంటిపేరు చదలవాడ అయి ఉండాలి. చెదలువాడకి పూర్వం ఎఱ్ఱన పూర్వులు కాకరవర్తిలో ఉండేవారు. కాని అరణ్యవర్వశేష రచన నాటికి ఆతడు గుడ్లూరులో ఉండేవాడు. రెడ్డిదొరిల ప్రాపకం కుదిరాక ఎర్రయ చెదలువాడలో కాపురం పెట్టాడు. ఆస్థాన కవిగా అద్దంకిలో ఉన్న ఇతని నివాస స్థానం చదలవాడే అయ్యుంటుంది. ఇంతకు మునుపు ఏదైనా, చెదలువాడ నివాసమైన తరువాత అదే అతనికి గృహనామ మనడానికి సందేహంలేదు.

తిక్కన తాతగారు మంత్రి భాస్కరుడు. నిర్వచనోత్తర రామాయణంలో -

“సారకవిశాఖిరాము గుంటూరు విభుని
మంత్రి భాస్కరు మత్పితామహునిదలచి
యైన మన్నన మెయిలోక మాదరించు
వేటనాకృతి గుణములు వేయునేల?” అని వుంది.

తిక్కన తాత గుంటూరు విభుడని పేర్కొనడంచేత అతని గృహనామం గుంటూరు వారని కొందరు పేర్కొన్నారు —

“మనుమసిద్ధి మహేశ సమస్త రాజ్య
భార ధారేయుడభిరూప భావ భవుడు

కొట్టరువు కొమ్మనామాత్య కూర్మీసుతుడు” అనే చోట

కొట్టరువు అనేది గృహనామంగా వాడబడింది. ఈతని గృహనామం గుంటూరు వారని, పావులూరి వారిని, కొట్టరువు వారిని పలు అభిప్రాయాలున్నాయి. కొట్టరువు ‘కోష్ఠాగార’ శబ్ద భవం.

ఒకే పేరుగల వ్యక్తులు పలువురున్నప్పుడు అందులో ఒక ప్రత్యేక వ్యక్తిని నిర్దేశించాచనికి తండ్రిపేరును జతపరచే అలవాటు అనేక భాషా కుటుంబాలలో ఉంది. సాహిత్యంలో అందుకు ఉదాహరణగా మాదయగారి మల్లన కన్పిస్తున్నాడు. మాదయగారి మల్లన ఇంటిపేరు ‘అయ్యంకి’ అయ్యుండొచ్చునని ఆంధ్రకవి

తరంగిణీ కర్త ఊహ. ఇలాంటి వారి ఆగృహనామాలు పోయి తంప్రిప్పేర్లే గృహ నామస్థానంలో వాడబడ్డాయి.

ఇమ్మడి వెంకట రెడ్డి కొడుకు గోపాలరావు. ఇతడు చైవభక్తుడు. మహా పండితుడు. విద్వత్కవిసార్వభౌముడు. ఇతడు తెలుగు, పార్శ్వతోబాటు సంస్కృత ప్రాకృతాది అష్ట భాషలలో పాండిత్యం సంపాదించాడు. ఆరాజు పాండిత్యాన్ని ప్రశంసించి అనాటి విద్వత్సభ వారు ఆయనకు 'అష్టభాషా' గోపాలరావు అని బిరుదును ఇచ్చి సత్కరించారు. ఇతడు 'రామచంద్రోదయము' అనే సంస్కృత యమక కావ్యాన్ని అతిజటిలంగా నిర్మించి. దానికి తానే 'విజ్ఞేయార్థ దర్పణము' అనే వ్యాఖ్యానం రచించాడు. అప్పటి కుతుబ్ షాహీ నవాబు 'అబ్దుల్లా కుతుబ్ షాహీ' గోపాలరావుకు 'బహరీ' అనే బిరుదును ఇచ్చారు. 'బహరీ' అంటే ఫార్సీ భాషలో 'దేగ' అని అర్థం. దేగవలె ఇతడు తన శత్రువులను ఎంత దూరం నుండైనా సంహరించగలడని ఈ బిరుదు నొసంగారట. కనుక ఆయనకు 'అష్ట భాషా బహరీ గోపాలరావు' అనేపేరు ఏర్పడింది. ఇదే అతనికి గృహనామం అయింది. (తెలుగువాణి, స.శి. 1978, పు. 46)

ఇక అయ్యలరాజు రామభద్రకవి ఇంటిపేరు విషయంలో విమర్శకులు వివిధ అభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చుతున్నారు. కొందరు వీరి ఇంటిపేరు అయ్యలరాజువారు అంటే, మరికొందరు రాయకవి వారు అన్నారు. మరికొందరు 'పుత్తేటి' వారు అని నిరూపించడానికి ప్రయత్నించారు. 'రాయకవి యగు అయ్యలరాజు వంశ్య ననఘ' అని రెట్టమత శాస్త్రవచనం. 'అయ్యలరాజు వంశ్య' అనడం వలన అయ్యలరాజు వారనేది వంశనామమనీ, అయ్యలరాజు మొదలుకొని ఆ సంతతి వారందరూ అయ్యలరాజువారే అని ఊహించవచ్చు. రాయల ఆస్థానకవి అయి నందున ఇతడు రాయకవి అయివుండవచ్చు. అనాటి నుండి ఈ వంశం వారికి 'రాయకవి' వారని కూడా వంశనామం నిల్చిఉండవచ్చు. రామభద్రకవి వంశీయు లెవ్వరూ తమ వంశనామం 'పుత్తేటి' వారని పేర్కొలేదు. కాని గణపవరపు వెంకటాచారి, లింగంగుంట తిమ్మకవి ఇతనిని పుత్తేటి రామభద్రయ్య అనే వ్యవహరించారు. పుత్తేరు గ్రామ నామమై ఉండవచ్చు. ఇది ఇంటిపేరుగా మారింది లేనిదీ తెలియదు. ఇందు ఏది అతనికి గృహనామమో చెప్పడానికి ఆధారం లేదు.

నారాయణభట్టు గృహనామం 'వానస' వారు. నన్నయ రచించిన 'పాయక పాకశాసనికి' అన్న పద్యంలో 'దానును' అన్న శబ్దానికి బదులుగా దక్షిణ దేశము నుండి సంపాదించబడిన ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్కార్యాలయ మందుంచబడిన ఒక పత్రికలో 'మానస' అని ఉన్నది. వానస అనుటకు బదులుగా విలేఖకుడు పొర పాటున 'మానస' అని రాసి యుండవచ్చు. 'దానును' అనే పాఠం కంటే 'వానస' అను పఠమే సమంజసంగా తోస్తుంది.

'మడికి' సింగనకవి రచించిన పద్మపురాణాన్ని కృతిపొందిన కందనమంత్రి ఇంటిపేరుకూడ 'వానస' వారే. కాని అతడు కాశ్యపగోత్రుడు. దాక్షరాయమందున్న ఒక శాసనంలో (ద హిం. శా. సం. ౨ సంఖ్య ౧౦౪౨) "దాక్షరాయ నివాసః కాశ్య పగోత్రోగామచమూపః నాగనశర్మ పుత్రో వానస భూదేవ వంశ వారిజమిత్రః అల్లనశౌరిః" అని యున్నది.

కాని నారాయణభట్టు హరితన గోత్రుడు. 'వానస' వారిలో రెండు మూడు గోత్రముల వారుండి యుందురు. హైదరాబాదు గవర్నమెంటు వారు ప్రకటించిన నాగాయి శాసములలో దాకలయిన గోవింద రాజు మొదలయిన వారుకూడ 'వానస' వంశీయులే. వారు పశ్చిమ చాళుక్యుల కడ మంత్రులుగను, దండనాథులుగ నుండిరి. కానివారు పసిష్ట గోత్రులయినట్లు కన్పించుచున్నది. నారాయణభట్టు తండ్రి శౌచాంజనేయుడను నామాంతము గల శంకరామాత్మ్యుడు. తండ్రికి అమాత్య శబ్దమును ప్రయోగించుటచే నారాయణభట్టు నియోగి శాఖ బ్రాహ్మణుడని చెప్పవలసి యున్నది". (ఆం క.త, సం. 1, పు. 124)

ఇట్టి ఇతిహాసాల యవార్థం ఎల్లా ఉన్నా సున ఇంటిపేర్లు వింతవింత పరిణామాలు పొంది నేటి స్థితికి వచ్చాయి. ప్రతి పేరుకి అర్థం ఉండి ఉంటుంది. కాని ఆపేరు వర్ణవర్ణ నోళ్లలో పడి ఎంతో మార్పు చెందడం చేత వాటి అసలు రూపం మరుగున పడిపోతుంది. ప్రాచీన కావ్యాలలో, ప్రబంధాలలో కొందరు కవులు తమ ఇంటిపేర్లను పేర్కొనక పోవడంవల్ల వారి కృత్యవతారికలోని గవ్యాలల్లోను, వంశ వర్ణనల్లోను ఉన్నవి విశేషణాలో, ఇంటిపేర్లలో తెలియక తీరమకపెట్టడమే ఈ మార్పులకు కారణంకావచ్చు.

వంశవర్ణనలు : దండయాత్రలకు వెళ్ళిన సమూహాన్ని, సభకు విచ్చేసిన

వారిని పేర్కొనే సందర్భాల్లోను కవులు అనేక గృహమాలు గలవారిని పేర్కొన్నారు. ఆయాగృహనామాలు ఎలావచ్చాయో వానికి వ్యుత్పత్తులు చెప్పక పోయినప్పటికీ ఏ ఏ గృహనామాలు ఏకాలంలో ఉన్నాయో తెలుసుకోవడానికి ఈ ఘర్షణలు ఎంతో ఉపకరిస్తాయి. కొంతమంది వారి ఆత్మీయుల లేక ఆశ్రితుల వంశాలను పేర్కొంటూ, ఆవంశ పరాక్రమాలను, గొప్పదనాన్ని పెరించిన సందర్భాలు కూడ లేక పోలేదు.

“దారా వారును బేర్ల వారు సుజనాధారుల్ రసజ్ఞుల్ గుణో
దారస్వాంతులు మోట మచ్చి కులజుల్, ధర్మజ్ఞులున్ దినమం
దారుల్ మాపసుమర్తి వారు, సరసుల్ నారాయణం వారలు
న్నారెంకెం దరో తావకీన కృతి సన్మానించు వైశ్యాగ్రణుల్”

“సరసులు పెంటపాటి కులసాగర పూర్ణ సుధాకరుల్, ద్విజా
దరణ మనస్కులై తనరు ధన్యులు వొబ్బిలి శెట్టివారు, నీ
కరయఁ బురాతనంపు హితులొడురెకా మనయాత్మకూరి ధీ
వరులిక నేమిలోపము భవ --- -- -- --”

“పట్టణంబున ఆర్యవైశ్యప్రముఖులందుఁ బేరు గన్నారు మాటూరి వారు
సకలార్యములపట్ల సాహసౌదాభ్య విస్తారులే సుమీ కట్టమూరి వారు
దేవ భూదేవ నేవా విశేషమ్ములఁజెలగు వారలు బొడ్డుకులము వారు
సకలార్యమనవైశ్య సంఘంబునం జాల కీర్తి గన్నారు గుగ్గిలము వారు

“ఘనులు సూరంపలి కులంపు వణిజులెల్ల
నయ విచారులు పెన్నమాన్వయులు గూడ
నింకనున్నారు ఘనులు పేరెక్కెనట్టి

వైశ్యకుల రత్నములు పురవరమునందు” (కన్యకా, పు. 4)

కాకతీయుల కాలంలో శౌర్య పరాక్రమ సంపన్నులయిన నాయకులను గౌరవించడం వారి రాజనీతి. 1279కి ముందే కేంద్రంలోని వ్యవస్థకు బలంచేకూర్చడానికి కాకతీయుల కాలంలో దేశాన్ని 77 మండలాలుగా విభజించి సమర్థులైన నాయకులను నియమించారు. ఈనాయకరాలలో వివిధ జాతులకు చెందిన (బ్రాహ్మణ, శూద్రులు, వైశ్య, మొన) అనేకులున్నారు.

రేచర్ల ప్రసాదిత్యుడు
 మల్దేవ పాత్రుడు
 అనాచి మల్దేవుడు
అల్లు రుద్రమదేవుడు
 మురారి మల్దేవుండు
షేడుకూరి రామ
అమ్మనబోలి రుద్రదేవుండ
పోతుగంటి మైలు
 కొండపర్తి గణపతి పుండు
 దాదినాగదేవుని సమాదేవుండు
కొలిపాక నాగిరెడ్డి
తాడితర్తి గన్నారెడ్డి
చంద మల్లారెడ్డి
బాచి బూచారెడ్డి
గడ్డి మన్నారెడ్డి
బాచి పెంచలమల్లారెడ్డి
బెడదకోట భైరవుండు
 కరణకుమారుండు
 రాణిక్క దేవుండు
 సోమిరాజు యేలుడు
 అభంగ రాహుత్తరాయం
 అన్నమదేవుని వెంక
 గుండయంగండు
 యుంట వెంక
 కొలని రుద్రదేవుండు

ముప్పిడి నాయకుడు
కోవూరి నాచి దేవుండు
కొలయ ముగ్గుండు
 కొఱప నిశ్యంగుడు
 మగతల గణపతి దేవుండు
గుండయ నాయుండు
చెఱుకుతోట చెన్ను
సట్లవారి బాలయ
 కుమార గణపయ
 ఎత్తడి బాలయ
 గోన కట్టారెడ్డి
మల్లాది పోతయ
 మూరయ సాహిణి
 మచ్చ రుద్రదేవుండు
 ఎఱ్ఱసాహిణి
పెదకూచి రుద్రదేవుండు
 అప్పక మల్దేవుండు
వీణె కుప్పయ
 గోవుల పోచినేడు
 మాచర్ల నాగువెంక
 కొటుమల్లు వెంక
 పారువార బ్రాహ్మవెంక
 ఉండవిల్లు వెంక
 దిట్టకాము వెంక" (ఓరు.చ.పు. 19)

ఈ నాయకులు దుద్రమదేవి కాలంలోను, ప్రతాపరుద్ర చక్రవర్తి కాలంలోను ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది.

‘కాటూరి’ తన గ్రామంలో ఉన్న పూరిళ్ళ పోయి మండువా భవనాలు వచ్చాయని, ఎఱ్ఱబియ్యం పోయి రాజనాలు వచ్చాయని, 18 కులాలువారు ఉన్నారని పేర్కొంటూ అనేక వంశస్తులను పేర్కొన్నాడు.

“మనపాతియై వాసిగన్న భాగవతుల

హనుమద్బుధుడు శిష్టులందు మేటి

పాణినీయముగాశిఁ పతియించి వచ్చిన

ప్రాతూరి శంకర రామసూరి

సంగీత విద్యావ్యసన ముగ్గుటాంతో

నలవడినట్టి పెండ్త్యాల వారు

అనఘ వర్తను లింగువాన్వయులు, సవా

చారశోభితులుప్పలూరి వారు

యక్షగానమ్ములాడి పేరందినట్టి

సాత్రానులు, సోదిచెప్పెడి వృత్తికోడ

పరికెమ్మిగులవారు మా పల్లెటూరు

కొలువు జువితె యొనర్చిరి కళలరెల్ల “(గుడిగం, పు. 7-8).

“కాలుపెట్టినేల నెల్లను గవి

గడ్డ జేయనేర్చు కమ్మవారి,

రథము కుభమెయింగ నట్టి కాపులకు మా

యూరు కాణయాచియై రహించె”

కవి తన పాలిస్త్రీ హృదయము, గుడిగంటలలో ‘మావాళ్ళు-మామూలు’ అని వారి గ్రామంలో ఉన్న ప్రజలను, వాతావరణాన్ని వర్ణిస్తున్నాడు. ఆ గ్రామంలో

విజయదశమినాడు భేతాళ, ఆయుధ పూజలు చేస్తారట, కాలుపెట్టి నట్టి నేలను గనిగడ్డ చేస్తారట కమ్మవారు. కావునకూడ అభంకుభం ఎరుగని వారని చెప్తూ అనేక వంశాలను పేర్కొన్నాడు.

“అభిమాన ధనులు నార్లా న్వయులును, ని
శృంక సాహసులు వెల్లంకి వారు
కలిమియు, బలిమియు. జెలువారు కడియాలు
వార, లావెంటి వేమూరి వారు
సదుపాయ జీవనాస్పదులు నాగళ్ళ వా
రైతివాదులగు సూర్యనేని వారు
కరిసెనమ్మన సక్తిగల వెలగా వారు
కడునోర్మిగల యేర్లగడ్డ వారు
పాడి దప్పని కంబముపాటి వారు
పేరుగల సూర్యదేవర వారు నిట్లు
పలుతెగల కమ్మ నాయకుల్ హలముఖాన
పల్లయ నొసంటి దిద్దిరి భాగ్యరేఖ

“అభిజనాభిమానులకుటిల వర్తనుల్
తైర్య విఘ్నములును దారమతులు
గుట్టుమట్టుగలుగు గుఱ్ఱాల పేరింటి
కావులుండు నాయకరము దాల్చి”-(గుడి.గం.పు.9).

ఈ పై తెగల వారంతా కమ్మవారని, కావులని తెలుస్తుంది. బనవేశ్వరుని గూర్చి పండితారాధ్య ప్రలాప కథనంలో భక్తుల సమూహాన్ని గురించి చెప్తూ

“మడివాలు మాచయ్య మడుగు వర్పితివా
ఒడవర బ్రహ్మయ్యఁ బనియుఁ బంచితవా
కిన్నెర బ్రహ్మయ్య గిక్కరించితివా

కన్నడ బ్రహ్మయ్య గనుమొరింగితివా
శూలద బ్రహ్మయ్యఁజూపుదప్పితివా
మోళిగ మారయ్య మోసపుచ్చితివా
తెలుగు జొమ్మయ్యగారి దిక్కు మఱచితివా
కలకేర బ్రహ్మయ్యఁగలరఁబుచ్చితివా
గజ్జేకు మననయ్య బుజ్జగించితివా
యజ్జదానయగారి నాగడించితివా
బొడ్డల బాచయ్య వెడ్డు వెట్టితివా
వెడ్డునాగయగారి వెడగు వర్చితివా
దనగణ సింగయ్య దక్కువెట్టితివా
ముసిడి చౌడయ్యగారి ముండు వెట్టితివా

సురగి చౌడయ్యగారిఁ జొక్కువెట్టితివా” (పండితా, పు. 208)

మిక్కిలి ప్రసిద్ధిచెందిన ప్రాచీన భక్తసమూహమంతా నీకుక్షిలోనే ఉన్నారు కదా, బసవన్న శంకాగ్రగణ్యుజ్ఞి ఏల మింగావు? అని ప్రశ్నిస్తూ కవి ఈ కింది వారిని పేర్కొన్నాడు.

“--దానకేసయ్య, ధూర్జటి కేశిరాజయ్య - (పండి. పు. 209)

“నేనాది రామయ్య

జేరమ రాజయ్య -- --

-- -- సిద్ధరామునిని

సుంకర బింకయ్య సురియ చమడయ్య

శంకర దానయ్య వెంక మంచయ్య

బాపూరి బ్రహ్మయ్య బాచి రాజయ్య--” (పండి. పు. 237)

అఖిల దేశాల పరుసలను పేర్కొంటూ ఆంధ్రదేశ పరుసను చెప్పాడు. అందులో తాను మల్లయ్యను ఏటేటా కొలవడానికి వెళ్తానని, చుక్కల పర్వతం ఎక్కుతానని చెప్తూ, ఆ దారిలో తాను ఏ ఏ క్లేవ భక్తులను కొలుస్తాడో వివరించాడు.--

‘శృంగి బొజ్జయ ను త్తమాంగవేళి

సంగద బసవన్న శరణని కొలుతు,

బండితారాధ్య శ్రీవతి పండితయ్య

బండారు బసవన్నఁ బాయకకొలుతు

శంకర దాసయ్య లెంక మంచయ్య

బంకయ్య శివరాత్రి వెంకయ్య

మోళిగ మాదెయ్య మున్నయ్య శరణు

కోవూరి బ్రహ్మయ్య గొగ్గవ్వ శరణు

కిన్నర బ్రహ్మయ్య కేశి రాజయ్య

కన్నడ బ్రహ్మయ్య గణ దాసి శరణు;

బాచయ్య, సవదర నాచయ్య, బచ్చి

బాచయ్య మడియూలు మాచయ్య శరణు

సిరిగిరి మల్లయ్యశరణు——” (పండి, పు. 243)

సూరసాని కథలో భర్త లేని నమయంలో ఆమె పూర్వంలా జంగమారాధనలు చేస్తూ వైధవ్యంలో కూడ కైవ చిహ్నాలను వదిలలేదట. అందుకు విపులు కోపించి రాజుగారికి విన్నవించగా బంధించమని ఆజ్ఞజారీ చేశాడట. ఆమెను బంధించడానికి విప్రప్రముఖుడు విపులను, తలవరులను పిలిచాడట. అప్పుడు ద్విజులు, తలవరులు, తీర్పరులూ, ప్రజలూ ఉన్నవిధంగానే వచ్చేశారట. ఆ వచ్చిన వారెవరో ఈ క్రింది విధంగా వర్ణించాడు.

“మత్తలారులఁ బిల్వదను నంతలోన

సోమయాజుల పెద్ది రామనభట్టు

దామోదరప్పన వామన కూచి

గేశనపెద్ది శాస్త్రి కేమనమడ

వాళము మైలారు భట్టు పాధ్యాయ

నప్పట్ల పెద్ది యంశమసూర బోతి

నప్పు కేశవుడు సంఘనంబ మాధవుడు

— — — గూడెన గారి కుమ్మే

యష్టము వారి పెన్నొజ్జలు గంప
కృష్ణమ్మ, యరగడ్డ కేమన కూచి

(పర) పరి గడ్డు వారి కుప్పన యాడి వంగ(ర)

(యగెన) పరక యజ్ఞమ యుండి భాస్కర యొజ్జ(గంటి)

మేడి చెట్టయి తన మిండ వల్లభుండు

దూడగడ్డప్పన దుష్ట రాఘవుండు(దుడ్డు)

(ఎ) నెత్తుగాలై తన యీ శ్వరభమ్మ (పండి, పు.90)

ఏ ఏ ఇంటిపేర్లు గలవారు కరణీకములు చేసి చిరకాలంగా ప్రసిద్ధి చెలవారో ఆ గణక వరులను గూర్చి కృతి రచిస్తానని వారి గృహనామాలను ఈ క్రింది విధంగా చెప్పాడు కవి.

కరణీకముల గల్గు గణకవరులు

గృహనామధేయముల్ కృతిగా రచించెద

చిరకాలముగ సుప్రసిద్ధులైన

కరమొప్ప గుడి పల్లి గార్లపాడెనుముల

పల్లి, కంచన పల్లి పరగమామి

డేల బోయిన పల్లి యేవూరు వకంగి

యెడవల్లి యేదు నూరేర్పడంగ

ముప్పవరపు వారు మొదలుగా పదిరెండు

నామములగలవారు సేమముగను——“(బాటు’ర, పు.96).

“నిశ్చలైశ్వరులు నిరుపమభక్తులు

మంత్రీ సింహాలు నిడమ ర్తివారు

నఖిల దిగ్వితుల నాది సంపద్యంతు

లైన దారావారు సనుపమాను

లైన దుర్గావారునట్టి చెన్నావారు

మాజేటి వారును మండవిల్లి

వారు నక్కంవారు బత్తివారును బచ్చి

గోళ్ళవారును గొనకళ్ళవారు

మ స్తుగాగల శిష్యులు 300 మంది--" (సత్య, అవ, పు. 39).

భాగవతుల నరసింహ శర్మ తమ భాగవతుల పంశాన్ని గూర్చి 'శృంగార సంధ్య' అనే గ్రంథంలో ఇలా పేర్కొన్నాడు.

"పండిత స్తవనీయ వైభవ ప్రాభవ ప్రౌఢులు శ్రీ భాగవతుల వారు

హృద్వానవద్య సద్విద్యా మహోద్వాన పాలకుల్ శ్రీ భాగవతులవారు

వితత వితరణ సంప్రీణితాశ్రిత జన ప్రణతులు శ్రీ భాగవతులవారు

సకల భూపాలక ప్రకటిత ప్రఖ్యాత వైద్యులు --

ఆతుల సుమతులు శ్రీ భాగవతుల వారు ---" (శృం, సం పు. 4).

పురాణాలు చదివి వినిపించినందువలనో హరికథలు చెప్పినందువలనో వీరి పూర్వులకు ఈ గృహనామం కలిగి ఉంటుంది. ఇదిపేరుషనామం.

పల్నాటి వీర చరిత్రలో అనుగురాజు యాత్రకు వెళ్ళేటప్పుడు అతనితో 72 గోత్రాలవారు, పన్నెండిండ్ల పద్మనాయకులు వెళ్ళారట. వారెవరో కవి ఇలా పేర్కొన్నాడు.

"--అను పలుకులు వినియాత్మ బంధువులు

అరుదెంచి రావేళ నారాజువెంట

కోరి డెబ్బది రెండు గోత్రాలవారు

పరగ పన్నెండిండ్ల పద్మనాయకులు

ఆవాల వారును నమ్మతు వారు

పైడిచుక్కలవారు పాలెము వారు

అట్లూరి మట్లూరి యాఖ్యల వారు
ముతుసాని వారును ముయ్యూరి వారు
కొండ విదుల వారు గోవిందువారు (పల్నా.పు.5,పం.

205-215)

అనుగు రాజుతో ఈ కింది వారు వేటకు ఆయుధ హస్తలై వెళ్ళారట.-

--అడ్డకత్తులవారు, అరిగెలవారు
చేకత్తి పిడిబాకు శరములవారు
పచ్చబద్దల వారు బరిసెలవారు---" (పల్నా.పు. 40, పం.898)

నాయకురాలు నాగమ్మను గురించి చెప్తా--

పంటరెడ్డివారి పడతియు మరియు
వీర జగ్గారెడ్డి వేడుక పుత్రి
మేకపోతుల రెడ్డి మేనకోడలు
ఆరవెలి వారి యనుగు కోడలును "అని పేర్కొన్నాడు.

(పల్నా.పు.41; పం.912)

మలిదేవరాజు కొలుపు దీరగా ఆకొలుపుకు విచ్చేసిన ఆరవై అరుగురి
వీరులు వారివారి ఉచిత ఆసనాలను అలంకరించారట. వారు--

-మర్నాడు కొలువుండ మలిదేవరాజు
చుక్కల గద్దెపై సుంకరి వారు
రేలపూ గద్దెపై రేణూరి వారు
పొగడపూ గద్దెపై పోతుల వారు
ఆవపూ గద్దెపై ఆణెము వారు
రేవనూళ్ళారును రేచర్ల వారు
పైడి చుక్కల పాలపత్తి వారలును
ముతుసాని వారును ముయ్యూరి వారు

అట్లూరి మట్లూరి యాభ్యులవారు
భావజాకారులు బలమూరి వారు
ఆవారి వారును అచ్యుతువారు
కొండపిండావారు గోవిందు వారు
పెద్దన్న సూరీడు పేరీడు మరియు
గండు కన్నమయను కన్నమనీడు
రాయన బోయని రాయపడవాలి
పడవాలి తమ్ముడు బాలగోపన్న
యాదిగ నరువది యార్వరు వీరు - "(పల్నా.పు.74.పం.

667-688)

రాజగారి కొలువులో ఊడిగం చేస్తున్న ముప్పైముగ్గురు లెంకలు ఈ క్రింది భాగంలోకవిస్తున్నారు.-

“--కుంచ శ్రీరాముండు, గొడుగు మోగాయ
సంబువుల్ పట్టెడి చండి వెంకాయ
అతివీరుడైనట్టి యడవ కేశవ దాసి
కరత్తి మాచండు కావటి వెంక
లెంక కాముండును లెంక మాచండు
లెంక లింగాయము లెంక వేముండు
లెంకన భీముండు లెంక మాదాసి - "(పల్నా.పు.88:

పం.62-68)

“--నత్తాపు పోతన్న నాగ బోయిండు
పింఛము సీతన్న పిన్నబోయిండు
గోరివి రామన్న కొండ బోయిండు
తోడేటి సోమన్న దొర బోయిండు
నిడుగాళ్ళ నిమ్మన్న విడుద బోయిండు

మడగాళ్ళ మల్లన్న మాచన్న బోయి
పెయ్యల పెన్నండు పెద్ద బోయిండ” (పు.207.పం.

193-200)

“--దూడకడుపు సోమన దొప్ప వజ్రలును
కుడుముల గంగన్న కూరలబ్బయ్య
బూరెల భీమన్న పులుసు సుబ్బయ్య
గుంటుకలిన్నయ్య కూచి మలిభొట్లు
పెనరపప్పు అనంతు పెద్ది భొట్లు గారు
చతురువేదుల వారి సర్వస భొట్లు
మొదలైన విప్రులు మునుకొని వేగ--” (పు. 249; పం.
813-820)

“వర్మల వారును నాయని వారు
అనుమగంటి వారు అల్లము వారు
చెవులవారు మరి చిల్లర వారు” మొదలైన

గృహనామాలు గలవారు నాయకులుగా గుర్తింపబడ్డారు. పైన పేర్కొన్న అనేక గృహనామాలు ఈనాడుకూడా వాడుకలో ఉన్నాయి. ఈనాడు వాడుకలో ఉన్న కొన్ని గృహనామాలకు పూర్వపు రూపాలు కూడ కన్పిస్తున్నాయి.

రాచిరాజుగారిచే రచింపబడిన సీసమాలికను రాచిరాజుగారి సీసమాలిక అని సుప్రసిద్ధంగా వాడుతున్నారు. వీరు వసిష్ఠగోత్ర శ్రత్రియ కుటుంబాల ఇంటిపేర్ల గూర్చి యీ సీసమాలికలో పేర్కొన్నారు. శా.లి. 1406లో ఈ సీసమాలిక రచించబడింది. ఇందులోని ఇంటిపేర్లను చూద్దాం.-

‘దండనాథులును, బాంధవులు, సామంతులు

ఘోజుదారులు, పోటు-బంటువాను

అయిన తద్గోత్రజు - అల్లూరి వేంకట
 రాజు, నయ్యపరాజు - రామరాజు
 మంత్రిన గుర్రాజు - కంఠేటి పెదరాచి
 రాజును, బాలాజు - రామరాజు
 సిరిగూరి గుర్రాజు - చేకూరి దేవన్న
 పాలుండు కంచేర్ల - పాటి తమ్మి
 రాజాగ్రణి యభయి - రాజు భయరాజు
 పేరిచర్ల క్క భూ - విభుడు పెమ్మ
 రాజు పీపరాజు - రావి పాటన్న పు
 ధీభర్త నరిశల్లె - తిమ్మరాజు
 వేగేశనయ్య పృథ్వీనాథుఁ డడ్డూరి
 శ్రీరంగరాజును - చెరి కువాడ
 కోన స్వపాలుండు - కూనమపూడి బ
 య్యపరాజు కోనూరి - యమలరాజు
 నందేల కృష్ణభూ - నాథుండు భేనుపు
 కొండాధిపుడు పెద్ద - గోపరాజు
 పేజేశ్వ సామంత - రాజు బంధుజనాళి
 నవపద్మవనహేళి - నంబిరాజు
 అయినముపూడి రం - గావనీ నాథుండు
 పొత్తూరి తిరుమల - బుక్కరాజు
 కూనపరాజును - గుణరాజి మలారాజు
 దెండు కూర య్యల - దేవరాజు
 వెలిగనాట్యాహవ - విజయండు నరారాజు
 ములగపాటి పెద్ద - బుద్ధరాజు
 వాడపల్లి కృష్ణ - వసుమతి నాథుండు
 ఇందుకూరచ్చిరా - జేంద్ర విభుడు

సామంతపూడి కృష్ణమరాజు, నకినేటి
 తిరుమల వేంకట - వరదరాజు
 గురిజాల విజయాంక - కోదండ రామరా
 జెద్దె పల్లి కుండు - పెద్దిరాజు
 కొలుకులూరన్న నృ - పకుంజరుం, డడ్డాల
 గోవిందరాజును - గోకరాజు
 కనువ నృపాలుండు - గాదిరాజనృప
 రాజు, నిసుకపల్లి - రామరాజు
 రుద్రరాజును రామభద్ర నృపాలుండు
 నడిమిపల్లి జగ - న్నాథరాజు
 వలిపర్తి జగ్గన్న - పాలుడు, వేగిరా
 జయ్యతరామరా - జప్పభుండు
 బుద్ధరాజు కొండ - భూపతి, గజపతి
 రాజు గొంకనరాజు - రాజరాజు
 గోరింట పెద్దకు - మార రాజాగ్గిడి
 పిన్నమరాజు పృ - థీ పరుండు
 ఆదిగానేబిది - యాటు కుటుంబముల్
 కొమరొందెను వశిష్ట - గోత్రమునకు - -"
 (ఆంధ్రవి;సం.5, పు.2701,-2703)

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు చాటుపద్య మణిమంజరిలో ఇట్లు పేర్కొన్నారు.
 “ఒకానొక భట్టు రాజీ క్రింది విధమున ద్వాత్రింశన్మంత్రిసేనమాలికను చెప్ప
 దొడంగెనుగాని పూర్తి చేయలేక పోయెను.

సేనమాలిక :

“భళిర రామయ మంత్రి భాస్కరామాత్యుండు నింతారు నందూరు గుండమంత్రి
 శివపాద భక్తుడు శ్రీకంఠ వెంగన్న శ్రీనిధి యొక్కోట సింగరాజు।

వేమ భూపతి మంత్రి మామిడి సింగన్నయెన్ననో బెండపూడన్న మంత్రి
 మేటైన కొచ్చర్ల కోటకర్ణము మల్లు స్తుతికెక్క వాడల తుక్కమంత్రి
 ప్రియమాడు నెఱజాణ పెమ్మయ సింగన మహితుండు సింగన మంత్రి మాచ
 సర్వజ్ఞడైనట్టి సర్వయ చిక్కన యధికుండు నెల్లూరి యాదిరాజు
 ధీరుండు సాలువ తిమ్మనరేంద్రుండు, గురిజాల నాదెండ్ల గోపమంత్రి
 ప్రధితికెక్కుచునుండు భాస్కరామాత్యుండు మాన్యుండు కొండపర్తి మాదిరాజు
 ఇల కొండపీటిలో వెలయు ప్రధానుండు భవ్యుండు బలభద్రపాత్ర ఘనుడు
 కులముద్దరించిన గోపయ రామనపేరిమి తిరువెళ్ళ పెమ్మరాజు
 విస్తార సత్కీర్తి విలసిల్లి వర్తిల్లు విదితుండు నందూరి వెంగళయ్య
 కేవల పుణ్యుండు కేసయ రామన సుజనుండు శ్రీపతి సోమరాజు!”

అని ముప్పైముగ్గురు మంత్రులను గూర్చి చెప్పారు.

ధర్మనందన విలాసంలో గురాల వారి వంశాన్ని గురించి ఇలా పేర్కోబడింది.

“శ్రీలు వర్తిల్లబ్రసిద్ధ దానాలు ధ
 రంజేయు వారు గురాల వారు
 మేలు గురాలు వరాలు ముత్యాలు న
 రాలిచ్చువారు గురాలవారు
 పాలకీలందలాల్ మేలు బంగారు
 శాలాలంది నాడు గురాలవారు
 వాలానికే లసూబాలను గెలచి శ
 రాజూపినారు గురాలవారు...” (ధర్మనం.1-63).

అని గురాల వంశాన్ని గురించి వర్ణించబడింది.

“కౌశిక గోత్ర విఖ్యాతుడాపస్తంభ
 సూత్రుడార్థేల పవిత్ర కులుడు

నంది సింగమాత్యునకును, దిమ్మాంబకుఁ

దనయుండు---" (పారి.అ.5, పు.124, ప.108)

మొదలైన చాలా వంశాల వర్ణనలు పలుచోట్ల కన్పిస్తున్నాయి.

పైన ఉదహరించిన వంశనామాలే కాక ఏనుగుల, గుర్రం, నంది, పావురాళ్ళ మొదలైన జంతువుల, పక్షుల పేర్లకూడా సాహిత్యంలో ఇంటిపేర్లుగా కన్పిస్తున్నాయి.

పారిజాతాపహరణ రచన చేసి పేరొందిన నంది తిమ్మన ఇంటిపేరు నంది. తిమ్మన "నానాసూన వితాన వాసనల నానందించు సారింగ మేలానన్నొల్ల దఱించు---" అని ముక్కు మీద పద్యం చెప్పడం వలనే కాబోయి తెనాలి రామలింగకవి ముక్కు తిమ్మనార్య ముద్దుపలుకు అని పౌరుషనామం చేర్చి పొగిడాడు. ఇతని ఇంటిపేరు జంతుసూచికాదని, గ్రామనామమని పరిశోధకుల అభిప్రాయం. వీరి నివాసం "మైసూరు రాష్ట్రములోని కోలారు మండలమందలి చికబల్లారం తాలూకా నంది గ్రామమని ఒక పరిశోధకులు తెలియజేశారు." (కె. యస్. కోదండరామయ్య, అష్టదిగ్గజకవి సమాజంలో రాయల నాశ్రమించిన తొలికవి ఎవరు? పు. 61 - 63, 1972) కాని కర్నూలు మండలం నీ మహా నంది క్షేత్రాన్ని బట్టి, వీరితో ఒకరైన మంట సింగయ, సింగయ గురువు ఆహార శివాచార్యుల నివాసం కడప మండలంలోని పుష్పగిరి అవడంచే మేలు తెలుగు దేశపు కవులే అని నిశ్చయంగా చెప్పవచ్చని నిడదవోలు వెంకటరావుగారి అభిప్రాయం. మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారు క్రిడాభిరామ పీఠికలో 'నంది సింగన'యు, మంట మల్లయయు కలసి యార్వీటి తిమ్మరాజున కంఠతముగా షష్ఠస్కంధమును---" అని నంది మల్లయ, మంట సింగనల ఇంటిపేర్లను తారు మారు చేసినట్లు వేటూరి వారు ప్రబంధ రత్నావళిలో పేర్కొన్నారు.

పైన గుర్రాలను పోషించడం వలనో, వాటితో క్రయ విక్రయాలు చేయడం వలనో గుర్రాల వంశం వారికి ఈ ఇంటిపేరు వచ్చి ఉంటుంది.

పావురాళ్ళ తిమ్మానాయుణ్ణి ప్రోత్సహించేవరాయలు పావురాళ్ళ మీద కొలువు వుంచాడట. అందుకని ఇతనికి పావురాళ్ళ తిమ్మానాయుడని పేరు వచ్చింది. ఇతడు ఆలం వెంకటపతి కుమారుడ,

ఇంతేకాక చేమకూర, పుల్లగూర, పుల్లకుల, వంకాయల మొదలైన శాకాలపేర్లు ఇంటిపేర్ల స్థానంలో చోటుచేసుకున్నాయి. 'ఇంటిపేరు ననగా ఉన్నా కవిత్వంపనగా ఉన్నదని,' చేమకూర పాకాన పడ్డదని, 'చక్కెర ముడిలో అమృతం పారించి పండించిన చేమకూర' అనీ పండితులూ, కవులూ, విమర్శకులూ అసాధారణంగా ప్రశంసించిన చేమకూర వెంకటకవి ఇంటిపేరు చేమకూరివారు.

వప్పు, నేతి మొదలైన ఆహార పదార్థాల పేర్లు కూడా ఇంటిపేర్లుగా కనిపిస్తున్నాయి.

“కుప్పిగంతులు వైచుచు - గునిసియాడుచు

వప్పు తిప్పాభట్లు వచ్చె - వ్రప్పు వ్రప్పు యనుచు”

(యక్షగా: సం. 1; పు. 196).

ఇంటిపేర్లన్నిటికీ వ్యుత్పత్తులు, పుట్టుక, వంశచరిత్ర చెప్పడం చాలకష్టం. అందుకేనేమో -

“ఎన్నికోటుల ఇంటిపేర్ల లను గలవో?

ఏ తదతి సంఖ్యానాఖ్యల వెందు కొరకో ?

ఎపుడు పుట్టెనో పరిణామ మెట్లు గనెనో

ఎరిగి ఇత మిత్థమను వారదెంత వారో ? అని

మేరు సోమయాజుల వరహానుగారు ప్రశ్నించారు. (భా. 1945; మార్చి,

పు. 228-238)

1

తెలుగు వారి ఇంటి పేరు

ಪ್ರಕೃತಿ

మృక్తి నామ సూచి

వ్యక్తి నామ సూచి

మానవీయ	ప్రైవేట్
అభి	దేవుడు
ననుసరించి	ననుసరించి

మొదటి గ్రామాధిపతి	వ్యక్తల పేర్లు
గ్రామం	

3
3
3
3
3
3
3

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

063955

ಮಂಜುನಾಥ ಭಟ್ಟರವರವರು

உருகிய

వ్యవహారంలో తెలుగువారి ఇంటిపేర్లు - వర్గీకరణ

ఆకాలను బట్టి ఇంటిపేర్లను శాసనాలలో ఇంటిపేర్లు, సాహిత్యంలో ఇంటిపేర్లు, వ్యవహారంలో ఇంటిపేర్లని స్థూలంగా మూడు విధాలుగా విభజించవచ్చు. చూ. పట్టిక, పు. 161 వ్యవహారంలో ఉన్న ఇంటిపేర్లను దేశభేదాలను బట్టి భారతీయేతర భాషలలో ఉన్న ఇంటిపేర్లు, ఇతర భారతీయ భాషలలో ఇంటిపేర్లు, తెలుగువారి ఇంటిపేర్లు అని పూర్వ ప్రకంఠాలలో వర్గీకరించి వివరించడం జరిగింది. భారతీయేతర భాషల్లో ఉన్న ఇంటిపేర్లు పాశ్చాత్య జాతుల్లో ఇంటిపేర్లు, మధ్యప్రాచ్య భాషల్లో ఇంటిపేర్లు అని మూడు విధాలుగా విభజించబడ్డాయి. ఇంగ్లీషు, స్కాచ్, జర్మన్, జెక్ మొదలైనవి మధ్యప్రాచ్య భాషలుగాను గ్రహించబడ్డాయి.

ఇతర భారతీయ భాషల్లో ఉన్న ఇంటిపేర్లను గౌడీయ భాషల్లో ఇంటిపేర్లు, ద్రావిడ భాషలలో ఇంటిపేర్లని రెండువిధాలుగా చేయడం జరిగింది. బెంగాలీ, గుజరాతీ, మహారాష్ట్ర మొదలైనవి గౌడీయ భాషా వర్గంలోనూ, తమిళ, కన్నడ, మలయాళ భాషలు ద్రావిడ భాషావర్గంలోనూ చర్చించబడ్డాయి.

వ్యవహారంలో ఉన్న తెలుగువారి ఇంటిపేర్లు గ్రామనామసూచి, వ్యక్తి నామసూచి, పౌరుష లేక బిరుదనామసూచి అని మూడు విధాలుగా విభజించబడ్డాయి. గ్రామనామాలే ఇంటిపేర్లుగా వాడుక పడినచోట గృంధ విస్తరణ ఫీలితో గ్రామనామాలు ప్రకృత చర్చలో పరిహరించబడ్డాయి.

II. వ్యక్తినామ సూచి :

వంశ మూలపురుషుల పేర్ల మీదుగనో, ప్రసిద్ధులైన వారి పేర్లమీద ఏర్పడిన ఇంటిపేర్లన్నీ ఈ వర్గానికి చెందుతాయి. ఈ వర్గాన్ని మానవీయ, దైవికాలని రెండుగా విభజించవచ్చు.

అ. మానవీయాలు : కేవలం మానవుల నామాలకు సంబంధించినవి మానవీయాలు. ఈ విభాగంలో వంశమూల పురుషుల పేర్ల మీద ఏర్పడ్డవి లేక పూర్వుల ననుసరించి ఏర్పడ్డవి తండ్రిని బట్టి ఏర్పడ్డవి, తల్లినిబట్టి ఏర్పడినవి

మరలా మూడు విధాలుగా ప్రత్యేకించి చెప్పవచ్చు. అక్కనేని, అనపోజు, ఎర్రావ్రగడ, కొన్నూరెడ్డి, తల్లావరుల, పెమ్మసాని, వాసిరాజు, విష్ణుభట్ల మొదలైన ఇంటిపేర్లు మానవీయ వర్గానికి చెందినవే.

ఆ దైవికాలు : మానవాతీత మైన శక్తిగల దేవతల పేర్లకు సంబంధించిన ఇంటిపేర్లు దైవికాలు. ఈ దైవిక భాగంలో కూడా రెండు శాఖలున్నాయి.

1. ముఖ్య దేవతలు, 2. తుద దేవతలు లేక స్థానిక దేవతలు. బాలాజి అనే ఇంటిపేరు వెంకటేశ్వరుని నామం గనుక ఇది మొదటిశాఖకు చెందుతుంది. కాళి, మహంకాళి, పోతురాజు మొదలైన ఇంటిపేర్లు స్థానిక దేవతల పేర్లమీద ఏర్పడ్డవే. ఇవి రెండో శాఖకు ఉదాహరణలు.

III. పౌరుష లేక బిరుదనామసూచి :

ఏదో ఒక వస్తువుతోనో, ఒక వృత్తితోనో, ఒక సందర్భంలోనో ప్రసిద్ధి చెంది ఆపేర్లే గృహనామాలుగా మారినవన్నీ పౌరుషనామాలు. రాజులచేతనో, ప్రసిద్ధుల చేతనో, అధికారుల చేతనో ప్రశంసించబడి గౌరవ సూచకంగానో బహుమతిగానో ఇవ్వబడిన బిరుదనామాలు కూడా ఈ వర్గానికి చెందుతాయి. ఇవి ఎనిమిది విధాలుగా వర్గీకరించబడ్డాయి. 1. ఆయుధసూచి, 2. కులసూచి, 3. జంతు సూచి, 4. వాద్యసూచి, 5. వృక్షలతాసూచి, 6. వృత్తిసూచి, 7. సంస్కృతిసూచి, 8. ఇతరాలు.

1. ఆయుధసూచి :

అడిదం, కటారి, కటికల, కత్తి, కాసె, గుదె. [గుదే] తుపాకుల బందూకు, బాడికె, బాజాల. సూరే మొదలైన ఆయుధాలతో సంబంధం కలిగిన వారికీ, ఆ ఆయుధాలతో పరాక్రమాన్ని చూపి ప్రసిద్ధి చెందినవారికీ ఆ ఆయుధం పేరే ఇంటిపేరయింది ఇలాంటి పేర్లన్నీ ఆయుధ సూచి కింద సూచించబడ్డాయి.

2. కులసూచి :

ఇంటిపేర్ల స్థానంలో కన్పించిన పేర్వేరు కులనామాలు కులసూచిలో చూపించబడ్డాయి. ఉదా : ఎరుకల, కంచరి, కంసాలి, కమ్మ, కమ్మరి, కోమటి, గొల్ల, చాకలి, జంగం. బలిజ, బావన, బోయ, వడ్ల మొ॥ వి.

ఒక కులనామం మరొక కులానికి ఇంటిపేరుగా ఉండటం విశేషం. ఉదా : కాపు అనే కులనామాన్ని సూచించే ఇంటిపేరు కమ్మవారిలో ఉంది. ఈ కులసూచితో అంబర్విభాగాలయిన ఒంటరి, కురుబ, కూసపులి, జక్కల, దేసటి, పంటరెడ్డి మొదలైన తెగల ఇంటిపేర్లు పేరుగా చూపించబడ్డాయి.

3. జంతుసూచి :

జంతుసూచికి చెందిన భాగం జంతువులు, పక్షులు, కీటకాలు, సరీసృపాలుని నాలు విధాలుగా విభజించబడింది.

ఆ. జంతువులు : గృహనామ స్థానంలో కన్పిస్తున్న జంతువుల పేర్లు ఇందులో స్వీకరించబడ్డాయి. ఆయా జంతువులను పెంచడంవల్లనో క్రయవిక్రయాలు చేయడం వల్లనో యీ ఇంటిపేర్లు ఏర్పడి వుండవచ్చు. వీటిని పెంపుడు జంతువులు, అడవి జంతువులని మరలా విభజించవచ్చు.

I. ఆవుల, ఉడతల, ఎడ్ల, ఎదుల, ఎనుముల, కంచిమేకల, కుక్కపిల్ల, కోతుల, గుర్రం, గేదెల, దున్నపోతుల, పంది, పిల్లి, పోతుల, మేకల, మేకా మొదలైనవి పెంపుడు జంతువులు.

II. ఎలుగుబంటి, కేసరి, నక్కల, పులి, సింగం, మొదలైనవి అడవి జంతువుల పేర్లుగల ఇంటిపేర్లుగా గ్రహించబడ్డాయి.

ఆ. పక్షిసూచి : కింజరి, కాకి, కోడి, గువ్వల, చిలకా, డేగల, నెమలి, పిట్టల, బాతుల మొదలైనవి పక్షులను సూచించే ఇంటిపేర్లు.

ఇ. కీటకసూచి : ఈగా, ఎర్రచీమల, చలిచీమల, జోరీగల, తుమ్మెద మొదలైనవి కీటకాలకు సంబంధించిన ఇంటిపేర్లు.

ఈ. సరీసృపాలు : చిలువ, తెరిగిపోతుల, తేళ్ళ, పాముల, బల్లి మొదలైనవి సరీసృపాల వర్గానికి చెందిన గృహనామాలు.

4. వాద్యసూచి :

కిన్నెర, డప్పు, దోలు, రప్పెట, తిరుణాము, ధారా, బూర, మద్దెల, వీణ, పీఠంగం, సన్నాయిల మొదలైన వాద్య విశేషాలు వాద్యసూచిలో చేర్చబడ్డాయి. ఈ వాద్యాలను తయారు చేయడంలోనో, క్రయ విక్రయాలు చేయడంలోనో వాయిదాపడంలోనో ప్రసిద్ధి చెందినవారికి ఇవి గృహనామాలుగా నిలిచినట్లుగా భావించవచ్చు.

5. వృక్ష సూచి :

వృక్షాలపేర్లు గృహనామాలుగాగల ఇంటిపేర్లన్నీ ఈ వర్గానికి చెందుతాయి. ఈ చెట్లను పెంచి పోషించడం వల్లనో మరో విధంగానో ఆ ఇంటిపేరుగల వృక్షంతో సంబంధం కలిగి ఉండవచ్చు. ఈ వర్గం—అకుల, —కాయల, —కూర, —తీగలు, పుష్పాలు, ధాన్యవాచకాలు, ఆహారపదార్థాలు అని ఏడు రకాలుగా వర్గీకరించడం జరిగింది.

అ. —అకుల : అకుల పరపదంగా గల అవిశాకుల, కూరాకుల, చింతాకుల, పాలాకుల మొదలైన ఇంటిపేర్లు ఈ విభాగంలో చోటుచేసుకున్నాయి.

ఆ. —కాయల : కందికాయల, కొబ్బరికాయల, చింతకాయల, జామకాయల, నిమ్మకాయల, పుచ్చకాయల, మిరపకాయల, ములక్కాయల, వంకాయల, మొదలైన గృహనామాలలోని పరపదమైన. కాయలకు సంబంధించిన ఇంటిపేర్లన్నీ వృక్షసూచిలో భాగంగా పేర్కొనబడ్డాయి.

ఇ. —కూర : కూర పరపదంగా గల కొయ్యకూర, చేమకూర, తియ్యగూర, తోటకూర, పాలకూర, పుల్లకూర, బచ్చలకూర, మొదలైనవి కూడా గృహనామాలలో చోటుచేసుకున్నాయి.

ఈ. —తీగలు : గుమ్మడి, పుచ్చ, బీర మొదలైన తీగల పోర్లుగల గృహనామాలుకూడా వేరుచేయబడ్డాయి.

ఉ. —పుష్పసూచి : పుష్పజాతికి చెందిన కలువల, చామంతుల, జాజుల, పుష్పాల, పూల, పూవుల, మల్లిక, మల్లె, మొగలి, సంపంగి, మొదలైన ఇంటిపేర్లు కూడా ఉన్నాయి.

ఈ ధాన్యవాచకాలు : అలసంద, ఆళ్ళ, కందుల, కొర్ర, జొన్నల, ధనియాల, నువ్వుల, పెసల, రాగుల, శనగల, సజ్జ మొదలైన ఇంటిపేర్లు వలన వారి పూర్వీకులు ఆ పేరుగల ధ్యానాన్ని ఎక్కువగా ఉత్పత్తి చేసేవారో లేక ఆ ధాన్యంతో వ్యాపారం చేసేవారో అయివుంటారని ఊహించవచ్చు

ఎ. ఆహార పదార్థాలు : అన్నం, గండ్ల, నేతి, పచ్చిపులుసు, పప్పు, బువ్వా, రొట్టెల, సంకటి, సాపాటి మొదలైన ఇంటిపేర్లు ఆహార పదార్థాలను సూచిస్తున్నాయి. ఈ పదార్థాలను వండి వడ్డించడంలో ప్రావీణ్యం కలవారో లేక ప్రీతితో భుజించేవారో కావచ్చు ఈ విభాగాన్ని పిండివంటలు, -కూటి ప వదంగా కలవి అని రెండుగా విభజించవచ్చు.

I పిండివంటలు : అవడ, కుడుములు, గార్ల, బూరె (ల), వడ, వడియాల మొదలైన ఇంటిపేర్లు పిండివంటల విభాగంలో చేరుతాయి.

II. -కూటి : ఆరెకూటి, కురుకూటి, జొన్నకూటి, వట్టికూటి, పరికూటి మొదలైన కుటుంబ నామాలు -కూటి పరపదంగా గల విభాగానికి సంబంధించినవి.

6. వృత్తిసూచి :

వ్యక్తుని చేస్తున్న వృత్తిని సూచించి వారే వృత్తి చేస్తున్నారో అదే ఇంటిపేరుగా నిలిచిపోయిన సంఘటనలు కన్పిస్తున్నాయి. ఈ ఇంటిపేరు గలవారు ప్రస్తుతం ఈ వృత్తిలో లేకపోవచ్చు. కాని వారి పూర్వీకులెవరో ఆ వృత్తిలో ప్రసిద్ధిచెంది ఉంటారని భావించవచ్చు. అంగిరేకుల, అడపా, అవసరాల, ఉపాధ్యాయుల, కిరణం, తలారి, తాపీ, పూజారి, మోతాదు, రజకం, రాయసం, విన్నపాల, వేగుల, సుంకర (రి) మొదలైన గృహనామాలు వృత్తిని సూచిస్తున్నాయి. వృత్తిసూచిలో వృత్తి పరికరాలను మరో విభాగంగా చూపవచ్చు.

అ. వృత్తిపరికరాలు : వృత్తులకు సంబంధించిన పరికరాలను తయారు చేయడంవల్ల నో, పంపిణీ చేయడంవల్ల నో గృహనామాలు ఏర్పడియుండవచ్చు. ఉపాహరణకు కొడవలి, గుంటక, గొడ్డళ్ళ, నాగళ్ళ, పలుగు, మడకల, రంపాల, లిక్కి, సమ్మోట మొదలైన వృత్తి పరికరాలు ఆయావ్యక్తులయొక్క వృత్తులతోను,

వృత్తి పరికరాలతోను వారికిగల సంబంధాన్ని సూచిస్తాయి. వీటి వ్యుత్పత్తి వివరణలు ఆయా ఇంటిపేర్ల ఆరోపాల కింద చూడవచ్చు.

7. సంస్కృతి సూచి :

వేదశాస్త్ర పురాణ ఇతిహాస కళలు అన్నీ సంస్కృతీ విభాగానికి చెందినవే.

అ. వేదం : అవధానం, సునాసాతీ, చతుర్వేదుల, త్రివేదుల, ద్వివేదుల, పన్నాల, భాష్యం, వేదం, వేదాల, వేదుల, శ్రీభాష్యం మొదలైన గృహనామాల వల్ల ఆ ఇంటిపేరు గలవారు వేదవిద్యాభ్యాసం కలవారని తెలుస్తుంది. వ్యక్తి నామం మీద అవధానపదం చేరిన ఇంటిపేర్లున్నాయి. ఉదా . చక్రావధానుల మాణిక్యావధానుల. వ్యక్తినామంపై ద్వేదుల చేరగా అప్పాద్వేదుల అన్న ఇంటిపేరు ఏర్పడింది.

ఆ. శాస్త్రం : జ్యోతిషం, వ్యాకరణం అని శాస్త్రానికి సంబంధించిన ఇంటి పేర్లను విభజించవచ్చు.

I. జ్యోతిషం : జ్యోతిశాస్త్ర పారంగతులై, జ్యోతిషం చెప్పి పేరుగాంచిన వారికి జ్యోత్యం వారనీ, జ్యోస్యుల వారనీ, జ్యోస్యుల పదం వ్యక్తినామాలపై చేరగా తిప్పాజ్యోస్యుల, తిమ్మాజ్యోస్యుల అన్న ఇంటిపేర్లు కూడా ఏర్పడ్డాయి. సాముద్రిక శాస్త్రం తెలిసినవారికి సాముద్రికం వారనీ ఇంటిపేర్లున్నాయి.

II. వ్యాకరణం : 'వ్యాకరణం' వైయాకరణం, అనే ఇంటిపేర్ల వల్ల వీరు వ్యాకరణ శాస్త్ర పాండిత్యమో, జోధనమో కలవారని చెప్పవచ్చు.

ఇ పురాణం : పురాణం, భాగవతం మొదలైన ఇంటిపేర్లు ఈ వర్గానికి చెందినవే. పురాణం చెప్పడం వలన ప్రసిద్ధి చెందిన వారు పురాణంవారు. అలానే 'భాగవతానికి వ్యాఖ్యానం రాయడంవల్ల' భాగవతం అన్న ఇంటిపేరు ఏర్పడింది.

ఈ. ఇతిహాసం : భారతం అనే ఇంటిపేరు ఇందుకు ఉదాహరణగా చెప్పుకోవచ్చు. భారత గ్రంథాన్ని చదివి వినిపించడంలోనో, వ్యాఖ్యానించడంలోనో ప్రసిద్ధి చెందినవారు ఇటుక మీద 'భారతం' వారు.

ఉ. కళలు : సంస్కృతి సూచిలో భాగమైన కళలను కవిత్వం, సంగీతం, విగ్రహ నిర్మాణం, చిత్రకళ అని నాలుగు విధాలుగా విభజించవచ్చు.

I కవిత్వం : కవి, కవిరాజ్, ఘోరకవి, చిత్రకవి, దీప్తకవి, నిదానకవి, విమిషకవి, ప్రబంధకవి, ప్రౌఢకవి, బంధకవి, మధురకవి, వార్తకవి, శృంగారకవి, మొదలైన ఇంటిపేర్లు గల వారి పూర్వులు అయిన కవివారీతులలో దీర్ఘలని ఉపసంహరించడానికి ఆస్కారముంది.

II. సంగీతం : మనం, పల్లవి, రాగం, సంగీతం, మొదలైన ఇంటిపేర్లు ఆ గృహనామకులకు సంగీతంలోగల ప్రతిభను చాటుతున్నాయి. తోడి మొదలైన రాగాలపేర్లు కూడా ఇంటిపేర్లుగా చెలామణి అవుతున్నాయి. వీణ, సన్నాయి, మున్నగు కొన్ని సంగీత పరికరాలే ఇంటిపేర్లుగా చెలామణిలో ఉన్నాయి.

III. శిల్పనిర్మాణం : శిల్పవిద్యకు సంబంధించిన ఇంటిపేర్లన్నీ ఈ వర్గానికి చెందుతాయి. ఉదా : శిల్పాల

IV. చిత్రకళ : 'చిత్రాలు' సంస్కృత చిత్రకార శబ్దబహుళంగా ప్రాకృతంలో ఏర్పడ్డ 'చిత్రా' దీనికి మూలం. ఇది చిత్రకళకు సంబంధించిన ఇంటిపేరే. ఈ గృహనామం కలవారికి చిత్రకళలో గల ప్రవేశం స్పష్టమౌతుంది. ఇప్పటివారికి చిత్రకళలో ప్రవేశం లేకపోయినా వారి పూర్వుల వలన ఆ గృహనామం అలా నిలిచి పోతుంది.

V. కళాప్రదర్శనం : చూచిపూడి భాగవత ప్రదర్శనాలు తరచుగా వృత్తిగా చేపట్టిన ప్రయోక్తల కుటుంబ నామం 'భాగవతుల' గా రూపొందింది. భాగవతుల బుచ్చిగాడు చాటువులలో ప్రసిద్ధుడు. బొమ్మలాటలు ప్రదర్శించడంవల్ల 'బొమ్మలాట' ఇంటిపేరుగా సూరింది.

8. ఇతరాలు :

ఇతర విషయాలకు చెందిన భాగాన్ని శరీరావయవ సూచి, లోహసంబంధాలు, పంచభూతాలకు సంబంధించినవి, దేశలేక భాషాసూచి, నివాసస్థలసూచి అని ఐదు విధాలుగా విభజించవచ్చు.

అ. శరీరావయవ సూచి : శరీరావయవాల విశిష్టతగల వ్యక్తులకు సంబంధించిన కంఠం, గడ్డం, చెవుల, పొట్ట, బుర్ర, బొజ్జ, బొడ్డు, ముక్కు, మెడ, మొదలైన పేర్లు ఇంటిపేర్లుగా కన్పిస్తున్నాయి. ఇంతేకాకుండా శరీరావయవ లోపాన్ని సూచిస్తున్న ఇంటిపేర్లున్నాయనడానికి కరి, కుంటి, గుడ్డి, నంగి, నత్తి, మూగి మొదలైన ఇంటిపేర్లే ఉదాహరణలు.

ఆ. లోహసంబంధసూచి : లోహ సంబంధసూచిని లోహాలు, ఆభరణాలు అని రెండు విధాలుగా విభజించవచ్చు.

I. లోహసూచి : ఇత్తడి, కనక, బంగారు, రాగి, సువర్ణం మొదలైనవి లోహాలకు సంబంధించిన ఇంటిపేర్లు. ఈ ఇంటిపేర్లవలన ఆయాలోహాలతో ఆ ఇంటిపేరు కలవారి కున్న సంబంధం తెలుస్తుంది.

II. ఆభరణ సూచి : అందెల, కంకణాల, కడియాల, గజ్జెల, గాజుల, బంగారు, ముక్కర, ముంగర, మురుగు, మువ్వల, మొదలైన ఇంటిపేర్లు ఆభరణాలను సూచిస్తున్నాయి.

ఇ. పంచభూతాలు : నేల, నీరు, నిప్పు, గాలి, నింగికి సంబంధించిన ఇంటిపేర్లు పంచభూతాల వర్గానికి చెందినవి.

I. పృథ్వీ మొదలైన భూసూచిని తెలియజేసే ఇంటిపేర్లున్నాయి.

II. ఊటా, కాలవ, కొలను, గంగా, చెర్ల, జలధి, తీర్థం, మడుగు, లంక, నముద్రాల మొదలైన ఇంటిపేర్లు జలసంబంధమైనవి.

III. అగ్ని మొదలైన అగ్నికి సంబంధించిన ఇంటిపేర్లున్నాయి.

IV. గాలి మొదలైన వాయు సంబంధమైనవి కూడా ఇంటిపేర్లలో చోటుచేసుకున్నాయి.

V. ఆకాశం, చదల మొదలై నవన్నీ పంచభూతాలకు సంబంధించినవే.

ఈ దేశ/భాషా సూచి . అవం, ఆరె, కన్నడ, గుజరాతి. తెలుగు, మరాఠీ మొదలైన దేశ లేక భాషా సూచి గృహనామాలు ఇంటిపేర్లుగా నిలిచిపోయాయి. వీరి పూర్వులు ఆయా దేశభాగానికో లేక భాషకో సంబంధించిన వారు అయ్యుండవచ్చు.

ఉ. నివాసస్థల సూచి : నివాసస్థల స్వభావాన్ని సూచించే ఇంటిపేర్లను రెండుగా వర్గీకరించవచ్చు. I. -ఇంటి పరపదంగా కలవి, II. -మీద పరపదంగా కలవి.

I. -ఇంటి : వ్యక్తులు నివసిస్తున్న ఇంటి నిర్మాతాన్నిబట్టి, నిర్మాణంలో ఉపయోగించిన సామగ్రినిబట్టి, ఇంటినిర్మాతానికి ఉపయోగించిన స్థలాన్నిబట్టి ఏర్పడిన ఇంటిపేర్లున్నాయి. ఉదా :- కొత్తింటి, గారింటి, చిన్నింటి, పాతింటి, మిద్దింటి మొదలైనవి. దొడ్లో, నడిమింటి, మూలింటి, యింటి మొదలైన ఇంటిపేర్లు నివాసాల ఉనికిని, దిక్కులను సూచిస్తున్నాయి.

II -మీద : కొండమీద, పాటిమీద, మిద్దెమీద మొదలైన ఇంటిపేర్ల వలన నివాసస్థల స్వరూప స్వభావాలు వ్యక్తమౌతున్నాయి.

ఈ గోత్రనామ, ఇంటిపేరు పరస్పరంగా మారడం : బ్రాహ్మణులలో తప్ప ఇతర వర్ణాలలో ఋషి గోత్రాలు కన్పించవు. ఈ ఋషిగోత్ర నామాలు విస్మృతాలయ్యాయనో. విసర్జించబడ్డాయనో కొందరంటారు. ఏది ఏమైనా బ్రాహ్మణేతరులలో గోత్రనామాలు గృహనామాలు పరస్పరం వినిమయ మౌతుండడం అనేకోదాహరణలనుబట్టి గమనించవచ్చు. ఇందు ఏదిమందో ఏది తడవాతో తెలియదు. ఇలాంటి ఇంటిపేర్లకు కొన్ని ఉదాహరణలు : అక్షింతల, అబ్బూరి, అలమందల, ఆవాల, ఇనగంటి, కంచర్ల, కస్తూరి, కాకర్ల, కాగితాల, గుంటూరి, గొర్రెల, చింతలపూడి, జిల్లేళ్ళ, టంగుటూరి, తాహూరి, తోకల, నాదెండ్ల, నాయినేని, నీరుకొండ, పావులూరి, పువ్వుల, పేదాల, మదమంచి, మల్లె పూవుల, రాజనాల, రావి, విప్పర్ల మొదలైనవి.

గృహనామాల వ్యక్తినామాల ఆనుపూర్వీ :

తెలుగు వారిలో వ్యక్తినామానికి ముందు ఇంటిపేరు చేర్చబడుతుండడం సర్వసాధారణం. ఇంటిపేరు + వ్యక్తినామం + పట్టపుపేరు - ఇలాపెట్టుకొనే ఆచారం ఆంధ్రులది. పట్టపుపేరుకు అందరూ ప్రాధాన్యాన్ని ఇవ్వకపోయినా ముందు ఇంటిపేరు, ఆతర్వాత వ్యక్తినామం చేర్చి వ్యవహరించే పద్ధతి అలవాటులో ఉంది. కొందరు తమ పేరు తరువాత ఇంటిపేరు చేర్చుకోవడం ఇటీవలి అలవాటు వివిధ విద్యా సంస్థలలో, ఇతర కార్యాలయాల్లో ఓటర్ల జాబితాల్లో వ్యక్తినామం తరువాతనే గృహనామం చేర్చడం మామూలయింది.

పాశ్చాత్య దేశాలకు వలస వెళ్ళిన వారూ, వెళ్ళి తిరిగి వచ్చినవారూ, పాశ్చాత్య సంప్రదాయానికి లోనైనవారూ వ్యక్తినామం + పట్టపుపేరు + ఇంటిపేరును వాడుతున్నారు. ఉదా - ఎన్. ఆర్. మేదరమెట్ల : మేదరమెట్ల హనుమంతరావు; ఎచ్. ఆర్. పిన్నమనేని : పిన్నమనేని నరసింహారావు; ఎస్. ఎన్. కిలారు : కిలారు శ్రీమన్నారాయణ; ఎస్. ఎన్. ఎమ్. గొర్తి : గొర్తి సత్యనారాయణమూర్తి; వి. ఆర్. నార్ల : నార్ల వెంకటేశ్వరరావు. ఇలా కొందరు వ్యక్తినామాన్ని సంక్షిప్తీకరించి ఇంటిపేరును పూర్తిగా వాడారు. మరికొందరు వ్యక్తినామాన్ని ఇంటిపేరును పూర్తిగా రాసుకున్నారు. ఇందుకు ఉదా :- తిరుపతయ్య తేళ్ళ, సుబ్బారాయుడు కడప: శామ్మయేర్ గుడిసె.

నాటికీ, నేటికీ. తెలుగు మాతృభాషగా కలిగి కొన్ని దశాబ్దాల క్రితమో లేక శతాబ్దాల క్రితమో తెలుగుదేశం నుండి తమిళ కర్ణాట మహారాష్ట్రాద్యవ్యభాషా వ్యవహార ప్రాంతాలకు వలసవెళ్ళి స్థిరపడ్డ తెలుగువారి ఇంటిపేర్లలో మార్పు అంతగా లేకపోయినా, ఇంటిపేరు, వ్యక్తి పేరు, వీటి పౌర్యాపర్యంలో విపర్యయం కనిపిస్తుంది. ఉదాహరణకు కర్ణాటక సీమకు చెందిన గుల్బర్గా వాస్తవ్యులైన పూజారి అన్న ఇంటిపేరుగల రామప్ప కుమారుడైన వెంకప్ప అని సూచించడానికి వెంకప్ప రామప్ప పూజారి అని వ్యక్తినామం + తండ్రిపేరు + ఇంటిపేరుతో వ్యవహరించడం కద్దు. కొన్నిచోట్ల ఇంటిపేరు వాడుక బొత్తిగా మరుగున పడి ఆస్థానంలో తండ్రిపేరు రావడం తమిళ దేశంలో కనిపిస్తుంది. రాజపాళయం

వాస్తవ్యలైన పూసపాటి కుమార స్వామిరాజు అచ్చంగా తెలుగువారు. వారి రండ్రి పేరు నల్లయరాజు. వాడుకలో కుమారస్వామి రాజాగారిని యన్. కుమారస్వామిరాజు అంటే నల్లయ రాజు కుమారస్వామిరాజు అని స్థిరపడి ఇంటిపేరు ఎగిరిపోయింది.

పాశ్చాత్యులలో ఇంటిపేరుకు బదులు వాడే రండ్రిపేరు వ్యక్తి నామానికి చివర పెట్టుకోవడం పరిపాటి. ఇదే సంప్రదాయం ఇతర భారతీయ భాషా ప్రాంతాలలోకూడ ఉంది ప్రత్యేకంగా ఆర్యభాషా శాఖలలో కన్పిస్తుంది. తెలుగు తప్ప మిగిలిన ద్రావిడ భాషల్లో కూడ ఈ పద్ధతే అమలులో ఉంది. తెలుగువారిలో తల్లిదండ్రుల పేర్లు ఇంటిపేర్ల స్థానంలో తక్కువగా కన్పిస్తాయి.

ఇంటిపేర్లను సంక్షిప్తపంచేసి రాసుకునే అలవాటు తెలుగువారిలో ఎక్కువగా ఉంది. ఈపద్ధతి మూడు రకాలుగా కన్పిస్తుంది. 1. ఇంగ్లీషు లిపిలోకి మార్పుగా వచ్చిన వర్ణాలతో 2. తెలుగు లిపిలోకి మార్పుగా వచ్చిన వర్ణాలతో 3. అంగ్లమో తెలుగుో తెలియని సందిగ్ధవర్ణాలు కలవి. మొదటి వర్గానికి చెందిన వానికి ఉదాహరణలు : ఎ. సాంబశివరావు (ఆవుల), బి. రామచంద్రరావు (బర్రె), సి. రామచంద్రరావు చిరుమామిళ్ళ), డి. భాస్కరరెడ్డి (దువ్వూరి), జె. సూర్య నారాయణ (జాస్తి, ఎల్. రామచంద్రరావు (లక్కరాజు); వి. రామచంద్రచౌదరి (వంకాయల పాటి) : వి. యన్. కృష్ణ (వాసిరెడ్డి) మొదలైన ఇంటిపేర్లలో ఇంటిపేరును సంక్షిప్తీకరించి అంగ్ల లిపిలో సూచించడం జరిగింది. వారి పూర్తి ఇంటిపేరు కుండలీకరణంలో ప్రదర్శించబడింది.

ఇక రెండో వర్గానికి చెందినవి. కొందరు వారి ఇంటిపేరును అంగ్లీకరించుకుండా తెలుగులోనే సంక్షిప్తీకరించి వాడుకుంటున్నారు.

ఉదా :- ఊ. లక్ష్మీకాంతమ్మ, (ఊటుకూరి); ఆ. నా. దాసు (అదిభట్ల).

మరికొందరు తమ ఇంటిపేరును సంక్షిప్తీకరించినా అది అంగ్లమో తెలుగుో తెలియని స్థితిలో ఉన్నాయనడానికి ఉదాహరణలు : బి. రామరాజు (బిరుదురాజు); సి. నారాయణరెడ్డి (సింగిరెడ్డి).

కొంతమంది ఇంటిపేరుతోపాటు వ్యక్తి నామాన్ని కూడా కలుపుకొని కొత్త పేరు చమత్కృతికోసం సృష్టించడం కన్పిస్తుంది. ఉదా :- జరుక్ శాస్త్రి

ఆలసూత్రం రుక్మిణీనాథ శాస్త్రి; రాపిశాస్త్రి : రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి : వసురాయలు. వడ్డాది సుబ్బారాయలు; వాసునాను : వావిలికొలను సుబ్బారావు; ఈ ఉవాహుజల్లో క్రీగియ కలవి ఇంటిపేర్లు. విశ్వసత్యనారాయణ అని విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి పేరును, ఇంటిపేరును కలగాపులగం చేయడం శ్రీశ్రీ గేయాల సూక్ష్మభణితి.

తెలుగుదేశంలోని మహమ్మదీయులకు సాధారణంగా వారి తెగ నామాలైన షేక్, సయ్యద్, పతాన్ మొదలైనవే గృహనామాలుగా వాడుకపడి ఉండడం గమనించవచ్చు. ఉదా : షేక్ మస్తాన్, షేక్ మహమ్మద్ సుభానీ, సయ్యద్ గజూర్ ఖాన్; పతాన్ ఖోజాసాహెబ్ మొదలైనవి. కాని పీరిలో కూడ పుత్తని బిట్టి ఏర్పడ్డ ఇంటిపేర్లున్నాయి. మంటినూనె పీరుసాహెబు. మంటినూనె అంటే కిరసనాలులు. కిరసనాలు వ్యాపారం చేస్తాడుగనుక ఈ ఇంటిపేరు వచ్చింది. అలానే బేపారపు మస్తాన్ సాహెబ్. బేపారపు అంటే వ్యాపారపు అని అర్థం. వ్యాపారంచేసేవాడు గనుక మస్తాన్ సాహెబ్ కు ఇది ఇంటిపేరుగా నిలిచింది. ఇది సాధారణ వాడుక. ఇప్పుడు గ్రామ నామాలే ఇంటిపేరుగా స్థిరపడడం మహమ్మదీయులలో కూడ కనిపిస్తుంది. ఉదా : పెదకూరపాటి అదుంసాహెబ్.

తెలుగు దేశంలోని ఆదివాసులలో ఇంటిపేర్లు

ఆదివాసులలో ప్రతిజాతిలోను ఒక్కొక్క కుటుంబానికి ఒక్కొక్క ఇంటి పేరు (sept) ఉంటుంది. సామాన్యంగా ఒక జంతువు పేరుగానో, ఒకచెట్టుపేరు గానో వుంటుంది. ఉదా : నక్కల, గుట్టం, పాముల, మామిడి మొదలైనవి. కొన్ని చోట్ల ఈ గృహనామాలు నిర్దిష్టవస్తువులుగా కూడా ఉన్నాయి. అయితే ఇంటిపేర్లు గల కుటుంబాల మొక్క పూర్వీకులకు ఆపేరుతో ఉన్న వృక్షంతోగాని, మరి ఇతర వస్తువులతోగాని యేదో ఒక సంబంధం ఉందని చెప్పవలసివచ్చును. వాటిని అపేరిగల కుటుంబం వారు అతి గౌరవంతో పూజించేవారు. జంతుపైతే చంపరు. సామాన్యంగా దాన్ని భజించరు. చెట్లను నరకరు. ఈ సంప్రదాయం ఆస్ట్రేలియా, ఉత్తర అమెరికా, ఆఫ్రికా జాతులలో కూడా ఉంది ఒకే ఇంటిపేరుగల కులంవారి తో వివాహసంబంధాలు చేయరు “ఈచెట్లు ‘Totems’ అనియు వానియందు వెన్నికింగల జాతులు ‘Totemistic tribes’ అనియు అంగ్లమున వ్యవహరింప బడుచున్నవి” (తె విజ్ఞాన.స.సం.2)

“కోయలు, సవరణ, ఘోండులలో సామాజిక నిర్మాణం కుదురు పరకే. మేకల, గుర్రం, తోకల, అరటి, గుండం, విండ్ల, మొదలైనవి కుదురుల పేర్లే. ఆకుదుగుపేరే ఇంటిపేరుగాను వుంటుంది.” (ఆంధ్రులసంస్కృతి, చరిత్ర-1 పు.41). కుదురు అనేది గ్రామం కన్నా పెద్దది. వివాహాలను ధృవీకరించడం, సమాజంలో సమైక్య భావాన్ని ధృవ పరచడం దీని ప్రధాన బాధ్యతలు. ప్రతికుదురుకూ ఒక పూర్వపురుషుంటాడు. దానికో ఉపనామం-ఇంటి పేరు ఉంటుంది. పోగల, వెంటి, గుర్గంట్ల, చింతల, గొల్ల మొదలైనవి పాల్గొంచ ప్రాంతంలో కన్పించే కొన్ని ఇంటిపేర్లు.

“శాతవాహన, శాలివాహన, శాతకర్ణి అనేవి అటవికుల కుదుర్ల గుర్తింపు అవుతుంది. శద అంటే గుర్రం. కన్, హన్ అంటే కాడుకు. మంచా భాషకు చెందిన ఈ రెండు పదాల సమ్మేళనమే శాతకర్ణి, లేక శాతవాహన. అంటే గుర్రం కులదేవతగా గల కుదురు అన్నమాట” అని శాతవాహన అనే వంశనామం గురించి ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్రలో కంభంపాటి పేర్కొన్నారు.

అరటి, ఇండ్ల, గుండం, గుర్రం, తోట, మాన్ల, మేకల, సవరం మొదలైనవి చెంచులలో ఇంటిపేర్లు (సి.టి.యస్.ఐ.11; పు.381).

అంబోజిల, ఆవుల, ఉయ్యాల, కటాడి, కంప, రాసగ, గజ్జల, తోక, దాసరి, పూల, బండి, మొగలి, రాగుల, సముద్రాల మొదలైన ఇంటిపేర్లు ఉప్పుఎరుకలలో కన్పిస్తున్నాయని సి.టి.యస్.ఐ. 111, పు. 452.

అగ్ని, అలిగె, అందర = booth, అనె, అరతి, అవు, ఉంగు, చంద్ర, చిన్న, చేయ=తేలు, పుట్ల, బండి, మల్లి, సూర్య మొదలైన ఇంటిపేర్లు కురుబల్లో ఉన్నాయని సి.టి.యస్.ఐ. Iv, పు. 142. ఈ ఉపాహరణల వల్ల ఇంటిపేర్లకు గల ప్రాచీనత్వం తెలుస్తుంది.

వ్యవహారంలో ఉన్న ఇంటిపేర్ల మార్పులకు గల వివిధ కారణాలు :

ఇంటిపేరు ఏర్పడడానికి ఎన్నికారణాలున్నా మో మార్పులకుకూడా చాలావు అన్ని కారణాలూ దోహదించేస్తాయి.

I. పెళ్ళి అయ్యాక ప్రిం పుట్టింటి పేర్ల స్థానంలో మెట్టిన ఇంటిపేర్లు వచ్చి నిలిచాయి. ఈ విధమైన ఇంటిపేర్లను నాల్గు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు.

1. వివాహం తరువాత మార్పుకొన్నవి. 2. మార్పుకోనివి, 3. రెండూ వాడినవారు 4. రెండు ఇంటిపేర్లు తీసేసినవారు.

1. మార్పుకొన్న ఇంటిపేర్లు : ప్రాయశఃకంగా ప్రతి తెలుగింటి ఆడబడుచు ఇంటిపేరులోనూ ఈ మార్పు కనిపిస్తుంది.

ఎ. బండారు అచ్చమాంబ (1874 - 1905) కొమరాజు వెంకటప్పయ్య గారి పుత్రిక బండారు మాధవరావుగారి ధర్మపత్ని అయ్యాక బండారు అచ్చమాంబగా మార్పుకోవడం జరిగింది.

బి. గొడేవారి అడుబడుచు సుభద్రయమ్మ (19 th C) వివాహం తరువాత మదినె సుభద్రయమ్మగా మారారు.

సి. అబ్బూరి సుబ్బారావుగారి పుత్రిక కొటికలపూడి రామారావుగారి భార్య అయిన తరువాతనే అత్తవారింటిపేరు స్వీకరించి కొటికలపూడి సీతమ్మ (1874-1936) గా ప్రసిద్ధిచెందారు.

డి. నాళం వారి అడుబడుచు, రాజమండ్రి వాస్తవ్యులు నాళం కృష్ణారావుగారి కుమార్తె అయిన లక్ష్మీకాంతమ్మ బాపట్ల వాస్తవ్యులైన ఊటుకూరి ఉపేంద్ర గుప్తాగారి భార్య అయిన తరువాత ఊటుకూరి లక్ష్మీకాంతమ్మగా మారారు.

2. మార్పుకోని సంఘటనలు : సాంఘిక రాజకీయ సాంస్కృతిక రంగాలలో పేరు ప్రతిష్ఠలు గడించిన కొందరు వారి ఇంటిపేరు మార్పుకోలేదు. వారి విశిష్టత, నైత్యేకత నిలబెట్టుకోవాలని కాబోలు అలానే ఉంచుకున్నారు.

ఏ. కొండా పార్వతీ దేవి కొండా వెంకటప్పయ్యగారికొమార్తె ఈమె తన ఇంటిపేరు మార్పుకోలేదు.

బి. కొమర్రాజు అచ్చమాంబ తన పుట్టింటిపేరు మార్పుకోలేదు.

సి. త మార్పిడి నిర్మలకూడా వివాహనంతరం ఇంటిపేరు మార్చుకోని వారిలో ఒకరు

డి. నాయని కృష్ణకుమారికూడా వారి ఇంటిపేరును మార్చుకోలేదు.

మొల్లరామాయణ కర్తృ మొల్ల ఇంటిపేరు ఆతుకూరి వారు ఇది ఆమె పుట్టింటిపేరే. మెట్టనింటిపేరేదో తెలియదు.

3. రెండింటిపేర్లు వాడినవారు : ప్రసిద్ధ రచయిత్రి కోడూరి కొనల్యాదేవి ఇంటిపేరు పెళ్లయ్యాక కోడూరి నుండి ఆరెకపూడిగా మారింది. కాని ఆమె సుపరిచితమైన తన గృహనామాన్ని అత్తవారింటి పేరైన ఆరెకపూడి పక్కనే కుండలీకణంచేసి ఆరెకపూడి కోడూరి, కొనల్యాదేవి అని రాసుకుంటున్నారు ఈ విధంగా రెండు పేర్లు వాడుకుంటున్నవారు వీరిొక్కరే.

4. రెండింటిపేర్లు తీసేసినవారు :

ఏ. ముప్పాళ్ల రంగనాయకమ్మ పుట్టినింటిపేరు దద్దనాల. ఇప్పుడా రెండు ఇంటిపేర్లు తీసేసి కేవలం రంగనాయకమ్మ గానే రాసుకుంటున్నారు.

బి. తరిగొండ వెంగమాంబ పుట్టింటిపేరు కానాలవారు, భర్త నింజేటి వేంకటాచలపతి. కొన్నిచోట్ల నింజేటి, నుంజేటి అని పాఠా తరాలున్నాయి. తరిగొండ నరసింహుడు ఆమెకు ఇంటేల్పు. వెంకటేశ్వరుడు ఇష్టదైవం. వీరిద్దరికీ అభేదం పాటించి చాలా కృతులు అర్పించింది ఈమె తన పుట్టింటి, మెట్టనింటి పేర్లతో కాకుండా తరిగొండ గ్రామనామంతోనే ప్రసిద్ధిచెందింది.

II. దత్తు వెళ్ళినా, ఇల్లరికం వచ్చినా ఇంటిపేరు మారవచ్చు. 'దత్తు వెళ్తే జనక పితరుల ఇంటిపేరు స్థానంలో పాలక పితరుల ఇంటిపేరు వస్తుంది మచిలీ పట్టణంలోని అక్కివారి అబ్బాయి గుంటూరు అగ్రహారంలోని కాళీవారి ఇంటికి దత్తు వచ్చి కాళీ కృష్ణాచార్యులుగా ప్రసిద్ధులయ్యారు ఇలాగే గూడుమారినందువల్ల కొమ్మూరి వారి కుర్రవాడు గుడిపాటి వెంకటాచలంగా గుర్తించబడ్డాడు.' (తూ.దొ. తె.ఇం;ఒ.పరి. ముత్తినేని వారి ఇంటికి ఇల్లరికం వచ్చిన పోతిన వారి అబ్బాయి ముత్తినేని కోటయ్యగా వాడుక పడ్డాడు. పోతుల వెంకటప్ప యల్లాటి వాడి యింటికి ఇల్లరికం వెళ్ళి యల్లాటి వెంకటప్పగా మారారు,

III. ఒక ఇంటిపేరు గలవారు ఒక ప్రామంలో కొన్ని తరాలుంటే ఆ పిమ్మట మరో ఊరు వెళ్ళి స్థిరపడగా పాలిపేరు మూలబడి, ఆ క్రింది పదలిపచ్చిన ఊరి పేరు ఇంటిపేరుగా పైకివస్తుంది. చాలాకాలం గుంటూరులో నివసించిన పాలవర్తి గృహనామం కలవారు గుంటూరు పదలి మరో గ్రామానికి రాగా పాలవర్తి అనే ఇంటిపేరు మూలబడి గుంటూరు అనే కొత్త ఇంటిపేరు వాడుకలోకి వచ్చింది. రాకెల్ల గ్రామవాసులైన రాచమడుగు గృహనామకులైన వైశ్యులు కల్యాణదుర్గం వెళ్ళి స్థిరపడగా వారికి 'రాకెల్ల' వాస్తున్న కొత్త ఇంటిపేరు సంక్రమించింది.

iv. నివాస స్థలాన్ననుసరించి : ఆయా కుటుంబాలు నివసిస్తున్న నివాస స్థలాలు, కనీకీ, దిశలు, ఋతు పరికరాలు మొదలైన వాటిని బట్టి అసలు పేరు మూలనబడి కొత్తపేరు ముందుకువచ్చి కూర్చుంటుంది. అధికారికంగా అసలు ఇంటిపేరు వాచినా వ్యవహారంలో మూత్రం మారిన ఇంటిపేర్లే వాడుకలో ఉన్నాయి. గుడుపూటివారు పడమటింటి వారుగను, పగడాంబాయి పైయింటివారు గానూ, నేలసాటివారు మూలింటివారుగాను మూడం ఇందుకు ఉదాహరణలు : పంకలో రంగన్న (బోధనపాటి): ఇంటిముందు పంక ప్రవహిస్తున్నది గనుక, ఊరాకీలి ప్రపతయ్య (రాచమడుగు) - ఊరువాకీలి దగ్గర ఇల్లు కట్టుకున్నారు గనుక. సంమలో రామన్న, చొడ్లో కొండప్ప, కొచ్చో బిన్ను మొదలైనవన్నీ ఇలాంటివే.

V భాషాంతరీకరణం : భాషాంతరీకరణం వలన కొన్ని ఇంటిపేర్లు మార్పు చెందవచ్చు మరం గుర్తించవచ్చు. ఇవి ప్రధానంగా రెండు రకాలు.
1. సంస్కృతీకరణం, 2. కన్నడీకరణం.

1. సంస్కృతీకరణం : కవిశోభూషణకర్త ఆహోబిలపతి అసలు ఇంటిపేరు 'గాలి' వారు. శబ్దసంజరికర్త నడిమింటి స్వయంగళ శాస్త్రిగారు మధ్యమండలం వారుగా మార్పుకున్నారు. గాలి వారు ప్రభంజనం వారుగా మారడం, నడిమింటివారు మధ్యమండిరం వారుగా మార్పుచెందడం, రెండుచింతల లేక రెంటిచింతల వారు ద్వితీయత్రిణిగా, గోరుగుంతల పాడువారు నఖగర్త పురంగా మారడం, అలూరును అలు ఊరు అని విడదీసి జాయపురంగా మార్పుకోవడం,

వందికొండ నరు పెరబాగిరిగాను, గోగివారు యెక్కి స్త్రీహ నామం గలవారుగాను, పొదిపెంటవారు ప్రతి పుండవారు గానూ ముందానికి కలకం చేశ్యవలన నన్మృతీకం.

2. కన్నవీకం : అంతపుం మండలంలోని పెంచలపాడు ముందునాగుగా, పెంచలపాడు హనకనాగుగా కన్నడిగచడం వలన మూలన ఇంటిపేరే.

VI. కొంతమంది తమ ఇంటిపేర్ల ఆల్లార్తాన్ని దోతక పరుస్తున్నాయని ఇంటిపేరు మార్చుకున్నారు. ముల్లూరు ఆల్లార్తారి వైనవని ముల్లూరు మార్చు కున్నారని ముల్లూరి కృష్ణారావుగారి జీవిత చరిత్రలో ఉంది.

VII. జ్ఞాతి సంబంధమైన కర్మాచరణలలో ఇచ్చింది మలు తరుస్తూనే ఉండడంతో ఒక్కటిగా ఉన్న గృహనామం భాషాభివృద్ధిమైన కొద్దిమార్పులతో రెండింటికీ మూడుగా ఏర్పడవచ్చు. ఉదా. : త్రిపునేని, త్రిపుర్నేని, త్రిపుర్నేని, త్రిపుర్నేని.

VIII. శ్రీ వైష్ణవ సంప్రదాయంలో ఆచార్య స్థానంలో ఉన్న కుటుంబాల వారిలో శ్రీమ త్రిరుమల పెద్దింటి, శ్రీమ తిరుమల గుడిమెళ్ళ అన్న ఇంటిపేర్లు చూస్తూ. క్రమంగా తాహతు తగ్గడం వల్లనో, తకరావ వస్తుందనో, తబ్బిబ్బు కలుగు తుందనో మహాత్ములక వాచకాలు అదృశ్యమై తిరుమల పెద్దింటి, తిరుమల గుడిమెళ్ళ, పెద్దింటి, గుడిమెళ్ళ అన్న ఇంటిపేర్లతో కొందరు కన్పిస్తారు' (తూ.దో.తె.ఇం.ఒ.ప. .

IX. వందేమాచరం ఉద్యమంలో పాల్గొన్నందున వందేమాచరం రామచంద్ర రావుగారికి ఇంటిపేరయింది. వీరి పూర్వపు గృహనామం వైలాల;

X. గోత్రనామాలనే ఇంటిపేర్లుగా మార్చుకుని తమ పేర్ల చివర చేర్చుకున్నారు కొందరు.

ఉదా : రామచంద్ర కాశ్యప; రామచంద్ర కొండెన్. వీరికి పూర్వపు ఇంటిపేర్లున్నా వారి గోత్రనామాల్నే గృహనామ స్థానంలో నిలిపుకున్నారు. రామచంద్ర కొండెన్య గారి పూర్వపు ఇంటిపేరు గురుగంటి.

XI. తమ ఇంటిపేరు ఎందువల్లనో నచ్చక కొందరు కొత్తపేరు పెట్టుకోవడం తరచుగా కన్పిస్తుంది. సింగాడి వారు నమువ్రాల వారుగా మారడం, చలసాని సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరరావు వద్దర చండీదాసుగా మారడం, బొక్కావారు బ్రహ్మాండం వారుగా మారాలని అనుకోవడం ఇలాంటివే.

నూకల అగ్గెప్పగారు కళింగసీమలోని వైదిక బ్రాహ్మణుడు. ఈ వ్యక్తినే తమ కన్యాకులంలో అగ్నిహోత్రావధానులుగా చింతించి వీరి ఇంటిపేరును 'నులకా' అని గురజాడ అప్పారావుగారు మార్చారని అభిజ్ఞులు చెప్తుంటారు.

XII. 'పట్టుపోగుల' అన్నది సాలీలలో ఒక ఇంటిపేరు. పట్టుపోగులు నేసేవని వారు. వీరి ఇంటిపేరు పొట్టపేగులుగా మారింది. బహుశా ఇది ఉచ్చారణ దోషం కావచ్చు.

XIII. ఆయా వృత్తులలో ప్రసిద్ధిచెందిన వారికి వారి పాత ఇంటిపేర్లు మరుగునపడి వృత్తిని సూచించే కొత్త ఇంటిపేర్లు వాడుకలోకి వచ్చాయి. 'చైలర్' మొదలైనవి ఆధునికంగా ఏర్పడ్డ ఇంటిపేర్లే.

XIV. అవయవ లోపాదికం : కొన్నికొన్ని సందర్భాలలో ఇంటిపేర్లు మూలపడి ఆయా వ్యక్తుల అవయవలోపం, శరీర నిర్మాణ విశిష్టతలు కారణాలుగా ఇంటిపేరు స్థానంలో ఈ విలక్షణతలు చోటు చేసుకోవడం కొత్తకాదు. మాడిరికి కొన్ని ఉదాహరణలు : కుంలీడకుంజాలలో వారి అసలు ఇంటిపేరు సూచించబడ్డది. నల్లబీ శరీర ఛాయ కలిగినందున జట్టిరామయ్య, కర్రి రామయ్యగా వ్యవహృతుడు. కుంటి రామప్ప (దగ్గుబాటి) గిడ్డ అంజనయ్య (జెట్టి); గూని తిమ్మప్ప (కొంకా); గుడ్డి రంగయ్య (బొబ్బూరు); బొట్ల తిమ్మయ్య (గుడుపూటి); దుబ్బి వెంకటరమణప్ప (నల్లబోతుల), నంగిరామన్న (ముల్లంగి); సొట్ట రామయ్య (రాచమడుగు).

XV. తండ్రి లేక పూర్వీకులపేర్లతో : కొంతమందికి పూర్వపు ఇంటిపేర్లు మరుగునపడి కూటస్థుడైన ఒకానొక ప్రముఖ వ్యక్తిపేరుకు గాయ చేర్చి గృహ నామంగా వాడుక చేస్తున్నందుకు కొన్ని ఉదాహరణలు : వీరి అసలు గృహ నామాలు కుండలీకరణలలో సూచించబడ్డవి. అబ్బయ్యగారి వెంకటేశ్వర్లు (లావు). గురప్పగారి కొండయ్య (మాకినేని); బోగప్పగారి రామన్న (నెట్టం); యర్రన్నగారి ఓబన్న; (గుదె) వెంకన్నగారి రామన్న (మదమంచి).

ఉపనంహరం

ఇంతవరకు మొదటి భాగంలో ప్రతిపాదించబడిన పరిశీలనా సారాంశం

సంజ్ఞానామ తత్వాన్ని, సంజ్ఞానామ శాస్త్ర విభజన, వ్యక్తినామాల వర్గీకరణ చూపించబడింది. వ్యక్తినామాలలో గృహనామ స్థానం వివరించబడింది.

కుటుంబనామాన్ని గురించి చెప్పేముందు కుటుంబ ఆవశ్యకత, ప్రాధాన్యం వివరించబడ్డాయి. ఇంటిపేర్లకు వివిధ నిర్వచనాలు నిరూపించబడ్డాయి.

పాశ్చాత్య భాషలోనూ, భారతీయభాషలోనూ ఇంటిపేర్లు ఎలా ఉన్నాయో పరిశీలించి వాటిని వర్గీకరించి ఇంటిపేర్లలోని మార్పులు వివరించబడ్డాయి.

ఇంటిపేర్లను అర్థదృష్ట్యా వర్గీకరించి వర్గీకరణ పట్టిక రేఖా రూపంలో సూచించబడింది. ఈ వర్గీకరణలో గ్రామనామాలు, వ్యక్తినామాలు, పౌరుషనామాలు, వృత్తిసూచకాలు, కులసూచకాలు, జంతు, వృక్ష లతాదులు ఉన్నట్లు తేలింది.

-నేని, -రాజు, -రెడ్డి, -ఓజు మొదలైన గృహనామ పరవదాలను బట్టి ఆయా ఇంటిపేర్లు గలవారు ఏయే కులాలకు చెందినవారో స్థూలంగా సూచించ వచ్చు. -నేని పరవదంగా గల ఇంటిపేరు వారు 99% కమ్మవారిని, మిగిలిన ఒక శాతం ఇతర కులాలలోను కన్పిస్తున్నారని చెప్పబడింది. ఇలాగే -రాజు, -రెడ్డి, -ఓజు మొదలైన గృహనామ పరవదాలవ్యాప్తి సూచించబడింది.

సిద్ధాంతవ్యాసంలో అస్పష్టంగా ఉన్న కొన్ని ఇంటిపేర్లు అపరిష్కృతంగా మిగిలిపోయాయి.

ఉదా:- రామావత్. గోగిల కార్ మొవి.

గృహనామ పూర్వపద, గృహనామ పరవదాలకు అర్థనిర్ణయం కష్టమైనవి కొన్ని, వాటి మూలరూపం ఏమై ఉంటుందో తెలియనివి కొన్ని ఉన్నాయి.

వ్యవహారంలో తెలుగువారి ఇంటిపేర్లు-వర్గీకరణ

ఎలెక్స్ హెబీ 'The Roots' అన్న గ్రంథంలో తనకు ముందున్న ఏడుకరాల వారి చరిత్రను పరిశోధించి రాశారు. కూర్మరాజీయంలో కూడ పాలడుగు శేషాచలవర్మ తన పూర్వీకుల వంశక్రమాన్ని ఋషికుని దగ్గరనుండి చూపారు. కానీ శాస్త్రీయ దృక్పథంతో ఇలాంటి రచనలు తెలుగులో ఎక్కువగా వెలువడితే కొన్ని చంకాల పూర్వ చరిత్రలు వెలుగులోకి రావడానికి అవకాశముంది.

పాశ్చాత్యదేశాలలో అన్ని రకాలపేర్లు (Names) మీద పరిశోధన విస్తృతంగా సాగుతోంది. అలాంటి స్థాయికి మనం కూడా ఎదగాలి.

రెండవ భాగం

గృహనామ వివరణ పట్టిక

అ

అక్కన

రూ. < అక్కనేని

వ్యక్తినామం (స.).

అక్క- గృ.నా.పూ.త్రీ. తల్లి. తన కంటె పెద్దదైన తోబుట్టువు, పూజ్యత్రీ. దేవతాసూచి. త్రీల పేర్లకు 'అమ్మ' పదానుబంధం చేరినట్లే 'అక్క' కూడ చేరుతుంది. ఉదా:- రామక్క, సీతక్క; అక్క పూర్వపదంగా ఉన్న వ్యక్తినామాలు పురుషులలోను, త్రీలలో కూడ కన్పిస్తున్నాయి. ఉదా:- అక్కయ్య, అక్కమ్మ.

పార్శ.అక్క; క.అక్క; త.అక్కాన్.

<అంక- <అంకాళ <మాంకాళ-

<మహంకాళి.

<ఎక్క- <యక్ష. యక్షిణి శబ్ద భవం కావచ్చు.

అక్కదేవతలు ఏడుగురు. ఏడుగురూ ఒకే ఇంటి కోడళ్ళు. కొండకింద ఉన్న బావిలో నుండి ప్రతిరోజూ కొండ మీదున్న వారి ఇంటికి నీరు మోపే నారళు. కొండమీద ఉన్న పెద్ద బండ

రాయి మా మీద పడితే మాకు కష్టాలు తప్పతాయి కదా అని అనుకున్నారట, అలానే జరిగింది. అలానే వారు బావిలో నీరు మంచుతున్న సమయంలో కొండ రాయి దొర్లి పడి బావిలోకి జారి చని పోయారు. ఆ ఏడుగురూ ఆ బావిబట్టన ఒక శిలమీద వెలిశారు. ఆ దారిని వెళ్తున్న వారికి కొన్నిరోజులపాటు ఆ బావిలో నుండి మాటలు వినిపించేవట. ఇప్పుడు అలా వినిపించవు. కాని బిందెలతో ఉన్న ఏడుగురు త్రీలుగల శిల, బావిమీద అడ్డంగా పడివున్న బండరాయి యివన్నీ గుంటూరు జిల్లాలోని 'లాం' గ్రామంలో ఉన్నాయి. ఇప్పటికీ ఈ అక్కదేవతలకు పూజలు చేస్తారు.

చూ.-స.గృ.నా.ప.

అక్కన ప్రగడ

రూ. అక్కెవ ప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.)

అక్కవ- గృ.నా.పూ. వ్య.నా; వి.చూ. అక్కవ. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటి పేరు. చూ. -ప్రగడ గృ. నా. ప.

అక్కవరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.)

అక్కవ- గృ. నా. పూ., వ్య.నా.
అక్క+అప్ప. అక్క-వి.చూ.అక్కన.
-అప్ప- వి.చూ. -అప్ప గృ.నా.ప.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

అక్క-బత్తుల

వ్యక్తినామం (స).

అక్క- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి;
ఫి.చూ. అక్కన. చూ. -బత్తుల
గృ. నా. ప.

అక్క-రం

పౌరుషనామం (తె.).

<అక్క-రము

ప్రా.అక్కర-; సం.అక్షర-;

త.అక్కరం; క.అక్కర.

<తె.అక్కర.

అక్క-రస

చూ. అక్క-రాజు, అక్క-రాసు.

వ్యక్తినామం (శా.).

అక్క- గృ.నా.పూ. శ్రీ దేవతాసూచి.
వి.చూ. అక్కన.

“అక్కరస గంగరసరాజయ్య--”

శా.1169 (టి. యం. పి. I; పు. 660
నెం. 925).

అక్క-రాజు

చూ. అక్కరస

వ్యక్తినామం (స).

ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

అక్క-రాసు

చూ. అక్కరస

వ్యక్తినామం (శా.).

“అక్క-రాసు బానోజి పంతులు--”

శా. 1193 (టి. యం. పి; I; పు. 605,
నెం. 388).

అక్క-ల

సంబంధసూచి, దేవతాసూచి (స).

అక్క-బహు.కు ద్వి.వి.

అక్క-వి.చూ. అక్క-ల దేవి

అక్క-ల దేవి

వ్యక్తినామం (తె.).

అక్క-ల- గృ.నా.పూ. శ్రీ దేవతా
సూచి. అక్క- బహు. కు ద్వి. ఫి.
వి.చూ. అక్కన. “దేవతాత్వమును
పొంది శుభకార్యారంభముల యందు
కొందఁడే పూజింపబడు పూజ్యశ్రీలు.
వాని ఆరుగురును అక్క-చెల్లెండ్రయి
సుగుణములచే దేవతాత్వమును పొందిరివి
ప్రసిద్ధి” సూ. వి.

చూ. -దేవి గృ.నా.ప.

అక్క-పంతుల

వ్యక్తినామం (స).

<అక్క-పంతు.అక్క- గృ.నా.పూ;

వి.చూ. అక్కన. పరశు రామపంతుల
మొదలైన వాటిలాగ ఇదికూడ అక్క-
సంతుగాఢి తాల్లాకు అన్న అర్థంతో

వాడబడిందే. ఆరామ దొంగిడులలో
ఇంటిపేరు.చూ. —పంతుల గృ. నా. ప.

అక్కి

వ్యక్తి నామం (తె.రా.స.).

అక్క + ఇ. అక్క— వి. చూ.
అక్కినేని. ? < అక్కి— చర్మరొగ
విశేషం. బ్రౌ.హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

అక్కిన

చూ. అక్కినేని

వ్యక్తి నామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

అక్కినేని

చూ. అక్కిన

వ్యక్తి నామం (తె.స.).

అక్కి— గృ.నా.పూ., వ్య.నా. దేవతా
సూచి. < అక్కయ. వి.చూ. అక్కన.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —నేని గృ.నా.ప.

అక్కివెద్ది

వ్యక్తి నామం (స.).

అక్కి— గృ.నా.పూ., దేవతాసూచి.
వి.చూ. అక్కన. వెలనాటి వెదికులలో
ఇంటిపేరు. చూ. —వెద్ది గృ.నా.ప.

అక్కిరాజు

వ్యక్తి నామం (తె.).

అక్కి— గృ.నా.పూ. దేవతాసూచి.

వి. చూ. అక్కన.

చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

అక్కిలిసెట్టి

వ్యక్తి నామం (స.).

అక్కిలి— గృ.నా.పూ., దేవతాసూచి.
< అక్కల. వి. చూ. అక్కల దేవి.
అక్కలకు బౌప. ? < అక్కిలి— కలత.
సూ. వి. చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

అక్కెనప్రగడ

చూ. అక్కనప్రగడ

వ్యక్తి నామం (సా.).

జగతియందక్కిన ప్రగడాన్వయంబున
సొరిది—” (కుబ్జకృ. 1-23).

“—కవితావిచిత్ర అక్కెన ప్రగడ
రాయనమంత్ర పుత్ర—” (పైడి; అశ్వా.
గ.పు; 100)

అక్షతల

చూ. అక్షంతల

పొరుషనామం (కా.).

అక్షత బహు. కుద్వి. వి. < సం.
అక్షతా— పూజించేటప్పుడు, అశీర్వాదిం
చేటప్పుడు ఉపయోగించే బియ్యము,
తిలకమునకుపయోగించు కుంకుము
ఘౌడలైన ద్రవ్యము. సూ. ని

“—అక్షతల తిరుమలభట్ట—” (టి.
యం.పి. 11; పు.883, నెం. 85-86).

కా.1.511.

అక్షింతల

చూ. అక్షతల

పౌరుషనామం (సం.).

ప్రథమశాఖనియోగ బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు.

అగస్త్యరాజు

వ్యక్తినామం (సం.).

అగస్త్య-గృ.నా., వ్య.నా.పూ., వృక్ష
నామసూచి. అగస్త్యుడనేఋషి, అగినె
చెట్టు. అగస్త్య అనే ఋషిపేరు వృక్ష
నామసూచి కావచ్చునని, సంస్కృతంలో
ప్రవేశించిన ద్రావిడ పదమై ఉండ
వచ్చునని Burrow (CPDL179).
ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

అగ్రరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

అగ్ర- గృ. నా. పూ. 1 < అగ్రి;
1 < అగ్ర-. ఆర్వేల నియోగులలో
ఇంటిపేరు.

అగ్నిహోత్రం

పౌరుషనామం (స.).

హవిస్సు, అగ్ని. "హవిర్వహ్నివాగ్ని
హోత్రా". అహితాగ్నులు. ప్రాత
స్నాయంకాలంలో చేసే హోమం.
శ్రీవైష్ణవులలో ఇంటిపేరు. కేవలం
అగ్నిఅనే ఇంటిపేరు కూడా ఉంది. ఇది
గొల్లలలో కన్పిస్తుంది.

అంకగారి

వ్యక్తినామం (తె.).

అంక- గృ. నా. పూ., విచూ.

అంకరాజు

చూ. -గారి గృ. నా. ప.

అంకం

చూ. అంకము

పౌరుషనామం (తె.).

అంకము

చూ. అంకం

పౌరుషనామం (స.).

బడి; తోడ; సమీపం; భూషణం;
యుద్ధం; పర్వతం.

అంకమోళ్లు

పౌరుషనామం (తె.).

అంకం- గృ.నా.పూ., వి.చూ. అంకం

-ఒళ్లు < వాళ్లు

చూ. -వాళ్లు గృ. నా. ప.

అంకరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

అంక- గృ. నా. పూ., దేవతాసూచి.

<అంకమ్మ. ఒకానొక గ్రామదేవత.

సూ.ని., అంకు- అమ్మ. గ్రామదేవత,
అమ్మవారు. అం. వా. అంకమ్మ ప్రీ
దేవతానామం; అయినప్పటికీ ఈపేరు
పురుషుల్లోనే కన్పిస్తుంది మైసమ్మ
కూడ ఇలాంటిదే. ఆర్వేల నియోగులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

అంకినీడు

వ్యక్తినామం (స.).

అంకి_ గృ. నా. పూ., వ్య.నా. దేవతా
సూచి. <అంకమ్మ <అంకాలమ్మ.
వి.చూ. అక్కన. కమ్మవారిలో విస్తృత
వ్యాప్తిగల యింటిపేరు.

చూ. _నీడు గృ. నా. ప.

అంకిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

అంకి_ గృ. నా. పూ., దేవతాసూచి;
వి. చూ. అక్కన.

చూ. _రెడ్డి గృ. నా. ప.

అంకెం

పౌరుషనామం (స.).

<అంకెము. గుఱ్ఱం ఎక్కడానికి
ఇరువైపులా అమర్చిన యినుప మెట్టు,
రికాబు. త. అంకవటి; మ. అంగవడి;
తె. అంకెము, అంకవన్నె. DED. 34.
: <అంకె. జనపనారతో అల్లిన సంచి
మాం. వ్య. ప., పర్యా. గోనె, గోగు.

అంగజాల

వృత్తినూచి (స.).

<అంగజాలం : శరీరకవచం. అంగ
రక్షకులను అంగజాలంటారు. వీరు
అంతఃపుర కావలివారు, రాజభటులు.

అంగటి

చూ. అంగడి

పౌరుషనామం (రా.).

అంగడికి బెవ.

అంగడి

చూ. అంగటి, అంగడి

పౌరుషనామం (తె.శా.స.),

దుకాణం. నరుకులు అమ్మేచోటు,
కొట్టు.

క. అంగడి త. అంగాడి; తు. అంగడి.

“__అంగడి గోపీనాథ__” శా. 1439
(టి.యం.పి. 11, పు.843, నెం. 843)

అంగరాజ

పౌరుషనామం (శా.).

అంగరాజు. యువరాజు.

“__అంగరాజ నాగప్పయ్యర్__”
శా.1462 (T.T.D.E.S. IV.,P.302,
No.159).

అంగిరేకుల

వృత్తినూచి (స.).

అంగిరేక బహు. కు ద్వి. చూ. దేవుని
విగ్రహానికి చందనాది మైపుతలు
కావించి, అలంకార వస్త్రాదికాలను
చేసేదేవకర్మి. “One who decorates
and embellishes the deity.”

శా.శ పు.2

అంగుళి

పౌరుషనామం (స.).

వేలు, బొటనవేలు

అంగ్గడి

చూ. అంగడి

పౌరుషనామం (శా.).

“—అంకలనెట్టియు అంగడి దుగ్గినెట్టి
వీరుసాక్షి—” క్రీ.శ. 1060 (E.T.I. P.
115, No. 131, line 53-54).

అచరసు

వ్యక్తినామం (శా.).

అచ- గృ. నా. పూ. శ్రీ దేవతాసూచి.
వి. చూ. అచ్చినేని ‘అచరసు’ కు
లేఖనదోషం కావచ్చు. “అచరసు
రంగాచార్య—” క్రీ.శ. 1615 (T.M.P.I.
P. 595, No. 302).

చూ. —అరసు గృ. నా. ప.

అచిని

చూ. అచ్చినేని

వ్యక్తినామం (తె.).

అచ్చినేని

చూ. అచిని

వ్యక్తినామం (శా.).

అచ్చి- గృ. నా. పూ. శ్రీ దేవతాసూచి.
లక్ష్మీదేవి. <అచ్చమ్మ. అచ్చయ్య
“—అచ్చినేని రామానాయుడు—” శా.
1470 (T.M. P. II. P. 1073,
No 197) చూ. —నేని గృ.నా.ప.

అచ్చిరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

అచ్చి- గృ.నా.పూ. వ్య.శా; వి.చూ.
అచ్చినేని. ? <అచరసు. ఆర్వేల నియో
గులలో ఇంటిపేరు. చూ. —రాజు
గృ.నా.ప.

అచ్యుతనేని

వ్యక్తినామం (తె.).

అచ్యుత- గృ.నా.పూ. దేవతాసూచి.
విష్ణువు. చూ. —నేని గృ.నా.ప.

అచ్యుతెన్న

వ్యక్తినామం. (న.).

అచ్యుత- గృ.నా.పూ. దేవతాసూచి.
వి.చూ. అచ్యుతనేని. ఆర్వేల నియోగు
లలో ఇంటిపేరు. చూ. —అన్న గృ.నా.ప.

అచ్యుతుని

వ్యక్తినామం (న.).

అచ్యుత- వ్య. నా; దేవతాసూచి.
వి.చూ. అచ్యుతనేని. —న ద్వితీయా
విభక్తి ప్రత్యయం. ఆర్వేల నియోగులలో
ఇంటిపేరు.

అజ్జగ్గారి

వ్యక్తినామం (రా.).

అజ్జగ్గ- గృ.నా.పూ. ? <అజ్జ+అగ్గ
అజ్జ <ప్రా. అజ్జ- <నం. ఆర్య-
చూ. —గారి గృ.నా.ప.

అంచుల

పౌరుషనామం (న.).

అంచు బహు. కు ద్వీ.వి. అగ్రం,
కొన, పార్శ్వం. ?అంచెల.

అంజన

వ్యక్తినామం (న.).

ః < త్రీ దేవతాసూచి. హనుమంతుని తల్లి.

అట్టవజ్రై

వృత్తిసూచి (శా.).

హిందుస్తానీ పదమైన రెవిన్యూ పదం 'అట్టవజ్రై' నుండి వచ్చింది. కృష్ణ దేవరాయల ఆస్థానంలో అట్టవజ్రై బసవరసర్ ఒక రెవిన్యూ ఉద్యోగి.

"--అట్టవజ్రై బసవరసర్--" క్రీ. శ. 1521. (T.T.D.E.S.III, P.311; No. 148 (No. 184. T.T.).

అడప

చూ. అడపం

వృత్తిసూచి (స.సా.).

"అడప వేమన--" శా. 1278 (T.M.P.II. P. 937; No. 278).

"--అతి వీరుడైనట్టి అడపకేదాసి--" (పల్నా; పు. 88; పం. 64). కమ్మ వారిలో ఇంటిపేరు.

అడపం

రూ. అడప, అడపము, అడైప్పం.

వృత్తిసూచి (శా.).

రాజాస్థానాలలో వక్కలు, అకుల నంచి మోసేవారి వృత్తి. త. అటప్పం; మ. అటక్క; అటెక్క; క. అడకె, అడ, అడికె; తె.అడపము. D.E.D.57.

"--అడపం సూరప్పనాయుడు--" శా.

1458 (T.M.P.I.P.618; No.497).

అడబాల

వృత్తిసూచి (స.).

వంటవాడు. <క. అడబళ. అడ= వంట; బళ=వాడు.

అడిదము

పౌరుషనామం (స.సా.).

అయుధసూచి. కత్తి. ఈ గృహ నామకుల పూర్వ్యులలో ఖడ్గ విద్యా నైపుణ్యానికి అడిదాన్ని బహుమతిగా పొందారు గనుక ఇది గృహనామంగా విలిచింది. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటి పేరు. "--ఇందుచేతయ్యెనింటిపేడిదము, రామ రాయ వినుత రామచంద్ర--" (అడి.సూ.జీ.పు.7.పీ.) "--అడిదము వాడ సూరస సమాఖ్యుడనాకొకరుండు సాటియే--" కవిజనరం.పీ.పు.4.).

అడివి

పౌరుషనామం.

అరణ్యసూచి. (తె.శా.స.).

<అడవి. అరణ్యం. ప్రా. అడవీ; సం. అటవీ; క. అడవి; త. అడవి; తు. అడవి. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటి పేరు. "--అడివి రామలింగస్వామి-- T.M.P.II; P.782; No. 327).

అడైప్పం

చూ. అడపం

వృత్తిసూచి (శా.).

“అదైష్ట్యం భయ్యవ నాయకర్—”
క్రి.శ. 16.4.1519 (T.T.D.E.S.IV;
110; No. 48).

“—అదైష్ట్యం పరమాదమ్మన్—”
26-12-1535 A.D. (T.T.D.E.S.
IV; PIII; No. 56). ఈమె అచ్యుత
దేవరాయల ఆస్థానంలో అడపం
ఉద్యోగి.

అడ్డకత్తుల

పౌరుషనామం (సా.).

అడ్డకత్తి బహు. కు ద్వి. వి. అయుధ
సూచి. అడ్డము + కత్తి. అడ్డములోని
అంత్యవర్ణం లోపించగా మిగిలిన ‘అడ్డ
మీద కత్తి చేరి మొహదా పట్టిన అనే
అర్థాన్నిస్తుంది. “—అడ్డకత్తుల వారు
అరిగలవారు—” (పల్నా.పు.40; పం.
898).

అడ్డగట్ల

పౌరుషనామం (తె.రా.).

? <అడ్డము + కట్టు. అడ్డగట్టు బహు.
కు ద్వి. వి. ప్రవహిస్తున్న ఏటికిగాని,
ప్రవాహానికిగాని, అడ్డంగా కట్టిన గట్టు
(ఆనకట్ట) కావచ్చు.

అడ్డాల

పౌరుషనామం (స.).

<అడ్డము; ఆటంకం, నిర్బోధం;
అడ్డము బహు. కు ద్వి.వి. క. అడ్డి;

త. అడ్డి; తు. అడ్డి; బహు. రూ. అడ్డాలు.
పిల్లలనుంచుకోడానికి అడ్డంగా పెట్టే
చేతులు. సూ.ని. అడ్డాలలో బిడ్డలుగాని
గడ్డాలొచ్చాక బిడ్డలొకారా? అని సామెత.
వెలనాటి వైదికులలో ఇంటిపేరు.

అడ్డిగ

అభరణసూచి (రా.).

స్త్రీల కంఠాభరణంలో గుచ్చుకునేం
దుకు బంగారంతో చేసిన చిన్న పూస
లాంటి వస్తువు. ఇది వద్రాణంలో కూడ
గుచ్చుకుంటారు. రెడ్లలో ఇంటిపేరు.
క. అడ్డిగె; త. అడ్డిగె.

అండా

పౌరుషనామం (రా.స.).

<అండా <హండా <ప్రా. హండా,
భాండా <నం.హండా—

అండ్డే

చూ. హండ్డే

పౌరుషనామం (రా.స.).

<అండియ. చిమ్మనగ్రోవి. నీళ్ళు
మొదలైనవి చిమ్మేగొట్టం, వసంతం
ఆడే గొట్టం. క. అండె; తు. అండె.
బలిజకులంలో ఇంటిపేరు.

అత్తి

వృక్షసూచి (రా.).

మేడిచెట్టు. క. అత్తి. త. అత్తి;
తు. అత్తి.

అత్తినేని

చూ. అత్తైన.

వ్యక్తినామం (స.).

అత్తి - గృ.నా.పూ; గృ.నా; వృక్షనామ
సూచి. వి.చూ. అత్తి. ? <ప్రా. హత్తి -
<సం. హస్తి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -నేని గృ.నా.ప.

అత్తైన

చూ. అత్తినేని

వ్యక్తినామం (తె.).

అత్తోట

వృక్షనామసూచి (స.).

అత్తి + తోట: అత్తి - మేడిచెట్టు. వి.చూ.
అత్తి. - తోట; ఉపవనం. వి. చూ.
తోట. కమ్మవారిలోనూ, బ్రాహ్మణుల
లోనూ ఇంటిపేరు.

అదాలోళ్లు

పౌరుషనామం (తె.).

< అద్దాలవాళ్లు.

అద్దాల - అద్దము బహు. కు బాప.
దర్పణం. త. అద్దం; ప్రా. అద్దాబ;
సం. ఆదర్శ - చూ. - ఓళ్లు గృ.నా.ప.

అద్దోజ

వ్యక్తినామం (తె.).

అద్ద + ఓజి. ఇది మరాఠీ వ్యక్తినామం.
చూ. - ఓజి గృ.నా.ప.

అద్రి

పౌరుషనామం (స.).

< సం. అద్రి : కొండ, సూర్యుడు.

అధికార్ల

పౌరుషనామం (స.).

అధికారి బహు. కు ద్వి.వి. అధికారం
కలవాడు. వేగినాటి బ్రాహ్మణులలో
గృహనామం.

అధ్యాత్మభట్టరు

వ్యక్తినామం (స.).

అధ్యాత్మ - గృ. నా. పూ. ఆధ్యాత్మిక
సంబంధమైన. శ్రీవైష్ణవులలో ఇంటిపేరు.
చూ. - భట్టరు గృ.నా.ప.

అనఘా

పౌరుషనామం (స.).

< సం. అనఘ - పాపంలేనిది, దోషం
లేనిది, విపత్తులేనిది. ఆర్వేలనియోగులలో
ఇంటిపేరు.

అనంత

వ్యక్తినామం (తె.స.).

దేవతాసూచి. వి.చూ. అనంతనేని

అనంతనేని

వ్యక్తినామం (తె.).

అనంత - గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.
విష్ణువు, పార్వతి. కమ్మవారిలో ఇంటి
పేరు. చూ. - నేని గృ. నా. ప.

అనంతప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

అనంత - గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి,

వి. చూ. అనంతనేని. ఆర్వేలనియోగులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -ప్రగడ గృ. నా. ప.

అనంతభొట్ల

వ్యక్తినామం (తె.న.).

అనంత- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి
వి. చూ. అనంతనేని. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -భొట్ల గృ. నా. ప.

అనంతం

పౌరుషనామం (స.).

స+అంతం : అపారమైన, ఆకాశం.

? < అనంత : ఆదిశేషుడు.

? < అనంత- వ్యక్తినామం నుండి
ఏర్పడి ఉండవచ్చు.

అనంతరాజు

చూ. అంతరాజు

వ్యక్తినామం (రా.స.).

అనంత- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.
వి. చూ. అనంతనేని. ఆర్వేల నియోగుల
ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

అనంతవర్షుల

వ్యక్తినామం (స.).

అనంత- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.
వి. చూ. అనంతనేని ఆర్వేల ద్రావిడులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -వర్షుల గృ. నా. ప.

అనంతసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.న.).

అనంత- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.
వి. చూ. అనంతనేని. ఆర్వేల నియోగు
లలో ఇంటిపేరు. చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

అనప్పిండి

పౌరుషనామం (స.).

అనప- గృ. నా. పూ. ? < అనుము.
సస్యవిశేషం. -పిండి బియ్యం మొద
లైనవాని పొడి. అనుము + పిండి, వృత్తి
యందు పవరం ఆదేశంగా వస్తుంది.
చూ. అనుప చేను, అనుప గింజలు.
పేరూరి ద్రావిడ బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు.

అనవరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

అనప- గృ. నా. పూ. < హనుము. వ్యవ
హారంలో హనుమయ్యను అనవయ్య
అంటారు. హనుమరెడ్డి - అనవరెడ్డి.
చూ. -రెడ్డి గృ. నా. ప.

అనిపెద్ది

చూ. అనిపెద్ది

వ్యక్తినామం (స.).

అని- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.
విష్ణువు ? < సం. అనంత. బ్రాహ్మణు
లలో ఇంటిపేరు. చూ. -పెద్ది గృ. నా. ప.

అనిమిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

అనిమి- గృ. నా. పూ. < హనిమి

<హనుమ. చూ. -సెట్టి గృ.నా.వ.

అనిసింగరాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

అనిసింగ- గృ.నా.పూ. అని + సింగ.

సింగ <ప్రా. సింహ- <సం. సింహ-

ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

అనిసెట్టి

వ్యక్తి నామం (తె.స.).

అని- గృ. నా. పూ., పు.నా. వి. చూ.

అనిపెద్ది. చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

అనుమాండ్ల

చూ. హనుమాన్

వ్యక్తి నామం (తె.).

అనుమాలసెట్టి

వ్యక్తి నామం

అనుమాల- గృ. నా. పూ., పు. నా.

<హనుమల చూ. -సెట్టి గృ.నా.వ.

అనుముల

ధాన్యసూచి (తె.రా.స.).

అనుము బి.వ.కు ద్వి.వి. సస్యవిశేషం.

వృత్తియందు 'వ' వర్ణం ఆదేశంగా

వచ్చి అనుపదేను అని వాడుక. కమ్మ,

దేవాంగుల, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

అనువోజు

వక్తి నామం (స.).

అను- గృ.నా.పూ. పు.నా. <అనువు-

<హనుమ- విశ్వబ్రాహ్మణులలో ప్రచురంగా ఇంటిపేరుగా ఉంది.

చూ. -ఓజు గృ. నా. ప.

అనుసంధానం

పౌరుషనామం (శా.).

భక్తి గ్రంథాలను చదవడం.

"--దివ్య ప్రబంధాను సంధాన ధ్యానము--" ఆము. 1-84 ఎల్లప్పుడూ

దివ్యగ్రంథాలను పఠించడంలోనే కాలం గడుపుతుండవచ్చు. ఇదిరాజాస్థానంలోని

ఒక ఉద్యోగమైనా కావచ్చు. ఏర్పాటు, చట్టము అని శా.శ. "--దివ్యప్రబంధాను

సంధాన ధ్యానము--" ఆము. 1-84

"--అను సంధానం తిరువెంకటయ్యరు--"(శా.1428 CT.T.D. E. S.III. P.6. No. 266.)

అనేక

పౌరుషనామం (రా.).

<సం. అనేక- న+ఏక. ఒక్కటి కానిది, పెక్కు. హరిజనులలో గృహ

నామం.

అంతరాజు

చూ. అనంతరాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

ఆర్వేలనియోగులలో ఇంటిపేరు.

అందుగుల

వృక్షసూచి (స.).

<క. అందుగు. సల్లకి వృక్షం. ఈ

చెట్టు ఏనుగులకు మిక్కిలి ప్రియమైంది. అందుగు బహు. కు ద్వి.వి. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

అందె

పౌరుషనామం.

ఆభరణసూచి (తె.శా.స.).

స్త్రీలు కాలికి తొడుక్కునే ఆభరణం, నూపురం, అందియ. వాడుకలో 'అంది' అనికూడ వుంది. బలిజలలో ఇంటిపేరు. క. అందుగ, అందుగె, అందిగె, సం. అందుక. "—అందె కొమ్మనప్పనకు—" (యస్.ఐ.ఐ.1; పు. 226; పంక్తి.88, నెం. 622).

అందెల

చూ. అందె

ఆభరణసూచి (తె.స.).

అందె బహు. కు ద్వి. వి; బహు. అందియలు, అందెలు.

అందే

తెగసూచి. (తె.స.).

తెలగలలో ఇంటిపేరు " a sub division of the Kurubas refers to the small bamboo or wooden vessel used when milking goats. It further denotes a division of the Koragas, who used to wear a pot suspended from their necks, into which they were

compelled to spit, so as not to defile the highway " (C.T.S. I.I.P. 44.) అందే = కుండ (pot)

? < అందె : భూషణ విశేషం.

అన్నదాత

బిరుదనామం. (తె.).

అన్నదానం చేసినందు వలన పొందిన బిరుదనామం.

అన్నదానభట్ట

వ్యక్తినామం (స.).

అన్నదాన- గృ.నా.పూ. అన్నదానం. ఆర్వేల నియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు. చూ. భట్ల గృ.నా.ప.

అన్నదానం

పౌరుషనామం (రా.).

అన్నదానం చేయడంలో ప్రసిద్ధి చెందినవారు. ఆర్వేల నియోగులలోను, కమ్మవారిలోను ఇంటిపేరు.

అన్నదాసు

చూ. అన్నలదాసు

వ్యక్తినామం (స.).

అన్న- గృ.నా.పూ. సోదరుడు.వి.చూ. —అన్న గృ.నా.ప. ఇది పౌరుషనామం కావచ్చు. అన్నంచూత్రానికి సేవచేసే వాడు. అన్నానికి దాసుడనే అర్థంలో అన్నదాసు వచ్చియుండవచ్చు. చూ. —దాసు గృ.నా.ప.

అన్నదేవర

వ్యక్తినామం (తె.స.).

అన్నప- గృ.నా.పూ. సంబంధ సూచి
సోదరుడు. వి.చూ. -అన్న గృ.నా.ప.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -దేవర గృ.నా.ప.

అన్నపరెడ్డి

రూ. అన్నపరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

అన్నప- గృ.నా.పూ. వ్య.నా. అన్న+
అప, అన్న- వి.చూ. గృ.నా.ప.

-అన్న; -అప; వి.చూ. గృ.నా.ప.
-అప్ప చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

అన్నపురెడ్డి

చూ. అన్నపరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

అన్నప- గృ.నా.పూ.

అన్నం

అహారపదార్థసూచి (తె.రా.స.).

<అన్నము. తినడానికి ఉపయుక్త
మైంది; కూడు. కమ్మ, గవళ్ళ, తొగట
కులాలలో ఇంటిపేరు.

అన్నమ

వ్యక్తినామం (సా.).

అన్న+అమ. తిక్కన తల్లి పేరు. అమ్మ;
తల్లి. <ప్రా. అమ్మా; సం. అంబా-
అమ్మ. పూజ్యతను, వాత్సల్యాన్ని

తెలుపుతుంది. శ్రీలపేర్ల చివర, కొన్ని
పురుషుల పేర్ల చివరకూడ చేరుతుంది.
భాగ్యమ్మ, మనోహారమ్మ, పు.నా. :
కృష్ణమ్మ, అంకమ్మ. ఆశ్చర్యాన్ని
సూచించడానికి కూడ అమ్మవాడుతారు.

“—అన్నమ తిక్కన ధన్యుజేయుతన్”
(దశకు. 1-1) “—కొమ్మయ తిక్కని
గాచువుతన్” (దశమ. 1-2)

అన్నమనేని

వ్యక్తినామం (రా.).

అన్నమ- గృ. నా. పూ. శ్రీ. నా.,
<అన్నమ్మ. వి.చూ. అన్నమ. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

అన్నమరాజు

రూ. అన్నంరాజు

వ్యక్తినామం (రా.స.).

అన్నమ- గృ.నా.పూ.శ్రీ.నా; వి.చూ.
అన్నమనేని. ఆర్వేల నియోగులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

అన్నంభట్టు

వ్యక్తినామం (స.).

అన్నం- గృ.నా.పూ. వి.చూ. అన్నమ
రాజు, అన్నంభట్టు వంశీయులు మొదట
తెలంగాణాలోని మహబూబు నగర్
మండలంలోని అచ్చంపేట తాలూకాలో
ఉన్న మామిళ్ళపల్లి గ్రామంలో నివసించారు.
వీరి ఇంటిపేరు గరికపాటివారు.

గుంటూరుజిల్లా గరికపాడు నివాసులై
నందువలన ఈపేరు వచ్చియుండవచ్చు.
ఆ తరువాత వారి వంశంలో ప్రసిద్ధి
చెందిన అన్నంభట్టువలన వీరికి ఈ
గృహనామం స్థిరమయింది.

అన్నంబొట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

అన్నం— గృ. నా. పూ. వ్య. నా.
అన్నమ్మ. అన్న+అమ్మ. ఆర్వేల
వియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —బొట్ల గృ. నా. ప.

అన్నంరాజు

చూ. అన్నమరాజు

వ్యక్తినామం (స.సా.).

అన్నం— గృ. నా. పూ. శ్రీ. వ్య. నా;
అన్నమ్మ. “ఇది— వెంకట నరసయా
మాత్య పుత్రాన్నమ రాజాన్వయ
వయః—” (శంత.చ; ఆశ్వా.గ;
పు.315).

అన్నంరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

అన్నం— గృ. నా. పూ. వి. చూ. అన్నమ
రాజు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రెడ్డి గృ. నా. ప

అన్నలదాసు

చూ. అన్నదాసు

వ్యక్తినామం (రా.స.).

అన్నల— గృ. నా. పూ..దే. అగ్రజుడు,
సోదరుడు. అన్న బహు. కు ద్వి. వి.
హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —దాసు గృ. నా. ప.

అన్నాపంతుల

వ్యక్తినామం (స.).

<అన్నాపంతుగారి

అన్నా— గృ. నా. పూ. సంబోధనార్థకం.
వి. చూ. అక్కా పంతుల. ఆరామ
ద్రావిడులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —పంతుల గృ. నా. ప.

అన్నాప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

అన్నా— గృ. నా. పూ.,దే. సోదరుడు,
తండ్రి. వి. చూ. అన్నా పంతుల.

చూ. —ప్రగడ గృ. నా. ప.

అన్నాబత్తుని

చూ. అన్నాబత్తుల

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

అన్నాబత్తుల

చూ. అన్నాబత్తుని

వ్యక్తినామం (తె.స.).

అన్నా— గృ. నా. పూ. సంబంధ సూచి.
వి. చూ. అన్నా పంతుల. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. —బత్తుల గృ. నా. ప.

అన్నారెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

అన్నా- గృ.నా. పూ., దే. తండ్రి,
సోదరుడు. వి.చూ. అన్నాప్రగడ.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

అన్నావరుల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

అన్నా- గృ.నా.పూ., దే. సోదరుడు.
వి.చూ. అన్నాప్రగడ. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -వరుల గృ.నా.ప.

అన్ని

చూ. అన్నే

పౌరుషనామం (రా.).

కాపులలో ఇంటిపేరు.

అన్ని పెద్ది

చూ. అనిపెద్ది

వ్యక్తినామం (స.).

అన్ని- గృ. నా. పూ., రూ. అని.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

అన్నెము

పౌరుషనామం. వస్తునూచి (స.).

ప్రా. అణియ; సం. అనిక; తు. అణి;
త. అణియం; మ. అణియం.= fore-
part of a vessel. D.E.D.S.100.

అన్నే

రూ. అన్ని

పౌరుషనామం (తె.స.).

<:సం.అన్న-కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
అవరంజి

పౌరుషనామం (స.).

అవరంజి బంగారం. మేలిమి
బంగారాన్ని అవరంజి బంగారం
అంటారు. 'బంగారం అనే అర్థం గల
ఉర్దూలోని అవరంజి దీనికి సమీప
మాతృక. ఫరంగుల రాకపోకలతో
ప్రసిద్ధికి వచ్చిన మంచి బంగారం అనే
వాడుకగలపాఠశీక భాషలోని 'అవరంజి'
దీనికి మూలమాతృక' తె. కొ. పె. 90
చూ.దొణప్ప. త. అవరంచి; క. అవరంజి;
తె. అవరంజి.

అపిరెడ్డి

చూ. అప్పిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

అపి- <అప్పి. వ్య.నా.

"--అపిరెడ్డి ప్రోలిసాని--" శా.1149.
(T.M.P II., P.1113, No. 475)

అప్పడం

ఆహారపదార్థనూచి (స.).

పప్పడం లేక అప్పడం తయారుచేసి
అమ్మేవారు. నంబూద్రి బ్రాహ్మణులలో
గృహనామం.

అప్పన

వ్యక్తినామం (తె.స.).

అప్ప-గృ.నా.పూ.; పు.నా. <అప్పన్న.

అప్ప+అన్న. అప్ప- వి.చూ. గృ.నా.ప.
సింహాచలంలో ఉన్న దేవుడు అప్పన్న.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

చూ. -అన గృ. నా. ప.

అప్పన్న భట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

అప్పన్న- గృ.నా.పూ., పు.నా. దేవతా
సూచి. వి.చూ. అప్పన. వెలనాటి వైదిక
బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

చూ. -భట్ల గృ. నా. ప.

అప్పరచింతల

వృక్షసూచి (రా.శా.).

అప్పర-వ్యత్తప్రతిఅస్పష్టం? <అవర.
అనుత్తమము, అవరదిక్కు. -చింతల.
చింతలబహు కుటౌప. చూ. చింతా.
“--అప్పరచింతల పెద్ద చక్రరాజు--”
క్రోధన (టి.యం.పి. పు. 655. నెం. 877)

అప్పరాజు

చూ. అప్పలరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

అప్ప- గృ. నా. పూ. తండ్రి, తల్లి,
అక్క. వి.చూ. అప్పన. ప్రథమశాఖ
నియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

చూ. -రాజుగృ. నా. ప.

అప్పల

చూ. అప్పాల

అహారవదార్థసూచి (స.సా.).

? <అప్పలము. అప్పడం “--దురంధ
రుడలరె నప్పల పాయక రాయడి
ద్దరన్--” (రుక్మ.వరి; రేక. సోమ.
పు. 16; 1-53)

అప్పలభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

అప్పల- గృ.నా.పూ.; బహు. తండ్రి,
అక్క, తల్లి. అప్పబహు. కుటౌప.
వి.చూ. అప్పన. వెలనాటి వైదిక
బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

చూ. -భట్ల గృ. నా. ప.

అప్పలరాజు

చూ. అప్పరాజు

వ్యక్తినామం (తె.రా.స.).

అప్పల- గృ.నా.పూ., బహు. బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటి పేరు.

అప్పసాని

వ్యక్తినామం (శా.).

అప్ప- గృ.నా.పూ., వి.చూ. అప్పన.
కమ్మవారిలో ఇంటి పేరు.

“---అప్పసాని కొండసాని ---”
వికారి. యవ. 1189. (టి.యం.పి. 11;
పు. 820; నెం. 592.).

అన్నాద్యేదుల

చూ. ద్వివేదుల

పౌరుషనామం (స.).

వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు.

అప్పారావు

వ్యక్తినామం (స.).

అప్పా- గృ.నా.పూ., తండ్రి. అప్ప+
ఇ. వి.చూ. అప్పన. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -రావు గృ. నా. ప.

అప్పాల

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

అహారపదార్థసూచి. అప్పము బహు.
కు ద్వి.వి. అహారపదార్థం. అప్పము.
వలిపిండి, బెల్లం కలిపి గుండ్రవి
ముద్దలు చేసి నూనెలో వండిన పదార్థం.
సం. అపూప-; క. అప్పం.

అప్పి

వ్యక్తినామం (తె.).

అప్ప+ఇ, అప్ప- వి.చూ. గృ.నా.ప.

అప్పినేని

వ్యక్తినామం (స.).

అప్పి- గృ.నా.పూ. చూ. అప్పిరెడ్డి.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ. నా. ప.

అప్పిరెడ్డి

రూ. అపిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

అప్పి- గృ. నా. పూ., వ్య. నా.
<అప్పయ. అప్ప- వి.చూ. అప్పన.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

అబ్బరాజు

రూ. అబ్బిరాజు

వ్యక్తినామం

? <అబ్బయ <బౌళ- ఇవి రెండూ
పర్యాయ వాచకాలుగా పద్మపురాణ
ఆవతారిక సేర్పొంది. “—అబ్బరాజు
కొడుకు అబ్బరాజు తిప్పరాజు—”
(శా.1458.) టి.యం.పి.11,పు.969.

అబ్బారెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

అబ్బా- గృ. నా. పూ., వి.చూ.
అబ్బరాజు చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

అబ్బావర్యుల

వ్యక్తినామం (స.).

అబ్బా- గృ.నా.పూ. సంబంధ సూచి.
వి.చూ. అబ్బారెడ్డి. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -వర్యుల గృ.నా.ప.

అబ్బినేని

రూ. అబ్బినేని

వ్యక్తినామం (రా.).

అబ్బి-గృ.నా.పూ.వ్య.నా., <అబ్బయ.
వి.చూ. అబ్బరాజు. ? <అబ్బి. దే.
అబ్బాయి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -నేని గృ.నా.ప.

అబ్బిరాజు

చూ. అబ్బరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

అబ్బి గృ.నా.పూ. పు. నా., వి. చూ.
అబ్బరాజు.

అబ్బిరెడ్డిగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

అబ్బిరెడ్డి_ గృ. నా. పూ. వ్య. నా.
అబ్బి_ వి.చూ. అబ్బరాజు. _రెడ్డి_
చూ. _రెడ్డి. గృ.నా.ప.
చూ. _గారి గృ.నా.ప.

అబ్బిసాని

వ్యక్తినామం (రా.).

అబ్బి_ గృ.నా.పూ. వి.చూ. అబ్బరాజు
చూ. _సాని గృ.నా.ప.

అభినేని

చూ. అబ్బినేని

వ్యక్తినామం (స.).

అభి_ గృ.నా.పూ. <అబ్బి. వ్య.నా.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

అమర

చూ. అమరం

పౌరుషనామం (స.).

అమరగాని

వృత్తినూచి (తె.స.).

<అమరగాడు. అమరమును అనుభ
వించేవాడు. వి. చూ. అమరం.

? అమరగౌని

అమరగాని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

అమర_ గృ.నా.పూ. అమరము, వి.చూ.
అమరనేని. త. అమరమ్, <సం.
సమరమ్ చూ. _గౌని గృ. నా. ప.

అమరనేని

రూ. అమరినేని, అమిరినాయని,
అమిరినేని.

వ్యక్తినామం (స.).

అమర_ గృ.నా.పూ., పౌ.నా. ఆవశ్య
కమైనప్పుడు కొంత దండును తీసికొని
రావలయునను నిబంధనము మీద చిన్న
రాజులకు ఈయబడిన భూమి. సూ. ని.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. అమరగాడు,
అమరనాయకరము మొదలైనవి ఈ
పదంతో ఏర్పడినవే. ఈ అమర
నాయకుడే అమరనేని కావచ్చు.

చూ. _నేని గృ. నా. ప.

అమరం

రూ. అమర, అమరా.

పౌరుషనామం (తె.స.).

<అమరము <అమరు. వి. చూ.
అమరనేని. అనుకున్న కొలుకు భూమిని
వ్యవసాయం చేసేవానికి ఇవ్వడాన్ని
కూడ అమరం అంటారు.

అమరవాది

పౌరుషనామం (తె.సా.)

అమర_ గృ. నా. పూ. నశించని
వాదం చేసేవాడు. వాదంలో ఎవరినైనా
జయించగలిగి శక్తి కలివాడు. బ్రాహ్మణు
లలో ఇంటిపేరు. “--చమత్కృతియుర
కవితారచనచే సమరవాది రామయసుకవీ”
(ద్రావదీ. 1-31) “--ద్విజరాజ వసుచ
నిన్ను నభినుతింపగ జెల్లదె యమరవాది
రామయకవీంద్ర--” (ద్రావదీ. 1-30).

అమరా

చూ. అమరం

పౌరుషనామం (స.).

అమరినేని

చూ. అమరనేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

అమలినేని

చూ. అమిలినేని, అమ్మిలినేని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

<అమలినాయడు. అమలి_ గృ. నా. పూ.

వ్య. నా. దేవతాసూచి. <అమల; లక్ష్మి.

కమ్మవారి ఇంటిపేరు.

చూ. _నేని గృ. నా. ప.

అమవా

పౌరుషనామం (రా.).

కృష్ణ పక్షంలో చివరిరోజు. అమావ,

అమవాస్య. సం. అమావస్సా, అమా

వాస్సా; త. అమావాసి; క. అమాసె.

హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

అమిరినాయని

చూ. అమరనేని

వ్యక్తినామం (శా.).

“--అమిరినాయని వెంగళనాయనిం
గారు--” శా. 1484 (టి.యం.పి.1,
పు. 639, నెం. 903).

అమిరినేని

చూ. అమరనేని

వ్యక్తినామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు

అమిలినేని

చూ. అమలినేని

వ్యక్తినామం (తె.రా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

అమృతవాక్కుల

పౌరుషనామం (స.).

అమృతవాక్కు బహు. కు ద్వి.వి.

అమృత- అమృతం, శాశ్వతమైన;

వాక్కు: మాట, పలుకు. బ్రాహ్మణులలో

గృహనామం.

అంబటి

ఆహారపదార్థసూచి (స.).

అంబటికి ద్వి.వి. పిండితో కొంచెం

పల్చగా కాచిన పదార్థం. బహు.

అంబలులు, అంబళ్ళు. త. అంబలి;

క. అంబలి. (డి.ఇ.డి. 148.).

అంబాదాసు

వ్యక్తినామం (స.).

అంబా- గృ.నా.పూ. దేవతాసూచి.

<సం. అంబా : పార్వతీ దేవి. ప్రథమ శాఖ నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -దాసు గృ.నా.ప.

అంబారి

పౌరుషనామం (స.).

ఏనుగుమీద కూర్చుండటానికి కట్టే పీఠం. క. అంబారి; త. అంబారి తు. అంబరి, అంబారి.

అమ్మనభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

అమ్మన- గృ.నా.పూ. వ్య.నా., పు.నా.

<అమ్మన్న. అమ్మ- వి.చూ. అన్నను.

-అన< అన్న. వి.చూ. గృ.నా.ప.

వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

అమ్మరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

అమ్మ- గృ.నా.పూ., సంబంధసూచి.

తల్లి. వి.చూ. అన్నమ. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

అమ్మినేని

వ్యక్తినామం (స.).

అమ్మి- గృ.నా.పూ., వ్య.నా. <అమ్మ.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

అమ్మిలినేని

చూ. అమ్మలినేని

వ్యక్తినామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

అమ్మిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

అమ్మి -గృ.నా.పూ. పు.నా., వి.చూ.

అమ్మినేని చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

అమ్మల

పౌరుషనామం. ఆయుధసూచి (స.).

అమ్మ బహు. కు ద్వి. వి. బాణం.

వృత్తియందు తరచుగా అంప అవుతుంది.

చూ. అంపశయ్య; అంపపొది,

అంపకడు.

అయలసోమయాజుల

వ్యక్తినామం (స.).

అయల- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.

ఐల, అయల<ప్రా. అహిలా-

<సం. అఖిలా : పార్వతీ.

చూ. -సోమయాజుల గృ.నా.ప.

అయోచితుల

పౌరుషనామం (తె.).

అయోచితం అడగ కుండానే

ప్రాప్తించింది. అడగకుండానే వచ్చిన దానితో జీవించే వృత్తి అయోచిత వృ

బ్రాహ్మణులలో గృహనామం

అయితంరాజు

రూ. ఆతంరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

అయితం- గృ.నా.పూ.శ్రీ.నా. దేవతా
సూచి. వేల్పు, సూర్యుడు. <అయిత
<ప్రా. అయిత- <సం. ఆదిత్య.
? <ఐతమ్మ <ఐతాంబ : బాలచంద్రుని
తల్లి. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా. ప.

అయితా

వ్యక్తినామం (స.).

<ఐతా. దేవతాసూచి, సూర్యుడు.

వి. చూ. అయితంరాజు

అయిలా

రూ. ఐలా

వ్యక్తినామం (స.).

<ఐలా. దేవతాసూచి, పార్వతి. వి.చూ.

అయిలసోమయాజుల.

అయ్య

రూ. అయ్యల

పట్టపుపేరు (స.).

వి. చూ. గృ. నా. ప., కొరవ, మాల,
ఏరుకల వారిలో ఇది ఇంటిపేరు.

అయ్యగారి

పొరుషనామం (తె.స.).

అయ్యగారుకు ఔప. అయ్యగారు :

అచార్యుడు. పూజ్యుడైన బ్రాహ్మణుడు.
దక్షిణదేశంలో కొందరు వైష్ణవుల
పేర్ల చివర పట్టపు పేరుగా చేరుతుంది.
ఉదా : రామరాజయ్యం గారు, పెరు
మాళ్లయ్యంగారు. ఆర్వేల నియోగులలో
ఇంటిపేరు.

అయ్యపురెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

<అయ్యప్పరెడ్డి

అయ్యపు- గృ.నా.పూ. అయ్య + అప్ప
అయ్య- వి.చూ. అయ్య. -అప్ప-
వి.చూ. గృ. నా. ప.

చూ. -రెడ్డి గృ. నా. ప.

అయ్యల

చూ. అయ్య

పొరుషనామం (తె.).

అయ్య బహు. కు ద్వి.వి.

అయ్యలరాజు

వ్యక్తినామం (సా.).

అయ్యల- గృ.నా.పూ., బహు. అయ్య
బహు.కు ద్వి.వి. వి.చూ. అయ్య గృ.నా. ప.
“—ఇగదేక విఖ్యాతి ధుర్యాయుల
రాజ తిప్పయ మనీషి—” (రామాభ్యు.
ఆశ్వాగ.పు. 27). “ఇది—గోత్రపవిత్రా
య్యల రాజాస్వయ సుధా వార్తి—” (కవి
కర్ణ. ఆశ్వా.గ; పు. 193). “—సత్కు
వితారచనాధ్యులైన మాయయ్యలరాజు

వంశజులను—“(హంసవిం. పీ. 1-12)
అయ్యలరాజు తిప్ప సచివాగ్రజీ—”
(హంసవిం. 1-12) “అయ్యలరాజు
“అయ్యన్న ఎంశజుడగు—”(రెట్టమత
కా. 1-10) చూ. —రాజు గృ. నా. ప.

అయ్యవారి

చూ. అయ్యారి, అయ్యారు.

పౌరుషనామం (తె.).

అయ్యవారుకు ద్వి. వి. ఆచార్యుడు,
ఉపాధ్యాయుడు, పూజ్యపురుషుడు.
< ఆర్యపీఠ శబ్దభవమని కొందరు.

అయ్యస్వామి

వ్యక్తినామం (రా.).

అయ్య— గృ. నా. పూ., వి. చూ. అయ్య
చూ. —స్వామి గృ. నా. ప.

అయ్యారి

చూ. అయ్యవారి

పౌరుషనామం (స.).

అయ్యవారిలోని వకారానికి లోపం
వచ్చింది.

అయ్యారు

చూ. అయ్యవారు

పౌరుషనామం (రా.).

హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

అరకల

వృత్తిపరికర సూచి (తె.రా.స.).

అరక బహు. కు ద్వి. వి., అరక,

ఎద్దులు కట్టి దున్నడానికి సిద్ధం చేసిన
నాగలి.

అరవ

దేశ లేక భాషసూచి (రా.స.).

ద్రావిడుడు, అరవ దేశంవాడు. త.
అరువా; క. అరవ, అరవు, అరువు. అర్వ;
తు. అరవ; తె. అటవ, (డి. ఇ. డి. 264).
మహమ్మదీయ పురుషునికి, ఒరియా స్త్రీకి
జన్మించిన వారమని చెప్పుకుంటారు.
నాయకొ, పాత్రొ మొదలైనవి పీఠ
బిరుదనామాలు. అరవ దేశంనుండి
వచ్చిన వారిని లేక అరవభాషను మాతృ
భాషగా కలిగి తెలుగుదేశంలో జీవిస్తున్న
వారికి ఈ ఇంటిపేర్లు వచ్చిఉంటాయి.
వి. చూ. సి.టి.యన్. ఐ. 1, 59.

అరవం

పౌరుషనామం (తె.).

భాషాసూచి. అరవభాష. త. అరవమ్.
వి. చూ. అరవ.

అరికకూటి

అహారపదార్థసూచి (స.).

అరిక— గృ. నా. పూ. ధాన్యసూచి.

< అరిక. చూ. అరిక.

చూ. —కూటి గృ. నా. ప.

అరికాటి

పౌరుషనామం (స.).

? < అర్కాటి < అర్కాడు

అరిగె

బిరుదనామం (న.).

<అరిగ.చత్రమువంటి ఒకానొక రాజు
చిహ్నం. రూ. అరిగె. శబ్దా.

అరుల

పౌరుషనామం (శా.).

<అరులు : వాత్సల్యం. క. అరులు,
అర్లు; త. అరుళ్ : ప్రేమ. “—అరుల
రాఘవయ్యంగారు—” శా. 1557
(టి.యం.పి.11, పు. 1120, నెం.524)

అరువు

రూ. అరువుల

పౌరుషనామం (రా.).

ఖరీదు తర్వాత ఇచ్చే పద్ధతిలో ధాన్యం
మొదలైనవి తీసుకునే ఋణం, అప్పు.

అరువుల

చూ. అరువు

పౌరుషనామం (తె.).

అరువు బహు. కు ద్వి.వి.

అలమందల

చూ. అలమందల

జంతుసూచి (శా.).

అలమంద బహు. కు. ద్వి. వి.
<అలమందల “—అలమందల పెరు
మాళ్—” (టి.యం.పి.11, పు. 790.
నెం. 978).

అలవల

ధాన్యసూచి (తె.).

అలవబహు. కు ద్వి. వి. <అలవరులు.
ధాన్యసూచి.

అలవా

పౌరుషనామం (న.).

<అలవ : ఆవరణ, కంచె, దడి. గొడ్డ
కొవ్వంలో కప్పు కింద మేత, పొట్టు మొద
లైనవి పెట్టుకోడానికి ఏర్పరచినచోటు.
మాం. పృ. ప. పర్యా. మచ్చు.

అలసంద

ధాన్యసూచి (రా.).

ఉ : అలచంద అలిచంద, అలిసెంద,
అల్పంద, అల్పెంత, అల్పొంద. పర్యా :
బిబ్బెర, బొబ్బెర. పృ. నా. Vigna
Catjang క. అలసంది, అలసందె,
హలసంది, హలసందె; తె. అలచందల,
అలసందెలు, అలసందియలు. D.E.D.
205

అలసెట్టి

చూ. అల్లంపెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

అలాకుల

వృక్షసూచి (న.).

అలము— నేలపైపాకు తీగె, సూ. ని;
శాకవిశేషం. శబ్దా. అలము యొక్క
ఆకులు. ఆకు అలమా అని వాడుకలో
వుంది.

అలినేడి

చూ. అలినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో గృహనామం

అలినేని

చూ. అలినేడి, అల్లీని

వ్యక్తినామం (స.).

అలి- గృ.నా.పూ. <అల్లి. వృక్షసూచి,

అం. వా. water lilly. ? <అల్లయ.

వ్యక్తినామం; ? <అల్ల+ఇ. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు,

అల్ల

పొరుషనామం (సా.).

ప్రసిద్ధిని తెలుపుతుంది. అం.వా. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు. “అల్లవర్ణంబునం
దొగి నవతరించి,—” (ప్రద్యు. శ్రీపాద.
1-17)

అల్లం

వృక్షసూచి (స.).

వృ. నా. : Zingiber officinale
తేమనేలల్లో సాగుచేసే దుంప. కమ్మ
వారిలో, హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

అల్లమరాజు

చూ. అల్లంరాజు

వ్యక్తినామం (సా.).

అల్లమ- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.
<అల్ల+అమ. వి. చూ. అల్లసాని.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. “ఇదిశ్రీ—హరితసగోత్ర శ్రీమదల్లమరాజు రంగ
ధామార్య పాత్ర—” (నారా. చలమ.
ఆ.శ్వా.గ.1-42) చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

అల్లంనేని

వ్యక్తినామం (స.).

అల్లం- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.

<అల్లమ. వి. చూ. అల్లమరాజు.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —నేని గృ. నా. ప.

అల్లంరాజు

చూ. అల్లమరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

అల్లంసెట్టి

చూ. అలినెట్టి, అలంనెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

అల్లం- గృ.నా.పూ. దేవతాసూచి.వి.

చూ.అల్లమనేని చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

అల్లసాని

వ్యక్తినామం (సా.).

అల్ల- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.

తల్లి, సర్వవ్యాపినియగు పర దేవత—
సూ. ని. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.“అంధ్ర కవితా పితామహ యల్లసాని
పెద్దన కవీంద్రయని—” (చాటుప.పు.
120.). “—కవి యల్లసాని పెద్దన
కవి—” (పైడి పు. 102)

చూ. —సాని గృ.నా.ప.

అల్లీని

చూ. అలినేని

వ్యక్తినామం (స.).

<అల్లినేని

అల్లు

పౌరుషనామం (స.).

అల్లుకొను, చాప మొదలైనవి కూర్పు.

1 <అల్ల. వి. చూ. అల్ల

అల్లెం

పౌరుషనామం (రా.).

<అల్లెము : పెండ్లయిన తోడనే అల్లని బిలిచి అత్తవారింట పెద్దెడి విండు, మనుగుడువు. ఆం. వా.

<అల్లెం : గాడి, స్నానంచేసిన వీళ్ళు పొయ్యెదారి. మాం.వృ.ప.4. హరిజను లలో ఇంటిపేరు.

అశహరిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

అశహరి- గృ. నా. పూ. <త. అశహరి

చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

అవచి

వ్యక్తినామం (సా.).

అవచి తిప్పయసెట్టికి ఇది గృహనామం. తిప్పయసెట్టి వంశంలో ప్రసిద్ధి చెందిన వాడు అవచి. వి. చూ. సాహిత్యంలో ఇంటిపేరు. వైశ్యకులంలో ఇంటిపేరు.

—నేర్పరియైన వైశ్యకులలో త్రముండవచి తిప్పండల్పుండే— (హరవి.శ్రీనా.)

అవటం

పౌరుషనామం. (స.).

<సం. అవటమ్ : రంధ్రం, గొయ్యి, నూయి, పల్లం, పక్షిపిల్ల. సూ. ని., వీరుల్లి, నింబం. ఆం. వా.

అనధానం

రూ. అవధానుల

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

<సం. అవధాని—; ఏకాగ్రత. మనస్సు ను ఇతర విషయాల నుండి మరల్చి ఒకే విషయంపై కేంద్రీకరించడం. ఉదా. అష్టావధానం, శతావధానం. వేద విద్యాభ్యసనం కలవారు. వైదిక బ్రాహ్మణుల ఇంటిపేరు.

అవధానుల

చూ. అవధానం

పౌరుషనామం (తె.స.).

అవధాని బహు. కుద్వి. వి. వైదిక బ్రాహ్మణుల ఇంటిపేరు.

అవసరాల

వృత్తినూచి (తె.స.).

అవసరం బహు. కుద్వి. వి. అవసరము: సమయం. బహు. అవసరాల వారు. సమయాన్ని తెలియజేయువారు— రాజ ద్వారపాలకులని సూ. ని.; రాజ దర్బారు లలో అవసరానికి రాజు సమీపానికి వెళ్లే వారు. దేవాలయంలో సూర్యోద్యయం మొదలుఅర్ధరాత్రి వరకు దేవునికి వివిధ

కాలాలలో చేసే అంగరంగబోగాలు, దూప
నైవేద్యాది కైంకర్య సమయాలకు
అవసరాలని పేరు. ఉదయం నుండి
అర్ధరాత్రి వరకు దేవునికి అనేక విధాలైన
పూజలు, అన్నం, పాయసం మొదలైన
నైవేద్యాలు వివిధ సమయాల్లో చేస్తారని
శా.శ.

అవిశేషు

చూ. అవిశేషి

వ్యక్తినామం (స.).

అవిశేషి

చూ. అవిశేషు

వ్యక్తినామం (స.).

అవి- గృ.నా.పూ. వ్యుత్పత్తి అస్పష్టం.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ. నా. ప.

అవిరినేని

చూ. అవిర్నేని

వ్యక్తినామం (స.).

<అమిరినేని. మ, వలు పరస్పరం
వినిమయం చెందుతుంటాయి గనుక
అమిరినేని అవిరినేని అయివుండవచ్చు.
ఉదా : మామయ్య- మావయ్య. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

అవిర్నేని

చూ. అవిరినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

అవిశాకుల

వృక్షసూచి (రా.).

వృ.నా. *Sesbania grandiflora*.
అవిశాకు బహు. కు ద్వి.వి. వృక్షసూచి.
అవిశ- గృ.నా.పూ. అవిసియ, అవిసె,
అగిసియ. సం. అగస్తీ; త. అకత్తి,
అచ్చం, అచ్చి; మ. అకత్తి; క. అకచె,
అగచె, అగసె; అగిసె; తె అగిసె,
అగిశ, అవిశ; డి.ఇ.డి. 4

చూ. -ఆకుల గృ. నా. ప.

అవిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

అవి- గృ.నా.పూ. వి.చూ. అవిశేషి

చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

అవ్వ

పౌరుషనామం (స.).

< అవ్వ. తల్లి; తండ్రితల్లి; పూజ్యత్రీ
సం. అంబా; క. అవ్వ; త. అవ్వై.
ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

అవ్వారి

పౌరుషనామం (స.).

? < సం. అవార్క : నిరంకుశం,
అడ్డులేనిది. ? < సం. అపారమ్
అధికం, బహుళం. అవధానం చేస్తున్న
ప్పుడు మా ఇంటిపేరు (అవ్వారి) మధ్య
మధ్య పవాలలో వస్తుంటుందని ఒక కవి
చమత్కరించారు. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు.

రందవ భాగం

అశ్రద్ధ

పౌరుషనామం (స.).

<సం. ఆశ్వత్థ—

అశ్వినీ

వ్యక్తినామం (స.).

దేవవైద్యుల తల్లి.

అష్టకాల

పౌరుషనామం (స.).

అష్టకము : ఋగ్వేదభాగం. అష్టకము మీద 'ల' వచ్చినందున మువర్ణకానికి లోపం, పూర్వస్వరానికి దీర్ఘంవచ్చింది.

అష్టభాషా

బిరుదనామం (స.).

అష్ట— గృ. నా. పూ. సంఖ్యాసూచి. ఎనిమిది. తెలుగులో ఇది సమాన పూర్వ పదంగానే ఉంటుంది. చూ. అష్ట పుత్రులు, అష్టాదశ. అష్టభాషా అనేది బిరుదనామం. ఎనిమిది భాషలని అర్థం. ఎనిమిది భాషలలో మంచి పాండిత్యం కలవారని తెలుస్తుంది.

అసఖోయిన

చూ. ఆశబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

అ

అకాశం

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

సం. అకాశ—సూర్యుడు మొదలైన

గ్రహాలు తిరిగే ప్రదేశం, మిన్ను. దేవాంగులలో ఇంటిపేరు.

అకుండి

పౌరుషనామం (సా.).

వ్యవృత్తి అన్నపదం “—వేంకటాంక ర్వాణిపుత్రాకుండి వ్యాసమూర్తి కాస్త్రాస్యం దీక్రకృత—”

అకుతోట

పౌరుషనామం. వనసూచి (రా.).

అకు— గృ. నా. పూ. తమలపాకు. అకు లతో ఉన్న వనం, తమలపాకులతోట. తమలపాకుల తోటవేసి ప్రసిద్ధిపొంది నందు వలన వీరికి ఈ పేరువచ్చింది. రెడ్లలో ఇంటిపేరు.

అకుముడుల

పౌరుషనామం (స.).

అకుమడి బహు. కు ద్వి.వి. సస్య సూచి. వరి మొదలైన వాటిని పెంచడానికి విత్తనాలు చల్లిన నాడుమడి. వరి యాకు ఊడ్చినాడు అని వ్యవహారంలో వుందని సూ.ని.

అకురాలి

పౌరుషనామం (తె.స.).

అకురాయికి ద్వి.వి. కత్తి మొదలైన ఇనుప పనిముట్లను రాపిడిచేసే పనిముట్టు

అకుల

వృక్షసూచి (స.).

అకు బహు. కు ద్వి.వి. క. అకు,

తె. ఆకు; గోండి. ఆకి; కొండ ఆక్; కుయి. ఆకు; త. ఆకయ్; పరి. ఆకి. డి.ఇ.డి. 284. కమ్మవారిలో, బొంతక్ నవరలలో ఇంటిపేరు.

ఆచార్యభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

ఆచార్య- గృ. నా. పూ. గురువు. వేద వ్యాఖ్యానం చేసేవాడు. <ఆచార్యుడు. ఆచార్య అనేది మతస్థాపకులైన శంకరాచార్య మొదలైన వారి పేర్లలో కూడ చోటుచేసుకుంది. బ్రాహ్మణులలో ఆచార్య బ్రాహ్మణులు ఒకతెగ. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ. నా. ప.

ఆచ్చారి

వృత్తీసూచి (రా.).

<ఆచారి <ఆచార్యుడు. దేవాలయాలలో పూజాపునస్కారాలు చేసే పూజారి.

ఆడ్ల

చూ. ఆళ్ల

ధన్యసూచి (తె.).

ఆళ్ల కుద్ది.వి.

ఆణెము

పౌరుషనామం (తె.స.సా.).

<ఆణియము : దేశం. మాగాణి. కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. "—ఆవపూ గద్దెపై ఆణెమువారు—" (పల్నా. పు. 74; పం. 871).

ఆతంరాజు

చూ. అయితంరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

ఆతం- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి. ఆర్వేలనియోగులలో ఇంటిపేరు.

ఆది

పౌరుషనామం (తె.).

మొదటిది, మూలం, ప్రమాణం. కరణకమ్మ వ్యాపారులలో ఇంటిపేరు.

ఆదిభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

ఆది- గృ. నా. పూ. మొదటి. ఇది మొదట బిరుదనామమై తరువాత అదే ప్రసిద్ధమై వ్యక్తినామంగా మారినట్లుంది. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

ఆదిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

ఆది- గృ.నా.పూ. మొదటి, తొలుత,

చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

ఆనందదాసు

వ్యక్తినామం (తె.).

ఆనంద- గృ. నా. పూ. సంతోషం,

ఆనందం. చూ. -దాసు గృ.నా.ప.

ఆనపనేని

వ్యక్తినామం (స.).

ఆనప- గృ. నా. పూ. వృక్షసూచి. రూ. ఆనబ, సౌరచెట్టు వి. చూ, ఆనప చూ, -నేని గృ. నా. ప.

ఆనం

పౌరుషనామం (స.).

? < ఆణెము. వి.చూ. ఆణెము.

అబోతు

జంతుసూచి (స.).

< అలపోతు. అల + పోతు : వృషభం.
వృత్తియందు అంత్య వర్ణంలోపించింది.

అముదం

రూ. అముదాల

వృక్షసూచి (శా.).

అం.నా: Castrol Plant, వృ.నా :
Racinus Communis; సం. అమంత్ర, అముండ; త. అమణకు. "అముదం
తిరువేంకటయ్యన్—" శా. 1397 (ఇ.ఐ.
11.పు. 105, నెం. 57)

అముదాల

చూ. అముదం

వృక్షసూచి (రా.స.).

ఉ : అందాలు, అందేలు, అమదాలు,
అమిదేలు, అమెదాలు. అముదము
బహు. కు ద్వి.వి.

ఆరిక

రూ. ఆరిగ, ఆరిగల

ధాన్యసూచి (రా.స.).

వృ.నా: Paspalum frumentaceum
బహు: ఆరికలు, ఆరికెలు, ఆరుకలు, ఆరు
గలు, ఆరుగులు, ఆరువులు, ఆళ్లు. క. ఆరికె.
తె. ఆరుక, ఆరుగ, డి.ఇ.డి. 321

ఆరిగ

చూ. ఆరిక

ధాన్యసూచి (తె.).

ఆరిగల

చూ. ఆరిక

ధాన్యసూచి (స.).

ఆరిగకు బహు. కు ద్వి. వి. కాపు,
ముత్రాసులలో ఇంటిపేరు.

ఆరుబాటం

పౌరుషనామం (రా.).

< ఆర్పటము: ధ్వని, అతిశయం, ఆర
భటము. ఇది తెలుగు గ్రంథాలలోను,
తెలుగు వారి వ్యవహారంలో మాత్రమే
ఉంది. కమ్మవారిలో గృహనామం.

ఆరుమడకల

వృత్తిపరికరసూచి (రా.).

ఆరు- సంఖ్యసూచి. మడకల: మడక
బహు. కు ద్వి.వి. మడక, అరక, ఆరు
అరకలతో పొలందున్నేవారేమో! హరి
జనులలో ఇంటిపేరు.

ఆరె

రూ. ఆరెం, ఆరెల, ఆర్ల

దేశ లేక భాషాసూచి (రా.స.సా.).

ఆరె భాష లేక మహారాష్ట్రభాష,
ఆరె < ఆరె < ఆరియ సం. ఆర్య- ఆరె
భూమి అంటే మహారాష్ట్ర దేశం. (ఆరె
భాష : వి.చూ. ప్రొ. దొణప్ప. 1972,
307.) కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

“—చాలి మనుండు ఆరె జోగన చేత—” (పల్నాటి. పు. 164, పం. 2218). “—బలవంతుడారె వారి జోగ రవుతు—” (పైడి. పు. 164, పం. 2219). 13వ శతాబ్దానికి పూర్వం శ్రీశైల మల్లికార్జునికి మహారాజులు, మాండలికులు స్వామికి దానంచేసిన అనేక నాడులు, స్థలముల్లోని గ్రామము లలో ఇది ఉన్నది. మహారాష్ట్రమందలి గ్రామం తెలుగుదేశంలోని ప్రభువుకిచ్చుట సాధ్యం కాదుకనుక ఆంధ్రదేశంలోగాని, నఖివ కన్నడ దేశంలోగాని ఈ ఆరె భూమి ఉండవచ్చని కుందూరి ఈశ్వర దత్తుగారి ఆభిప్రాయం.

ఆరెకూటి

అహారవదార్థసూచి (న.).

<అరికకూటి అరిక-గృ.నా.పూ.దాన్య సూచి. వి.చూ. అరిక.

చూ. -కూటి గృ.నా.ప.

ఆరెం

చూ. ఆరె

దేశ లేక భాషాసూచి (రా.).

<ఆరెము <ఆరె

ఆరెల

చూ. ఆరె

దేశ లేక భాషాసూచి (తె.).

ఆర్యసోమయాజుల

వ్యక్తి నామం (స్.).

ఆర్య- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి. పూజ్యురాలు, పార్వతి. పేరూరి ద్రావిడు లలో గృహనామం.

చూ. -సోమయాజుల గృ.నా.ప.

ఆర్ల

చూ. ఆరె

దేశ లేక భాషాసూచి (తె.).

ఆల

చూ. ఆవుల

జంతుసూచి (తె.న.).

<ఆవుల. ఆవు బహు. కు ద్వీ. వి. గొల్లలలో ఇంటిపేరు.

ఆలమనేని

వ్యక్తి నామం (స్.).

ఆలమ- గృ. నా. పూ. ? <అల- కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ. నా. ప.

ఆలమందల

చూ. ఆలమందల

జంతుసూచి (రా.).

ఆలమంద బహు. కు ద్వీ.వి. వి. చూ. ఆవుల. ఆలమందలవారు తెలుగు చోడ శాఖీయులు. ఆలమందల నూకయ్య దేవ చోడరాజు కా. శ. 1320 వ సం॥ ర ప్రాంతంలో కనువర్తి ప్రాంతంలో ఒక స్థానికుడుగా ఉన్నట్లు ఉహించడానికి అవకాశం ఉందని కమ్మ.చ. పేర్కొంది.

ఈ గృహనామం 1320 నాటికే ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది.

ఆలం సెట్టి

చూ. అల్లం సెట్టి

వ్యక్తి నామం (న.).

ఆలం- గృ.నా.పూ. < అల్లం

ఆలా

చూ. ఆవుల

జంతుసూచి (న.).

ఆలి సెట్టి

వ్యక్తి నామం (న.).

ఆలి- గృ. నా. పూ. : < ఆల+ఇ

చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

ఆళ్ళ

చూ. ఆడ్ల

దాన్యసూచి (న.).

ఆళ్ళ కుద్వి.వి. ఆరికలు : < ఆళ్ళ : పేవకులు, భటులు. కమ్మవారిలో, కాపులలో ఇంటిపేరు.

ఆవడ

ఆహారపదార్థసూచి (తె.).

పెరుగులో నానవేసినవడ.

ఆవలన్నగారి

వ్యక్తి నామం (రా.).

ఆవలన్న- గృ.నా.పూ. : < ఆవులన్న.

గ్రామనామం. చూ. -గారి గృ.నా.ప.

ఆవాల

వృక్షసూచి (తె.సా.).

ఆవాల కు ద్వి.వి. పు.నా. : Brassica nigra “—ఆవాల నాయుదా యపుడు పంచములు—” (పల్నాటి.పు. 441 ; పం.2311). “ఆవాలవారును నచ్చుక వారు—” (వైది.పు.15; పం.209).

ఆవు

జంతుసూచి (రా.).

గోవు. బహు. ఆవులు, ఆలు. త.ఆ., ఆణ్; పు.ఆ.ఆన్; క.ఆ, ఆవు, ఆకిన్, ఆకళ; తె.ఆవు. డి.ఇ.డి.2833. ఎరుకల, కావు. బలిజ, బోయ, గొల్ల, ముత్రాన కులాలలో ఇంటిపేరు.

ఆవుల

చూ. ఆల, ఆలా

జంతుసూచి (రా.న.).

పర్యా. గోవుల.ఆవు బహు. కు ద్వి.వి. చూ.ఆవు.ఎరుకల, కమ్మ, కావు, బలిజ, కొరవ, బోయ వారిలో ఇంటిపేరు.

ఆవేదుల

పౌరుషసూచి (న.).

< ఆవేది : విన్నవించేవాడు; వ్యాజ్యం లోని వాది.

ఆశేబోయిన

చూ. ఆనబోయిన

వ్యక్తి నామం (తె.).

ఆశ - గృ. నా. పూ. సంత. <అశ్వ-
గుఱ్ఱం. ?<ఆశము: అగ్ని
చూ.-బోయిన గృ.నా.ప.

ఆశంకన

అస్పష్టనామబంధం (శా.).
“ఆశంకనపీఠజ్ఞ——” శా. 1607
(T.M.P. II, P.805, No.429).

ఆమంగారి

వ్యక్తినామం (తె.).
ఆమం-గృ.నా.పూ. వ్యుత్పత్తి అస్పష్టం
చూ.-గారి గృ.నా.ప.

ఆసుల

వృత్తిపరికరసూచి (తె.).
ఆసుబహు.కు ద్వీ.వి. నేతపనిలో పడుగు
తోడడానికి ఉపయోగించే చట్టం.క.ఆసు.

ఆస్తర్ల

వస్తుసూచి (స.).
ఆస్తరము బహు.కు ద్వీ.వి.పరిచే చాప,
కంబళం మొదలైనవి, ఏనుగు మీద
పరిచే కంబళి.

ఇ

ఇంగువ

పౌరుషనామం (తె.).
<సం. హింగు-రామతం, ఒకానొక
చెట్టు జిగురు. సూ.ని.దీనిని కూరలు
మొదలైన వాటిలో ఉపయోగిస్తారు.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

ఇచ్చా

పౌరుషనామం (తె.).
<ప్రా.ఇచ్చా<సం. ఇచ్చా : కోరిక
ఇష్టమైన

ఇటుకల

పౌరుషనామం (స.).
ఇటుక బహు. కు ద్వీ.వి.<ఇట్టిక.ఇటిక,
ఇటుక,ఇట్టుక. బంకమట్టితోచేసి కార్చిన
రాయి. ప్రా. ఇట్టకా; సం. ఇష్టకా;
క. ఇట్టగె; త. ఇట్టిగె

ఇడిగినేని

వ్యక్తినామం (రా.).
ఇడిగి-గృ. నా. పూ. ?
చూ.-నేని గృ. నా. ప.

ఇంటి

రూ. ఇండ్ల
పౌరుషనామం (రా.స.).
ఇల్లుకు ద్వీ.వి. గృహం, ఉనికిపట్టు.
తు. ఇల్లు; క. ఇల్; త. ఇల్; మ. ఇల్;
కొడ. ఇల్లవేన్; నాయకి. ఎల్ల; కొం.
ఇలు; కుయి. ఇడు; కోలా. ఎల్ల.
డి.ఇ.డి. 420 కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ఇండ్ల

చూ. ఇంటి
పౌరుషనామం (స.).
ఇల్లు బహు. కు ద్వీ. వి. చెంచులలో
ఇంటిపేరు.

ఇత్తడి

పౌరుషనామం (స.).

లోహసూచి. ఒకలోహం < సం. పితృశ-

ఇత్తబోయిన

వ్యక్తినామం (తె.).

ఇత్త- గృ. నా. పూ.

చూ. -తోయిన గృ. నా. ప.

ఇద్దం

పౌరుషనామం (స.).

< ఇరు+తూములు : రెండుతూములు.

కా.శ్చ. ? < ఇద్దం: దీప్తి, ఉగ్రం. మహమ్మ
దీయులలో గృహనామం.

ఇనుపకోళ్ళ

పౌరుషనామం (స.).

ఇనుప- గృ. నా. పూ. ఒకలోహం.

< ఇనుము. ఇనుము + కోళ్ళ. వృత్తిలో
మువర్జానికి పవర్ణం వస్తుంది. ఇనుపకోడు
బహు. కుద్వి.వి. -కోడు: మంచం, బల్ల
పీట మొదలైన వానికాళ్ళు.

ఇంద్రపతి

వ్యక్తినామం (తె.).

ఇంద్ర-గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.

సురపతి. చూ. -పతి గృ. నా. ప.

ఇప్ప

చూ. ఇప్పల.

వృక్షసూచి (తె.స.).

మధుక వృక్షం. ఉ: యిప్ప. వృ. నా
Madhuca Indica త. ఇరుప్పయ్.

ఇరుంపై, ఇప్పయ్; మ, ఇరుప్ప, ఇరిప్ప.

ఇల్లిప్ప; క. ఇప్పె; తు. ఇప్పె; తె. ఇప్ప.

డి. ఇ. డి. 410. కాపు, బెన్నవారిలో
ఇంటిపేరు.

ఇప్పల

చూ. ఇప్ప

వృక్షసూచి (తె.స.).

ఇప్ప బహు. కుద్వి.వి.

ఇమ్మడి

పౌరుషనామం (తె.రా.).

ఇనుమడి, రెట్టింపువాడు, రెట్టింపు.
ఒకేపేరుగల వారిని గురించి చేప్పే
టప్పడు ఇమ్మడి అని రెండవ వానికి
చేర్చుతారు. చూ. ఇమ్మడి నరసింగ
రాయలు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ఇమ్మడిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

ఇమ్మడి- గృ. నా. పూ. ఇనుమడి
వి.చూ. ఇమ్మడి. చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

ఇమ్మనరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

ఇమ్మ-గృ. నా. పూ. ఇమ్మ+అన. ఇమ్మ-
< సం. హిమ- చూ. -రెడ్డి గృ. నా. ప.

ఇమ్మాజి

వ్యక్తినామం (స.).

ఇమ్మా- గృ. నా. పూ. ఇమ్మ + అ
వి.చూ. ఇమ్మనరెడ్డి చూ. -జి గృ. నా. ప

ఇమ్మాని

చూ. ఇమ్మానేని

వ్యక్తినామం (స.).

ఇమ్మానేని

రూ. ఇమ్మాని

వ్యక్తినామం (స.సా.).

ఇమ్మా - గృ. నా. పూ. వి. చూ.
ఇమ్మనరెడ్డి ఇది శ్రీమదిమ్మానేన్యస్వయ
పయఃపారావార —" అలం. చం;
ఇమ్మా. శర. అశ్వా. గ.)

ఇరగంరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

ఇరగం - గృ. నా. పూ. పెదకంటి
కాపులలో ఇంటిపేరు. క. ఈ.
చూ. - రెడ్డి గృ.నా.ప.

ఇరిగినేని

వ్యక్తినామం (స.).

ఇరిగి - గృ. నా. పూ. వృక్షసూచి.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. - నేని
గృ. నా. ప.

ఇళిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

ఇళి - గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.
? < ఈళి పార్వతి. ? < ప్రా. విస్వ - సం.
విశ్వ - ? < సం. ఈశ -
చూ. - రెడ్డి గృ.నా.ప.

ఇసుక

రూ. ఇస్కా

పౌరుషనామం (రా.స.).

క. ఉసకు, ఉసిగె, ఉనబు, ఉసుబు,
ఉసపు; కోలా. ఉస్కా, ఉక్క; గోం.
ఉక్కా, ఉనెక్క. డి.ఇ.డి.492.

ఇస్కా

చూ. ఇసుక

పౌరుషనామం (స.).

< ఇసుక. ఇసుము

ఇస్తర్ల

పౌరుషనామం (స.).

ఇస్తరి బహు. కుద్వి. వి. < విస్తరి.
తామర మొదలైన ఆకులతో భోజనం
చేయడానికి తయారుచేసిన పెద్దఆకు.
విస్తరాకు. ఇస్తర్లు తయారు చేసేవారు
కావచ్చు.

ఈ

ఈగ

రూ. ఈగా

కీటక సూచి (తె.స.).

త.ఈ.మ.ఈచ్చు; తె.ఈగ. ముత్రాసు
లలో గృహనామం. ఈగకు బహు.
రూపమైన ఈగల యానాదులలో గృహ
నామమని సి. టి. యన్. ఐ.1

ఈగా

చూ. ఈగ

కీటకసూచి (స.).

లతలును విరాజిల్లుచున్నవి. అందుండి సుగంధము పరవళ్లు త్రొక్కు- సరిల్ల
లామము వలె పలు దిశలందు వెలారుచున్నది. అది అనంత సౌందర్య సామ్రా-
జ్యము కదా!

“జీవన మహాశయని ఒక పర్యాయం పిలుచుకొనిరా అని ప్రాతః
కాలమునుండి వృద్ధుడు చెవినిల్లు కట్టుకొని పోరుతున్నాడు. తక్షణమే వచ్చి నాడి
చూడవలెనట” అని భోలానాథుడు పలికినాడు.

వి.చూ. ఉడుతా. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —నేని గృ. నా. ప.

ఉడతల

చూ. ఉడుత

జంతుసూచి (తె.స.).

ఉడత బహు. కు ద్వీ.వి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

ఉడతాబ్బ త్తిన

వ్యక్తినామం (తె.స.).

ఉడతా— గృ. నా. పూ. జంతుసూచి.

వి.చూ. ఉడుతా. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. —బత్తిన గృ. నా. ప.

ఉడుత

చూ. ఉడతల, ఉడుతా

జంతుసూచి (స.).

వీవున మూడు చారలుగల చిన్న జంతువు. క. ఉడుతె. డి.ఇ.డి. 507.

ఉడుతా

చూ. ఉడుత

జంతుసూచి. (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ఉసుముల

జంతుసూచి (స.).

ఉడుము బహు. కు ద్వీ.వి. బల్లి ఆకారంలో అంతకంటె పెద్దసైజులో ఉండే ఒక జంతువు. కాపు, బోయ, యోనాదులలో ఇంటిపేరు. త. ఉటుంపు;

మ. ఉటుంపు; పరి ఉడు; క.ఉడ, ఉడు; తె ఉడుము. డి.ఇ.డి. 509.

ఉదరి

పౌరుషనామం. ఆవయవసూచి (తె.).

< ఉదరము : కడుపు. పెద్ద ఉదరం కలవాడు.

ఉద్దంరాజు

చూ. ఉద్దరాజు

వ్యక్తినామం (తె.స.).

ఉద్దం— గృ. నా. పూ. ? పాదరక్షలు. ఒకరకమైన చెప్పులు. బహు. ఉద్దాలు. ? < సం. ఉదయం చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

ఉద్దరాజు

చూ. ఉద్దంరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

ఉద్భటారాధ్యుల

పౌరుషనామం (స.).

ఉద్భట+ ఆరాధ్యుల. ఉద్భట— ఉద్భటుడు. సం. శ్రేష్టుడు. ఆర్వేల నియోగులలో గృహనామం.

చూ. —ఆరాధ్యుల గృ.నా.ప.

ఉన్నం

పౌరుషనామం (రా.).

< సం. ఉన్న— తడిసినది. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ఉప్పద్రవ్య

పౌరుషనామం. (స.).

యజ్ఞం మొదలైన కర్మలలోని గుణ దోషాలను కనిపెట్టి చూసేవాడు. ఒకానొక ఋత్విక్కు. వేగినాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

ఉపాధ్యాయుల

రూ. పుపాధ్యాయుల

వృత్తిసూచి (తె.స.సా.).

పర్య : వజ్ర, వజ్రుల. ఉపాధ్యాయుడు బహు. కుద్వి. వి. <సం. ఉపాధ్యాయుడు. చదువు చెప్పేవాడు, గురువు. వేదంలోని ఒకభాగాన్నో, వేదాంగాన్నో వేతనం పుచ్చుకొనిచెప్పేవాడు. ఈతడు ఆచార్యుని కంటె తక్కువ వాడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

ఉప్పరి

పౌరుషనామం (రా.).

<ఉప్పత. ఓర్వలేని తనంతో ఇతరుల సంపద మొదలైన వానిని గూర్చి ఎక్కువగా చెప్పడం. అవిధంగా స్తుతించ బడ్డవానికి కీడుమూడుతుందని నమ్మకం. ? <సం. ఉత్పత్తి—

ఉప్పరగోని

వ్యక్తినామం (స.).

ఉప్పర— గృ. నా. పూ. జాతిసూచి. చెరువులు, గోతులు మొదలైనవి శ్రవ్య జీవించెడు జాతి. సూ. ని. ? <ఉప్పరము చూ. —గోని గృ. నా. ప.

ఉప్పల

పౌరుషనామం (తె.స.).

< ఉప్పళము : ఉప్పుపందేపొలం. కమ్మ, తెలగ, బ్రాహ్మణ కులాలలో ఇంటిపేరు.

ఉప్పార

పౌరుషనామం (కా.).

ఉప్పర, కులసూచి. వి. చూ. ఉప్పర గోని. ? <ఉప్పారము : కేవల కిచ్చే బలి సం. ఉపహర — “—ఉప్పారపౌమయ్య —” కా. 1438 (టి.టి.డి. ఇ.యస్. 111; పు. 242, నెం. 115)

ఉప్పి

వృత్తిసూచి (తె.).

కుండలివృక్షం. తెల్లఉప్పి, నల్లఉప్పి అని రెండు రకాలు.

ఉప్పు

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

షడ్రసాలలో ఒకటి. లవణం. త. ఉప్పు; మ. ఉప్పు; కో. ఉప్; క. ఉప్పు. తు. ఉప్పు తె. ఉప్పు; ప. చుప్. డి. ఇ. డి. 2201. కమ్మ, కరణ కమ్మలలో ఇంటిపేరు.

ఉప్పోజి

వ్యక్తినామం (తె.).

ఉప్పు— గృ. నా. పూ. వి. చూ. ఉప్పు చూ. —ఓజి గృ. నా. ప.

ఉబ్బు

పౌరుషనామం (తె.).

పొంగు, సంతోషించు, అతిశయించు.

ఉమాపతి

వ్యక్తినామం (స.).

ఉమా- గృ.నా.పూ. వ్య.నా. శ్రీదేవతా సూచి. పార్వతి. పార్వతిభర్త-ఈశ్వరుడు. ఉమావల్లభుడు, ఉమేశుడు మొదలైన పేర్లు ఇదే అర్థాన్ని యిస్తున్నాయి. వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. చూ. -పతి గృ.నా.ప.

ఉమారెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

ఉమా- గృ.నా.పూ. శ్రీదేవతా సూచి. పార్వతీదేవి. <సం. ఉమా- చూ.రెడ్డి గృ.నా.ప.

ఉమ్మనేని

చూ. ఉమ్మినేని

వ్యక్తినామం (స.).

ఉమ్మ- గృ.నా.పూ. <సం. ఉమా.వి. చూ.ఉమారెడ్డి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ.-నేని గృ. నా. ప.

ఉమ్మినేని

చూ.ఉమ్మనేని

వ్యక్తినామం (స.).

ఉమ్మి<ఉమ్మ. కమ్మవారిలో ఇంటి పేరు.

ఉయ్యాల

పౌరుషనామం (తె.న.).

<ఉయేల. ఉచు+ఏల అని ప్రాచీనుల వ్యుత్పత్తి. సూ.వి. ఎరుకల, కమ్మ, మాల, ముత్రాచలలో ఇంటిపేరు. క. ఉయల్, ఉయ్యలు, ఉయ్యలె, ఉయ్యాల, ఉయ్యలె, ఉవాలె, ఉవ్వాలె: త. ఉచల్, ఉంచల్, తు ఉజ్జాల, ఉయ్యలు. డి.ఇ.డి.629.

ఉరుముల

పౌరుషనామం (స.).

ఉరుము బహు. కు.ద్వి.వి. <ఉఱుము. దే.గర్జించు, హంకారం, మేఘధ్వని. త. ఉఱుము. ?<ఉఱుము : ఉడుము.

ఉఱవ

ధాన్యసూచి (రా.).

వృ.నా. : Dolichos biflorus.

కుళత్థం. బోయలలో ఇంటిపేరు.

ఉస్తికాయల

వృక్షసూచి (రా.స.).

వృ.నా. Solanum trilobatum.

ఉస్తికాయ బహు. కు.ద్వి.వి. ఉస్తీ- గృ. నా. పూ. అరుసుండి పన్నెండు అడుగుల ఎత్తు దాకా పొడగా పెరిగే చిన్నచెట్టు. చూ. -కాయల గృ.నా.ప.

ఉఱి

ఉఱి

జలసూచి (స.).

<ఉఱి. ఉఱిన ద్రవం, బలం. సారం.

మా.వి. క.ఊటె; త. ఊట్టు

ఊడిగం

వృత్తిసూచి (కా.).

ఉ : ఊడెము, ఊడిగము, ఊడిగము;
ఊడిగము : సేవ. పరిచర్య. క. ఊటిగ;
త. ఊటియమ్; మ. ఊటియమ్ డి.ఇ.డి.
846. “అచ్యుతరాయల— కృష్ణరాయల
ఊడిగం తింమక—” (టి. టి. డి. ఇ.
యస్. IV; పు 83; నెం. 42). ఈమె
అచ్యుతరాయల, కృష్ణదేవరాయల కొలు
వులో ఉన్న స్త్రీ పరిచారిక.

ఊబిడి

పౌరుషనామం (తె.).

ఊబి. బురదనేల

ఊరకరణం

వృత్తిసూచి (స.).

ఊరికి కరణీకం చేసేవాడు. ఆర్వేల
నియోగులలో గృహనామం.

ఊసుగారి

వ్యక్తినామం (తె.).

ఊసు— గృ.నా.పూ. ? రూ. ఉబుసు.
చూ. —గారి గృ. నా. ప.

ఋ

ఋగ్వేద

మా. ఋగ్వేది

281

పౌరుషనామం (కా.).

<ఋగ్వేదము. “—ఋగ్వేదగౌరవం—”
కా. 1376 (ఇ.టి.ఐ.పు.3, పం 1-2;
నెం. 2)

ఋగ్వేది

రూ. ఋగ్వేద

పౌరుషనామం (స.).

చతుర్వేదాలలో ఒకటైన ఋగ్వేద
పఠనంలో ప్రావీణ్యం కలవాడు.

ఎ

ఎక్కడి

పౌరుషనామం. (కా.స.).

<ఎక్కటి. ఒక్కడు. కూరుడు,
అనహాయుడు, సాటిలేని. ప్రా. ఎక్క—;
సం. ఏక—; క. ఎక్కటి. “—ఎక్కడి
తిమ్మమ్మన్—” కా. 1440 (టి.టి.డి.
ఇ. యస్. III; పు. 270; నెం. 124).

ఎక్కలదేవ

వ్యక్తినామం (తె.).

ఎక్కల—గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.
<ఎక్కలి.ఎక్కలమ్మ. ఒకగ్రామదేవత.
<ఎక్కలిదేవి. చూ. —దేవ గృ. నా. ప.

ఎక్కాల

పౌరుషనామం (తె.స.).

ఎక్కము : బహు. కు ద్వి. వి. ?
<ఎక్కము; దే. పౌలమునకు పౌలము
నకు మధ్య ఏర్పరచిన చిన్నగట్టు. బ్రౌ.

మడికి చుట్టు ఏర్పరచిన చిన్నకట్ట. శ.ర.
? ఎక్కిము గుణాకర పథకం. బహు.
ఎక్కిములు. ప్రా ఎక్కిమే; సరి. ఏకమే.

ఎడ్ల

రూ. ఎద్దుల, యడ్ల.
జంతుసూచి (తె.స).

ఎద్దు బహు. కుద్వి.వి. వృషభం; బ.వ:
ఎద్దులు, ఎడ్లు, ఎడ్డులు. పర్యా. గోద.
గోజాలో మగది. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు.

ఎడ్లొళ్లు

చూ. ఎడ్లొళ్లు
పౌరుషనామం (తె.).

ఎండ్రప్రగడ

? వెండ్రప్రగడ
వ్యక్తినామం (స.).
ఎండ్ర- గృ. నా. పూ. ?
చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

ఎడ్డిసిడి

చూ. ఎడ్డినేని
వ్యక్తినామం (స.).
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ఎడ్డినేని

రూ. ఎడ్డిసిడి
వ్యక్తినామం (స.).
ఎడ్డి- గృ.నా.పూ.? < సం.యదు - కమ్మ
నాలో ఇంటిపేరు.
చూ. -నేని గృ. నా. ప.

ఎద్దుల

చూ. ఎడ్ల
జంతుసూచి (రా.).

ఎద్దు బహు. కు ద్వి.వి. కమ్మ, కాపు,
బోయ కులాలలో ఇంటి పేరు. త. ఎరుతు;
మ. ఎరుతు; క. ఎత్తు; ఎద్దు; తె. ఎద్దు.
డి.ఇ.డి. 1988.

ఎద్దులవారి

పౌరుషనామం (రా.).

ఎద్దుల- గృ.నా.పూ. వి.చూ. ఎద్దుల
చూ. -వారి గృ.నా.ప.

ఎద్దులొళ్లు

రూ. ఎడ్లొళ్లు
పౌరుషనామం (తె.).

ఎద్దుల- ఎద్దు బహు. కు ద్వి. వి.
వి.చూ. ఎద్దుల. చూ. -లొళ్లు గృ.నా.ప.

ఎనిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).
ఎని- గృ.నా.పూ. ?
చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

ఎనుముల

రూ. ఎనుముల
జంతుసూచి (తె.రా.స).

ఎనుము బహు. కు ద్వి.వి. బత్తె, గేదె.
తెలంగాణావారు బ్రలు అంటారు. కమ్మ,
బలిజ, బోయ, మాదిగ, వడ్డె కులాలలో
ఇంటిపేరు. క. ఎమ్మె; త. ఎరుమ్మె;

తు.ఎర్రె; మ.ఎరిమ.ఎరువు.డి.ఇ.డి.899.

ఎన్నోళ్లు

పౌరుషనామం (తె.).

ఎన్నువ < ఎన్ను - గృ.నా.పూ. అడ
వాళ్ళు ఏదేటప్పుడు అనుభవాన్ని
తలచుకొని పాటగాపాడు, చచ్చిన వారి
చరిత్ర; ఈదుపుకెత్తుట అని కొందరు.
ఆం.వా. చూ. - ఓళ్లు గృ. నా. ప.

ఎన్నుల

చూ. ఎనుముల

జంతుసూచి (సా.).

ఎనుము బహు. కు ద్వి.వి. "—క్షోణీ
తలమున జగదేకవీరుడైన శ్రీమదెన్నుల
జగభూమివటికి (నారా. 1.42).
ఎనుముల తిమ్మా నాయుడు 1817
ప్రాంతీయుడు.

ఎమిడి

క్రీమిసూచి (తె.).

? < ఎమిడిక. దే. కడుపులో పుట్టి
పాములా ఉండే పురుగు; మట్టిలో ఉండే
ఓక విధమైన పాము, ఎఱ్ఱ.

ఎమ్మ

పౌరుషనామం (తె.).

? < క. ఎమ్ము : ఎముక. త. ఎమ్మ.

ఎమ్మె

పౌరుషనామం (రా.).

ఎమ్మె : ప్రేమ. ? < క. ఎమ్మె : ఎనుం,
గేదె.

ఎరబోతుల

రూ. ఎరబోతు

వ్యక్తినామం (స.).

ఎర - గృ.నా.పూ. ఎర్రసూచి. వి.చూ.
ఎర్ర. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. — పోతుల గృ.నా.ప.

ఎరసాని

వ్యక్తినామం (స.).

ఎర - గృ.నా.పూ. ఎర్రసూచి. వి.చూ.
ఎర్ర. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. — సాని. గృ.నా.ప.

ఎరికల్

పౌరుషనామం (శా.).

< ఎఱుక ; తెలివి, జ్ఞానం; క. అఱికె;
త. అఱికెక్కు. "వ్యస్తీశ్రీ ఎరికల్
ముతురాజుల్ — ప్రీతిమ్ —" (క్రీ. శ.
625-50 (ఇ.టి.ఐ. పు. 10. నెం. 10).

ఎరుకల

కులసూచి (తె.రా.స.).

ఎరుక : విజ్ఞానం, సోదె. జరగబోయె
విషయాలను సోదె చెప్పేవారు లేక
ఎఱుక చేసేవారు. త. అఱి: మ. అఱి
యుక; కఱి, అఱికె; తె. ఎరుక. ఎరుగు.
డి.ఇ.డి. 285. ఎరుకల లేక కొరచవారు
అని వీరికి పేరు. ఎఱుక అంటే జ్ఞానం,
తెలివి అని అర్థం. ప్రియ 'ఎరుకోయమ్మ
ఎరుక' అంటూ వీధుల్లో తిరుగుతూ
ఎరుక చెప్పారు కనుక ఈ కులానికి ఈ

పేరు సరిపోయింది. బ్రహ్మకుమారుడైన అగ్నిశ్వేతుని కొడుకు వేనుడు రాజ్య కాలం పూర్తిచేసుకొని పిల్లలు కలగకుండానే చనిపోయాడట. అతని శరీరాన్ని జాగ్రత్త చేశారు. ఏడుగ్రహాలు కలసి ఆలోచించి వేనుని కుడితొడనుండి ఒకడిని సృష్టించారు. వాడిపేరు నిషుడు. అతడు కురూపి అయినందున రాజార్హుడు కాదుగనుక వేనుడి కుడిభుజం నుండి మరొకడిని సృష్టించారు. ఇతడే పృథు చక్రవర్తి. ఇతడిని సంహసనం మీద కూర్చుండబెట్టినందుకు నిషుడు బాధపడి ఒంటరిగా మారుమూల ప్రదేశాన్ని ఎంచుకొని, పరిపాలించడానికి కాకపోతే తనను ఎందుకు సృష్టించారని ప్రశ్నిస్తూ దేవుళ్ళను ప్రార్థించాడు. వారు ప్రత్యక్షమై రాజు ఉన్నాడు గనుక నీవు అంజ్ఞానికి రాజుగా ఉండమన్నారు. నిషుని సంతతి వారు ఎరుకలు అయ్యారని ఈ కథ చెప్పుకుంటారు. చూ. సి.టి.యస్.ఐ. III; 439. ధాసరి, సుక్క, అవుల, తోకల, కానగ, బండి, గజ్జల, మొగిలి, కొజ్జా, ఉయ్యాల, రాగుల, పూలమేడ, కట్టా మొదలైనవి ఈ కులంలోని గృహనామాలు.

ఎరుపుల

పౌరుషనామం (తె.).

ఎరుపు బహు. కు ద్వి. వి. వర్ణసూచి.
 <ఎర్ర. వి.పూ. ఎఱ్ఱ.

ఎరువ

చూ. ఏఱువ

వంశనామం. స్థలసూచి. (శా.).

“—ఏఱువ తొండయరాజు—” (టీ. యం. పి. II; పు. 735, నెం. 241)

ఎర్రేని

చూ. ఎర్రనేని

వ్యక్తినామం (స.).

ఎర - గృ.నా.పూ. <ఎర్ర.కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ఎర్ర

చూ. ఎఱ్ఱ.

వర్ణసూచి (తె.స.).

కమ్మవారిలో, దేవాంగులలో ఇంటిపేరు. కాపు. గొల్లలలో కాళాభేదమని (సి.టి. (యస్.ఐ.-II.)

ఎర్రగొల్ల

జాతినామి (తె.).

ఒకగొల్లజాతి. మహాశూద్రుడు అని కూడ పేరు.

ఎర్రచీమల

కీటకసూచి (రా.).

ఎర్రచీమ బహు. కు ద్వి. వి. ఎర్ర < ఎఱ్ఱ. ఎర్రచీమ : రక్త పిపీలిక. సూ. ని., తైల పిపీలిక. ఆం.వా. కాపులలో ఇంటిపేరు.

ఎర్రనేని

చూ. ఎర్రేని

వ్యక్తినామం (స.).

ఎర్ర- గృ. నా. పూ. వర్ణసూచి. < ఎఱ్ఱ.
ఎరువునగు. చూ. -నేని గృ. నా. ప.

ఎర్రబత్తుని

వ్యక్తినామం (తె.).

ఎర్ర- గృ. నా. పూ. వర్ణసూచి. వి. చూ.
ఎఱ్ఱ. చూ. -బత్తుని గృ. నా. ప.

ఎర్రబల్లి

సరిసృపసూచి (తె.).

ఎర్ర+బల్లి. సం. పల్లీ, పల్లికా; తె. పల్లి;
తు. పల్లి; త. పల్లి; ఘ. పల్లి; క. పల్లి.
డి. ఇ. డి. 3294. ఎర్ర+పల్లి.

ఎర్రబోతు

చూ. ఎరబోతుల

వ్యక్తినామం (స.).

చూ. -బోతు గృ. నా. ప.

ఎర్రమనీడి

చూ. ఎర్రమనేని

వ్యక్తినామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ఎర్రమనేని

చూ. ఎర్రమనీడి

వ్యక్తినామం (రా. స.).

ఎర్రమ- గృ. నా. పూ. వ్య. నా. త్రీ.
< ఎర్రమృ. ఎర్ర+అమృ. ఎర్ర-వి చూ.
ఎర్రనేని. -అమృ- వి. చూ. అన్నమ.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ. నా. ప.

ఎర్రమసాని

వ్యక్తినామం (రా. స.).

ఎర్రమ- గృ. నా. పూ. వ్య. నా. వి. చూ.
ఎర్రమనేని. చూ. -సాని గృ. నా. ప.

ఎర్రమసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె. స.).

ఎర్రమ- గృ. నా. పూ. వ్య. నా. వి. చూ.
ఎర్రమనేని చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

ఎర్రయ

వ్యక్తినామం (స.).

ఎర్ర- గృ. నా. పూ. వి. చూ. ఎఱ్ఱ.
ఎర్ర+అయ. చూ. -అయ గృ. నా. ప.

ఎర్రాపాత్రుని

వ్యక్తినామం (స.).

ఎర్రా- గృ. నా. పూ. పు. నా. వి. చూ.
ఎర్రమనేని. ఆర్వేలనియోగులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -పాత్రుని గృ. నా. ప.

ఎర్రాప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

ఎర్రా- గృ. నా. పూ. వర్ణసూచి. గృ. నా.
వి. చూ. ఎర్రమనేని. ఆర్వేలనియోగులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -ప్రగడ గృ. నా. ప.

ఎర్ర

గుణసూచి (రా. స.).

< వెర్రి : ఉన్నాడం, చిత్త విభ్రమం.
వెర్రిలోని అదిమ వృక్షంలో పించింది.

ఎర్రోజు

వ్యక్తినామం (తె. స.).

ఎర్ర- గృ.నా.పూ. వర్ణసూచి. వి.చూ.
ఎర్రనేచి. చూ. -ఓజ గృ నా.ప.

ఎర్రోళ్లు

చూ. ఎర్రోళ్లు

పౌరుషనామం (తె.).

ఎర్రోడు బహు. కు ద్వి. వి. ఎర్రోళ్లు+అ.

ఎర్రోళ్లు

చూ. ఎర్రోళ్లు

పౌరుషనామం (రా.).

ఎర్రోడు బహు. కు ద్వి. వి. <ఎర్ర-
<వెరి వి.చూ. ఎర్ర.

ఎఱ్ఱ

చూ. ఎర్ర, యర్రా

వర్ణసూచి (రా.శా.స.).

రక్తవర్ణం ఎరుపుసూచి. త. ఎరువై,
క. ఎరె. “—ఎఱ్ఱబసవయ్యన్—”
శా. 1468 (టి.టి.డి.ఇ.యస్. V; పు.
227; నెం. 86 “—ఎఱ్ఱతిమ్మరాజ—”
(పైది, పు. 276, నెం. 93). “—మఱ్ఱ
ఎఱ్ఱ కొండయ్య—” శా. 1466 (టి.
యం.పి. II; పు. 960, నెం. 494)

ఎఱ్ఱగుంటల

పౌరుషనామం (స.).

ఎఱ్ఱగుంట బహు. కు ద్వి. వి. ఎఱ్ఱ-
వి.చూ. ఎఱ్ఱ. కమ్మ, వెలనాటి వైదిక
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

ఎలక

చూ. ఎలిక

జంతుసూచి (తె.స.).

ఎలకూచి

వ్యక్తినామం (స.).

ఎల- గృ. నా. పూ. చిన్న లేత,
కోమలం. వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -కూచి గృ.నా.ప.

ఎలిక

చూ. ఎలక

జంతుసూచి (స.).

మూషికం. త. ఎలి. మ.ఎలి; క. ఎలి,
ఇలి; కొడ. ఎలి. తు.ఎలి; ఇలి, తె.ఎలిక,
ఎలుక, కోలా. ఎల్క. డి.ఇ.డి. 710

ఎలుగుబంటి

జంతుసూచి (స.).

చూ. వెలుగుబంటి

ఎల్ల

పౌరుషనామం (తె.).

నర్వం. క.ఎల్ల; త.ఎల్లామ్, ? <ఎల్ల.
పొలిమేర. త.క.ఎల్లె.

ఎల్లమరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

ఎల్లమ-గృ.నా.పూ. స్త్రీ.నా., దేవతా
సూచి; ఎల్ల-పొలిమేర. పొలిమేరలో
ఉన్నదేవత. ఎల్ల+అమ్మ. ఎల్లయందున్న
ఒకదేవత, పోలేరుమ్మ. ఆం.వా త.ఎల్లమై
చూ. -రెడ్డి గృ నా. ప.

ఎల్లంభొట్ల

వ్యక్తినామం (తె.న.).

ఎల్లం- గృ. నా. పూ. గ్రామదేవతా
సూచి, <ఎల్లము. వి. చూ. ఎల్లమరెడ్డి.
బ్రాహ్మణులలో గృహనామం.

చూ. -భొట్ల గృ.నా.ప.

ఎల్లంరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

ఎల్లం- గృ. నా. పూ. గ్రామదేవతాసూచి.
వి. చూ. ఎల్లంభొట్ల. కమ్మవారిలోను,
ఆర్యేల నియోగులలోను ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

ఎల్లాప్రగడ

చూ. ఎల్లాప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

ఎల్లా- గృ.నా.పూ. వ్య. నా. పు. నా.
<ఎల్లయ. ఎల్ల + అయ్య. ఎల్ల-
వి.చూ. ఎల్లమరెడ్డి; -అయ్య- చూ.
గృ. నా. ప. ఆర్యేల నియోగులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

ఎల్లాప్రగడ

చూ. ఎల్లాప్రగడ

వ్యక్తినామం (తె.).

ఎల్లావర్పుల

వ్యక్తినామం (స.).

ఎల్లా- గృ.నా.పూ. వ్య. నా.; పు. నా.
<ఎల్లయ. వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణు

లలో ఇంటిపేరు. చూ. -వర్పుల
గృ. నా. ప.

ఎల్ల రెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా).

ఎల్ల- గృ. నా. పూ. శ్రీ. నా. దేవతా
సూచి. వి.చూ. ఎల్ల. చూ.-రెడ్డి గృ.నా.ప.

ఎల్లేపెద్ది

వ్యక్తినామం (స.).

ఎల్లే-గృ.నా.పూ. వ్య.నా. <ఎల్లయ.
వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -పెద్ది గృ. నా. ప.

ఏ

ఏకా

బిరుదనామం (స.సా.).

<ఏక. ఒకటి. వ్య. వి. చూ. ఏకా.
సాహిత్యంలో ఇంటిపేరు. ఆర్యేల
నియోగులలో ఇంటిపేరు. “—వజ్ర
నిస్తుల యశస్విన గన్న యేకాన్వయ
ప్రాదుర్భావ—”(నాకథ. జాషా.పు.గీ).

ఏకుల

పౌరుషనామం (స.).

ఏకు బహు. కు ద్వి.వి. పర్యా.
ఏకుడు చేయు. ఏకు : దూది మొదలైన
వాటిని విడిపోయేటట్లు యంత్రంతో లేక
కమానుతో విడగొట్టడం. క.ఎక్కు;
తు. ఎక్కు.

ఏచిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

ఏచి— గృ.నా.పూ. ? < ఏచు బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

ఏడక

జంతుసూచి (స.).

< ఏడిక : అడు గొర్రె. క. ఎళగ; త. ఆడు; తు. ఓడా; సం. ఏడ :

ఏడుపుల

పౌరుషనామం (తె.).

ఏడుపు బహు. కు ద్వి.వి. ? < ఇడుపు

ఏతపు

పౌరుషనామం (రా.).

< ఏతము. నీళ్లు ఎత్తేయంత్రం. ఘటి యంత్రం. < సం. యంత్ర- త. ఏట్రమ్.

ఏనగారి

వ్యక్తినామం (తె.).

ఏన— గృ.నా.పూ. వ్య. నా. ?

చూ. —గారి గృ. నా. ప.

ఏనుగు

చూ. ఏనుగుల

జంతుసూచి (తె.రా.స.).

ఏవిక. కమ్మ, కాపు, ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు. త. యాణై; ఆణై. మ. ఆన; క. ఆనె; తె. ఏనుగు, ఏవిక, ఏవిగ, ఏవిగె, ఏనుగు; సం. అనేకప :

డి.ఇ.డి. 4285.

ఏనుగుల

చూ. ఏనుగు

జంతుసూచి (రా.స.).

ఏనుగు బహు. కు ద్వి. వి. ఏనుగుల కేశవనాయుడు 1557 సం॥౨ ప్రాంతం లోనివాడు. సవాళివరాయిల కాలంలో గుత్తినీమ పాలకుడైన మహా మండలే శ్వర రామరాజ తిరుమల దేవరాజయ్య వద్ద కార్యకర్త. దీనినిబట్టి ఈ గృహనామం ఈ కాలంలో ఉందనితెలుస్తుంది.

ఏమినేని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

ఏమి— గృ.నా.పూ. వి.చూ. ఏంరెడ్డి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —నేని గృ.నా.ప.

ఏంరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

ఏం— గృ.నా.పూ. ? < హేమ— / వేమ—

చూ. —రెడ్డి గృ.నా.ప.

ఏరువ

చూ. ఏరువ

జంతుసూచి (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ఏరువాక

ఉత్పన్నసూచి. (స.).

ఏరు+వాకము సూ.వి. < ఏరు. ఎద్దులను

కట్టి దున్నడానికి సిద్ధపరచిన నాగలి. క. ఏరు; త. ఏర్. ఏటేటా దుక్కి దున్నటానికి చేపే ప్రారంభం; ఏరువాక. రైతులు దీనికిచాలా ప్రాధాన్యం ఇస్తారు. రైతు కుటుంబంలో పేద్యం కోసం వున్న కమతగాళ్లు ఏరువాక పౌర్ణమి రోజు రమ ఆసామి ఇంటిని మార్చుకుంటారు. జూన్ నెలలో (జ్యేష్ఠ మాసం) వచ్చిన పౌర్ణమికి ఏరువాక చేస్తారు.

ఏఱువ

రూ. ఏరువ, ఏరువ.

పౌరుషనామం (సా.).

డే. విలాతి. ఆం.వా; The name of a district so named because of the many rivulets passing through parts of the area. కా. శ. “— ఏఱువ భీమ నీ పగతురెక్కని కొండలు—” (చాటు. పు. 76) ఏరువ వారు తెలుగు చోళభాయిలు. వీరు ఏరువ నాడును పాలిస్తూ ఏరువవారుగా ప్రసిద్ధి చెందారు. ‘ఏరువ తొండయ రాజు క్రీ.శ. 1121 నాటి మహామండలేశ్వరుడు. కరి కాలాన్వయుడు. సూర్య వంశీకుడు. ఈతనికాసన మొకటి దాక్షరామభీమేశ్వరాలయ మందున్నది. వీరు రెడ్డి రాజులతో బంధుత్వము కలుపుకున్నారు.’ (కమ్మ. చ.పు.12) ఈ వంశానికి చెందిన

భీమరాజు కొండవీటిరాజైన అనవేమారెడ్డి కుమార్తెను పెండ్లాడాడట. కనుకనే ఈ ఏరువ వారు ఇప్పుడు కమ్మవారిలోను, రెడ్లలోను వున్నారు.

ఏలిసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

ఏలి- గృ. నా. పూ. కవటం, మోసంతో కూడిన. < ఏలిక : రాజు, యజమాని. చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

ఐ

ఐలభోని

వ్యక్తినామం (తె.).

ఐత- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.

< అదిత్య. అదిత్యుడు: సూర్యుడు.

చూ. -బోని గృ. నా. ప.

ఐనేని

వ్యక్తినామం (రా.).

ఐ- గృ. నా. పూ. సం. దేవతాసూచి. శివుడు. చూ. -నేని గృ. నా. ప.

ఐరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

ఐ- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి. వి. చూ. ఐనేని. చూ. -రెడ్డి గృ. నా. ప.

ఐలా

చూ. అయిలా.

దేవతాసూచి (న.).

ఐలిక కులంలో ఇంటిపేరు.

ఒ

ఒంటరి

తెగనూచి (స.).

ఒంటరి కులంవాడు. ఒంటరివారు తమ పేదపిల్లను ధనిక కాపులకిచ్చి వివాహం చేసేవారు. వీరికి, కాపులకు ఇంటిపేర్లు ఒకే రకంగా వుంటాయి. వీరు పూర్వం సిపాయిలుగా భూములను ఇనాంగా పొందారు. సి.టి.యస్.ఐ.1.

ఒంటెద్దు

ఇంతునూచి (తె.రా.స.).

ఒంటి+ఎద్దు : ఒక్క ఎద్దు మాత్రమే. నూనెమిల్లలకు ఒకే ఎద్దును ఉపయోగిస్తారు గనుక ఈపేరు వచ్చి ఉంటుంది. గాండ్ల లేక గానిగలలో ఇది ఒకశాఖ భేదమని సి.టి.యస్.ఐ. 1.

ఒబ్బిసెట్టి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

ఒబ్బి- గృ. నా. పూ. దే. <ఒబిలి : వి. చూ. ఓబిలి చెట్టి.

చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

ఒప్పరి

పౌరుషనామం (తె.).

<ఒసవరి : సుందరి, సుందరుడు, మనోహరం, విలాసవంతం. <క. హాస+పరి.

ఓ

ఓగు

పౌరుషనామం (స.).

పూర్వశాసనాలలో ఒట్టు, శవధం అనే అర్థాలు కన్పిస్తున్నాయి.

ఓటోక్రుంట

పౌరుషనామం (స.).

ఓడుకు ఔవ. ఓటి. ఓడు - స్రవించు. కారు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ఓబిలిచెట్టి

చూ. ఓబులసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

ఓబిలి- గృ.నా.పూ. వ్య.నా. <ఓబులి

ఓబులసెట్టి

చూ. ఓబిలిచెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

ఓబులి- గృ. నా. పూ; దేవతానూచి <అహోబిలి <అహోబిలి. అహోబిలి మందున్న నృసింహుడు.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

ఓబుళం

వ్యక్తినామం (స.).

<ఓబులమ్మ, వి. చూ. ఓబులసెట్టి. ?<ఓబులిం. గ్రా. నా. ఈ గ్రామం కడప జిల్లాలో వుంది.

ఓం

చూ. ఓంకారము, ఓంకార్.

పౌరుషనామం (స.).

ఓంకారం. ఓమ్ అనే ప్రణవాక్షరం.

<సం. ఓంకార-

ఓంకార్

చూ. ఓం

పౌరుషనామం (రా.).

ఓంకారము

చూ. ఓం

పౌరుషనామం (స.).

వెలనాటి వైదికులలో ఇంటిపేరు.

క

కగ్గా

పౌరుషనామం (స.).

అయుధసూచి <కగ్గము : కత్తి, ఖడ్గం.

<ప్రా. ఖగ్గో- <సం. ఖడ్గ-

కంకణాల

చూ. కంకణాల

అభరణసూచి (స.).

కంకణం బహు. కు ద్వి.వి. కంకణము: ఆడవారు చేతికి ధరించే నగ. చేతికి కట్టు కునే తోరణం. వివాహాది శుభకార్యాలలో రజ్జెర్థం కంకణం ధరించి కార్యం నెరవేరే వరకు దాన్ని విప్పరు. అందుకే పనిని నెరవేర్చడానికి శపథం చేయడాన్ని కంకణం కట్టడం అంటారు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కంకణి

అభరణసూచి (స.).

సం. కంకణి : కంకణంగలవాడు;

కంకణ : గజ్జె, చిరుగంట,కింకిణి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కంకణాల

చూ. కంకణాల

అభరణసూచి (స.).

కంకర

పౌరుషనామం (తె.).

<సం. కంకర- : ఇల్లు మొదలైన వాటి నిర్మాణానికి ఉపయోగించే లేపద్రవ్యం. కంకరరాయి.

కంకాళి

పౌరుషనామం (తె. .

కంకాళం కు ద్వి.వి. కంకాళం ; చర్మ మాంస రహితమైన యొడలి ఎముకల గూడు. అస్థివంజకము. సూ. ని.

కంకినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కంకి- గృ. నా. పూ. ?

చూ. -నేని గృ. నా. ప.

కంచ

చూ. కంచె

పౌరుషనామం (తె.).

కంచరి

కులసూచి (తె.).

<కంచర : కంచుపనిచేసి బితికే ఒక జాతి వాడు. కంచరవాడు. <ప్రా. కంసార-; కంసగార- <సం. కాంస్యకార-

కంచాల

వస్తుసూచి (స.).

కంచం బహు. కు ద్వీ. వి. కంచతో
చేసిన భోజనపాత్ర, వల్లెం. <సం.
కంసమ్, కాంస్యం

కంచినాథం

వ్యక్తినామం (స.).

కంచి- గృ. నా. పూ. స్థలసూచి.
పుణ్యక్షేత్రం. కాంచీపురం. <ప్రా. కంచీ;
సం. కాంచీ. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -నాథం గృ. నా. ప.

కంచిభొట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

కంచి- గృ. నా. పూ. పుణ్యక్షేత్రం.
వి. చూ. కంచినాథం. వెలనాటి వైదిక
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భొట్ల గృ. నా. ప.

కంచిమేకల

జంతుసూచి (రా.).

కంచిమేక బహు. కు ద్వీ. వి. కంచి
పట్టణపుమేక, పెద్దపొదుగు గల ఒక
జాతి మేక.

కంచీరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

కంచి- గృ. నా. పూ. వి. చూ. కంచినాథం.
కార్యేణనియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

కంచుఘంటల

పౌరుషనామం (స.).

కంచుఘంట బహు. కు ద్వీ. వి. కంచు-
లోహభేదం. కాంస్యం. ప్రా. కంపో;
సం. కంసమ్; క. కంచు; త. కంచం.
ఘంటవాద్యవిశేషం, గంట. <సం.
ఘంటా, క. గంటె. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు.

కంచె

చూ. కంచ

పౌరుషనామం (తె.).

<సం. కత్త- జెముడు, బలును,
మొదలయిన వానిచేత తోట చుట్టూ
ఏర్పరచిన అడ్డు. పశువులు మేయడానికి
దున్నకుండా నిలిపిన పొలం.

కంజుల

చూ. కముజుల

పక్షిసూచి (స.).

కంజు బహు. కు ద్వీ. వి. <ప్రా.
కవింజల- <సం. కపింజల-: చాతక పక్షి;
వానకోయిల. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కటకం

నివాస స్థలసూచి (స.).

కటకము : కొండచరియ, రాచవీడు.
రాజునివసించే ప్రధాన నగరం. ? < కట
కము : కడియం ఆభరణసూచి, వి. చూ,
కడియం.

కటారి

చూ. కఠారి

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

అయుధసూచి. మల్లసాధన విశేషం.
 <కటిక: మాంసం అమ్మేవారు. <ప్రా.
 కటియా_ సం. కాష్టికా; క. కటిక.

కటికల

చూ. కటిక

పౌరుషనామం (స.).

అయుధసూచి. కటిక. బహు. కు ద్వి. వి.

కటికినేని

చూ. కటికినేని, కప్పేని

వ్యక్తి నామం (తె.స.).

కటికి_ గృ. నా. పూ. <కట్టిక. వృత్తి
 సూచి. <ప్రా. కట్టి అ_ <సం. కాష్టిక-;
 క. కట్టిగెయవ : వేత్రహస్తుడు.

చూ. -నేని గృ. నా. వ.

కటికిరెడ్డి

వ్యక్తి నామం (తె.).

కటికి_ గృ. నా. పూ. వృత్తిసూచి.
 వి. చూ. కటికినేని. చూ. _రెడ్డి గృ. నా. వ.

కటికె

చూ. కటిక

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

కటికినేని

చూ. కటికినేని

పౌరుషనామం (స.).

కట్ట

చూ. కట్ట

పౌరుషనామం (సా.).

కట్ట : చెరువు మొదలైన వాటికి చేసిన
 గట్టు, ఒడ్డు, ఆనకట్ట. < కట్టు; త. కట్టు;
 మ. కట్టు; క. కట్టు; తు. కట్టు; ప ర్జికట్టు.
 డి. ఇ. డి. 961. "___విద్యజ్ఞనాథార కట్ట
 హరిదాన రాజ గర్భాబ్ధి చంద్ర___"
 (శ్రీరంగ. ఆశ్వా. గ. పు. 14). "___కట్ట
 రంగేశ గర్భము త్రాపలములు___" (శ్రీ
 రంగ. 1 ఆ పు. 4.). "ఇది___సామ్రాజ్య
 వైభవ కట్ట హరిదాన రాజతనూభవ___"
 (Tel. Ma. ఆశ్వా. గ. పు. 41)

కట్టల

చూ. కట్ట

పౌరుషనామం (తె.).

కట్ట బహు. కు ద్వి. వి; వి. చూ. కట్ట.

కట్టా

చూ. కట్ట

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
 పేరు.

కట్టెమోపుల

పౌరుషనామం. (సా.).

కట్టెమోపు బహు. కు ద్వి. వి. కట్టె_
 గృ. నా. పూ. పుడక, చిరుగు. కట్టెలను
 పెద్దమోపుగా కట్టించడం ప్రా. కట్టా;
 సం. కాష్ఠ-; త. కట్టె; క. కట్టె.

“---కట్టమోపుల వారి, కలగూరవారి---”
(పల్నా. పం 198).

కట్టేని

చూ. కటికినేని

వ్యక్తి నామం (స.).

కట్ట

చూ. కట్టల

పౌరుషనామం . (శా.).

“---కట్లకొండమ---” శా. 1466
(టి.టి.డి.ఇ.ఎస్. పు.49, నెం. 19)

కతారి

చూ. కటారి

ఆయుధసూచి. కత్తి, బాకు. <సం.
కతార_; క. కటారి. ముప్పైరెండు
అయుధాలలో ఇవి ఒకటి. ఎరుకల, కమ్మ,
గొల్ల, ముత్రాచ కలాలలో ఇంటిపేరు.
“The dagger or Poignard
called Katar, has a solid blade
of diamond section, the handle
of which consists of two parallel
bars with a cross-piece joining
them. The hand grips the cross
piece, and the bars pass a long
each side of the writ” CTSI.

“--కతారి సాళువ మహారాజ--”
శా.1545 . టి. యమ్.పి1. పు. 505.,
నెం 267).

కడవ

పౌరుషనామం (స.).

వస్తుసూచి. పెద్దకుండ : కుంభం ;
అన్నపుకుండ సూ.వి. ? <ప్రా. ఘదో
సం. ఘట-

కడిమి

పౌరుషనామం (రా.).

బలం, పరాక్రమం, శౌర్యం. త.కడుమై.
? <కడిమి <సం. కదంబ- : పీపము,
కడవ చెట్టు. వృక్షసూచి.

కడియం

చూ. కడియాల, కడెము

ఆభరణసూచి (రా.స.).

వలయాకారంగా వున్న ఆభరణం.
దీన్ని పాదాలకు, చేతులకు అలంకరించు
కుంటారు. <ప్రా. కడయమ్: సం.
కటకమ్; త. కడయమ్; క. కడగ;
మ.కటకమ్. డి.ఇ.డి. 931.

కడియాల

చూ. కడియం

ఆభరణసూచి (తె.రా.స.).

కడియం బహు. కు ద్వి. వి. కమ్మ
వారిలో, కాపు, బ్రాహ్మణులలో గృహ
నామం.

కడెము

చూ. కడియం

ఆభరణసూచి (సా.).

“--దేవకూలీనులైన కడెములక్కయ్య
కోటమ్మలకు--” (బం. బా. జీ. పు.
2; పం. 4)

కణితి

పొరుషనామం (స.).

గడ్డలా పుట్టిరోగం, బొడిపి ? < జంతు నామం, గోకర్ణమృగం, ఒకజాతి దుప్పి.

కంటుచునే

పొరుషనామం (స.).

? కంఠమణి : కుత్తుక యందు పెక్కి కన్పించు బుడిపి. శబ్దా.

కంటినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కంటిబోయిన

వ్యక్తినామం (శా.).

కంటి— గృ. నా. పూ. ? “—కంటి బోయిన పెదకొండమనీడు—” శా. 1476. టి.యం.పి. 11, పు. 1099. నెం. 380).

చూ. —బోయిన గృ. నా. ప.

కంటె

చూ. కంటె

అభరణసూచి (స.).

< ప్రా. కంఠి ఆ— సం. కంఠికా : కంఠాభరణం. చక్రాకారంతో కంఠానికి అలంకరించుకొనే నగ.

కంటే

చూ. కంటె

అభరణసూచి (స.).

కంటేరాయని

వ్యక్తినామం (స.).

కంటే— గృ. నా. పూ. వి. చూ. కంటె

చూ. —రాయని గృ. నా. పు.

కంఠం

అపయవసూచి (తె.).

< సం. కంఠ— మెడ, వెద్ద కంఠస్వరం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కంఠంనేని

వ్యక్తినామం (స.).

కంఠం— గృ. నా. పూ. వి. చూ. కంఠం. కంఠమణిని, కంఠమనేని అనికూడా రాస్తున్నారు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. —నేని గృ. నా. ప.

కంఠంరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

కంఠం— గృ. నా. పూ. వి. చూ. కంఠంనేని. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రాజు గృ. నా. ప.

కండపునేని

వ్యక్తినామం (స.).

కండపు— గృ. నా. పూ. ?

చూ. —నేని గృ. నా. ప.

కత్తి

చూ. కత్తురి

పొరుషనామం (రా. స.).

అయుధసూచి. ఖడ్గం, మంగలికత్తి, చాకు. హరిజనులలో ఇంటిపేరు. సం. కత్తి; త. కత్తి; మ. కత్తి; క. కత్తి, డి. ఇ. డి, 1912. హిం, కత్తి, కత్తి.

శబ్దభవమవి సూ.వి. కమ్మవారిలో ఇంటి
పేరు. <నల్లత్తె ఎకరాల పొలాన్ని
కత్తి అంటారు.

కత్తిరిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

కత్తిరి- గృ. నా. పూ. <కత్తిరి, నానా
వర్ణములుగలది, సంకరం, వర్ణసాంకర్యం
గలది. ఆం. వా. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

కత్తుల

చూ. కత్తి

పౌరుషనామం (తె.స.).

కత్తిబహు. కు ద్వి. వి. ఆయుధసూచి.
యానాదులలో ఇంటిపేరు.

కథల

చూ. కథా

పౌరుషనామం (తె.).

కథ బహు. కు ద్వి.వి. కథ, చరితం.
కథలు చెప్పే వారు కావచ్చు.

కథా

చూ. కథల

పౌరుషనామం (స.).

ఆర్వేలనియోగులలో ఇంటిపేరు.

కడం

పౌరుషనామం (స.).

<కడము ; అశ్వగతి విశేషం. <హం.

అడమ్మ

కదిరి

వృక్షసూచి (తె.రా.).

కదిరి వృక్షం.

కనక

లోహసూచి (తె.).

<కనకం : బంగారం.

కనకభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

కనక- గృ. నా. పూ. లోహసూచి.

వి. చూ. కనక. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -భట్ల గృ. నా. ప.

కనకరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

కనక- గృ. నా. పూ. వి. చూ. కనక.

ఆర్వేలనియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

కనకావ్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

కనకా- గృ. నా. పూ. లోహసూచి,
వి. చూ. కనక. ఆర్వేల నియోగులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -వ్రగడ గృ. నా. ప.

కంతి

పౌరుషనామం (రా.స.).

గుణసూచి. కంతిరివాడు. దేనిలోనూ
నిలకడ లేనివాడు.

కందర్ప

వ్యక్తినామం (స.).

<సం. కందర్ప-మన్మథుడు.

కందాడ

రూ. కందాడై, కందాళ.

వైష్ణవశాఖాసూచి (శా.).

“—కందాడ వరదాచార్య—” శా. 1646
(టి.యం.పి.పు. 605, నెం. 37).

కందాడై

చూ. కందాడ

శాఖాసూచి (శా.స.).

శ్రీ వైష్ణవులలో ఇంటిపేరు. “—కందాడై
రామానుజయ్యంగారు—” శా. 1388,
(ఇ.ఐ. 11, పు. 40, పం. 1-3 “—కందాడై
అణ్ణయ్యంగారు—” (పైడి, 1397, పు.
105, నెం. 57).

కందాళ

చూ. కందాడ

శాఖాసూచి (శా.).

“—కందాళ దేవరాజాచార్య—” (టి.
యం. పి. 1, పు. 620, నెం. 510).
“—ఘన వైష్ణవ మరణ కందాళ తిరుమ
లాచార్య కృపాకటాక్షమున—” (ప్రబం.
రత్నా. Tel. Ma. పు. 49.) “కందాళ
వారినే కదాళ వారనియు, కుండేటి
వారనియు చెప్పుదురు. అకటి తోటలు
పెంచుట వలన వీరికా గృహనామం
కలిగింది. వీరిలో గున్నేపల్లి కందాళ
మరియు వానపల్లి కందాళయని మూడు

వీరికలు ఏర్పడ్డాయి. (స్వధర్మ. 1-11-72). వ్రాపిడ బ్రాహ్మణులలో,
శ్రీ వైష్ణవులలో ఇంటిపేరు.

కంది

రూ. కందుల

దాన్యసూచి (తె.రా.).

పు.రా. : Cajanus indicus. తువరి
వృక్షం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కందికల్లు

సన్మవిశేషసూచి (స.).

కంది- వి.చూ. కంది. -కట్ట: ఒకటిగా
చేర్చికట్టిన సమూహం.

కంది కాయల

చూ. కంది

వృక్షసూచి (స.).

కందికాయ బహు. తు బౌప. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు. కంది- గృ.నా. పూ.
వి.చూ. కంది. చూ. -కాయల గృ.నా. ప.

కందిబళ్ళ

పౌరుషనామం (రా స.).

కందిబండి బహు. తు ద్వి. వి. కంది-
గృ. నా. పూ. వి.చూ. కందుల. కమ్మ,
కాపులలో ఇంటిపేరు.

కంది బేడల

రూ. కందిబేళ్ల

దాన్యసూచి (స.).

రందిబేడ బహు. కుద్వి. వి. కందిపప్పు.

కందిబేళ్ళ

చూ. కందిబేడల

ధాన్యసూచి (రా.).

కమ్మవారి యింటిపేరు.

కందిమళ్ళ

పౌరుషనామం (తె.).

?కంది + మడి. కందిమడి బహు. కు
ద్వి. వి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కందుల

చూ. కంది

ధాన్యసూచి (రా.స.).

రంది బహు. కుద్వి. వి. ఎరుకల, కమ్మ,
బలిజ, రెడ్లలో ఇంటిపేరు.

కన్నడ

పౌరుషనామం (తె.రా.సా.).

దేశ లేక బాషా సూచి. <కన్నడము.
కర్ణాట దేశంలోని వారు మాట్లాడేబాష.
కన్నడబాష. వృత్తిలో మువర్జానికి లోపం
కలిగింది. సం. కర్ణాట; త. కన్నడం;
క.కన్నడపు. డి.ఇ.డి.1079. “—కన్నడ
బ్రహ్మయ్య గను మొరింగితివా—”
(పండి. పు. 208). “—కన్నడ
బ్రహ్మయ్యగణదాసి—”(పండి.పు.243).

కన్నం

పౌరుషనామం (రా.స.).

<కన్నము : షొక్క, దొంగ లోపలకు

ప్రవేశించడానికి గోడకు వేసే పొరంగం,
రంద్రం, బిలం, క. కన్న.

కన్ని

పౌరుషనామం (రా.).

<కన్నియ <సం. కర్ణీ. పశువులను
కబ్బడానికిఉపయోగించే ఒకవిధమైనతాడు.

కన్ను

అవయవసూచి (స.).

<కన్ను : నేత్రం, దృష్టి. క. కణ్ణు;
త. కణ్.

కన్నెల

పౌరుషనామం (వ.).

కన్నె బహు. కుద్వి. వి. కన్య. కన్యక.
క. కన్నె; సం. కన్యా.

కన్యధార

చూ. కన్యదార

పౌరుషనామం (స.).

కన్య_గృ.నా.పూ. <కన్నె_ కొండ
ప్రాంతంలో కేవలం రాళ్లుండే ఎత్తైన
ప్రదేశం. మాం. వృ. ప. <కన్నె_
సంస్కృతీకరణ కన్య. కన్యము ధార
పోయడం కూడ కావచ్చు. కన్యదానం.
_ధార : ప్రవాహం, పైనుండి నీరు
మొదలైనవి పడే చాలు.

కన్యదార

చూ. కన్యధార

పౌరుషనామం (స.).

కపిలవాయి

పౌరుషనామం (స.).

కపిల—గృ.నా.పూ. కపిల గోవు, ఒక జాతి జల జంతువు. అగ్నేయ దిశలోని ఆడవినుగు. ఇది పుండరీకానికి భార్య. —వాయి : నోరు; ముఖం

కప్పగంతుల

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

కప్పగంతులు బహు. కు ద్వి. వి. కప్ప గంతు. వేదపఠనంలో ఒకరీతి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

కప్పల

జంతుసూచి (తె.రా.స.).

కప్ప బహు. కు ద్వి. వి. మండూకం, భేకం. క. కప్పి; తు. కప్పె; తె. కప్పె. డి.ఇ.డి. 1027. హరిజనులలో ఇంటి పేరు. యానాదులలో ఒకశాఖ వారు, వీరు కప్పలను తింటారు. ఒకటుంటుంది చేపలు వదుతుంటే పెద్ద కప్పలగుంపు చేపల బదులు వచ్చాయట. అప్పటినుండి వారు కప్పలవారయ్యారని (సి. టి. యస్. ఐ., II, పు. 214).

కప్పు

పౌరుషనామం (తె.).

త.కప్పు : ఆచ్ఛాదన, ఇంటి పైకప్పు. కప్పు : నలుపు, చీకటి. క. కప్పు; త. కలుపు.

కప్పెర

పౌరుషనామం (రా.).

ప్రా. కప్పరో—<సం. కర్పర-; ర. కప్పరై : కపాలం. పుర్రె, ఖజిపాత్ర. గొల్లలలో ఇంటిపేరు.

కమతం

చూ. కమరము

వృత్తిసూచి (స.).

క.కమత; త. కమత్తోః; సాగుబడి, నేడ్యం, కృషి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కమలాకర

జలసూచి (స.).

<కమలాకరము : తామరకొలను. బ్రాహ్మణులలో గృహనామం.

కముజుల

చూ. కంజుల

పక్షిసూచి (స.).

కముజుబహు. కు ద్వి.వి.

కంపన

వ్యక్తినామం (శా.).

<కంపన్న<కంప+అన్న. “—కంపన ఎల్లప్పు—” శా.1485 (టి.యం. పి. 1, పు. 38, నెం. 215).

కంబాల

చూ. కంభాల

పౌరుషనామం (తె.స.).

కంభం బహు. కు ద్వి.వి.

కంఠాల

రూ. కంఠాల

పౌరుషనామం (రా.న.).

కంఠం బహు. కుద్వీ. వి.: వి. చూ.

కంఠం

కమ్మ

కులసూచి (తె.రా.న.).

కమ్మ అనే పదానికి చెవికి పెట్టుకునే కమ్మ, తాటకు అని అర్థాలున్నాయి. కమ్మవారు మొదట నైనికులుగా వుండి ఆ తర్వాత ఇప్పుడు వ్యవసాయదారులుగాను, వ్యాపారస్తులుగాను వున్నారు. కమ్మ శబ్ద వ్యుత్పత్తిని గురించి అనేక కథలున్నాయి. 1. రాక్షసుల బాధ పడలేక ఋషులు విష్ణువును శరణు వేడితే విష్ణువు లక్ష్మీని ఆశ్రయించమన్నాడట. ఆమె ఒక పెట్టెలో కమ్మను పెట్టి దాన్ని వందసంవత్సరాలు పూజ చేయమండట. ఆకాలం పూర్తయ్యాక ఆ పెట్టెలోనుండి 500 మంది నైనికులు వచ్చి ఋషుల కోరికమీద రాక్షసులను చంపారట. అతరువాత వీరు చాల భూములను పొంది వ్యవసాయదారులయి అమరావతి మొదలైన ప్రాంతాలను ఆక్రమించారని.

'Manual of North Arcot District' లో ఉందని CTSI-III, 94.

2. ప్రతాపరుద్రునికి సంబంధించిన ఒక కమ్మ శత్రురాజుల చేతిలో పడిందట.

కాపులలోని ఒక వర్గం శత్రురాజులతో యుద్ధం చేసి ఆ కమ్మను సంపాదించారట. అలా కమ్మ తెచ్చిన వారికి, వారి తరువాత తరాలకు కమ్మ అనే పేరు కలిగిందంటారు.

3. తాటాకు ముక్కను గుండ్రంగా చుట్టి చెవి తమ్మెకున్న రంధ్రం వెడల్పుగా వుండడానికి కమ్మలాగ అలంకరించుకుంటారు గనుక వీరిని కమ్మవారన్నారని మరొక కథ

4. ప్రతాపరుద్రుని భార్య కమ్మ పోగొట్టుకున్నదట. ఆ కమ్మను తీసుకురమ్మని రాజుగారు నల్గూరు నైనికాధికారులను సంపాదించారు. వాళ్లలో సంపాదించుకొని వచ్చిన వారికి కమ్మ వారు అనే పేరు వచ్చిందని ఇంకో కథ.

5. కర్మ రాష్ట్రంలో ఉన్న వారు కమ్మ వారిని కొందరి అభిప్రాయం. వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఈ గృహనామం కన్పించడం విశేషం. బహుశా కమ్మ రాష్ట్రం నుండి వచ్చిన బ్రాహ్మణులకు ఇది పౌరుషనామం కావచ్చు.

కమ్మకోమటి

తెగసూచి (కా.).

బ్రాహ్మణులలో ఒక శాఖ "—విశఖ పట్టణమున కమ్మకోమటి మేడియ స్సెట్టి కొడుకు పాపయ—" (ఇ.టి.ఐ.పి. 119; నెం. 137). 1066 ఎ.డి.

కమ్మగోని

వ్యక్తి నామం (తె.).

కమ్మ- గృ. నా. పూ. కులసూచి.

చూ. -గోని గృ.నా.ప.

కమ్మర

చూ. కమ్మరి

కులసూచి (సా.).

ఇనుప పనిచేసి బలితే జాతి. “--కమ్మర కాచన్న కడు శృంగునును—”(పల్నాపు. 477, పం. 421f.).

కమ్మరి

చూ. కమ్మర

కులసూచి (తె.రా.సా.స.).

కమ్మర+ఇ : లోహకారుడు. కమ్మర వాడు. ప్రా. కమ్మరో :- సం. కర్మార-; త.కమ్మళ; క.కమ్మఱ. “--విరిపటితి కమ్మరి వినియజ్జవాసె” (ఇ. టి. ఐ. పు. 9.). 625-50 ఏ.డి. కంసాలి శాఖకు చెందినవారు. కమ్మర వారు వ్యవసాయ దారులకు సంబంధించిన అన్ని పనిముట్లను తయారుచేయడం, బాగుచేయడం చేస్తారు. ఊరి బయట ఖాళీ స్థలాల్లో వ్యవసాయ వస్తువులు చేస్తుండేవారు. ఫరిశ్రమలు పెరిగిన తరువాత ఓరి శక్తి సామర్థ్యాలు చూపించే అవకాశం లేకపోయింది. (సి. టి.యస్.ఐ. III. . పు. 140).

కమ్మిసెట్టి

చూ. కంసెట్టి

వ్యక్తి నామం (తె.స.).

కమ్మి- గృ.నా.పూ. ?<కామి.

చూ. -పెట్టి గృ.నా.ప.

కమ్మల

పౌరుషనామం (స.).

కమ్మి బహు. కు. ద్వి. వి. వెదురు మొదలైన కమ్మి, బంగారం మొదలైన లోహపు కమ్మి, వస్త్రం యొక్క అంచు, బండి కంటి కడకమ్మి, నేమి.

కంసాలి

కులసూచి (తె.రా.సా.స.).

స్వర్ణకారుడు. క.కంసాళక. “--కంసాలి చందుకు కరుణతో నిచ్చె—” (పల్నాపు. పు. 368, పం. 248). విశాఖ పట్టణ ప్రాంతంలో వీరు అధిక సంఖ్యలో కన్పిస్తున్నారు. చోళ రాజుల పరిపాలన కాలంలో వీరు బ్రాహ్మణులతో సమానమైన గౌరవాన్ని పొందాలని కోరారట. రాజుకు కోపం వచ్చి వారిని నాశనం చేయమని ఆజ్ఞాపించినందువల్ల వీరంతా ఉత్తర దిశగా పారిపోయారు. కొందరు ఓజుకులం వారినిదన బలికారు. అందుకే వారి ఇంటిపేర్ల చివర లక్కోజు, కట్టోజు, పట్టోజు అని ‘ఓజు’ అనేపదాన్ని వారి గౌరవ సూచకంగా చేర్చుకున్నారు. వీరుదేవశిల్పయైన విశ్వకర్మకు వాంఛుఁం అని చెప్పుకుంటారు. బంగారం పనిచేసే వారు, వద్రంగి పనిచేసేవారు, శిల్పులు కంసాలికి చెందినవారు. వీరిలో కొందరికి

ఈ కులనామమే గృహనామ మయింది. కరణీక
(సి.టి.యస్.ఐ. III 141.).

కంసెట్టి

చూ. కమ్మిసెట్టి
వ్యక్తినామం (న.).

కయి

పారుషనామం (రా.).

<కయ్యఃపౌలంలో భాగం. కాపులలో
ఇంటిపేరు.

కరణం

చూ. కరణము, కర్నం

వృత్తిసూచి (న.).

<నం. కరణమ్; త. కర్ణమ్ : గ్రామంలో
లెక్కలు రాసేవాడు, కరణీకుడు,
గణకుడు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కరణము

చూ. కరణ

వృత్తిసూచి (రా.శా.న.).

“—పహారేణ స్వదత్తావిః స్ఫులంభవేత్
కరణము దిండి మరాజు తన—” శా.
1187 (తెలం. శా. సం. 1. పు. 74.
పం. 17-18). బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు.

కరణీక

చూ. కరణీక్క, కరణీక్కం

వృత్తిసూచి (శా.).

<కరణీకము : కరణం యొక్క పని.

—కరణీక భనవరవర్—” శా. 1486
(టి.టి.డి.ఇ.యస్. IV. పు. 72. నెం. 37)

చూ. కరణీక

వృత్తిసూచి (శా.).

“—కరణీక్క అన్నదాత—” శా. 1437

(ఇ.టి.ఐ. II: పు. 243, నెం. 113).

“—కరిణీక్క భనవరవర్—” శా. 1437

(టి. టి. డి. ఇ. యస్. III, పు. 216,
నెం. 105)

కరణీక్కం

చూ. కరిణీక

వృత్తిసూచి (శా.).

“—కరణీక్కం కామరసప్పన్ కొడుకు
కరణీక్కం అప్పలయ్య—” శా. 1480
(టి.టి.డి.ఇ.యస్. V, పు. 435, నెం. 161).

కరతిత్తి

వృత్తిసూచి (సా.).

<నం. కరదృతి— వక్రపునంచి.
తమలపాకులు మొదలైనవి యంచు
కొనెడు చేతి నంచి. సూ.వి. “—కరతిత్తి
మాచండు—” (వల్ప. పు. 88, పం. 85).
‘అరువు దోపతియు (బంచాంగంబు ముష్టి
జరిగిన కరతిత్తి పత్రాల నంచి’
(హరిశ్చం.) ఇది అదపానికి రూపాంత
రంలా కన్పిస్తుంది.

కరిపెనేని

వ్యక్తినామం (న.).

కరిపె గృ. నా. పూ. ? <కరియప,
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ. నా. వ.

కరిమాల

తెగసూచి (తె.).

కరిమాల

క రెంటు

పొరుషనామం (తె.).

<ఆం. కరెంట్ : విద్యుచ్ఛక్తి.

కర్ణ

వృక్షసూచి (స.).

<కర్ణ : ఒకానొక చెట్టు, సువర్ణావళి.

ఆం. వా.

కర్తవ్యోజ్ఞ

వ్యక్తినామం (తె.న.).

కర్త-గృ.నా.పూ. :

చూ. -టెజ్ గృ. నా. వ.

కర్నం

చూ. కరణం

వృత్తిసూచి (రా.).

కర్నాటి

చూ. కర్నాడు

పొరుషనామం, దేశసూచి (రా.).

దేశసూచి. కన్నడ దేశానికి సంబంధించిన. కర్నాడుకు ద్వీ.వి. త. కర్నాటకం, కర్ణాటకం; మ.కర్నాటకం. క. కర్ణాట, కన్నడ. డి.ఇ.డి. 1079. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కర్నాడు

చూ. కర్నాటి

దేశసూచి (తె.).

కర్నాటము, కన్నడదేశం.

కర్ని

పొరుషనామం (తె.).

<కర్ని. <సం. కర్ణి. చెవుల వద్ద కంటిలాగ పుట్టేవ్రణ విశేషం:

కర్పూరపు

చూ. కర్పూరం

పొరుషనామం (స.).

కర్పూరం

చూ. కర్పూరపు

పొరుషనామం (శా.).

<సం. కర్పూరం: ఘనసారం, కప్పురం. "—కర్పూరం మూవరయార్—" శా.1394, (ఇ.ఐ.11, పు.88, నెం49).

కర్రి

చూ. కర్ర

పొరుషనామం (తె.న.).

<కర్రి : నలుపు, నల్లనిది. త.కర్రి; క.కర్రి; సంస్కృతంలోని కాలకర్ణ భవమువి ఆం. వా.

కర్ర

చూ. కర్రి

పొరుషనామం (తె.).

కరైడ్ల

జంతుసూచి (తె.రా.స.).

కరి+ఎడ్ల : నల్లఎద్దుల. త. కఱు;
మ.కఱు, కఱు; క.కఱె, కఱి., తు.కప్ప;
తె.కఱు, కఱియ, కఱ్ఱి. డి.ఇ.డి.1175.

కలకల

పౌరుషనామం (స.).

?<కొలకుల

కలగోట్ల

చూ. కలిగోట్ల

వృక్షసూచి (సా.).

?<కలగూటులు : వివిధసేవకులు.

క.కల : కలసిన; గుండ-సేవకుడు.

“—అట్టి శ్రీపాకనాటి రెడ్ల వ్యయమున
కలదు పులిగోళ్ళ గోత్ర వంకలికమైన
భవ్యకలగోట్ల నామాప్తివరలుచుండు
వంశమొక్కటి కవిమతిపాత్ర
మగుచు” (మురళి. వి.పు.1-37)

“—భళరె మృతజీవులగు యశోభరితు
లందు మేటి యగు గాదె కలగోట్ల
కోటిరెడ్డి—” (మురళి. వి.పు.12,1-44).

కలం

పౌరుషనామం (స.).

హం. కలమ్. సం. కలమ- లేఖిని.
రాయరానికి ఉపయోగించే పరిరకం.

కలిగోట్ల

చూ. కలిగోట్ల

వృక్షనామసూచి (తె.).

కలిగొట్టు బహు. తు. ద్వి. వి. పాటల
వృక్షం.

కలిదిండి

పౌరుషనామం (స.సా.).

<కలిదండియే కలిదిండిగా మారిందనీ,
కలిదండి, అంటే కలిని దండించినవారని
వ.సా.చ. ‘కలిదిండి’ వాస్తవంగా ఒక
గ్రామనామం. “—మాకలిదిండి కామయ
కుమారకుడన్నిట—” (చాటు. పు.98).

కలిదేర

వృక్షనామం (స.).

కలి- గృ. నా. పూ. వి. చూ. కలిరెడ్డి.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —దేర గృ. నా. ప.

కలిన

<కలినేని

వృక్షనామం (తె.).

కలి- గృ. నా. పూ. వి.చూ. రెడ్డి.

చూ. —న గృ. నా. ప.

కలిమిడి

?<కలిమినీడి

వృక్షనామం (రా.).

కలిమి- గృ.నా.పూ. ఐశ్వర్యం, సిరి

చూ. —డి గృ. నా. ప.

కలిమిలి.

(కా).

“—కలిమిలిబొప్పరాజు—” (టి.యం. పి. II, పు. 1158, నెం. 821).

కలిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

కలి— గృ. నా. పూ. పులియబెట్టిన కడుగు నీరు. సూ. ని.

చూ. —రెడ్డి గృ. నా. ప.

కలిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

కలి— గృ. నా. పూ. వి. చూ. కలిరెడ్డి.

చూ. —సెట్టి గృ. నా. ప.

కలువల

పుష్పసూచి (స.).

కలువ బహు. కు ద్వి. వి. ఉత్పలం. కువలయం. క. కలువె; సం. కైరవమ్. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

కల్యాణం

పౌరుషనామం (స.).

<సం. కల్యాణ— కుశం. వివాహం, అక్షయం.

కల్ల

పౌరుషనామం (తె.).

ముక్కంప.

కల్లపు

అయుధసూచి (స.).

<కల్లము : మల్లబంధ విశేషం.

ముప్పైరెండు అయుధాలలో ఒకటి.

కల్లం

పౌరుషనామం, అయుధసూచి (స.).

<కల్లము. వి. చూ. కల్లపు.

కళ

చూ. కళా

పౌరుషనామం (తె.).

సం. కలా : చంద్రకళ; విద్య

కళా

చూ. కళ

పౌరుషనామం (స.).

కళాయి

వస్తుసూచి (రా.).

<సం. కటాహ—; క. కడాయి; నీలి మందు మొదలైనవి కాచే గంగాళం; ఇత్తడి మొదలైన పాత్రలకు పూసే తగరం పూత. కాపులలో ఇంటిపేరు.

కళ్లం

పౌరుషనామం (స.).

<కళ్ళము : ధాన్యం సూర్యేచ్ఛోటు <ప్రా. బిలో— <సం. బిల— త. కళం. పంటరెడ్లలో ఇంటిపేరు.

కళ్ళి

వృక్షసూచి (స.).

క.కళ్ళి త.కళ్ళి : జెముడు చెట్టు

కల్లెం

పొరుషనామం. (రా.స.).

ప్రా. ఖలీణం; సం. ఖలీనం : గుర్రం
నోటికి తగిలించి తిప్పే సాధనం.

కవాలి

పొరుషనామం (తె.).

<ఉ. కవాలి : సృత్యవిశేషం.

కవి

పొరుషనామం : కవిత్వసూచి (స.).

కవిత్వం చెప్పేవాడు. పండితుడు.
నియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

కవిరాట్

బిరుదనామం (స.).

కవిత్వసూచి. కవిరాజు. వీరి ఇంటిపేరు
మొదట తుర్ల పాటివారు. వీరిది అన్న
వర్తి గ్రామం. వీరి వంశంలో ఒక
శతాబ్ది క్రితం హనుమయ్యగారు విను
కొండ సమీపంలోని మానుకొండ
గ్రామంలోని నృసింహస్వామి ఆల
యంలో విశ్రమించారు. ఆ రాత్రి
నరసింహుడు తన దేవేరితో మాట్లాడుతూ
ఇతడు అజ్ఞానియైన జ్ఞాని అన్నాడట.
ఆ దేవి కోరికపై ఈతని నోటిలో
వీణాక్షరం లిఖిస్తానని అన్నాడట.
అప్పుడు అతని నాలుకమీద ఏదోచుక్క
పడినట్లనిపించిందట. ఆ వెంటనే
అక్కడే వ్యసంహళితకం చెప్పి అచ్చటి
ప్రభువులచేత గరికమాస్యం బహుమ

తిగా పొందారట. అక్కడే కవిరాట్
బిరుదుపొంది స్వగ్రామానికి చేరారట.
అప్పటినుండి వీరి గృహనామం తుర్ల
పాటిపోయి కవిరాట్ అనే బిరుదనామం
గృహనామ స్థానాన్ని అలంకరించిందని,
వీరు అవ్వారి వాసుదేవశాస్త్రి స్నేహితు
లని కవిరాట్ లక్ష్మి చెప్పారు.

కవిత

పొరుషనామం (స.).

లెక్కలువ్రాయు తాటాకుల పుస్తకము.
శ.ర; ధనగమ వ్యయాదుల లెక్కలు
నానాడు వ్రాసి చేర్చిన పత్రముల కట్ట.
చి. ని. అని సూ. ని.

కసవరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

కసవ- గృ.నా.పూ. పు.నా. <ప్రా.
కస్సవ- <సం. కశ్యవ. ఆర్వేల నియో
గులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

కసవుల

వ్యక్తినామం (శా.).

<ప్రా. కస్సవ- సం. కశ్యవ-
“—కసవుల బోజయ్య—” శా. 1432
(టి.యం.పి. పు. 603; నెం. 346).

కసిందల

చూ. కసుందల

వ్యక్తసూచి (స.).

కసింద బహు, కు ద్వి.వి. కాసమర్తం

వృక్షం. క. కసింద.

కసిరాజు

వ్యక్తినామం (రా.).

కసి- గృ.నా.పూ. ? < కసప.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

కసిరెడ్డి

చూ. కాశిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.న.).

? < కశ్యపరెడ్డి.

కసుందల

చూ. కసిందల

వృక్షసూచి (శా.).

“—కొణ్ణనూరి వసియపరడ్డి కసుందల కొమ్మిరడ్డి—” 742-79 ఎ.డి. (ఇ.టి. ఐ. పు. 318, పం. 6-8, నెం. 54).

కసెట్టి

చూ. కానెట్టి

వ్యక్తినామం (రా.).

కస్తూరి

పౌరుషనామం (తె.రా.న.).

సం. కస్తూరి- మృగమదం, ఒక విధమైన పరిమళద్రవ్యం, కస్తూరి మృగనాభి యందుండేది. ‘ఇంటిపేరు కస్తూరివారు ఇంటినిండా గబ్బిలాల మోత’ అని సామెత. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

కా

కాకన్న

వ్యక్తినామం (రా.).

? కాకి + అన్న.

చూ. -అన్న గృ.నా.ప.

కాకర్ల

వృక్షసూచి (తె.రా.న.).

ఉ : కాకిర, కాకిరి, కాకెర. వృ. నా :

Momordica Charantia. గ్రామనామం కూడ కావచ్చు. కమ్మ, మూక దొర కులాలలో ఇంటిపేరు.

కాకలి

చూ. కాకొల్లి

? < కాకొల్లి. వృత్తినామం (శా.).

“—కాకలి వెంకట దీక్షితులు శా.

1448 (టి. యం. పి. I, పు. 310, నెం. 378).

కాకి

చూ. కాకుల

పక్షినామం (తె.రా.న.సా.).

క. కాక్కయ్, కాక్కయ్; క. కాకె, కాకి, కాగి, కాగె; తు. కక్కె, కాక; తె. కాకి; డి.ఇ.డి. 1197. సం. కాక— “—మనకీ రిస్సుర్తిగా కాకి వెంగా మాత్యత్యజ—” (అంబి. Tel. M. పు. 4) మూలంలో ఇంటిపేరు.

కాకు

పౌరుషనామం (రా.న.).

? < కాక : వేడి. యాదవులలో ఇంటిపేరు,

కాకుల

చూ. కాకి

పక్షిసూచి (కె.).

కాకి బహు. కు ద్వి. వి. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు.

కాకొల్లి

రూ. కాకలి.

వృత్తిసూచి (కా.).

కాకొల్లి : కుమ్మరి. కాకొల్లి.

వృక్షసూచి. కారుకొల్లి వృక్షం.

“—కాకొల్లి తిమ్మావండితు—” (టి.
యం. పి. II; పు. 789; నెం. 372).

కాగితం

రూ. కాగితాల

పౌరుషనామం (స.).

కాగితాల

రూ. కాగితం

పౌరుషనామం (స.).

కాగితం బహు. కు ద్వి. వి. హిం.
కాగజ్ : రాయడానికి ఉపయోగించే
పత్రం.

కాగినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కాగి- గృ. నా. పూ. :

రూ. —నేని గృ. నా. ప.

కాచి

వ్యక్తినామం (రా.).

కాచి దేవతాసూచి. కామాక్షిదేవి.

కాచిభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

కాచి- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.

కామాక్షి. కాశీ-; కాచి- వృక్ష
విశేషమని క. ఊ. 597. వృక్షసంబంధ
మైన పదం కాచి. కాచారెడ్డి. కాచిరాజు,
కాచిభట్ల మొదలైన పేర్లలోని కాచి-
కాచమ్మనుండి వచ్చిందే. వెలనాటి
నైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

రూ. —భట్ల గృ. నా. ప.

కాచిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

కాచి-గృ. నా. పూ; వి.రూ. కాచిభట్ల.
అర్వేలనియోగులలో ఇంటిపేరు.

రూ. —రాజు గృ. నా. ప.

కాటన్నగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

కాటన్న-గృ. నా. పూ; వ్య. నా. దేవతా
సూచి కాడు+అన్న. కాడు- అడవి
త. కాడి; క. కాడు. మ. కాటు.

రూ. —గారి గృ. నా. ప.

కాటా

రూ. కాటా

పౌరుషనామం (స.).

పెద్దతాను. పెద్దబరువులను తూచటానికి
ఉపయోగించే త్రాసు. హిం. ఖాటా-
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కాటాబత్తుని

రూ. కాటాబత్తుల

వ్యక్తినామం (స.).

కాటా- గృ. నా. పూ. ? < కాటమ్మ.
కాడు+అమ్మ. అడవిలో పశువులకాపరులు
వ్రతిష్ఠించి ఆరాధించే ప్రకృతి దేవత.

చూ. -బిత్తుని గృ. నా. ప.

కాటాబత్తుల

చూ. కాటాబత్తుని

వ్యక్తినామం (స.).

కాటి

పౌరుషనామం (తె.స.).

కాడుకు ఔష. అడవి, శ్మశానం.
ఆర్యేల నియోగులలో ఇంటిపేరు. త.
కాడు; క. కాడు; మ. కాలు.

కాటు

చూ. కాటి

పౌరుషనామం (రా.).

కాట్లా

చూ. కాటా

పౌరుషనామం (రా.).

బలిజకులంలో ఇంటిపేరు.

కాండ్రు

తృణసూచి (స.).

? < కాండ్ర. ఒకవిధమైన గడ్డి

కాదంబరి

పౌరుషనామం (స.).

కదంబ పుష్పాల నుండి తీసిన మద్యం,
సారాయి; బాణుడు రచించిన సంస్కృత

వచన కావ్యం: అడుకోయిల; కాదంబరీ
కావ్య ప్రవచనంచే ప్రసిద్ధులు కావచ్చు.
ఆర్యేలనియోగులలో గృహనామం.

కాన

వనసూచి

త. కానం; నం. కాననం: అడవి.

కానాదిభొట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

కానాది-గృ.నా.పూ.< కాణాదము.కాణా
దముపిచెప్పిన న్యాయశాస్త్రం.న్యాయం,
కాణాదం అని తర్కం రెండు రకాలు.
తర్కశాస్త్రాన్ని అభ్యసించినవారు
కావచ్చు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భొట్ల గృ. నా. ప.

కాను

అహారపదార్థ సూచి (రా.).

నీరుకలవని మజ్జిగ. రెడ్లలో ఇంటి
పేరు.

కానుగుల

వృక్షసూచి (తె.స.).

కానుగు బహు. కు ద్వి.వి. కానుగు—
ఏ. కరంజ వృక్షం. కాపులలో ఇంటి
పేరు.కానగ ఎరుకలలో ఇంటిపేరు.

కాపరి

వృత్తసూచి (తె.).

కాపు + అరి : రక్షకుడు, కాచేవాడు.

కాపు

కులసూచి (తె.రా.స.).

< కాంపు < కాచు:రక్షణ.

త. కాప్పు, కావల్; మ.కాప్పు;క.కాపు;
తు. కాపు, కొప్పు; తె.కాపు. డి.ఇ.డి.
1192. కా=తమిళ కన్నడాలలో రక్షించు
అని అర్థం. అధిక జనాభాగల పెద్ద
కులాల్లో ఇది ఒకటి. కాపు అంటే
కాపలా కాసేవాడు. పంటలను రక్షి
స్తుంటాడు. ఈకులం ఎన్ని విధాలుగా
వుందో చెప్పలేం. అందుకే వారు
వండించే వరిరకాలకు పేర్లు చెప్పవచ్చు
గాని కాపులు ఎన్నిరకాలో చెప్పలేముం
టారు. ఆవుల, ఆళ్ల, ఉడుముల, ఎద్దుల,
ఏనుగు, కానుగుల, కోళ్ల, గుడితె, గుంటక,
గొర్రె, తంగేడు. దండు, నాగలి, బర్రెల.
బండి, ముంగారు, మేకల, వరిగె మొద
లయినవి. కాపులలోని ఇంటిపేర్లు.
ప్రాచీన ద్రావిడుల ఆచారాలు కొన్ని ఈ
కులంలో కన్పిస్తున్నాయి. కంఠీవరం
సమీపంలో నివసిస్తున్న పంట రెడ్లలో
ఆదివాసుల గృహనామలు, వారి ఆచారాలు
వున్నాయి. మగిలి కుటుంబంలోని స్త్రీలు
మొగిలిపూవును తాకరు. ఇప్పి గృహ
నామం కలవారు ఆకెట్టును, ఆకెట్టు
నుండి వచ్చిన దానిని తాకరు. మంచం
ఇంటిపేరుగా గలవారు దానిమీద
పడుకోరు. అరిగల వారు ఆ దావాన్ని
ఘోషించు. పుచ్చ, చింతగింజల మొదలైన

కుటుంబాల కాపులు ఆపండ్లను తినరు,
తాకరు. ఈ కులాన్ని గురించి ఒకకథ
ప్రచారంలో వుంది. ప్రతాపరుద్రుని
కాలంలో బేతిరెడ్డి భార్య తపస్సు చేసి
సూర్యుని చేత ప్రకాశిస్తున్న చెవికమ్మను
పొందిందట. దానిని రాజు భార్య కివ్వ
డానికి రాజమంత్రి దొంగిలించాడట. ఆ
కమ్మను తీసుకురమ్మని బేతిరెడ్డి భార్య
తన నల్లరు కుమారుల్ని పంపింది. రాజు
కు ఇందులో సంబంధం వుందిగనుక
పెద్దకొడుకు నిరాకరించాడు. రెండోవాడు
కూడ అలానే నిరాకరించి నిందించాడు.
మూడోవాడు తెస్తానని ప్రతిజ్ఞచేశాడు.
నాలోవాడు పారిపోయాడు. మొదటి వాని
సంతానం పంటకాపులు, రెండోవాని
వారసులు పాకనాటి కాపులు, కమ్మ
తెచ్చిన వాని వారసులు కమ్మవారు.
పారిపోయిన వాని సంతానం వెలమలని
చెప్తుంటారు. (సి. టి. యస్. ఐ. III,
పు. 222) కమ్మ, కాపు కులాల్లో
ఇంటిపేరు.

కామ

రూ. కామ

వ్యక్తి నామం (కా.).

దేవతాసూచి. < పం. కామ - మన్మధుడు.

“—కామ బొప్పనింగారు—” శా.1221
(టి.యం.పి. II, పు. 789; నెం. 975)

కామఋషి

మా. కామరుసు,

వ్యక్తినామం (న.).

కామ- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి;
వి.చూ. కామ. కామముషి కృతక రూపం.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -ముషి గృ.నా.వ.

కామన

చూ. కామననేని
వ్యక్తినామం (రా.న.).
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కామననేని

రూ. కామన
వ్యక్తినామం (న.).
కామన- గృ.నా. పూ. వ్య.నా. దేవతా
సూచి. <కామన్న. కామ + అన్న.
వి.చూ. కామ.-అన చూ.అన్న గృ.నా.వ.
చూ. -నేని గృ.నా.వ.

కామందుల

పొరుషనామం (తె.న.).
<ఉ.భావంద్: యజమాని, భూస్వామి.
కామందు బహు. కు ద్వి. వి.

కామభట్ల

వ్యక్తినామం (న.).
కామ- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.
వి.చూ. కామ. వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -భట్ల గృ.నా.వ.

కామరాజు

చూ. కామరుసు

వ్యక్తినామం (తె.న.).

కామరుసు

రూ. కామముషి, కామరాజు, కామర్పు.
కామ- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.
<నం కామ- మన్మదుడు. “—ఇవ్వి
ధంబున విజయ రాఘవ వట్టిభద్రుని
వట్టంపు కవియైన కామరుసు వెంకటవతి
సోమయాజి హవణించిన—”(చంద్రికా.
Tel. M. పు. 253).

కామర్పు

చూ. కామరుసు
వ్యక్తినామం (సా.).
“—పాక శాసన కృపా పరిపాక
సామరస్యంబు వడసిన కామర్పు వెంకట
వతి సోమయాజి విజయ రాఘవ
చంద్రుని—”(చంద్రికా, Tel. M.
పు. 253.)

కామసాని

వ్యక్తినామం (రా.).
కామ- గృ.నా.పూ. దేవతాసూచి. చూ.
కామ. చూ. -సాని గృ.నా.వ.

కామిని

చూ. కామినేని
వ్యక్తినామం (న.).
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కామినేడి

చూ. కామినేని
వ్యక్తినామం (న.).

కామినేని

రూ. కామిని, కామినేడి

వ్యక్తినామం (స.).

కామి- గృ.నా.పూ.పు.నా; దేవతాసూచి.

కామ + ఇ < కామయ్య. కామ + ఆయ్య.

వి.చూ. కామ. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

“—కామినేని ముత్తరాజు—” శా.1669.

(Tel. P. II; పు.1083. నెం.291).

చూ. —నేని గృ.నా.ప.

కామిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

కామి- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.

వి. చూ. కామినేని. కమ్మవారిలో ఇంటి

పేరు. చూ. —రెడ్డి గృ.నా.ప.

కాము

చూ. కామ

వ్యక్తినామం (తె.).

కాంభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

కాం- గృ.నా.పూ. పు.నా; దేవతాసూచి.

<కామ. వి.చూ. కామ. బ్రాహ్మణులలో

ఇంటిపేరు. చూ. —భట్ల గృ. నా. ప.

కాయల

ఫలసూచి (తె.స.).

కాయ చిహ్న. కు ద్వి. వి, <కాయ.

చెట్టు, తీగలు మొదలైనవి కాచేకాయ,

ఇది పరపదంగా ఎక్కువ వాడుకలో

ఉంది. క.కాయ; క. కాయ; కు. కాయ;

కు.కావు

కారప్పొడి

అహారపదార్థసూచి (తె.).

కారము + పొడి. వి. చూ. కారము.

కారము

అహారపదార్థసంబంధసూచి (స.).

షడ్రసాలలో ఒకటి, చౌడు. సూ. వి.

ప్రా.కారం; సం. జెర—; త, కారమ్

క. కారపు.

కారంసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

కారం- గృ. నా. పూ. ? <కారము :

పన్ను, సుంకం. చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

కారు

వనసూచి (రా.).

అడవి, ఋతువు, దున్నని పొలం.

కాలనాథభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

కాలనాథ- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.

శివుడు. <కాలనాథుడు. బ్రాహ్మణులలో

ఇంటిపేరు. చూ. —భట్ల గృ. నా. ప.

కాలవ

చూ. కాలవ

జలసూచి (రా.).

పద్మసారీలలో ఇంటిపేరు.

కాలి

చూ. కాళి

వ్యక్తినామం (రా.).

కాలిగొన

పొరుషనామం (రా.న.).

కాలు యొక్క కొన. పాదం చివరి భాగం. కాలి <కాలు+ఇ. క. కాలు: త.కాల్; కు.కారు: పాదం, అడుగు.

కాలువ

రూ. కాలవ, కల్వ.

జలసూచి (రా.న.).

నీళ్ళుపారడానికి తవ్వినమార్గం; చెరువు, ఏరు మొదలైన వాటినుండి మాగాణి పొలాలకు నీళ్ళు సరఫరా చేసే మార్గం. క. కాలువె; త. కల్వాయ్.

కల్వ

రూ. కాలువ

జలసూచి (తె.రా.న.).

కాళి

రూ. కాలి

వ్యక్తినామం (తె.).

ప్రీదేవతాసూచి. కాళికాదేవి, పార్వతి.

కాళిదాసు

వ్యక్తినామం (న.).

కాళి- గృ.నా.పూ. సం. ప్రీదేవతాసూచి. వి. చూ. కాళి. కాళిదాసుడైనవాడు. కాళిదాసు సుప్రసిద్ధ సంస్కృతకవి.

రూ. -దాసు గృ.నా.ప.

కాళీభొట్ట

వ్యక్తినామం (న.).

32]

కాళీ- గృ. నా. పూ. <కాళి. వి. చూ. కాళి. వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. చూ. -భొట్ల గృ.నా.ప.

కాళె

రూ. కాళ్ళ

పొరుషనామం (న.).

వాద్యవిశేషం. <ప్రా. కాహళియా- <సం. కాహళికా-; త. కాళమ్; క. కాహళె: కొమ్ముబూర. కాహళను ఊదడం వృత్తిగా గలవారు,

కాళ్ళ

రూ. కాళె

పొరుషనామం (న.).

కళ బహు కు ద్వి. వి. వాద్య విశేషం. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

కావటి

వస్తుసూచి (న.సా.).

కావడికి ఔష. నీళ్ళు మొదలైనవి మోయడానికి రెండు చివరలకు మట్లు అమర్చిన వెదురుబద్ద. క. కావడి; త. కావడి; తు. కావడి; ప్రా. కావడి. “—కరతి త్రిమాచండు, కావటివెంక—” (వల్పా. పు. 88).

కావేటి

జలసూచి (తె.న.).

కావేరుకు ఔష. <కావేరి: కవేరుడనే ఒకరాజు కూతురు. దక్షిణహిందూ

దేశంలో ఒకనది.

కాశావర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

కాశా- గృ.నా.పూ. ? < సం. కశ్యప-
బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

చూ. -వర్షుల గృ. నా. ప.

కాశిననేని

వ్యక్తినామం (స.).

కాశిన-గృ. నా. పూ. ?

చూ. -నేని గృ. నా. ప.

కాశినేడి

వ్యక్తినామం (స.).

కాశి -గృ.నా.పూ. వి.చూ. కాశిరాజు

చూ. -నేడి గృ. నా. ప.

కాశిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

కాశి -గృ. నా. పూ. స్థలసూచి. పుణ్య
క్షేత్రం, కాశీవర్షణం, సూర్యుడు. తిరువతి,
సింహాచలం మొదలైన పుణ్యక్షేత్రాల
పేర్లుగూడ వ్యక్తినామాలస్థానాన్ని ఆక్ర
మించాయి. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

కాశిరెడ్డి

చూ. కసిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

కాశి- గృ.నా.పూ. వి.చూ. కాశిరాజు

చూ. -రెడ్డి గృ. నా. ప.

కాశీనాథుని

వ్యక్తినామం (స.).

కాశీ- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.
వి.చూ. కాశిరాజు. కాశీలో వున్ననాథుడు
కాశీనాథుడు. అతడేశివుడు, విశ్వేశ్వరుడు.
చూ. -నాథుని గృ.నా.ప.

కాశీపతి

వ్యక్తినామం (శా.).

కాశీ- గృ.నా.పూ. వి. చూ. కాశిరాజు;
“—కాశీపతి సోమయాజులుగారు—”
శా.1685 (టి. యం. పి. II. పు. 845.
నెం. 867).

కాశీప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

కాశీ- గృ. నా. పూ. వి.చూ. కాశిరాజు.
ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటి పేరు.
చూ. -ప్రగడ గృ. నా. ప.

కాశీభట్ల

చూ. కాశీభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

కాశీ- గృ.నా.పూ. వి.చూ. కాశిరాజు
చూ. -భట్ల గృ. నా. ప.

కాశీభొట్ల

చూ. కాశీభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు.

కాశీవర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.న.).

కాశీ- గృ.నా.పూ. చేవతాసూచి వి.చూ.

కాశిరాజు బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వర్షుల గృ. నా. ప.

కాస

చూ. కాసె

పౌరుషనామం (కా.స.).

“--కాసకొండ భట్టుడు--” (టి.యం. పి. II; పు. 1102. నెం. 398). “--కాస ఆపానెట్టి ఎత్తించిన--” ర క్తాక్షి. (తెలం. కా. I, పు. 67; పం. 1).

కాసరనీడు

చూ. కాసరనేని

వ్యక్తినామం (న.).

కాసరనేని

చూ. కాసరనీడు

వ్యక్తినామం (న.).

కాసర- గృ.నా.పూ. వృక్షసూచి. రూ. కాచర. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ః < నం. కాసార : తటాకం.

చూ. --నేని గృ. నా. ప.

కాసర్ల

ధాన్యసూచి (తె.).

కాసర బహు. కుద్వి. వి. శాలి ధాన్య విశేషం.

కాసలనాటి

దేశసూచి (న.సా.).

< నం. కోసల- ఈ ప్రాంతాన్ని కాసల నాడనీ, కాసలనాడు నుండి వచ్చిన బ్రాహ్మణులను కాసలనాటి వారనీ పిలుస్తారు. వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు. “--కాసలనాటి కనకాంగిని చూచితి--” (శ్రీనా. చాటు.) కాసల నాటి శ్రేష్ఠుడు మీసాలప్పయ్యగారి మేనల్లుడు--” (క్రీడాభి).

కాసా¹

పౌరుషనామం (న.).

దాసీసంకటి.

కాసా¹

చూ. కాసె

పౌరుషనామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కాసాని

వ్యక్తినామం (తె.న.).

కా- గృ.నా.పూ. ః < కామసాని.

చూ. --సాని గృ.నా.ప.

కాసారం

జలసూచి (తె.).

వరస్సు, కొలను.

కాసావర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.).

కాసా- గృ. నా. పూ. ః < కశ్యప--

కాశీ- బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వర్షుల గృ. నా. ప.

కాసిన

వ్యక్తినామం (స.).

<కాసినేవి

కాసి- గృ.నా.పూ. 1 <కాచి.

చూ. -న గృ. నా. ప.

కాసు

రూ. కాసుల

పౌరుషనామం. (స.).

పదకొండణాల ఎత్తుగల బంగారపు

నాణెం. 1 <దుగ్ధాణిలో పదవపాలు;

దమ్మిరీలో ఐదోవంతు, సం. కాచ-;

త. కాసు; క. కాసు,

కాసుల

చూ. కాసు

పౌరుషనామం (తె.రా.).

కాసు బహు. కు ద్వి. వి.

కాసె

రూ. కాస, కాసా.

ఆయుధసూచి (సా.).

మల్లబింధ విశేషం. కాసెకోక. దట్టి.
సం. కచ్చా- “—సద్యకుడు గోత్రధీరుడుబ్రహ్మకుల సంభవుడు కాసె మల్లణ
మంత్రి—” (సిద్ధేశ్వ. 1-15, 17).“—నిత్య నిపుణుండు కాసె మల్లన
మంత్రి—” (సిద్ధేశ్వ. ఆశ్వా.గ పు.21).

కాసెట్టి

రూ. కసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

కా- గృ.నా.పూ. <కామిసెట్టి. కామి-

వి. చూ. కామినేవి.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

కాసోజ

వ్యక్తినామం (తె.).

కాస- గృ. నా. పూ. వి. చూ. కాసా

వరుల. చూ. -ఓడి గృ. నా. ప.

క్రి

కిన్నెర

పౌరుషనామం (తె.).

వాద్యవిశేషం. ఒకజాతి వీణె. <సం.

కిన్నరా-

కిరీటము

అలంకరణసూచి (స.).

రాజులు ధరించే ఒక విధమైన తలపాగ.

కిలారి

వృత్తిసూచి (రా.స.).

<కిలారి : పాలు తీసేవాడు, ఆవుల
కాపరి. కీలారము+ఇ. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు.

క్రి

క్రిర్రాజు

వ్యక్తినామం (స.).

క్రి- గృ.నా.పూ. యశస్సు. ఆర్వేల
నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

కీళ్ళ

పొరుషనామం (స.).

ఃకీలు బహు. కు ద్వి. వి. మర్మం,
ఉపాయం, కపటం, ఎముకకీలు. ? <
కీడు బహు. కు బౌప. కీడు తీసేవారు,
శాంతి పొష్టిక క్రియలు చేసేవారుకావచ్చు.

కు

కుక్కపిల్ల

చూ. కుక్కల

జంతుసూచి (స.).

చిన్నకుక్క

కుక్కల

చూ. కుక్కపిల్ల

జంతుసూచి(స.).

కుక్క బహు. కు ద్వి. వి. శునకం.
కాపు, బోయలలో ఇంటిపేరు. ప్రా.
కుక్కుర-. సం. కుక్కుర-, త.
కుక్కర్, కుక్కన్-చూ. డి.ఇ.డి.1496.

కుంకుమ

పొరుషనామం (స.).

సం. కుంకుమమ్: క. కుంకుమ; త.
కుంకుమం. కుంకుమ తయారు చేయ
డమో, అమ్మడమో వృత్తిగా గలవారు.

కుంచ

చూ. కుంచె

వృత్తిసూచి (సా.).

<కుంచె. "—కుంచ శ్రీరాముండు—"

(పల్నా. పు. 88: సం. 62).

కుంచం

చూ. కుంచపు.

పొరుషనామం (తె.).

తూములో నాల్గోభాగం; నాల్గమానికల
ప్రమాణంగల కొలతపాత్ర. త.కుంజం.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

కుంచపు

చూ. కుంచం

పొరుషనామం (స.).

కుంచప్ప

వ్యక్తినామం (తె.).

కుంచ- గృ.నా.పూ. ? <కుంచె+అప్ప.

చూ. -అప్ప గృ.నా.ప.

కుంచె

చూ. కుంచ

వృత్తిసూచి (స.).

చామరం, విననకర్ర. ఈగలు మొద
లైన వానిని తోలుకొనే సాధనం. రాజు
గారి ఆస్థానంలో కుంచె పట్టుకొని వీచే
ఉద్యోగి కావచ్చు. <ప్రా. కుంచిత-
<సం. కుంచికా--

కుడిమి

పొరుషనామం (రా.).

<కుడిమివాడు ; పాములవాడు, విష
వైద్యుడు.

కుడుం

చూ. కుడుముల

అహారపదార్థసూచి (రా.స.).

<దే. కుడుము. భక్ష్యవిశేషం. మోదకం.
క. కుడుము; కుడుంబు.

కుడుముల

చూ. కుడుం

ఆహారపదార్థసూచి (తె.రా.స.).

“—కుడుముల గంగన్న కూర
లబ్బియ్య—” (వల్లూ. పు. 249; పం.
814). గవళ్య, మాదిగలలో ఇంటిపేరు.
కుడుము బహు. కు ద్వి. వి.

కుంటి

ఆవయవలోపసూచి (తె.స.).

అంగ వైకల్యం, పాదవికలాదు. క.
కుంటు, కూంటు; మ. కంటన్; కొ.
కుంటి, డి.ఇ.డి. 1408

కుంటిగొర్ర

జంతుసూచి (స.).

కుంటి— గృ.నా.పూ: వి. చూ. కుంటి.
చూ. —గొర్ర గృ.నా.ప.

కుంటోని

<కుంటివాని

ఆవయవలోపసూచి (తె.).

కుంటి— గృ.నా.పూ: వి. చూ. కుంటి.
చూ. —ఓని గృ.నా.ప.

కుండం

పౌరుషనామం (స.).

< కుండము; కుండ, విష్ణులగుండం;
దేవభాతమేగు జలాశయం.

కుండ

వస్తుసూచి (రా.).

కుండ బహు. కుద్వి. వి. మట్టితో చేసిన
పాత్ర. కాపులలో ఇంటిపేరు. సం.
కుండమ్; క. కుండ; త. కుండం.

కుతి

పౌరుషనామం (స.).

క. కుది : శోకం, దుఃఖం. ఇప్పుడీ
పదం అర్థవిపరీణామం పొంది భ్రాంతి,
ఆకాంక్ష అనే అర్థంలో కన్పిస్తుంది.
నాకు వక్కపొడి తినాలని కుతిగా వుంది.
వాడుక.

కుదుళ్ళ

పౌరుషనామం (స.).

కుదురు బహు. కు ద్వి. వి. కుదురువడు.
నెలకొను, పాదు, వంశం. సూ. ని.
క. కుదురు; త. కుదిర్.

కుందా

పౌరుషనామం (రా.స.).

<కుంద : స్తంభం. క. కుంద

కుందేటి

జంతుసూచి (తె.రా.స.).

కుందేలుకు ఔష. చెవులపిల్లి. కుందేలు.
? <కుందేరుకు ఔష.

కుప్పంభట్ల

వ్యక్తి నామం (తె.).

కుప్పం— గృ. నా. పూ: ప్రి: వ్య.నా.

<కుప్పమ్మ. కుప్ప+అమ్మ. కుప్ప-
పెంట, రాశి. కుప్పయ్య, కుప్పస్వామి
మొదలైన వ్యక్తినామాలు ఇలాంటివి.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. త.కుప్పం;
కుప్పల్, కుప్పై; మ. కుప్ప; క.కుప్పె.
డి.ఇ.డి. 1440. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

కుప్పా

వ్యక్తినామం (తె.రా.శా.సశ).

<కుప్పమ్మ. "—కుప్పా వెంకట
త్తరసు—"శా.1441.(టి.టి.డి.ఇ.యస్.
III; పు. 287; నెం. 138).

కుంపటి

చూ. కుంపట్ల

వస్తుసూచి (స.).

చలికాచు కోడానికి నిప్పులుంచే పాత్ర.
క.కుంపటి; త.కుమ్మట్టి. డి.ఇ.డి.1459.

కుంపట్ల

చూ. కుంపటి

వస్తుసూచి (స.),

కుంపటి బహు. కుద్వి.వి

కుంపిని

పౌరుషనామం (స.).

<కుంపిణీ <అం. కంపెని.

కుంభ సాని

వ్యక్తినామం (స.).

కుంభ- గృ.నా.పూ; త్రి.నా వేళ్య.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

కుంభ సెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

కుంభ- గృ.నా.పూ; వి. చూ. కుంభ
సాని చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

కుంభా

పౌరుషనామం (స.).

<సం. కుంభా-వేళ్య. సూ.వి.

కుమ్మర

చూ. కుమ్మరి

కులసూచి (సా.).

కుండలు మొదలైన మట్టిపాత్రలు చేసి
జీవించే జాతి. కులాలజాతి. "—కరయూ
చోడయ్య కుమ్మర గుండయ్య—"
(కృష్ణరా.వి. 1-11). (ప్రా. కుంభారో-,
కుంభారో; సం. కుంభకార-; క.కుంబు,
కుంబాట; ఒరియాలో వీరిని కుంబారా
అంటారు. క=భూమి; మట్టితో పాత్రలు
చేసేవారు. కూర్మలలో వీరిది పెద్ద
జాతిగా భావిస్తారు. శాలివాహనుని వార
పులమని చెప్పుకుంటారు. వి. చూ.
సి.టి.యస్, ఐ IV. 112.

కుమ్మరి

చూ. కుమ్మర

కులసూచి (తె.రా.స.).

కుమ్మర+ఇ.

కురుకూటి

అహారపదార్థసూచి (స.).

కురు- గృ. నా. పూ; <సం. కురి;

తృణధాన్యవిశేషం.

చూ. - కూటి గృ.నా.ప.

కురుబ

తెగసూచి (రా.).

గొర్రె బొచ్చతో కంబళ్ళు నేసే ఒక గొల్లజాతి. క.కుటుబ, క.టుంబ. కురవ అంటే కొండప్రాంతం, మెట్టప్రదేశం. కొండప్రాంతంలో గొట్టెలను పెంచు కుంటూపున్న కురమలు రాను రాను పల్లపు ప్రాంతాలకు వచ్చారట. కురుబ కులంలోనే ఇది ఇంటిపేరు. 'ఈ గృహ నామంగల కుటుంబీకులు రాయలసీమలో ఉన్నారు. వీరుగొర్రెల కావరులుగా, వ్యవసాయదారులుగా, నేతపనివాండ్లుగా, రాతిపనివారుగా ఉన్నారు. బళ్ళారి. కర్నూలు ప్రాంతాల్లో ఎక్కువగా కన్పిస్తున్నారు. కురుబలనేపదం కన్నడ మూలమైన 'కురు' = గొర్రె నుండి వచ్చిందని 'స్టూవర్ట్' అంటారు. కాని వీరిది కేవలం గొర్రెల కావరుల జాతి కాదు. వీళ్ళు 'కొటి' అనే పేరుగల ప్రత్యేకమైన గొర్రెలను కలిగి వున్నారు గనుక వీరిని 'కురుబ'లు అన్నారు. తమిళంలో 'కురుంబ' అంటే క్రూరమైన అని అర్థం. కాబట్టి వీరుచాలా క్రూరులు అంటారు. అగ్ని; అరిగె = దోయ; అందర = పాక; ఆనె = ఏనుగు; బండి; ఆవు; చంద్ర; చేయి (తేలు); చిల్ల మొదలైనవి వీరి కులంలోని ఇంటిపేర్లు.

సి.టి.యన్.ఐ. IV. 133.

కుర్రా

పౌరుషనామం (రా.స.).

దే. కుట్ట : చిన్నబాలుడు, కొడుకు, లేతవయసు గలది. కిమ్మవారిలో ఇంటి పేరు.

కుర్రి

జంతుసూచి (స.).

< దే. కుట్టి : పాడిఆవు, గోవు.

కుల్లాయి

చూ. కుళ్ళాయి

అలంకరణసూచి (రా.).

బోపి, కుళాయ, కుళాయి, కుళ్ళాయ. హరిజనులలో ఇంటిపేరు. సం.భౌతిక; క; కుల్లాయి; త. కుల్లా.

కుళ్ళాయి

చూ; కుల్లాయి

అలంకరణసూచి (రా.).

కుసుమ

వృక్షసూచి (స.).

ఒకజాతి పూలమొక్క; కుసుమపూవు, కుసుంబపుష్పం. త. కుసుంబం; క. కుసుమె. < కుసుమ : వ్యక్తి నామం కూడా కావచ్చు.

కూ

కూకట్ల

పౌరుషనామం (స.).

కూకటి బహు. కు ద్వి. : శిఖ, జుట్టు.
<నం. కూటక.

కూచన

వ్యక్తినామం (న.).
కూచన్న <కూచి+అన్న. కూచి-
గృ.నా.పూ: వి.చూ. కూచి.
చూ. -న గృ.నా.ప.

కూచి

పౌరుషనామం (సా.).
యుద్ధయాత్రకు సైనికులను హెచ్చరిక
పరచడానికి యుద్ధవాద్యములను వాయిం
చడం. <హిం. కూచ్ : దండయాత్ర;
కూచి దేశ్యపదమని అం.వా. "—గుంటు
కలన్నయ్య కూచి మలిభొట్లా—"
(పల్నా. పు. 240; పం. 816). కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

కూచిభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).
కూచి- గృ.నా.పూ: వి.చూ. కూచి.
చూ. -భట్ల గృ. నా. ప.

కూచిమంచి

వ్యక్తినామం (తె.న.).
కూచి- గృ. నా. పూ: వి.చూ. కూచి.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -మంచి గృ. నా. ప.

కూన

రూ. కూనల, కూన

పౌరుషనామం (తె.రా.).

శిశువు, చిన్నది. <నం. కుణక.

కూనపరాజు

వ్యక్తినామం (న.).
కూనప- గృ. నా. పూ: <కూనప్ప
<కూన+అప్ప. కూన- వి. చూ. కూన.
చూ -అప-గృ. నా. ప. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

కూనపరెడ్డి

వ్యక్తినామం (న.).
కూనప- గృ.నా.పూ: వి.చూ. కూనప
రాజు. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

కూనపులి

తెగసూచి (న.).
పద్మసాలీలలో ఒకశాఖ. ఉ.కునపులి
వాండ్ల, కునపులోళ్ళు. పద్మసాలీల వద్ద
కథలు చెప్పి అడుక్కునే వాళ్ళు. భావనా
ఋషి పద్మావతిని పెళ్ళిచేసుకోవడానికి
వెళ్ళేటప్పుడు తనవెంట వచ్చిన పులి
కూనలకు కావలిగా, రొమ్ముమీదున్న
మన్ను నలిపి సృష్టించిన కూనపులివాని
కథ మార్కండేయ పురాణంలోవుంది.
వీరు అతని వంశం వారవిచెప్పకుంటారు.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

కూనమనేని

రూ. కూనంనేని
వ్యక్తినామం (న.).

కూనమ- గృ. నా. పూ; <కూనమ్మ
<కూన+అమ్మ. వి.చూ; కూనపరాజు.

చూ. -నేని గృ. నా. ప.

కూనం నేని

చూ కూనమనేని

వ్యక్తినామం (స.).

కూనల

చూ. కూన

పౌరుషనామం (స.).

కూన బహు. కు ద్వి. వి.

కూనా

చూ. కూన

పౌరుషనామం (స.).

కూని

పౌరుషనామం (రా.).

1 < ఉర్దూ. కూనీ : హత్య 1 < గూని.

కూనిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

కూని- గృ. నా. పూ; వి. చూ. కూని,

చూ. -రెడ్డి గృ. నా. ప.

కూనిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

కూని- గృ. నా. పూ; వి. చూ. కూని;

చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

కూరానిల

వ్యక్తినామం (రా.).

1 రాని బహు. కు ద్వి. వి. కూర+అకుల.

కూర-చూ. గృ. నా. ప; -అకుల గృ. నా. ప.

కృ

కృష్ణా

జలసూచి (స.).

<సం. కృష్ణ-కృష్ణానది, యమునానది,
దుర్గ. ఆర్వేలనియోగులలో ఇంటిపేరు.

కృష్ణావర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.).

కృష్ణా-గృ. నా. పూ; పు. నా. <కృష్ణ+అ.
వి. చూ. కృష్ణా. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -వర్షుల గృ. నా. ప.

కే

కేతనేని

చూ. కేతినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కేతరాజు

చూ. కేతిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

కేత- గృ. నా. పూ; పు. నా. <కేతయ.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

కేతిని

చూ. కేతినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు

కేతి నేని

చూ. కేతనేని, కేతివి, కేతిన్ని.

వ్యక్తినామం (న.).

కేతి-గృ.నా.పూ; వ్య. నా. వి. చూ.

కేతిరాజు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ. నా. ప.

కేతిన్ని

చూ. కేతినేని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

కేతిరాజు

చూ. కేతరాజు

వ్యక్తినామం (రా.).

కేతిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

కేతి-గృ.నా.పూ; వి.చూ. కేతిరాజు.

చూ. -రెడ్డి గృ. నా. ప.

కేతు

పౌరుషనామం (రా.స.).

? < సం. కేతి : ఖ్యాతి. ? < కేతువు :

తెక్కెము, కాంతి, అగ్ని, శత్రువు.
సూ. వి.

కేదారి

పౌరుష నామం (తె.).

< కేదారము వ్యవసాయ క్షేత్రం. దీనికే

సంబంధించినవాడు. కేదారి. ? < సం.

కేదార- : దేవతాసూచి. భార్య తల
యందుగలగాడు. గర్భిణిగర్భం శిశువు.

కేదాసు

వ్యక్తినామం (తె.).

కే- గృ.నా.పూ; ? < కేశ

చూ. -దాసు గృ.నా.ప.

కేశం

వ్యక్తినామం (న.).

< కేశవమ్మ < సం. కేశవ-

కేశరాజు

చూ. కేశవరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

కేశ- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి ఆర్వేం
నియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

కేశవభట్ల

వ్యక్తినామం (న.).

కేశవ-గృ.నా.పూ; పు. నా; వి. చూ.

కేశవరాజు. వైదికులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ. నా. ప.

కేశవరాజు

చూ. కేశరాజు, కేశరాజు, కేసిరాజు.

వ్యక్తినామం (న.).

కేశవ- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.

< సం. కేశవ : కేశవుడు. కేశ ఆనే
రాక్షసుణ్ణి చంపినవారు (విష్ణువు).
ఆర్వేంద్రియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

కేశాప్రగడ

వ్యక్తినామం (న.).

కేశ- గృ.నా.పూ; పు.నా. కేశ+అ.
వి.చూ.కేశవరాజు.ఆర్వేల నియోగులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -వ్రగడ గృ. నా. ప.

కేశినేని

చూ. కేసినేడి

వ్యక్తినామం (రా.న.).

కేశి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. కేశవరాజు.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. నేని గృ.నా.ప.

కేశిమతము

మతసూచి (న.).

కేశవమతం. వైష్ణవమతం. కేశి-
వెన్నుడు. వెన్నునిమతం వైష్ణవం.

కేశిరాజు

చూ. కేశవరాజు

వ్యక్తినామం (తె.).

ఆర్వేల నియోగి బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు.

కేసని

చూ. కేసాని

వ్యక్తినామం (న.).

కేసాని. గౌడకులంలో ఇంటిపేరు.

కేసరి

అడవిజంతుసూచి (తె.).

సింహం, భేదరం. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. కేసర అనే గ్రామనామో
శ్శస్థానకూడ కావచ్చు.

కేసరినేని

వ్యక్తినామం (న.).

కేసరి- గృ. నా. పూ; జంతుసూచి.
సింహం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
కేసరనేని. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

కేసాని

చూ. కేసన

వ్యక్తినామం (న.).

కే- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. దేవతాసూచి.
కేశవ- కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -సాని గృ.నా.ప.

కేసినేడి

చూ. కేశినేని

వ్యక్తినామం (తె.న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. కేసి-కేశి
కేశవ. “-కేశవరాజు చెన్నప్ప-”
శా. 1480. (టి. యం. పి పు. 588;
నెం. 137).

కేసరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

కేసి - గృ.నా.పూ; పు. నా. వి. చూ.
కేసిరాజు. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

కేసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

కే- గృ.నా.పూ; కేసె. వి. చూ.
కేసిరాజు. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

ప్ర

కైవారం

పౌరుషనామం (తె.న.).

<కైవారము : స్తోత్రం, పొగ ద్త. త.
కైవారమ్. చెయ్యెత్తి రాజులను, పెద్ద
లను కీర్తించేవారు. బ్రాహ్మణులలో
గృహనామం.

కొ

కొక్కు

జంతుసూచి (స.).

పండికొక్కు.

కొక్కెర

రూ. కొంగర.

పక్షిసూచి. (స.).

పెద్దకొంగ. మహాబకం, కొక్కరాయి.

కొంగ

రూ. కొంగం

పక్షిసూచి (స.).

క్రౌంచపక్షి, బకం. త. కొక్కు;
మ. కొక్కు; కొక్కన; కొచ్చు; తె.
కొంగ, కొక్కెర, కొక్కరాయి. డి. ఇ. డి.
1767.

కొంగర

రూ. కొక్కెర

పక్షిసూచి (తె.న.).

కమ్మ వారిలోను. పద్మ సాలీలలోను
ఇంటిపేరు.

కొంగల

రూ. కొంగ

పక్షిసూచి (తె.న.).

కొంగ బహు. కు ద్వి. వి. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

కొజ్జ

పౌరుషనామం (స.).

<హిం. భోజా : క్వాజా, ఖ్వాజా.

కొట్టె

పౌరుషనామం (రా.).

<కొటిక : వామనుడు. పొట్టివాడు.

కొట్టరు

రూ. కొట్టారి

వృత్తిసూచి (సా.).

"--కవిజన రాజకీర నహభారముఁ
గొట్టరు మంత్రి తిక్కనిన్." (దశకు.
1-8).

కొట్టరువు

రూ. కొట్టారి

వృత్తిసూచి (స.సా.).

"--కొట్టరువు తిక్కనామాత్యుండు
నిజకుల--" (దశకు. 1-20) "--ఆతని
తమ్ముడు భువనఖ్యాతుడు కొట్టరువు
కొమ్ముడు--" (దశకు. 1-48). బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటిపేరు.

కొట్టారి

రూ. కొట్టరు. కొట్టరువు, కొట్టారి.

వృత్తిసూచి (కా.).

<ప్రా. కొట్టార, కొట్టార—
<సం. కోష్ఠాగార; త. కొట్టారమ్;
క. కొట్టార. దాన్యం మొదలైనవాటిని
నిల్వచేసే కొట్టు. “—కొట్టారి కేసవ
దాసిని కోట కేసవదాసిని—” (యస్.
ఐ.ఐ. IV; పు. 198; నెం. 659).
కోష్ఠాగారానికి అధిపతులుగా ఉన్నవారికి
ఇది గృహనామం.

కొట్టియ

వృత్తిసూచి (శా.).

<ప్రా. కోట్టియ <సం. కోష్ఠక—
పసులకొట్టం. “—కొట్టియ మల్లయన్.”
శా. 1457 (టి.టి.డి. ఇ. యస్. IV;
పి. 129; నెం. 65).

కొట్టు

పౌరుషనామం (స.).

సామానుంచేగది <ప్రా. కోట్ట <సం.
కోష్ఠ—

కొట్టూరి

చూ. కొట్టారి

వృత్తిసూచి (స.).

రెండవ వెలనాటి కులోత్తుంగ చోడ
రాజు దగ్గర నిడుబ్రోలి పశ్చిమాయకుడు
కొట్టాలపై అధికారిగా ఉన్నాడు. అందు
వలన వీరిపంశీకులు కొట్టూరిపాళయ్యారు.
ఇతని కుమారుడైన కొట్టూరి ఎరియమ
నాయకుడు శా. శ. 1085 వ సం.లో
ఒక శాసనం వేయించాడు. ఇతడుకూడ

కోష్ఠములపై అధికారిగా వెలనాటి కులో
త్తుంగ చోడ నృపాలుని వద్ద ఉన్నట్లు
అతని శాసనాల వలన తెలుస్తుంది. ఇతని
తండ్రికి ‘నిడుబ్రోలి’ గృహనామం ఉండి,
తరువాత వీరి వంశరెవారికి నిడుబ్రోలు
మారిపోయి ‘కొట్టూరి’ గృహనామం
కలిగిందని తెలుస్తుంది. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు.

కొడవటి

చూ. కొడవలి

వృత్తివరికరసూచి (స.).

కొడవలికి ద్వి.వి.

కొడవలి

చూ. కొడవటి, కొడవంటి, కొడవళ్ళ.

వృత్తివరికరసూచి తె.న.).

లిక్కి. వక్రకారంతో పడునుకల్గి గడ్డి
మొదలైనవి కొయడానికి ఉపయోగించే
సాధనం. కమ్మ, కర్న సాలీలలో ఇంటి
పేరు. బహు: కొడవలులు, కొడవళులు,
కొడవళ్ళు, కొడవండులు, కొడవండ్లు.
త. కొటువాక్; తె. కొడవలి, కొడలి,
కొడెలి, కొడ్వలి; కోలా. కొడవల్.
డి.ఇ.డి. 1709.

కొడవంటి

చూ. కొడవలి.

వృత్తివరికరసూచి (స.).

కొడవలికి ద్వి.వి.

కొడవశృ

చూ. కొడవలి

వృత్తిపరికరసూచి (స. 1).

కొడవలి బహు. కు. ద్వి. వి. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

కొడుకులు

సంబంధసూచి (స.).

కొడుకు బహు. కు ద్వి. వి. మగశిశువు,
బాలుడు. 'కొడుకు అనే శబ్దానికి మొదట
బాలుడనే అర్థంవుండి రరువాత పుత్రుడు
అనులాక్షణికార్థం కలిగియు కనబడు
చున్నది. ఈ శబ్దానికి గల రెండు అర్థాలు
భట్టాచకుని కవిత్వంలో కన్పిస్తున్నాయి.
సూ. ని. పేరూరి వ్రావిడులలోను, వెల
నాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలోను గృహ
నామం.

కొణతం

ఆయుధసూచి (స.).

< కొణతము. మల్ల సాధన విశేషం.

కొండ

చూ. కొండ

పర్వతసూచి (తె. స.).

పర్వతం, గుట్ట. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. క. కొండ; మ. కున్ను;
త. కున్ను; పర్తి. కొండ్రి. ఇది వ్యక్తి
నామ పూర్వపదాను బంధాలుగాను,
గ్రామనామ పూర్వపరపదాను బంధాలు
గాను కన్పిస్తున్నాయి. ఉదా: కొండయ్య,

అప్పలకొండ; కొండవల్లి, వినుకొండ.
కొండక్రింద

నివాససూచి (రా.).

కొండ— గృ. నా. పూ: వి. చూ. కొండ.
కొండ కిందున్న ప్రదేశం. కొండ కింద
నివసించేవారు. హరిజనులలో, కురబలలో
ఇంటిపేరు.

కొండపడ్డటి

< కొండపడుమటి

దేశసూచి (శా. 1).

“—కొండపడ్మటి బుద్ధరాజు” (యన్.
ఐ. ఐ. IV: పు. 210; పం. 10; నెం. 678).
“—మహామండలేశ్వర కొండపడ్మటి
మల్లెరాజు—” (యన్. ఐ. ఐ. IV;
పు. 223; పం. 2; నెం. 686). ఈసీమ
కు నాదెండ్ల ప్రధాననగరమని కమ్మ. చ.

కొండపునేని

వ్యక్తి నామం (స.).

కొండపు— గృ. నా. పూ: వ్య. నా. <
కొండపు. కొండ+అపు. కొండ-వర్వత
సూచి. —పు— చూ. —అపు. గృ. నా. వ.
చూ. —నేని గృ. నా. వ.

కొండబోతుల

వ్యక్తి నామం (రా. స.).

కొండ— గృ. నా. పూ: పర్వతసూచి.
వి. చూ. కొండపనేని.

(చూ. —బోతుల గృ. నా. వ.

కొండబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

కొండ- గృ. నా. పూ; పర్వతసూచి.

వి. చూ. కొండపనేని.

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

కొండం

వ్యక్తినామం (స.).

కొండమ < కొండ+అమ్మ. కొండ-

గృ. నా. పూ; వి.చూ. కొండ; -అమ్మ

చూ. గృ.నా.ప.

కొండమరాజు

వ్యక్తినామం (శా.).

కొండమ-గృ.నా.పూ; శ్రీ.నా. వి.చూ.

కొండం. చూ. -రాజు గృ. నా. ప

“అత్మకూరిలోని శిరివరం స్తశకరణం

భీమరాజు పుత్రులయిన కొండమరాజు

తిమయ్యకు పుత్రుండయిన--”

21-3-1546 ఎ. డి.(టి.టి.డి.ఇ.యస్.

V; పు. 100).

కొండమీది

వివాసస్థలసూచి (స.).

కొండ-గృ.నా.పూ; వి. చూ. కొండ.

-మీది : పైన, ఉపరిభాగం.

కొండముది

పౌరుషనామం (ప.సా.).

వ్యుత్పత్తి అస్పష్టం.

“--శ్రీకొండముది కులకీర్తి వంద్రు

దా శ్రీరామ--” (శ్రీదీక్షి. 1-23).

కొండరాతి

శిలాసూచి (స.).

కొండరాయికి ద్వి.వి. పెద్ద బండరాయి.

కొండవిందుల

అస్పష్టనామబంధం (సా.).

“కొండవిందుల వారు, గోవిందుల వారు--” (పల్నా. పు. 15; పం.218).

కొండసాని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

కొండ- గృ.నా.పూ; వి.చూ. కొండ

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

కొండా

చూ. కొండ

పర్వతసూచి (రా.స.).

కొండాజోస్యుల

వ్యక్తినామం (తె.).

కొండా- గృ. నా. పూ; పు. నా.

<కొండయ < కొండ+అయ్య. వి.చూ.

కొండపనేని. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -జోస్యుల గృ.నా.ప.

కొండారెడ్డి

చూ. కొండరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

కొండా- గృ.నా.పూ; పు.నా. వి.చూ.

కొండపనేని. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

కొండావర్షుల

వ్యక్తినామం (స.).

కొండా- గృ. నా. పూ; వి. చూ.
కొండపనేని, చూ. -వర్షుల గృ.నా.ప.

కొండి

సంబంధసూచి (స.).

తేలు తోక, రెక్కలుపు అంచుల
యందు అమచ్చ తేలుతోక పంటి
ఇనుప గొండెము. శ.ర.

కొండిబత్తిని

వ్యక్తినామం (రా.).

కొండి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; వి.చూ.
కొండపనేని, చూ. -బత్తిని గృ.నా.ప.

కొండిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

కొండి- గృ. నా. పూ; పు. నా.
<కొండయ. వి. చూ. కొండపనేని.
చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

కొండుగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

కొండు- గృ.నా.పూ., చూ. -గారి
గృ. నా. ప.

కొండుభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

కొండు- గృ. నా.పూ; ? < కొండా.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

కొండోజి

చూ. కొండోజు

వ్యక్తినామం (తె.).

కొండోజు

వ్యక్తినామం (తె.).

కొండ- గృ.నా.పూ; వి. చూ.

కొండపనేని, చూ. -ఓజు గృ.నా.ప.

కొండ్ర

సంబంధసూచి (తె.).

ఒకిసారి చాలు చుట్టిన కొలదిగల
బొలముచుట్టు దున్నినచాలు సడిమినేల,
మళ్లించి దున్నిన చాలు. సూ. వి.

కొండ్రాజు

వ్యక్తినామం (సా.).

కొండ- గృ. నా. పూ; పర్వతసూచి.
వి. చూ. కొండపనేని.

చూ. - రాజు గృ.నా.ప. “--వర
విద్యామహా కొండ్రాజు వేంకటాద్రి
నరేంద్ర--” (ఆం. కామం. పు. 172).
“-- భావ్యాజి గోత్ర జక్కరాజు
యెఱునామత్య పుత్ర--” (వై.వి. ఆశ్వా.
గ.పు. 172).

కొండ్రెడ్డి

చూ. కొండారెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటి పేరు.

కొత్త

పొరుషనామం. (తె.రా.స.సా.).

< క్రొత్త. క్రొత్తగా, నూతనంగా.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. “-- చెరుకు-
నూళ్ల ఘనగోత్రస్ఫుర్త కొత్తాన్వ
యోన్మమ రూపోజ్వల--” (రాఘవా.
VI - 369).

కొత్తకాపు

పొరుషనామం (తె.).

కొత్త - గృ. నా. పూ; వి. చూ. కొత్త.
-కాపు చూ. కాపు.

కొత్తింటి

నివాస స్థలసూచి (రా. న.).

కొత్త + ఇల్లు కొత్తిల్లుకు ద్వి. వి.
కొత్త - వి. చూ. కొత్త.

కొనిగర్ల

చూ. కొనిగొర్ల

జంతుసూచి (స.).

యాదవులలో ఇంటిపేరు.

కొనిగొర్ల

చూ. కొనిగర్ల

జంతుసూచి (స.).

కొని - గృ. నా. పూ; < కొన్ని.
కొంత శబ్దానికి అనుహదర్శక బహు
వచనం అదేశంగా వచ్చింది. యాదవు
లలో ఇంటిపేరు.

చూ. - గొర్ల గృ. నా. ప.

కొప్పనాథం

వ్యక్తినామం (స.).

కొప్ప - గృ. నా. పూ. ? < కుప్ప
చూ. - నాథం గృ. నా. ప.

కొప్పరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

కొప్ప - గృ. నా. పూ; వి. చూ. కొప్ప
నాథం. ఆర్యేల నియోగులలో ఇంటి
పేరు. చూ. - రాజు గృ. నా. ప.

కొప్పినెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

కొప్ప - గృ. నా. పూ; కొప్ప + ఇ.
వి. చూ. కొప్పనాథం.

చూ. - నెట్టి గృ. నా. ప.

కొప్పుల

చూ. కొంపుల

తెగసూచి (తె. స.).

కొప్పు బహు. కు ద్వి. వి. వెంట్రుక
లతో పెట్టుకున్న ముడి. త. కొప్పు;
క. కొప్పు డి. ఇ. డి. 1755. 'a section
of Velamas, who tie the hair in
a Knot (Koppu) on the top of
the head, and an exogamous sept
of Mutrasas whose females do
up their hair in a knot when they
reach to puberty" సి. టి. యస్. ఐ.
III. పు. 424).

కొప్పెర

వస్తుసూచి (తె.).

కాగు, కటాహం. వెడల్పు మూతిగల
చిన్నపాత్ర. సం. కర్పర. తూర్పార
పోసే మనిషి నెత్తిన పొట్టు, దువ్వ

పడకుండా వేసుకునే గోనెగూడ. కొన్ని చోట్ల గోనెలాగ మడత వేసివ కంటి.
మాం.వృ.వ; మ. కొప్పర; క.కొప్పర;
తు. కొప్పరిగె; తె. కొప్పెర = metal boiler. డి.ఇ.డి. 1750.

కొబ్బరికాయల

వృక్షసూచి (తె.).

కొబ్బరికాయ బహు. కు ద్వీ వి.

కొబ్బరి— గృ.నా.పూ; నారికేళవృక్షం.
వృ.నా : Cocos nucifera. త.
కొప్పరై, కొప్పరి: మ. కొప్పర; క.
కొబ్బరి, కొబరి: తె. కొబ్బరి, కొబ్బెర.
డి.ఇ.డి. 1751. చూ. —కాయల గృ.నా.వ.

కొమర

చూ. కొమరా, కొమరి

వృక్షినామం (రా.న.).

<కొమరు <ప్రా. కుమారో— <వం.
కుమార — దేవతాసూచి. కుమారస్వామి.

కొమరనేని

చూ. కొమరినేని

వృక్షినామం (స.).

కొమరి— గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
వి.చూ. కొమర. పీఠికాపుర సమీపంలో
పున్న కుమారరామ గ్రామంలోపున్న
దివ్యవాహినిని లేక స్వామిపుష్కరిణిని
కొమరేణు అంటారు.

చూ. —నేని గృ. నా. వ.

కొమరం

వృక్షినామం (తె.న.).

< కొమరమ <కొమర + అమ.

కొమర— వి.చూ. కొమర;

—అమ. చూ. గృ.నా.వ.

కొమరా

చూ. కొమర

వృక్షినామం (రా.).

దేవతాసూచి. కొమల్లలో ఇంటిపేరు.

కొమరి

చూ. కొమర

వృక్షినామం (స.).

కొమరిసెట్టి

చూ. కొమరిసెట్టి

వృక్షినామం (తె.).

కొమరి— గృ.నా.పూ; పు.నా; <కొమర
+ ఇ. కొమర.— వి.చూ. కొమర.

చూ. —సెట్టి గృ.నా.వ.

కొమరెడ్డి

వృక్షినామం (తె.).

కొమ— గృ. నా పూ; దేవతాసూచి
<కొమర. వి.చూ. కొమర.

చూ. —రెడ్డి గృ.నా.వ.

కొమత్తాజు

వృక్షినామం (స.).

కొమర + రాజు. కొమర— గృ.నా.పూ.
వి.చూ. కొమర. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. —రాజు గృ. నా. ప.

కొమిరినేని

చూ. కొమరనేని

వ్యక్తినామం (స.).

కొమిరిసెట్టి

చూ. కొమరిసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

కొమర + ఇ.

కొంపుల

చూ. కొప్పుల

తెగనూచి (కా.).

“— కొంపుల—” (S.I.I. IV.

పు. 251; line 5; No. 765)

కొమ్మ

పౌరుషనామం (స.).

కాఖ, కోట, శిఖరం.

కొమ్మన

చూ. కొమ్మనేని

వ్యక్తినామం (కా.స.).

“కొమ్మన సోమయాజులు—” కా.

1352 (T.M.P. II; P. 1082;

No. 287). ఇది సాహిత్యంలో వ్యక్తి

నామంగా కనిపిస్తుంది. తిక్కన తండ్రి

కొమ్మన. <కొమ్మ + అన్న. కమ్మ

వారిలో ఇంటిపేరు.

కొమ్మనగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

కొమ్మన- గృ.నా.పూ; పు.నా.వి.చూ.

కొమ్మన. చూ. -గారి గృ.నా.ప.

కొమ్మనేని

చూ. కొమ్మన, కొమ్మినీడు.

కొమ్మినేవి.

వ్యక్తినామం (రా.స.).

కొమ్మ- గృ.నా.పూ: <కొమ్మయ.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ. నా. ప.

కొమ్మబోల

వ్యక్తినామం (కా.).

కొమ్మ- గృ.నా.పూ; వి.చూ. కొమ్మ

నేని. “కొమ్మబోల కాటియలు—”

1055 A.D. (E.T.I. P. 107, No.

27, line 7-8). “చామియబోయవంటి

యలుబదియ బోయ దొడ్డియలు కొమ్మ

బోల పెద్దియలు కొమ్మబోల తల్లి

యలు—” 1066 A.D. (Ibid;

పు. 119; నెం 137; పం. 6).

చూ. -బోల గృ.నా.ప.

కొమ్మరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

కొమ్మ- గృ.నా.పూ; పు.నా. వి.చూ.

కొమ్మనేని. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

కొమ్మజోస్యుల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

కొమ్మ- గృ. నా. పూ; కొమ్మ + అ.

వి.చూ. కొమ్మనేని. బ్రాహ్మణులలో

ఇంటిపేరు. చూ. -జోస్యుల గృ.నా.ప.

కొమ్మారెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

కొమ్మా- గృ. నా. పూ; <కొమ్మ.
వి. చూ. కొమ్మనేని. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.వ.

కొమ్మినీడు

చూ. కొమ్మనేని

వ్యక్తినామం (తె.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కొమ్మినేని

చూ. కొమ్మనేని

వ్యక్తినామం (తె.రా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కొమ్మినాని

వ్యక్తినామం (స.).

కొమ్మి- గృ.నా.పూ; <కొమ్మ + ఇ.
వి.చూ. కొమ్మనేని. కమ్మవారిలో ఇంటి
పేరు. చూ. -సాని గృ.నా.వ.

కొమ్మినెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

కొమ్మ- గృ.నా.పూ; <కొమ్మ.వి.చూ.
కొమ్మనేని. చూ. -నెట్టి గృ.నా.వ.

కొమ్మ

రూ. కొమ్మల

పౌరుష నామం (తె.).

పరువుల కొమ్మ, పరస్పర శిఖరం.
భ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

కొమ్మల

చూ. కొమ్మ

పౌరుషనామం (స.).

కొమ్మలహా. కు ద్వివి.

కొమ్మోజు

వ్యక్తినామం (స.).

కొమ్మ- గృ.నా.పూ; వి.చూ. కొమ్మ
నేని. చూ. -టజు గృ.నా.వ.

కొయ్య

రూ. కొయ్య

పదార్థసూచి (తె.).

చెక్క వస్తువులు చెయ్యడానికి ఉప
యోగించే ముడి పదార్థం.

కొయ్యకూర

రూ. కొయ్యకూర.

వృక్షసూచి (తె.).

వృ.నా: Amaranthus spinosus.

కొయ్యకూర

చూ. కొయ్యకూర

వృక్షసూచి (స.).

కొయ్య

చూ. కొయ్య

పదార్థసూచి (రా.).

కొరివి

వృక్షసూచి (స. .

< కొరివి < సం. కురవక- ఎర్ర
గోరింటచెట్టు. కమ్మవా

? <కొఱవి. దే. ఉల్మకం. ? < గ్రామ నామం.

కొర్ర

చూ. కొర్ర

ధన్యసూచి (తె.రా).

వృనా : *Settaria italica*. <కొఱ్ఱ: ప్రియంగు ధన్యం; త. కొరల్; క. కొర్రె, కొఱలె; తె. కొర్రణ. డి.ఇ.డి. 1797.

కొర్ర

చూ. కొర్ర

ధన్యసూచి (శా.).

<కొర్రల. కొర్రబహు. కు బౌప. "స్వప్తిశ్రీ కొర్లిప్రేంగుళ కొడుగు—" (తె.శా. నెం. 7; పు.34).

కొలతల

కొలమాన సూచి (స.).

కొలతబహు. కు ద్వి.వి. ధన్యాలను కొలిచేపరిమాణం.

కొలని

చూ. కొలను

జలసూచి (శా. సా. కొలనుకు ద్వి.వి. పరస్ప. "— కొలని కాటమ నాయక—" (టి.యమ్.పి. II; పు. 717; నెం, 484). "కొలని ప్రణావ వృష కుంజరుచేత వరేడుసారణీ—" (బీ.మే. 1-49).

కొలనిసామి

వ్యక్తినామం (శా.).

<తె. కొలని (<కొలను)+ సామి.

"— కొలనిసామి నాయక—" శా. 1078 (టి.యమ్.పి. II; పు. 888; నెం. 121).

కొలను

చూ. కొలని

జలసూచి (తె.స.).

సం. కూలమ్; త. కుళమ్; క. కొళ. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

కొలసాని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

కొల— గృ.నా.పూ; ? <కొల: కర్ర, బెత్తం. ? <కొల్ల <కొల్ల <కొల్లు < కొలను. కమ్మవారిలో ఇంటి పేరు.

చూ. —సాని గృ.నా.ప.

కొలసెట్టి

చూ. కొలిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

కొల— గృ.నా.పూ; వి.చూ. కొలసాని.

చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

కొలిసెట్టి

చూ. కొలసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

కొళువు

పౌరుషనామం (శా.).

? < కొలువు : సేవ. పరిచర్య. <కొలుచు.

కొల్ల

రూ. కొల్లా

పౌరుషనామం (తె.రా.న.).

సమృద్ధమైన. పుష్కలమైన, దోచు.
క. కొల్లె; త. కొల్లై. దాన్యం నిల్వచేసే
పెద్ద మట్టిపాత్ర. మాం.వృ.వ.

కొల్లపనేని

వ్యక్తినామం (తె.న.).

కొల్లప- గృ. నా. పూ; < కొల్ల+అవ.
వి.చూ. కొల్ల. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -నేని గృ. నా. ప.

కొల్లా

చూ. కొల్ల

పౌరుషనామం (తె.రా.న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కొల్లారెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

కొల్ల- గృ. నా. పూ; వి.చూ. కొల్లి.
చూ. -రెడ్డి గృ. నా. ప.

కొల్లి

వృక్షసూచి (న.).

ఒకానొక వృక్షం (శ. ర.). కమ్మ
వారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

కొల్లు

జలసూచి (న.).

<కొలను. నీటిగుంట. బ్రౌ.

కొలికనేడి

వ్యక్తినామం (న.).

కొలిక- గృ.నా.పూ; ? <నం. కొలిక-
చూ. -నేడి గృ.నా.ప.

కొసరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

కొస- గృ.నా.పూ; <కొసర- 'కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

కొసిబోయిన

వ్యక్తినామం (తె.).

కొసి- గృ. నా. పూ. ? < కొసర.
చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

కో

కోక

రూ. కోకల, కోకా.

వృక్షసూచి (తె.).

వాడుకలో ఈపదం పూలు కట్టుకునే
వస్త్రానికి మాత్రమే పరిమితమయింది.

కోకల

చూ. కోక

వృక్షసూచి (రా.న.).

కోక బహు. కు ద్వి. వి. గొల్లలలో
ఇంటిపేరు.

కోకా

చూ. కోక

వస్తుసూచి (రా.స.).

కమ్మ, కాపు. మాల కులాలలో ఇంటి పేరు.

కోకిల

పక్షిసూచి (స.).

పికం, కోయిల. ప్రా. కోఇల-; సం. కోకిల-; మ. కుయిల్; క.కుకిల్; త. కుయిల్. డి.ఇ.డి. 1470.

కోట

రూ.కోట్ల

దుర్గసూచి (తె.శా.స.సా.). దుర్గ ప్రాకారం; రాజధాని చుట్టూ ఉండే ప్రహరీ; చుట్టూ ప్రహరీగల రాజనివాసమైన పట్టణం. కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. <సం. కోట- శబ్ద భవమని సూ.ని; వైకృత విశేషమని శ.ర. గ్రామనామ పూర్వపదాలలోను, వర పదాలలోనూ కన్పిస్తుంది.

ప్రా. కోట్ట, కోట; సం.కోట; త. కోటె; మ.కోట్ట; క. కోటె; డి.ఇ.డి. 1831. బ్రాహ్మణులలోను, బలిజలలోను కాళాభేదంగా, పద్మసాలీలలో గృహనామంగా ఉంది. కాళాహస్తపద్ధ కోట గ్రామానికి కోట గృహనామం కలవారి పూర్వీకులు కరణీకం చేసి నందుకు ఈ ఇంటిపేరు వచ్చిందని ప.అం.సా. IX. పు. 249. “—కోట కేత మహారాజ—” శా. 1131. (టి. యమ్.పి. II; పు. 760; నెం. 119).

“—కోట భేతరాజ—” (టి.యమ్.పి. II; పు. 767; నెం. 170). “—కోట సింగరాజు మాట వాసియేగాని—” (చాటు. పు. 64).

కోటమనేని

వ్యక్తినామం (స.).

కోటమ- గృ.నా.పూ; త్రి.నా. < కోటమ్మ. కోట+అమ్మ. కోట పూర్వ పదంగాగల వ్యక్తినామాలు కోటయ్య, కోటప్ప. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

కోటమరాజు

చూ. కోటంరాజు

వ్యక్తినామం (తె.స.).

కోటమ- గృ.నా.పూ; వి.చూ. కోటమ నేని. ఆరేష్టల నియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

కోటంరాజు

చూ. కోటమరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

< కోటమ

కోటి

వృత్తिसూచి (రా.శా.).

వేగులవాడు, చారుడు. కోటిగాడు అని వాడుకలో వుంది. ?< కోటయ. వ్యక్తినామం. ?< కోటి; నూరు లక్షలు.

“—కోటి తిరువెంగళనాథయ్య—” శా. 1467 (టి.యమ్.పి II; పు. 783; నెం. 937).

కోటినేడి

వ్యక్తి నామం (న.).

కోటి- గృ. వా.పూ;పు.నా. <కోటయ
వి. చూ. కోటమనేవి
చూ. -నేడి గృ. నా. ప.

కోట్ల

చూ. కోట

దుర్గసూచి (న.).

<కోటల. కోటబహు.కు ద్వి.వి.

కోడి

రూ. కోళ్ళా

పక్షిసూచి (రా.న.).

కుక్కుటం. కమ్మ, కాపులలో ఇంటి
పేరు. త. కోటి; మ, కోటి; తు. కోరి;
క.కోటి; కోళి; ప్రా. కుక్కుటో-
నం. కుక్కుట- డి.ఇ.డి. 1862.

కోడికాండ

పక్షినంబంధసూచి. (రా.).

కోడికాలు బహు.కు ద్వి. వి. కమ్మ
వారిలో, బోయకులంలో ఇంటిపేరు.

కోడిగుడ్డ

పక్షినంబంధసూచి (రా.).

కోడిగుడ్డు బహు. కు ద్వి. వి. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

కోడిపుంజుల

పక్షిసూచి (రా.).

కోడిపుంజు బహు.కు ద్వి. వి.

కోడిబోయిన

చూ. కోడెబోయిన

వ్యక్తి నామం (న.).

కోడిరెక్కల

పక్షిసూచి (న.).

కోడిరెక్క బహు.కు ద్వి. వి.

కోడె

రూ. కోడెల

జంతుసూచి (న.సా.).

కాడికి మరచదగిన దూడ, గిత్త. క.ర.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. గోవు మొద
లైన వాని మగదూడ, ఎద్దు, వృషభం.
సూ.వి. తె.కోడియ, కోడె; కుయి. కోడి
డి.ఇ.డి. 1823. “--శ్రీకోడెవంశాబ్ది
సీతకరుండైన--” (కోడెరా. 1-1.).

కోడెబోయిన

రూ. కోడిబోయిన

వ్యక్తి నామం (న.).

కోడె- గృ. నా. పూ; వి.చూ. కోడె.

చూ. -బోయిన గృ. నా. ప.

కోడెల

చూ. కోడె

జంతుసూచి (న.).

కోడె బహు.కు. ద్వి.వి. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు.

కోణ

రూ. కోన

స్థలసూచి (తె.శా.న.).

“—కోణ భీమరాజ—” టి.యం.పి.

II; పు. 726; నెం. 119). “—కోణ
వత్సరాజ —” (టి.యం.పి. II.
పు. 729; నెం. 151).

కోణంగి

రూ. కోనంగి

పౌరుషనామం (రా.).

అంగాలను వికారంగా చూపి జనులను
నవ్వెస్తూ భిక్షమెత్తే దాసరి. త. కోట్టి,
కోణంకి; మ. కోట్టి; క. కోటంకి.
డి.ఇ.డి. 1830.

ఈ అర్థంతోనే అల్లరి చేస్తున్న
పిల్లల్ని కోణంగి అని, కొంచె కోణంగి
అనీ, కోనంగివాడనీ పిలుస్తారు.

కోరల

< కోయు.

పౌరుషనామం (రా.).

కోయవారిలో ఇంటిపేరు.

కోతుల

జంతుసూచి (తె.న.).

కోతి బహు.కు. ద్వి.వి. మర్కటం
వానరం. కోతులను ప్రదర్శిస్తూ తిరిగే
ఎరుకలవారు కోతివారని సి.టి.యన్.ఐ.
త. కురస్కు, కోన్తి; మ. కురణ్ణు; క.
కోరణ్ణి, కోతి; తు. కోతి; తె. కోతి.
డి.ఇ.డి. 1473.

కోదండ

ఆయుధసూచి (రా.).

< కోదండం. విల్లు, ధనస్సు. ముప్పై
రెండు ఆయుధాలలో ఒకటి. ? < కోదం
డము : ఉపాధ్యాయుడు బాలుణ్ణి దండించే
సాధనం. నేరం చేసిన బాలుడు పట్టుకొని
వేలాడటానికి పై న కట్టిన తాడు. త.
కోదండం; క. కోదండ.

కోదండిగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

కోదండి-గృ.నా.పూ. < కోదండయ
< కోదండ + అయ. కోదండ- దేవతా
సూచి. కోదండం కలవాడు. కోదండం,
కోదండ మొదలైనవి వ్యక్తినామం
గాను, వ్యక్తినామ పూర్వపదంగాను
వున్నాయి. చూ. -గారి గృ.నా.వ.

కోన

రూ. కోణ

స్థలసూచి (న.).

లంక, అంచు, లోయ, మూలి, అగ్రం,

అడవి. సం. కోణ-; క. కోణె;

త. కోణమ్.

కోనంగి

చూ. కొణంగి

పౌరుషనామం (రా.శా.).

దేవాంగులలో ఇంటిపేరు.

“— కోనంగి సిద్ధప్ప నాయకన్—”

శా. 1139 (టి.యం.పి. II; పు. 693).

కోనంభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

కోనం- గృ. నా. పూ; < కోనమ్మ
<కోన + అమ్మ. అడవిదేవత. అడివి +
అమ్మ : అడివమ్మ అనే వ్యక్తినామం
పర్వారు జిల్లాలోవుంది. కరణ కమ్మ
లలో ఇంటిపేరు. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

కోనంరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

కోనం- గృ. నా. పూ; ప్రి.నా <
కోనమ్మ, వి.చూ. కోనంభట్ల. బ్రాహ్మణు
లలో ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

కోనంరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

కోనం- గృ.నా.పూ; ప్రి.నా <కోనమ్మ
వి.చూ. కోనంభట్ల. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

కోనసీమ

భూసూచి (స.).

కోన- మూలమన్న, లోయ, కోన,
అగ్రం. వి.చూ. కోన. కోణమందున్న
భూమి. ఇదే కోనసీమ.

కోనేటి

చూ. కోనేరు

జలసూచి (రా.శా.స.సా.).

కోనేరుకు భావ.

“రాయదళవాయి కోనేటి నాయని
వెంకటపతి నాయుడు—” శా. 1580.

(టి.యం.పి. I. పు. 19; నెం. 265)*

“— కోనేటి చిన తిమ్మరాజు—” శా.

1507 (టి.యం.పి. పు. 622; నెం.

538). “— కోనేటి తిరువెంగళ

నాదయ్యగారు —” శా. 1446. (టి.

యం.పి. II; పు. 803.) “—

కోనేటి చినతిమ్మ నృపకుంజరు —”

(రామా. పీ-40). “—అరాళులం

దునుము, కోనేటి తిమ్మ నరేంద్రు—”

(సుద. 1-19). “బైదార్య రాజరాజు

కోనేటి తిమ్మరాజు —” (సుద.

1-21). “— నకల సద్గణ సాంద్రు

దునగు కోనేటి దీక్షిత చంద్రుడు—”

(Tel.M. పు.252).

కోనేరు

చూ. కోనేటి

జలసూచి (రా.న.).

చుట్టూ మెట్లు కట్టిన నలుచదరపు
చెరువు, పుష్కరిణి. : కోన + ఏణు,

త. కోనేరి; క. కోనేరి. కోనేరు తవ్వించినవారో లేక కోనేటిని అభివృద్ధి చేసినవారో కావచ్చు.

కోమటి

కులసూచి (తె.రా.శా.స.సా.).

వైశ్యుడు. తె. కోమటి; త. కోమట్టి; మ. కోమట్టి; క. కోమటి; తు. కోమటి; ది.యి.డి. 1840. సం. కార్పటిక-కమ్మ, వైశ్యకులాలలో ఇంటిపేరు. “—

కోమటి వెంకటరెడ్డి—” శా. 1395-1423 (టి.యం.పి. II. పు. 771; నెం. 209).

“— ఏలఁగోమటి పేమన యరువదేను—” (చాటు. పు. 15). ఇది గొప్ప

వ్యాపారకులం. ప్రతి జిల్లాలోనూ ఉంది.

కొ-మటి అంటే మనస్తత్వం. కోమట్ల వ్యాపారంలోవున్న జిత్తులమారి తనానికి ఇది తార్కాణం. కోమటి పదానికి మరో కారణం : గో-మతి; గోవులను కలిగి వున్నవారనికొందరు, గోవులాంటి మనస్తత్వం కలవారని కొందరంటారు. సంస్కృత పదమైన గోమతి ‘కోమటి’ అయిందంటారు. మునికుల; అమలక, అనుముల; తులసి; చింత; పుచ్చ; దాసరి; సకలా మొదలైనవి వీరి గృహనామాలు సి.టి.యస్.ఐ. III. 306.

కోమటిసేను

చూ. కోమటిసేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

కోమటిసేని

చూ. కోమటిసీడి

వ్యక్తినామం (స.).

కోమటి- గృ.నా.పూ; వృత్తిసూచి.

వి.చూ. కోమటి. కమ్మవారిలో ఇంటి

పేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

కోమిసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

కోమి- గృ.నా.పూ; పు.నా. కోమయ్య

<కోమ+అయ్య. కోమ - పుట్టచివర,

వల్మీకాగ్రం. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

కోయ

చూ. కోయి.

జాతిసూచి (స.).

గోదావరి జిల్లాలో వున్న కొండజాతి.

వీరు గోండ్ కుటుంబానికి చెందినట్లు

చెప్పుకుంటారు. వీరి బాష గోండి భాషా

మాండలికమని గ్రియర్సన్ చెప్పారు.

Mr. H.A. Stuart says “Khonds

call themselves ‘Kui’ a name

identical with ‘Koi’ or ‘Koya’”.

బస్తర్ లోని ఎత్తైన మైదానాలలో కరు

వులు, కలహాలు వచ్చినప్పుడు అక్కడ

నుండి రెండువందల సంవత్సరాల క్రితం

తరుమబడ్డారట. సి.టి.యస్.ఐ. IV 37.

ఈకులనామం సర్కారు జిల్లాలో గృహ

నామంగా వుంది. కమ్మవారిలోనూ ఇది

ఇంటిపేరుగా వుంది.

కోయి

చూ. కోయ

జాతిసూచి (రా.న.).

<కోయ. కోయజాతివాడు. కాపులలో
కుడ ఇది గృహనామంగా వుంది.

కోరు

పౌరుషనామం (స.).

<సం. కార- రాజుల కిచ్చే ధనం
కాకుండా వస్తున్నామనే కప్పం.
?<కోరు: వాంచిండు. క.కోరు; త.కోరు;
మ. కోరు; తు. కోరు.

కోలాట

పౌరుషనామం (రా.).

<కోలాటము : కోల+అట. ఒక
విధమైన అట. చేతిలోని కోలలతో ప్రియ
తాళం వేస్తూ పాడుతూ గుండ్రంగా
తిరుగుతూ ఆడేఅట. కోలతో ఆడేఅట
కోలాటం. కోల- చేతికర్ర, బెత్తం.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. త.కోలాట్టం.

కోలిసెట్టి

చూ. కాలిసెట్టి

వ్యక్తి నామం (స.).

కోళ్ళ

చూ. కోడి

వక్షిసూచి (స.).

కోడి బహు. కుద్వి. వి. కాపు, చాకలి
వారిలో ఇంటిపేరు.

కోవి

పౌరుషనామం (రా.).

సన్యనాశం. కమ్మవారిలో, హరిజను
లలో ఇంటిపేరు.

కోవెల

పౌరుషనామం (స.).

<కోయిల <త. కోయిల్ : దేవుని
ఆవాసం, దేవాలయం.

క్రి

క్రిష్ణంసెట్టి

వ్యక్తి నామం (స.).

క్రిష్ణం-గృ.నా.పూ; సం. దేవతాసూచి.
కృష్ణుడు. <క్రిష్ణమ్మ : క్రిష్ణ+అమ్మ :
చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

క్రొ

క్రొవ్విడి

అస్పృష్టనామబంధసూచి (సా.).

?<క్రొవ్వు+ఇడి. “--వీరులు దారుణ
నరువేల వారలము పవిత్రులందు--
క్రొవ్విడి వారలారయిన్--” (శ్రీ
చిత్రభా. పు. 5).

క్ష

క్షత్రి

పౌరుషనామం (స.).

క్షత్రియప్రీ, రాచకులంనాడు.

క్షీ

క్షీరసాగర

జలసూచి (స.).

<క్షీరసాగరము, ఫాలవముద్రం.

మాధ్వలలో ఇంటిపేరు.

గ

గంగ

చూ. గంగా

జలసూచి (తె.).

హిమాలయ పర్వతాల నుండి ప్రవహిస్తున్న భాగీరథినది.

గంగదారి

వ్యక్తినామం (తె.).

గంగదారి. గంగమధరించినవాడు. ఈశ్వరుడు. చక్రధారిలానే ఇదికూడ వ్యక్తినామం కావచ్చు.

గంగదాసు

వ్యక్తినామం (న.).

గంగ- గృ.నా.పూ; త్రీ.నా. దేవతా సూచి. గంగాదేవి. వి.చూ. గంగ. < గంగ + అమ్మ. గంగమ్మ. గంగా నమ్మ ఒక గ్రామ దేవత.

చూ. -దాసు గృ.నా.ప.

గంగపరస

పౌరుషనామం (రా.).

గంగ- గృ. నా. పూ; వి.చూ. గంగ. -పరస చూ. పరసా. గంగపరస రాయలసీమలో జరిగే ఒక సంకపేరు. కాపులలో ఇంటిపేరు.

గంగరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

గంగ- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

వి.చూ. గంగదాసు. ఆర్యేల వియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

గంగసాని

వ్యక్తినామం (తె.న.).

గంగ- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి. వి.చూ. గంగదాసు.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

గంగా

చూ. గంగ

జలసూచి (తె.న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

గంగాదేవి

వ్యక్తినామం (రా.న.).

గంగా- గృ.నా.పూ; త్రీ. నా. దేవతా సూచి. < గంగ + అ. గంగ- వి. చూ. గంగదాసు. చూ. -దేవి గృ.నా.ప.

గంగాధరభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

గంగాధర- గృ.నా.పూ; పు.నా; దేవతా సూచి. < సం. గంగాధర- గంగాధరుడు. ఆకాశగంగమధరించినవాడు. శివుడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

గంగినేని

వ్యక్తినామం (రా.న.).

గంగి- గృ.నా.పూ; గంగ+ఇ.
వి.చూ. గంగదాసు. కమ్మవారిలో ఇంటి
పేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

గంగిరెడ్డి

వ్యక్తి నామం (తె.స.).

గంగి-గృ.నా.పూ; పు.నా. <గంగయ.
గంగ+అయ. వి.చూ. గంగదాసు.
చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

గంగిరెడ్దుల

జంతుసూచి (స.).

గంగిరెడ్దు బహు. కుద్వి.వి. భిక్షమెత్తు
కునే దావరులు అలంకరించి ఆడించే
ఎద్దు. దేవవృషభం. గంగి+ఎద్దు. గంగి-
పూజ్యమైన.

గంగిసెట్టి

వ్యక్తి నామం (తె.రా.స.).

గంగి- గృ.నా.పూ; గంగ+ఇ. వి.చూ.
గంగిరెడ్డి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

గంగుల

చూ. గంగులు

వ్యక్తి నామం (స.).

గంగులు

చూ. గంగుల

వ్యక్తి నామం (స.).

<గంగి- గంగిగోవు, సాదువు. సాదు
స్వభావం కలవాడు. <సం. గంగ-
అమ్మ, అయ్య, రావు మొదలైనవి లేకుండా
బహువచన ప్రత్యయమైన 'లు' వ్యక్తి
నామాల చివరున్న పేర్లు కొన్ని ఉన్నాయి.
ఉదా : అంకాలు, జోగులు, భిక్షెలు,
రాములు, సుబ్బులు, సోమయాజులు.

గజరాజు

వ్యక్తి నామం (రా.).

గజ- గృ.నా.పూ. ?

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

గజ్జ

వాదీసూచి (తె.).

తీటకురుపు. < సం. కచ్చూ-

గజ్జెల

అభరణసూచి (తె.రా.స.).

గజ్జె బహు. కు. ద్వి.వి. పాదభూషణం.
కింకిణీ, క్షుద్ర ఘంటా చికేషం, మువ్వ.
బలిజకులంలోను, రెడ్డి, కొరవలలోనూ
గృహనామం.

గజ్జేళు

వ్యక్తి నామం (సా.).

?: < గజేళు- < గజ + ఈళు-

“గజ్జేళు మననయ్య బుజ్జగించితివా-”
(వందీ. పు. 208).

గంజాయి

వృక్షసూచి (తె.).
మత్తు కల్గించే ఒక చెట్టు.
<హిం. ఘంజా; త. కంజా.

గంజి

అహారపదార్థసూచి (స.).
అన్నం వార్చిన రసం. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. త. కంజి; మ. కణ్ణి; క.
గంజి; తు. గంజి; తె. గంజి; పం.
కాంజగమ్. డి.ఇ.డి. 927.

గట్టిన

చూ. గట్టినేని
వ్యక్తినామం (స.).

గట్టినేని

చూ. గట్టిన
వ్యక్తినామం (స.).
గట్టి -గృ.నా.పూ; గట్టు + ఇ.
వర్వకం. చూ. -నేని గృ.నా.వ.

గడగొట్టు

చూ. గడిగొట్టు
అన్నప్రసాదము బంధసూచి (స.).

గడ్డప

గృహసంబంధసూచి (తె.).
ద్వారం యొక్క కింక ఉన్న భాగం.

గడిగొట్టు

చూ. గడగొట్టు
అన్నప్రసాదముబంధసూచి (స.).
<గుడికట్ట : గ్రామం యొక్క ఆయ
కట్టు లేక గ్రామంలో దేవాలయం
నిమిత్తం ఈయబడిన భూమి. కా. శ.
పు. 94. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

గడిదాసు

వ్యక్తినామం (స.).
గడి- గృ.నా.పూ; ? బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -దాసు గృ.నా.వ.

గడియ

కాలసూచి (రా.).
ఘటిక : ఇరువై నాలు నిమిషాలకాలం,
<సం. ఘటికా-; తరుపునకు అడ్డంగా,
వేపేకర. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

గడియారం

సమయసూచి (స.).
కాలాన్ని తెలిపే యంత్రం. గడియ
లను తెలుపుతుంది గనుక గడియారం.
వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. క. గడిమార, త. గడ్డికారం;
తు. గడియాక్.

గడ్డగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

గడ్డ- గృ. నా. పూ. ?
చూ. - గోవి గృ.నా.ప.

గడ్డమీది
వివాసస్థలసూచి (తె.).

వివాసప్రాంతాన్ని సూచిస్తుంది. గడ్డ-
పట్టిపెల్ల, లంక, దీప్తం. ఏటిబడ్డమీద
నివసిస్తున్న వారు కావచ్చు.

గడ్డం
ఆవయవసూచి (తె.రా.శా.న.).

గడ్డము. చిబుకం. క.గడ్డ; త.కట్టమ్,
కెట్టమ్; తు. గడ్డ; ెలా. గడ్డమ్;
తె.గడ్డము. డి.ఇ.డి. 970. బోయ, వద్ద
సాలీలలో ఇంటిపేరు. '—గడ్డంరామయ్య
దేవుడు—' శా. 1281 (టి. యం. పి.
పు. 634 నెం. 636).

గడ్డల
పౌరుషనామం (తె.).

గడ్డ బహు. కుద్వి. వి.; వి.చూ. గెడ్డ.

గడ్డి
తృణసూచి (తె.).

కనపు, తృణం. పశువులమేత కోసం
పెంచేది.

గడ్డిరాజు
వ్యక్తినామం (తె.).

గడ్డి- గృ.నా.పూ; తృణవిశేషం.
చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

గణపతి
వ్యక్తినామం (తె.).

<నం. గణపతి. గణములకు ఆధిపతి.
వినాయకుడు.

గణపతిభట్ల
వ్యక్తినామం (తె.).

గణపతి- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.
వి.చూ. గణపతి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

గణపతిరాజు
వ్యక్తినామం (న.).

గణపతి-గృ.నా.పూ; వి.చూ. గణపతి.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

గణపనేని
వ్యక్తినామం (న.).

గణప- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.
<గణపతి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -నేని గృ.నా.ప.

గణేశ
చూ. గణేశ

వ్యక్తినామం (న.).
గణ+ఈశు. దేవతాసూచి. ఈశ్వరుడు.

గణాధిపతి.

గంట

చూ. గంటల, గంటా, గంట్ల,
ఘంట. ఘంటా.

వాద్యసూచి (తె.శా.స.).

<సం. ఘంటా; క. గంటె. గంట
వాయించేవారో, గంటలు తయారు చేసే
వారో కావచ్చు. ‘—గంటయర్రారెడ్డి—’
శా. 1649 (టి.యం.పి. II; పు. 1058;
నెం. 63).

గంటల

చూ. గంట

వాద్యసూచి (స.).

గంట బహు. కు ద్వి. వి.

గంటా

చూ. గంట

వాద్యసూచి (తె.స.).

రెడ్లలో, కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

గంటల్లు

చూ. గంట

వాద్యసూచి (స.).

<గంటల. గంట బహు. కుద్వి. వి.
బలిజలలో ఇంటిపేరు.

గండమనేని

వ్యక్తినామం (రా.).

గండమ—గృ. నా. పూ. వ్య.నా.

చూ. —నేని గృ.నా.ప.

గండి

జలసంబంధసూచి (తె.రా.స.).

జలం, బిలం. నీళ్ళు ఎక్కువగా
వచ్చినందువల్ల చెరువుకట్టతెగి ఏర్పడిన
మార్గం. మ.గండి; తు.గండి; క.గండి.

గండు

పౌరుషనామం (సా.).

సం. గండ—; క. గండు : బలం,
గర్వం, మగజంతువు. యాదవులలో
ఇంటిపేరు. “కారుణ్యవతి గండు కామ
సానియును—” (పల్నా. పు. 184
పం. 2775).

గండ్రల

పౌరుషనామం (స.).

గండ్ర బహు. కు ద్వి. వి. <సం.
ఖండ : ఖండం.

గద

ఆయుధసూచి (తె.).

ముప్పైరెండు ఆయుధాలలో ఒకటి.
గుడియ, దుడ్డులాగ వుండే ఆయుధం.

గద్దిరాజు

వ్యక్తినామం (తె.).

గద్ది—గృ. నా. పూ. : <గద్దె

చూ. —రాజు గృ. నా. త.

గద్దె

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

సింహాసనం. <సం. ఖట్టికా—; : <సం.
గడ్డాజమ్. బంగారునాణెం. పర్కారు
జిల్లాలో కమ్మవారిలోను; రాయలసీమలో
హరిజనులలోను ఇంటిపేరుగా కన్పిస్తుంది.

గనిపిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

గనిపి-గృ.నా.పూ; <గన్నవ. వి.చూ.
గన్నంరాజు. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

గనిమినేని

చూ. గన్నమనేని
వ్యక్తినామం (రా.స.).

గనిసెట్టి

వ్యక్తినామం (రా.స.).
గని- గృ.నా.పూ. <గన్న
చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

గంధం

చూ. గంధ్యం
వృత్తిపూచి (తె.రా.స.).
మహానా; చందనపుచెక్క అరగ
దీయగా వచ్చిన లేపనద్రవ్యం. సుగంధ
ద్రవ్యాలను అమ్మేవర్తకులను గంధం
వారని అంటారు. చాకలి,బలిజ,బ్రాహ్మణ
కులాలలో ఇంటిపేరు.

గంధమునేని

వ్యక్తినామం (తె.రా.).
గంధము- గృ. నా. పూ; వి. చూ.
గంధం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -నేని గృ. నా. ప.

గంధాపులి

వృక్షసూచి (సా.).
?<గంధపలి. సంపెంగ మొగ్గ,
ప్రేంకణపుచెట్టు. 'ఈవ్రతితుదినిట్లున్నది.'
"శ్రీరఘవతీ గంధాపులి వరదయ్యను
రక్షింపు." (ఆంధ్రభా.Tel. M. పు.8).

గంధ్యం

చూ. గంధం
పౌరుషనామం (కా.).
"___తండాలందెల్లాను మాడపాదిక
గంధ్యవారను తగరంవారును మూసఱ
వారును ఇచ్చిన ఆయము___" సర్వధారి
(తెలం. కా. I; పు. 83. పం. 8-8).

గన్నబోయిన

వ్యక్తినామం (తె.).
గన్న- గృ.నా.పూ. వి. చూ. గన్నం
రాజు. చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

గన్నమనీడి

చూ. గన్నమనేని
వ్యక్తినామం (స.).
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

గన్నమనేని

చూ. గనిమినేని, గన్నమనీడి
వ్యక్తినామం (స.).
గన్నమ-గృ.నా.పూ. వి.చూ. గన్నం
రాజు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -నేని గృ. నా. ప.

గన్నంరాజు

వ్యక్తినామం (స.).
గన్నం- గృ. నా. పూ. <గన్నమ.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

గన్నాబత్తుల

వ్యక్తినామం (స.).

గన్నా- గృ. నా. పూ. < గన్నమ.

వి.చూ. గన్నంరాజు.

చూ. -బిత్తుల గృ.నా.ప.

గన్నెబోయిన

వ్యక్తి నామం (తె.).

గన్నె- గృ.నా.పూ. < న్న.

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

గంపల

చూ. గంపా

పస్తు సూచి (.).

గంప బహు.కుద్వి.వి. వెదురు బద్దలు
మొదలైన వాటితో అల్లిన తట్ట. క.గంపె;
మ.గంపె; త.కెంపరై. డి.ఇ.డి. 1041.

గంపా

చూ. గంప

పస్తు సూచి (స.).

గయగోవి

వ్యక్తి నామం (తె.).

గయ- గృ.నా.పూ. < సం. గయా-

చూ. -గోవి గృ.నా.ప.

గరిక

వృక్షసూచి (తె.).

ఉ : గరక, గరికి, గరికె, గరెక,
గెరిక, గెరికి మ. కరుక; క. కరికె;
తె. గరికె డి.ఇ.డి. 1176.

గరిక మొక్కల

చూ. గరిక

వృక్షసూచి (స.).

గరిక మొక్క బహు.కుద్వి.వి.

గరికె

చూ. గరికి

వృక్షసూచి (తె.శా.సా.).

'--గరికె మాడచి యనుకాంత
యొకరై--' (పల్నా. పు. 448; పం.
2508).

గవరరాజు

చూ. గౌరరాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

గవర- గృ.నా.పూ. త్రీ.నా. < గౌరి
పార్వతి. < గౌర- వర్తకుడు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

గవిగీడి

చూ. గవిగీడి

వ్యక్తి నామం (స.).

గవిరి- గృ.నా.పూ. < గౌరి. వి.చూ.
గవరరాజు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -గీడి గృ.నా.ప.

గవిగీడి

చూ. గవిగీడి

వ్యక్తి నామం (స.).
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

గవుర

చూ. గౌర, గౌరా

వృత్తిసూచి (రా.స.).

వ రక్షడు. బేహారి. గౌడవారిలో
ఇంటిపేరు.

గవ్వరాజు
వ్యక్తి నామం (న.).

గవ్వ- గృ.నా.పూ. ? < గవర.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

గవ్వల
పౌరుషనామం (తె.).

గవ్వ బహు.కు ఓప. ఒక రకమైన
శంఖం.

గా

గాజుల

చూ. గాజులోళ్లు

ఆభరణసూచి (తె.రా.న.సా.).

గాజు బహు.కు ద్వి.వి. హస్తభూషణం,
ఒక రకమైన మన్ను. సం. కాచ-; క.
గాజు. గాజు మట్టితో పరియకారంలో
చేయబడి చేతికి అలంకరించుకునే
ఆభరణం. గాజులు తయారు చేసేవారి
కిది ఇంటిపేరు కావచ్చు. బలిజ, కాపు
వారిలో ఒక తెగ. (సి.టి.యస్.ఐ. I).
“-- సకల లోకోపకారంబుగావున
గాజుల వంశవయః పారావార--”
మను. గాజు. ఆ శ్వా.గ.). ‘--గాజుల
వారలును మరి కనకంబువారు --’
(పల్నా. పు. 530: పం. 192).

గాజులోళ్లు

< గాజులవాళ్లు

చూ. గాజుల

ఆభరణసూచి (రా.).

గాడి

శకటసూచి (స.).

గాటం, బండి, రథవిశేషం. హరిజను
లలో ఇంటిపేరు.

గాది

చూ. గాదె

వస్తుసూచి (శా.).

“-- గాది లక్ష్మీనరసింహ--” శా.

1464. (టీ.యం.పి II; పు. 1060;
నెం. 76).

గాదిరాజు

చూ. గాదిరాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

గాది -గృ.నా.పూ. ? < గద్దె. ఆర్వేల
వియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

గాదుభట్ల

వ్యక్తి నామం (తె.).

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

గాదు -గృ.నా.పూ. ? <

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

గాదె

చూ. గాది

వస్తుసూచి (తె.రా.న.).

ఇంటిబయట ధాన్యం పోయడానికి

రాతితోగాని, మట్టితోగాని ఏర్పరచిన
ఏర్పాటు. వెదురు మొదలైన వాటితో
కూడా అల్లి ధాన్యం నిల్వచేస్తారు. ఉ :
గాది, పర్యా. గుమ్మి. సం. గంజు.
కమ్మ, బ్రాహ్మణ, రెడ్డి కులాల్లో ఇంటి
పేరు.

గాధావర్ముల

వ్యక్తినామం (తె.).

గాధా- గృ.నా.పూ. ?

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వర్ముల గృ.నా.ప.

గాధిరాజు

చూ. గాదిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

ఆర్యేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

గానాల

సంగీతసూచి (స.).

గానం బహు.కుద్వ్య.వి. పాట. ధ్వని,
స్త్రుతి.

గాబు

వస్తుసూచి (స.).

మూతివెడల్పుగా గల పెద్దపాత్ర,
కొప్పెర. మా.వి. వీధు నిల్వవుంచడానికి
ఇంట్లో ఏర్పాటుచేసుకున్న రాతి లేక
సిమ్మెంటుతో చేసిన నిర్మాణం.

గామినేని

వ్యక్తినామం (స.).

గామి- గృ.నా.పూ. ? <గామినేని.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

గాయత్రి

పాఠశనామం (తె.).

ద్విజులు సంధ్యోపాసనలో జపించే
షడక్షరీ మంత్రం. 'గాయం తంత్రాయతే
యస్మాద్గాయత్రీ తేనకద్యతే.' గానం
చేసేవాడిని అంటే మననం చేసేవాడిని
రక్షించేది కనుక గాయత్రి అనబడు
తుంది. ఈమంత్రం బ్రాహ్మణులకు
ఉపనయన సమయంలో గురువులచేత
ఉపదేశింపబడడంచేత దీనికి గురుమంత్ర
మనీ, బ్రహ్మోపదేశమనీ పేర్లు.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

గార

వృక్షసూచి (స.).

ఇంగుడి చెట్టు. ?గోడకు పూత పూయ
డానికి ఇసుక చేర్చి దంచిన సున్నం,
మరక.

గారింటి

నివాసస్థలసూచి (రా.).

గార- గృ. నా. పూ; వి. చూ. గార.
గారతోకట్టిన ఇంటిలో నివసించేవారని
అర్థం. చూ. -ఇంటి. గృ.నా.ప.

గార్

చూ. గార్ల

అహారపదార్థసూచి (తె.).

<ఘరి. వడ.

గార్ల

చూ. గారె

అహారవద్దార్థసూచి (తె.).

< గారెలి. గారె బహు.కు. ద్వి.వి.

: < గార్ల గామ్రం.

గాల

: చూ. గాలం.

వృత్తిపరికరసూచి (శా.).

“-- గాల ముద్దన బోయండు --”

శా. 1288. (టి.యం.పి. II; పు. 782; నెం. 338).

గాలం

తూ. గాల

వృత్తిపరికరసూచి.

< గాలము, చేపలు పట్టడానికి ఉక్కు-
కమ్మితో వంకరగా చేసిన పాదనం.
యాదవులలో ఇంటిపేరు. నం. గాలమ్;
క. గాళ; తు. గాళ.

గాలి

వంచభూత భేదం (తె.రా.న.).

క. గాళి; త. కాలి; తు. గాలి.

డి.యి.డి. 1258. వాయువు. నిందార్థంలో
కూడ ఉపయోగిస్తారు.

గి

గిడుగు

వస్తునంబంధసూచి (తె.).

కామరేని గొడుగు. వి.చూ. గొడుగు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

గిండి

వస్తుసూచి (శా.).

నన్నని మెడగల పాత్ర, చెంబు.

నం. కుండీ; క. గిండి; త. గిండి.

“-- శ్రీకృష్ణదేవమహారాయల గిండి
బసవరాయ--” (టి.టి.డి.యి.యస్. III;
పు. 163; నెం. 69.)

గిద్ద

కొలమానసూచి (రా.).

పోలలో నాల్గో భాగం. చిన్న
కొడవలి. వా.

గిరి

పర్వతసూచి (రా.).

కొండ. కొందరు నన్యాసులు తమ
పేర్ల చివర ‘గిరి’ తగిలించుకుంటున్న
విరుదు. సూ.ని; ఉదా. ఆనందగిరి.

గిరిజన

తెగసూచి (తె.).

పర్వత ప్రాంతంలో నివసించే జాతి.

గిరిరాజు

రూ. గిర్రాజు

వ్యక్తినామం (న.).

గిరి- గృహ. పూ, పర్వతసూచి. వి.చూ.

గిరి. చూ. -రాజు గృ. నా. వ.

గిర్రాజు

చూ. గిరిరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

గిరి + రాజు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

గు

గుగ్గిలం

చూ. గుగిలము

వృక్షసూచి (న.).

గుగ్గిలపు చెట్టు. నిర్మాణ ద్రవ్యంగా పనికి వచ్చే గట్టి కలవ విచ్చే పెద్ద చెట్టు. దీనిని 'దూదుమర' అని కూడ పిలుస్తారు. మా.వృ.ప. IV. ? గుగ్గిలపు చెట్టు బంక. సం. గుగ్గల-; క, గుగిళ; త.మ.క. కుంగిలయం.

గుగ్గిలము

చూ. గుగ్గిలం

వృక్షసూచి (సా.).

“—వైశ్య సంఘంబునంజాల కీర్తి గన్నారు గుగ్గిలము వారు—” (కన్యకా. పు. 4).

గుగ్గిళ్ల

ఆహారవదార్థసూచి (న.).

గుగ్గిళ్లుకు ద్వి.వి. ఉడికించిన ఉలవలు, అలనంద మొదలైన దాన్యం. క. గుగ్గరి, గుగ్గి; తు. గుగ్గరి. డి.ఇ.డి. 1980.

గుజరాతి

దేశ లేక భాషాసూచి (తె.).

<వం- మూర్ఛర- మూర్ఛర దేశానికి చెందినవారు.

గుజ్జల

చూ. గుజ్జ

పౌరుషనామం (శా.స.).

రెడ్లలో ఇంటిపేరు. “—గుజ్జల ఓబల రెడ్డి—” శా. 1216 (టి.యమ్.పి. I, పు. 595; నెం. 251).

గుజ్జ

చూ. గుజ్జల, గుజ్జల

పౌరుషనామం (న.).

<గుజ్జ. పొట్టివాడు, పొట్టికొయ్య, గుంజ. ప్రా. కుజ్జో-; నం. కుబ్జ-; క. గుజ్జ. ? <గుంజ

గుజ్జల

చూ. గుజ్జ

పౌరుషనామం (తె.రా.).

గుజ్జ బహు. తు. ద్వి. వి. రెడ్లలో ఇంటిపేరు.

గుంజ

చూ. గుంజా

గృహసంబంధసూచి (తె.న.).

క. గుంజె: స్తంభం. ? <గుంజ : గురివెంద, తపైట, అవ్యక్త మధుర ద్వని. సూ. వి. వడ్డిరలలో ఇంటిపేరు.

గుంజా

చూ. గుంజ

గృహసంబంధసూచి (న.).

గుడి

దేవతాసంబంధసూచి (న.).

దేవాలయం. జోగివారిగృహనామమని
(సి.టి.ఎన్.ఐ. I) క.గుడి; త.కుటి, మ.
కుటి; తు. గుడి; కొ. కుడి, పర్తి. గుడి;
సం. కుటి. డి.ఇ.డి. 1378

గుడిదేవేరి

వృత్తిసూచి (తె.).

గ్రంథిసాని. దేవాలయం. దేవాలయంలో
అటపాటలు జరిపే ప్రీ.

గుడిసె

గృహసూచి. (తె.రా.స.).

స్తంభాలు, గోడలు మొదలైనవి
లేకుండా గడ్డితో ఏర్పాటు చేసుకున్న
చిన్నఇల్లు. కమ్మ, కాపు, జోయ, హరి
జనులలో ఇంటిపేరు. మ. కుటి; త.
కుడిసె; క. గుడిసెలు. డి.ఇ.డి. 1379.

గుడ్డల

వత్తసూచి (తె.).

గుడ్డ బహు. కు. ద్వి. వి. వత్తం.
క. గుడ్డె; త. కుట్టె.

గుడ్డి

అంగవైకల్యసూచి (తె.రా.స.).

గ్రంథు. అంధత్వం. అంధుడు.
అంధురాలు. క. కురుడు, కుడ్డు; త.
కురుడన్, కురుటు; తు. కురుడు; మ.
కురుటు (డి.ఇ.డి. 1487).

గుడ్ల

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

గుడ్డు బహు. కు. ద్వి. వి. గ్రంథు.
కనుగుడ్డు, పక్షిగుడ్డు. గ్రంథు బహు.
కు. ద్వి.వి. వత్తం. గుడ్డల.

గుంట

చూ. గుంట

జలసూచి (స.).

చిన్న గొయ్యి, గుంత. నీరు నిలిచే
పల్లం. సం. కుండమ్; క. కుంటె; త.
కుంటం. విశాఖజిల్లాలో అడవిల్లలను
'గుంట' అంటారు. చూ. మా గుంట
సీనిమాకెళ్ళింది. జోయలలో ఒక తెగ.
కాపులను తవ్వడానికి నియమించబడిన
వారిని అనంతపురం జిల్లాలో గుంటలని
పిలుస్తారు (సి.టి.ఎన్.ఐ. 11).

గుంటక

వృత్తిపరికరసూచి (స.).

దున్ని విత్తనాలను చల్లిన తరువాత
నేలను సవరించే సాధనం. గుంట.
క. కుంటె. కాపులలో ఇంటిపేరు.

గుంటి

భూసూచి (తె.స.).

చేనిభాగం. దున్నడం మొదలైనవానికి
ఏర్పరచిన భూభాగం.

గుంట

చూ. గుంట

జలసూచి (తె.).

గుంట బహు. కు. ద్వి. వి. బోయ
లలో ఇంటిపేరు.

గుండ

వ్యక్తినామం (కా.).

<గుండడు. బంటు, దాసు. కన్నడంలో
ఎక్కువగా కన్పించే వ్యక్తినామం. క.
గుండ; మ. కుణ్ణ. “—గుండ రత్న
భూషణ—” (టి.ఎం.పి. II; పు. 717;
నెం. 48 ఎ).

గుండపనేని

చూ. గుండపునీడి

వ్యక్తినామం (రా.న.).

గుండప- గృ. నా. పూ. గుండప్ప.
గుండ + అప్ప. వి. చూ. గుండ. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —నేని గృ. నా. ప.

గుండపునీడి

చూ. గుండపనేని

వ్యక్తినామం (న.).

గుండా

చూ. గుండాలు, గూండా.

పరాక్రమసూచి (న.).

దీరుడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

గుండాబత్తుల

వ్యక్తినామం (తె.).

గుండా- గృ. నా. పూ. వ్య. నా
<గుండయు. వి. చూ. గుండ్రాజు.

చూ. —బత్తుల గృ.నా.ప.

గుండాలు

చూ. గుండా

పరాక్రమసూచి (రా.).

గుండా బహు. కు. ద్వి.వి. గుండాలు:
సం. శ్రీ. ఒక విధమైన గడ్డిదుబ్బు.
సూ. ని. కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు.

గుండావర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.).

గుండా- గృ.నా.పూ. వ్య.నా; గుండ+
అ. వి. చూ. గుండ్రాజు. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. —వర్షుల గృ.నా.ప.

గుండు

చూ. గుండ

శిలాసూచి (తె.న.సా.).

గుండ్రనిరాయి, బోడితల. బ్రాహ్మణు
లలో ఇంటిపేరు. త. కుంటు; క.గుండ,
గుండు; కొలా. గుండెనాయి. డి. ఇ. డి.
1414. “—అతనికులజాలెల్లరు నాగస్య
గోత్రులైరి గుండువారని గృహనామ
ముందెవారికి—” శ్రీరా. చం. 1-22)
“—శ్రీమద్గుండు వంశ పయోవారా
శత—” (వైది; అశ్వా.గ. పు. 141).

గుండెగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

గుండె- గృ. నా. పూ. వ్య. నా.
<గుండయు. వి.చూ. గుండ్రాజు.
చూ. —గోని గృ.నా.ప.

గుండెబోవి

చూ. గుండెబోయిన

వ్యక్తి నామం (శా.).

“వీరిదేమదై కుంటకడన గుండెబోవి
వారి మావిండితోట—” శా. 1158
(తెలం. శా. I; పు. 69; పం. 10-11).

గుండెబోయిన

చూ. గుండెబోవి

వ్యక్తి నామం (తె.ప.).

గుండె— గృ. నా. పూ. : <గుండ.
వి. చూ. గుండ్రాజు.

చూ. —బోయిన గృ.నా.ప.

గుండోజి

వ్యక్తి నామం (తె.).

గుండ— గృ.నా.పూ. వ్య.నా. వి.చూ.
గుండ్రాజు. చూ— ఓజి గృ.నా.ప.

గుండ్ర

అకారసూచి (స.).

<గుండ్రం. అంత్య వర్ణానికి లోపం
రాగా మిగిలిన రూపం. వృక్షవిశేషమని
సూ. వి.

గుండ్రాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

గుండ— గృ. నా. పూ; వ్య. నా.
గుండడు, పేవకుడు. చూ. గుండ.
తెలుగులోకూడ గుండమ్మ, గుండయ్య
వ్యక్తి నామాలు కన్పిస్తున్నాయి. ఆర్యేల

వియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

గుండ్ర

చూ. గుండు

శిలాసూచి (తె.).

గుండు బహు. కు ద్వి.వి.

గుత్త

చూ. గుత్త

సంఘటనసూచి (రా.స.).

ఫలితాన్నిచ్చే భూమి మొదలైనవాటిని
ఆ ఫలితాన్ని అనుభవించడం కోసం
దాని యజమానికి కొంత ధనాన్నిచ్చి
అనుభవించడానికి తెచ్చుకోవడం. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు. క. గుత్తె, గుత్తిగె;
త. కుత్తగె. గ్రామవృత్తుల వారికి
కళ్లంలో ముఝాలుగా యిచ్చే దాన్య
భాగం. మాం. వృ. ప. వర్ణా. అడుగు,
కట్టడి, గుత్త.

గుత్తా

చూ. గుత్త

సంఘటనసూచి (తె.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

గుత్తుల

సమూహసూచి (స.).

గుత్తి బహు. కు ద్వి.వి. పూలు, పండ్లు
పూనలు మొదలైన వాటి సమూహం.
<సం. గుచ్చ-; ప్రా. గుత్తి; క.గుత్తు;
త. కొత్తు.

గుదె

చూ. గుదే

అయుధసూచి (స.).

గద, ముద్గరం. కమ్మవారిలో ఇంటి
పేరు. సం. గదా—; క. గుదిగె.

గుదే

చూ. గుదె

అయుధసూచి (రా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

గుద్దంటి

వృత్తిపరికరసూచి (స.).

గుద్దలి కి బౌవ. 7-గుద్దలి. చెట్టువేళ్ళు
మొదలై నవి పెరిగిచేసాననం, ఉద్దాలం.
సం. కుద్దా—; క. గుద్దలి; తు. గుద్దలి.

గున్నల

జంతుసూచి (తె.).

గున్న బహు. కు ద్వి. వి. పంది,
ఏనుగు మొదలైన వాటి పిల్ల, పొట్టి.
సం. కుణక—; క. గున్న.

గుమ్మడప్ప

వ్యక్తినామం (శా.).

గుమ్మడి- గృ. నా. పూ. వృక్షసూచి.
వి.చూ. గుమ్మడి. “—గుమ్మడప్ప
రాఘవప్ప నాయనింగారు—” శా.1464
టి.యం.పి. II; పు. 1060; నెం. 75).

చూ. —ఆప్ప గృ.నా.ప.

గుమ్మడి

వృక్షసూచి (తె.రా.స.).

గుమ్మడి చెట్టు. కమ్మవారిలోను, చాకలి
కులంలోను ఇంటిపేరు. వృ.నా. Cucur-
bita maxima. సం. కూష్మాండ—;
తు. కుంబుడ; త. కుంపళమ్; మ కుంప
ళమ్. డి.ఇ.డి. 1455. ఈ ఇంటిపేరుగల
చాకలివారు ఈ పండును పేడ్డం చేయ
రనీ, దీనిని తినరని సి. టి. యస్. ఐ.
పేర్కొంది. కాని ఇలాంటి ఆచారం
ఇప్పుడు కన్పించదు.

గుమ్మరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

గుమ్మ- గృ.నా.పూ. ఆర్వేల నియోగి
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

గురప్పగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

గురప్ప- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <గుర
వప్ప. గురవమ్మ, గురవయ్య, గురవా
రెడ్డి మొదలైనవి ఇలాంటి వ్యక్తి
నామాలే. చూ. —గారి గృ.నా.ప.

గురాల

జంతుసూచి (సా.).

గుర్రం బహు. కు ద్వి.వి. వి. చూ.
గుర్రం “—శ్రీమద్గురాలాస్వయమున
బుట్టి—”(దర్శనం.1-64). “—ప్రసిద్ధ
దానాలు ధరంజేయువారు గురాలవారు—”
(పైది, 1-63).

గురికాని

పౌరుషనామం (రా.).

<గుటికాదు. గుటి + కాదు. లక్ష్యం
తప్పకుండా కోట్టేవాడు.

గుర్రపుశాల

స్థలసూచి (స.).

గుర్రము + శాల : గుర్రాలను కట్టే పే
చాచిది.

గుర్రం

చూ. గుర్రాల

జంతుసూచి (తె.రా.స.).

క. కుతిరై; మ. కుతిర; కొ. కుదిర్;
క. కుదిరె, కుదురె, కుదరె; తె. కుదిర,
కుదిరము; గుర్రము; కోలా. గుర్రమ్
డి.ఇ.డి. 1423. కమ్మ, గొల్ల. చెంచు,
పద్మసాలి, మాల కులాలలో ఇంటిపేరు.

గుర్రమోళ్ళు

పౌరుషనామం (తె.).

గుర్రం- గృ. నా. పూ; జంతుసూచి.
వి.చూ. గుర్రం. చూ. -ఓళ్లు గృ.నా.ప.

గుర్రాల

చూ. గుర్రం

జంతుసూచి (తె.రా.స.సా.).

గుర్రం బహు. కు.ద్వి. వి.

గులాం

పౌరుషనామం (తె.).

సా. గులాం; హిం. ఘులాం; క.
గులామ్; తు. గులామె బావిన.
ధాసుడు.

గుల్ల

పౌరుషనామం (కా.).

నత్తగుల్ల, కప్పచిప్ప, జీద్రకంబం;
బోయ. <సం. జీల్లక-. ?<గుళ్ళ. గుడి
బహు. కు. ద్వి.వి.; ?<గుండు బహు.
కు ద్వి.వి. “-గుల్ల నాగప్పనాయుడు-”
కా. 1444 (టి.యం.పి. I. పు. 812;
నెం. 488).

గుళ్ళు

చూ. గుండు

శిలాసూచి (కా.).

?<గుండు బహు. కు ద్వి.వి. ?<గుళ్లు.
గుడి బహు. కు ద్వి.వి. దేవాలయం.
“ప్రితివీరాజ్యంబు సేయు కుఱ్ఱుమడువేట
వాస్తు (గా) గుళ్ళకాడమ్మ శ్రీమెద్ది-”
825 A. D. (ఇ. టి. ఐ. పు. 82,
నెం. 76).

గుళ్ళపనేని

వ్యక్తివామం (స.).

గుళ్ళప- గృ. నా. పూ.; వ్య. నా.
<గుళ్ళప్ప. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

గువ్వల

పక్షిసూచి (తె.రా.స.సా.).

గువ్వ బహు. కు ద్వి. వి. పక్షి,
కపోతం. బోయలలో, ముత్తరాసులలో
ఇంటిపేరు. “-గుడి రాళ్ళను గట్టకున్న
గువ్వల చెన్నా! (చాటుప. పు. 148).

గూ

గూడల

రూ. గూడా

వస్తుసూచి (తె.).

గూడ బహు. కు ద్వి.వి. పూలు పెట్టు కునే బుట్టి, నజ్జ; వానకు తలమీద వేసు కోవడానికి అల్లిన జమ్మగూడ; నీటిని మంచి పోయడానికి వెదురుబద్దలతో చేసిన సాధనం; వైష్ణవులు తిరుమణి పెట్టె మొదలైన వన్నీ పెట్టుకొని చంకకు తగిలించుకునే తాటాకులబుట్టి; త. కూటై, కూటు; మ. కూట; తు. గూడె; క. గూడ, గూడె; గోం. గూల. డి.ఇ.డి. 1564.

గూడా

చూ. గూడల

వస్తుసూచి (స.).

గూడెపు

చూ. గూడె

నివాస స్థలసూచి (తె.).

గూండా

చూ. గుండా

పరాక్రమసూచి (తె.).

గూన

వస్తుసూచి (స.).

వేద్దకుండ్ల. అద్దకం వేయడానికి ఉపయోగించే వేద్దకుండ్లను గూనఅంటారు. పెరిమెంటలో ఒక తెగే సి.టి.యన్.ఐ.

గూని

అంగవై కల్యసూచి (తె.).

< గూను. వీపుమీద వంపు గలవాడు, గూను కలవాడు. క. గూను; త. కూన్; తు. గూను; మ. కూన్. డి.ఇ.డి. 1605

గూబ

రూ. గూబల

వక్షిసూచి (తె.).

ప్రా. మూగ, మూవ; < సం. మూక-; క. గూబె : గుడ్లగూబ.

గూబల

చూ. గూబ

వక్షిసూచి (రా.).

గూబ బహు. కు ద్వి.వి.

గె

గెడ్డ

భూసూచి (స.).

మట్టిపెల్ల, ఏటిఒడ్డు, గెడ్డ అనివాడుక. రూ. గడ్డ. సం. గండ-; క. గడ్డె; త. కట్టి.

గే

గేదెల

జంతుసూచి (స.).

గేదె బహు. కు ద్వి.వి. పర్యా. చూ. బట్టె. బొంతక్ సవరంలో గృహనామ మని సి.టి.యన్.ఐ. I.

గొ

గొట్టాల

వస్తుసూచి (న.).

గొట్టము బహు. కు ద్వి.వి. వెదురు
మొదలై నవావిక్రొవి. క. గొట్ట.

గొట్టి

చూ. గొట్టె

వృక్షసూచి (తె.).

వృక్షవిశేషం. శ.ర. ఒక దినుసుగడ్డ,
నమ్మదుంపచెట్టు.

గొట్టె

చూ. గొట్టి

వృక్షసూచి (తె.).

పెటెటెటి వృక్షం. సూ.వి; శ.ర.

గొడుగు

వృత్తిసూచి (తె.ప.సా.).

చక్రం, ఆకవక్రం. దేవుని ఊరేగింపు
ఉత్సవంలో పల్లకీవెంట గొడుగు పట్టు
కొని నడిచేవారు. రాజుగారికి గొడుగు
పట్టుకొని నిలబడేవారు గనుక వారికిది
గృహనామం అయింది. గొడుగు పట్ట
డనే పీరివృత్తి. క. కోడె; త. కుడై;
మ. కుట. డి.ఇ.డి. 1388. “—గొడుగు
మోగాయ—” (పల్నా. పు. 88; పం.
82). గొడుగు భూమావాయుడు 1528
ప్రాంతంలోవాడు. ఇతడు శ్రీకృష్ణదేవ
రాయలకు స్వేతచక్రంవద్దే ఉద్యోగి.
భూమి పల్లవి ఏకలోక సర్వభూవంశగా
యిచ్చి పేరొందాడు.

గొడ్డటి

చూ. గొడ్డళ్ళ

వృత్తిపరికరసూచి (సా.).

గొడ్డలికి బెప. చెట్టు నరికే సాధనం.
గొడ్డలి. నం. కుతార—; క. కొడలి; తు.
కొడరి, కుడరి; మ. కోటలి; కోలా.
గొల్లి. డి.ఇ.డి.యస్. 1702. “గొడ్డటి
వారును గోవిందువారు—” (పల్నా. పు.
530; పం. 193).

గొడ్డళ్ళ

చూ. గొడ్డటి

వృత్తిపరికరసూచి (తె.).

గొడ్డలి బహు. కు. ద్వి.వి.

గొడ్ల

జంతుసూచి (రా.న.).

గొడ్డు బహు. కు ద్వి.వి. పశువు.
ఆవు, ఎడ్డు మొదలై నవి.

గొండ్లాళ్ళ

వృత్త్యసూచి (న.).

గొండ్లి - గృ.నా.పూ; అట, నాట్యం.
నాట్యంచేసే వారని అర్థం. —ఆళ్ళ
<వాళ్ళ <వాళ్ళు + అ. వారు బహు.

గొంతి

వ్యక్తిసూచి (న.).

కుంతి, పాండురాజు పెద్దభార్య. నం.
కుంతి—; క. కొంతి <గొంతెను.
గొంతి + అను : గ్రామదేవత.

గొంది

స్థలసూచి (న.).

కొండ యొక్క చిన్నమరుగు చోటు;
మూల, చిన్న నందు.

గొరి

పౌరుషనామం (న.).

: < గొరిజ : దేరా.

: < గొర్జ : కాలితోవ.

గొర్రె

జంతుసూచి (రా.న.).

గొర్రె, గొట్టియ. కాపులలో ఇంటి పేరు.
త. కొఱి; మ. కొఱి; క. తుఱి; తె.
గొఱ్ఱ. డి.ఇ.డి. 1799

గొర్రెజూచ్చు

జంతుసంబంధసూచి (తె.న.).

గొర్రె- గృ.నా.పూ; వి.చూ. గొర్రె.
గొర్రె వెంట్రుకలు. గొర్రె జూచ్చుతో
వ్యాపారం చేయడమో, వాటిని ఎగుమతి
చేయడమో చేసేవారు.

గొర్రెల

తూ. గొర్ల

జంతుసూచి (రా.న.).

గొర్రె బహు. తు. ద్వి. వి. చూ,
గొర్రె. కమ్మ, కాపు, గొర్ల కులాలలో
ఇంటి పేరు.

గొర్ల

చూ. గొర్రెల

జంతుసూచి (న.).

గొలుసు

చూ. గొలుసుల

పౌరుషనామం (తె.న.).

మెడలో వేసుకునే హారం; ఏనుగు
మొదలైనవాటి కాళ్ళకు కట్టే సంతెళ్ళు;
శిశ్నాన్ని చేతికివేసే సంతెల. క. గొలుసు;
త. గొలుసు; తు. గొలుసు. డి. ఇ. డి.
1755.

గొలుసుల

చూ. గొలుసు

పౌరుషనామం (తె.).

గొలుసు బహు. కు ద్వి. వి.

గొల్ల

చూ. గొల్లొళ్ళు

కులసూచి (తె.రా.శా.న.).

పశువులను మేపి పాలు, నెయ్యి
అమ్మి జీవించే జాతి. ప్రా- గోలూ;
సం. గోపాల-: క. గొల్ల. “—ఇందుల
గొల్లభీమయ భోయుని కొడుకు—”
1078 A.D. (ఇ. టి. ఐ. పు. 130;
పం. 7). “—కంటికి ఇందుల గొల్ల
భీమయ భోయుని—” పైడి; పు. 163;
పం. 8). తెలుగువారిలో ఎక్కువగా
గ్రామాల్లో నివసించే కులం యిదేనని
స్తూవర్డ్ అంటారు. కృష్ణుడు వీరి మూల
పురుషుడని చెప్పుకుంటాడు. గొల్లవాళ్ళు
పేరుమీదగనే గోల్కొండవీరబడిందట.
ఈరు గొల్లలు, కాదు గొల్లలని రెండు
రకాలు. పి.టి.యస్.ఐ. II. 284.

గొల్లొళ్ళ

చూ. గొల్ల

జలసూచి (తె.రా.).

< గొలవాళ్లు. గొల్లవాడుకు బహువచన
రూపం.

గో

గోకరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

గోక- గృ.నా.పూ. ? < గొంక- కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.వ.

గోగిన

చూ. గోగినేవి

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

గోగినేడి

చూ. గోగినేవి

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

గోగినేని

చూ. గోగిన, గోగినేడి

వ్యక్తినామం (స.).

గోగి- గృ.నా.పూ. వ్యనా. < గోగు
లమ్మ. గోగులు + అమ్మ, ఒకానొక
దేవత. సూ.వి. “—దక్షవాటిక పశ్చిమ
ద్వార భూమి, బ్రతి వసించునుసర్వాంగ

రమ్మయగుచు ——కోమలార్ధేందుధను

కొమ్మ గోగులమ్మ. (భీమ. 1-98.).

అని పేర్కొనడంవలన ఈ గోగులమ్మ
పాఠ్యతీర్తేనని తెలుస్తుంది. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

గోగిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

గోగి- గృ.నా.పూ. పు. నా. వి. చూ.

గోగినేవి. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.వ.

గోగుల

వృక్షసూచి (రా.).

వ. పు. నా. Hibiscus Cannab nis.

గోగు బహు. కు ద్వి. వి. క. గోగి.

గోంగూల

వ్యక్తినామం (కా.).

శ్రీ దేవతాసూచి ? < గోగులమ్మ.

గ్రామదేవత. వి.చూ. గోగినేవి.

“—గోంగూల పోచినాయుండు—”

కా. 1219. (టి. యం. పి. 11; పు. 802;
నెం. 497).

గోడ

చూ. గోడల

గృహసంబంధసూచి (తె.).

సం. కుడ్యమ్; క. గోడె.

గోడల

చూ. గోడ

గృహసంబంధసూచి (తె.).

గోద. బహు. కు ద్వి. వి.

గోదే

జంతుసూచి (సా.).

1: గోదా. గుఱ్ఱం. < హిం. మోడా; సం. మోట. “—అద్భుత పడుదాత గోదేకుల పూజ్యనకిచ్చు—” (సత్యభా. పు. 2; సం. 3). “—రాయుడగు శ్రీ గోదే జగ్గరాయుడలరు—” (పైది; పు. 3; సం. 14).

గోదా

వ్యక్తినామం (స.).

దేవతాసూచి. 1. గోదావరి; 2. గోదా దేవి. కూడికొడుత నాచ్చియార్. ఈమె వైష్ణవులు పూజించే దేవత.

గోన

జంతుసూచి (కా.).

జంతుసూచి. గో నమూహం.

1: గూ. కోన. “—శ్రీ గోనవంశ మహనీయ—” కా. 1181 (తెలం. కా. I; పు. 54; సం. 25-26)

“—శ్రీ గోనకుల దుగ్ధాబిజాత—” (పైది; పు. 57; సం. 5).

గోనె

నస్తుసూచి (తె.న.).

రావ్యం మొదలైనవి వింపడానికి జనప నారతో చేసిన నంది. ప్రా. గోణె; సం. గోణి. త. కోణి. హరిజనులలో

ఇంటిపేరు.

గోనెవారి

పౌరుషనామం (తె.).

గోనెవారుకు జౌప. గోనెలు తయారు చేసేవారో అమ్మేవారో కావచ్చు.

గోనె- గృ. నా. పూ; వి.చూ. గోనె. చూ. -వారి గృ.నా.ప.

గోపనగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

గోపన- గృ. నా. పూ. గోపన్న. గోపు + అన్న. గోపు- గోపుడు, గొల్ల వాడు. -అన-వి.చూ. -అన్న.గృ.నా.ప. చూ. -గోని గృ.నా.ప.

గోపనబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

గోపన- గృ.నా.పూ; పు. నా. వి.చూ. గోపనగోని. చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

గోపరాజు

వ్యక్తినామం (తె.రా.వ.సా.).

గోప- గృ.నా.పూ; పు.నా. కులసూచి: < గోపుడు; గొల్ల వాడు. “—గ్రహణ వేళ గోపరాజు రామన గోరికొండ ప్రభువుచేత—” (ఆం.గ్రా.పు.17).

“—గోపరాజాన్వయోమాత్యోరా మాత్యో—” (చాటుప. పు. 32).

గోపాజోస్యుల

వ్యక్తినామం (స.).

గోపా- గృ.నా.పూ; వ్య.నా.వి.చూ.
గోవనగోపి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -జోస్యుల గృ.నా.ప.

గోపాలభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

గోపాల- గృ.నా.పూ. పు.నా. <సం.
గోపాల- గోపాలుడు, కృష్ణుడు. గోవు
లను కాచేవాడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

గోపాలం

వ్యక్తినామం (స.).

దేవతాసూచి. వి.చూ. గోపాలభట్ల.

గోపావర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.).

గోపా- గృ. నా. పూ; పు. నా.
<గోపాల. వి.చూ. గోపాలభట్ల.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

గోపి

వ్యక్తినామం (స.).

<సం. గోప, గోప.

గోపిదేవి

వ్యక్తినామం (స.).

గోపి- గృ.నా.పూ; సం. గొల్లది.
వి చూ. గోపి. చూ. దేవి గృ.నా.ప.

గోపిన

చూ. గోపినీడి

వ్యక్తినామం (స.).

< గోపినేవి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

గోపిసిడి

చూ. గోపిన

వ్యక్తినామం (రా.).

గోపి- గృ నా. పూ; వి. చూ. గోపి.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -సిడి గృ.నా.ప.

గోపిసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.న.).

గోపి- గృ.నా.పూ; పు. నా. దేవతా
సూచి. వి.చూ. గోపి
చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

గోపీనాథ

చూ. గోపీనాథం, గోపీనాథుని

వ్యక్తినామం (స.).

గోపి- గృ.నా.పూ. పు. నా. దేవతా
సూచి. వి.చూ. గోపి. గోపికలకునాడుడు.
కృష్ణుడు. చూ. -నాథ గృ.నా.ప.

గోపీనాథం

చూ. గోపీనాథ

వ్యక్తినామం (తె.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

గోపీరాధుని

చూ. గోపీనాథ

వ్యక్తినామం (స.).

గోపు

పౌరుషనామం (తె.స.).

ఆకాశం. తెలగలలో ఇంటిపేరు.

గోమావగులు

వ్యక్తినామం (తె.).

గోమా - గృ. నా. పూ. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వరుల గృ. నా. ప.

గోరంట

వ్యక్తినామం (తె.).

<గోరంట, ఒకజాతిచెట్టు. దీని ఆకు మూరి త్రీలు చేతులకు, కాళ్ళకు పెట్టు కొని రాగవర్ణం వచ్చేలా చేస్తారు.

సం కురంటక-; త. కోరంటమ్; క. గోరంటి; మ. కుటింటి. డి. ఇ. డి. 1633. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

గోలి

జంతుసూచి (రా.స.).

ఉడుము. సాలీలలో ఇంటిపేరు.

<గోలి : కూరాకు. సి.టి.ఎస్.ఇ.

గోళ

పౌరుషనామం (రా.స.సా.).

గోరు బహు. కు ద్వి.వి. కాపులలో, మూడవులలో ఇంటిపేరు. ప్రా. ఘోరు; సం. ఖర-; క. ఉగిర్. “-లయ గల గోళ్ళ చిన్న తిమ్మతమాభవ-” చాటు ప. పు. 128).

గోవర్ధన

వ్యక్తినామం (తె.స.).

<సం. గోవర్ధన- : గోవులను వృద్ధి నొందించేవాడు. ?<గోవర్ధనము. ఒకానొక పర్యవేక్షణ.

గోవిందం

వ్యక్తినామం (తె.).

<గోవిందమ్మ. గోవిందు + అమ్మ. వి.చూ. గోవిందు.

గోవిందరాజుల

వ్యక్తినామం (స.).

గోవింద - గృ. నా. పూ. దేవతా సూచి. <సం. గోవింద- గోవిందుడు. శ్రీకృష్ణుడు. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు. చూ. -రాజుల గృ.నా.ప.

గోవిందవరుల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

గోవింద - గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి. వి.చూ. గోవిందరాజుల. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. చూ. -వరుల గృ.నా.ప.

గోవిందు

వ్యక్తినామం (తె.స.).

<సం. గోవింద- పూ. నా; దేవతా సూచి. శ్రీకృష్ణుడు.

గోవుల

జంతుసూచి (స.).

గోవు బహు. కు. ద్వి. వి. పర్వా. చూ. ఆవుల.

గోసగి

జాతిసూచి (కా.).

<ప్రా. ఘోసగ- <సం. ఘోషక-

కడజాతివాడు, మాదిగ కులస్తుడు.

“—శ్రీమతుగోసగి ఈశ్వరదేవండు—”

(తెలం. కా. I; పు. 94; పం. 2-3).

గౌ

గౌండ్ల

చూ. గౌని, గౌండి

కులసూచి (తె.రా.).

< గౌడుల. గౌడు బహు. కు ద్వి. వి.

పారాయమ్మవాడని సూ. ని; కల్లగీచు

వాడని క.ర. కాపువారికి ఇదిపట్టపు పేరు.

గౌడ అనేది కన్నడ వ్యవసాయ

కుటుంబం. గౌడ అనే ద్రావిడ పదానికి

పర్వతం అని అర్థం. ఆపు అని అర్థం

ఇచ్చే సంస్కృత పదం ‘గో’ నుండి

వచ్చిందని కొందరంటారు. బంగార,

మలారి, పాలు, హెమ్మన పీరికులంలోని

ఇంటిపేర్లు. సి. టి. యస్. ఐ. II.269.

రాయలసీమ, తెలంగాణాలలో ఈకుల

నామం గృహనామంగా కనిపిస్తుంది.

గౌతరాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

గౌత- గృ. నా. పూ; శ్రీ. నా. దేవతా

సూచి. దుర్గాదేవి. < గౌతమి : ద్రోణుని

భార్య, గౌతమీనది. ఆర్యేల నియోగి

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

గౌని

చూ. గౌడ్ల

కులసూచి (రా.).

గ్రామ దేవతలకు బలివ్వడానికి మేక

పోతులను సరఫరా చేసేవానికిచ్చే

మాన్యాన్ని ‘గౌనిమాన్యం’ అని రాయల

సీమలో అంటారు.

గౌర

చూ. గవుర

వృత్తిసూచి (తె.స.).

గౌరరాజు

చూ. గవరరాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

గౌర- గృ. నా. పూ; శ్రీ. నా. దేవతా

సూచి. < గౌరి : పార్వతి. వి. చూ.

గౌరిసెట్టి. ? < గౌర : వర్తకుడు.

చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

గౌరా

చూ. గవుర

వృత్తిసూచి. (స.).

గౌరావర్పుల

వ్యక్తి నామం (స.).

గౌరా గృ. నా. పూ; < గౌర. వి. చూ.

గౌరాజు. ఆర్యేలనియోగి బ్రాహ్మణు

లలో ఇంటిపేరు. చూ. —వర్పుల వ్య.నా.ప.

గౌరిసెట్టి

వ్యక్తి నామం .

గౌరి-గృ. నా. పూ; ప్రి. నా. దేవతా
సూచి. పార్వతి. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

గౌరీదేవి

వ్యక్తి నామం (తె.).

గౌరీ-గృ. నా. పూ; ప్రి. దేవతాసూచి.

<గౌరి. వి.చూ. గౌరిసెట్టి.

చూ. -దేవి గృ. నా. ప.

గౌరీదేవి

వ్యక్తి నామం (రా.న.).

గౌరి-గృ.నా.పూ; వి. చూ. గౌరిసెట్టి.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

గ్ర

గ్రంథం

చూ. గ్రంథి.

పౌరుషనామం (పా.).

<గ్రంథము. కావ్యం, ధనం, మున్నె
రెండక్షరాల శోకం. శబ్ద. గ్రంథ రచన
చేసేవారు లేక గ్రంథ పఠనం చేసి
విన్నించేవారు. “శ్రీహరిశ్చంద్ర మహా
రాజ వారివగరి గ్రంథంసుబ్బయ్య--”
(ద్రాప. Tel.M. పు. 535-38)

గ్రంథి

చూ. గ్రంథం

పౌరుషనామం (న.).

గ్రంథాలు కంపాడు, కంకి, గనుపు.

ముది.

గ్రంథే

పౌరుషనామం (రా.న.).

1 <గ్రంథం; 1 <గ్రంథే <నం.

గ్రంథి- ద్వారబందం లోనగువాని నిలు
వుల యందు బిగకొట్టిన చీలలకు
తగిలించు తలుపుల యందలి యినుప
పట్టె. శ.ర. తలుపు అడ్డుగడియ.

ఘ

ఘట్ట

స్థలసూచి (శా.).

<ఘట్టము. సుంకం పుచ్చుకొనేచోటు.

నది మొదలైనవాని రేవు. 1 <ఘట్టి.

వరహ. “--ఘట్టరామదాసుపంతులు--”

టి.యం.పి. I; పు. 671; నెం. 19).

“--ఘట్ట గోపాలక్రిష్ణ పంతులు--”

పైది; పు. 672; నెం. 27).

ఘట్టమునేని

వ్యక్తి నామం (న.).

ఘట్టమ-గృ. నా. పూ. 1 <ఘట్టము.

సుంకము తీసుకొనేచోటు. కమ్మవారిలో

ఇంటిపేరు. 1 <నదీఘట్టం.

చూ. -నేని గృ. నా. ప.

ఘట్టమురాజు

వ్యక్తి నామం (రా.).

ఘట్టమ-గృ.నా.పూ. వి. చూ. ఘట్టచు

నేని చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

ఘట్టు

పౌరుషనామం. (పా.).

1 <గట్టు “కరమును రాజించు ఘట్టు

పంశమున—” (యాజ్ఞ. పు. 6).

“—సారస్వత విఖ్యాత ఘట్టు పీఠ
సత్పుత్ర—” (పైది. ఆశ్వా.గ.).

ఘట్రాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

ఘట్టు— గృ. నా. పూ. < ఘట్ట. చూ.
ఘట్టమరాజు. నియోగులలో ఇంటి పేరు.
చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

ఘంట

చూ. గంట

వాద్యవిశేషం (సా.).

“భారద్వాజగోత్రరామచైత్రోదయంబు
ఘంట నాగధీమణికి—” (ప్రబోధ.
1-24). “—మల్లన కవికులోత్తమిని
ఘంటనాగధీమణి కూర్చినందమని—”
(వరాహ. 1-31).

ఘంటా

చూ. ఘంట

వాద్యవిశేషం (రా.).

ఘనం

సంగీతసూచి (సా.).

సంగీత కాత్ర పరిభాష. ‘తానమునకు
మరియొకపేరు. మనోధర్మ సంగీత
భాగమునకు చేరినది. రాగ స్వరూపము.
ఒకరకమగు లయతో పాడబడును.
తాళములేదు. ఘనం కృష్ణయ్యర్, ఘనం
శీనయ్య మొదలైనవారు తానము పాడు
టలో అఖండులు కొబ్బటి వారికిది ఇంటి

పేరయింది. (గాన; పు. 163).

ఘను

ఘుర్గా

వృత్తిసూచి (స.).

< నేపాతీ. మూఖ. కావలాకాయదం

ఘో

ఘోరకవి

పౌరుషనామం (స.).

కవిత్వసూచి. భయంకరమైన కవి..
ఆర్యేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.
కవిత్వం చెప్పడంలో ప్రసిద్ధిచెందినవారు.

చ

చక్క

చూ. చక్క

పౌరుషనామం (స.).

< చక్క. బుజువు, తిన్నవి, సుందరం.

చక్కా

చూ. చక్క

పౌరుషనామం (స.).

యాదవులలో ఇంటిపేరు.

చక్రపాణి

వ్యక్తి నామం (తె.).

< సం. చక్రపాణి. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు.

చక్రవర్తుల

పౌరుషనామం (తె.)

<చక్రవర్తులు + అ. <చక్రవర్తి,
సార్వభౌముడు, రాజు. నముద్రవ్యంత
మైన భూమండలానికి అధిపతి.

<సం. శాస్త్ర-. ఆర్యేణియోగి బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.వ.

చక్రాల

వస్తుసూచి (తె.న.).

చక్రం బహు. కు ద్వి. వి. సం.
ఆయుధం, బండికల్లు, దండు, రాష్ట్రం,
గానుగ, గుండ్రనిది. బ్రాహ్మణులలో
గృహనామం.

చక్రూతి

శిలాసూచి (స.).

చక్రాయకి ఔవ. చాపరాయి. <చక్ర+
రాయి. చక్ర- భూమగ్నశిల, కొండ,
రాయి.

చక్రీ

వ్యక్తినామం (తె.).

<సం. చక్రీ. చక్రంగలవాడు.
సుదర్శన చక్రం ధరించేవాడు. విష్ణువు.

చండి

వ్యక్తినామం (సా.).

దేవతాసూచి, పార్వతి. కోపంగల
ఆదది. మిక్కిలి ప్రేమగలది. సం.
చండిక చండి; త.చండి. “--సంబు
వుల్ వచ్చెడి చండివెంకాయ--” (పల్నా.
పు. 88 సం. 63).

చట్టి

చూ. చట్టు.

?చట్టు+ఇ. సంబంధసూచి (స.).

?<చట్టి. నోరు వెడల్పుగా వుండే
చిన్న మట్టిపాత్ర, అటిక. క. చట్టి;
త. చట్టి; మ. చట్టి; తు. చట్టి.

చంద్ర

వృక్షసూచి (రా.స.).

బదిరవృక్షం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చట్టు

చూ చట్టి

సంబంధసూచి (స.).

?<సం. చాత్ర : శిష్యుడు.

చంద్రభట్ల

చూ. చంద్రభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

చంద్ర- గృ. నా. పూ. ?<చంద్ర.
వృక్షసూచి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ. నా. వ.

చక్ర్రాజు

వ్యక్తినామం (స.).

?చక్ర్రాజు.

చక్ర- గృ. నా. పూ. <ప్రా. చక్ర-

చంద్రభట్ల

చూ. చంద్రభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

చతుర్వేది

చూ. చతుర్వేది

పౌరుషనామం (కా.).

'--చతురుదేదులవారి స్వస్థానం--'
(పల్నా. పు. 249; పం. 818)

చతుర్వేది

చూ. చతుర్వేది. చతురుదేదుల

పౌరుషనామం (తె.).

నాలుగు వేదాలను అభ్యసించినవాడు.

చతుర్వేదులు

చూ. చతుర్వేది

పౌరుషనామం (స.).

చతుర్వేది బ్రాహ్మ. కు ప్తి. వి.

చత్రఘాట

స్థలిసూచి (తె.).

<చతుర్ ఘాట : నాలుగోడ్లకూడలి.

చద

కీటకసూచి (తె.).

<చెద. పుట్టపెట్టేపేను. white ants
సం. శిథిలీ-; ర. చిదఁ.

చదల

పంచభూతసూచి (తె.స.).

చదలు+అ : ఆకాశం.

చదుపు

పౌరుషనామం (కా.).

<చవియు : నలగగొట్టు, చంపు.

నొట్టు. '---చదువు నారాయణరెడ్డి---'
టి.యం.పి. పు. 595; నెం 221).

చంద్రమౌని

వ్యక్తినామం (తె.).

చంద-గృ.నా.పూ <చంద్ర. వి.చూ.

చంద్రభట్ల. చూ. --చంద్ర గృ.నా.ప.

చందరాజు

చూ. చందరాజు

వ్యక్తినామం (తె.స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చందు

వ్యక్తినామం (స.).

ప్రా.చంద- <సం.చంద్ర- చంద్రుడ.

క. చందు

చంద్రభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

చంద్ర-గృ.నా.పూ. <సం. చంద్ర-

చంద్ర- బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. --భట్ల గృ.నా.ప.

చంద్రరాజు

చూ. చందరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

చంద్ర-గృ.నా.పూ. వి. చూ. చంద్ర

భట్ల, ఆర్యేలనియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. --రాజు గృ.నా.ప.

చన్నమల్ల

వ్యక్తినామం (సా.).

<చన్నమల్లు, వ్య.నా; చన్న- <క.
చన్న : అందమైన, శుభం. -మల్లు
<మల్లికార్జున, “—అతి పవిత్ర చ్చత్ర
సాల చన్నమల్లాన్వయోధ్యాన—”(సత్య.
కృ. పు. 4; పం. 3).

చప్పిడి

అపయవలోపసూచి (తె.రా.స.).

లోపలకు అణిగిపోయినట్టిది. చప్పిడి
ముక్కు. ? <చప్ప: ఉప్పు, పులుసు,
కారం మొదలైనవి లేని పదార్థం. జోగి
వారిలో ఇంటిపేరు.

చలమలసెట్టి

రూ. చెలమలసెట్టి (స.).

చలమల-గృ. నా. పూ. <చలమల్లు
<చన్నమల్లు. చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

చలవాది

పౌరుషనామం (రా.స.).

చావు సమాచారం చెప్పేవాడు.

చలసాని

వ్యక్తినామం (తె.స.).

చల- గృ. నా. పూ; త్రీ. నా; సం.
దేవతాసూచి. వి. చూ. చలసెట్టి. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

చలసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

చల- గృ. నా. పూ; త్రీ నా. దేవతా

సూచి.లక్ష్మి. చూ. -సెట్టి గృ. నా. ప.

చలిచీమల

కీటకసూచి (రా.).

చలిచీమ బహు. కు ద్వి.వి. చలి+చీమ.
చెమ్మనేలలో వుండేచీమ. ఒక విధమైన
నల్లచీమ. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
కోలా. నల్లిచీమ; తె.చలిచీమ. డి.ఇ.డి.
యస్. 366.

చలినేడి

వ్యక్తినామం (స.).

చలి- గృ. నా. పూ ?

చూ. -నేడి గృ.నా.ప.

చలివేంద

పౌరుషనామం (స.).

చలి+వంద్రి: చల్లగా వుండడానికి వేసిన
పందిరి.

చలుచలుమల

అస్పష్టనామబంధం (శా.).

“—చలుచలమల జయరామరెడ్డి—”

శా. 1712 (టి. యం. పి. పు. 653;
నెం. 886).

చల్ల

రూ. చల్లా

అహారవార్ధసూచి (తె.శా.స.సా.).

చల్ల, మజ్జిగ. దేవాంగులలో, హరిజను
లలో ఇంటిపేరు. ‘—చల్లతిమ్మారెడ్డి—’
శా. 1573 (టి.యం.పి. II; పు. 1089;
నెం. 319). “—చల్లవంశాంబుది

చంద్రుడై--" (వి. పే. వి. Tel. M. పు. 255). "కవిగృహనామము చల్ల వారు. కవిపేరుసూరయ--" (పైడి; పు. 255).

చల్లకూటి

ఆహారపదార్థసూచి (న.).

చల్లకూడుకు ఔష. మణ్ణిగతో కలిసిన అన్నం. కాపులలో ఇంటిపేరు.

చల్లగాలి

విరుదనామం (తె.రా.న.).

చల్లగావీస్తున్న గాలి. చల్లగాలి లాంటి చక్కని గానం విప్పించి నందువల్ల ఈ ఇంటిపేరు వచ్చింది. వి.చూ. సాహిత్యం లో ఇంటిపేరు. కాపులలో, రెడ్లలో ఇంటిపేరు.

చల్లంరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

చల్లం- గృ.నా.పూ; <చల్లమ. ఆర్యేల వియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

చల్లా

చూ. చల్ల

ఆహారపదార్థసూచి (రా.న.).

కాపులలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చల్లాప్రగడ

వ్యక్తినామం (న.).

చల్లా- గృ. నా. పూ; వి. చూ. చల్లా.

ఆర్యేలవియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు. చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

చల్లావర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.).

చల్లా- గృ. నా. పూ; వి. చూ. చల్లా ప్రగడ. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వర్షుల గృ.నా.ప.

చసినని

<చసినేని

వ్యక్తినామం (శా.).

"--చసినని వాణిలనాయుడు--" శా. 1449 (టి.యం.పి. పు.27; నెం.181).

చాకిలి

చూ. చాకి

కులసూచి (తె.రా.న.సా.).

చాకల+ఇ : చాకలవాడు. "నరి మూడుదేలతో చాకలిచందు--" (పల్నా. పు. 316; పం. 245). ఇది ప్రతివల్లె లోనూ సాధారణంగా కన్పించే కులం. ఈ ఇంటిపేరు ఈ కులంలోనే ఉంది. చాకలి అని తెలంగాణా, రాయలసీమ, నర్సారూ జిల్లాలోను, సాహిత్యంలోనూ కన్పిస్తుంది. చాకిఅని శాసనాలలో గృహ నామం ఉంది. ఇదే అర్థాన్నిచ్చే రజకం అనేపదం గృహనామంగా శాసనాలలో పేర్కొబడింది. 'చాకు' అంటే ఉత కడం, కుత్రంచేయడం అని అర్థం. ఈ పదంనుండే చాకలి వచ్చింది. వీరు గృహ

చాకలి; బాన చాకలి అని రెండు రకాలు. బిట్టలు ఉత్తికేటప్పడు బాన ఉపయోగిస్తారుగనుక బాన చాకలి. అద్దకం వేసేవారు గూన చాకలి. వీరిలో వీమల అనే ఇంటిపేరు ఎక్కువగా కన్పిస్తుంది. గుమ్మడి ఇంటిపేరు గల చాకలి వారు గుమ్మడికాయ తినరు మల్లెలవారు ఆ పూలు పెట్టుకోరు. ఉల్లంగుల, కాకు మాను, నీలం మొదలైనవి వీరి కులంలోని ఇంటిపేర్లు. సి.టి.యస్.ఐ VII. 197.

చాకలివోయిన

వ్యక్తి నామం (తె.).

చాకలి- గృ. నా. పూ; వృత్తి సూచి. వి.చూ.చాకలి. చూ.-వోయిన గృ.నా.ప.

చాకి

చూ. చాకలి

కులసూచి (శా.).

“--చాకి చెన్నమనాయుడు--” శక. 1439 (టి.యం.పి. పు. 4; నెం. 62 .

చాగ

చూ. చాగం

పౌరుషనామం(తె.).

చాగం

చూ. చాగ

పౌరుషనామం (న.).

దానం, ఈవి. ప్రా. చాగో-; నం. త్యాగ-; క. చాగ,

చాగం రెడ్డి

వ్యక్తి నామం (న.).

చాగం- గృ.నా.పూ. <ప్రా. చాగ- <నం. త్యాగ-.

చూ. -రెడ్డి గృ. నా. ప.

చాగి

చూ. చాగం

పౌరుషనామం (శా.).

<నం. త్యాగిన్. చాగము+ఇ. చాగ కాదు, త్యాగశీలుడు, “--సూర్య వంశంబునేంటి చాగివెంకన కొడుకు--” 1088 A. D (ఇ. టి. ఐ. పు. 142; నెం. 161). “--చాగి పోతరాజు--” (యస్. ఐ. ఐ. VI. పం.2. నెం.94).

చాటల

వస్తుసూచి (తె. న.).

చాటబహు. కు. ద్వి.వి. <చేట. చెరిగే సాధనం.

చామ్రతు

పుష్పసూచి (రా.).

<నం. సేమంతీ-; చేమంతిపూవు. చేమంతి బహు. కు. ద్వి.వి. పృ. నా; Chrysanthimum indicum చేమంతి పూవు. నం. సేమంతి.

చామబోయ్య

వ్యక్తి నామం (శా.).

చామ-గృ.నా.పూ. ఎర్రసూచి. <ప్రా. సామా- <నం. త్యామా. “--లోహపు

దివియ యొక్కణ్ణి కింగిలారమన చామ
బోలు వెంటియయు—” 1055 A.D.
(ఇ. టి. ఐ. పు. 107; నెం. 207
పం. 7-8).

చామల

ధన్యసూచి (రా.).

చామ బహు. కు ద్వి. వి. <ప్రా.
సా. - <నం. శ్యామాక.; త. సామై.

చాయనేడి

వ్యక్తినామం (న.).

చాయ- గృ. నా. పూ; త్రీ. నా.
<చాయదేవి. సూర్యుని భార్య.
చూ. -నేడి గృ.నా.ప.

చారనేని

వ్యక్తినామం (న.).

చార- గృ. నా. పూ. <చారకుడు.
నేనలు మొదలైనవాటిని నడిపేవాడు,
నాయకుడు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

చారెడ్డి

వ్యక్తినామం (న.).

చా- గృ.నా.పూ. <చామి <చామ +
ఇ. వి చూ. చామబోయు.
చూ. -రెడ్డి గృ. నా. ప.

చిక్కం

చూ. చిక్కాల

వస్తుసూచి (న.).

<చిక్కము ; ఉట్టి. పశువుల మూతికి

తగిలించడానికి తీగలు, లతలు మొద
లైనవాటితో అల్లిన చిన్నబుట్ట. పం.
శిశ్యమ్; క. చిక్క; త. చిక్కమ్.

చిక్కరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

చిక్క- గృ.నా.పూ. <క. చిక్క-
చిన్న, అందమైన. ఆర్యేల వియోగులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

చిక్కాల

చూ. చిక్కం

వస్తుసూచి (న.).

చిక్కిన

<చిక్కినేని

వ్యక్తినామం (న.).

చిక్కి- గృ. నా. పూ; పు. నా.
<చిక్కియ. చూ. -న గృ. నా. ప.

చిగరాకుల

వృక్షపంబంధసూచి (రా.).

<చిగురాకుల. చిగురాకు బహు. కు
ద్వి. వి. చిగురు + అకు. లేత అకు.
పల్లవమా. కాపులలో ఇంటిపేరు.

చిగురింత

వృక్షసూచి (తె.).

<చిగురించు : తృణవిశేషం. వాడిగా
ఉండే అకులుకలిగి శీఘ్రంగా పెరిగేగడ్డి.

చింగినాద

ఫారుషనామం (తె.).

<సింగినాదం <శృంగనాదం. స్వాతం
త్రానికిపూర్వం మనం జీలకర్రను దిగు
మతి చేసుకునే వారమట. నావనుండి
జీలకర్రను దింపి అన్నిగ్రామాలకు సర
ఫరా చెయ్యడం కోసం శృంగనాదం
(కొమ్ముబూర) చేసేవారట. శృంగ
నాదం చేసారుగనుక జీలకర్ర వచ్చిందని
అర్థం. క్రమంగా ఈ శృంగనాదమే
సింగినాదంగా మారిందని నాజర్ గారు
చెప్పారు. సింగినాదం జీలకర్ర. సా.

చిటి

చూ. చిటి

పరిమాణసూచి (స.).

చిట్ట

పౌరుషనామం (శా.).

చైత్రమాసం. తెలుగుసంవత్సరంలో
మొదటిమాసం. <ప్రా. చిట్టా— < సం.
చైత్ర— “—చిట్ట కొమ్మునబోయుని
కొడ్కు—” (యస్. ఐ. ఐ. IV. పు.
213; పం, 2; నెం. 685).

చిట్టాప్రగడ

వ్యక్తి నామం (స.).

చిట్టా— గృ. నా. పూ; జమాబర్చుల
పుస్తకం. లేక చిట్ట. హిం. చిట్టా; ప్రా.
చిట్ట; పం. చిత్ర. ఆర్యేల నియోగి
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —ప్రగడ గృ. నా. ప.

చిట్టావర్షు

వ్యక్తి నామం (తె.).

చిట్టా— గృ. నా. పూ; వి. చూ. చిట్టా
ప్రగడ. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —వర్షుల గృ. నా. ప.

చిట్టి

చూ. చిటి

పరిమాణసూచి (తె.).

క. చిటి, చిటు; త. చిట్టు : చిన్న,
చిన్నది.

చిట్టిసీడు

చూ. చిట్టినేని

వ్యక్తి నామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చిట్టినేని

చూ. చిట్టిసీడు, చిత్తేని

వ్యక్తి నామం (రా. స.).

చిట్టి— గృ. నా. పూ; వ్య. నా.
<చిట్టయ, చిట్టమ్మ. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు.

చూ. —నేని గృ. నా. ప.

చిట్టిపెద్ది

వ్యక్తి నామం (స.).

చిట్టి— గృ. నా. పూ; వి. చూ. చిట్టినేని.
ఆరామద్రావిడులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —పెద్ది గృ. నా. ప.

చిట్టిబోయిన

వ్యక్తి నామం (స.).

చిట్టి— గృ. నా. పూ; వి. చూ. చిట్టి.

చూ. —బోయిన గృ. నా. ప.

చిట్టిమూల

తెగసూచి (తె.).

చిన్నమూల.

చిట్టేని

చూ. చిట్టినేని.

వ్యక్తినామం (న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చిడిపోతు

జంతుసూచి (న.).

చిడి- గృ.నా.పూ; <చిడిపి: చిన్న, అల్పం, చిన్నపోతు.

చిత్తజల్లు

వీరుదనామం (న.).

చిత్తకారైలో పడేవర్షపుజల్లు. దబాటు వాన. కొంచెంసేపు బాగాకురిసి వెంటనే తెరిపిస్తుంది. ఈ కారైలో సూర్యుడు చిత్తయందుంటాడు. వి. చూ. సాహిత్యంలో ఇంటిపేరు.

చిత్తారు

పౌరుషనామం (సా.).

<సా. చిత్తార- <సం. చిత్రకార, “—పువ్వుపైన చిత్తారు గంగాధరుండ వినుపింతు—” (శృంగ. పు. 3).

చిత్రకవి

వీరుదనామం (న.సా.).

కవిత్వసూచి. చిత్రకవిత్యాన్ని అందరూ మెచ్చేవిధంగా చెప్పేవాడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. “చిత్రకవి వంశ

దుగ్ధబిశీకభాను—” (విల్లి. 1-6).

“—కొత్తవల్లి రంగవార్యపుత్ర చిత్రకవి సింగవార్య—” (రాఘ. వా. ఆశ్వా. గ.).

చిత్రం

చూ. చిత్రము

పౌరుషనామం (తె.).

చిత్రము

చూ. చిత్రం

పౌరుషనామం (తె.న.).

ఆశ్చర్యం, చిత్రపు, అనేకవిధాలైన, మనోజ్ఞమైన.

చినగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

చిన- గృ.నా.పూ. <చిన్న.

చూ. -గోని గృ.నా.ప.

చినరబోల

వ్యక్తినామం (తె.).

చినర- గృ.నా.పూ; ఇంపైన, మనోజ్ఞమైన. ? <చిన్నరి.

చూ. -బోల గృ.నా.ప.

చింతకాయల

వృక్షసూచి (తె.).

చింతకాయ బహు. కు ద్వీ.వి. చింత-

గృ.నా.పూ; చూ. చింతల.

పు. నా. Tamarindus indica.

చూ. -కాయల గృ.నా.ప.

చింతకింది

నివాసస్థలసూచి (తె.స.).

చింతచెట్టు కిందప్రనేశం. వి. చూ.
చింతల. చింతచెట్టు కిందనివాసం ఏర్పడు
చేసుకున్నవారు.

చింతకుప్పల

వృక్షసంబంధసూచి (రా.).

చింతకుప్ప బహు. కు ద్వి. వి. వి.చూ.
చింతగుంపల. కాపులలో ఇంటిపేరు.

చింతగుంపల

వృక్షసూచి (రా.).

1 < చింతగుంపుల. చింతతోపులన్న
అర్థం కావచ్చు.

చింతమనేని

వ్యక్తినామం (స.).

చింతమ— గృ. నా. పూ; వ్య. నా.
< చింతమ్మ. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చింతముత్తినేని

వ్యక్తినామం (స.).

చింతముత్తి— గృ. నా. పూ; 1 < చింత
ముత్తయ. చింత— చూ. చింతల;
—ముత్తి— < ముత్తయ < ముత్త + అయ.
—ముత్త— ముదుసలి, వృద్ధ.
చూ. —నేని గృ. నా. ప.

చింతరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

చింత— గృ. నా. పూ; వృక్షసూచి.

వి.చూ. చింతల, చూ. —రెడ్డి గృ. నా. ప.

చింతల

చూ, చింత

వృక్షసూచి (తె.రా.స.).

వృ. నా : Tamarindus indica,
తింత్రిణీ వృక్షం. కమ్మ, కోమటి, గోల్ల,
దేవనాగ, మాల, మాదిగ కులాలలో
ఇంటిపేరు.

చింతా

చూ. చింతల

వృక్షసూచి (తె.స.).

కమ్మవారిలో, కోమట్లలో ఇంటిపేరు.

చింతాకుల

వృక్షసూచి (తె.).

చింతాకు బహు. కు ద్వి. వి. చింత+
అకు. చింత— గృ. నా. పూ. వి. చూ. చింతల.
చూ. —అకుల గృ. నా. ప.

చింతాబత్తిన

వ్యక్తినామం (స.).

చింతా—గృ. నా. పూ; వ్య. నా. చింత+అ.
వి. చూ. చింతల చూ. —బత్తిన గృ. నా. ప.

చిన్నపరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

చిన్నప— గృ. నా. పూ; వ్య. నా.
< చిన్నప్ప. < చిన్న+అప్ప. చిన్న—
చిన్నదైన. క. చిన్న; త. చిన్న. —అప—
చూ. —అప్ప గృ. నా. ప.
చూ. —రెడ్డి గృ. నా. ప.

చిన్నబూమన్నగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

చిన్నబూమన్న- గృ.నా.పూ; చిన్న-
వి. చూ. చిన్నపరెడ్డి. -బూమన్న-
భూమి+అన్న. భూమన్న.

చూ. -గారి గృ.నా.ప.

చిన్నం

లోహపరిమాణసూచి (స.).

నాల్గురీపెండ గింజల ఎత్తుగల
బంగారు నాణెమని శ. ర; రెండు గురి
పెండ గింజల ఎత్తు బంగారమని చి.వి.
అని సూ.ని; తులంలొమ్మప్పయ్యవంతు
అని, వరహలో ఎనిమిదవ వంతు
విలువగల నాణెమని బ్రా; నాలుగు
పాతికలని కొందరు. కమ్మవారిలో ఇంటి
పేరు. క.చిన్న. చిన్నమంత బంగారం
అని వాడుక.

చిన్నంసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

చిన్నం-గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <చిన్నమ.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

చిన్నరెడ్డి

చూ. చిన్నరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

చిన్న- గృ.నా.పూ; వి. చూ. చిన్నప
రెడ్డి. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

చిన్నలచ్చిగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

చిన్నలచ్చి-గృ.నా.పూ; త్రీ నా.చిన్న-
చూ. చిన్నపరెడ్డి. -లచ్చి-లక్ష్మీదేవి.

చూ. -గారి గృ.నా.ప.

చిన్నవారి

పౌరుషనామం (రా.).

చిన్న- గృ.నా.పూ; వి. చూ. చిన్నప
రెడ్డి. చూ. -వారి గృ.నా.ప.

చిన్నవాండ్ల

పౌరుషనామం (రా.).

వయసులో చిన్నవారు, అల్లులు త.
చిన్న; క.చిన్న. చూ. -వాండ్ల గృ.నా.ప.

చిన్నాబత్తుల

వ్యక్తినామం (స.).

చిన్నా-గృ.నా.పూ; చిన్న+అ. వి.చూ.
చిన్నపరెడ్డి. చూ. -బత్తుల గృ.నా.ప.

చిన్నారెడ్డి

చూ. చిన్నరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

? <చెన్నారెడ్డి.

చిప్ప

చూ. చిప్ప

పౌరుషనామం (తె.).

కల్లుతాగేగిన్నె; ముత్తెపుచిప్ప.
ప్రా. సిప్పీ-; సం. ఈక్తి-; క. చిప్ప;
త. చిప్పి.

చిప్పల

చూ. చిప్ప

పౌరుషనామం (స.).

చిప్ప బహు. కు ద్వి. వి.

చిమట

రూ. చిమటా

వృత్తి పరికరసూచి (స.).

కత్తి మొదలైనవానిని అనుర్భేషిడి యొక్కకొన, చిమ్మట, మంగలి వాని సాధనం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

<ఉ. చిమ్మా; త. చిమ్మటా; క. చిమట.

చిమిలికోటి

వస్తు సూచి (తె.).

చిమిలి- పొగనుఆపి కాంతినిచ్చే గాజు గొట్టం. -కోటి : అంచు; దీపపుకొడి.

చింపగాళ్ళు

అంగవై కల్యసూచి (రా.).

వంకరకాళ్ళు గలవాళ్ళు.

చిరి

పక్షిసూచి (స.).

?<సం. చిరి : చిలుక. ?<చితి :

వృక్షసూచి. చిట్టికూర.

చిలకా

రూ. చిల్క

పక్షిసూచి (తె.రా.స.).

<చిలుక. శుకం, కీరం. సం. శుక-;

త. కిళికిళ్ళయ్; మ. కిళి: క. గిళి, గిణి;

తు.గిళి, గిణి; తె.చిలుక. డి.ఇ.డి.1318.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. బహు. రూప

మైన చిలకల కమ్మ, కాపు. బోయ

యానాదులలో గృహనామమని సి. టి. యన్. ఐ.

చిలకాబత్తిన

వృక్తిసూచి (స.).

చిలకా-గృ.నా.పూ; గృ.నా.పక్షిసూచి.

వి.చూ.చిలుకా. చూ. -బత్తిన గృ.నా.ప.

చిలంనేని

వృక్తిసూచి (స.).

చిలం- గృ. నా. పూ. :

చూ.- నేని గృ.నా.ప.

చిలిపెద్ది

వృక్తిసూచి (స.).

చిల- గృ.నా.పూ. ఆర్వేల నియోగు లలోఇంటిపేరు. చూ. -పెద్ది గృ.నా.ప.

చిలుముల

పౌరుషనామం (తె.).

చిలుముకు 'ల' అగమంగా చేరిన రూపం లోహపు పాత్రలకు వుండే మురికి. కీలుం. ?<చిలుము. <హిం. చిలమ్. గంజాయిగొట్టం. రూ. చిల్లము.

చిలుమోజి

చూ. చిలువోజి

వృక్తిసూచి (తె.).

చిలువ

సరీసృపసూచి (స.).

చిలుము+వా. నోటిలో విషంకలది.

విషధరం. పాము. చిలుము : విషం;

-వా : నోరు.

చిలువోజి

రూ. చిలుమోజి

వ్యక్తి నామం (తె.).

మరాఠీ వ్యక్తి నామం. చిలు-

గృ.నా.పూ. : చూ. -టజి గృ.నా.ప.

చిల్క-

చూ. చిలకా

పక్షిసూచి (స.సా.).

“--శివమద్దుదేవయ్యచిల్క-
దేవయ్య--” (పండి. పు. 248)

చిల్లర

పౌరుషనామం (తె.స.సా.).

చింతపండు, ఆల్లం మొదలైన చిన్న
చిన్న సరుకులు. క.చిల్లఱ; త. చిల్లఱై;
తు.చిల్లరె. “--వెన్నయయనుజుండు--
చిల్లరనాగరాజు--” (శకుం.ప.1-38).
“--మంత్రి చిల్లర వెన్నమంత్రి--”
(శకుం. ప.1-14). “--అనుచుఁజిల్లర
వెన్నమాత్యవరుని--” (పైది. 1-31).

చిల్లా

పక్షిసూచి (రా.).

చిల్ల+ఆ : చిల్లకు సంబంధించిన.
ఇందుగ చెట్టు. ఈచిల్లగింజల గంధం
నీటిలో కలిపి బురదనీటిని తేర్చుతారు.
కురుబలలో గృహనామ మని సి. టి.
యస్. ఐ.

చిప్రుకుల

పౌరుషనామం (స.).

చివుకు బహు. కు ద్వీ.వి. తడిసి పాత
బడినండువల్ల సారహీనమైనది; క్షీణించు;
చచ్చు.

చీ

చీకటి

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

చీకు+కట్టు. తెల్లగా తెల్ల వారకముందు
కాలం, అంధకారం. కోలా. చీకటి; పర్జీ.
చీకాడ్. డి.ఇ.డి. 2144.

చీటి

పౌరుషనామం (స.).

కొద్దిగా రాసిన చిన్న కాగితపుముక్క,
అక్షాన్త్రం. హిం. చితీ; క.చీటి; త.చీట్టు.

చీనే

పక్షిసూచి (రా.).

చీనాదేశానికి సంబంధించిన ఒక విధ
మైన పక్షం. చీనేవస్త్రాలతో వ్యాపార
సంబంధాలు చేసి ఉండవచ్చు.

చీపురు

పక్షిసూచి (తె.రా.).

ఇంటిని శుభ్రంచేసే పూచిక. కొబ్బరి
మొదలైన పుల్లలతో కట్టినకట్ట, నమ్మార్చి.
క. చీవరి.

చీమల

కీటకసూచి (తె.రా.).

చీమ బహు. కు ద్వీ. వి. చాకలి,
బోయ కుళాలలో ఇంటి పేరుగా కన్పి

స్తుంది. సం. సీమికా. త.నీమ;కోలా.
నీమ; నాయకి. సీమ. డి.ఇ.డి. 2156.

చీర

రూ. చీర్ల

వత్తసూచి (తె.).

ఇప్పుడు ప్రీలు ధరించేదాన్ని మాత్రమే
చీర అంటున్నారు, సం. చీరమ్; త.
నీరై; క. నీరె.

చీర్ల

చూ. చీర

వత్తసూచి (స.).

<చీరల. చీర బహు, కు ద్వి.వి.

చు

చుక్కన

వ్యక్తినామం (స.).

చుక్క+అన. చుక్క- గృ. నా. పూ;
<ప్రా. సుక్క- <సం. శుక్ర- నవ
గ్రహాలలో ఒకటి; శుక్రడు.

చూ. -అన గృ. నా. ప.

చుక్కా

పొరుషనామం (తె.స.).

నవగ్రహాలలో ఒకటి, నీటి బిందువు,
నక్షత్రం; పూర్వంబడికి మొట్టమొదట
వచ్చినవాడికి శ్రీ గుర్తు, తెండోవాడికి
చుక్క. మూడవవాడికి దెబ్బ యిచ్చే
వారట. < శుక్ర- వి.చూ. చుక్కన.
<వృక్ష విశేషం. <సం. చుక్ర-
చుక్కాకు, చుక్కాకూర, ఎరుకలలో

బలిజలలో ఇంటిపేరు.

చుక్కా భట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

చుక్కా- గృ.నా పూ; గృ.నా. వి.చూ.
చుక్కన. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

చుంచు

జంతుసూచి (తె.రా.శా.).

కంపెలుక, చుంచెలుక. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. సం.చుచందరీ; క.చుంచు,
త. చుంటు. డి.ఇ.డి. 2190.

“—తెక్కల కొమ్మిసెట్టి కుంతురు
చుంచు వెమ్మిసెట్టి పోదరి—” 1074.
A.D. (ఇ.టి.ఐ.పు. 126; నెం. 142).

చె

చెక్క

రూ. చెక్కల

పదార్థసూచి (తె.).

చెట్టుమానునుండి తీసిన పల్చనిముక్క,
పేడు. <చెక్క.

చెక్కల

చూ. చెక్క

పదార్థసూచి (రా.స.).

చెక్క బహు. కు ద్వి.వి.

చెంగల్వ

పుష్పసూచి (సా.).

చెన్ను+కలువ : ఎర్రకలువ. ఎర్ర

తామర. చెన్ను- ఎరుపురంగు “--కవి
వినుతచర్య చెంగల్య కాళనార్య!”
(రాజగో. 1-30). “--చెంగల్య వెంక
టయ్యయును--”(రాజగో. పు. 80, పం.
222-24). “--సారస్వత తనయ
చెంగల్య వెంకటయ్య తనయ--”(పైది.
పు. 82; ఆశ్వా. గద్య.).

చెంచు

తెగసూచి (తె.న.).

కిరాతభేదం. క. చంచ; తె. చెంచు.
డి.ఇ.డి. 1889. కర్నూలు. నెల్లూరు
జిల్లా కొండల్లో నివసిస్తున్న ఆడవి
జాతి. అహోబిలంలోని నరసింహస్వామి
తమ కులానికి చెందిన స్త్రీని వివాహం
చేసుకున్నాడని చెంచులు భావిస్తారు.
అందుకే ఓబలేళ్ళు ‘అల్లుడు’ అంటారు.
అరటి, ఇండ్ల, గుఱ్ఱం, తోట, మేకల,
నవరం మొదలైనవి ఈ కులంలోని
ఇంటిపేర్లు. సి.టి.యస్.ఐ. II. 26.

చెట్టిగారి

పౌరుషనామం (తె.).

చెట్టి- గృ.నా.పూ; పట్టపుపేరు.వి.చూ.
పెట్టి. -చూ. -గారి గృ.నా.ప.

చెట్ల

వృక్షసూచి (తె.).

చెట్టు బహు, కు ద్వి.వి.

చెన్న

చూ. చెన్ను

పౌరుషనామం (తె.).

చెన్ను + అ.

చెన్నగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

చెన్న- గృ.నా.పూ; పు. నా. <చెన్న
కేశవ. దేవతాసూచి.

చూ. -గోవి గృ. నా. ప.

చెన్నమరాజు

వ్యక్తినామం (న.సా.).

చెన్నమ- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి.చూ.
చెన్నంపెట్టి. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

చెన్నమల్లు

వ్యక్తినామం (న.).

చెన్న- గృ.నా.పూ; వి. చూ. చెన్నం
పెట్టి. చూ. -మల్లు గృ.నా.ప.

చెన్నంపెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

చెన్నం- గృ. నా పూ; <చెన్నమ.
వ్య.నా. చెన్న+అమ. చెన్న- <చెన్న
కేశవ; -అమ- చూ. గృ.నా.ప.

చూ. -పెట్టి గృ.నా.ప.

చెన్నాప్రగడ

వ్యక్తినామం (న.).

చెన్నా- గృ. నా. పూ; వ్య.నా. దేవతా
సూచి. చెన్న + అ. వి.చూ. చెన్నంపెట్టి
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

చెన్నాబత్తిన

వ్యక్తినామం (స.).

చెన్నా- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి
<చెన్న+అ. వి.చూ. చెన్నంసెట్టి
చూ. -బత్తిన గృ.నా.ప.

చెన్నావర్పుల

వ్యక్తినామం (తె.).

చెన్నా- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి
వి.చూ. చెన్నంసెట్టి. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు <చెన్న+అ.
చూ. -వర్పుల గృ.నా.ప.

చెన్ను

చూ. చెన్న

పౌరుషనామం (స.).

అందం, సౌందర్యం, శోభ. ఎరుపు
రంగు. హరిజనులలో ఇంటిపేరు.
<క. చన్న.

చెన్నుభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

చెన్ను- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
వ్య.నా. <చెన్నుడు. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. ? <క.చన్న. వి.చూ. చెన్ను.
చూ. -భట్ల గృ. నా. ప.

చెన్నోజి

వ్యక్తినామం (తె.).

చెన్ను- గృ. నా. పూ. దేవతాసూచి.
వి.చూ. చెన్నురట్ల.
చూ. -ఓజి గృ.నా.ప.

చెన్నారాజు

వ్యక్తినామం (స.).

చెన్ను- గృ.నా.పూ.? ఆర్వేలనియోగి
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

చెరకు

చూ. చెరుకు

వృక్షసూచి (తె.రా.స.).

★ : చెర్కు. క. చెరుకు.

వృ.నా : Saccharum officinarum

చెరుకు

చూ. చెరకు

వృక్షసూచి (తె.రా.స.).

జోగి, బోయ కులాలలో ఇంటిపేర్లు.

చెరువు

జలసూచి (తె.స.).

తటాకం, కొలను సం.నర-; మ.చిఱి;
క. తెఱి; వర్ణి. చెరు; కోలా. చెఱు.
డి.ఇ.డి. 1848

చెర్లో

జలసూచి (రా.).

<చెరువులో. చెరువులోపలి భాగం.
వి.చూ. చెరువు.

చెలమలసెట్టి

చూ. చలమలసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

చెలిశాని

పౌరుషనామం (శా.న.సా.).

చెలికాడు కు బొప. సంబంధసూచి.
“--పద్మనాయక కులప్రధాన చెలికావి
రామరాత్నవయ--” (నీలావ. 1-3).

చెలిగోవి

వ్యక్తి నామం (తె.).

చెలి-గృ.నా.పూ.చూ.-గోవిగృ.నా.ప.

చెల్లె

పౌరుషనామం (తె.రా.శా.).

< చెల్లు. వ్యవహార దుర్బనాధికారం.
శా.శ. రెల్లెలో ఇంటిపేరు. “--చెల్లె
నరమారెడ్డి--” శా.1558 (టి.యం పి.
పు. 637; నెం. 661).

చెవిటమ్మగారి

పౌరుషనామం (రా.).

చెవిటమ్మ- గృ. నా. పూ; త్రీ. నా.
చెవిటి+అమ్మ. చెవిటి- చూ. చెవిటి-
-అమ్మ- చూ. -అమ్మ గృ. నా. ప.
చూ. -గారి గృ.నా.ప.

చెవిటి

అవయవలోపసూచి (తె.రా.న.).

చెవి+అవిటి ; చెవిటివాడు. -అవిటి :
అంగహీనుడు. మాదిగలలో ఇంటిపేరు.
త.చెవిటి; మ. చెవిటు; క. కివుడు;
తు. తెప్ప. డి. ఇ.డి. 1645

చెవుల

అవయవసూచి (తె.స.సా.).

చెవి బహు కు.ద్వి.వి. కర్ణము. గొల్ల.
బోయలలో ఇంటిపేరు. నం. శ్రవ-;

త. చెవి; మ. చెవి; క. కివి; తు. తెవి.

“--చెవుల బోయవి ఇంటి సింహంబు
వచ్చె--” (నల్లూ.పు.160;వం.2123).
“--గొట్టి పాళ్ళ ను చెవులగోపన
యెరిగి--” (పైడి పు. 89; వం. 88).

చేట్లు

చూ. చాటల

వస్తుసూచి (స.).

చేతంసెట్టి

వ్యక్తి నామం (స.).

చేతం- గృ.నా.పూ; <ప్రా. చేత్తం-
-నం. చేత్తం. చూ: -సెట్టి గృ.నా.ప.

చేమ

చూ. చేమకూర

శాకసూచి (తె.).

ఉ : కామ, సామ, సావ, సోమ, సోవ,
వృ.నా. : Colocasia antiquorum.

చే

చేమకూర

చూ. చేమ

వృక్షసూచి (తె.).

చేరెడ్డి

వ్యక్తి నామం (స.).

చే- గృ.నా.పూ.;

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

చేసబోయిన

వ్యక్తి నామం (తె.).

చేస- గృ.నా.పూ.?

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

చేసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

చే- గృ.నా.పూ.?

చూ. -నెట్టి గృ.నా.ప.

చొప్పకట్ల

తృణ సంబంధసూచి (తె.).

చొప్పకట్ల బహు. కు. ద్వి.వి. చొప్ప-
జొన్న మొదలైన వానిదంటు. బ్రాహ్మణు
లలో ఇంటిపేరు.

చోడప్పరాజు

వ్యక్తినామం (స.సా.).

చోడప్ప- గృ.నా.పూ? చోడ+అప్ప.
?<చోడ- చోడదేశానికి సంబంధించిన.

?<చోడ- <చాముండ-

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

చోడి

సస్యసూచి (స.).

ధాన్య విశేషం. చోడ్ల.

చొగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

చొ- గృ.నా.పూ; చతురస్రం.

?<చవుకము. చవుకమునకు ఆంత్య

వర్ణం లోపించగా మిగిలిన రూపంచొ

<ప్రా. చతిక్క- <సం. చతుష్కమ్;

త. చవుక; త. చవుక్కం.

చౌదరి

వృత్తిసూచి (సా.).

పంటలో నాల్గవంకయిన 'చౌత్' అనే
పన్ను పసూలుచేసే ఉద్యోగి. చక్రధారి
శబ్ద భవమని కొత్త భావయ్యచౌదరి
గారి భావన. "—నిరతిన్ చౌదరి రామ
భూపతి—" (ద్రాప. 1-158). 1579లో
గోల్కొండ నవాబు ఇబ్రహీం కుతుబ్షా
కొండవీడు సీమను పళపరచుకున్న
ప్పుడు రాయరావను మహారాష్ట్ర సేనానిని
పాలకునిగా నియమించగా అతడు 487
గ్రామాలను 14 సముతులుగా చేసి,
వానికి చౌదర్లను నియమించెను. దేశ
పాండ్యాలు, దేశముఖలు, మన్నెవారు,
చౌదర్లు అనే పాలకుల నేర్పరచిరి. ఈ
సమితులలో కమ్మవారినే నియమించారట.
(కమ్మ. చ. పు. 221.). చౌదరి వ్యక్తి
నామానుబంధంగా పట్టపుపేరై వాడుక
పడింది.

జు

జక్క-నభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

జక్క-న- గృ.నా.పూ; వ్య.నా.?<ప్రా
జక్ష్- <సం. యక్ష- కరణ కమ్మలలో
ఇంటిపేరు. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

జక్క-రాజు

వ్యక్తినామం (సా.).

జక్క- గృ.నా.పూ; పు.నా. వి.చూ.
జక్క-న భట్ల "—భారద్వాజ గోత్ర

జక్కరాజు యెఱ్ఱనామాత్య పుత్ర--"
(ఆంధ్రకా ఆశ్వా.గ.). "ఇది--భార
వ్యాజనగోత్ర జక్కరాజు యెఱ్ఱయ
మాత్య పుత్ర--" (కామం. Tel Ma.
పు. 309)

జక్కుల

తెగసూచి (తె.రా.శా.స.).

కామేశ్వరిని కొలుచు మాంత్రికులగు
ఒక జాతివాని శ.ర. <ప్రా. జక్త-
<సం యక్ష-యక్షలు. జలిజక్షలానికి
చెందిన దేశ్యులని, నాట్యం చేసేవారని,
కృష్ణానదీతీర్థానికి తెనాలిప్రాంతంలో పతి
జక్కులవారు ప్రస్తుత కుటుంబంలోనుండి
ఒక బాలికను వేశ్యగాలువ్వడం ఆచారంగా
పుండ్రదేవని సి.టి. యస్. ఐ. I.
పు. 488. "జక్కుల కన్నులు--"
శా. 1403 (ఇ.టి.ఐ. II; పు. 148
నెం. 77).

జగడం

పౌరుషనామం (రా.).

క. జగత్ : జగడం, పోరు, యుద్ధం.

జగన్నాథం

వ్యక్తినామం (రా.).

దేవతాసూచి. <జగన్నాథుడు. జగ
న్నాథ క్షేత్రంలో వెలసిన మహావిష్ణువు.
జగన్నాథు ఓడ్రదేశంలో ప్రసిద్ధిచెందిన
పుణ్యక్షేత్రం.

41)

జగ్గరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

జగ్గ-గృ.నా. పూ; వ్య.నా. జగన్నాథ.
ఇది జగన్నాథకు సంక్షేపరూపం. వి.చూ.
జగన్నాథం. ఆర్యేలనియోగి బ్రాహ్మణు
లలో ఇంటిపేరు. చూ-రాజు గృ.నా.ప.

జగ్గు

వ్యక్తినామం (తె.).

<జగ్గయ్య. జగన్నాథ శబ్దానికి సంక్షేప
రూపం.

జగ్గుభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

జగ్గు- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.
వి. చూ. జగ్గు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. భట్ల గృ.నా.ప.

జంగం

చూ. జంగమ

కులసూచి (తె.రా.శా.స.).

"--జంగం బసవయ్య--" (టి.యం.
పి. II. పు. 952; నెం. 448).

"--జంగం పుల్లయ--" (యన్. ఐ.
ఐ. VI; పు. 220; పం. 182; నెం 70).

"--జంగం జన్నెభూమయ్య--" (టి.
యం.పి. II; పు. 259; నెం. 35).

జంగమ

చూ. జంగం, జంగాల

కులసూచి (సా.).

జంగం జాతివాడు. లింగంధరించి శివుని మాత్రమే ఆరాధించే ఒకజాతి. “—సద్వర్తిష్ఠపలదు జంగమ మల్లికార్జునుని—”(కుమా. 1-12). “—జంగమ మల్లయ—” (వైది. 1-46).

“Strictly speaking, a Jangam is a priest to the religious sect of Lingayats, but the term is frequently loosely applied to any lingayat which accounts for the large numbers under this head” అని మర్రాస్ పెన్సన్ 1901లో ఉంది. లింగాయతులు కాని శూద్రులకు జంగం వారు గురువులు. జంగమంతాంటే కదలిడం. కదులుతున్న లింగాన్ని పూజిస్తారు కనుకనే వారికి జంగమ లింగాయతులని పేరు. తెలుగు దేశంలో లింగాయతుల్నే జంగాలంటారు. వి.చూ. సి.టి.యస్.ఐ. II, 450

జంగాల

చూ. జంగమ

కుంసూచి (స.).

జంగిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

జంగి- గృ.నా.పూ; పు.నా.దేవతాసూచి. శివుడు. <జంగమయ్య. <జంగము +అయ్య. జంగము-<సం. జంగమ.. తిరిగేవాడు, శివభక్తుడు.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

జంగి

పౌరుషనామం (తె.).

<జంగిలి : అల్పనైన్యాధిపతి; మృగ సమూహం, పశువుల మంద.

జడ

పౌరుషనామం (రా.స.).

స్త్రీలు తలదువ్వుకొని వెంట్రుకలు అల్లకొనే విధం. వేణీ. ?<వృక్షసూచి. దూలగొండి చెట్టు, నేల కనిక చెట్టు.

జనమంచి

వ్యక్తినామం (స.).

జన- గృ.నా.పూ. :

చూ -మంచి గృ.నా.ప.

జనార్దన

వ్యక్తినామం (స.).

దేవతాసూచి. <సం. జనార్దన- హరి.

జపాల

పౌరుషనామం (తె.).

జపం బహు. కు ద్వి. వి. మంత్రాల అవృత్తి, వేదాధ్యయనం. మంత్రాక్షరాలను, వాటి అర్థాన్ని అనునందిస్తూ మనసులో గాని, కొంచెం పెదవి కదుల్చుతూగాని చిన్న శబ్దంతోగాని, పెద్ద శబ్దంతోగాని జపమాల మొదలైనవి లెక్కబెడుతూ ఉచ్చరించడం.

జమిలి

పౌరుషనామం (స.).

ప్రా, జమళం; సం. యమశమ;

క. జవళి : జంటయైనది.

జంపాల

పౌరుషనామం (తె.స.).

ఊగు, ఉయ్యాల. కమ్మవారిలో ఇంటి పేరు. <జంబాలము : అడుసు, ఒక విధమైన నాచు, మొగలిచెట్టు.

జమ్మి

చూ. జమ్మిగుంపు

వృక్షసూచి (స.).

వృ.నా. : Prosopis spicigena.

ప్రా. సమీ : సం. శమీ : త. సంభై : శమీవృక్షం.

జమ్మిగుంపు

చూ. జమ్మి

వృక్షసూచి (స.).

జమ్మిచెట్ల గుంపు.

జమ్మివనసుగు

వృక్షసూచి (రా.).

జమ్మల

వృక్షసూచి (తె.స.).

జమ్మ బహు. కు. ద్వి.వి. తృణ విశేషం. రావుతుంగ. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

జయంతి

వ్యక్తి నామం (సా.).

<సం. జయంతి. ప్రి.నా. దుర్గాశక్తి భేదం, ఇంద్రుని కూతురు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. “—వెలనాటి శాఖ

లోపల జయంతివారు నానొప్పు—” (చంపూరా. 1-11). “—జయంతి వంశ రత్నాకర సుధాకర—” (పై.డి. పు. 26).

జరుగుబిల్లి

జంతుసూచి (స.).

<జంగుబిల్లి. అశవిపిల్లి

జల

జలసూచి (తె.).

నీటిఊట. కొంతలోతున కొన్ని నియమితమైన మార్గాలవెంట పారుతున్న ప్రవాహానికి ‘జల’ అనిపేరు.

జలగంతి

అస్పష్టనామబంధం (శా.).

“—జలకుంతి అప్పయ—” శా. 1664. (టి.యం.పి. I: పు. 623. నెం. 543)

జలగం

పౌరుషనామం (రా.స.).

<జలగము: మధ్యము. వా. వెలమలలో ఇంటిపేరు.

జలగుండల

జలసూచి (స.).

జలగుండ బహు. కు ద్వి. వి. నీటి గుంట. వి.చూ. జల. —గుండ <గుండము <సం. కుండము. గొయ్యి, వల్లం. నీటితో ఉన్న గుంటలు,

జలది

జలసూచి (స.).

<జలది : నీటికి ఆధాః మైనది.

సముద్రం.

జలం

జలసూచి (స.).

<జలము. నీళ్లు.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

జలసూత్రం

జలసూచి (స.).

కృతిమమైన నీటిఊట. బ్రౌ.పౌంటెన్ కావచ్చు. ఒక పాత్రలోనుండి మరొక పాత్రలోనికి నీరు పడడానికి రెండు కొనలను గొట్టాలుకట్టి ఆ పాత్రల్లో వుంచిన దారం. చంద్రాంగద చరిత్రలో పైడిమట్టి వేంకటపతి ఈ జలసూత్రాన్ని ఇలా పేర్కొన్నాడు. “తీరిచినట్లుగాగ నిరుదిక్కుల నొక్కట జాలువాలు సింగారపు జుగ్గ చెంతగడకన్ జల సూత్రము వన్నినట్లుగా సారనగంధి యొర్తు బొమనందున గస్తూరిబొట్టు వెట్టియెంతే రహితేర్చె వజ్రములదీరిన పాపటబొట్టు వేడుకన్” (6-28).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

జలిగని

ప్రకృతి నామం (కా.).

<జలిగొని ఒల్లి గృ.నా.పూ.?

“—జలిగని క్రిష్ణన్—” (టి.యం.వి.

పు. 595; నెం. 226).

చూ. —గొని గృ.నా.ప.

జల్ల

వస్తుసూచి తె.).

మోతి బండిమీద గూడ, పెద్దగంప, బండిజల్ల.

జల్లి

ఆభరణసూచి (రా.స.).

కొప్పుపై నుంచుకొనే ఆభరణం, కర్ణాభరణ విశేషం. హరిజనులలోను, రెడ్డి కులంలోను ఇంటిపేరు.

జల్లెళ్ళ

వస్తుసూచి (స.).

జల్లెడ ఒహు. టు ద్వి.వి. పిండి మొదలైనవి జల్లించే సాధనం. క. జల్లడి; త. నల్లెడై.

జవాజి

పౌరుషనామం (రా.స.).

<జవాది సంకుమదం. ఒక జాతి పిల్లివలన కలిగే పరిమళ ద్రవ్యం. సం. జవాది; క. జవాదు, త. నవాదు. కమ్మ వారిలో ఇంటిపేరు.

జ్జా

జాగీర్దార్

పౌరుషనామం (తె.).

మరాఠీ. జాగీర్దార్; పా. జాగీర్దార్. ప్రభువు సన్మానంగా ఇచ్చిన భూమిని గాని దేశాన్నిగాని పొందినవాడు,

జాజి

చూ. జాజల

పుష్పసూచి (తె.).

<జాది: జాతిపువ్వు. జాజిపువ్వు.

1 <జాజి సం. యోధుడు.

జాజల

చూ. జాజి

పుష్పసూచి (తె.).

జాజి బహు. కు ద్వి.వి.

జాతర

ఉత్సవసూచి (స.).

<సం. యాత్రా. శక్తి మొదలైన గ్రామదేవతలకు చేసే ఉత్సవం. దేవుడు, నముద్రం, పర్వతం, పుణ్యక్షేత్రం మొదలైన వాటికోసం చేసే ప్రయాణం.

జాన

వృక్షసూచి (స.).

<జాన. ఫలవృక్షం.

జామకాయల

వృక్షసూచి (తె.).

జామకాయ బహు. కు ద్వి.వి. జామ-గృ.నా.పూ: ఫలవృక్షం. హిం. జామ్. వృ.నా : Psidium guava.

చూ. -కాయల గృ. నా. ప.

జాస్తి

పౌరుషనామం (స.).

ఎక్కువ

జి

జిగుగు

పౌరుషనామం (తె.).

బంక, జిగురు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

జింక

చూ. జింకల

జంతుసూచి (తె.స.).

ఒకజాతి రేడి వద్దసాలీలలో ఇంటి పేరు. క. జింకె; తు. జింకె తె. జింక. డి.ఇ.డి. 2066

జింకల

చూ. జింక

జంతుసూచి. (తె.రా.స.).

జింక బహు. కు ద్వి.వి. వత్తుసాలి, బోయకులాలలో ఇంటిపేరు.

జిడ్డు

పౌరుషనామం (స.).

నెయ్యి మొదలైన వాటి యందలి మెఱుగు, జిగురు. క. జిడ్డు; తు. జిండ్రు డి.ఇ.డి. 2076. వృక్షవిశేషం ఆనే ఆర్ధంలో హంస విశంతిలో జిడ్డు వాడడిందని సూ. ని.

జిత్తి

పౌరుషనామం (కా.).

1 <జిత్తు <సం. యుక్తి.: ఉపాయం, మోసం. “--జిత్తి రామనాయక--

కా. 1169 (టి. యం. పి. షె. 690, నెం. 925).

<నం. జీరక... కరణ కమ్మవ్యాపారులలోను, బలిజకులంలోను, ఇంటిపేరు.

జినపనేని

వ్యక్తినామం (న.).

జినప- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా సూచి. <జిన్నప్ప. జిను + అప్ప. జిను- <జినుడు; బుద్ధుడు, వెన్నుడు. -అప్ప- చూ. గృ.నా.ప. చూ -నేని గృ.నా.ప.

జిల్లా

చూ. జిల్లాల

పౌరుషనామం (తె.).

<జిల్ల. బిల్లగోడు, అటలోని బిల్ల. శ.ర; పిల్లలాడుకొనుటకుపయోగించు రాతిముక్క సూ.వి. గూటిబిల్ల. 1జిల్లా. మండలాల విభజనలో కొన్నిగ్రామాల కలయిక అయిన జిల్లాకావచ్చు.

జిల్లాల

చూ. జిల్లా

పౌరుషనామం (తె.).

జిల్లా బహు. కు ద్వీ. వి.

జిల్లేడు

వృక్షసూచి (రా.).

* : జిల్లడ, జిల్లడి, జిల్లెడి, జిల్లెడు. వృ. నా. Calotropis procera.

జీర్ణి

జీలకర్ర

వృక్షసూచి (న.).

జ్జి

జట్ట

పౌరుషనామం (న.).

<జట్టుల. జట్టు బహు. కు. ద్వీ.వి. శిఖ. సిగ, వెంట్రుకలు. నం. చూడా; క. జట్టు; త. చూట్టు.

జన్ను

అహారవదార్థసూచి (తె.).

క. జేను. అవుగేదె మొదలైనవి ఈవిధ రెండుమూడు రోజుల్లో పితికిన పాలకు బెల్లం లేక పంచదార చేర్చి అవిరమీద కాచిన గడ్డ.

జారుకు

ధ్వజ్యమకరణసూచి (రా.).

<జారుకు : నెత్తురు మొదలైనవి లోపలినుండి పైకివేగంగా వచ్చేధ్వనికి అనుకరణ.

జా్రోళ్ళు

పౌరుషనామం (రా.).

జా్రు- గృ.నా.పూ; మజ్జిగ మొదలైన పలుచని పదార్థం ఒకసారి తీసుకొని తాగేటప్పుడు లేక పీల్చేటప్పుడు కలిగే ధ్వజ్యమకరణ పదం. రెడ్లలో ఇంటి పేరు. చూ. -ఓళ్ళు గృ.నా.ప.

జావ్వా

పౌరుషనామం (న.).

<జవ్వ. పక్షిమొదలైన వాటికి పెట్టే
ఉరి

జ్జూ

జూవి

వృక్షసూచి (న.).

క జవ్వ ; జవ్వచెట్టు.

వృ.నా. : Ficus indica.

జ్జె

జెట్టి

పరాక్రమసూచి (న.).

సాము చేసేనాడు, మల్లుడు, కూరుడు.
యాదవులలో, హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

జెండా

పౌరుషనామం (న.).

<హిం. ఝండా : తెక్కెం, ధ్వజం.

జెముడు

వృక్షసూచి (న.).

నం. సింహంద- : చెముడుచెట్టు.
వృ.నా. : Opuntia dillinio

జెత్రిపోతుల

పరీస్థవసూచి (తె.న.).

జెత్రిపోతులహం. కు. ద్వ.వి. జెట్టి+
పోతు. సర్పవిశేషం. బోయలలో ఇంటి
పేరు. క.జెట్టి; తె.జెట్టి, జెట్టి; ప.జెత్రి.
డి.ఇ.డి. 2299.

జొన్నకూటి

అహారపదార్థసూచి (రా.న.).

జొన్న- గృ.నా.పూ. ధాన్యసూచి.
వి.చూ. జొన్నం. కాపులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -కూటి గృ.నా.వ.

జొన్నల

ధాన్యసూచి (తె.న.).

ఆం. నా ; Indian millet

వృ.నా : Sorghum Vulgare.

జొన్నలుకు ద్వ.వి. కాపులలో ఇంటి
పేరు. త.చోళమ్, చొణ్ణల్; మ.చోళమ్;
క. జోళ; తు. జోళ; తె. జొన్న.
జొన్నలు; కోలా. పొన్న. డి.ఇ.డి.
2359.

జొన్నాభట్ల

వ్యక్తినామం (తె)

జొన్న- గృ.నా.పూ; <జన్నా<ప్రా.
జణ్ణ- <నం. యజ్ఞ-. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -భట్ల గృ.నా.వ.

జోగావర్షుల

వ్యక్తినామం (కా.).

జోగా- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.
1<జోగులాంబ. 1జోగము : యోగం.
చూ. జోగరావు, జోగులు, జోగిరెడ్డి.
భైరవుడు కులదేవతగా గల భైరవ
మతస్తులను జోగులంటారు. కరణకమ్మ
లలో గృహనామం.

చూ. -వర్షుల గృ.నా.వ.

జోగి

చూ. జోగు

పౌరుషనామం (తె.స.).

ప్రా. జోగీ; సం. యోగీ. ? < జోగు+
ఇ : భిక్షకుడు.

జోగు

చూ. జోగీ

పౌరుషనామం (తె.).

జోదుల

పౌరుషనామం (సా.).

జోదుబహు. కుద్వి. వి. < సం. యోధ-
యోధుడు, యుద్ధంచేసేబంటు “—సొం
పార జోదులసోమ శేఖరుని—” (సల్మా.
పు. 497; పం. 316).

జోరీగల

కీటకసూచి (తె.స.).

జోరీగబహు. కుద్వి. వి. జోఱు+ఈగ.
పశుమక్షిక. జోఱుటీగ.

జోశ్యభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

జోశ్య- గృ.నా.పూ; < జోస్యుడు
< సం. జ్యోతిషిక- జ్యోతిశ్శాస్త్రం
చెప్పగలవాడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

జోస్యుల

చూ. జోస్యుల

పౌరుషనామం (తె.).

జోస్యం

చూ. జోస్యుల

పౌరుషనామం (రా.).

జ్యోతిశ్శాస్త్ర విషయం.

జోస్య

చూ. జోస్యుల

పౌరుషనామం (శా.).

“—చోడ రాజేంద్ర చోడయరాజుల
జ్యోస్య నల్లయభట్లు శా. 1085. (యస్.
ఐ.ఐ. VI.)

జోస్యుల

చూ. జోస్యుల

పౌరుషనామం (తె.స.సా.).

< సం. జ్యోతిషిక- జ్యోతిష్కుడు.
జ్యోస్యం తెలిసినవారు. జోస్యుడు బహు.
కు ద్వి. వి. “—జోస్యుల భీమన్న శోధిం
చిచెప్పె—” (సల్మా. పు. 178; పం.
2509).

జ్యో

జ్యోషి

పౌరుషనామం (స.).

జ్యోష్ఠమాసంలో వచ్చే పున్నమి. పెద్ద.
వృద్ధ.

జ్యో

జ్యోతుల

పౌరుషనామం (స.).

జ్యోతి బహు. కు ద్వి. వి. వెలుగు,
సక్షత్రం, సూర్యుడు. హరిజనులలో
ఇంటిపేరు.

ర్షు

ర్షు-ర్షూమారుతం

బిరుదనామం (తె.).

రుంయు- వానతో కూడి రుమ్మని పిచేపెద్దగాలి, తుఫాను. రుంఝానిలం కూడఇదే. రుంఝూమారుతం సుబ్బయ్య తంజావూరు కన్నయ్య శిష్యుడైన వడ్డె సుబ్బయ్య స్వాధ్యాయి. మైసూరు మహా రాజు వారిచేత 'రుంఝూమారుతం' అనే బిరుదు పొందాడు. అనే వీరికి గృహ నామం అయింది.

ట

టంకసాల

స్థలసూచి (స.).

టంకము+సాల : నాణాలు ముద్రించే చోటు. మాధ్యులలో గృహనామం. సం. టకళాలా-; క.టంకసాలె; తు.టంకసాలె.

టై

టైంకణాదిత్య

బిరుదనామం (కా.).

“టైంకణాదిత్య సోమిశ్చేటియుం—” (తెలం. కా. I. పు. 104; పం. 10). దక్షిణానికి అధిపతి అని అర్థంకావచ్చు.

టైంకా

పౌరుషనామం (రా.).

<టెంకి : స్థానం, గృహం, జలా

శయం. < టెంకి+ఆ. ? < టెంక : మామిడి, తాటి మొవలైన కాయలో వుండే విత్తనం.

టే

టేకు

రూ. టేకుల

వృక్షసూచి (స.).

టేకుచెట్టు. వృ. నా : Tectona grandis. త. టేకు; మ. టేకు; క.టేగు, టేగ; తె.టేకు, టేకు, కోలా, టెక్; పర్షి : టేక్. పి.ఇ.డి. 2414.

టేకుల

రూ. టేకు

వృక్షసూచి (తె.).

టేకుబహు. కు ద్వి.వి.

టైలర్

వృత్తిసూచి (రా.స.).

< ఇం. Tailor : దర్జీపని, సూచీవృత్తి. రాయలసీమలో హరిజనులలో వుంది. పర్షియన్లో మహమ్మదీయులలో కన్పిస్తుంది.

డ

డప్పు

రూ. డప్పుల

వాద్యసూచి (తె.).

వాద్యవిశేషం. తోలుతోచేసే మోగించే తప్పెట. క.డబ్బు; త.తప్ప.

డప్పుల

చూ. డప్పు.

వాద్యసూచి (తె.).

డప్పుబహు. కుద్వి. వి.

డా

డాక

పరాక్రమసూచి (స.).

కౌర్యం, పరాక్రమం, విజృంభణ.

క. డాకు; త. టాక్కు.

డాగరు

ఎస్తుసూచి (రా.).

వెదురు జల్లెడ. కుమ్మరి కులంలోని పెళ్లిళ్ళలో వక్కలు పంచేవాడు. పెళ్ళికి వచ్చినవాళ్ళందరికీ సమానంగా వక్కలు పంచడానికి కూర్చోడం 'శివాసనం' అంటారు. డాగరు (డాగిర) అంటే పెద్ద వెదురు జల్లెడ. డాగరులో పోసిన వక్కల్ని పంచేవ్యక్తికి కార్య కారణ సాదృశ్యాన్ని బట్టి ఈపేరు వచ్చి ఉండ వచ్చు.

దాలరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

దాల- గృ.నా.పూ; కేదెము, జెండా, కాంతి. <దాలు. సం. దాలమ్; హిం. థాల్; క.దాలు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

డే

డేగల

పక్షిసూచి (తె.రా.స.).

డేగబహు. కు ద్వి.వి. సాధారణ పక్షులను. కుంచీలు మొదలైన చిన్న జంతువులను వేటాడేపక్షి. శ్వేసం. క .గిడగ, గిడిగ, గిడుగ. డేగె; తు.గిడి; తె.గిడ్డు. డేగ. డి ఇ.డి. 1280.

డొ

డొక్కా

అవయవసూచి (తె.స.).

క.డొక్కె : ఉదరం. డొక్కానీరమ్మ ఆకలితోవున్నవారి డొక్కలను ఆకాలం లోనైనా సరే సంతృప్తి పరచేలాభోజనం పెట్టేదట. అందువలన ఆమెకు ఈ గృహనామం వచ్చిందంటారు. కనుక ఇది బిరుదనామం. ఈబిరుదనామమే గృహనామంగా మారింది.

డో

డోలు

పౌరుషనామం (స.).

సం డోల-; హిం. డోల్ : చర్మ వాద్యవిశేషం.

త్ర

త్రక్కెడ

వస్తుసూచి (తె.).

పేము లేక వెదురుతో అల్లిన సిట్టులుగల త్రాసు. సం. త్ర్యంబకమ్; క.తక్కడి; త.తక్కడై : ? <వృక్షసూచి. తక్కిలివెట్టు.

తంకేటి

వృక్షసూచి (శా.స.).

తంగేడుకుబెప. ఉ : తంగుడు, పర్యా. తంగ; క.తంగేటి. పూచిన తంగేడును మనోజ్ఞమైనస్త్రీతో పోలుస్తారు. తంగేటి సిరిగిరినాయుడు 1359 ప్రాంతీయుడు. మందాడి ప్రాంతానికి అధికారి. ఈతడు రెడ్డిప్రభువుల పాలనలోనివాడు. మల్లికార్జునస్వామికి ఆగ్రామం దానంగా ఇచ్చినట్లు శాసనంరాకాడు (ఎ.ఆర్. నెం. 85 of 2980) కావు, పద్మసాలీంకో ఇంటి పేరు.

తడ

వృక్షసూచి (స.).

వాసాలకు, కావిడిబద్దలకు, బల్లెలకు. బరిసెలకు పనికివచ్చే గట్టి కలపనిచ్చే చెట్టు. ఆకులు విస్తర్లగా పనికివస్తాయి. గట్టిదనంతోపాటు సాగేలక్షణం కూడా ఉన్నది గనుక విల్లమ్ములు తయారు చేయడానికి ముఖ్యంగా వాడుతారు. తడ గ్రామనామంగా కూడ కవిప్రస్తున్నందున దీన్ని గ్రామనామంగా కూడ సమర్థించ వచ్చు.

తడిక

రూ. తడికల

పౌరుషనామం (తె.).

ఆకులు, పెదురు బద్దలు మొదలైన వాటితో అల్లి దడి, తలుపు మొదలైన వాటిలాగ ఉపయోగించుకునే సాధనం,

తడికలు వెతురుతోను పట్టవేశ్యతోను మేములు తయారుచేస్తారు.

తడికల

రూ. రడక

పౌరుషనామం (తె.).

తడికబహు. కు ద్వి.వి.

తండా

రూ. తండా

రూ. సమూహసూచి (తె.).

లంబాడి మొదలై, తామలవారి సమూహం; సరుకు వింపినగోసెల సమూహం.

తత్త్వవాది

పౌరుషనామం (శా.).

రత్నాన్ని గూర్చి వాదించేవాడు.

“--రత్త్వవాది తిమ్మజ్ఞయ్యన్--” శా. 1436 (టి.టి.టి.ఇ.యస్. III; పు. 194; నెం. 80).

తంత్రపతి

రూ. తంత్రపాలు

వృత్తిసూచి (శా.).

“--తంత్రపతి ప్రోలినాయుడు--”

శా. 1155 (టి. యం. పి. పు. 880; నెం. 927). “One charged with minor affairs; deputy ambassador at a minor court. శా.శ.

తంత్రపాలు

రూ. తంత్రపతి

వృత్తిసూచి (శా.).

సైన్యాధిపతి, సహాయరాయబారి.
 “—పుణ్యముగాను తంత్రపాలు మల్లి
 నాయకుడు—” (తెలం. శా. I; పు. 72;
 పం. 4-5).

తన్నీరు

జలసూచి (తె.).

తని + నీరు. తని_ సమృద్ధిగా ఉన్న,
 శుద్ధమైన. కమ్మ, వడ్డెరకులాల్లో ఇంటి
 పేరు.

తప్పట

చూ. తప్పెట

వాద్యసూచి (శా.).

<తమ్మట. “—తప్పట మలయప్ప
 సదాసేవ—” (టి.టి.డి.ఇ.యస్. V;
 పు. 440; నెం. 166).

తప్పడ

చూ. తప్పెట

వాద్యసూచి (శా.).

“—తప్పడ భసవరెడ్డి—” శా. 1456
 (టి.టి.డి.ఇ.యస్. IV; పు. 76; నెం. 37).

తప్పెట

రూ. తప్పట, తప్పడ, తమటం.

వాద్యసూచి (తె.రా.స.).

చర్మవార్జ్య విశేషం. రాయలసీమలో
 కమ్మర్లలోను, సర్కారులో వడ్డెకులంలో
 ఇంటిపేరు. త. తప్పెటై, తప్పట్టమ్;
 మ. తప్పిట్ట, తమ్మిట్టం; క. తండట,
 తంబుత తవటె, తప్పటె, - తబటె,

తమటె, తమ్మట, తమ్మటె. డి. ఇ. డి.
 2510.

తమటం

చూ. తప్పెట

వాద్యసూచి (రా.).

<తమ్మటము.

తమలపాకుల

వృక్షసంబంధసూచి (రా.).

తమలపాకు బహు. కు ద్వి.వి. <తమ
 లము ఆకు <సం. శాంబూలమ్. తమల
 పాకులను ఉత్పత్తి చేయడంలో ప్రసిద్ధి
 చెందినవారు కావచ్చు. రెడ్లలో ఇంటిపేరు.

తంబ

జంతుసూచి (స.).

<సం. తంబ- ఆవు. తంబ అనే
 పదాన్ని ఇప్పుడు సమూహార్థంలో ఉపయో
 గిస్తున్నారు.

తమ్మ

పౌరుషనామం (తె.).

త. తంబలమ్ : నవలిన శాంబూలం.
 వెలనాటి వైదికులలో ఇంటిపేరు.

తమ్మళ్లు

జాతిసూచి (శా.).

<తమ్మళి <తమ్మళ. తమ్మళజాతి
 ఎడు. క. తమ్మడి. శంకరాచార్యులు
 తైవదైవాలయాలలో తమిళ బ్రాహ్మణు
 లను నియమించారు. తమ మధ్య నివసి
 స్తున్న వీరిని తెలుగువారు తంబళ

(తమిళ) వారవి పిరిచారు. ఈ బ్రాహ్మణులు గోదావరి, కృష్ణ నెల్లూరుజిల్లాల్లో ఉన్నారు. కొన్ని ప్రాంతాల్లో వీరు శూద్రులుగా చూడబడుతున్నారని సి. టి. యస్.ఐ. “—తమ్మళ్లు మాదళివలు—” (టి.యం.పి. పు. 1102; నెం. 397).

తమ్మారెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

తమ్మ— గృ.నా.పూ; వ్య.నా. తమ్మ+ అ. వి.చూ. తమ్మన. తమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. —రెడ్డి గృ. నా. ప.

తమ్మిన

చూ. తమ్మినేని

వ్యక్తినామం (స.).

తమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

తమ్మినీడి

చూ. తమ్మినేని

వ్యక్తినామం (స.).

తమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

తమ్మినీడు

చూ. తమ్మినేని

వ్యక్తినామం (తె.స.).

తమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

తమ్మినేని

చూ. తమ్మిన, తమ్మినీడి, తమ్మినీడు.

వ్యక్తినామం (రా.స.).

తమ్మి— గృ.నా.పూ. <తమ్మయ <ధమయ. తమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —నేని గృ.నా.ప.

తమ్మిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

తమ్మి— గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి.చూ.

తమ్మినేని. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రాజు గృ. నా. ప.

తమ్మిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

తమ్మి—గృ.నా.పూ; వి.చూ. తమ్మినేని.

చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

తరిగొప్పుల

? <తరిగోపుల

పౌరుషనామం (సా.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. —తరి

గొప్పులాంకుడగు శ్రీమల్లప్రహమండి

లన్—” (చంద్రభా. 1-26). “—సాటి

తఱిగొప్పుల మల్లన మంత్రి—”

(చంద్రభా. 1-26).

తరిగోపుల

పౌరుషనామం (స.).

తఱి—నమయం, నయసు, ఈడు, మాంసం,

తరంగం. —గోపుర < గోపుడు. గొల్ల

వాడు, రాజు, గోపులకు అధిపతి. అనేక

గ్రామాలకు అధికారి. తమ్మవారిలో

ఇంటిపేరు. ? <తఱిగొల్పు పూనజేయు.

ప్రేరేపించు.

తలకోల

వస్తుసూచి (స.).

తల + కోల : సాధువుకాని ఆవును పిడికేటప్పుడు కొనను తాడుకట్టి దాని కొమ్ములకు తగిలించి పట్టుకునే కర్త.

తలగం

పౌరుషనామం (రా.).

తలగము. తల + గము. రాహువు, రాహుగ్రహం. కాపులలో ఇంటిపేరు.

తలపనేని

చూ. తల్లపనేని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

తలాడి

పౌరుషనామం (రా.).

తలాడ తలగడ. తలకింద ఎత్తుగా ఉంచుకొనే దిండు. తలాడ కు ఔష.

ఉ. తలాడ, తలగడ. ఇదిగ్రామనామం కూడ కావచ్చు.

తలారి

చూ. తలారు

వృత్తినూచి (తె.రా.శా.స.).

బారబలాతి ఉద్యోగులలో ఒక వృత్తి వారు. Chief Watch man. ఉ. తలయారి, తలవారి, తలారి. ప్రా. తలారో; సం. జ్ఞలవార-; క. తలారి; తు. తళవారి; తె. తలారి; త. తళవారి, తలారి. డి. ఇ. డి. 2553. "—తలరి(పి)చ్చయాను—" (ద.శా.పు.188; సం. 189). "—లారి ప్రోలినాయక—" టి. యం.

పి. II; పు. 1103). రాత్రిసమయంలో దొంగతనం మొదలైన నేరాలు జరగకుండ గస్తుతిరిగి కావలికాచే దొరతనపు బంటు. రాజాజ్ఞతో వీరు దండనాలు చేస్తారు ఈగృహనామం రాయలసీమలో మాల, మాది 1 కలాలలోను, నర్కూరులో ముత్రాసులలోను కన్పిస్తుంది.

తలారు

చూ. తలారి

వృత్తినూచి (శా.).

బ్రీటీషు కాలంనుండి ఈ తలారులకు నేతనం చెల్లించేవారని తెలుస్తుంది.

తలారు ప్రోలినాయక—" (టి.యం. పి. I; పు. 1103; నెం. 410).

తలిపిన

చూ. తల్లపనేని

వ్యక్తినామం (రా.).

తలిపినేని

చూ. తల్లపనేని

వ్యక్తినామం (రా.).

తలుపుల

గృహపరికరనూచి (స.).

తలుపు బహు. కు ఔష. కవాటం. ఇంటిద్వారాన్ని మూయడానికి, తెరవడానికి వీలుగా అమర్చే చెక్కతో చేసిన పనిముట్లు. ఇప్పుడు ఇనుప తలుపులు, రేకు తలుపులు కూడా వున్నాయి. తలుపులు వ్యక్తినామం విశాఖ జిల్లాలోను;

గ్రామనామం అనంతపురం జిల్లాలోను
వుంది.

తల్లపనేని

చూ. పంపనేని, పలిపన, తలిపనేని.

వ్యక్తినామం (న.).

తల్లప-గృ.నా.పూ; జలసూచి? <తల్లము.
చెరువు, జలాశయం. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

తల్లపరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

తల్లప- గృ.నా.పూ; వి.చూ. తల్లప
నేని. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

తల్లం

జలసూచి (రా.).

<నం. తల్లమ్: జలాశయం, చెరువు
కోమట్లలో ఇంటిపేరు.

తల్లంరాజు

చూ. తల్లపనేని

వ్యక్తినామం (న.).

తల్లం- గృ. నా. పూ; వి.చూ. తల్లప
నేని. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

తల్లావ్రగడ :

వ్యక్తినామం (న.).

తల్లా- గృ.నా.పూ; వి.చూ. తల్లపనేని.
ఆర్వేలనియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వ్రగడ గృ.నా.ప.

తల్లావర్షుల

వ్యక్తినామం (న.).

తల్లా- గృ.నా.పూ; వి.చూ. తల్లపనేని.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వర్షుల గృ.నా.ప.

తవ్వా

కాలమానసూచి (న.).

<తవ్వ. రెండుసోలల కాలత, మానిక
లోనగం.

తా

తాటి

చూ. తాడి

వృక్షసూచి (తె.సా.).

తాడికి ద్వి.వి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
“--తాటిపోతన పట్టి--” (పల్నా. పు.
182; పం. 2158).

తాటిరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

తాటి- గృ. నా. పూ; వృక్షసూచి.
<తాడికిబోవ. వి. చూ. తాడి. ఆర్వేల
నియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

తాటిసెట్టి

చూ. తాడిసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

తాడి

చూ. తాటి, తాడిచెట్టు.

వృక్షసూచి (స.).

వృ. నా ; Borassus flabillifera.
త.తాటి; మ. తాన్ని; క.తాళి; తె. తాడి.
డి.ఇ.డి. 2614.

తాడిగోట్ల

అన్నపూర్ణామల (కా.).

“--తాడిగోట్ల తిమ్మరాజు వారు--”
(టి.యం.పి.II; పు. 1140; నెం.667).

తాడి చెట్లు

చూ. తాడి

వృక్షసూచి (తె.).

ఒడ్డె, కర్నూలలో ఇంటిపేరు.

తాడిసెట్టి

చూ. తాటిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

తాడి-గృ.నా.పూ; వృక్షసూచి. వి.చూ.

తాడి. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

తాడుబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

తాడు- గృ. నా. పూ; వృక్షసూచి.

<తాడి. వి.చూ. తాడి

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

తాండా

చూ. తండా

సమూహసూచి (రా.).

తాండ్ర

వృక్షసూచి (స.సా.).

తాడిచెట్టు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“--తాండ్రపాపయ్యప్రతాపనైషణ్యంబు
పెరిచాచ తాండ్రల పెంపుడింపు--”

(రంగ. 2-26). సర్కారు జిల్లాలోని
పర్వత ప్రాంతాల్లో పెరిగే చాలాపెద్ద
చెట్టు బోదెవీటారుగాను, పై భాగం, విశా
లంగాను వుంటుంది, ఎండాకాలం మంచి
పుష్టినిస్తుంది. వండ్లలోని గుఱుచాలా
పుడ్రేకపరుస్తుంది దీనికొయ్య మన్నిక
కలిగినప్పటికీ నలదమయంతుల కథ
వలన కలి ఆవేశించి వుంటాడని గృహ
నిర్మాణానికి నిషేధించారు.

తాతన్నగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

తాతన్న- గృ.నా.పూ; పు.నా. తాత+
అన్న. తాత- వి.చూ. తాత. -అన్న-
చూ. గృ.నా.ప. చూ. -గారి గృ.నా.ప.

తాతా

సంబంధసూచి (స.).

<తాత : తండ్రి; తల్లితండ్రి; తండ్రి
తండ్రి; బ్రహ్మ. పేరూరిద్రావిడులలోను,
వెలనాటి వైదికులలోను ఇంటిపేరు.

తాతిన

చూ. తాతినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

తాతని

చూ. తాతినేని

వ్యక్తి నామం (స.).
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు

తాతినేని

చూ. తాతిన, తాతిన

వ్యక్తి నామం (స.).

తాతిన- గృ.నా.పూ; పు.నా. తాత+ఇ.

<నం. తాత-: తండ్రి బ్రహ్మదేవుడు.
తల్లితండ్రి, తండ్రితండ్రి. ముసలివారిని
పూజ్యభావంతో సంబోధించడం; వంశం
లో పూర్వపురుషుడు. 'తాత' పదం
వ్యక్తి నామాల్లో పూర్వపదంగానే కన్పి
స్తుంది. ఉదా : తాతబ్బాయి, తాతారావు.
తాతిరాజు. తాతిరెడ్డి. కమ్మవారిలో ఇంటి
పేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

తాతిరాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

తాతిన- గృ.నా.పూ; పు. నా. వి. చూ.
తాతినేని. ఆర్యేనినియోగి బ్రాహ్మణు
లలో ఇంటిపేరు. చూ. -రాజుగృ.నా.ప.

తాతిరెడ్డి

వ్యక్తి నామం (స.).

తాతిన- గృ.నా.పూ; పు. నా. వి. చూ.
తాతినేని. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

తాపి

వృత్తి సూచి (తె.న.).

గృహనిర్మాణానికి ఉపయోగించే సాధ
నం. తాపీవనిచేయడమే వృత్తిగా కల

వారు. చూ. హిందూలో ఇంటిపేర్లు.

తాలం

వృత్తి సూచి (స.).

<నం. తాళ : తాడిచెట్టు <నం.

తాళ- : దీగం.

తాళాబిత్తుల

వ్యక్తి నామం (స.).

తాళా- గృ. నా. పూ; వృత్తి సూచి.

<రాళము : తాటిచెట్టు. వి.చూ. తాటి
రాజు చూ. -బిత్తుల గృ.నా.ప.

తాళి

వృత్తి సూచి (తె.).

<తాడి : తాళిబొట్టు. మంగళసూత్రం.

రాళముకలవాడు; తాళంవాయించేవాడు;
శివుడు; నేలఉసిరికచెట్టు; పెద్దఆకులతాటి
చెట్టు; తాటికల్లు; కంచుతో చేసిన తాళపు
చిప్ప; వాద్యవిశేషం సూ.వి.

తావేటి

జంతుసూచి (రా.).

<తావేటి <తావేలు. కూర్మం, కమలం.

త.యామై, ఆమై: మ.ఆమ; క.తావేలు,
తాంబేలు; తు.ఏమె; తె.తావేలు; తామేలు.
డి. ఇ డి. 4232. కాపు, వెలమలలో
ఇంటిపేరు.

తాసరి

జాతిసూచి (తా.).

<దాసరి, వి.చూ. దాసర్ల " -తాసరి

పాపనాయకు—” (టి.యం.పి. పు. 637; నెం. 660).

త్రి

తిక్క-ల

పారుషనామం (తె.).

<తిక్క. ఉన్మాదం, వెర్రి. వెర్రిపట్టిన వారు.

తిక్కిన

<తిక్కినేని

వ్యక్తినామం (న.).

తిక్కి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా.తిక్క+ఇ
<తిక్కయ. ? ప్రా.తిక్ష్ణ-<నం.తీక్షణ-
చూ. -న గృ.నా.ప.

తిప్పిర్నేని

చూ. త్రిపురనేని

వ్యక్తినామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

తిప్పనగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

తిప్పన- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా
సూచి. <తిప్పన్న. <తిప్ప+అన్న. తిప్ప-
<నం. త్రిపురాంతక-

చూ. గారి -గృ.నా.ప.

తిప్పరహాయి

వ్యక్తినామం (తె)

తిప్పర- గృ.నా.పూ. ? <తిప్పన.

చూ. -హాయి గృ.నా.ప.

తిప్పరాజు

చూ. తిప్పరాసు

వ్యక్తినామం (శా.).

తిప్ప-గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <తిప్పయ.

“—తిప్పరాజు రామరాజు—” శా.1482

(టి.యం.పి. II. పు. 927; నెం. 227).

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

తిప్పరాసు

చూ. తిప్పరాజు

వ్యక్తినామం (రా.).

<తిప్పరసు.

తిప్పాజోస్యుల

వ్యక్తినామం (రా.).

తిప్పా- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి.చూ.

తిప్పరాజు. చూ. -జోస్యుల గృ.నా.ప.

తిప్పాబత్తుల

వ్యక్తినామం (న.).

తిప్పా- గృ.నా.పూ; తిప్ప+అ. వి.చూ.

తిప్పరాజు. చూ. -బత్తుల గృ.నా.ప.

తిప్పాభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

తిప్పా- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. తిప్ప+అ.

వి. చూ. తిప్పరాజు. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

తిప్పావర్పుల

వ్యక్తినామం (తె.).

తిప్పా- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <తిప్ప.

వి. చూ. తిప్పరాజు. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -వఱుల గృ.నా.ప.

తిప్పినేని

చూ. తిప్పినేడి

వ్యక్తి నామం (రా.).

తిప్పినీడి

చూ. తిప్పిని

వ్యక్తి నామం (స.).

తిప్పి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; <తిప్ప+ఇ
<తిప్పయ. వి.చూ. తిప్పరాజు. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు. చూ.-నీడి గృ.నా.ప.

తిప్పిరెడ్డి

వ్యక్తి నామం (తె.స.).

తిప్పి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; వి.చూ.

తిప్పినీడి. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

తిమ్మడి

జంతుసూచి; దేవతాసూచి (రా.).

<తిమ్మడు : కోతి. క. తిమ్మ : త.

తిమ్మన్.; హనుమంతుడు.

తిమ్మన్న

వ్యక్తి నామం (రా.).

తిమ్మ- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.

<తిమ్మడు. వి.చూ. తిమ్మడి. ? <తిరు
మలన్న. తిరుమల+అన్న : వెంకటేశ్వర

స్వామి. చూ. తిమ్మప్పడు. తిరుమల+

అప్పడు : వెంకటేశ్వరడు.

చూ. -అన్న గృ.నా.ప.

తిమ్మావఱుల

వ్యక్తి నామం (స.).

తిమ్మా- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; వి.చూ.

తిమ్మప్ప. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వఱుల గృ.నా.ప.

తియ్యగూర

పృక్షసూచి (స.).

ఒకవిధమైన ఆకుకూర

తియ్యగ

పౌరుషనామం (స.)

<తియ్య : చురుచుమైన. తీపిగల,

ఇంపైన, ద్రియమైన.

తిరుగోటి

వృత్తిసూచి (స.).

చేగులవాడు. తిరు-శ్రీవ్రదమైన; నవిత్ర

మైన; -కోటి : వేగు.

తిరునాము

వాద్యసూచి (స.).

వైష్ణవ దేవాలయాలలో ఊడే వాద్య
విశేషం. శ్రీకాకుళంలోని శ్రీవల్లభ
రాయనికి ముత్యాల తిరుణాము వీరనర
సింహదేవుని దేవులైన గంగా మహా
దేవులు చదివించినట్లు శాసనంలో వుంది.
(యస్.ఐ.ఐ. IV).

తిరుపమోని

పౌరుషనామం (తె.).

తిరుపము- గృ.నా.పూ; <తిరుపము,

<తిరియు : భిక్షం, భిక్షకవృత్తి.

చూ. -వోని గృ.నా.ప.

తిరుమలచెట్టి

చూ. తిరుమలసెట్టి

వ్యక్తినామం (రా.).

తిరుమలపెద్దింటి

గృహసూచి (న.సా.).

తిరుమల- గృ.నా.పూ; వర్వతసూచి.

తిరు + మల : వేంకటాచలం. -పెద్దింటి.

చూ. పెద్దింటి. వైష్ణవులలో ఇంటిపేరు.

“ఇది శ్రీ తిరుమల పెద్దింటి పద్మనాభా
చార్య కిష్కంధ—” (భృగుసం. ఆశ్వా.
గ. పు. 137).

తిరుమలప్రగడ

వ్యక్తినామం (న.).

తిరుమల- గృ.నా.పూ; స్థలసూచి,
వర్వతసూచి. వి. చూ. తిరుమలసెట్టి.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

తిరుమలరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

తిరుమల- గృ.నా.పూ; వి.చూ. తిరు
మలసెట్టి. ఆర్వేల నియోగి బ్రాహ్మణు
లలో ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

తిరుమలరెడ్డి

వ్యక్తినామం (న.).

తిరుమల- గృ.నా.పూ; వి.చూ.

తిరుమలసెట్టి. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

తిరుమలసెట్టి

చూ. తిరుమలచెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

తిరుమల- గృ.నా.పూ; స్థలనామం.

పుణ్యక్షేత్రం. తిరు-స్థలనామపూ; పవిత్ర
మైన; -మల : స్థలనామ ప.; కొండ.

త. మలై; మ. మల; క. మలై; పర్తి.
మలంగ్ డి.ఇ.డి.3882. వేంకటాచలం.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

తిరుమూని

పౌరుషనామం (న.).

<తిరుమణి: వైష్ణవులు నొసటధరించే
తెల్లనిమట్టి.

తిరువీధుల

పౌరుషనామం (న.).

తిరు + వీధుల. తిరువీధి బహు. కు
ద్వి.వి. తిరు-పవిత్రమైన. -వీధి:బజారు,
రావవీధి. దేవుడు ఊరేగే వీధిని తిరు
వీధుల అని వ్యవహరిస్తారు. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

తివారి

వృత్తినామం (తె.).

వేద పాఠకుల వృత్తి. <మరాఠీ.
తివారీ. <ప్రా. తివాడీ- <సం.తిపాఠీ.

త్రి

తీగ

చూ. తీగల

వృక్షసూచి (న.).

లక, త్రిలు మొదలలో ధరించే బంగారు పువ్వు; మొలనూలు; వీణ మొదలైన వాటికంటి.

తీగల

చూ. తీగ

వృక్షసూచి (తె.రా.).

తీగ బహు. కు ద్వి.వి. మైసూరు దేశంలోని కొన్ని ప్రాంతాలలో తమిళ భాషను 'తీగలు' అంటారు. మైసూరులో స్థిరబడిన తీగలవారు వారిభాషను మర్చిపోయి కన్నడభాషను మాట్లాడుతున్నారని సి. టి. యస్. ఐ. పేర్కొంది. వీరు తరువాత తెలుగు దేశంలో స్థిరపడి ఉండవచ్చు.

తీర్థం

చూ. తీర్థాల

జలసూచి (రా.).

రేవు, వైజ్యక్షేత్రం, యజ్ఞం, కాత్తె, మహర్షులు స్నానాలుచేసిన నది, తటాకం మొదలైన వుద్యోగకం. < తీర్థం. తీర్థం అనే పదానికి ఉపార్థాయం, మంత్ర, రాజవద్ద సహాయకులుగావుండే మంత్ర మొదలైన వద్దెనిమిదిమందిలో ఒకడు అని అర్థం. సన్యాసుల పెర్ల చివరచేర్చు ఉపాధిభేదం. ఉ : అనంద తీర్థం. సూ. ని. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

తీర్థాల

చూ. తీర్థం

జలసూచి (స.).

తీర్థం బహు. కు ద్వి.వి. వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

తు

తుంగ

చూ. తుంగా

వృక్షసూచి (తె.).

ఇంటికప్పుకు వాడే గడ్డి కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. క. తుంగ; తు. తుంగు; తె. తుంగ. డి.ఇ.డి. 2890.

తుంగా

చూ. తుంగ

వృక్షసూచి (రా.స.).

తుపాకుల

అయుధసూచి (స.సా.).

తుపాకి బహు. కు ద్వి.వి. మందు గుండు వేసి దట్టించి కాలేచే ఇనుప గొట్టంగల యుద్ధసాధన విశేషం బలిజ. మూనాదులలో ఇంటిపేరు.

హిం. తుఫక్కు, క. తుపాకి; తు. తుపాకి; త. తుపాక్కి. "తుపాకుల యనంత భూపాల ప్రణీతంబైన--" (వచ.భా. Tel.M. పు. 285).

తుప్పర

చూ. తప్పర

జలసూచి (తె.).

గాలిచేత చెడినదే నీటిబొట్టు, తుషారం.

తువ్వర. తుప్పర. <సం. తుషార-;
క. చూపలు, తుంతులు.

తుప్పరి
చూ. తుప్పర
జలసూచి (తె.).

తుంబ
వృక్షసూచి (రా.).
సొర. ఉసిరిక. సూ.ని; పాలుపితుకు
చెంబు అని అం.వా. యాదవులలో
ఇంటిపేరు.

తుమ్మ
చూ. తుమ్మల
వృక్షసూచి (రా.స.).
పర్యా. జాల, జాలి. వృ.నా. Accacia
nilotica. ఎడమసాలీలు, మాల, రెడ్డి
కులాలలో ఇంటిపేరు.

తుమ్మననుగు
వృక్షసూచి (రా.).
వృక్షవిశేషం.

తుమ్మగింజలు
వృక్షసంబంధసూచి (రా.).
తుమ్మచెట్టు యొక్క విత్తనాలు.

తుమ్మనేని
వృక్షసూచి (స.).
తుమ్మ- గృ.నా.పూ; వృక్షసూచి.
వి. చూ. -తుమ్మతి.
చూ, రాజు గృ.నా.ప.

తుమ్మరాజు
వృక్షసూచి (స.).
తుమ్మ- గృ.నా.పూ; వి.చూ.తుమ్మల.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

తుమ్మల
చూ. తుమ్మ
వృక్షసూచి (తె.రా.).
తుమ్మ బహు. కు ద్వి.వి. కమ్మ
వారిలో, హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

తుమ్మిసెట్టి
వృక్షసూచి (స.).
తుమ్మి- గృ.నా.పూ; తుమ్మ + ఇ.
వి.చూ. తుమ్మనేని.
చూ. -నెట్టి గృ.నా.ప.

తుమ్మెద
కీటకసూచి (స.).
భృంగం, తేటి. త.తుమ్మి; మ.తుమ్మి.
క. తుమ్మి. దుమ్మి; తు. తుమ్మి;
తె. తుమ్మెద. డి.ఇ.డి. 2731.

తురకా
చూ. తుర్కా
తెగసూచి (స.).
తురక, మేచ్చుడు. <ప్రా. తురుక్క-
<సం. తురుక్క-

తురగా
జంతుసూచి (తె.స.).
<తురగము. వేగంగాపోయేది. గుఱం.

తెలుగువారి ఇంటిపేర్లు

349

ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

తూర్కా-

చూ. తురకా

జాతిసూచి (తె.న.).

తులం

కొలమానసూచి (తె.న.).

<తులము : తులమాన విశేషం.

వలమందు మూడో చాగం. ఒక రూపాయి ఎత్తు. సం. తులా; క.తొలె; క. తోలా.

తులసిగారి

వ్యక్తినామం (తె.).

తులసి- గృ.నా.పూ; ప్రి. నా. వృక్ష సూచి. తులలేనిది. తులసిచెట్టు. సం. తొళసి. కార్తీక శుక్లపక్ష ద్వాదశినాడు శ్రీకృష్ణునకు తులసీదేవికి వివాహం చేస్తారు. ఇది ఒక వ్రతం. తులసమ్మ. వ్య.నా. చూ. -గారి గృ.నా.వ.

తుల్లగారి

వ్యక్తినామం (తె.).

తుల్ల- గృ.నా.పూ; వృ.నా. <తులజ. మరాఠీ వ్యక్తినామం. చూ. -గారి గృ.నా.వ.

తుళువ

దేశసూచి (పా.).

క. తుళువ. తుళుదేశంవారు; క. తుళు వమ్ : కన్నడ దేశానికి పడమటమన్న దేశం. మనువరిత్రలో కృష్ణరాయని

వంశం తుర్వసుని వంశమని, తుర్వసు శబ్దంనుండే 'తుళువ' శబ్దం వచ్చిందని చమత్కరింప బడింది. వాస్తవానికి తుళువ దేశాన్ని పాలించేవారు తుళువ రాజులై యుంటారని సూ.ని. "వాని వంశంబు తుళువాన్వయమయ్యె--" (మను.).

తూ

తూము

చూ. తూముల

పౌరుషనామం (స.).

నాలుగు కుంచాల కొరిక; భూసూచి- ఎకరంలో రెండువంతులు. <తూము. బండి వక్రంలో మధ్య ఉన్న రంధ్రం; నీళ్ళు బైటకువచ్చేలా ద్వారం ఏర్పరచి కట్టిన కట్టడం. కమ్మ. బ్రాహ్మణ ముత్రాసులలో ఇంటిపేరు.

తూముల

చూ. తూము

పౌరుషనామం (స.).

తూము బహు. కు ద్వి.వి. కమ్మ వారిలో ఇంటిపేరు.

తూరుపు

దిక్సూచి (తె.).

సూర్యుడు ఉదయించేదిక్కు. తూము- సూర్యుడు ప్రవేశించు. అంటే ఉదయించే దిక్కు కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. రాన్యాన్ని గాలివాయగా ఎత్తమంది

పోసి తాబడాన్యాన్ని వేరుచేయడాన్ని
తూతువు పట్టడం అంటారు.

తెడ్డ

వస్తుసూచి (స.).

తెడ్డు బహు. కు ద్వీ.వి ; కొయ్య
గరిటె, పడప నడవడానికి ఉపయోగించే
సాధనం. సం. తర్హ- ; త. తుడుప్ప.

తెనుగు

చూ. తెలుగు

భాషాసూచి (తె.).

తెప్ప

పౌరుషనామం (శా.).

క. తెప్ప; త. తెప్ప. నౌక; తెప్ప
కొయ్య, మిట్ట ప్రదేశం. “—తెప్పవారి
మామిడి తోంటను—” శా. 1156
(తెలం. శా. I. పు. 69, పం. 22).

తెలకుల

పౌరుషనామం (శా.).

?తెలకల. <తెలకలు. నువ్వులు.

“సహస్ర శాఖాన్వయ గోత్రులైన తెలిక
కుటుంబములవారు చాళుక్య రాజకుటుంబ
ముల కిష్టభృత్యులై ప్రళంపింపబడిన
వారు. వీరాకాలమునఁ బెక్కుదాన శాసన
ముల వ్రాయించి యుండిరి. అని శా.శ.
పు.180. <ప్రా. శేల్లిక- <సం.తెలిక-
“బెజవాడ శాసనులైన తెలకుల కొమ్మన
గడియన—” (యస్.ఐ.ఐ.IV; పు.203;
పం. 7-8).

తెలంగాణ

స్థలసూచి (తె.).

తెలంగాణము. తెలుగు + అణెము.

తెలుగు దేశానికి సంబంధించిన. శాస
నాలలో ‘తెలుంగాణెము’ అనికన్పిస్తుంది.

తెలుగు

చూ. తెనుగు

భాషాసూచి (స.).

శ్రీతైలం, చాణేరామం, కాశేశ్వరం
మొదలైన ఈమూడు తైవక్షీత్రాల మధ్య
ఉన్నస్థలం త్రిలింగదేశం. ఈదేశంలో
మాట్లాడేభాష తెలుగు లేక తెనుగు.
ల-న లకు భేదం లేదుగనుక తెలుగు-
తెనుగు వ్యవహారం. బ్రౌన్ ఈ సిద్ధాం
తాన్ని అంగీకరించక తెన్- అంటే
దక్షిణం. తెనుగు- దక్షిణదేశపు భాష
అని వ్యుత్పత్తి చెప్పారు. త. తెలుగు;
క. తెలుగు, తెలుగు, తెలంగు; తు.
తెలుంగు, తెలుగు. డి.ఇ.డి. 2820.

తెల్లబట్టల

వస్తుసూచి (తె.).

తెల్ల బట్టబహు, కుద్వీ.వి. తెల్ల నివస్తుం.
తెల్ల నివస్త్రాలు ధరించే వారుకావచ్చు.

తెల్లమంటిగోళ్ళ

పౌరుషనామం (రా.).

తెల్ల మంటిగోరు బహు. కు ద్వీ.వి.

తెల్లాకుల

అన్యష్టనామబంధం (స.).

“ఇది చాకలికి పర్యాయపడిమని 1901 సెన్సస్ రిపోర్టులో వుంది. వృత్తిమాని ప్రభుత్వ ఆఫీసులలో హ్యానులుగ పని చేస్తున్న వారని Rev.c. Jain అన్నారు. వి.సూ. సి.టి.యస్.ఐ. VI. వైశ్యకులం లో ఇంటిపేరుగా వుంది.

తెల్లావుల

జంతుసూచి (స.).

తెల్ల + అవుల : తెల్లనివర్ణంగలఅవులు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. < తెల్లావల. సిద్ధార్థము. వృక్షవిశేషం. శ.ర.

తే

తేళ్ళ

సరీస్వపసూచి (తె.స.).

తేలుబహు.కు ద్వి.వి. కొండితో టుట్టే ఒక విషజంతువు. పుళ్ళికం. తేలు మంత్రం పెట్టేవారు కాపచ్చు. కమ్మ వారిలో ఇంటిపేరు.

తొ

తొక్కడము

పౌరుషనామం (సా.).

< తొక్కుకు భావార్థకరూపం. “సోమ సూర్యులభాతి వెంకటజెట్టి గోవింద జెట్టియును, పొంకంబునందు పూర్వ జాండర్తి జనులు తొక్కడములు సడ లించు కతన, ఘనులు తొక్కడము

వెంకటజెట్టియందు.” (వింజజా. Tel. Man. పు. 303).

తొంగలి

పౌరుషనామం (స.).

త.రొంగిల్ : రాజదిహ్మమైనగొడుగు.

తొట్టి

వస్తుసూచి (రా.).

నోరువెడల్పు, అడుగు సన్నం గల గంపవంటి పాత్ర. గంగాళమనిటో; కటాహము చి.ని., క.తొట్టి; త. తొట్టి. పశువులు నీళ్ళుతాగటానికి రాతితో కట్టిన కట్టడం.

తొండపనేని

వ్యక్తినామం (స.).

తొండప- గృ. నా. పూ; పు. నా. < తొండప్ప. < తొండ+అప్ప. < తొండన్ భక్తుడు. -అన- చూ. గృ.నా.న. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.న.

తొండము

పౌరుషనామం (స.).

ఏనుగుతొండం, మోటగున లోనినీరు సూటిగా బోదెలో పడడానికి అడుగున కుట్టిన ఏనుగుతొండం లాంటి తోలు గొట్టం. < సం. తుండమ్. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

తొమ్మండ్రు

సంఖ్యాసూచి (స.).

తొమ్మిదిమంది. హరిజనులలో ఇంటి పేరు.

తొలుచూరి

పొరుషనామం (స.).

< తొలుచూరు. మొదటిబిడ్డ. తొలుచు < తొలుత. మొట్టమొదటి అనే అర్థంలో తొలుచూరి. తొలిసూరి మొదలైనపదాలు వ్యవహారంలో వున్నాయి.

త్రో

త్రోక

రూ. త్రోకల

పొరుషనామం (రా.).

పశుపక్ష్యాదులవారిం. ఎరుకలవారిలో ఇంటిపేరు. క.త్రోకె; త.త్రోక్రై; కు.త్రోకె; మ. త్రోక. డి.ఇ.డి. 2916.

త్రోక చిచ్చు

పొరుషనామం (స.).

త్రోక+చిచ్చు. త్రోకలాగ పొడవుగా వ్యాపించిన నిప్పు. నిప్పురగిలించిన పిడకల వరిస. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

త్రోకల

రూ. త్రోక

పొరుషనామం (తె.ప.).

త్రోకబహు. కు ద్వి. వి. ఎరుకలలో, కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

తోట

రూ. తోట్ల

వనసూచి (తె.రా.స.సా.).

ఉవ్యాసవనం, ఉవవనం. ఇంటిచుట్టూ ఉన్నతోట. ఆశ్రమం. క.తోట, తోంట; తు. తోట త. తోట్టమ్; మ. తోట్టమ్ డి.ఇ.డి. 2927. కిమ్మ, కాపు, చెంచు, బలిజ, బోయ బ్రాహ్మణ. ముత్రాస, యానాది కులాలలో ఇంటిపేరు. “పీచు వరగ్రామణికే, దారములారా మమ జను దిగువాడు మహా, దారుడు తోట కులుకున. ర్వారాయుడు పేర్మిమమ్ము రావించె—” చాటువు.

తోటకూర

వృక్షసూచి (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

తోటి

వృత్తిసూచి (రా.).

గ్రామ సేవకులు. పాకీవని. త. తోటి; మ.తోటి; క.తోటి, తు.తోటి, తె.తోటి = scavenger. డి. ఇ. డి. 2924. Tondu=to dig. or tolt=to go round. అనే పదాలనుండి వచ్చుంటుందని, గ్రామంలో మురికి పసంతా చేస్తారని, సత్రాలు ఊడ్చుతారని, గ్రామంలో వీరిది చాలాతక్కువ కులమని సి.టి. యన్.ఐ. IV. పు. 182. రాయలసీమలోని కాపులలోను, మాలవారిలోను ఈ ఇంటి పేరు కనిపిస్తుంది.

తోట్ల

చూ. తోట

వరసూచి (రా.).

<తోటల. తోటబహు. కు ద్వి. వి.

తోంపాకు

వృక్షసంబంధసూచి (స.).

<తమలపాకు. <*మలము+అకు.

తమలపుఅకు. తోంపు- గృ. నా. పూ;
?<తోపు : ఎరుపురంగు. వా. నోరు
ఎరుపురంగు రావడానికి నవిలేఅకు.

చూ. -అకుల గృ.నా.ప.

తోళ్ళ

పొరుషనామం (రా.స.).

తోలుబహు. కు ద్వి. వి. జంతువుల
చర్మం. త. తోల్; పర్తి. తోల్; కవి.
తోలు. డి.ఇ.డి. 2937.

త్రి

త్రిపురనేని

చూ. తిప్పిన్నేని, తిప్పిన్నేని.

వ్యక్తినామం (తె.స.).

త్రిపుర- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. త్రిపుర,
త్రిపురాంబ. త్రిపురసుందరి మొదలైనవి
కూడా ఇలాంటి వ్యక్తినామాలే. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

త్రిపురమల్లు

వ్యక్తినామం (స.).

త్రిపుర- గృ.నా. పూ; వి.చూ. త్రిపుర

నేని చూ. -మల్లు గృ.నా.ప.

త్రిపురాన

వ్యక్తినామం (స.).

<త్రిపురనేని

త్రిపురారి

దేవతాసూచి (తె.).

శివుడు. త్రిపుర సంహారసమయంలో
భూమి రథంగాను, సూర్యచంద్రులు
చక్రాలుగాను, వేదాలు గుర్రాలుగాను,
మేరువు బాహుగాను, శేషుడు నారిగా,
విష్ణువు బాణంగా తోడ్పడ్డారట. వి.చూ.
త్రిపురారిభట్ల.

త్రిపురారిభట్లు

వ్యక్తినామం (తె.స.).

త్రిపురారి- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
త్రిపుర+అరి. త్రిపుర-మూడుపురాలు.
-అరి. శత్రువు త్రిపురసంహారం చేసిన
వాడు. శివుడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -తల్లి గృ.నా.ప.

ద

దడిగ

చూ. దడిగె

పొరుషనామం. అయుధసూచి (తె.).
భేటకం, పరిక, డాలు.

దడిగె

చూ. దడిగ

అయుధసూచి (తె.).

దంటు

వృక్షసూచి (స.).

తృణవిశేషం. జొన్నమొదలైన వాటి
కాడ. వెలనాటి వైదికబ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. క. దంటు.

దండగ

పౌరుషనామం (స.).

<సం. దండ-నష్టం. రాజధనవంతుని
దగ్గర బలాత్కారంగా పుచ్చుకునే ధనం;
అపరాధం చేసిన వాని దగ్గర నుండి
అపరాధ పరిహారానికిగాను అధికారి
పుచ్చుకునే అపరాధ ధనం.

దండనాయక

వృత్తిసూచి (శా.స.).

సేనాపతి లేక దళానియ. అపరాధానికి
శిక్షవిధించే అధికారి. “...దీనియలు
మూఱ్ఱికే దణ్ణనాయక తిక్కవయ్య
నాయకులిచ్చిన—” 1049 వీ.దీ. (ఇ.
టి.ఐ. పు. 105; నెం. 125). “...దండ
నాయక భీమరాసు—” (టి.యం.పి. I.
పు. 25⁴; నెం. 14). “...దండనాయక
సోమన—” శా. 1094 (పై. ది. II; పు.
776; నెం. 272).

దండంరాజు

వ్యక్తినామం (రా.).

దండం-గృ.నా.పూ.? ఆర్వేలనియోగు
లలో ఇంటిపేరు. చూ. -రాజగృ.నా.ప.

దండబత్తిన

వ్యక్తినామం (రా.స.).

దండా- గృ.నా.పూ.?

చూ. -బత్తిన గృ.నా.ప.

దండిభట్ల

చూ. దండిభొట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

దండి- గృ.నా.పూ.? బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

దండిభొట్ల

చూ. దండిభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

దండు

చూ. దుండుగోళ్ళు, దండువాళ్ళు.

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

సేన, దండయాత్ర, సమూహం. కమ్మ,
కాపు, బోయ, హరిజనులలో ఇంటిపేరు.
సం. దండ-; క. దండు.

దండుగోళ్ళు

చూ. దండు

పౌరుషనామం (తె.).

దండువాళ్ళు

చూ. దండు

పౌరుషనామం (రా.).

దండు+వాళ్ళు.

దండెం

వస్తుసూచి.

<సం. దండికా : వస్త్రాలు ఆరవేయ
డానికి లేక ఎండబెట్టడానికి అడ్డంగాపెట్టే

వెదురుకర్ర లేక వారం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దత్తా

చూ. దత్తా

వ్యక్తి నామం (న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దత్తా

చూ. దత్తా

వ్యక్తి నామం (న.).

<నం. దత్తాత్రేయ- : ఒక ముని. అతనికి అనసూయ యందు జన్మించిన వాడు.

దబిర్

వస్తుసూచి (కా.).

1<దబిరా : పెడల్పయిన గిన్నె.

1<దబ్బి : అనత్యం. “--దబిర్ వెంకిన్నె--” కా. 1618. (టి.యం.పి. II; పు. 841; నెం. 826),

దబ్బర

పౌరుషనామం (న.).

బొంకు, అనత్యం; మోసం; నింపా వాక్యం; తప్పు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దయ్యాల

చూ. దెయ్యాల

పౌరుషనామం (రా.న.సా.).

దయ్యము బహు. కు ద్వి.వి. దేవుడు.

<ప్రా. దేవ్యం-, దణవ్యం. <నం. దైవమ్. 1<క. దెవ్వు : విశాచం,

“దయ్యాల మల్లయ్య తా ముందు కొచ్చి--” (వల్పా. పు. 147; పం. 1728).

దరువుల

సంగీతశాస్త్ర పరిభాష (తె.).

దడువు బహు. కు ద్వి.వి. 1<సం. ద్రువా: గీతి విశేషం.

దర్జి

వృత్తిసూచి (తె.).

సూచికవృత్తి. పర్యా. టైలర్. మహా మృడీయులలో ఇంటిపేరు.

దర్బా

చూ. దర్బ

తృణసూచి (రా.న.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

దర్బ

చూ. దర్బా

తృణసూచి (తె.రా.సా.).

ప్రా. దచ్చ; నం. దర్బ; క. దర్బ; త. దర్బై : కుక. “--దర్బవంశం బోధితారావిభుడు--” (రుక్మాం. Tel. M. పు. 128). “అని లోక వినుత దర్బా న్యయ జలది జనితుడు--” (పైది. ఆర్వాగ. పు. 124). “--దర్బకుల పావన గిరిరాజ--” (అభి. Tel. M; పు. 301).

దర్బనాల

పౌరుషనామం (రా.).

దర్శనం బహు. కు ద్వి.వి. అధ్యాత్మిక
విషయ శాస్త్రభేదం. ఉదా. బౌద్ధదర్శనం,
సాంఖ్య దర్శనం.

దళవాయి

వృత్తిసూచి (తె.రా.శా.స.సా.).

దళము + వాయి : సేనానాయకుడు.
సుంకరికి సహాయుడైన ఉద్యోగి.
—మరాఠీ. దళవాయి, దళవాహీ.

“—దళవాయి దేవరాజయ్య—”

శా. 1365. (టి.యం.పి. II; పు. 802;
నెం. 457). “—దళవాయి శేషాద్రి
సిద్ధారినామ సంవత్సరపు—” (భాస్క.
Tel. Ma. పు. 54).

దళారి

వృత్తిసూచి (శా.).

మారుబేరపువృత్తి. “దళారిదామినాయ
కుడు.” శా. 1109. (టి.యం.పి. II;
పు. 1103; నెం. 412).

దళగ్రంథాల

పౌరుషనామం (స.).

—దళగ్రంథాలు + అ. పదిగ్రంథాలను
అధ్యయనం చేసినవారు. సందపరిక
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

దళరాజు

చూ. దేశరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

దా

దాటల

చూ. దాట్ల

పౌరుషనామం (స.).

—దాటు. సమూహం. దాటు బహు.
కు ద్వి.వి.

దాట్ల

చూ. దాటల

పౌరుషనామం (స.సా.).

“—శ్రీ దాట్ల వెంకటకృష్ణ భూ
రమణ—” (విజ.నం.వి; పు. 22).

దాడి

పౌరుషనామం (స.).

దండయాత్ర, శత్రువునుజయించడానికి
దండెత్తి పోవడం ప్రా. దాడి: సం.
దాటి; క. దాడి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దాదల

సంబంధసూచి (స.).

—దాదిలి : దాది, పెంచినతల్లి.
ప్రా.దాళు, ధత్తీ సం. దాత్తీ, క. దాది.

దాదినేని

వ్యక్తినామం (స.).

దాది—గృ.నా పూ. ప్రీ.నా. —సం.
దాత్తీ—పెంచినతల్లి, ఉపమాత వి.నా.
దాదలి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —నేని గృ.నా.ప

దామ

చూ. దామని

పౌరుషనామం (రా.).

—దామము : బంధం. పాలు పితికే

టప్పుడు పశువులకారికి కట్టేతాడు; చాలా పలువులుగల పొడవైన తాడు. కమ్మ వారిలో, కాపులలో ఇంటిపేరు.

దామని

చూ. దామ

పొరుషనామం (తె.).

దామర

వస్తుసూచి (స.సా.).

పశువులకు చిట్టుపోసిపెట్టేబుట్టి. మక్కా. తట్ట. మాం. పృ.వ.. ఉరిత్రాడు. సూ.ని. “--దామర వెంకట ప్రభువకంసుని--” (బహుళ. 1-15).

దామరాజు

వ్యక్తినామం (శా.స.).

దామ- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా సూచి. <దామోదరుడు : కృష్ణుడు. దామ+ఉదర. దామము ఉదరమందు కలవాడు. యశోదచేత కట్టబడిన తాడు ఉదరమందు కలవాడు. దామ+ఉత్+అర- దమాదులచే ఉత్కృష్టమగుబుద్ధికి విషయమగువాడు. విమవు. సూ. ని. అర్వేల నియోగులలో గృహనామం.

“--పొడవము దామరాజు పోతరాజు నకు దమ్ముముగా--” దుర్మతి (తెలం. శా. I; పు. 65; పం.18-20)

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

దామసాని

వ్యక్తినామం (తె.).

దామ- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా సూచి. వి.చూ. దామరాజు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

దామావర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

దామా- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా సూచి. <దామ. వి. చూ. దామరాజు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వర్షుల గృ.నా.ప.

దామినేని

వ్యక్తినామం (స.).

దామి- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా సూచి. దామ+ఇ. వి.చూ. దామరాజు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

దార

చూ. ధార

పొరుషనామం. వాద్యసూచి (రా.).

దారణ

పొరుషనామం (స.).

క. దారణ; త. తారణ : క్రయం, కొనడం.

దారపనేని

చూ. దారపునీడి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దారపునీడి

చూ. దారపనేని. దారిపనేని.

వ్యక్తినామం (స.).

దారపు- గృ.నా.పూ; ? < సం. దారా.
ద్వార- చూ. -నీడి గృ.నా.ప.

దారా

చూ. ధరా

వాద్యసూచి (స.సా.).

“—దారావారును భేర్ల వారు సుజనా
ధారుల్—” (కన్య.వి; పు.4.).

దారి

మార్గసూచి (స.).

ప్రా. దారం; సం. ద్వారమ్; క. దారి;
త. తారి; తు. దారి. డి.ఇ.డి. 2589.
మార్గం, దారి. హరిజనులలో ఇంటిపేరు.
స్థానం, పార్శ్వం, సూత్రధారుడనే
అర్థంలో కూడ కన్పిస్తుంది.

దారిపినేని

చూ. దారపునీడి

వ్యక్తినామం (స.).

< దారపునేని. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దారాల

వ్యక్తినామం (స.).

దార- గృ.నా.పూ; < సం. దారా.

చూ. -రాజుల గృ.నా.ప.

దాళా

పౌరుషనామం (స.).

పడియొక్క ఎక్కువ తక్కువలు.
నెయ్యి, నూనె మొదలైనవి గల పాత్ర
లను త్రాసుయొక్క వెదురు పళ్లాలలో
(సిబ్బి) పెట్టి సరిపెత్తు రాళ్ళను మరొక
దానిలో పెట్టి పడి కట్టడం.

దావల

పౌరుషనామం (స.).

? < దావ. తగవు. దావ బహు. కుద్వి.వి.
వాడు నామీద దావావేశాడు. వ్య.
? < దావము : అడవి.

దాళిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

? < దేళిరాజు. దాళి- గృ.నా.పూ;
? < దాళుడు. చేపలను హింసించేవాడు.
బెస్తవాడు. ? < దాళేయుడు. జాలరి త్రీ
కొడుకు. ? < దాళార్డుడు. దాళార్త సంత
తికి చెందినవాడు. కృష్ణుడు. శ్రాహ్మణు
లలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

దాసరమోని

వ్యక్తినామం (తె.).

దాసర- గృ.నా.పూ; కూద్రజాతికి
చెందిన వైష్ణవ భక్తుడు. దాసరి కులం.
వి.చూ. దాసరి. చూ. -మోని గృ.నా.ప.

దాసరి

చూ. దాసర్ల, దాసరి.

జాతిసూచి (రా.స.సా.).

వైష్ణవ మతావలంబి అయిన ఒక

శూద్రజాతివాడు. సం. దాసేర-; క. దాసరి. బహు : దాసరులు. దాసర్లు, దాసర్లు. “--మీరు దాసరివారు మేదిని మీద--” (పల్నా. పు. 58: పం. 58). ఎరుకల, కమ్మ, కొమటి. బలిజ. బోయలలో ఇంటిపేరు. బిజెవృత్తిలో ఉన్న వైష్ణవకులం. ఒక శూద్రకులస్తుడు అందు పిల్లలు కలిగితే దేవునికి ఒకరిని ఇస్తానని మొక్కుకొన్నాడట. చాలా మంది కొడుకులు కలిగేసరికి వాళ్ళలో ఒకడిని ఇచ్చాడు. అరడే దాసన్. దాసన్ అంటే పేవకుడు. దేవునికి పేవలుచేయడానికి అరని జీవితాన్ని నియమించాడు తండ్రి. తండ్రి ఆస్తిలోని హక్కులను వదులుకున్నాడు. అందుకనే ఇతని వారసులంతా బిజెవృత్తిని అవలంబించారు. దాసరివాళ్ళ తోలు పాదసమైన ‘తపై’తో పాటలు పాడతారు. ప్రతి దాసరి ఒక తెంగకై. ఇది నిజానికి కులంకాదు. వృత్తి విభాగం మాత్రమే. కాని తరువాత ఇది కులంగా భావించబడింది. దాసరివారి బిరుదనామాలైన అన్న. అయ్య గృహనామంగా ఎరుకల, కొంప, మాల కులాలలో ఇంటిపేర్లుగా వున్నాయి.

దాసర్లు

చూ. దాసరి

జాతిసూచి (తె.న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దాసి

వృత్తిసూచి (తె.న.).

పరిచారికవృత్తి. పనికి తె. తె వకవులు పురుషులకు కూడ ఈ స్త్రీలింగ రూపం ఉపయోగించారు.

దాసుగోవి

వ్యక్తినామం (తె.).

దాసు- గృ.నా.పూ: <సం. దాస- భర్తను, భృత్యువు. “--గుప్త దాసాంతకం నామ ప్రకన్యం వైశ్యశూద్రయోః” అన్నారు కనుక శూద్రులపేర్ల చివర దాసు చేరుతుంది. ఉ. గంగదాసు.

చూ. -గోవి గృ.నా.ప.

దాసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

దా- గృ.నా.పూ: <దాస- వి. చూ. దాసుగోవి. చూ. -నెట్టి గృ.నా.ప.

దీ

దిట్టకవి

బిరుదనామం (స.సా.)

కవిత్వసూచి. దిట్ట- చైతన్యం, చతురుడు, సమర్థుడు. సం. ధృష్ట-; ప్రా. దిట్టో; క. దిట్ట. కవిత్వం చెప్పడంలో దిట్ట. ఆర్షేల వారిలోను, శ్రీవైష్ణవులలోను ఇంటిపేరు. “--దిట్టకవి పంశ ప్రోద్బువున్--” (రంగరా. 1-18). “--దిట్టకవిపంశ పవిత్రాచ్చ నామాత్మ--”

(పై.ది. ఆశ్వా.గ.).

దిండు

పౌరుషనామం (తె.).

తలగడ; నూలువడికే రాబ్బపు కడు
రునకు నూలు మొదలైన వాటితో ఏర్ప
రచేపిడి; విడుపాటి గుండ్రని తలగడలా
చెక్కబడిన మామ; మెరుగుబిళ్ళ మొద
లైనవి అంటించే రాళ్ళపనివాని సాన.

దిబ్బారెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

దిబ్బ- గృ.నా.పూ; పు.నా. <దిబ్బ.
ఉన్నతభూమి, కొండ. ప్రా. దీప; సం.
దీప్త-; క. తిప్పె; త. తిప్పై; పర్జి.
డిప్ప, డిబ్బ; తె. దిబ్బ. డి.ఇ.డి.2641.
చూ. దిబ్బయ్య. వ్య.నా.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

దివాకర

చూ. దివాకరుని, దివాకర్ల

వ్యక్తినామం (కా.).

<సం. దివాకర :- సూర్యుడు.

?<దివాకరము : కాకి, జిల్లేడుచెట్టు,
పొద్దుతిరుగుడు పువ్వు. “విష్ణుదేవరతు
నిండుల దివాకర పెద్దేరి కొడుకు—”
1061 A.D. (ఇ.టి.ఐ. పు.117; నెం.
133; పం. 1).

దివాకరభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

దివాకర- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా

సూచి. <దివాకరుడు. <సం. దివాకర-

సూర్యుడు, వైదికులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

దివాకరుని

చూ. దివాకర

వ్యక్తినామం (స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

దివాకర్ల

చూ. దివాకర

వ్యక్తినామం (స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

దివినేని

వ్యక్తినామం (స.).

దివి- గృ.నా.పూ; <సం. దివి.=

ఆకాశం, స్వర్గం. ?<దేవినేని

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

దివ్యైల

పౌరుషనామం (స.).

దివ్యై బహు. కు ద్వి.వి. దీపం. <ప్రా.

దీపీ- <సం. దీప-.. కమ్మనారిలో
ఇంటిపేరు.

ద్రి

దీనబంధు

విరుదనామం (కా.).

దీనులకు బంధువు “దీనబంధు సీతు
రావు—” (టీ.యం.పి. పు. 679; నెం.
99).

దీపాల

పొరుషనామం (తె.స.).

దీపము బహు. కు ది.వి. దీపింప జేసేది-దివ్య. : <వృక్షసూచి-మయూర శిఖచెట్టు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

దీపావళి

వర్షదినసూచి (తె.).

దీపాలవరుస. పండుగసూచి. ఆశ్వ యుజమానంలోని అమావాస్య పండుగ, నరకచతుర్థి మరునటిరోజు జరిగే పండుగ.

దీవి

జలసూచి (స.సా.).

వీటిమధ్యకిన్న భూభాగం. ద్వీపం. <ప్రా. దీవో- <సం. ద్వీప- "సుకవి విరేయశ్రీమాన్ దీవిలక్ష్మీ నృసింహ చార్యాభిదాన-" (తనక. ఆశ్వా. గ. పు. 24). కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

దు

దుగ్గి

వ్యక్తినామం (తె.రా.స.).

దేవతాసూచి. <ప్రా. దుగ్గి <సం. దుర్గా : దుర్గాదేవి. కమ్మవారిలో ఇంటి పేరు.

దుగ్గిన

చూ. దుగ్గినేవి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు

దుగ్గిని

చూ. దుగ్గినేవి

వ్యక్తినామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దుగ్గినేడి

చూ. దుగ్గినేవి

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దుగ్గినేని

చూ. దుగ్గిన, దుగ్గివి, దుగ్గిపేడి.

వ్యక్తినామం (రా.స.).

దుగ్గి-గృ.నా.పూ. శ్రీ.నా. దేవతాసూచి.

<దుగ్గ+ఇ. <దుగ్గ <దుర్గ. పార్వతి.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

దుగ్గిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

దుగ్గి-గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి; శ్రీ.నా.

వి.చూ. దుగ్గినేవి. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

దుడుకు

వృథావసూచి (స.).

క. దుడుక; త. తుటుక్కు. దౌష్ట్యం, చెడ్డపని. వేగం.

దుత్తా

వస్తుసూచి (స.).

దుత్త. చిన్నమూతిగల చిన్నకుండ, పొలికుంఠ,

దుద్దుల

అభరణసూచి (తె.).

దుద్దు బహు.కు ద్వి.వి. చెవికమ్మ

దుంతల

జంతుసూచి (రా.).

దుంత బహు కుద్వి.వి. దుంత-దున్న, మహిషం.

దున్న

రూ. దున్నపోతు

జంతుసూచి (స.).

<దున్ను : మహిషం. శర్యా. పోతు, ఎనుబోతు.

దున్నపోతు

చూ. దున్న.

జంతుసూచి (స.).

పేరూరిద్రావిడ బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

దుప్పటి

సప్తసూచి (స.).

కప్పుకునేవస్త్రం. ప్రా. దుప్పటి; సం. ద్విపటీ; క.దిప్పటి. కమ్మనారిలో ఇంటి పేరు.

దుంపల

శాకసూచి (స.).

దుంప బహు.కుద్వి.వి. ఒకవిధమైనగడ్డ.

దున్నూ

పౌరుషనామం (రా.).

ధూళి, పరాగం. రెడ్డికులంలో ఇంటి పేరు.

దుర్గ

వ్యక్తినామం (స.).

<సం. దుర్గా : గౌరీ. దేవతాసూచి.

దుర్గం

పౌరుషనామం (తె.స.).

ప్రవేశించడానికి వీలుపడనిది: కోట. కమ్మనారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

దుర్గరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

దుర్గ- గృ.నా.పూ; శ్రీ. నా. దేవతా సూచి. వి. చూ. దుర్గ. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

దుర్గాప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

దుర్గా- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి. వి.చూ. దుర్గ. ఆర్యేలనియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

దుర్గావర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.).

దుర్గా- గృ.నా.పూ; శ్రీ. నా. దేవతా సూచి. వి.చూ. దుర్గ. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. చూ. -వర్షుల గృ.నా.ప.

దుర్గిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

దుర్గ- గృ. నా. పూ; శ్రీ దేవతాసూచి
<దుర్గ. వి.చూ. దుర్గ. ఆర్యేలవియోగు
లలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

దుర్జయ

బిరుదనామం (కా.).

<దుర్జయుడు. గెలవరానివాడు, జయంప
రానివాడు. “--కొండపడుమటి బుద్ధ
రాజు దుర్జయ కుటుంబంలోని--” కా.
1083. (టి. యం. పి. II: పు. 822;
నెం. 612).

దుర్వాసుల *

వ్యక్తి నామం (తె.న.).

<దుర్వాసుడు : దుష్టమగు వత్తం
కలవాడు; అత్రి అనసూయలకు కలిగిన
ఒకముని. వెలనాటివైదికులలో ఇంటిపేరు.

దుర్విశేని

వ్యక్తి నామం (న.).

దుర్వి- గృ.నా.పూ; జంతుసూచి. పెద్ద
పులి, పరుతపులి. నం. ద్వీపీ-; త.
చిఱుత్తై; కోలా. దువ, దూ; పర్జి. దూ.
డి.ఇ.డి. 598. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

దుర్వైస

వస్తు సూచి (న.).

తలదువ్వుకోడానికి ఉపయోగించే సాధ
నం, సాధన.

దూ

దూడల

రూ. దూళ్ళ

జంతుసూచి (తె.రా.).

దూడ బహు. కు ద్వీ.వి. పశుజాతి
శిశువు. లేగ.

దూచి

వత్తవంబంధసూచి (తె.న.).

క. దూచి. విత్తనాలు తీసిన పత్తి.

దూదేకుల

జాతిసూచి (తె.రా.సా.).

తురకలలో ఒకజాతి. “దూదేకుల
పూకేను దొమ్మరి గోపాలు--”
(చంద్ర. 2-58). దూచి=వత్తి; ఏకుల=
బాగుచేయు, శుభంచేయు. అనే తెండు
పదాల కలయికే దూదేకుల. వీరు మహా
మ్మదీయులుగా మారిన హిందువులు.
దూచిని బాగుచేసే వృత్తిగల వారు.
ముస్లింలుగా మారిన హిందువులు కను
కనే హిందువుల ఆచారాలూ, ముస్లింల
సంప్రదాయాలు రెండూ పాటిస్తారు.

దూలం

గృహసంబంధసూచి (రా.న.).

<దూలము. ఇంటిగోడల పైవగాని,
స్తంభాలపైవగాని గుఱులకు ఆధారంగా
వేసే పెద్ద కర్ర. ప్రా. ధూలమ్; సం.
ఘూలమ్; త. థులై, థులా; మ. తుల,
తులాం; క. తుల, తులె, తొలె, ధూల

తు. తొలె, తులె; కుయి. తూలి. (డి.బి. ఐ.ఎ. 214).

దూళ్ళ

చూ. దూడల

జంతుసూచి (న.).

దూసరి

వృక్షసూచి (న.).

తృణవిశేషం. శ.ర. ఒకదినుసు వడ్లు.

దె

దెయ్యాల

చూ. దయ్యాల

పౌరుషనామం (తె.).

దెయ్యము బహు. కు. ద్వి.వి.

దే

దేచిరాజు

చూ. దేశిరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

ఆర్వేతి నియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

దేవ

పౌరుషనామం (తె..రా.).

దేవతాసూచి. ప్రా. దేవ, దెవ్య; సం. దేవ; తె. దేవర, దేవుడు; త. దేవు, దేవన, దైవం; క. దేవ; తు. దేవ.

దేవ అనే సంస్కృత పదానికి మెట్ట తామర చెట్టు, మగని తోబుట్టువు అని అర్థం.

దేవలోటి

పౌరుషనామం (న.).

దేవ + తోటి. దేవ - గృ.నా.పూ; వి. చూ. దేవ; -తోటి. చండాలడు, శుభం, మేలు.

దేవనభోయిని

దేవనభోయని

వ్యక్తినామం (కా.).

"--దేవభోయిని--" (యస్ జి.ఐ. IV; పు. 257; పం. 15; నెం. 781).

చూ. -భోయిని గృ.నా.ప.

దేవబత్తిని

చూ. దేవభక్తుని

వ్యక్తినామం (న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దేవబత్తుల

చూ. దేవభక్తుని

వ్యక్తినామం (న.).

దేవభక్తుని

చూ. దేవబత్తిని, దేవబత్తుల, దేవభక్తుని. వ్యక్తినామం (న.).

దేవ - గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.వి.చూ. దేవ. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భక్తుని గృ.నా.ప.

దేవభట్ల

వ్యక్తినామం (కా.).

దేవ - గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.వి.చూ,

దేవ “—దేవతలైన కేశమరాజు—”
(యస్.ఐ.ఐ. VI: పు. 93; పం. 1; సెం. 199). చూ. —భట్ల గృ.నా.ప.

దేవమోని

దేవము+నావి

వ్యక్తినామం (తె.).

దేవం—గృ.నా.పూ; వి.చూ. దేవం
భట్ల. చూ. —నేని గృ.నా.ప.

దేవంభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

దేవం—గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.
వ్య.నా. <దేవమ్మ <దేవి + అమ్మ.
వ్య.నా. చూ. దేవయ్య, దేవమ్మ.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. —భట్ల గృ.నా.ప.

దేవర

చూ. దేవళ్ళ

దేవతాసూచి (రా.).

ప్రా.దేవ్యో; పం. దేవ— : దేవుడు,
ప్రభువు. దేవర గృహనామాలలో పర
వదంగా కన్పిస్తుంది. ఉదా : పరసింహ
దేవర, సూర్యదేవర.

దేవరభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

దేవర—గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా
సూచి. వి.చూ. దేవర. క.దేవర. బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. —భట్ల గృ.నా.ప.

దేవరసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

దేవర—గృ.నా.పూ; వి.చూ. దేవర.
చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

దేవరింటి

పౌరుషనామం (స.).

దేవరిల్లుకు ఔప. <దేవర + ఇల్లు.
దేవర—గృ.నా.పూ; దేవుడు వి.చూ.
దేవర. దేవరయొక్క ఇల్లు.దేవరియం.
దేవరగుడి, దేవళ్ళగుడి, కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు.

దేవలబోయిన

వ్యక్తినామం (తె.).

దేవల—గృ.నా.పూ; <దేవరియం
<దేవళం. <ప్రా. దేవుల, దేవశిల
<సం. దేవకుల.

చూ. —బోయిన గృ.నా.ప.

దేవల్రాజు

చూ. దేవళరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

దేవళరాజు

చూ. దేవల్రాజు

వ్యక్తినామం (స.).

దేవళ—గృ.నా.పూ; వి.చూ. దేవళ,
ఆర్యేల వియోగులలో ఇంటిపేరు.

దేవళ్ళ

చూ. దేవర

దేవతాసూచి (స.).

దేవర బహు. కు ద్వి.వి కమ్మవారిలో
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

దేవాభక్తుని

చూ. దేవభక్తుని

వ్యక్తినామం (శా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. “--దేవభక్తుని
నారు--” (యస్. ఐ. ఐ. VI; పు. 100;
పం. 4; నెం. 105).

దేవాంగుల

తెగసూచి (రా.స.).

బట్టలునేసి జీవించే జాతులలో ఒకతెగ.

దేవిడి

నివాసస్థలసూచి (తె.).

జమీందార్ల భవంతి.

దేవిసీడి

చూ. దేవీసేవి

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దేవిసేవి

చూ. దేవిసీడి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

దేవి- గృ. నా. పూ; ప్రి. నా. దేవతా
సూచి. <సం. దేవీ : దుర్గాదేవి.
పూజ్యప్రతిపేర్లకు దేవి పరమదాసు
బంధంగా కన్పిస్తుంది. ఉదా : లక్ష్మీదేవి,
సీతాదేవి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. --సేవి గృ.నా.ప.

దేవిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

దేవి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. దేవీసేవి.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

దేశగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

< దేశ+గోని. దేశ గృ. నా. పూ;

వి.చూ. దేశబత్తిని.

చూ. -గోని గృ.నా.ప.

దేశబత్తిని

వ్యక్తినామం (తె.).

దేశ- గృ.నా.పూ. :

చూ. -బత్తిని గృ.నా.ప.

దేశరాజు

చూ. దేశరాజు, దేశరాజు.

వ్యక్తినామం (తె.స.).

దేశ- గృ.నా.పూ; వి.చూ. దేశబత్తిని.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

దేశిరాజు

చూ. దేశరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

అర్హేణియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు.

దేశిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

దేశ- గృ.నా.పూ; వి.చూ. దేశబత్తిని.

తెలుగువారి ఇంటి పేర్లు

361

కమ్మవారిలో ఇంటి పేరు.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

దేనటి

తెగనూచి (సా.).

రెడ్లలో దేనటివారు ఒకతెగ. <ప్రా.
దేనట్ల- <సం. దేశన్త- "శ్రీమద్దేనటి
పంక గ్రామణి." (కాశీ. 2-1).
"శ్రీసాధక సుచరిత్ర- దేనటిమీ!
(హరివం. పూ.భా.1).

దొ

దొంగ

పొరుషనామం (రా.).

దొంగవాడు; అంటిపువ్వులోవున్న గట్టి
కాడను దొంగవాడంటారు. తె. తొంగు,
దొంగు, దొంగలిండు; త. తొంకన,
తొంకి; మ. తొణ్ణన్; నాయి. దొంగ;
పర్షి. దొంగ్. డి.ఇ.డి. 2417.

దొడ్డక

చూ. దొడ్డా

పొరుషనామం (స.).

'దొడ్డ' మీద 'క' ప్రత్యయంచేరింది.
? <దొడ్డ+అక్క-వ్యక్తినామం. రామక్క,
చిన్నక్క-లాగ దొడ్డక్క-కావచ్చు.

దొడ్డపన

చూ. దొడ్డపనేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటి పేరు.

46)

దొడ్డపనేని

చూ. దొడ్డపన

వ్యక్తినామం (స.).

దొడ్డప- గృ. నా. పూ; <దొడ్డప్ప.
దొడ్డ+అప్ప. దొడ్డ-గొప్ప. -అప- చూ.
-అప్ప గృ.నా.ప. కమ్మవారిలో ఇంటి
పేరు. దొడ్డ వ్యక్తినామ. పూర్వపదంగా
గల పేర్లు దొడ్డమ్మ, దొడ్డయ్య.
చూ. -నేని గృ.నా.ప.

దొడ్డమనేని

వ్యక్తినామం (స.).

దొడ్డమ- గృ. నా. పూ; దొడ్డ+అమ.
దొడ్డ-వి. చూ. దొడ్డపనేని. -అమ-చూ.
గృ.నా.ప. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

దొడ్డా

చూ. దొడ్డక.

పొరుషనామం (స.).

<దొడ్డ. గొప్ప, శ్రేష్ఠమైన. కమ్మ
వారిలో ఇంటి పేరు.

దొడ్డి

చూ. దొడ్డ

స్థలసూచి (తె.రా.).

పశువులమేసేబీడు, పశువులను కట్టేసే
పశువులకాల. <సం. ద్రోణీ-; త. తొట్టి;
మ. తొట్టి, దొడ్డి; కొడ. తొడియ. డి.ఇ.డి.
2869. దేవాంగుళి, మాల, యానాది,
వెలమలలో ఇంటి పేరు,

దొడ్ల

చూ. దొడ్డి

స్థలసూచి (శా.).

దొడ్డిబహు.కుద్వి.వి. “—దొడ్ల వెంకట
నాయనిగారు—” శా. 1491 (టి.యం.
పి. 11; పు. 913; నెం. 49).

దొండ

చూ. దొండమాను

వృక్షసూచి (తె.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దొండమాను

చూ. దొండ

వృక్షసూచి (స.).

బింబిక, దొండచెట్టు.

వృ.నా. *Coccinia Indica*.

సం. తుండికా; త. తొణ్ణయ్; మ.
తొణ్ణి; క. తొణ్ణ, దొణ్ణ; తె. దొండ
డి.ఇ.డి. 2880.

దొనిపినేని

వ్యక్తినామం (స.).

దొనిపి— గృ.నా.పూ; <దోణ + ప
<ప్రా. దోణ— <సం. ద్రోణ— కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —నేని గృ.నా.ప.

దొంతరాజు

చూ. దొంతరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

దొంతం— గృ. నా. పూ; వ్య. నా.

<దొంతమ. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

దొంతరాజు

చూ. దొంతరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

దొంతెల

అస్పష్టనామబంధం (స.).

? <దొంతరల.

దొంతినేని

చూ. దొంతిన్ని

వ్యక్తినామం (స.).

దొంతి— గృ.నా.పూ;? కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. —నేని గృ.నా.ప.

దొంతిన్ని

చూ. దొంతినేని

వ్యక్తినామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దొంతిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

దొంతి— గృ.నా.పూ ?

చూ. —రెడ్డి గృ.నా.ప.

దొప్పల

పౌరుషనామం (తె.స.).

దొప్ప బహు. కు ద్వివి.అకులు మొద
లైన వాటితో కట్టిన దొన్నె.

దొమ్మరి

కులసూచి (తె.).

దొమ్మర + ఇ. దొమ్మరివారు.

తు. దొమ్మరె. “ఉత్తర భారత దేశం లోని దోమ్మ (Doms)తో పీరిపేరుకు సంబంధంవుంది. తెలుగు, తమిళ, హిందు స్త్రీని భాషలు మాట్లాడతారు. తాడుమీద నాట్యంచేస్తూ ఫీట్స్ చేస్తుంటారు. కొందరు బుట్టలు, చాపలు అల్లుతారు.

చూ. సి.టి.యస్.ఐ.

దొర

పౌరుషనామం (రా.).

ప్రభువు, రాజు. సేనాపతి; వయసులో, విద్యలో పెద్దవారు. జాలరులలో ఇంటి పేరు.

ద్రో

ద్రోచిభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

ద్రోచి- గృ.నా.పూ; < ద్రోసి < ద్రోసి.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

దోమ

రూ. దోమల, దోమా.

కీటకసూచి (తె.).

క. దోమె; తె. దోమ; కోలా. దో-మె.

డి. ఇ. డి. 2424. మాలలలో ఇంటి పేరు.

దోమల

చూ. దోమ

కీటకసూచి (తె.వ.).

దోమ బహు. ఈ ద్వి.వి.

దోమా

చూ. దొమ

కీటకసూచి (వ.).

దో + మా : ఇద్దరు తల్లిల పంతు వారిని జననిరుక్తి. శతావధాని దోమా వెంకటస్వామి గుప్తాగారి చతుర్క్తి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దోస

వృక్షసూచి (తె.).

దోస తీగె; వృ. నా. Cucumis sativus.

ద్రో

ద్రోణంరాజు

వ్యక్తినామం (వ.).

ద్రోణం- గృ.నా.పూ; వి.చూ. ద్రోణా వరుల. ఆర్యేల వియోగులలో ఇంటి పేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.వ.

ద్రోణావర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.వ.).

ద్రోణా- గృ.నా.పూ; < సం. ద్రోణ- బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వరుల గృ.నా.వ.

ద్వా

ద్వారం

పౌరుషనామం (వ.).

ద్వారం : వాకిలి, ప్రవేశం, ఉపాయం.
 <సం. దువార- దేహమందలి రంధ్రా
 లయిన చెవి, ముక్కు, నోరు మొద
 లయినవి.

ద్వి

ద్విభాష్యం

పౌరుషనామం (స.).

ద్వి- రెండు; భాష్యం- సూత్రవ్యాఖ్యాన
 గ్రంథం. మాటాడదగినది. రెండువేదాలకు
 భాష్యం చెప్పగలవారు. బ్రాహ్మణులలో
 ఇంటిపేరు.

ద్వివేదుల

పౌరుషనామం (స.).

రెండు వేదాలను అభ్యసించినవారు.
 బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

ధ

ధనియాల

ధన్యసూచి (రా.స.).

వృ.నా : Coriandrum Sativum.
 ధనియాలకు ద్వి. వి. <ప్రా. ధణాఅ-
 <సం. ధన్యాక; త. ధనియ; త. నియా.
 కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ధన్యంరాజు

వ్యక్తినామం (తె.స.).

ధన్యం-గృ.నా.పూ; ? ఆర్వేలనియోగు
 లలో ఇంటిపేరు. చూ. -రాజుగృ.నా.ప.

ధరణిదేవుల

పౌరుషనామం (రా.స.సా. .

ధరణిదేవుడు బహు. కు.ద్వి.వి. ధరణి
 దేవుడు : ఈ భూమిమీద దేవతలు
 బ్రాహ్మణులు. ఆర్వేలనియోగులలో ఇంటి
 పేరు. “—ధరణిదేవుల నాగానా
 మాత్య—” (దశా.చ. పు. 328).

ధరణిప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

ధరణి- .గృ. నా. పూ; భూసూచి.
 భూమి. నేల. ఆర్వేలనియోగులలో ఇంటి
 పేరు. చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

ధర్మముల

అన్యజ్ఞనామబంధం (శా.).

<ధర+దేముల. “—ధర్మముల రామ
 భద్రప్ప—” శా.1642. (టి.యం పి. II;
 పు. 846; నెం. 885).

ధా

ధారా

రూ. దార, దారా

పౌరుషనామం (స.).

వాద్యవిశేషం. కాహళి, బాకా. వైదిక
 బ్రాహ్మణులలో గృహనామం.

ధాసరి

చూ. దాసరి

తెగసూచి (శా.).

“—దాసరితిరుమలయ్య—” శా.1487;
 (టి.యం.పి. పు. 255; నెం. 1).

ధూపం

పౌరుషనామం (స.).

<ధూపము ; పొగచేసేది, సుగంధ ద్రవ్యాలనుండి వచ్చేపొగ.

ధూర్జటి

వ్యక్తినామం (స.సా.).

<సం. ధూర్జటి- బిరువై నజటలు కల వాడు. శివుడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు. “--ధూర్జటి కేశరాజయ్య--” (పండి. పు. 209).

న

నక్క

చూ. నక్కల, నక్కా.

జంతుసూచి (తె.).

జంబుకం. బోయలలో గృహనామం. త.నరి; మ.నరి; కొ.నయిర్; తొ.నరి; క.నరి; తు.నరి; తె.నక్క.

నక్కల

చూ. నక్క

జంతుసూచి (రా.న.).

నక్కబహు. కు ది.వి. గొల్ల, బోయ, ముత్రాస, యానాదులలో ఇంటిపేరు.

నక్కా

చూ. నక్క

జంతుసూచి (తె.న.).

నక్క అంకమ్మదేవరకు వాహనం. అంకమ్మదేవర ముత్రాసులకు దేవత. అందుకే ముత్రాసులలో నక్కా ఇంటి పేరు ఎక్కువగా కన్పిస్తుంది.

నంగరేకు

ః<అంగరేకు

వృత్తీసూచి (శా.).

“--నంగరేకు నడిపిశెట్టి--” శా. 1089 (టి. యం. పి. II; పు. 786; నెం. 353).

నంగి

అవయవలోపసూచి (రా.).

<నంగి <నంగు. ముక్కుతో పలి కేది, స్పష్టంగా లేవిది. చూరిజనులలో ఇంటిపేరు.

నంగి నేని

వ్యక్తినామం (స.).

నంగి- గృ. నా. పూ; ః నంగనాచి. నంగ <సం. నగ్న, లగ్న-

ః<నంగి :నత్తి, మూగ. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

నచ్చిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

నచ్చి- గృ.నా.పూ; ః<లచ్చి. <ప్రా. లచ్చి <సం. లక్ష్మీ.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

నంజటి

భూసూచి (తె.).

<నంజ : మాగాణిభూమి. శ.ర. త. నంజె. ః<నంజ<నంజ : నంజకొను.

నట్టి టోళ్లు

వివాసస్థలసూచి (తె.).

నట్టింటి_ గృ.నా.పూ; నట్టిల్లు కు బౌవ.
నడుము+ఇల్లు. ఇంటిమధ్య వాగం.

చూ. _టక్లు గృ.నా.ప.

నట్టువ

పౌరుషనామం (సా.).

నాట్యంనేర్పించే ఉపాధ్యాయుడు, నటి,
నటుడు. క.నట్టువ; త. నట్టువన్; హిం
నటువా. “-బుధజనులారా నట్టువ గట్టు
సింహుని-” (వంచ.Tel.M.పు.218).

నడికట్టు

పౌరుషనామం (న.).

నడుము+కట్టు : కాసె, దట్టి. మగవారు
బిగువుకై నడుముకు కట్టుకునే కట్టు.
వి.చూ. కాసె.

నడిమింటి

వివాసస్థలసూచి (న.).

నడిమిల్లుకు బౌవ. నడిమి+ఇల్లు. నడి
మింటిని మధ్యమందిరంవారుగా కొందరు
సంస్కృతీకరించు కున్నారు. నడిమింటి
వర్వమంగళశాస్త్రి పేరు శబ్దమంజరిలో
కప్పినుంది. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

నడ్డి

అవయవలోపసూచి (న.).

పూర్వకాయము ముందుకు వంగి
యుండుట, గూని. శ.ర; పూర్వకాయము
వెనుకకు వంగియుండుట. సూ.ని. నడ్డి,
గూని రెంటిని వేర్వేరు దృష్టితోనే
చూస్తారు. వీపుమీద మిక్కిలి ఎత్తుగా

వున్నది గూని. నడుమునుండి వెన్నెముక
కిందవరకు వీపుపైన ఎత్తుగావున్న
భాగాన్ని నడ్డి అంటారు.

నత్తల

కీటకసూచి (రా.).

నత్త బహు. కు ద్వి. వి. మాలిలలో
ఇంటిపేరు.

నత్తి

అవయవలోపసూచి (తె.రా.స.).

మాట్లాడేటప్పుడు మొదటి అక్షరం
అనేకసార్లు పలికడం, అగి అగి అతి
కష్టమీద మాట్లాడం, తడబడుతూ
మాట్లాడం నత్తిలక్షణం. <నత్తు, తడ
బడుతూ మాట్లాడటం క. వత్తు; మ.
నత్తుక. డి.ఇ.డి. 2947.

ననబోల

వ్యక్తినామం (రా.).

నన- గృ.నా.పూ; చూ. నన్న,నన్ని.
రూ. -బోల గృ.నా.ప.

నందసాని

వ్యక్తినామం (తె.స.).

నంద- గృ.నా.పూ; త్రి. సం. దేవతా
సూచి. దుర్గామూర్తి భేదం. సూ.ని.
చూ. -సాని గృ.నా.ప.

నందసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

నంద- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
వి.చూ. నందసాని,

చూ. - సెట్టి గృ.నా.ప.

నంది

జంతుసూచి (కా.న.సా.).

వృషభం, శివుని వృషభం. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. "వద్ద బసువాభ కుండు నందిబోతాభ కుండు" (యస్.ఐ.ఐ. VI; పు. 220; పైడి. 174; నెం. 702), "నంగీతనంది నందిసింగమంత్రకి" (ప్రదో. 1-24) "నంది సింగనార్య తనయమల్లనకవి" (వరాహ. 1-31). "నంది సింగనార్యతనకుమ" (పారిజా. 5-108). "నంది సింగయ తిమ్మా" (చాటు. పు. 72).

నందిభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

నంది- గృ.నా.పూ; పవిత్రజంతువు, నందికేశ్వరుడు. శివుని పార్శ్వవరుడైన సేవకుడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. - భట్ల గృ.నా.పూ.

నందిరాజు

వ్యక్తినామం (సా.).

నంది- గృ.నా.పూ; వి.చూ. నందిభట్ల. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు "ప్రతిష్ఠాపన నందిరాజు లక్ష్మీ నారాయణ" (శ్రీదీక్షి. పు. 154) "నందితాచార వందితుడు నందిరాజు లక్ష్మీనారాయణుడు" (పైడి; 1-15). చూ. - రాజు గృ.నా.ప.

నందిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (న.).

నంది-గృ.నా.పూ; వి.చూ. నందిభట్ల. చూ. - రెడ్డి గృ.నా.ప.

నన్నపనేని

వ్యక్తినామం (న.).

నన్నప- గృ.నా. పూ; నన్న+అప. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. - నేని గృ.నా.ప.

నన్నెబోయిన

వ్యక్తినామం (న.).

నన్నె-గృ.నా.పూ; ప్రియం, సుందరం. <నన్ని> <నన్నయ. ప్రాచీన కాననాలలో నామాంతాలలో ఉన్న 'అయ్య' శబ్దానికి బదులుగా 'ఇయ', 'ఎ' కన్విప్తమై న్నాయి. చూ. నన్నయ, నన్నియ; నన్నిచోడు, నన్నెచోడు.

చూ. - బోయిన గృ.నా.ప.

నరపతి

పౌరుషనామం (న.).

నర+పతి : నరుడు, మనుష్యుడు. వరులకు అధిపతి రాజు. నరపతులు, అశ్వపతులు, గజపతులు అని మూడురకాలు. నరపతి అయిన కృష్ణదేవరాయలు గజపతిని ఓడించి తిమ్మరుసు యుక్తి వలన అతని కుమార్తెను వివాహం చేసుకున్నట్లు చరిత్ర చెప్తుంది.

నరసరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

నరస- గృ.నా.పూ; పు. నా. దేవతా
సూచి. <సం. నృసింహ-

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

నరసింహదేవర

వ్యక్తినామం (స.).

నరసింహ- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
నరసింహాడు. నరసింహమూర్తి అయిన
విష్ణువు. ఆరామద్రావిడులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -దేవర గృ.నా.ప.

నరహరి

వ్యక్తినామం (స.).

దేవతాసూచి <సం. నరహరి. విష్ణు
మూర్తి.

నరిబోతు

వ్యక్తినామం (తె.).

నరి- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి,
?<నార- నారాయణ.

చూ. -బోతు గృ.నా.ప.

నరిసెట్టి

చూ. నర్రసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

నరి-గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి. వి.చూ.
నరిబోతు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

నర్రా

పౌరుషనామం (తె.రా.న.).

<నన్ఱ : పాలు పిదకవీయని ఆవు.
ప్రయాసతో జింది మొదలైన వాటికి

పూన్నదగిన ఎద్దు. కమ్మవారిలో ఇంటి
పేరు.

నర్రసెట్టి

చూ. నరిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

నర్రెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

నరి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. నరిబోతు

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

నర్రెద్దుల

జంతుసూచి (స.).

నర్ర+ఎద్దుల. నర్ర- వి చూ. నర్రా.
పెంతెయ్యి. నర్రెద్దు బహు.కుద్ది.వి.

నర్సు

వృత్తినామం (స.).

<ఆం. నర్స్ ; రోగులకు సేవచేసే

వృత్తి.

నలగరుల

?<నల్లగొర్ర.

జంతుసూచి (శా.).

“నలగరుల కాపదేశాహి-” టి.యం.

పి. II; పు 1108; నెం. 410).

నలబోతు

చూ. నల్లబోతు

వ్యక్తినామం (రా.స.).

నలసాని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

నల్ల - గృ.నా.పూ; <నల్ల. వి.చూ.
నల్ల. చూ. -సాని గృ.నా.ప.

నల్ల

చూ. నల్లా.

వర్ణసూచి (తె.రా.శా.న.సా.).

నలుపురంగు.ప్రా. నేల్లం; సం. నైల్లం;
త నల్లం. డి. ఇ. డి. 2990. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు. ? <నల్ల. రక్తం.
గడ్డకట్టిననెత్తురు. తెలంగాణాప్రాంతంలో
నీటిని 'నల్ల' అంటారు. నల్లాచ్చిందా! వా.
అంటే మున్నిపాలిటీవారి కొళాయి లేక
పంపువచ్చిందా అని అర్థం.

“--నల్ల నాగిరెడ్డి--” శా. 1053. (టి.
యం.పి. II. పు. 781; నెం. 321).

“--నల్ల గంగమ్మన్--” శా. 1440
(టి. టి. డి. ఇ. యస్. III; పు. 270;
నెం. 124). “--నల్ల పేరాజు
ముక్కు-కు--” (పల్నా. పు. 130;
పం. 1254).

నల్ల గొర్రెల

జంతుసూచి (న.).

నల్ల + గొర్రెల. నలుపురంగులోవున్న
గొర్రెలు.

నల్ల పసీడు

చూ. నల్ల పునేని

వ్యక్తినామం (న.).

నల్ల పనేని

చూ. నల్ల పునేని

వ్యక్తినామం (తె.న.).

నల్ల పునేని

చూ. నల్ల పసీడు. నల్ల పనేని.

నల్ల పు- గృ.నా.పూ; ? <నల్ల నయ్య.
కటిచ్చెల్లు. కృష్ణుడు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

నల్ల పురెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.న.).

నల్ల పు- గృ.నా.పూ; వి.చూ. నల్ల పునేని.
చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

నల్ల పూసల

పౌరుషనామం (న.).

నల్ల పూస బహు. కుద్ది. వి. నల్ల విగాజు
పూస. వివాహంలో నాగివల్లి సమయాన
వరుడు వధువు మెడలో పొభాశ్శం
కోసం ఈ నల్ల పూసల దండను కడ
తాడు. దీనినే నాగవల్లి కుత్తుకంటు
అంటారు.

నల్ల బోతు

చూ. నల్లబోతు, నల్ల బోతుల, నల్ల
మోతు.

వ్యక్తినామం (రా.న.).

నల్ల- గృ. నా. పూ; విశేషణసూచి.
వి.చూ. నల్ల. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -బోతు గృ.నా.ప.

నల్ల బోతుల

చూ. నల్లబోతు

వ్యక్తినామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

నల్లబోయిన

చూ. నల్లబోయిన

వ్యక్తినామం (న.).

నల్ల - గృ. నా. పూ; విశేషముచి.

వి.చూ. నల్ల.

చూ. -బోయిన గృ.నా.వ.

నల్లమ

వ్యక్తినామం (శా.).

<నల్లమ్మ. నల్ల+అమ్మ. వి. చూ.

నల్ల; చూ. అమ్మ గృ.నా.వ. “నల్లమ

క్రిష్ణమరెడ్డి--” శా. 1606 (టి.యం.

పి. I; పు. 654; నెం. 869).

“--నల్లమగుండరెడ్డి--” (పైడి. పు.

668; నెం. 698).

నల్లమామిడి

వృక్షసూచి (న.).

?<మామిడిలో ఒకరకం.

నల్లమేకల

జంతుసూచి (రా.).

నల్లమేక బహు. కు ద్వి.వి. చింబోతు.

నల్ల - వర్ణసూచి, నలుపురంగు; -మేకల

చూ. మేకా. బోయలలో ఇంటిపేరు.

నల్లమోతు

చూ. నల్లబోతు

వ్యక్తినామం (న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

నల్లంసెట్టి

వ్యక్తినామం (రా.).

నల్లం-గృ.నా.పూ; త్రి.నా. <నల్లమ

<నల్ల+అమ్మ. చూ. -సెట్టి గృ.నా.వ.

నల్లా

చూ. నల్ల

వర్ణసూచి (శా.).

“--నల్లావీరయ్య--” (యస్.ఐ.ఐ.VI;

పు. 220; పైడి. 39, నెం. 699).

నల్లిబోయిన

చూ. నల్లబోయిన

వ్యక్తినామం (న.).

నల్లొళ్ళ

పౌరుషనామం (తె.).

నల్ల+వొళ్ళ : నల్ల - వర్ణసూచి.

వి.చూ. నల్ల. చూ. -ఓళ్ళ గృ.నా.వ.

నవారి

పౌరుషనామం (తె.).

నవారుకుబేప. పట్టెలున్న మంచానికి

అల్లెపట్టెద. నవారునేసే వృత్తికలవారు.

నశ్యం

పౌరుషనామం (తె.న.).

<నశ్యము : పొగాకుతోచేసే ముక్కు-

పొడుం.

నా

నాగబోయిన

వ్యక్తినామం (రా.న.).

నాగ- గృ. నా. పూ; <సం. నాగ-
హృజ్యం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

నాగభైరవ

చూ. నాగభైరవి.

వ్యక్తినామం (స.).

<సం. నాగభైరవ. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు.

నాగభైరవి

చూ. నాగభైరవ

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

నాగరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

నాగ- గృ. నా. పూ; వి. చూ. నాగ
బోయిన. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

నాగశృ

వృత్తిపరికరసూచి (స.).

నాగలి బహు. కు ద్వి. వి. హలం;
పర్యామడకడున్నేసాధనం.

ప్రా. జాంగలో; సం. లాంగల-; క. నేగి ల్
నేగిలు. కమ్మ, కాపు, బోయలలో ఇంటి
పేరు.

నాగవర్పుల

చూ. నాగవర్పుల

వ్యక్తినామం (స.).

నాగ- గృ.నా.పూ; వి.చూ, నాగ

బోయిన. చూ. -వర్పుల గృ.నా.ప.

నాగావర్పుల

చూ. నాగవర్పుల

వ్యక్తినామం (స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

నాగిని

చూ. నాగినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

నాగినేని

చూ. నాగిని. నాగిన్ని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

నాగి- గృ.నా.పూ; <నాగయ. <నాగ
+ అయ. వి.చూ. నాగబోయిన. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

నాగిన్ని

చూ. నాగినేని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

నాగిరెడ్డి

చూ. నాగిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (శా.).

“--ప్రగడ వారి నాయంకరమందు
నాగిరెడ్డి బొల్లయరెడ్డివారి--” శా. 1223
(తెలం. శా. 1; పు. 92, పం. 8-9).

నాగిరెడ్డి

చూ. నాగిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.న.).

నాగి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. నాగినేవి.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప

నాగుబడి

అభరణసూచి (స.).

? < నాగు పడిగె. నాగుల పడగలు.

పాము పడగలవలె వుండి చెవికి పెట్టుకొనే అభరణం. ? < నాగపడిగె : తోక మిట్టకింద నాగుపాము పడగ మాదిరి వుండే సు.ని నాగపడిగె అంటారని మాం.వృ.ప. ఉ : నాగబడిగె; నాగు బడిగె. ఋ. నాగపాశం, నాగబంధం, నాగుబాము.

నాగుబోతు

చూ. నాగుమోతు, నాగోతుల

వ్యక్తినామం (స.).

నాగు- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

< సం. నాగ- పాము, కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. -బోతు గృ.నా.ప.

నాగుమోతు

చూ. నాగుబోతు

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

నాగురు

వృక్షసూచి (తె.న.).

నాగురు, నాగిని, నావురు, నారువ.

గొల్లటిడ్డు మొదలైన పేర్లున్నాయి చలి కాలంలో పుష్పించే సువాసనలు గల

ఆకులున్న చెట్టు. బెరడు లేత బూడిద రంగులో పగుళ్లు వారివుంటుంది. కొయ్యకు దళ్ళుకట్టడానికి, కంపను ఇంటికప్పుమీద పరవడానికి ఉపయోగిస్తారు. (మాం.వృ. ప. IV. పు. 234). ? < నాగూరు గ్రామనామం కావచ్చు.

నాగుల

వ్యక్తినామం (స.).

దేవతాసూచి. < సం. నాగ- వి.చూ

నాగుబోతు.

నాగోడి

వ్యక్తినామం (తె.).

నాగు- గృ.నా.పూ, వి.చూ. నాగు

బోతు. చూ. - ఓడి గృ.నా.ప

నాగోతుల

చూ. నాగుబోతు

వ్యక్తినామం (స.).

నాగ + బోతుల. కమ్మవారిలో ఇంటి పేరు.

నాగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

< నాగ + గొని, నాగ- గృ.నా.పూ;

వి.చూ. నాగబోతు.

చూ. - గొని. గృ.నా.ప.

నాడగొని

పౌరుషనామం (సా.).

నాడగొడుకు బొవ. ఒక పాంతీయాధికారి క. నాడగొడ్డ. “—కుభాః”

నాడగొని వేంకటపతి--" (రాఘవా. పు. 7; పం. 27). "--నాడగొని కులపాలుడు వేంకట భర్త (పైది: పం. 118). "--ప్రౌఢధాత్రేకమాత్రు డేనాడగొని విమల కుంజారి తల మిన్న--" (పైది. 141).

నాతి

పౌరుషనామం (తె.).

క. నాతి; త. నాటి; ప్రి, ఆదది.

నాప

చూ. నాపసాని

వ్యక్తినామం (తె.).

నాపసాని

వ్యక్తినామం (స.).

నాప- గృ.నా.పూ: ప్రి.నా; <నాగప సాని. నాగప్ప + సాని : నాగవల్లి నడిపే పెద్ద చూత్తయిదువ, పెళ్ళి చివరి రోజు జరిపే సంస్కారాన్ని నాగవల్లి అంటారు. వివాహం తరువాత కొందరు నల్గవరోజు. కొందరు ఐదోరోజు చేస్తారు. చూ. -సాని గృ.నా.ప.

నాపపెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

నాప- గృ.నా.పూ; <నాగప్ప.

చూ. -పెట్టి గృ.నా.ప.

నామబోల

వ్యక్తినామం (కా.).

నామ- గృ.నా.పూ; :

--దొడ్డియయు నామబోల వీమ యయుం--" 1056 ఎ.డి. (ఇ.టి. ఐ. 107; నెం. 27; పం. 7-8).

చూ. -బోల గృ.నా.ప.

నామాల

పౌరుషనామం (స.).

నామం బహు. కు ద్వి. వి. నుడుట పెట్టుకునే బొట్టు. క.నామ; త. నామం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. ఇప్పుడు 'నామాల' అన్న పదానికి వైష్ణవచిహ్న మైన, వెంకటేశ్వరుని గుర్తుచేసే నిలువు నామాలే ఎక్కువ ప్రచారంలోవున్నాయి. నామాల పెట్టడమంటే వాడుకలో యివ్వ కుండా ఉండడం అని అర్థం.

నాయని

పౌరుషనామం (తె.).

<నాయుడు. ఇది కొన్ని కులాలలో పేర్ల చివర బిరుదనామంగా కన్పిస్తుంది. తెలంగాణ పేర్ల చివర, రాయలసీమలోని కమ్మవారి వ్యక్తినామాల చివర నాయుడు అనుబంధించ బడింది. ఈ నాయుడు 'నేని', 'నీడు' మొదలైన వ్యక్తినామ పరపదాలకు పూర్వ రూపం. <సం. నాయక-. వి.చూ. -నేని గృ.నా.ప.

నారపరాజు

వ్యక్తినామం (తె.సా.).

నారప- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <నారప్ప <నారాయణప్ప. నారాయణ + అప్ప.

వి. చూ. నారాయణభట్ల. ఆర్వేల
నియోగులలో ఇంటిపేరు. “ఇది—
శ్రీమన్నారపరాజ— శ్రీరామ—”
(కవిజ; ఆశ్వా.గ.).

చూ. —రాజ గృ.నా.ప.

నారపరెడ్డి

వ్యక్తినామం (న.).

నారప— గృ.నా.పూ; వి.చూ. నారప
రాజ చూ. —రెడ్డి గృ.నా.ప.

నారపుసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

నారపు— గృ.నా.పూ; <నారప.
వి.చూ. నారపరాజ.

చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

నారంభట్ల

వ్యక్తినామం (న.).

నారం— గృ.నా.పూ; శ్రీ.నా; <నారమ.
వి.చూ. నారాయణభట్ల. వెలినాటి వైదికు
లలో ఇంటిపేరు. చూ. —భట్ల గృ.నా.ప.

నారసాని

వ్యక్తినామం (న.).

నార— గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా
సూచి. <నారాయణ. వి.చూ. నారాయణ
భట్ల చూ. —సాని గృ.నా.ప.

నారసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

నార— గృ.నా.పూ; పు.నా. వి.చూ.
నారాయణభట్ల, చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

నారా

వ్యక్తినామం (రా.).

దేవతాసూచి. <నం. నారాయణ—
కమ్మవారిలో, హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

నారాయణభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

నారాయణ— గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా
సూచి. నారాయణుడు. నారములు (జల
ములు) ఆయనంగా కలవాడు; నార—
జ్ఞానమునకు ఆయనము. విష్ణువు. భార
తంలోని శాంతిపర్వంలో నారాయణ
పదానికి వ్యుత్పత్తి చెప్పబడింది. బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —భట్ల గృ.నా.ప.

నారిన

చూ. నార్ని

వ్యక్తినామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

నారింసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

నారిం— గృ. నా. పూ; వ్య. నా.
<నారయ <నారాయణ. వి.చూ. నారా
యణభట్ల చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

నారు

సస్యసూచి (న.).

<నాణు. మొక్కలు నాటడానికి
విత్తనాలు ప్రత్యేక స్థలంలో దగ్గర
దగ్గరగా పోసి మొలిపించే మొలకలు,

త. వాఱు. ఉదా: వంగనారు, బంతినారు.

నారుబోయిన

వ్యక్తినామం (న.).

నారు- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; <నారా
యణ. వి.చూ. నారాయణభట్ల.

చూ. -బోయిన గృ.నా.వ.

నారెన

చూ. నార్ని

వ్యక్తినామం (న.).

నార్ని

చూ. నారిన, నారెన, నార్నె

వ్యక్తినామం (తె.న.).

<నారినేని. నారి- వి.చూ. నారాయణ
భట్ల; వి. చూ. -ని గృ.నా.వ.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

నార్నె

చూ. నార్ని

వ్యక్తినామం (న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

నార్ల

దేవతాసూచి: (న.).

? <నారాయణల.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

నాలనేని

వ్యక్తినామం (న.).

నాల- గృ.నా.పూ; పు.నా; దేవతా
సూచి. ? <నల్ల నేని. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.వ.

నాలిక

చూ. నాలుకల

అవయవసూచి (రా.).

రుచిని తెలిపేది. క. నాలిగె;

త.నాక్కు.

నాలుకల

చూ. నాలిక

అవయవసూచి (తె.).

నాలుక బహు. కు వ్యి.వి.

నాళం

తృణసూచి (న.).

గడ్డి మొదలైన వాటికాడ; నీరు పోవ
డానికి ఏర్పరచిన గొట్టం.

నావబోల

వ్యక్తినామం (కా.).

నావ- గృ.నా.పూ; ? <నామ-

“నావబోల కొమ్మనియడప్పన్ బూత
బోల మావనివనమునందెట్టిన-” 1089
ఎ.డి., ఇ.టి.ఐ. పు. 165; పం. 6;
నెం. 186).

ని

నిజాం

వక్తినామం (తె.).

<నిజాము. ఒకమహమ్మదీయ ప్రభువు.

మొదట ఇది వ్యక్తినామం అయినప్ప
టికీ క్రమంగా హైదరాబాదులోని మహ
మ్మదీయ ప్రభువులందరికీ యిదిసామాన్య
నామంఅయింది. నిజాం పరిపాలించిన

దేశం కనుక తెలంగాణాకు నైజాం
దేశమని వ్యవహారం.

నిట్టల

పౌరుషనామం (స.సా.).

నిట్ట బహు. కు ద్వి.వి. స్థానం,
ప్రవాహం,స్తంభం,పార్శ్వం, పొడవైన.
వెలనాటి నైదిక బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. “ఇతిశ్రీనిట్టల కుతతిలక
సూరభట్ట మహాపాద్యాయ—”

(సోమనా. ఆశ్వా. గ).

నిడుగుండి

పౌరుషనామం (శా.).

నిడు+గుండి. నిడు— <నిడుద. నిడుద
శబ్దానికిలోపించిన రూపం. దీర్ఘమైన,
పొడవైన. —గుండి. : “—నిడుగుండి
నరసింహాచార్య—” శా.1685 (టి.యం.
పి. II; పు. 820; నెం. 591).

నిదానకవి

విరుదనామం (తె.).

కవిత్వసూచి. <నిదానము. తొందర
పడకుండా చక్కగా ఆలోచించడం.
క.నిదానపు; సం. నిర్ధారణమ్. కవిత్వం
చెప్పేవాడు. : <నిదానము. అధికారణం,
మూలం.

నిమిషకవి

విరుదనామం (రా.న.).

నిమిషంలో ఆకుపుగా కవిత్వం చెప్ప
గల సామర్థ్యం కలిగినవాడు. బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటిపేరు.

నిమ్మ

చూ. నిమ్మల

వృక్షసూచి (తె.రా.).

సం. నింబ—; క.నింబె : నిమ్మచెట్టు.

వృ.నా : Citrus limon.

నిమ్మకాయల

వృక్షసూచి (రా.స.).

నిమ్మకాయ బహు. కుద్వి.వి. నిమ్మ—
గృ.నా.పూ; వి.చూ. నిమ్మ. తెలగ.
బ్రాహ్మణ, హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —కాయల గృ.నా.ప.

నిమ్మరాజు

వృక్తీనామం (స.).

నిమ్మ— గృ.నా.పూ; వృ.నా. వి. చూ.
నిమ్మ. ఆర్యేలనియోగి బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

నిమ్మల

చూ. నిమ్మ

వృక్షసూచి (శా.స.).

నిమ్మ బహు.కుద్వి.వి. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. “—నిమ్మల ఎలమల్లప్ప
రెడ్డి—” శా. 1693 (టి. యం. పి.
పు. 660; నెం. 922).

నిశ్శంక

విరుదనామం (సా.).

<నిశ్శంకుడు : భయంలేనివాడు,
జంకులేనివాడు. “—రాయస్థాపనా
చాయ్య—నిశ్శంక వీరయశకాజక్ర—న—”

కా 1213 (తెలం. కా. I; పు. 76; పం. 13). “—నిశ్శంక ప్రతాపరాయ దేవమహారాజ—” (టీ యం.పి; పు. 659; నెం. 904). “ఇదీశ్రీమన్ని శంక పంశపయః పారావార సుధాకరు లను—శ్రీమద్వేంకట నిశ్శంక హేత్రు లను. శ్రీ పెద్దన్న నిశ్శంకపుత్రులను—” (శ్రీ.గౌరీ. ఆశ్వాగ.).

నీ

నీటకాల

పౌరుషనామం (రా.).

?నీటు+కోల. నీటు—విలాసం, కోల : కర్ర. విలాసంగా చేత్తోవట్టుకునేకర్ర. కోయలలో ఇంటిపేరు.

? < నీటుకల : విలాసంగల.

నీరుగట్టి

వృత్తిసూచి (రా.).

< నీరుగట్టు. మాగాణి ఉన్న గ్రామా లలో చెరువునుండి పొలాలకు నీరు పంపకంచేసేవాడు. హరిజనులలో ఇంటి పేరు.

నీలకంఠి

చూ. నీలకంఠం.

వ్యక్తి నామం (న.).

నీలకంఠం

చూ. నీలకంఠి.

వ్యక్తి నామం (తె.).

< నీలకంఠ— శివుడు. దేవతాసూచి. నల్ల నికంఠంకలది. నెఘలి, ఊరపిచ్చుక, కాటుకపిట్ట, పాము. తుమ్మెద.

నీలం

పరస్మాచి (తె.రా.).

నీలపురాయి: కృష్ణపర్ణి; కుదేరుని నవ నిధుల్లో ఒకటి. చాకలి, మేదర, రెడ్డి కులాలలో ఇంటిపేరు.

నీలంరాజు

వ్యక్తి నామం (న.).

నీలం-గృ.నా.పూ; త్రీ.నా. < నీలమ్మ. ఆర్వేలనియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

నీలి

వృత్తిసూచి (న.).

నీలిచెట్టు. తొగలు, పద్మసారీలలో ఇంటిపేరు. ? < నీలి. మల్ల విద్యాసాధనం.

ను

నుకబోయిన

వ్యక్తి నామం (న.).

నుక— గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

< నూకామ్మ. గ్రామదేవత.

చూ. —బోయిన గృ.నా.ప.

నువ్వుల

ధాన్యసూచి (తె.న.).

నువ్వులుకు ద్వి.వి. తిలసన్యం. కమ్మ

వారిలో, మేదరకులంలో ఇంటిపేరు.

వృ.నా. Sesamum indicum.

త.నూ, నువ్వు; కోలా. నువ్వు; నాయకి.

నువ్వు; ప. నువుల్; గోం. నున్;

తె. నూవు, నువ్వు, డి.ఇ.డి. 3081.

నూ

నూకపోతుల

వ్యక్తినామం (స.).

నూక- గృ.నా.పూ; దేవతానూచి.

వి.చూ. నుకబోయిన.

చూ. -పోతుల గృ.నా.ప.

నూకరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

నూక- గృ.నా.పూ; దేవతానూచి.

వి.చూ. నుకబోయిన. బ్రాహ్మణులలో

ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

నూకల

ధాన్యసంబంధనూచి (తె.రా.స.).

నూక- బహు. కు. ద్వి.వి. కమ్మ,

పద్మసాలి, బ్రాహ్మణ, ముత్తరాసు, వైశ్య

కులాలలో ఇంటిపేరు.

నూగల

ధాన్యనూచి (రా.).

ః < నూగులు. వి.చూ. నువ్వులు.

నూలి

జలనూచి (తె.స.).

నూయికి ఔప. నుయ్యి. చేదుడుబావి.

కమ్మపారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

కోలా. నువ్వి; నాయకి. నువ్వి; కువి.

నూజి. డి.ఇ.డి. 3070.

నూయి తవ్వించినవారో లేక బాగు

చేయించినవారో కావచ్చు.

నూత్రికట్టు

పౌరుషనామం (స.).

నూయి + కట్టు : నూతికి చుట్టూ కట్టిన

కట్ట. నూతికి కట్టు కట్టించినవారు.

నూని

చూ. నూనె

తైలనూచి (తె.).

నూనె

చూ. నూని

తైలనూచి (తె.రా.స.).

నూవు + నేయి: నువ్వులనుండి తీసిన

తైలం. చమురుగల గింజలనుండి తీసిన

తైలాలన్నిటిని నూనె అంటున్నారు.

పూర్వం నువ్వులనూనెకు మాత్రమే

పరిమితమై ఇప్పుడు అర్థ విస్తృతి

చెందింది. కమ్మవారిలో, కోమట్లలో

ఇంటిపేరు. తె. నూనె, నూనియ; నాయకి.

నూనె; పర్ణి. నూనెయ్. డి.ఇ.డి. 3081.

నూనెముంతల

పౌరుషనామం (తె.).

నూనెముంత బహు. కు ద్వి.వి. నూనె

పోసిన పాత్ర.

నూలు

వస్త్రసంబంధనూచి (స.).

క. నూలు; త. నూల్ : వత్తివడికిన పోగు, చారం, మొలనూలు. కమ్మ వారిలో ఇంటిపేరు.

నె

నెట్టం

చూ. నెట్టెం

అలంకరణసూచి (స.).

నెట్టెం

చూ. నెట్టం

అలంకరణసూచి (స.).

తలపాగ, కిరీటం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

నెమలి

పక్షిసూచి (స.).

మయూరం. బలిజ. బోయలలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

త. ఇమలి; క. నవల్; తు. నెయిలు; నాయకి. నల్లు. డి.ఇ.డి. 2383.

నే

నేలి

తైలసూచి (రా.న.).

నేయికి బాప. నెయ్యి. నేయి, నే. కోమటి, బలిజ, బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు. మ. నెయ్; క. నెయ్; త. నేయ్; తు. నేయి; వర్ణి. నెయ్, కొలా. నెయ్; నాయకి. నెయ్. డి.ఇ.డి. 3104.

నేబది

చూ. నొబత్తు.

పొరుషనామం, వాద్యసూచి (స.).

నేరెళ్ళ

చూ. నేరేడు.

వృక్షసూచి (తె.).

నేరేడు బహు. కు ద్వి.వి. బ్రాహ్మణు లలో ఇంటిపేరు. గ్రామనామం.

నేరేడి

చూ. నేరేడు.

వృక్షసూచి (తె.).

నేరేడు

చూ. నేరెళ్ళ, నేరేడి.

వృక్షసూచి (తె.స.).

పర్మా, గిన్నీ; పృ.నా: Sisygium Jambolana. మ. నేఱల్, క.నేఱల్, నేఱల్; తు. నేరాళు; తె. నేరెడు, నేరేడు. డి.ఇ.డి. 2378.

నో

నోటు

పొరుషనామం (స.).

బదులు వుచ్చుకొని రాసిచ్చే ప్రాంసరీ నోటు. రెడ్డికులంలో ఇంటిపేరు.

నోట్టమ్

పొరుషనామం (శా.).

త. నోట్టమ్; చూడడం, పరీక్షించడం. “—నోట్టమ్ నాగప్పన్—” శా. 1457 (టి. టి. డి. ఇ. యన్. IV; పు. 126; నెం. 63).

నోముల

పౌరుషనామం (తె.స.)

నోము బహు. కు ద్వి.వి. ప్రతం
చేయు. యజ్ఞం ఆచరించు. త.నోము.

నోరి

అవయవసూచి (తె.స.సా.).

నోరుకు బొవ. ముఖద్వారం. వెలనాటి
వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“నోరి సుబ్రహ్మణ్య సూరివరుడు--”
(శ్రీరా.క. 1-15).

నోసిస

వ్యక్తినామం (స.).

నోసిసేని.

నౌ

నౌబత్

రూ నేబది.

పౌరుషనామం, వాద్యసూచి (తె.).

<హిం. నౌబత్ : చర్మవాద్యవిశేషం.
నవుబత్తు. రాజనగరులలోను, మసీదుల
లోను వాయించే మేళంపేరు.

న్యా

న్యాకావర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.).

న్యాసా- గృ.నా.పూ; <న్యాసి.న్యాసించే
వారు. త్యాగి, నన్యాసి. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -వర్షుల గృ.నా.ప.

ప

పగడాల

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

పగడము బహు. కు.ద్వి.వి. బలిజ
కులంలో ఇంటిపేరు. <ప్రా. పవాళ-
<సం. ప్రవాళ-; త. పవళం, పళగం;
మ. పవళం, పవిళం; క. పవళ; కొడ.
పవుళ, పవ్వ; తు. పకళ, పకరి, పవళ,
పవల డి.ఇ.డి. 9295.

పగిడి

వృక్షసూచి (తె.).

కరబుజచెట్టు.కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పగిహోజు

వ్యక్తినామం (తె.).

పగిడి- గృ.నా.పూ; <పయిడి, పైడి:
బంగారం చూ. -టజు గృ.నా.ప.

పంకా

పౌరుషనామం (స.).

కర్రచెక్క-కు గుడ్డ అతికి వేలాడగట్టి
లాగే ఒకపెద్ద విననకర్ర. <ఉ. పంఖా,
అప. పంఖా <ప్రా. పంఖ- <సం.
పక్ష-

పంగ

రూ. పంగా

వృత్తిసూచి (తె.).

దేవబ్రాహ్మణ వృత్తులమీద దొరతనం
వారు తీసే చతుర్థాంశ రూపమైనపన్ను.

పంగా

చూ. పంగ

వృత్తిసూచి (తె.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పంచకట్ట

వస్త్రధారణసూచి (స.).

పంచకట్టు బహు. కు ద్వి.వి

పంచగంటల

పౌరుషనామం (స.).

పంచగంట బహు. కు ద్వి.వి. ఐదు గంటలు. పంచ- ఐదు. సంఖ్యసూచి; -గంటల వి.చూ. గంట.

పంచముల

కులసూచి (తె.).

పంచములు. పంచమ కులంవారు. భగవద్గీతలో పేర్కొన్న చతుర్వర్ణాలు కాక ఐదవ వర్ణంవారు.

పంచాంగం

పౌరుషనామం (రా.స.).

తిధి, వార, నక్షత్ర, కరణ యోగాలను తెలిపే జ్యోతిషగ్రంథభాగం. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పచకుల

వృత్తిసూచి (సా.).

పచకులు బహు. కు. ద్వి.వి. వంట వాడు. పచ- పాకము. వంట.

“...పచకుల బ్రహ్మనే పంపగా

వలయు--” (పల్నా.పు.519;పం.922).

పచ్చల

పౌరుషనామం (స.).

పచ్చ బహు. కు ద్వి.వి. వర్ణసూచి. పచ్చరంగు, పురకతమణి. పచ్చల క్రయవిక్రయాలు వృత్తిగాగలవారు. కమ్మ వారిలో ఇంటిపేరు. ?కొందరు ప్తీలు అలంకారంకోసం చేతులు, మొఖం మొదలైన ప్రదేశాల్లో పచ్చరంగులో పుండేలా పేర్లు, అనేకరకాలైన దీక్షైస్తు వేయించుకుంటారు. దీనిని ‘పచ్చ’ పొడి పించుకోవడం అంటారు. ఇలా పచ్చ వేసే వారిని పచ్చలవారు అంటారు.

పచ్చళ్ళ

అహారసంబంధసూచి (తె.).

పచ్చడి బహు. కు ద్వి.వి. నంజు. ఊరుబిండి, ముద్ద. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పచ్చి

పౌరుషనామం (రా.స.).

తడిగలది, ఎండివిడి, కాలనిది, ఉడకనిది, తేరినిది, ముదరినిది.

పచ్చిగోళ్ళ

పౌరుషనామం (స.).

పచ్చిగోరు బహు. కు ద్వి.వి. పచ్చి- వి.చూ. చిప్ప;- గోళ్ళ. < ?-గోరు : నఖం, ?-గోడ : కుడ్యం: ?-కోరు :

చిన్నవాగు. గోరు, గోడ, కోడు—వీటి
బహు. కు. ఔవ. కావచ్చు.

పచ్చినీడి

వ్యక్తినామం (స.).

పచ్చి—గృ.నా.పూ; ? < పచ్చ :
పచ్చనిరంగు. ? < సం. పచి : అగ్ని.

చూ. —నీడి గృ.నా.ప

పచ్చిపులుసు

అహారవదార్థసూచి (స.).

కాగబెట్టకండా అన్నంతో కలుపుకునే
చింతపండు పులుసు. కమ్మ, కోమట్లలో
ఇంటిపేరు.

పచ్చిసెట్టి

వ్యక్తినామం (రా.).

పచ్చి—గృ.నా.పూ; వి.చూ. పచ్చినీడి.

చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

పట్నంసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

పట్నం—గృ.నా.పూ; స్థలసూచి.
< పట్టణము. చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

పడమటింటి

నివాసస్థలసూచి (తె.రా.స.).

పడమటిల్లుకు ఔవ. పడమట + ఇల్లు.
పడమటదిక్కులో వున్న ఇంటికి సంబం
ధించినవారు.

పడవల

చూ. పడాల

వృత్తిసూచి (తె.స.).

ఇది పడవకు బహు. కాదు.

< పడవలు.

పడవలు

చూ. పడాల

వృత్తిసూచి (శా.).

“—పడవలు కట్టిరాజు—” (టీ.యం.
పి. II; పు. 845; నెం. 867).

పడాల

చూ. పడవల, పడవలు.

వృత్తిసూచి (స.).

పడవలుకు ద్వి.వి. : సైనికోద్యోగం.
Commander of an army.

< పా. భడవాల— < సం. భటపాల;
తె. పడవలు; క. పడెవళ, పడెవళ్ళ.
డి.ఇ.డి 3195.

పడిగ

చూ. పడిగెల

వస్తుసూచి (తె.).

< సం. పట్టిక— నమిలిన తాంబూలం
ఉమిసేప్పాత.

పడిగెల

చూ. పడిగ

వస్తుసూచి (రా.).

పడిగె బహు. కు ద్వి.వి.

పణిదాసు

వ్యక్తినామం (స.).

పణి—గృ.నా.పూ; < పణి.

చూ. -చాసు గృ.నా.ప.

పఃశిహారి

వృత్తిసూచి (న.సా.).

వాకిటికి కావలివృత్తి. ద్వారపాః కుడు, పణిహారి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“--పణిహారి బాచయ్య--” (పండి. పు. 60).

పంట

చూ. పంటరెడ్డి, పంటల

తెగసూచి (న.సా.).

రెడ్లలో ఒక తెగ.

“--పంట మహాన్వయంబు పాకనాటి దేశంబున--” (భీమే. 6-32).

“--పంటాన్వయ గ్రామణీ! (కాశీ. 7-266).

పంటరెడ్డి

చూ. పంట

తెగసూచి (న.సా.).

పంటల

చూ. పంట

తెగసూచి (న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పండా

తెగసూచి (న.).

ఓడ్రదేశంలో వున్న తెగజనులు.

<ప్రా. పండియ-< సం. పండిత, పండ.

ఉత్కళ దేశంలోని దేవాలయాలలో

పూజారులుగా వున్నవారిని పండాబ్రాహ్మణులు అంటారు.

పండిత పెద్ది

వ్యక్తినామం (ప.).

పండిత- గృ.నా.పూ; పంతులు, పండితుడు, విద్వాంసుడు.

చూ. -పెద్ది గృ.నా.ప.

పండుగల

పౌరుషనామం (తె.).

పండుగ బహు. కు ద్వి.వి. ఉత్సవం, సంతోషం. సంక్రాంతి మొదలైన వర్సదినాలు.

పతంగి

వృత్తిసూచి (తె.న.).

ఃగాలిపటాలను తయారు చేసేవృత్తి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పత్తి

చూ. ప్రత్తి

పౌరుషనామం (రా.).

కమ్మ, కోమట్లు, వద్మసాలీలు. హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

పత్రి

పౌరుషనామం (న.).

<సం. పత్రమ్ : పూజకు ఉపయోగించే బిల్వదళం మొదలైనవి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పద్మనాభుని

వ్యక్తినామం (న.).

<సం. పద్మనాభ- దేవతాసూచి,
విష్ణువు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పంతుల

వృత్తిసూచి (తె.స.).

పంత్. బహు. <మరాఠీపంత్-<సం.

పండిత- బ్రాహ్మణులలో గొప్ప ఉద్యోగస్తులు, వియోగులు మొదలైనవారికి ఇది పూజ్యవాచకం.

పందరబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

పందర- గృ.నా.పూ;?

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

పందాల

పౌరుషనామం (తె.).

పందెము బహు. కు ద్వి.వి. జూదం మొదలైన వాటిలో ఓడినవాడు గెల్చిన వానికి ఇచ్చేటట్లు పందెమాడి పెట్టేదనం.

పంది

జంతుసూచి (తె.రా.స.).

సూకరం.

ప. పన్ని, పన్ని; మ. పన్ని; కొ. పణ్; తా. పొది; క. పడి; కొడ. పంది; తు. పంజి; తె. పంది; ప. పెన్; గోం. పద్ది; కొండ పన్ని. ది. ఇ. ది. 3226. గమళ్ళ. బోయకులాలలో ఇంటిపేరు. పందికొట్టు, పందిపట్టు ఒడ్డెవాళ్ళలో ఇంటిపేరు.

పందిగోటి

పౌరుషనామం (తె.).

ఆయుధసూచి. పందిగోరుకు టెప.

పేటగాని సాధనం.

పన్నాల

చూ. పన్యాల

పౌరుషనామం (స.).

వేదభాగాలను 'పన్నాల'ని అంటారు.

<ప్రావణ్ణ- <సం. ప్రశ్న. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పన్నుల

పౌరుషనామం (తె.).

పన్ను బహు. కు ద్వి.వి. యుద్ధానికి సిద్ధపడు;కలుగు, ఏర్పరచు,కప్పం,శిస్తు.

పన్యాల

చూ. పన్నాల

పౌరుషనామం (స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పప్పు

చూ. పాప్పు.

ఆహారపదార్థసూచి (తె.స.).

పండినపప్పు. బలిజిల్లో ఇంటిపేరు.

త. పురుప్పు; మ. పరిప్పు; క. పప్పు. పొట్టుపోయి బద్దలైన కాయధాన్యం. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పబ్బిసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

పబ్బి- గృ.నా.పూ; ?<సం. ప్రభు-.

స్వామి. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

పమిడి

లోహసూచి (స.

బంగారం. కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పమిడిపూల

పౌరుషనామం (స.).

పమిడిపూవు బహు. కు ద్వి.వి. పమిడి-వి.చూ. పమిడి.

పంబా

పౌరుషనామం (స.).

పాద్యసూచి. <పంబ : చర్మ వాద్య విశేషం.

పమ్మసాని

చూ. పెమ్మసాని

వ్యక్తి నామం (శా.).

“--పమ్మసాని తిమ్మానాయుడు--”

శా. 1500 (టి.యం.పి. I; పు. 30; నెం. 211).

పయినేని

వ్యక్తి నామం (స.).

పయి- గృ.నా.పూ; <పై - <పసి : పసుపుపచ్చని రంగు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

పయ్యాల

చూ. పైయావుల

జంతుసూచి (తె.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పరదేశి

పౌరుషనామం (శా.).

అన్యదేశంనుండి వచ్చినవాడు.

“--పరదేశి తిరుచెంకటయ్యన్--” శా. 1458 (టి.టి.డి.ఇ.యస్. IV; పు. 182; నెం. 98).

పరమసెట్టి

వ్యక్తి నామం (తె.).

పరమ- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

<పరమ- చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

పరవస్తు

పౌరుషనామం (స.సా.).

మతంపేరు. “పరవస్తు వంశ--” (రామాభ్యు. పీ-11). బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. చిన్నయసూరి తండ్రి పరవస్తు వేంకట రామానుజాచార్యులు ఉత్తరదేశస్థులు, 17వ శతాబ్దవారు, పరవస్తు మతంవారి శిష్యులు. పరవస్తు మతంవారు ఉత్తరదేశంనుండి వచ్చి నవుడు వారితోపాడ ఆతను తన దేవేరి అయిన శ్రీనివాసాంబగారిని తీసుకొని చెన్నపట్టణానికి వచ్చి బసదేశారట. (ఆం.సా.ప ప.సం.20; సం.చ. 226). అప్పటినుండి వీరికి ఈ ఇంటిపేరు కలిగింది.

పరశురామపంతుల

వ్యక్తి నామం (స.సా.).

<పరశురామపంత్. పు.నా. పరశురామ పంత్ గారికి సంబంధించినవారని అర్థం. ఆర్యేల వియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు. “—బ్రహ్మవిద్యజ్ఞన గేయ పరశురామ పంతుల రామమూర్తి నామ ధేయ—” (శుకచ. పు. 290).

“—పరశురామ పంతుల కుల కంఠ రాజి—” (వైది: 1-41).

పరసా

పౌరుషనామం (స.).

<పరస : ఉత్పవానికి వచ్చేజనం, జాతర. <సం. పరిషత్ : సభ, సదస్సు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పరానేని

వ్యక్తినామం (స.).

పరా- గృ.నా.పూ; <పర<పరము: మోక్షము. వృత్తియందు పరము శబ్దానికి అంత్యవర్ణం లోపించగా మిగిలిన రూపం. ?<పరమము <పరమాత్మ.

ఆర్యేల వియోగులలోను, మాధ్వత లోను ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని. గృ.నా.ప.

పరిగ

పౌరుషనామం (స.).

<పరిగ : కోసిన చేనులో దిగబడిన ఎఱ్ఱలు. మాధ్వలలో ఇంటిపేరు.

పరుపుల

వృత్తిసూచి (తె.స.).

పరుపు బహు. కు జెప. పరుపులుక్కుచే వృత్తివారు.

పర్ణ శాల

నివాసస్థలసూచి (స.).

ఆకుటిల్లు. వైఖానస బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పర్రెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

పర-గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి. వి.చూ. పరానేని చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

పర్వత

చూ. పర్వతము

పౌరుషనామం (తె.).

కాపు, గవళ్ళు, మాల, మేదకతిలో ఇంటిపేరు.

పర్వతనేని

వ్యక్తినామం (తె.స.).

పర్వత- గృ.నా.పూ; శిలాసూచి.

<సం. పర్వత- వి.చూ. పర్వతము.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.పూ.

పర్వతము

చూ. పర్వత

శిలాసూచి (కా.స.).

<సం. పర్వత- కొండ. శ్రీ పర్వత ప్రాంతం నుంచి వలస వచ్చినవారు కావచ్చు. కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. “గణపతిదేవండు పర్వతా

తము పల్లయ తమ్ముండు--" కా.1198
(తెలం. కా. I; పు. 78; పం. 4).

పర్వతరెడ్డి

వ్యక్తినామం (న.).

పర్వత- గృ.నా.పూ; శిలాసూచి.
వి.చూ. పర్వతము,

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

పలభోతు

వ్యక్తినామం (న.).

పల- గృ.నా.పూ; ? <పల్ల పోతు.

చూ. -పోతు గృ.నా.ప.

పలవనేని

వ్యక్తినామం (న.).

పలవ- గృ.నా.పూ; <పల్లవ. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

పలిసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

పలి- గృ.నా.పూ; ?

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

పలుగు

వృత్తి పరికరసూచి (రా.).

గడ్డపరుగు; దుర్లబుడు; గుంటక గుఱ్ఱ
లకు, పాపటపు గుఱ్ఱలకు తగిలించే
దళమైనతగుడు.

పల్నాటి

స్థలసూచి (న.).

పల్నాడుకు ఔవ.

పల్ల

పౌరుషనామం (తె.).

వర్ణసూచి. పాటలవర్ణం. అరుణవర్ణం.

పల్లపు

చూ. పల్లం

పౌరుషనామం (రా.).

పల్లపోతు

వ్యక్తినామం (న.).

పల్ల- గృ.నా.పూ; <పల్లా. వి.చూ.

పల్లావరుల. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

? <జంతుసూచి. పాటల వర్ణంగలపోతు.

చూ. -పోతు గృ.నా.ప.

పల్లం

చూ. పల్లపు.

పౌరుషనామం (రా.).

పల్లము. పల్లపునేల. త. పళ్ళం;

మ. పళ్ళం; తొ. పళ్; క. పళ్ళ;

తు. పళ్ళ, పల్ల, పల్లా. డి.ఇ.డి.3307.

పల్లంరెడ్డి

వ్యక్తినామం (న.).

పల్లం- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పల్లం.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

పల్లంసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

పల్లం- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పల్లం.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

పల్లవి

పౌరుషనామం (తె.).

సంగీతశాస్త్ర పరిభాష.

పల్లా

ధాన్యకౌలతసూచి (రా.స.).

<హిం. పల్లా. పండుమ. బోయ,
బ్రాహ్మణ, యానాదులలో ఇంటిపేరు.

పల్లావర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

పల్లా- గృ.నా.పూ; ఒకదేశ భాగం;
ధాన్యం కౌలత. వి.చూ. పల్లా.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -వర్షుల గృ.నా.ప.

పల్లెబోయిన

వ్యక్తినామం (న.).

పల్లె- గృ.నా.పూ; ?
చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

పల్లెభట్ల

వ్యక్తినామం న.

పల్లె- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పల్లె
బోయిన. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

పల్లె

అన్నప్రసాదబంధం (న.సా.).

మాధ్వలలో ఇంటిపేరు.

జగన్నాథాచార్య పుత్ర వశ్య పూర్ణ
ప్రజ్ఞకవి--" (శ్రీరామ; అశ్వా.గ; పు. 82).

పవని

పౌరుషనామం (తె.స.).

<పవనము. వాయువు. ఆర్వేల
నియోగులలో ఇంటిపేరు.

పశురాజు

వ్యక్తినామం (న.).

పశు- గృ.నా.పూ; < పశుపతి.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

పశుల

చూ. పసల

జంతుసూచి (తె.).

పశువు బహు. కు ద్వి.వి. నాలుగుకాళ్ళ
జంతువు. బోయ, మాల. మాదిగ
కులాలలో ఇంటిపేరు.

పసపల

చూ. పసుపుల

వృక్షసంబంధసూచి (రా.).
జలిజ కులంలో ఇంటిపేరు.

పసల

చూ. పశుల

జంతుసూచి (రా.స.).

<పసలము : గోమహిష జాతి; శాక
భక్షక జంతుసమూహం. బలిజ. బోయ,
మాదిగ, మాల కులాలలో ఇంటిపేరు.

పసిండి

లోహసూచి (శా.).

<పసిడి. పైడి, బింగళం. తె.పసిడి,

పయిడి. డి.ఇ.డి 3161. “—వసిండి
వెంకటత్తు రాయవార్—” కా. 1413
(ఇ.టి.ఐ; II; పు. 195; నెం. 95).

పసుపుల

రూ. పనపల

వృక్షసంబంధసూచి (రా.).

పసుపు బహు. కు ద్వి.వి. పసుపు
వ్యాపారంచేసేవారుకావచ్చు. బోయలలో,
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పా

పాకనాటి

రూ. పానాటి, పానేటి.

దేశ్యభాగం (రా.స.).

పాకనాడు కు ఔప. పాకనాడు
ప్రాంతంలో నివసించినవారు కనుకనే
ఈ గృహనామం కావు, గొల్ల, చాకలి,
కంసాల, బలిజ, మాల మొదలైన అనేక
కులాలలో కన్పిస్తుంది.

పాకము

పౌరుషనామం (రా.స.).

? < సం.పాక-

? < త. పాక్కమ్ : ఊరు, విడిది.

పాగ

రూ. పాగా.

పౌరుషనామం (తె.).

తలపాగ, గుర్రపుకాల.

పాగా

ఊ. పాగ

పౌరుషనామం (స.).

పాంగుల

పౌరుషనామం (కా.).

పాంగు బహు. కు ద్వి. వి. సానుల
పేర్లచివర ప్రయుక్తమైన వదం.

అందమైన స్త్రీ. సుందరి అనే అర్థం
కావచ్చు. ఉదా: దామరపాంగు కూతురు.
మల్లెపాంగు కూతురు. చూ. కా. శ.
పు. 186. “—పాంగులచుంపిరి—”

కా. 1350 (టి.యం.పి. II; పు. 788;
నెం. 386). “—పాంగుల మితినేని
గారు—” పైడి: నెం. 367).

పాచి

పౌరుషనామం (తె.).

నీటిలో పెరిగే పచ్చని తీగ, శైవాలం,
నీటిపైకి తేలే పచ్చని మురికి.

పాచిపళ్ళ

పౌరుషనామం (రా.).

మురికిగా ఉన్న పళ్లకలవానికి యిచ్చిన
వ్యంగ్యనామం కావచ్చు. మాదిగ
కులంలో ఇంటిపేరు.

పాటగాని

పౌరుషనామం (రా.).

< పాటగాడు < పాటకాడు.

? < పాటగొని < పాటగొడు.

పాటిమీద

నివాసస్థలసూచి (తె.).

పాటి— పాటినేల; దిబ్బ. పాటిమీ

నివాసం. గృహ నివాసం, ఉనికిని
సూచిస్తుంది.

పాడి

పౌరుషనామం (స.).

పాడి : ధర్మం, న్యాయం, స్వభావం.

1. ప్రా. పాడి- <సం. పాతి-

పాతింటి

నివాసస్థలసూచి (రా.స.).

పాతిల్లుకు ఔప. పాత + ఇల్లు.

పాతింటికి సంబంధించిన, పాతఇంటిలో
నివసిస్తున్నవారు.

పాదం

అవయవసూచి (స.).

<పాదము : అడుగు, కాలు; పర్వతం
యొక్క అడుగుభాగం, వేరు.

పానాటి

పాకనాటి

దేశభాగం (రా.).

<పాకనాటి <పాకనాడుకు ఔప.

పానేటి

చూ. పాకనాటి.

దేశభాగం (తె.).

పాపన్నగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

పాపన్న- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. పాప+
అన్న. పాప- వి.చూ. పాపరాజు
-అన్న- చూ. -అన్న గృ.నా.ప.

చూ. -గారి గృ.నా.ప.

పాపయ్యగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

పాపయ్య- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. పాప+
అయ్య. పాప- వి.చూ. పాప.

-అయ్య- చూ. గృ.నా.ప.

చూ. -గారి గృ.నా.ప.

పాపరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

పాప- గృ.నా.పూ; పు.నా; <పాపయ్య.
వి.చూ. పాపయ్యగారి.

ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

పాపసాని

వ్యక్తినామం (స.).

పాప- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి.చూ.
పాపయ్యగారి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

పాపసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

పాప- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి.చూ.
పాపయ్యగారి. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

పాపినేని

వ్యక్తినామం (స.).

పాపి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; <పాపయ్య.
వి.చూ. పాపయ్యగారి. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

పాపిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

పాపి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; వి.చూ.
పావయగారి. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.వ.

పాప్పు

చూ. పప్పు

ఆహారపదార్థసూచి (కా.).

<పప్పు. “పాప్పు తిమ్మయ మహా
రాజు—” కా. 1469 (టి. టి. డి. ఇ.
యన్. V; పు. 309; నెం. 101).

“—పాప్పు తిమ్మరాజయ్యన్—”

కా. 1467 (పై ది; పు. 413; నెం. 156)

పామరాజు

వ్యక్తినామం (తె.).

పామ— గృ.నా.పూ; ?<పమ్మ—
?<ప్రా. పమ్మ— <నం. పద్మ—
ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.వ.

పాముల

సకీన్యపసూచి (స.).

పాము బహు. కు ద్వి. వి. సర్పం.

క. పాము; మ. పాము; క. పావు;
తు. హావు; తె. పాము; నాయకి. పామ్;
పర్జి. బామ్. డి.ఇ.డి. 3361.

మాల, యానాదులలో ఇంటిపేరు.

పాములను ప్రజలకు ప్రదర్శించేవారని
సి.టి.యన్.ఐ.

పాయల

పాకుషనామం (తె.).

పాయ బహు. కు ద్వి. వి. చీలిక, ఒక

వదిలోనుండి చీలిపారేది: పైరున్న
పొలంలోని మునుం.

?పాయ : ఉల్లి మొలివి.

పాయనం

చూ. పాశం

ఆహారపదార్థసూచి (రా.న.).

<పాయనము, పరమాన్నం. పాలు,
బెల్లం వేసి ఉడికించిన అన్నం.

పాతా

వృత్తిసూచి (రా.).

అనాడు కావలి వృత్తిగా కలిగినవారు.

<ఉర్దూ. పహరా <ప్రా. పహార—
<నం. ప్రహార— వేళలు తెలిపే
గంటలు కొట్టడం.

పారావర్షుల

వ్యక్తినామం (రా.న.).

పారా— గృ. నా. పూ; వృత్తిసూచి.
వి.చూ. పారా. వెలనాటి వైదికులలో
ఇంటిపేరు.

చూ. -వర్షుల గృ.నా.వ.

పార్థ

వ్యక్తినామం (రా.).

<పార్థుడు. పృథమొక్క కుమారుడు,
అర్జునుడు. రెడ్లలో ఇంటిపేరు.

పార్వతి

వ్యక్తినామం (తె.).

దేవతాసూచి. <నం. పార్వతి—పర్వత
పుత్రిక.

పాలకూర

వృక్షసూచి (తె.).

శాకసూచి.

పాలాకుల

వృక్షసూచి (తె.).

పాలాకు బహు. కు ద్వి. వి. పాల-
గృ.నా.పూ. సుషుంకశవృక్షం.

చూ. -ఆకుల గృ.నా.ప.

పాలావర్షుల

వృక్షసూచి (స.).

పాల- గృ.నా.పూ; <పల్లా. బ్రాహ్మ
జులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వరుల గృ.నా.ప.

పాలిని

వృక్షసూచి (శా.).

నల్ల తెగడచెట్టు.

“--పాలిని కొప్పునాయక్కన్--”

శా. 1487 (టి. టి. డి. ఇ. యస్. V;
పు. 144; నెం. 56).

పాలు

పౌరుషనామం (శా.స.).

ః<సం. పయ-మాలకులలో ఇంటి
పేరు. త. పార్; మ. పార్; క. పార్;
కు. పేరు; పర్తి. పేర్; గోం. పార్
డి.ఇ.డి. 3370.

“--పాలునాయక్కర్--” శా. 1474
(టి. టి. డి. ఇ. యస్. V; పు. 371;
నెం. 138).

పాలెంరెడ్డి

వృక్షసూచి (స.).

పాలెం- గృ. నా. పూ; ? <పాలెం.
కావలి. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

పాశం

చూ. పాయసం

అహారపదార్థసూచి (తె.).
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పి

పిక్కల

పౌరుషనామం (స.).

పిక్క బహు.కుద్వి.వి. చింతపిక్కలు
మొదలైనవి.

పిగిలి

పక్షిసూచి (స.).

పిగిలిపిట్ట. పిక్కిలి. పీలి.

పిచుక

పక్షిసూచి (తె.).

దేవాంగుల, బోయలలో ఇంటిపేరు.

పిచ్చి

పౌరుషనామం (తె.).

వెర్రి, మతిభ్రమ. సం. పిత్త; త. పిచ్చు;
మ. పిచ్చు; క. పచ్చు; కొడ. పిత్త.
డి.ఇ.డి. 3407.

పిచ్చిగుంట్ల

తెగసూచి (తె.).

పిచ్చికుంటు; పిచ్చికకుంటు. పిచ్చుక కుంటు, పిచ్చుకుంటు అని వ్యవహరింప బడుతున్నారు. భిక్షుక వృత్తిలో వున్న వారు. దోలువాయస్తూ అనేక విధాలైన కథలు, పురాణగాథలు చెప్తూ అనేక వంశ చరిత్రలను, సంఘటనలను చునసులో వుంచుకొని చెప్తుంటారు. కాపు, కమ్మ, గొల్ల మొదలైనవారికి గోత్రాలు చెప్తుంటారు. వెల్లాలవారికి 102 పిల్లలకు వారిలో ఒకరేస్త్రీ. పురుషులలో ఒకడుకుంటి. అందుకని మిగిలిన సోదరులంతా అతనికి కొంత ధన్యాన్ని, ధనాన్ని ప్రతి సంవత్సరం ఇచ్చేలా ఏర్పాటుచేశారు. వేరేలకులవై స్త్రీతో వివాహంచేశారు. ఈ దంపతులకు పుట్టిన పిల్లలకు ఒక కులం అంటూ లేదుగనుక పిచ్చికుంటలు (భిక్షకులు, కుంటివారు.) అయ్యారు. వెల్లాల వారు వీరిని తక్కువగా చూస్తారు. ఇప్పటికీ పిచ్చిగుంటల వాళ్ళకు వెల్లాల వారు ధనాన్ని యిస్తారు.

పిట్టల

పక్షిసూచి (తె.న.).

పిట్ట బహు. కుద్వి. వి. పులుగు.

పిడతల

వస్తుసూచి (రా.న.).

పిడత బహు. కు ద్వి. వి. చిన్నకుండ, పిడుత. బ్రాహ్మణులలో, రెడ్లలో ఇంటి పేరు.

పిడిసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.న.).

పిడి- గృ.నా.పూ; ౧౮ పృథివీసెట్టి.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

పిడుగు

హిరుషనామం (తె.న.సా.).

దేశ్యపదమని నిఘంటువులు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. “—పిడుగు పిల్ల నార్య తనూభవ—” (విప్ర; Tel.Ma; పు. 70).

పిండారి

వ్యక్తినామం (శా.).

వి.చూ. పిల్లారి. “—శ్రీవీరప్రతాప పిండారితిరుమల [హను] వెంకటాద్రి— (టి. టి. డి. ఇ. యస్; V; పు. 389; నెం. 144).

పినిసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

పిని- గృ.నా.పూ; ౮ పిన : పిన్న, చిన్న. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

పిన్నబోయిన

వ్యక్తినామం (న.).

పిన్న- గృ.నా.పూ; చిన్న.

చూ. -దోయిన గృ.నా.ప.

పిన్నమనేని

వ్యక్తినామం (న.).

పిన్నమ- గృ.నా.పూ; <పిన్నమ్మ
<పిన్న+అమ్మ. పిన్న- చూ. పిన్న
బోయిన; అమ- చూ. -అమ్మగృ.నా. ప.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

పిన్నమరాజు

రూ. పిన్నంరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

పిన్నమ- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పిన్నమ
నేని. ఆర్వేలనియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

పిన్నంరాజు

చూ. పిన్నమరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

ప్రథమశాఖ నియోగ బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు.

పిన్నింటి

నివాసస్థలసూచి (తె.స.).

పిన్న- గృ.నా.పూ; చిన్న. వి.చూ.
పినిసెట్టి. కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -ఇంటి గృ.నా.ప.

పిన్నేని

వ్యక్తినామం (స.).

పిన్న-గృ.నా.పూ; దే.వి.చూ. పిన్నమ
నేని. ఆర్వేలనియోగులలో ఇంటిపేరు.
- 'నేని' అనేది పరపదంగా గల ఇంటి
పేర్లు కమ్మవారిలోనే ఎక్కువవున్నాయి.
ఇక్కడ పిన్నేని బ్రాహ్మణులలో ఇంటి

పేరుగా వుండడం విశేషం.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

పిప్పళ్ళ

వృక్షసూచి (స.).

పిప్పలి బహు. కు ద్వి.వి. రావిచెట్టు;
మిరియాలచెట్టు.

పిలకతుల

ఆయుధసూచి (స.).

<పిల్లకత్తుల. పిల్లకత్తి బహు. కు.
ద్వి.వి.

పిలకా

పౌరుషనామం (స.).

<పిలక : తలమీద కొద్దిగా వున్న
జుట్టు; కందగడ్డ మొదలైనవాటిమొలక.
వెలనాటి వైదికులలో ఇంటిపేరు. కొం.
పిల్క, పిలిక; కులి. పిల్క. డి.ఇ.డి.
యస్. 873.

పిల్లల

పౌరుషనామం (స.).

పిల్ల బహు. కు ద్వి.వి. పక్షి మొదలైన
వాని సంతతి; చిన్న ఆడబిడ్డ.

పిల్లి

జంతుసూచి (తె.రా.స.).

మార్జారం. సం. బిడాల; త. పిల్లి;
క.పిల్లి; తె.పిల్లి; కోలా. పిల్లి; నాయకి.
పిల్లి; పర్జి. బిలెయ్. డి.ఇ.డి. 3438.
బ్రాహ్మణ, మాల, మేదర కులాలలో
ఇంటిపేరు.

పిల్లికండ్ల

పౌరుషనామం (తె.రా.).

పిల్లికన్ను బహు. కు ద్వి.వి.

పిళ్ళా

పౌరుషనామం (స.).

పిళ్ళ, పిళ్ళై కొన్ని జాతులు వారిపేరుకు చివరచేర్చుకునే పట్టపుపేరు. నగరాల తెగల ఇంటిపేరు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పిళ్ళారి

వ్యక్తి నామం (రా.స.).

దేవతాసూచి. వినాయకుడు. తమిళ ప్రభావంతో రాయలసీమలోని ఆంధ్రులు విఘ్నేశ్వరుణ్ణి 'పిళ్ళారి' అంటారు. మిగిలిన ప్రాంతాల్లో ఈపదం వాడుక తక్కువ.

పీ

పీట

వస్తు సూచి (తె.స.).

<సం. పీత- కూర్చోడానికి ఉపయోగించే చెక్కవలక, ఆననం.

పీతల

చూ. పీత

కీటకసూచి (స.).

పీత బహు.ద్వి.వి.

పీతా

రూ. పీతల

కీటకసూచి (స.).

<పీత. ఎండ్రకాయ.

పీతాంబరం

పౌరుషనామం (తె.స.).

పసుపు వర్ణంగల వస్త్రం. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

పీర్ల

పౌరుషనామం (తె.).

పీరు బహు. కు ద్వి. వి. <హిం. పీర్. మహమ్మదీయ మతగురువు. వ్య.నా. మహమ్మదీయుల్లో గౌరవార్థకంగా చేసే సందోధన; తురకల జ్ఞాపకార్థమైన గుర్తు. సన్యాసి జీవితాన్ని గడుపుతూ దివ్యశస్త్రాలు గల ఋషులు, దివ్యులు మరణించిన తర్వాత వారిదర్గాల మీద అనుచరులు విలిపేవే పీర్లు.

పు

పుచ్చ

రూ. పుచ్చా, పుచ్చల

వృక్షసూచి (తె.).

పుచ్చతీగె. ఎరుకల, కోమటి, బోయ, వీరముష్టి కులాలలో ఇంటిపేరు.

వృ.నా : Citrillus Vulganis.

పుచ్చకాయల

వృక్షసూచి (స.).

పుచ్చకాయ బహు. కు ద్వి.వి. పుచ్చ- గృ.నా.పూ. వి. చూ. పుచ్చ. కమ్మ,

కోమటి, బోయలలో ఇంటిపేరు.

చూ. -కాయల గృ.నా.ప.

పుచ్చల

వృక్షనూచి (స.).

పుచ్చ బహు. ద్వి.వి.

పుచ్చాచ

చూ. పుచ్చ

వృక్షనూచి (రా.స.).

వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు.

పుట్ట

రూ. పుట్టా, పుట్టావాళ్ళు.

పౌరుషనామం (రా.స.).

వశ్మికం, చిన్నపొద. దేశ్యమని శ.ర.
కమ్మ, పద్మసాలి, మాల, మేదర కులా
లలో ఇంటిపేరు.

పుట్టంరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

పుట్టం-గృ.నా.పూ; త్రీ.నా. <పుట్టమ్మ
<పుట్ట+అమ్మ. పుట్ట- వి.చూ. పుట్ట;
-అం- చూ. అమ్మ గృ.నా.ప. ఆర్వేల
నియోగులలో ఇంటిపేరు. త. పుత్తు;
క.పుత్తు; కోలా. పుట్ట. డి.ఇ.డి. 31556.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

పుట్ల

చూ. పుట్ట

పౌరుషనామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పుట్టావాళ్ళు

చూ. పుట్ట

పౌరుషనామం(రా.).

చూ. -వాళ్ళు గృ.నా.ప.

పున్నమరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

పున్నమ- గృ.నా.పూ; <పున్న+అమ
<పూర్ణ-; అమ- చూ. గృ.నా.ప.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

పున్నావగుల

వ్యక్తినామం (స.).

పున్నా- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పున్నమ
రాజు. చూ. -వరుల గృ.నా.ప.

పురాణపండా

వ్యక్తినామం (స.).

పురాణ-గృ.నా.పూ; వి.చూ. పురాణం.
ఆరామద్రావిడులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -పండా గృ.నా.ప.

పురాణం

పౌరుషనామం (తె.శా.స.).

పురాణాలను పఠించేవారు. బ్రాహ్మణు
లలో ఇంటిపేరు. “__పురాణం
బాషయ్య__” శా. 1523 (టి.యం.పి. II;
పు. 951; నెం. 438).

పురారి

వ్యక్తినామం (స.).

దేవతానూచి; పు.నా. <సం. పురారి-
శివుడు.

పురిపండా

వ్యక్తినామం (న.).

పురి- గృ.నా.పూ; క్షేత్రనామసూచి.

<పూరీశగన్నాథక్షేత్రం.

చూ. -పండా గృ.నా.ప.

పులగం

ఆహారపదార్థసూచి (న.).

పెసరపప్పువేసి వండినఅన్నం. కమ్మ వారిలో, బోయలలో ఇంటిపేరు. క.పుగ్గి: తె. పులగము. డి.ఇ.డి. 3540.

పులి

జంతుసూచి (తె.కా.న.).

శార్దూలం. కమ్మ, గొల్ల, బలిజ, మేదర కులాలలో ఇంటిపేరు. త.పులి; మ.పులి; కొ. పుళీ; క. పులి; తు. పిలి; తె. పులి, బెబ్బులి. డి.ఇ.డి. 3532. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. “—పులి అన్నమ నాయుడు—” (టి.యం.పి.II; పు. 358; నెం. 481).

పులికాని

వ్యక్తినామం (తె.).

పులి-గృ.నా.పూ; జంతుసూచి. వి.చూ. పులి. చూ. -కాని గృ.నా.ప.

పులుగు

పక్షిసూచి (న.).

తీతుపుపిట్ట, పిట్ట. పులుగుకూత పిల్లలకు కీడుచేస్తుందని రేపల్లెవాణ్ణి మూడు సార్లు తలుస్తారు.

పులుపుల

పౌరుషనామం (తె.న.).

రుచిసూచి. పులుపు బహు. కు ద్వి.వి. పుల్లని. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పులుసు

ఆహారపదార్థసూచి (న.సా.).

చింతవండు నుండి తీసినరసం. అనేక రకాల కూరగాయలతో దీన్ని తయారు చేయవచ్చు. “—బూరెల భీమన్న, పులుసు సుబ్బయ్య—” (పల్నా. పు.249; పం. 815).

పుల్లకూర

చూ. పుల్లగూర
వృక్షసూచి (న.).

పుల్లగూర

చూ. పుల్లకూర
వృక్షసూచి (తె.).

పుల్లకూర బహు. కు ద్వి.వి.

పుల్లంసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

పుల్లం- గృ. నా. పూ; <పుల్లమ <పుల్లమ్మ, చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

పుల్లాభట్ల

చూ. పుల్లాభొట్ల

వ్యక్తినామం (న.).

పుల్లా-గృ.నా.పూ; పు.నా. <పుల్లయ, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

పుల్లాభొట్ల

చూ. పుల్లాభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

పుల్లూరన్న

వ్యక్తినామం (రా.).

పుల్లూరు- గృ.నా.పూ. ?

చూ. -అన్న గృ.నా.ప.

పుష్పల

చూ. పూవుల

పుష్పసూచి (స.).

పుష్ప బహు. కుద్వీ.వి. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు.

పుష్పం

చూ. పుష్పాల

పుష్పసూచి (స.).

సుమం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పుష్పాల

చూ. పుష్పం.

పుష్పసూచి (స.).

పుష్పం బహు. కుద్వీ.వి.

పుస్తకాల

పౌరుషనామం (తె.స.).

పుస్తకము బహు. కుద్వీ.వి. గ్రంథం.

పూ

పూజల

పౌరుషనామం (స.).

పూజ బహు. కుద్వీ.వి. < సం. పూజా-:

అర్చన, సవర్ణ.

పూజారప్ప

వ్యక్తినామం (రా.).

పూజారి- గృ.నా.పూ. వృత్తిసూచి.
వి.చూ. పూజారి.

చూ. -అప్ప గృ.నా.ప.

పూజారి

వృత్తిసూచి (తె.రా.శా.స.).

< ప్రా. పూజార- < పూజాఆర-

< సం. పూజాకార-. పూజచేసేవాడు.

“--శ్రీమధుకీశ్వర దేవరకు పూజారి
మాధవభట్టు పెట్టిన అఖిల వత్తి--”
1082 ఎ.డి. (ఇ. టి. ఐ. పు. 135;
నెం.54). “--పూజారి అక్షీనరసు--”
1765 ఎ.డి. (టి. యం. పి. పు. 893;
నెం.206). తైవ, వైష్ణవదేవాలయాల్లోని

వారిని పూజారి అనరు. శ్రీదేవత
ఆలయాలలో పూజచేసే వారినే పూజారు
లని అంటారవి సి.టి.యన్.ఐ. పు.225.
రాయలసీమలో కమ్మవారిలోను, రెడ్ల
లోను ఈగృహనామం కన్పిస్తుంది.

పూడిపెద్ది

వ్యక్తినామం (స.సా.).

పూడి- గృ.నా.పూ; పంటకాలువ.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. “--సకల
సుకవి నికరానువర్తి పూడిపెద్ది లింగ
మూర్తి ప్రణీతంబైన--” (సువర్ణ.
అశ్వా.గ). “--ఒకతైన పూడిపెద్ది
వారన(బడు ఇంటిపేరు గలది--”
(పై ది. 1-29).

పూదోట

పొరుషనామం (న.).

< పూవుతోట : పూలతోట. ఉద్యాన
వనం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పూరేసంగరాజు

వ్యక్తి నామం (న.).

పూరేసంగ- గృ.నా.పూ; ? బ్రాహ్మణు
లలో ఇంటిపేరు. చూ. -రాజుగృ.నా.ప.

పూల

చూ. పూవుల

పుష్పసూచి (తె.రా.న.).

పూవు బహు. కు ద్వి.వి. ఎరుకల.
వద్మసాలె, బోయ, బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు.

పూలబోని

చూ. పూలమోని

వ్యక్తి నామం (తె.).

పూల గృ. నా. పూ; పుష్పసూచి.

< పూవుల. వి.చూ. పూల.

చూ. -బోని గృ.నా.ప.

పూలబ్బాయి

పొరుషనామం (తె.).

పూల+అబ్బాయి : పూలు అమ్మేవారు.

పూలమోని

చూ. పూలబోని

వ్యక్తి నామం (తె.).

పూలసాని

వ్యక్తి నామం (తె.న.).

పూల- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పూల.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

పూవుల

చూ. పువ్వుల, పూల.

పుష్పసూచి (శా.న.).

పూవు బహు.కు ద్వి.వి. < నం. పుష్ప;
త.పూ; మ.పూ, పూపు; కొ.పూ; క.పూ.
పూవు, పువ్వు; తు.పూ; తె.పూ, పువు,
పువ్వు, నాయకి. పూత; పర్జి. పూ; కుయి.
పూజ. డి.ఇ.డి. 3564.

“—పూవులమణప్పయ్యర్—” శా.
1450 (టి.టి.డి.ఇ.యస్. III; పు. 360;
నెం. 176).

పూసల

పొరుషనామం (తె.శా.న.).

పూస బహు. కు ద్వి.వి. రంధ్రం
కలిగిన మణి, రత్నం, పూడియ. ఎరుకల
లోను, బలిజలలోను ఒక శాఖ
భేదమని, పూసలమ్మే వారని సి. టి.
యస్. ఐ. పేర్కొంది. “—పూసల
వెంగణ్ణ—” శా. 1558 (టి. యం.
పి. II; పు. 1139; నెం. 652).

పె

పెంకుటింటివారు

నివాసస్థలసూచి (రా.).

పెంకుటిల్లు కు ఔప. పెంకులతో కప్ప
బడిన ఇంటిలో నివసించేవారు.

పెచ్చెట్టి

చూ. పెద్దిసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

పెద్ది + పెట్టి.

పెండిలికొడుకు

పౌరుషనామం (శా.).

పెళ్లి కొడుకు, వరుడు, వివాహదీక్షితుడు.

“--పెండిలికొడుకు తిమ్మరాజు--”

(టి. టి. డి. ఇ. యన్. V; పు. 276; సం. 93).

పెండ్లాలు

పౌరుషనామం (తె.రా.).

పెండ్లము బహు. కు దిప్పి.వి. పెళ్లము.

పెదకంటిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

పెదకంటి- గృ.నా.పూ; కాపులలో శాఖ

భేదం; రెడ్లలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

పెదమల్లు

వ్యక్తినామం (న.).

పెద- గృ.నా.పూ; < పెద్ద, వృద్ధుడు.

జ్యేష్ఠుడు, క్రేష్ఠం.

చూ. -మల్లు గృ.నా.ప.

పెదరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

పెద- గృ.నా.పూ; < పెద్ద, వి. చూ.

పెదమల్లు, చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

పెదిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (న.).

పెది- గృ.నా.పూ; పెద + ఇ. వి.చూ.

పెదమల్లు, చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

పెద్దగారి

వ్యక్తినామం (తె.).

పెద్ద- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పెదమల్లు.

చూ. -గారి గృ.నా.ప.

పెద్దశాని

వ్యక్తినామం (తె.).

పెద్ద- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పెదమల్లు.

చూ. -గౌరి గృ.నా.ప.

పెద్దన

వ్యక్తినామం (సా.).

పెద్ద + అన్న : జ్యేష్ఠ సోదరుడు

పెద్ద- వి.చూ. పెదమల్లు;

-అన చూ. -అన్న గృ.నా.ప

“--పొగడొందు పెద్దన పోతురాజు నకు--” (హరిశ్చం. 2-37).

పెద్ది

పౌరుషనామం (తె.రా.న.).

పెద్ద + ఇ: పెద్ద, గొప్ప, గొప్పవ్యక్తి.

? < పెద్దింటమ్మ. ఒక గ్రామదేవత.

మహాలక్ష్మి. తల్లికన్న పెద్దదైన ఆమె

సోదరిని ‘పెద్ది’ అంటారు. ఇది బ్రాహ్మ

జుల పేర్లచివర చేరే విరుదవదం.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పెద్దినేని

వ్యక్తినామం (రా.).

పెద్ది- గృ.నా.పూ; పెద్ద + ఇ. వి.చూ.

తెలుగువారి ఇంటిపేర్లు

01

పెద్ది. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

పెద్దింటి

నివాసస్థలనూచి (తె.రా.న.).

పెద్ద + ఇంటి. పెద్ద - గృ.నా.పూ; వి. చూ. పెదపల్లు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

ఒకనికి ఇరువురు కుమారులున్నారనీ, వారిద్దరూ విభక్తమైనపుడు ఒకడికి పెద్ద ఇల్లు, తెందోవానికి చిన్న ఇల్లు భాగంగా రావడంవలన పెద్దింటివారనీ. చిట్టిళ్ళ వారనీ ఇంటిపేర్లు ఏర్పడ్డాయని K.B.S. శర్మగారు స్వదర్శన ప్రకాశనిలో పేర్కొన్నారు. చూ. -ఇంటి గృ.నా.ప.

పెద్దిభొట్ల

చూ. పెద్దిభొట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

పెద్ది - గృ.నా.పూ; వి. చూ. పెద్ది. వెలనాటి వైదికులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -తల్ల గృ.నా.ప.

పెద్దిభొట్ల

చూ. పెద్దిభొట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

పెద్దిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

పెద్ది - గృ.నా.పూ; వి.చూ. పెద్ది. ఆర్యేల నియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

పెద్దిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

పెద్ది - గృ.నా.పూ; వి.చూ. పెద్ది.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

పెద్దిపెట్టి

చూ. పెద్దిపెట్టి

వ్యక్తినామం (రా.).

పెద్ది - గృ.నా.పూ; వి.చూ. పెద్ది.

చూ. -పెట్టి గృ.నా.ప.

పెనుమత్తు

పౌరుషనామం (రా.న.సా.).

‘పెనుమచ్చ. < పెన్నెచ్చ. ‘పెను మెచ్చ’ నుండి ఏర్పడిందని కొందరి వ్యుత్పత్తి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

“—ప్రియ శిష్యపెనుమత్త వంశరాఘవాంబా—” (చంప.ప; ఆత్వా.గ.).

పెన్నబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

పెన్న - గృ.నా.పూ; < పెను. పెద్ద. త. పెరియ, పెరుం; మ. పెరు; క. పెన్.

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

పెమ్మరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

పెమ్మ - గృ.నా.పూ; ప్య. నా.

◀ పెమ్మయ. ఆర్యేల నియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. కృష్ణవర్మ

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

పెమ్మసాని

రూ. పమ్మసాని

వ్యక్తినామం (శా.స.).

పెమ్మ- గృ.నా. పూ; వ్య.నా. వి.చూ.

పెమ్మరాజు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

“—పెమ్మసాని తిమ్మయనాయుడు—”

శా. 1508 (టి.యం.పి. I; పు. 583; నెం. 138).

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

పెయ్యల

జంతుసూచి (రా.స.).

పెయ్య బహు.కు ద్వి.వి. పాలువిడిచిన అడదూడ, వత్సము. ఈనకారుకువచ్చిన గేదె. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు
ఉ : పయ, పెయ.

పెరవన పెద్ది

వ్యక్తినామం (స.).

పెరవన- గృ.నా.పూ; పు. నా;

< పెరవన. నియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. చూ. -పెద్ది గృ.నా.ప.

పెరికల

తెగసూచి (తె.స.).

ఉప్పు అమ్మి జీవించేజాతి. పెరికలపై సరకు రవాణాచేసేతెగ. పెరిక అనే పవానికి గోనెనంది అని మద్రాస్ సెన్సస్ 1901 లోవుంది. తెలుగు వారిలో ఒక కలం. తమిళదేశంలో వీరుగోనెనంచులు తయారుచేస్తారు. ఈ పెరికలనే ఉప్పు

బలిజలు అంటారు. ఉప్పు పెరికలలో చేసుకొని గాడిదలమీద తీసుకెళ్ళి వ్యాపారం చేసేవారు. ధనం సంపాదించిన వారు కొందరు “పరశురాముని ధాటికి తాళలేక పారిపోయివచ్చామనీ, పిరికిగావచ్చాము కనుక పెరికవారయ్యా” మనీ చెప్తుంటారు. విశాఖ జిల్లాలో వీరు ఎక్కువగా కన్పిస్తారు చూ. పి. టి. యన్. ఐ.

పెరుగు

రూ. పెరుగు

అహార పదార్థసూచి (స.).

త.పెరుకు; మ. పిరియుక; కొ. పెవ్; తొ. పెవ్; తు. పెర్పుని; తె. పెరుగు. డి.ఇ.డి. 3621.

పెరుగుల

చూ. పెరుగు

అహారపదార్థసూచి (తె.).

పెరుగుకుల అగమంగా చేరింది. దధి. < పెరువు : వృద్ధిపొందినది, వర్ధిల్లి నది.

పెరుమాళ్ళు

వ్యక్తినామం (తె.స.).

< పెరుమాళ్ళు. దే. పు.నా. దేవతా సూచి. <త. పెరుమాళ్-అరామ ద్రావిడుల్లో ఇంటిపేరు.

పెర్బాణ

పౌరుషనామం (శా.).

పేర్+బాణ : మహాబాణవంశం.

“—ప్రిచివీరాజ్యచ్ఛేయన్ పెర్వాణ
పంశభుజంగి—” 10వ శ. ఎ. డి.
(ఇ.టి.ఐ. పు. 95; నెం. 118; పం. 2).

పెసరకాయల

వృక్షసూచి (తె.).

పెసరకాయ బహు. కు ద్వి.వి. పెసర-
గృ.నా.పూ. ధాన్యసూచి. వి.చూ. పెసల.
పంటరెడ్లలో ఇంటిపేరు.

చూ. —కాయల గృ.నా.ప.

పెసరపప్పు

చూ. పెసల

ధాన్యసంబంధసూచి (సా.).

పెసలను బద్దలుగా చేసిన పప్పు.

“—పెసరపప్పు అనంతుపెద్ది భట్టు
గారు—” (వల్లూ.పు. 249; పం. 817).

పెసల

చూ. పెసరపప్పు.

ధాన్యసూచి (రా.న.).

పెసర బహు. కు ద్వి.వి.

వృ. నా : Phaseolus mungo.

జోగికులంలో ఇంటిపేరని సి.టి.యన్.ఐ.

త.పయఁలు; మ. పయఁలు; క. పెనల్;

తె. పెసర, పెసలు; నాయకి. పెనక;

పర్జి. పయరి డి.ఇ.డి. 3250.

పే

పేద

పౌరుషనామం (న.).

<హిం, ప్యావ : భటుడు, సైనికుడు

పేరం

పౌరుషనామం (రా.న.).

< పేరము, పేరెము : గుడ్డుపురుగు.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

? < పేరమ్మ. వ్యక్తిసూచి.

పేరంరాజు

వ్యక్తి నామం (న.).

పేరం—గృ.నా.పూ; వ్య.నా. < పేరప

< పేరమ్మ. పేరు+అమ్మ. పేరు+వి.చూ.

పేరుబోయిన; —అమ్మ— చూ. గృ.నా.ప.

పెద్దమ్మ— జ్యేష్ఠాదేవి, పెద్దత్తల్లి. చూ.

పేరయ్య. వ్య. నా. ఆర్యేరి నియోగ

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

పేరాప్రగడ

వ్యక్తి నామం (న.).

పేరా— గృ.నా.పూ; పేరు+అ. పేర్ :

పెద్ద. వి.చూ. పేరుబోయిన. ఆర్యేరి

నియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —ప్రగడ గృ.నా.ప.

పేరి

వృక్షసూచి (తె.న.సా.).

ఒక విధమైన ఫలవృక్షం. శ. ర.

కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణుల్లో ఇంటిపేరు.

? పేరయ. వ్యక్తి నామసూచి. “—నయ

భాషి పేరిపేరయ మనిషి—” (శ్రీరా.

శ. 1-15).

పేరినేని

చూ. పేర్ని

వ్యక్తినామం (న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. పేరి-
గృ.నా.పూ; పు.నా. <పేరయ. పేరు+
అయ. పేర్-వి.చూ. పేరుబోయిన

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

పేరుబోయిన

వ్యక్తినామం (న.).

పేరు- గృ.నా.పూ; దే. <పేర్- :
గాప్పు, పెద్ద. చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

పేరెడ్డి

వ్యక్తినామం (న.).

పే- గృ.నా.పూ. <పేర్- వి. చూ.
పేరుబోయిన. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

పేరోజు

వ్యక్తినామం (తె.).

పేరు- గృ.నా.పూ; <పేర్. వి.చూ.
పేరుబోయిన. చూ. -టె గృ.నా.ప.

పేర్ని

చూ. పేరినేని

వ్యక్తినామం (న.).

పేర్రాజు

వ్యక్తినామం (న.).

పేర+రాజు. పేర-గృ.నా.పూ; వి.చూ.
పేరుబోయిన. ఆర్వేణియోగ బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

పేర
పేరు

పేరుషనామం (న.).

పేరు బహు. కుద్వి.వి. నామం, కీర్తి,
పెద్ద. <పేరి : వ్యాపారి. కోమటలో
ఇంటిపేరు.

పై

పై ఇంటివారు

నివాసస్థలనూచి (రా.).

పై ఇల్లుకుజ్జెప. పైనున్న ఇంటిలో
వివసిస్తున్నవారు.

పైడి

చూ. పైండి

లోహనూచి (తె.రా.న.).

దే. బంగారం. కమ్మవారిలో ఇంటి
పేరు.

పైడిగంటము

పేరుషనామం (సా.).

కవిత్వనూచి. పైడి- వి. చూ. పైడి;
-గంటము : దే. తాటాకుమీద రాయ
దానికి ఉపయోగించే ఉక్కుసాధనం.
పైడి గంటంతో కవిత్వం రాసేవారు,
పైడిగంటాన్ని బహుమతిపొందినవారు.
బ్రాహ్మణుల్లో ఇంటిపేరు. “--పైడి
గంటము వారు నాబ్రదిలెవనె--”
(శేషధ. 1-24).

పైడి పుక్కల

పేరుషనామం (సా.).

పైడిచుక్క బహు. కు ద్వి.వి. పైడి-
వి. చూ. పైడి; -చుక్కల- వి. చూ.
చుక్క-. “--పైడిచుక్కల వారును
పాలెము వారు--” (వల్లూ; పు. 15;
పం. 212).

పైండి

చూ. పైడి.

లోహసూచి (శా.).

<పైండి. “--పైండిమారెడ్డి--”

శా. 1224 (టి.యం.పి. II; పు. 805;
నెం. 485).

పైయావుల

రూ. పయ్యాల

జంతుసూచి (తె.రా.స.).

<పై + ఆవుల <వయ్ + ఆవుల =

తెల్లటి ఆవుల.

పొ

పొగాకు

రూ. పొగాకుల

పొరుషనామం (తె.స.).

పొగ + ఆకు: ధూమపత్రం, పువ్వాకు.
నర్కారు జిల్లాలో ముఖ్యమైన వాణిజ్య
పంట. 17వ శతాబ్దిలో పోర్చుగీసువారు
మనదేశంలో ప్రవేశపెట్టిన వాణిజ్యపైరు.
ఆం. నా. Tobacco.

ప్య.నా. Nicotiana tabacum

పుగాకును పండించినవారో లేక పుగా
కుతోవ్యాపారం చేసినవారికో ఈ ఇంటి

పేరు కలిగింది. కరణ కమ్మ వ్యాపారుల
లోను, హరిజనులలోను ఇంటిపేరుగా
వుంది.

పొగాకుల

చూ. పొగాకు

పొరుషనామం (స.).

పొగాకు బహు. కు. ద్వి.వి.

పొతుండ

జంతుసూచి (రా.స.).

పొట్టెలు బహు. కు ద్వి.వి. పొట్టి+
ఏలు; ఏలు <ఎలుగు. పొట్టెలు=గొర్రె
పోతు.

పొట్ట

రూ. పొట్టా

ఆవయవసూచి (తె.స.).

దే.కడుపు. పోయకులంలో ఇంటిపేరు.

పొట్టపేగుల

పొరుషనామం (రా.).

పట్టుపోగులకు వికృతి కావచ్చు.

సాలిలలో ఇంటిపేరు.

పొట్టా

చూ. పొట్టి

ఆవయవసూచి (స.).

పొట్టి

ఆవయవలోపసూచి (తె.రా.స.).

<నం. పంత : వామనుడు, పొట్టి.

క. పుట్ల, పుట్టి; తు.పుట్ట; కురు. పుట్ట;

బ్రా. పుటక్ డి.ఇ.డి. 3498. 'పొట్టి' పదాన్ని తేలు అనే అర్థంలో కొందరు వాడతారు.

పొట్టిగాని

వ్యక్తినామం (రా.).

పొట్టి- గృ.నా.పూ; శరీర నిర్మాణ సూచి. ఎత్తు తక్కువవాడు. వి.చూ. పొట్టి. చూ. -గౌని గృ.నా.ప.

పొట్టిమాకుల

పౌరుషనామం (స).

పొట్టిమాకు బహు కు ద్వి.వి. పొట్టి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పొట్టి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. -మాకుల గృ.నా.ప.

పొట్టు

పౌరుషనామం (స).

ఉముక, కాయభాస్యంమీద తోలు.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

? <పట్టు <ప్రా. పట్ట- <సం. పట్ట.

పొట్ల

వృక్షసూచి (తె.స.).

ఉ : పొట్ల, పొట్లె; ఆం.నా: Snake-gourd. వృ.నా : Trichosanthes anguina. త. పుటల్, పుటలై; మ. పుట్టల్, పిట్టల్; క. పొట్ల, పొడల, పటల, పట్ల; తు. పట్ల. తె. పొట్ల. డి.ఇ.డి. 3491.

పొనకల

వృక్షసూచి (స.).

పొనక బహు. కు ద్వి.వి.

? <పొనిక. తృణవిశేషం. ముంజిగడ్డి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పొన్న

రూ. పొన్న

వృక్షసూచి (రా.స.).

<సం. పున్నాగ- దీని విత్తనాల నూనెను యూరపుదేశంలో "డొంబా ఆయిల్" అంటారు.

వృ.నా: Calophyllum ionophyllum.

పొన్నా

చూ. పొన్న

వృక్షసూచి (రా.

కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

పొలొంగారి

వ్యక్తినామం (తె.).

పొలొం- గృ.నా.పూ; ? <పోలమ్మ. శ్రీ దేవతాసూచి. చూ. -గారి గృ.నా.ప.

పో

పోక

రూ. పోకల

వృక్షసూచి (స.).

పోక చెట్టు. <సం. పూగమ్ పోకమాను.

పోకల

చూ. పోక

వృక్షసూచి (తె.).

పోచగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

పోచ- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
<పోచమ్మ. ఒక గ్రామదేవత. వి.చూ.
పోచంబోయిన. ? <పోచ: దే.సూత్రం,
జన్మిదం. చూ. -గోవి గృ.నా.ప.

పోచబోయిన

చూ. పోచంబోయిన

వ్యక్తినామం (తె.).

పోచంబోయిన

చూ. పోచబోయిన

వ్యక్తినామం (తె.).

పోచం- గృ.నా.పూ; ప్రి. నా. దేవతా
సూచి <పోచమ. గ్రామదేవత. పోచు+
అమ : పోచమ్మ. స్థానిక దేవతామూర్తి.
పోచు-<ప్రోచు: రక్షించు. రక్షించే
దేవత. చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

పోచరాజు

చూ. పోచిరాజు.

వ్యక్తినామం (తె.స.).

పోచ- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పోచం
బోయిన. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

పోచిగారి

వ్యక్తినామం (తె.).

పోచి- గృ.నా.పూ; <పోచయ
<పోచ+అయ. వి.చూ. పోచంబోయిన.
చూ. -గారి గృ.నా.ప.

పోచినపెద్ది

వ్యక్తినామం (తె.).

పోచిన- గృ.నా.పూ; వ్య.నా.

<పోచన. వి. చూ. పోచంబోయిన.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -పెద్ది గృ.నా.ప.

పోచినేని

వ్యక్తినామం (స.).

పోచి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. దేవతా
సూచి. వి.చూ. పోచంబోయిన.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

పోచిరాజు

చూ. పోచరాజు

వ్యక్తినామం (తె.స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పోడిచెట్టి

చూ. పోడిసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

పోడిసెట్టి

చూ. పోడిచెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.రా.).

పోడి- గృ.నా.పూ; ?

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

పోతన

వ్యక్తినామం (స.).

<పోతన్న. పు.నా; దేవతాసూచి.
<పోతురాజు. ఖద్రపురుషదేవత.

పోతనబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

పోతన- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా
సూచి. వి.చూ. పోతన. వ్య.నా.

చూ. పోతన : భాగవతకర్త.

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

పోతనెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

పోతన- గృ.నా.పూ; పు.నా.

< పోతమ. పోతు+అమ. వి.చూ. పోతన.

చూ. -నెట్టి గృ.నా.ప.

పోతరాజు

చూ. పోతురాజు

వ్యక్తినామం (తె.కా.).

కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“__పోతరాజు పెమ్మయ దేవమహా
రాజు__” కా. 1238 (టి.యం.పి. I;
పు. 680; నెం. 608).

పోతాప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

పోతా- గృ.నా.పూ; పు.నా. పోత+అ.

వి.చూ. పోతన. ఆర్వేల నియోగి

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

పోతాబత్తుల

వ్యక్తినామం (స.).

పోతా- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పోతన.

చూ. -బత్తుల గృ.నా.ప.

పోతిన

చూ. పోతినేని

వ్యక్తినామం (తె.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పోతినేని

చూ. పోతిన, పోతున. పోతునీడి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

పోతి- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా
సూచి. < పోత+ఇ. వి. చూ. పోతన.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. పోతి ప్రినామాంక
పదమనీ, చాళుక్యభీముని దాదిపేరు నాగి
పోతి అనీ కా.శ. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

పోతు

చూ. పోతుల

జంతుసూచి (రా.స.).

పశుపక్ష్యాదులలో పురుషజాతి.

త. పోతు; మ. పోతు; తె. పోతు; ప. పోత్;
కొలా. పోత్; నాయకి. పోత్. డి. ఇ. డి.
3747. తాగుబోతు, తిండిపోతులలో
చేరిన ఒక ప్రత్యయం. పద్మసాలి,
మేదరకులాలలో ఇంటిపేరు.

పోతుకుచ్చి

వ్యక్తినామం (తె.).

పోతు- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పోతన
బోయిన. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -కుచ్చి గృ.నా.ప.

పోతున

చూ. పోతినేని

వ్యక్తినామం (తె.న.).
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పోతునీడి

చూ. పోతినేని

వ్యక్తినామం (న.).
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పోతుబోయిన

వ్యక్తినామం (న.).
పోతు- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పోతన
బోయిన చూ. -దోయిన గృ.నా.ప.

పోతురాజు

చూ. పోతరాజు
వ్యక్తినామం (తె.న.).
పోతు- గృ.నా.పూ; వి.చూ. పోతన
బోయిన. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

పోతుల

చూ. పోతు
జంతుసూచి (రా.శా.న.).
పోతు బహు. కు ద్వి.వి. బ్రాహ్మణ,
మాదిగ కులాలలో ఇంటిపేరు.
“--పొగడపూగద్దెపై పోతులవారు--”
(పల్నా. పు.74; పం. 670).

పోరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).
పో- గృ.నా.పూ; ? < పోతు. వి.చూ.
పోతనబోయిన. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

పోలకం

వ్యక్తినామం (న.).
దేవతాసూచి. పోలు + అక + అడు.
పోలకమ్మ : పోలమ్మ.

పోలనేని

చూ. పోలినేని, పోలినేని
వ్యక్తినామం (న.).
పోల- గృ.నా.పూ; త్రీ. నా; దేవతా
సూచి. < పోలగ. వి.చూ. పోలకం.
చూ. -నేని గృ.నా.ప.

పోలంగాజు

వ్యక్తినామం (న.).
పోల- గృ.నా.పూ; త్రీ.నా; దేవతా
సూచి. పోలమ్మ < పోలకమ్మ. వి.చూ.
పోలకం. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

పోలంరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).
పోలం- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.
వి.చూ.పోలకం. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

పోలాప్రగడ

వ్యక్తినామం (న.).
పోలా-గృ.నా.పూ; పోలా+ వి చూ.
పోలకం. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

పోలాబత్తెన

వ్యక్తినామం (న.).

పోలా- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.
వి.చూ. పోలకం.

చూ. -జత్తిన గృ.నా.ప.

పోలిన

చూ. పోలనేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పోలినేని

చూ. పోలనేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

పోలినెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

పోలి- గృ.నా.పూ; గ్రామదేవతాసూచి.

వి.చూ. పోలకం.

చూ. -నెట్టి గృ.నా.ప.

పోలోజ

వ్యక్తినామం (తె.).

పోల- గృ.నా.పూ; శ్రీ. నా; దేవతా
సూచి. వి.చూ. పోలకం.

చూ. -టజి గృ.నా.ప.

పోశెట్టి

వ్యక్తినామం (స.సా.).

పో- గృ.నా.పూ; ? < పోసి- వి.చూ.
పోసినేని. “--పోశెట్టిలింగమునాగ--”

(నవచో.పు.లి). “--పోశెట్టి లింగాభ్య

సుకవి రచితమౌ--”

(పై ది. లిశ్వా.గ.).

పోసాని

వ్యక్తినామం (స.).

పో- గృ.నా.పూ. ? పోసినాని. వి.చూ.
పోసినేని. ? < పోలసాని. వి. చూ.

పోలకం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

పోసిన

చూ. పోసినేని

వ్యక్తినామం (స.).

పోసినేని

చూ. పోసిన

పోసి- గృ.నా.పూ; < ప్రా. పోస-
< సం. పొష-, పొష్క-.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

పా

పారోజు

వ్యక్తినామం (తె.).

పార- గృ.నా.పూ.?

చూ. -టజు గృ.నా.ప.

ప్ర

ప్రగడ

చూ. ప్రెగ్గడ

వృత్తిసూచి (స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

ప్రతాపనేని

వ్యక్తినామం (రా.).

ప్రతాప- గృ.నా.పూ; < సం. ప్రతాప-

ప్రతాపం. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

ప్రతిమల

పొరుషనామం (న.).

ప్రతిమ బహు. కు ద్వి.వి. బొమ్మ.

ఏనుగు వాహిత్యముకింది కొమ్ముల నడిమిచోటు. ఆం.వా.

ప్రతివాదిభయంకర

పాండిత్యసూచి (శా.న.).

ప్రతివాది - వానికి ఎదుటి పక్షంవాడు. భయంకర : భయాన్ని కలుగజేసే వాడు. ప్రతివాదికి భయంకరమైనవాడు. వాదించడంలో దిట్ట అని తెలుస్తుంది. వైష్ణవులలో గృహనామం.

“--ప్రతివాది భయంకరం హస్తగిరి నాథన్--” శా. 1468 (టి. టి. డి. ఇ. యస్. V; పు. 226; నెం. 85ఎ).

“--ప్రతివాది భయంకర తాతాచార్య--” (టి.యం.పి. II; పు. 894; నెం. 21813).

“ప్రసిద్ధః పర గోష్ఠీషు ప్రతివాద భయంకరః అని వన్నాల్లో శతాబ్దంలో ప్రతివాది భయంకరం అజ్ఞానీగారు జగద్విఖ్యాతి పొందారు. ప్రతివాది భయంకర రాఘవాచార్యులుగారు వీరికి పదవతరంవాడు.

ప్రతి

చూ. వత్తి

పొరుషనామం (న.).

నల్ల రేగడినేలల్లో విస్తారంగా పండించే

వాణిజ్యపు పంట. కమ్మవారిలో, పద్మ సాలిలలో ఇంటిపేరు.

క.వత్తి, వత్తి:చ.వరుత్తి: మ.వరుత్తి: తు.వత్తి: కొ.వరతి: కు.వ. వత్తి: కువి. పరి. డి.ఇ.డి. 3280.

ప్రతిగుల్ల

పొరుషనామం (న.).

ప్రత్తి - వి.చూ. ప్రత్తి: -గుల్ల: బోలు: పత్తికాయ ఎండిన తర్వాత పత్తితీయగా మిగిలింది. కాపులలో ఇంటిపేరు.

ప్రధాని

వృత్తిసూచి (శా.).

మంత్రి, కార్యసహాయుడు.

“--ప్రధాని సోమరసయ్యర్--” శా. 1462. (టి. టి. డి. ఇ. యస్. IV; పు. 282; నెం. 153).

ప్రభుల

పొరుషనామం (న.).

ప్రభ బహు. కు ద్వి.వి. వెలుగు; ఉత్సవ సమయాలలో వస్త్రాలతో, రంగు కాయ తాలతో చాలా పొడవుగా కట్టే ప్రభుఅనే అలంకారం. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

ప్రమిద

పొరుషనామం (న.).

నూనెపోసి వత్తిపెట్టి దీపం పెట్టడానికి వాడే మట్టి వత్తిపం బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. పర్యాదీపంతె, దీపప్రమిదె. సమ్మిక్క, ప్రణేతె. ఉచ్చా. ప్రమిది, ప్రమిదు,

ప్రమిదె. ప్రమిద.

ప్రసంగి

పౌరుషనామం (సా.).

ఏదైనా ఒక విషయాన్ని విపులీకరించి చెప్పేవాడు, సంభాషించేవాడు లేక వాదం చేసేవాడు. “—ప్రసంగి రంగప్ప రచన—” (రుక్మాం. Tel. Ma. పు. 242).

ప్రహరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

ప్రహ— గృ.నా.పూ.; ఒరిస్సాలోని వ్యక్తినామం. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు. చూ. —రాజు గృ.నా.ప

ప్రి

ప్రిద్విసెట్టి

వ్యక్తినామం (శా.).

? < పృద్విసెట్టి.

ప్రిద్వి— గృ.నా.పూ.; భూసూచి. < సం. పృద్వి. భూమి. ? < పృద్విసెట్టి : పరిజ నాయకుడు. సరక నాయకుడు. ఇదిఒక బిరుద నామమని శా.శ.

చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

“ప్రిద్విసెట్టి రాయనభాస్కర—”

1681 ఎ.డి. (టి.యం.పి. I. పు. 12; నెం. 88)

“ప్రిద్విసెట్టి రాయనమంత్రిభాస్కర—” శా. 1544 (పైది. పు. 505; నెం. 268).

“అంక తెలుగరిసెట్టి వీరబలంజ్య ధర్మ

మునకు చెందిన ఆంధ్రదేశపువర్తకుడు. ఇతనికిగల వృద్ధీసెట్టి బిరుదంకూడ గమనింపదగినది. కొట్లకు పడగెత్తి, నానాదేశ వ్యాపారం చేయువారిని వృద్ధీసెట్టి బిరుదుచే భూషించుచుండిరి. కన్నడ దేశ చక్రవర్తులు విస్తృత సామ్రాజ్య పరిపాలనా సూచకముగా వృద్ధీవల్లభ, జగదేశ మల్ల, త్రిభువనమల్ల మున్నగు బిరుదములను ధరించుట ఆచారం. ఆ సంప్రదాయాన్ని బట్టియే దేశవిదేశ వ్యాపార సూచకంగా వైఖ్యులు పృద్విసెట్టి బిరుదములు ధరించి యుందురు.” (అం. దే. చ. భూ. పు. 2).

ప్రె

ప్రెగడరాజు

చూ. ప్రెగడరాజ్.

వ్యక్తినామం (స.).

ప్రెగడ— గృ.నా.పూ.; వృత్తిసూచి. వి.చూ. ప్రెగడ. చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

ప్రెగడరాజ్

చూ. ప్రెగడరాజు

వ్యక్తినామం (సా.).

“—ప్రెద్దలైన వారలు నిరసింతురా!

ప్రెగడరాజురసా! విరసా!—” (చాటుప; పు. 105). ప్రగడరాజు గృహనామంలోని

చిహ్నింపదం రాజునుమాత్రమే సంస్కృతీకరించి “రాజ్” చేసి, రామలింగడు ఇంటి పేరులో కూడా ఘోష్యాన్ని వ్యక్తం చేస్తూ

ప్రగడరాజు నరసకవిని వ్యంగ్యంగా
సంబోధించాడు.

1 పెగ్గడ

రూ. ప్రగడ, హెగ్గడి.

వృత్తిసూచి (శా.).

మంత్రపదవి. హెగ్గడ, హెగ్గడి,
హెగ్గడి. “—ప్రెగ్గడ పాండురంగ—”
(టి. యం. పి. II: పు. 788;
నెం. 365).

ప్రొ

ప్రొథకవి

బిరుదనామం (స.సా.).

కవిత్వసూచి. ప్రొథుడైనకవి. విషణ్ణు
డైన లేక సమర్థుడైన కవి. ఆర్యేల
వియోగులలో ఇంటిపేరు.

“—ప్రొథకవి ముల్లనార్య ప్రణీతం
బైన—” (రూపం. ఆశ్వా. గ.
పు. 71.).

ఫా

ఫారసి

పౌరుషనామం (స.).

1 స్వర్ణకారుడు.

1 < పారశీక. పారశీకదేశభాష.

మాధ్యులలో ఇంటిపేరు.

బి

బక్కరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

బక్క— గృ.నా.పూ; వ్య.నా.

< బక్కయ. ఆర్యేల వియోగులలో
ఇంటిపేరు. చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

బక్కిన

చూ. బక్కినేని

వ్యక్తినామం (స.).

బక్కినేని

రూ. బక్కిన

వ్యక్తినామం (స.).

బక్కి— గృ.నా.పూ; వ్య.నా; వి.చూ.
బక్కరాజు.

బంక

రూ. బంకా

పౌరుషనామం (తె.రా.).

బందన. చెట్టునుండి వచ్చే టిగటగల
వస్తువు. క.బంక; కోలా. బంక; నాయకి.
బక్క; వర్జి. బాక్; త.పచయ్. డి.ఇ.డి.
3159.

1 బంకు: కొట్టు; సైవిక నివేశనం.

బంకా

చూ. బంక

పౌరుషనామం (స.).

బంగరాల

పౌరుషనామం (స.).

బొంగరము బహు. కు ద్వి.వి. < నం.

భ్రమరక. : బొంగరం.

1 < నం. భృంగర-లో హసూచి. బంగరం.

బంగారి

చూ. బంగారు

లోహనూచి (తె.).

బంగారుకుడొప.

బంగారిళ్ళ

నివాసస్థలనూచి (తె.).

బంగారిల్లుకుద్దివి స్వర్ణగృహం.

బంగారు

రూ. బంగారి

లోహనూచి (తె.రా.స.సా.).

<సం. భృంగర- ఒకలోహం.

బంగారము. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“...కప్పకచూచెబంగారు తిమ్మరాజు—”
(బం.తి; Tel.Ma. పు. 283).

బంగారుముక్కెర

అభరణనూచి (స.).

బంగారు- వి. చూ. బంగారు.

-ముక్కెర. అద్దబాస, ముంగర.

బంగి

పౌరుషనామం (స.).

?<పిం. బంగి : తపాలులోపంపే
వస్తువులమూట. ?<భంగి : గంజాయి.

బచ్చలకూర

వృక్షనూచి (స.).

వృ నా : *Bassillus rubra*

త. పచళయే; మ. పచళ; క. బచ్చలి;

తు. బసలె. డి. ఇ. డి. 3164.

కిమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బచ్చు

రూ. బచ్చు

పౌరుషనామం (రా.).

<బచ్చు. వైశ్యుడు. బౌద్ధసానికి
అధికారి, వెండి బంగారాల నాణ్యం
చూపేవాడు. <ప్రా. వేస్స- <సం.
వైశ్య- బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

బట్టు

పౌరుషనామం (స.).

వేదపాఠం చదివేవాడు, బట్టువాడు,
స్వస్తిముఖుడు.

బహు. బట్టులు, బట్టు, బట్టువారు.

బ్రాహ్మణు

వ్యక్తినామం (రా.).

బట్టు- గృ.నా.పూ; ఏ. పట్టుపుపేరు.

<సం. భట్ట- వి. చూ. బట్టు.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

బడవర

వృత్తినూచి (సా.).

<బడవ <సం. పడవా- : దూత.
?<బడ. దే. పెద్ద, మిక్కిలి; వర=
శ్రేష్ఠమైన. “బడవర బ్రహ్మయ్య”
బనియ్య(బంచితినా) (పండి. పు. 208).

బండ

రూ. బండ

పౌరుషనామం (తె.).

క. బండె : వెడల్పురాయి. ?<భండ :
నెత్తి గోతులవాడు, శరీరంకోసుకొని భిక్ష

మెత్తేవాడు, అకతా... ఒడ్డెకులంలో
ఇంటిపేరు.

బండార

చూ. బండ

పౌరుషనామం (న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బండారగార

చూ. భండారువు

వృత్తిసూచి (క.).

—బండారగార గంగరాజు—” (టి.
యం.పి. I; పు. 696; నెం. 268 ఎ.).

బండారపు

చూ. భండారువు.

వృత్తిసూచి (తె.రా.).

బండారి

చూ. భండారువు.

వృత్తిసూచి (తె.న.సా.).

—బండారి కులదుగ్ధవారాజు జవి
యించె—” (కాళిం. 1-18). “—నకం
గుణహారి బండారి సత్యకౌరే.” (కాళిం.
1-34).

బండారు

చూ. భండారువు

వృత్తిసూచి (తె.కా.న.సా.).

కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు “—భండారు వీరంరాజు—”
(టి.యం.పి. II; పు. 957; నెం. 474).
“—బండారు బసవన్న బాయక

కొలుతు—” (పండితా. పు. 243).

“—బండారు బసవన దండనాయ
కుడు—” (పండితా. పు. 38).

“—బండారు కౌత దండాధీశు
కుమారుడి—” (దశకు. 1-23).

బండి

చూ. బండ

వాహనసూచి (రా.న.).

మనుష్యులు ఉపయోగించేతేరు, దేవత
లకు ఉపయోగించే రథం. కమ్మవారిలో,
బ్రాహ్మణుల్లో ఇంటిపేరు. నం. భండి-;
క.బండి; త.వంటి; మ.వంటి; తొ. పొడి;
తు. బండి; కోలా. బండి. డి.ఇ.డి.
3219. బండిపై తెచ్చే పస్తువులమీద
సుంకం వసూలుచేసే వృత్తికావచ్చు
రాయలసీమలో కాపు, బ్రాహ్మణ కులాం
లోను; నర్కూరు జిల్లాల్లో ఒడ్డె, కమ్మ.
కాపు, మాల, యానాది కులాంలలోనూ
ఈ ఇంటిపేరు కన్పిస్తుంది.

బండోజి

వ్యక్తినామం (తె.).

బండ_ గృ.నా.పు; <నం. భండ
వి.చూ. బండ. చూ. —టటి గృ.నా.వ.

బండ

చూ. బండి

వాహనసూచి (న.సా.).

బండి బహు. కు ద్వి.వి. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. “—బండ నాగమనేని వడ
గొట్టి—” (పల్నా.పు. 247; సం. 769).

“—ధీమంతుడైన బండ్ల బాపయ్య
చరితము—” (బం.బా.జీ. 1-29).

బత్తి

వృత్తిసూచి (తె.).

<ప్రా. భక్త->నం. భక్త-సేవకుడు.

బత్తిన

చూ. బత్తినేని

వ్యక్తినామం (రా.న.).

బత్తిన

చూ. బత్తినేని

వ్యక్తినామం (రా.న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బత్తినేని

చూ. బత్తిన, బత్తిన.

వ్యక్తినామం (న.).

బత్తి- గృ.నా.పూ; వి. చూ. బత్తి.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బత్తు

చూ. బత్తుల

వృత్తిసూచి (రా.న.).

పంచాణవృత్తి. కంసాలి, దేవాంగులలో
పట్టపుపేరు. కాపుల్లో ఇంటిపేరు.

బత్తుల

చూ. బత్తు

వృత్తిసూచి (తె.రా.న.).

పంచాణవృత్తి. బత్తి+లు. కమ్మ,

కంసాలి, కోమటి, దేవాంగుల, రెడ్డి
కులాలలో ఇవి పట్టపుపేరు.

బద్రిరాజు

చూ. భద్రిరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

నియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

బందా

చూ. బంది

పౌరుషనామం (తె.రా.న.).

బందాకోరు, ఖయదీ. ఆం. వా.

సుమారు ఒకటి, రెండెకరాల భూమికి
నీటిని సరఫరాచేసే చిన్న చెరువు. పెద్ద
చెరువునుండి కాలవద్వారా నీరు తెచ్చు
కొని నిల్వచేసేచోటు. మాం. వృ.ప.

బంది

చూ. బందా

పౌరుషనామం (న.).

బందూకు

పౌరుషనామం (రా.).

ఆయుధసూచి. బందూకును ఉపయో
గించడంలో ప్రసిద్ధినందు వలన వీరికి
ఈపేరు వచ్చింది.

బందెల

పౌరుషనామం (న.).

బందె బహు. కు ద్వీ.వి. <ప్రా.
బంధియా >నం. బంధక- పశువుల
చెఱు, బందెలదొడ్డి.

బంధనడి

వ్యక్తి నామం (న.).

బంధ- గృ.నా.పూ; కమ్మదారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. -సీటి గృ.నా.ప.

బపేల్కపగడ

వ్యక్తి నామం (న.).

బపేల్క- గృ.నా.పూ;

చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

బయకారపు

చూ. బయక్కార

వృత్తిసూచి (న.).

బయరపునేని

వ్యక్తి నామం (న.).

బయరపు- గృ.నా.పూ; < ధైరివనేని
< ధైరి+అవ. ధైరి < సం. ధైరివ-
చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బయ్యనప్రగడ

వ్యక్తి నామం (న.).

బయ్యన- గృ.నా.పూ; పు.నా.

< బాచన < సం. బాస్కర- సూర్యుడు.
ఆర్యేని నియోగి బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

బయ్యరెడ్డి

చూ. బయ్యరెడ్డిగారి

వ్యక్తి నామం (రా.).

బయ్య- గృ.నా.పూ; పు.నా. వి.చూ.

బయ్యనప్రగడ.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

బయ్యరెడ్డిగారి

చూ. బయ్యరెడ్డి

వ్యక్తి నామం (రా.).

బరె

బంతుసూచి (తె.రా.న.).

పర్యా. గేదె. రావులలో ఇంటి పేరు.
కో. బరె. టి. ఇ.వి. 8821.

బరబడి

వృత్తి నామం (స.).

< సం. బరభద్ర-పు.నా. సేవకాసూచి.

బలిజ

కులసూచి (తె.రా.న.).

< ద్రా. వాణిజ్య- < సం. వాణిజ్య;
లి. బలలింగ. వీరిపూర్వీకులు ముదుర,
లంజాపూరు, విజయనగర నాయకరాజు
లుగా ఉన్నారు. వీరి బలిజ, పేటబలిజ
లని వీరు రెండురకాలు. పేటబలిజలే
గాజులబలిజలు సంస్కృత పదమైన బలి,
జ=పుట్టుట అనే రెండు పదాలుకలిసి
బలిజ అయింది. ఈ కుల ఉత్పత్తిని
గూర్చి ఒక కథ ఉంది శివుడు పార్వతిని
పిచ్చి అందించగా అలంకరించు కోయి
న్నాడట. ద్వారా అద్దం లో చూసుకొని
తృప్తిపడక పోతే తండ్రిని నలుగు
లదిగిందిట. ఆతడు బ్రహ్మను ప్రార్థించ
గా బ్రహ్మ ధార తనప్పు చేయమని

సలహాయుచ్చాడు. ఆ హోమగుండం నుండి గాజులకుప్పలతో, వసుపు, కమ్మ, నల్లరాయి, గంధంపొడి, దువ్వెన ఉన్న ఒక గాడిద వచ్చింది. ఆ బలి నుండి వచ్చిన మహా పురుషుని మీదగానే వీరికి ఈ కులంపేరు వచ్చింది. తుపాకుల, వప్పు, పులి, బల్లి, మిరియాల, ముత్యాల, సముద్రం మొదలైనవి ఈ కులంలో ఇంటిపేర్లు. (చూ. సి.టి. యస్. ఐ. I. 134).

బలుసు

వృక్షసూచి (తె.రా.స.).

బంజరునేలల్లో పొదగా పెరిగే ముళ్ళ కంచెమొక్క. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ఉ : బలన, బల్స, బల్సు, బొల్సు.

వృ.నా : Plectoronia Parviflora.

బల్లోజు

వృక్తినామం (తె.).

బల్ల- గృ.నా.పూ; <బలజ <క. బణ డిగ. <ప్రా.వణిజ్జ- <సం. వాణిజ్య- చూ. -ఓజు గృ.నా.ప.

బల్లి

సరీసృపసూచి (తె.రా.).

సం. పల్లి, పల్లికా; త. పల్లి; మ. పల్లి; క. పల్లి; తు. పల్లి; తె. పల్లి, బల్లి. డి. ఇ. డి. 3294.

బలిజకులంలో ఇంటిపేరు.

బవిరినెట్టి

రూ. బవి నెట్టి.

వృక్తినామం (స.).

బవిరి- గృ.నా.పూ; <ప్రా. భమర- <సం. భ్రమర- భ్రమరాంబ.

చూ. -నెట్టి గృ.నా.ప.

బవి నెట్టి

చూ. బవిరి నెట్టి

వృక్తినామం (తె.).

బసవ రాజు

వృక్తినామం (శా.స.).

బసవ- గృ.నా.పూ; పూజ్యతాసూచి. <సం. వృషభ- బసవదు. ఆర్వేల వియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

బసినేని

వృక్తినామం (రా.).

బసి- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతాసూచి. బస+ఇ. <బసవయ. వి.చూ. బసవ రాజు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బసిరెడ్డి

వృక్తినామం (రా.).

బసి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. బసినేని. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

బా

బాచనేని

రూ.బాచివ

వృక్తినామం (స.).

బాచ- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

వి.చూ. బాచిరాజు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బాచిన

చూ. బాచినేని

వ్యక్తినామం (న.).

కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

బాచిరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

బాచి- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా సూచి. బాచ+ఇ.బాచ- <సం.బాస్కర- సూర్యుడు. ఆర్వేల వియోగులలో ఇంటి పేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

బాచ్చు

చూ. బచ్చు.

పౌరుషనామం (కా.).

“--బాచ్చు నారపనెట్టి--” కా.1200 (టి.యం.పి. II: పు.844; నెం.868).

బాడిగ

పౌరుషనామం (న.).

<సం. బాటక- ఒకరు మరొకని పొత్తును వాడుకోదానికి ఆపొత్తు కల వాడికి ఇచ్చే ధనం, ఆదై.

బాడితి

పౌరుషనామం (న.).

ఆయుధసూచి. <బాడాసు. బాడిన యొక్క రూ. వడ్లవాడు కొయ్య చెక్కే కొఱముట్టు.

బాడిశ

రూ. బాడిశ, బాడిసె

పౌరుషనామం (న.).

ఆయుధసూచి వి.చూ. బాడితి.

బాడిశె

చూ. బాడిశ

పౌరుషనామం (కె.).

ఆయుధసూచి.

బాడిసె

చూ. బాడిశ

పౌరుషనామం (స.).

బాణాల

పౌరుషనామం (కా.న.సా.).

ఆయుధసూచి, బాణము బహు. కు ద్వీ.వి దే. దండాయుధం.

“బాణాల వీరాయ--” (యస్. ఐ. ఐ. IV; పు.305 పం.17; నెం. 936).

బాతుల

పక్షిసూచి (న.).

బాతు. బహు. కు. బావ. బాతువు.

బాదబోయు

రూ. బాదబోల

వ్యక్తినామం (కా.).

బాద- గృ.నా.పూ; పు.నా. <బాడియ;

బాదెయ్య. బాదమయ్య. వ్య.నా.

“--బాదబోయు దొడ్డియయు--”

1055ఎ.డి. (ఇ. టి. ఇ. పు. 107;

నెం. 27; పం. 7-8).

చూ. -బోల గృ.నా.ప.

బాదబోల

చూ. బాదబోయ

వ్యక్తినామం (శా.).

“--బాదబోల పోతయము--”

1081.డి(ప్రా.అం.శా; పు.132; పం.11;

నెం. 149).

బాడం

వృక్షసూచి (తె.).

బాడంచెట్టు. వ్య.నా. Terminatia
Catappa.

బాది : జల

వ్యక్తినామం (సా.).

బాది- గృ.నా.పూ. వి.చూ.బాదిబోయ.

“--శ్రీ బాదిరాజుల అస్తువళ్ళ--”

(ఇ.టి.ఐ; పు.161; నెం.85).

చూ. -రాజుల గృ.నా.ప.

బాంధవకోటి

బిరుదనామం (స.సా.)

బంధుసమూహం. బంధువులను ఆదరించి సంపాదించిన బిరుదనామం.

“బాంధవకోటి బాపనయ్య తనూభవ--”

(సానం. ఆశ్వా.గం.)

బాపన

కలసూచి (స.)

<ప్రా. బంధణ, బంహణ;

సం. బ్రాహ్మణ-బ్రాహ్మణుడు,

ఆంధ్రదేశంలో ప్రతి గ్రామంలోనూ కనిపించే కులంఇది. వీరి ఆచారాలను, పద్ధతులను, భాషనుబట్టి అనేక విధాలుగా ఈ కులం విభజింపబడింది. వీరు బ్రహ్మనోటినుండి వచ్చారని ప్రతీతి. ఋగ్వేదంలోని పురుష సూక్తంలో విరాట్పురుషుని మొఖంనుండి బ్రాహ్మణులు వచ్చారని పేర్కొనబడింది. బ్రాహ్మణులందరూ సప్తఋషులలో ఒకరినో, ఇద్దరినో వారి పూర్వీకులుగా చెప్పుకుంటారు. చూ. సి.టి.యస్.ఐ.ఐ.

బాపి కేని

వ్యక్తినామం (సా.).

బాపి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <బాపు. మరాఠీవనం. తండ్రిఅని అర్థం. కమ్మ వారిలో ఇంటిపేరు. “--మామ్మ, బాపి నేని వంశవసనిధి భవ్యసోమునాది--” (అలం. చం. 1-16).

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బామిరాజు

వ్యక్తినామం (శా.).

బామి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <బామయ. “--రాజ్యము నేయుచుండగాను బామి రాజువిజయ ప్రగడ వారి నాయంకర మందు--” శా.1233 (తెలుం. శా. I; పు 92; పం. 7-8).

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

బాయన

చూ. బాయనేని

వ్యక్తినామం (స.).

బాయినేని

రూ. బాయన, బాయినేని

వ్యక్తినామం (స.).

బాయ- గృ.నా.పూ; పు.నా. : < బావ =
బావనారాయణ. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బాయి

చూ. బాయినేని

వ్యక్తినామం (తె.న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బాలకవి

బిరుదనామం (స.నా.).

కవిత్వసూచి. బాలదైన కవి. ఆర్యేం
నియోగులలో ఇంటిపేరు. “--సరికవు
తెన్న బాలకవి సుబ్బన్న పేరిమి--”
(శీలా. Tel. Min. పు.246).

బాలగోవి

వ్యక్తినామం (తె.).

బాల- గృ.నా.పూ; వి.చూ. బాలరాజు.

చూ. -గోవి గృ.నా.ప.

బాలన్నగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

బాలన్న- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. బాల+
అన్న. బాల-విచూ. బాలరాజు. -అన్న-
చూ. గృ.నా.ప.

చూ. -గారి గృ.నా.ప.

బాలబొమ్మ

పౌరుషనామం (స.).

చిన్నపిల్లలకు గాలి సంబంధమైన
ఎలాంటి వ్యాధులూ రాకుండా రక్షకోసం
మెడలోకట్టే ఒక బిళ్ళ.

బాలరాజు

వ్యక్తినామం (రా.).

బాల- గృ.నా.పూ; < సం. బాలక-
బాలుడు. పదహారేండ్ల లోపున్న పిల్ల
వాడు. : < బాలాశి.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

బాలాజి

వ్యక్తినామం (తె.).

చేపతామూచి. పు.నా. తిరుపతివెంకన్నకు
బైరాగులు వాడేపేరు.

బాలిన

చూ. బాలినేని

వ్యక్తినామం (తె.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బాలిని

చూ. బాలినేని

వ్యక్తినామం (రా.).

బాలినేని

చూ. బాలిన, బాలిని.

వ్యక్తినామం (రా.స.).

బాలి- గృ.నా.పూ; బాల+ఇ. వి.చూ.
బాలరాజు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బాలిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

బాలి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. బాలినేని.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

బాల

జలసూచి (స.).

[ప్రా. వావీ- <సం. వావీ : నుయ్యి, దిగుడుబావి.

బాళింసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

బాళి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <బాచ-

వి. చూ. బాయన.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

బి

బిక్కసాని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

బిక్క- గృ.నా.పూ; వి.చూ. బిక్కిన.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

బిక్కిన

<బిక్కినేని

వ్యక్తినామం (తె.స.).

బిక్కి- గృ.నా.పూ; <బిక్కి <ప్రా.

భిష్ట- <సం. భిక్ష- కమ్మవారిలో

ఇంటిపేరు. చూ. -న గృ.నా.ప.

బిచ్చాన

వ్యక్తినామం (స.).

<ప్రా. భిచ్చా <సం. భిక్ష.

పెండుయ్యలానే ఈ పేరు సర్కారు

జిల్లాలో వెనుకబడిన జాతి వారిలో

కన్పిస్తుంది.

బిజ్జిగాజు

వ్యక్తినామం (స. .

బిజ్జి- గృ.నా.పూ; <క. బిజయ, బిజ్జ

<సం. విజయ. ఆర్వేల నియోగ

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

బిజ్జల

వ్యక్తినామం (సా.).

<బిజ్జ. వి.చూ. బిజ్జరాజు.

“--ఒప్పు మీతెజాల బిజ్జలవాడ భూపాల మోళి--” (అనర్థ. 1-38).

“--కోవిదులుమెచ్చ బిజ్జల కుప్ప విభుడు--” (అనర్థ. 1-39).

బిట్టు

పౌరుషనామం (రా.స.).

శీఘ్రం, హెచ్చు. కాపులలో, హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

బిందెల

వస్తుసూచి (స. .

బిందె బహు. కు ద్వీ వి. ఒకపాత్ర.

<ప్రా. బిందుఆ-సం. బిందుక-

బిరుదురాజు

చూ. బిరుదురాజు

వ్యక్తినామం (స.).

ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

బిరుదు

చూ. బిరుదుల

పౌరుషనామం (న.).

వ్యక్తులయొక్క సామర్థ్యానికి, శౌర్య పరాక్రమాలకూ చిహ్నంగా ఒక సమూహంచేత గుర్తించబడి ఇవ్వబడ్డబిరుదం.

బిరుదురాజు

చూ. బిరుదురాజు

వ్యక్తినామం (న.).

బిరుదు- గృ.నా.పూ; వి. చూ. బిరుదము. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

బిరుదుల

చూ. బిరుదు

పౌరుషనామం (న.).

బిరుదు బహు. కు ద్వి.వి.

బిల్లవోని

వ్యక్తినామం (తె.).

బిల్ల - గృ.నా.పూ; దే. గుండ్రంగా వున్న పల్లని వస్తువు. మూర్ఖ, చంద్ర బింబం. ? < బిల్ల -

చూ. -ఓని గృ.నా.ప.

బిల్లింటి

నివాసస్థలమూచి (రా.).

బిల్ల - గృ.నా.పూ; దే. వి. చూ. బిల్లివోని. చూ. -ఇంటి గృ.నా.ప.

బిల్వ

వృక్షమూచి (రా.).

మారేడుచెట్టు. శ్రీవంశం.

బిల్వినేని

చూ. బిల్వినేని

వ్యక్తినామం (రా.).

బిల్వ- గృ.నా.పూ; వృక్షనామమూచి. వి.చూ. బిల్వ. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బిల్వినేని

చూ. బిల్వినేని

వ్యక్తినామం (రా.).

బీ

బీరం

పౌరుషనామం (శా.న.).

బీరము <నం. వీర్యం. శౌర్యం, పరాక్రమం. బలిజలలో ఇంటిపేరు. “--తోటను ఆ స్థలాను బీరంవారి కుంటనువారి--” శా. 1156. (తెలం. శా. I: పు. 69; పం. 6-7).

బీరు

పౌరుషనామం (న.).

<నం. వీర-; క.బీర : పరాక్రమం.

బు

బుక్క-రాజు

వ్యక్తినామం (శా.).

బుక్క-గృ.నా. పూ; దే. గంధపుపొడి. హం. బుక్క; క.బుక్కి. <నం. భుక్ శబ్దభవమవి అనం. గ్రా.నా. “--బుక్క రాజు తిమ్మరాజు--” శా. 1470 (టి.

యం.పి. I; పు. 615; నెం. 472).

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

బుక్కిన

వ్యక్తినామం (స.).

<బుక్కినేని బుక్కి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <బుక్కయ. వి. చూ. బుక్క- రాజు. చూ. -న గృ.నా.ప.

బుగ్గ

జలసూచి (తె.స.).

<బుగ్గ. దే. నీటిబుడ్డ. పర్వతాల మీద నుండి సంతతధారగా పైకి ఉలికి వచ్చే నీటిధార. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

బుంగ

వస్తుసూచి (స.).

చిన్నమూతి గల కండ.

బుచ్చనగారి

వ్యక్తినామం (తె.).

బుచ్చన- గృ.నా.పూ; వ్య. నా; చూ. వ్య.నా. బుచ్చమ్మ, బుచ్చయ్య.

చూ. -గారి గృ.నా.ప.

బుడిగ

రూ. బుడిగె, బుడెగి, బుడ్డిగ.

వృత్తిసూచి (తె.).

? <బోడిగ. కావలివాడు. కా.శ. 214.

బుడిగె

చూ. బుడిగ

వృత్తిసూచి (తె.).

బుడెగి

చూ. బుడిగ

వృత్తిసూచి (రా.).

తెల్లలో ఇంటిపేరు.

బుడ్డిగ

చూ. బుడిగ

వృత్తిసూచి (రా.స.).

బుద్ధరాజు

రూ. బుద్ధిరాజు, బూదరాజు.

వ్యక్తినామం (స.).

బుద్ధ- గృ.నా.పూ; పు. నా; దేవతా సూచి. < బుద్ధుడు. బుద్ధదేవుడు, విద్వాంసుడు, తెలిసినవాడు. ప్రజలంతా పేదమార్గాన్ని, నీతిని వదలిపెట్టి జీవ హింసకు అలవాటు పడినందున దేవుడు చూడలేక బుద్ధుడై జన్మించాడట. అర్హేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

బుద్ధిరాజు

చూ. బుద్ధరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

నియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

బుర్ర

రూ. బుర్రా

అవయవసూచి (స.).

శరీరంలో ఒకభాగం. తల్లి. క.బుర్రె, బురుడి; తు. బురుడె; నాయకి. బుర్ర; పర్తి. బుర్రు. డి.ఇ.డి. 31633.

బుర్రకాయల

పొరుషనామం (తె.).

బుర్రకాయ బహు. కు డ్వి.వి. ఎండిన
సొరకాయ, తలకాయ.

బుర్రనేని

వ్యక్తినామం (స.).

బుర్ర- గృ.నా.పూ; అవయవసూచి.
శరీరంలో ఒకభాగం. పుట్టె, తల.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బుర్రా

చూ బుర్ర

అవయవసూచి (స.).

కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు.

బుర్రె

జంతుసూచి (స.).

<బుట్టి: తరిపి ఆవు, దేనువు:ఆడపిల్ల.

బుల్లెద్దుల

జంతుసూచి (స.).

బుల్లి+ఎద్దుల : చిన్నఎద్దులు కలివారు
కావచ్చు. బుల్లిఅనే పదం ఈ అర్థంలో
నర్కూరు జిల్లాలో ఎక్కువ వాడుకలో
వుంది.

బువ్వ

అహరవహర్థసూచి (స.).

<బువ్వ. అన్నం. <ప్రా. భోవ-

<సం. భోగ-; క.బువ్వ.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బుస్సెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

బు- గృ.నా.పూ; <బుక్క.

? బుచ్చి.

? <ప్రా. భూసా. <సం. భూషా.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

బూ

బూచి

పొరుషనామం (రా.).

<సం. భూత- భూతం.

బలిజలలో ఇంటిపేరు.

బూపరాజు

చూ. బుద్ధరాజు

వ్యక్తినామం (తె.స.).

ఆర్వేలనియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు.

బూపరాజు

వ్యక్తినామం (తె.).

బూప- గృ. నా. పూ; <భూప :
భూపుష, రాజు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

బూర

పొరుషనామం (తె.).

వాద్యవిశేషం. <సం.పూర- కాహళిక
అనే వాద్యవిశేషం.

బూరుగమాను

వృక్షసూచి (రా.).

వృ.నా : *Salmalia malabonica*.

అం. నా : Silk cotton tree.

క.బూర, బూరగ, బూరుగ; త.బూరుగ;

తె. బూరగ, బూరుగ, బూరుగు;

ప.బూరు. డి.ఇ.డి. 3580. శాల్మలీ
వృక్షం.

బూరెల

రూ. బూర్ల

అహారపదార్థసూచి (న.సా.).

బూరె బహు. కు ద్వి. వి. <నం.

పూరికా- “---బూరెల భీమన్న---”
(నల్లా. పు. 249; పం. 815 .

బూర్ల

రూ. బూరెల

అహారపదార్థసూచి (తె.న.).

బూసిరెడ్డి

వృక్షనామం (రా.).

బూసి- గృ. నా. పూ: అలంకారం.

<ప్రా. భూసా- <నం. భూషణ-

నాగభూషణం అనే పేరును వాడుకలో

నాగబూషి, నాగబూసిఅని ఉచ్చరించడం

చూస్తున్నాం. రూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

బె

బెజ్జం

పౌరుషనామం (తె.న.)

<బెజ్జం : రంధ్రం. <ప్రా. వేజ్జ-

<నం. వేద్య-హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

బెల్లపు

రూ. బెల్లం

పౌరుషనామం (తె.).

బోయలలో ఇంటిపేరు.

బెల్లం

రూ. బెల్లపు.

చెరకు పాలు కాచగా వచ్చినముద్ద.

కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

బెస్త

కులసూచి (తె.).

క. బెశద, బెస్త; తె. బెస్త. డి.ఇ.డి.

3595. వంశ పారంపర్యంగా వీరు
పేటాడుతూ, చేపలు వడ్డా నివసిస్తుండే

వారు. కాని ఎక్కువగా వ్యవసాయాన్ని

వృత్తిగా చేసుకున్నారు అని వీరిని

మద్రాస్ సెన్సస్ 1891 పేర్కొంది.

డక్కన్ ప్రాంతంలో వీరిని బెస్తలు,

కబ్బెరలు అని; కోయంబత్తూరు, సేలం

జిల్లాల్లో తొరెయర్, సినియర్ అని

పిలుస్తారు. బెస్త అనే పదానికి అర్థం

కన్పించడు. వీరు సూతకులష్టల మని

చెప్పుకంటారు. సూతమహర్షి వీరిమూల

పురుషుడని చెప్తారు. సి.టి.యస్.ఐ I.

బే

బేగారి

వృత్తిసూచి (తె.న.).

<బేగారి : సేవకుడు. బాటసారుల

ఘోటలు మోసే చూడిగవాడని మాం.
వ్య.ప. : <చేగరి. గుర్రపువాడు, సాది.

బెతంసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

బేతం- గృ. నా. పూ; వ్య. నా.
<చేతను. <చేతి + అను. వి. చూ.
చేతిచేని. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

బేతిని

చూ. చేతని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బేతిని

చూ. చేతని

వ్యక్తినామం (స.).

బేతి- గృ.నా.పూ; వ్య. నా. భేతాశకు
సంక్షేపరూపం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ని గృ.నా.ప.

బేపారపు

చూ. వ్యాపారపు

వృత్తిసూచి (రా.).

వ్యాపారవృత్తి

బేసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

బేరి- గృ.నా.పూ; <బేహరి.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప

బై

బైగారి

వ్యక్తినామం (తె.).

బై- గృ.నా.పూ; <బాచ- వి. చూ.
బాచిరాజు చూ. -నారి గృ.నా.ప.

బై చరాజు

చూ. బాచరాజు

వ్యక్తినామం (కా సా.).

“--బైచరాజు తిమ్మయ దేవ మహా
రాజ--” ఎ.సి. 27-6-1491 (ఇ.టి.
ఐ II; పు.191; నెం.94, “--కరణం
బైచరాజు నాగరాజు--” (టి.యం.పి. II;
పు. 798; నెం. 425).

బైటిని

వ్యక్తినామం (స.).

<బైటిసేవి. బైటి-గృ.నా.పూ; వ్య.నా.
<క.బిట్ట; ప్రా. విట్ట-; సం. విష్ణు-
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ని గృ.నా.ప.

బైండ్ల

తెగసూచి (తె.).

<బవనీం. యాచకులలో ఒక తెగ.
గ్రామదేవతల కొలుపులు కొలవడానికి;
కత్తెర, స్పోటకం మొదలైన రోగాలు
కుదిర్చే మాంత్రికులుగా ప్రసిద్ధిపొందారు.
వీరు వాయిచే వాద్యం వలన బైండ్ల
వారనే పేరు వచ్చింది. వీరి వాద్యాన్ని
బవనిక అంటారు. బవనికలు వాయిచే
వారు కాబట్టి బవనీలు లేక బైండ్లవారు
అయ్యారు. ఈ బవనికలను కృష్ణ
గుంటూరు ప్రాంతాల్లో జమ్మఖల్లంటారు,

బైరపనేని

వ్యక్తి నామం (న.).

బైరప- గృ. నా. పూ; వ్య. నా.
 <బైరప < బైరప < సం. బైరప-
 రుద్రానుచరుడు, కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
 చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బైరెడ్డి

వ్యక్తి నామం (రా.న.).

బై- గృ.నా.పూ; ? <బైర. వి. చూ.
 బైరపనేని. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

బైరు

పౌరుషనామం (సా.).

వాద్యసూచి “-శరధి గభీరు బైరు
 పెనజంగన్మసాలుని-” (నఙ్య. Tel.
 Ma. పు. 81). “-హరికథాపారాయణ
 బైరునారాయణ-” (పైది. ఆశ్వా. గ;
 పు. 81).

బైర్రాజు

వ్యక్తి నామం (న.).

బైర- గృ.నా.పూ; వ్య. నా. దేవతా
 సూచి. <బైర. వి. చూ. బైరపనేని.
 ఆర్యేలనియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
 పేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

బొ

బొక్కసం

వృత్తి సూచి (శా.న.).

బొకానా ఉద్యోగం. <బొక్కసమా.
 భండాగారం, కోశం, “-బొక్కసం

పెదపనాయుడు-” శా. 1451 (టి.
 యం. పి. II; పు. 968; నెం 549).
 “-బొక్కసం ఎల్లమ్మ-” శా. 1488
 (టి.యం.పి. II; పు. 309; నెం. 368).
 బొక్క-

పౌరుషనామం (న.).

<సం. భూకమ్ : బిలం, కన్నం,
 గొయ్యి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

బొక్కోళ్ళ

పౌరుషనామం (తె).

బొక్క- గృ.నా.పూ; వి.చూ. బొక్క-
 చూ. -టళ్ళ గృ.నా.ప.

బొజ్జ

చూ. బొజ్జ

అవయవసూచి (తె.).

ఉదరం. పొట్ట. క. బొజ్జ, బొజ్జ;
 త. పొచ్చయ్; తె. బొజ్జ, బొజ్జ డి.ఇ.డి.
 3666. పూర్వకాలం బొద్దరామాలకు
 దగ్గరగా వుండే గ్రామాల్లో వుంటున్న
 బొద్దేతరులు కూడ బొజ్జన్న, బొజ్జమ్మ
 అని పేర్లు పెట్టుకున్నారు. బొజ్జ అనేది
 బొద్దకు తద్దపమని పండి. చూ. పు. 312.

బొజ్జ

చూ. బొజ్జ

అవయవసూచి (తె.రా.న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బొడ్డు

అవయవసూచి (తె.న.సా.).

నాభి. త. పొక్కుళ్; మ. పొక్కుళ్, పొక్కుళ్; తొ. పికు; క. పొక్కుట్; కొడ పొక్కు: తు. పువకు. డి.ఇ.డి. 3852. కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. “—సేవావిశేషమ్ములఁ జెలగువారలు బొడ్డు కులమువారు—” (కన్యకా. పు.4).

“బొడ్డింటి పేరివంశము బొడ్డది—” (నాకథ. పు. 8).

బొడ్డుమేకల

జంతుసూచి (రా).

బొడ్డుమేక బహు. కు ద్వి.వి.

బొడ్డురాతి

దేవతాసూచి (తె.).

బొడ్డురాయికి బెవ.

కొటగుమ్మం నడిమిరాము. ప్రతి గ్రామానికి మధ్యలో చేసి గ్రామ దేవతగా కొలుస్తారు.

బొండా

పౌరుషనామం (స.).

<బొండ : తప్పుచేసినవారి చేతులకు, కాళ్ళకు వేసే దారు యంత్ర విశేషం. దీనినే బండ కొయ్య, బొండమాను అంటారు.

బొండి

<బొండా.

పౌరుషనామం (కా.).

ని. చూ. బొండా.

<బొండు : గ్రామాధికారి. బోయ నీడుకు రూపాంతరం. “—బొండి లీలా కాపా—” కా.1193 (టి.యం. పి: పు.605; నెం. 388).

బొద్దన

వ్యక్తినామం (కా.).

బొద్ద గృ.నా.పూ. <సం. బోద్ధన—

“—బొద్దన నాయణ చేవని—” (యస్.ఐ.ఐ. IV; నెం 758; పు.246).

బొద్దు

పౌరుషనామం (తె.).

గోడలు మొదలైన వాటి అంచులకు ఏర్పాటుచేసేది. <స. బద్ధ—

బొద్దుబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

బొద్దు గృ.నా.పూ; వి.చూ. బొద్దవ

చూ. —బోయిన గృ.నా.ప.

బొనినేని

చూ. బొల్లి నేని

వ్యక్తినామం (స.).

బొంతగర్ల

జంతుసూచి (స.).

బొంత గృ.నా.పూ వి.చూ.బొంతల.

చూ. —గర్ల గృ.నా.ప.

బొంతల

పౌరుషనామం (తె.రా కా.స).

బొంత బహు. కు ద్వి.వి. పరుపుగా

ఉపయోగించడానికి దూది లేక వస్త్రాలు
మొదలైన వాటిచేత దట్టంగా కుట్టిన
గంత. “—కౌండిన్యగోత్రులైనబొంతల
విరల—” శా. 1184 (తెలం. శా. I;
పు. 60; పం. 19-20).

బొప్పన

చూ. బొప్పని

వ్యక్తినామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బొప్పని

చూ. బొప్పన, బొప్పన్న.

వ్యక్తినామం (స.).

బొప్ప- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <బొప్ప
నేని. వి.చూ. బొప్పరాజు. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. -ని గృ.నా.ప.

బొప్పన్న

చూ. బొప్పని

వ్యక్తినామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బొప్పరాజు

వ్యక్తినామం (రా.).

బొప్ప- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. తండ్రి.
క.బొప్ప మరాఠీలో కూడా ‘బొప్ప’అనే
వ్యవహారం. “—బొప్పరాజు వెంకట
నరసింహ రాజు—” (టి. యం. పి.
పు. 608; నెం. 284).

బొప్పాయి

వృక్షసూచి (రా.).

వృ.నా : Carica Pappaya.

బొప్పాయిచెట్టు.

బొబ్బర

ధాన్యసూచి (తె.).

సస్యవిశేషం. నల్ల అలసందలు.

బొబ్బ

పౌఠుషనామం (తె.రా.స.).

<బొబ్బ : పెద్దఅరుపు; సింహనాదం.
ఉత్తర సర్కారులో తాగేనీటికి ‘బొబ్బ’
అని నామక. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బొమ్మ

చూ. బొమ్మల

పౌరుషనామం (శా.స.).

ప్రతిమ, బిరుద చిహ్నం

? <బ్రహ్మ.

“—బొమ్మ చరణరెడ్డి—బొమ్మ పెద
అయ్యలరెడ్డి—” (టి. యం. పి; పు. 574;
నెం. 6).

బొమ్మన

వ్యక్తినామం (తె.).

బొమ్మ- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా
సూచి. <నం. ‘బ్రహ్మ. బ్రహ్మదేవుడు.
ప్రజలను వృద్ధిపొందించేవాడి.

చూ. -న గృ.నా.ప.

బొమ్మనబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

బొమ్మ- గృ.నా.పూ; పు. నా.

దేవతాసూచి. వి. చూ. బొమ్మన.

చూ. -దోయిన గృ.నా.వ.

బొమ్మరాజు

వ్యక్తినామం (తె.).

బొమ్మ- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. దేవతా
సూచి. వి. చూ. బొమ్మన. ఆర్వేల
నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.వ

బొమ్మల

చూ. బొమ్మ

పౌరుషనామం (రా.).

బొమ్మ బహు. కు ద్వి. వి. హరిజను
లలో ఇంటిపేరు.

బొమ్మలాట

వృత్తినూచి (రా.శా.సా.),

తోటబొమ్మలాట వారి వృత్తి.

త.బొమ్మయే, పొమ్మల్; మ.బొమ్మ;
తు.బొమ్మె; తె.బొమ్మ; కోలా. బొమ్మ.
డి.ఇ.డి. 3699.

“—బొమ్మలాట వీరప్ప—” (టి.యం.
పి; II; పు.1155; నెం. 798.).

“—విష్వానాథ బొమ్మలాటవిరూ పాధిపు
కాళని—” (ఆం.క.త. IX; పు.245).

బొమ్మసాని

వ్యక్తినామం (తె.).

బొమ్మ- గృ.నా.పూ; వి.చూ. బొమ్మ
రాజు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -సాని గృ.నా.వ.

బొమ్మసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

బొమ్మ- గృ.నా.పూ; వి.చూ. బొమ్మ
రాజు.

బొమ్మారెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.న.).

బొమ్మ- గృ.నా.పూ; బొమ్మ + అ.
వి.చూ. బొమ్మరాజు.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.వ.

బొమ్మిడాల

జలచరసూచి (తె.న.).

? < బొమ్మిడాయ బహు. కు. ద్వి. వి.
మత్స్యవిశేషం.

? < గ్రామనామం.

? < రాన్యసూచి.

బొమ్మినేని

వ్యక్తినామం (న.).

బొమ్మి- గృ.నా.పూ; < బొమ్మ + ఇ.
దేవతాసూచి. వి.చూ. బొమ్మరాజు.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.వ.

బొమ్మిసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

బొమ్మి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. బొమ్మ
రాజు. చూ. -సెట్టి గృ.నా.వ.

బొల్లినేని

చూ బొల్లినేని

వ్యక్తినామం (రా.).

బొల్లపునేని

వ్యక్తినామం (తె.).

బొల్లపు - గృ.నా.పూ; <బొల్లప.

బొల్లి + అప్ప. వి.చూ. బొల్లి నేని.

చూ. బొల్లయ. వ్య.నా.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బొల్లి న

చూ. బొల్లి నేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బొల్లి ని

చూ. బొల్లి నేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బొల్లి నేని

చూ. బొనినేని, బొలినేని, బొల్లి న,

బొల్లి ని.

బొల్లి - గృ.నా.పూ; దే. సర్వసూచి.

తెల్లని రంగు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

? <బొల్లి. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బొల్లి నెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

బొల్లి - గృ.నా.పూ; వి.చూ. బొల్లి నేని.

చూ. -నెట్టి గృ.నా.ప.

బొల్లోజ

వ్యక్తినామం (తె.).

బొల్లి - గృ.నా.పూ; వి.చూ. బొల్లి నేని.

చూ. -ఒకటి గృ.నా.ప.

బో

బోగి

పౌరుషనామం (తె.రా.).

<సం. బోగి - బోగంకలవాడు, బోగం కలది, సుఖం. ? <బోగి : సంక్రాంతి వండుగకు ముందురోజు. కాపులలో ఇంటిపేరు.

బోగినేని

వ్యక్తినామం (తె.).

బోగి - గృ.నా.పూ; <బోగ. వి.చూ. బోగవతి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

బోడ

చూ. బోడా, బోడి

పౌరుషనామం (తె.).

సన్యాసి, ముండితుడు; బోడివాడు.

బోడా

చూ. బోడ.

పౌరుషనామం (స.).

బోడి

చూ. బోడ

పౌరుషనామం (రా.స.).

కమ్మవారిలో, మాధులలో గృహ నామం.

బోసము

చూ. బోసం.

పౌరుషనామం (స.).

<ప్రా. భోజం <నం. భోజం-
భోజం. గ్రామదేవాలయ ప్రాంగణంగా
పెట్టేపంటరం, నిండుకుండ భోజనం.

భోగాం

చూ. భోనము

పారుషనామం (స.).

భోయ

బలసూచి (తె.రా.స.).

భోయజాతవాడు. భోయడు, భోయి.
భోయిడు అని ఈ పదం వ్యవహారంలో
వుంది. క. భోయి, భోవ; తె. భోయి,
భోయడు, భోయవాడు; మ. భోయే;
కు.భోయి, భోవి. పి.ఇ.డి. 3750.

భోయని

పారుషనామం (తె.).

<భోయడు. వ్యక్తి నామానుబంధం.
వి.చూ. భోయన.

భోయిన

పారుషనామం (తె.స.).

వ్యక్తి నామానుబంధంగా కూడా వుంది.
వి.చూ. భోయిన గృ.నా.ప.

భోయిండ్ల

వృత్తి సూచి (తె.).

గ్రామోద్యోగం. <ప్రా. భోయ-,
భోయగ- <నం. భోజగ- : గ్రామాధి
కరి, గ్రామపెద్ద.

"A village officer enjoying

parts and sometimes whole of
the revenue collected from an
endowed village; a man in a
post comparable to that of an
agraharila or a Karanadu.
Surya Rayandhra Nighantu
gives the meaning 'a Brahmin'
and states that in this meaning
the word occurs in the inscrip-
tional dialect only until the end of
the 14th C. The word occurs
in the inscripational dialect as
the title of a village headman
who enjoys, beside collecting,
the land revenue. The earliest
known occurrence of the word
is during the 4th C. A D. In
most cases the word follows a
place name of which the person
in question is the headman as
an irralūr bōya. But in a few
cases even during the 7th C. it
appears to follow the name
of a person who is a bōya, as
in marāta bol. After 9th C. it
occurs more frequently follow-
ing personal names. A variant
of Bōyandu. Bōndu. Bōyaundu
etc S. Pratapa Reddy Connects

thiswith Tel. Boyi, etc. Palan-
quin bearer, servant boy etc.
శా.శ.

బోలాప్రగడ

చూ. పోలాప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

ఆర్యేలనియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు.

బోల్ల

చూ. బోళ్ళ

వృత్తినామం (స.).

బోళ్ళ

చూ. బోల్ల

వృత్తినామం (స.).

<బోళు. బోయకు బహువచన రూప
మైన గౌరవపదం. శా.శ. హక్కు-
భక్తలు గల ఆసామి. వి. చూ.
బోయిండ్ల. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

బ్ర

బ్రహ్మజోష్యుల

వ్యక్తినామం (స.).

బ్రహ్మ- గృ.నా.పూ; సం. పు. నా;
దేవతాసూచి. బ్రహ్మ, విష్ణువు. బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటిపేర.

చూ. -జోష్యుల గృ.నా.ప.

బ్రహ్మభౌట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

బ్రహ్మ- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.
వి.చూ. బ్రహ్మజోష్యుల.

చూ. -భౌట్ల గృ.నా.ప.

బ్రహ్మసాని

వ్యక్తినామం (స.).

బ్రహ్మ- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.
వి.చూ. బ్రహ్మజోష్యుల.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

బ్రహ్మసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

బ్రహ్మ- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.
వి.చూ. బ్రహ్మజోష్యుల.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

బ్రహ్మాండంబొక్కా

పౌరుషనామం (స.).

బొక్కావారు బ్రహ్మాండం వారుగా
ఇంటిపేరు మార్పుకోవాలని ఆమకున్నా
రట. బొక్కావారు అలా మార్పుకోడానికి
వీలేదని బ్రహ్మాండం ఇంటిపేరు గల
వారు కోర్టువారికి అర్జీపెట్టారట. అందు
కని బ్రహ్మాండం బొక్కావారుగా పెట్టు
కున్నారని దొణప్పగారు చెప్పారు.

భ

భట్టా

పౌరుషనామం (సా.).

<భట్టుడు; భట్టువాడు. “విద్వాంస
కవయోభట్టా:” అభినవదర్పణం. బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటిపేరు. “-భట్టావంశ

సంభవుండును--" (భృగుసం. ఆశ్వా. గ: పు. 137).

భట్రాజు

వృత్తి సూచి (రా.స.).

వందివృత్తి. స్తుతిచేసి జీవించేవాడు. సభాసప్తాంగులలో ఒకడు. ఆర్షేలనియోగులలో ఇంటిపేరు.

"The Bhāts, Bhatrājus are described, in the Mysore Censuses 1891 and 1901 as musicians and ballad-reciters, who speak telugu, and are supposed to have come from the Northern circars. They are attached to the courts as professionals, reciting ballads in glorification of the wondrous deeds of local princess and Heroes.

C.T.S.I. I.

భారతదేశం అంతా ద్యాపించివున్న ఈ కులంవారు వైశ్యయువకునికి, క్షత్రియ ప్రికి జన్మించారట. కాబట్టే వీరిని 'రాజు' అని పిలుస్తారు. భట్టుమూర్తి ఈ కులం వాడంటాడు. వీరి బిరుదనామం అయిన భట్టుకు రాజుగానీ, మూర్తిగానీ చేర్చుతారు.

భండారం

చూ. భండరువు

వృత్తి సూచి (కా.స.).

బండరము, దొర్లనం. "--భండారం చవునాయనింగారు--" కా. 1299 (టి. యం. పి. I: పు. 850; నెం. 138).

--భండారం తమ్ముప్పన్--

14.3-1532 (టి. టి. పి. ఇ.యస్. IV: పు. 28; నెం. 13).

భండారి

చూ. భండరువు.

వృత్తి సూచి (కా.).

--భండారి కామిసెట్టి--" (టి. యం. పి. II: పు. 1087; నెం. 309).

--భండారి ఎలపోతు--" (యస్. ఐ.ఐ. V: పు. 71; పం. 7).

భండారి ముప్పినాయకుడు వెలసాటి కులోత్తుంగ రెండవ రాజేంద్ర చోడరాజు దగ్గర భండారి. పుండరంవలన అతనికి ఈ గృహనామం వచ్చింది. దాజెరాజు ఫిషీకునికి కా. 1087లో అఖండ దీప దాన కాననం రాయించాడు.

భండారువు

చూ. బండాగార, బండారపు, బండారి, బండారు, భండారం, భండారి.

వృత్తి సూచి (కా.).

బానాశిద్యోగం, దేవాలయ అర్చక వృత్తి. <ప్రా. భండార, బండారు; సం. భండాగార. "ఉపహారానకు భండారువు సొంన్నయంగారు--" (తెలం. కా. I, పు. 84; పం. 5-6).

భద్రరాజు

రూ. బద్రితాజు

వ్యక్తినామం (స.).

భద్ర- గృ.నా.పూ; పు నా. దేవతా
సూచి. <సం. భద్ర- భద్రుడు, వీర
భద్రుడు, శివుడు. ఆర్వేల నియోగ
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

భయక్కార

రూ. బయక్కారపు

పౌరుషనామం (శా.).

<భయక్కార : సంగీతవిద్వాంసుడు.
భోగం మేళం వెనుక శబ్దాలను చేయు
వాడు. ఆం.వా. బయక్కారు : గాయకుడు,
గానవిద్యోపాధ్యాయుడు. “--భయక్కార
రామప్పయ్యర్--” శా. 1466. టి.టి.
డి.ఇ. యస్. V; పు. 49. నెం. 17).
ఇతడు అచ్యుతరాయలు, సదాశివరాయల
వద్ద ఒక మంత్రిగా వున్నారు.

భరితము

పౌరుషనామం (సా.).

సంగీత నాట్యాలలో నైపుణ్యం కల
వారు. “--ఈ భరతము వీర రాఘ
వయ్య--” (తాళ. Tel Ma. పు 303).

భవనం

గృహసూచి (స.).

<భవనము : ఇల్లు, ఇది కృతిమ
వ్యుత్పత్తి. <ప్రా. భోణం <సం.

భోజనం : గ్రామ దేవతలకు బోనాలెత్తే
హక్కుగల మోతుబరి రైతుల ఇంటి
పేరు ‘భోనం’ వారు. దీనిని భవనంగా
మార్చింది పండితులు. చూ. తూ. దా.
గారి అముద్రిత వ్యాసం.

భవానీభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.రా.).

భవానీ- గృ.నా.పూ; సం. ప్రీదేవతా
సూచి. పార్వతీదేవి. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

భాగ

భాగవతుల

పౌరుషనామం (తె.శా.స.సా.).

భాగవత గ్రంథాన్ని చదివి విప్పించే
వారు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
?<తెలుగు దేశంలోని నటులకు వారు
తయారుచేసే భాగవతకథల వలన భాగ
వతుల అనేపేరు వచ్చిందని సి. టి.
యస్. ఐ. I. ?<భాగవత బ్రాహ్మ
ణులు. ద్రావిడ బ్రాహ్మణులలో ఒకతెగ.
“--భాగవతుల చాయప్ప--”

శా. 1489 (టి. యం. పి. పు. 23;
నెం. 146). “--శ్రీ భాగవతుల వంశాబ్ది
చంద్రుడై జనించె--” (శృం.సం.పు. 4).

భారతం

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

పంచమ వేదమైన మహాభారతాన్ని
చదివి అర్థంచెప్పేవారు. ఆర్వేల నియో
గులలో ఇంటిపేరు.

భావనేని

రూ. భావనేని

వ్యక్తినామం (న.).

భావ- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతాసూచి.

< భావన. భావనారాయణ. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

భావినేని

చూ. భావనేని

వ్యక్తినామం (న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

భావస్థం

వారుషనామం (రా.న.).

< నం. భావ్య- సూత్ర వ్యాఖ్యాన
గ్రంథం. కమ్మవారిలో, కాపులలో,
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు

భాస్కరభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

భాస్కర- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

< నం. భాస్కర- భాస్కరుడు,
సూర్యుడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

భి

భిక్షాపతి

వ్యక్తినామం (తె.).

భిక్ష- గృ.నా.పూ; < నం. భిక్ష- వి.చూ.

భిక్షవృత్తి. చూ. -పతి గృ.నా.ప.

భిక్షావృత్తి

పౌరుషనామం (తా.).

< భిక్ష. కొలువు, సేవ. సేవచేయడమే
వృత్తిగా కలవారు. --_భిక్షవృత్తి
అయ్యవారు--"(టి.యం.పి; I; పు.849;
నెం. 834).

భీ

భీమన

చూ. భీమనేని

వ్యక్తినామం (న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

భీమనాథుని

రూ. భీమనాథుని

వ్యక్తినామం (న.).

భీమ- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
వి.చూ. భీమనేని.

చూ. -నాథుని గృ.నా.ప.

భీమనేని

రూ. భీమన, భీమిడి, భీమనేని.

వ్యక్తినామం (రా.న.).

భీమ- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా
సూచి < భీమేశుడు. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

భీమరాజు

వ్యక్తినామం (తె.).

భీమ- గృ.నా.పూ; పు.నా. వి.చూ.
భీమనేని. ఆర్యేల నియోగులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

భీమానాథుని

చూ. భీమనాథుని

వ్యక్తినామం (న.).

భీమిడి

చూ. భీమనేని

వ్యక్తినామం (తె.).

భీమినేని

చూ. భీమనేని

వ్యక్తినామం (రా.).

భీమరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

భీమి— గృ.నా.పూ; భీమ+ఇ. వి.చూ.

భీమనేని. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రెడ్డి గృ.నా.ప.

భూ

భూతనాథ

వ్యక్తినామం (శా.).

భూతాలకు అధిపతి. శివుడు. భూత—

గృ.నా.పూ; వి.చూ. భూతాల.

చూ. —నాథ గృ.నా.ప.

“—భూతనాథ రామభట్ల—”శా.1458

(టి.యం.పి. II; పు. 929; నెం. 242).

“—భూతనాథ శిష్టాభట్ల—”

18_2_1532 ఎ.డి. (టి.యం.పి. IV;

పు. 39; నెం. 18 .

భూశాల

పౌరుషానామం (రా.).

భూతం— బహు.కు ద్వి.వి. < భూతము.

వృద్ధి మొదలైన పంచభూతాలు; పితా

భాలు. కాపు, రెడ్లలో ఇంటిపేరు.

భూపతిరాజు

వ్యక్తినామం (తె.).

భూపతి— గృ.నా.పూ; భూమికి అధిపతి.

రాజు. ఆర్యేరి నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

భూమసాని

వ్యక్తినామం (రా.).

భూమ— గృ.నా.పూ; వ్య. నా.

< భూమయ. చూ. —సాని గృ.నా.ప.

భే

భేతనభట్ల

వ్యక్తినామం (న.).

భేతన— గృ.నా.పూ; భేత + అన్న

< భేతన. వి.చూ. భేతని. వెలనాటి

వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —భట్ల గృ.నా.ప.

భై

భైరవభట్ల

చూ. భైరవభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

భైరవ— గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవత

సూచి. < నం. భైరవ. శివుడు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు,

చూ. —భట్ల గృ.నా.ప.

భైరవభట్ల

చూ. భైరవభట్ల

వ్యక్తినామం (న.).

అదిశైవులలో ఇంటిపేరు.

భై రెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

భై - గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతాసూచి.

<భై రివ. వి.చూ. భై రవభట్ల

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.వ.

భో

భొట్ల

వృత్తినూచి (స.).

<భట్టు బహు. కు ద్వి.వి. కొన్ని

ఇంటిపేర్లలో ఉత్తర భాగంగానూ

ప్రవర్తిస్తుంది.

భో

భోగపతి

చూ. భోపతి

వ్యక్తినామం (తె.).

భోగ - గృ.నా.పూ; <భోగము :

సుఖం, సంతోషం. కమ్మవారిలో ఇంటి

పేరు. <కాపరి, రక్షకుడని కా.ళ.

చూ. -పతి గృ.నా.వ.

భోగరాజు

వ్యక్తినామం (తె.స.).

భోగ - గృ.నా.పూ; వి.చూ. భోగపతి.

అర్వేలనియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటి

పేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.వ.

భోగినేని

వ్యక్తినామం (స.).

భోగి - గృ.నా.పూ; భోగ+ఇ. రాజు;

భోగ - వి.చూ. భోగపతి. కమ్మవారిలో

ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.వ.

భోగి రెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

భోగి - గృ.నా.పూ; వి.చూ. భోగినేని.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.వ.

భోపతి

చూ. భోగపతి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

భోసల

పౌరుషనామం (సా.).

<మరాఠీభోసల "భోసలాబ్ది

సుధాంకుడుత్తముడు..." వీరివ. (Tel.

Ma. పు. 158). "చోళసింహాసనా

ధ్యక్ష భోసల పరావసంహరాజ--"

(పారిజా. Tel.M. పు. 224).

మ

మక్కల

?<మక్కలు

దాన్యసూచి (తె.).

మొక్కజొన్నలు.

మంకోజు

వ్యక్తినామం (తె.).

మంకు - గృ.నా.పూ; దే. మొండి,

మూర్ఖుడు. ?<మంకెన

చూ. -టజు గృ.నా.వ.

మంగడ

చూ. మంగలి.

కులసూచి (కా.).

మంగలి బహు. కు ద్వి. వి.

“—మంగడ కొమ్మన కొలచిపెట్టి—”

742-79 ఎ.డి. (ఇ. టి. ఐ. పు. 98;

నెం. 54).

మంగలి

చూ. మంగడ

కులసూచి తె.రా.స).

మంగలవాడు. ఇది వృత్తినిబట్టి
వీరడిన కులం. మంగలం అనే పదానికి
శుభకరం, శుభం అని అర్థం. శుభ
కార్యాలకు వీరువచ్చి వారి నాగవ్యవహారంతో
అనందింపజేస్తారు గనుక, గడ్డంచేసి
మనుష్యుల శరీరాన్ని శుభ్రం చేస్తారు
గనుక ఈ పదాన్ని మంగళకు ఉపయో
గిస్తారు. వైష్ణవులు వీరిని భజంత్రీలనీ,
కల్యాణ కులమని పిలుస్తారు. వీరిని
అంగరక్షకులంటారు. అంగరము అంటే
బొగ్గు, నిప్పు. అంగరకుడు ఒక్కగ్రహం.
మంగళ వారాన్ని అంగరక వారం
అంటారు. సంస్కృత మంగళ శబ్దానికి
సంతోషమని అర్థం. ఈ పదానికి ‘ఇ’
చేర్చి మంగలిచేయారు. అంగరక్కగ్రహం
చెడ్డది కనుకనే మంగళవారాన్ని చెడ్డ
రోజుగా భావిస్తారు. అందుకే మంగలిని
కూడా అశుభ కనుకగా భావిస్తారు.
మరణాలు సంభవించినప్పుడు జాటు తీయ

దానికి వస్తారు కనుక అశుభమని ఊహ.
పవిత్రమైన రోజున ఈతనిని మంగలి
అని పిలవకుండా భజంత్రీలనే పిలవాలి.
సుబ్బిగాడు, రామిగాడు అని వ్యక్తి
నామాల చివర -అన్న, -గాడు అను
బంధంగా చేర్చుకుంటారు.

మంగినేని

వ్యక్తినామం (న.).

మంగి- గృ.నా.పూ; త్రీ. నా; దేవతా
సూచి. <నం. మంగళా : పార్వతి.
?<మంగ- 12, 13 సంవత్సరాల మధ్య
వయసున్న పిల్ల; త. మంగ, మంగై :
తల్లి. డి. ఇ. డి. 9776. వ్య. నా.
చూ. మంగమ్మ, మంగతామారు.

చూ -నేని గృ.నా ప.

మంగుదొడ్డి

పౌరుషనామం (రా.).

మంగుదొడ్డి, పొందుదొడ్డి. మంగు-
మాలిన్యం. హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

మజ్జిక

అహిరవద్ధాసూచి (రా.).

పా. మజ్జికా <నం. మజ్జికా : చల్ల.
బోయలలో ఇంటిపేరు. త. మచ్చికై;
క. మజ్జిగె; కొ. మజ్జ; తా. మొజ్.
డి.ఇ.డి. 9781.

మంచ

చూ. మంచాల

పౌరుషనామం (తె.).

<మంచి : జొన్నమొదలైన పైపున్న
చేలో ఎత్తుగా కూర్చొని పక్షిలు వాల
కుండా కావలాకాయదానికి దేసుకునే
పండిరి.

మంచల

చూ. మంచ

పౌరుషనామం (స.).

మంచ బహు. కు ద్వి.వి.

మంచికాళు

అన్నప్తనామబంధం (శా.).

“స్వస్తి [1] పౌలమెయరద్దోడి మంచి
కాకు కొద్దవకు. తె.శా: శా. నెం. 9,
పు. 44).

మంచినీళ్ళు

జలసూచి (స.).

<మంచినీరు. తాగడానికి ఉపయోగించే
నీరు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మంచినేని

వ్యక్తినామం (స.).

మంచి- గృ.నా.పూ; వి. చూ. మంచి
భట్ల. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

మంచిభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

మంచి- గృ. నా. పూ; పృ. నా;
<మంచయ. కాసలనాటి బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

56)

మంచిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

మంచి- గృ.నా.పూ; వి. చూ. భి.
ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

మలు

నివాసస్థలసూచి (రా.).

<మలము <మలము. పుచ్చేగులు,
సన్యాసులు మొదలైనవారు నివసించే
స్థలం.

మడక

చూ. మడకల

వృత్తిపరికిరసూచి (స.).

<పే. మడక. నాగలి. క. మడికె.

డి.ఇ.డి. 3806

మడకల

చూ. మడక

వృత్తిపరికిరసూచి (రా.).

మడక బహు. కు ద్వి.వి.

మడియూలు

చూ. మడివాలు

వృత్తినామం (సా.).

మడేలు. రజకి. చాకలి. “--యచ్చి
బాచయ్యమడియూలు మోచయ్యకరణ--”
(పండి; పు. 243).

మడివాలు

చూ. మడియూలు

వృత్తిసూచి (సా.).

“--మడివాలు మాచయ్య మడుగు వర్చితివొ--” (పండి; పు. 208).

“--మాన్యండు మడివాలు మాచి దేవయ్య--” (పండి; పు. 52).

“--మడివాలు మాచయ్య మండిరంబు నకు--” (పై ది: పు. 59).

మడుగు

రూ. మడుగుల

జలసూచి (తె.).

మడుగు, కొలను. పొలంలో తవ్వకన్న చిన్నగుంట, చిన్నజలాశయం.

మడుగుల

చూ. మడుగు.

జలసూచి (తె.).

మడుగు బహు. కు ద్వి.వి.

మణియం

రూ. మన్యం

వృత్తిసూచి (రా.సా.).

<మణిగారు. గ్రామాలనుండి రెవిన్యూ ఆదాయాన్ని సేకరించే ఉద్యోగి. త.మణియం; మ. మణియమ్; క. మణియ. Office or duties of the manager of a temple, village head office. D.E D. 3825. “--మణియం శ్రీనివాసుడు గురువు--” (Tel. Ma. నెం. 799; పు. 349).

మండలనేని

వ్యక్తినామం (న.).

మండల- గృ.నా.పూ. వ్య.నా; దేవతా సూచి. <నం. మండలి; సూర్యుడు. వి.చూ. మండలి ? <మండలం.

చూ. --నేని గృ.నా.ప.

మండలం

దేశభాగసూచి (శా.).

<మండలము. ఒకదేశం; మధ్య ప్రదేశం; సమూహం; కునకం. ? <విలుకాడు తెండు కాళ్లతో మండలాకారంగా నిలవడం. “--మండలం అయ్యంగార్--” శా. 1457 (టి. టి. డి. ఇ. యస్ IV; నెం. 70; పు. 137).

మండలి

సమూహసూచి (తె.).

సమూహం; మండలేశ్వరుడు; సూర్యుడు.

మండవ

చూ. మండువ

గృహనిర్మాణసూచి (న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మండబత్తుల

వ్యక్తినామం (న.).

మండ- గృ.నా.పూ; గృ.నా. మండ అన్నదే ఒక ఇంటిపేరు.

చూ. --బత్తుల గృ.నా.ప.

మండువ

రూ. మండవ

గృహనిర్మాణసూచి (న.).

<మండవా. నాలుగిళ్ళ భవంతి మధ్య
పెలుగు రావడానికి, వాననీరు పడడానికి
వీలుగా వదిలిన భాగస్థలాన్ని మందువా
లోగిలి అంటారు. <ఒకవైపు గోడ
లేని గుర్రాలశాల; ఛాన.

మండ

పొరువనామం (స).

పొగాకు మొదలైనవి మగ్గడానికి కుప్ప
పేసి మీద కప్పిపెట్టడం. పత్తి, మిర్చి
మొదలైనవి ఏటైనా ఒకేచోట పొందిగ్గా
కుప్పవేయడం.

మదమంచి

వ్యక్తినామం (స).

మద- గృ. నా. పూ; దేవతాసూచి.
<మాధవ. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -మంచి గృ.నా.ప.

మదిరాజు

చూ. మద్దిరాజు

వ్యక్తినామం (స).

ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

మద్దల

చూ. మద్దెల

వాద్యసూచి (రా.స).

<ప్రా. మద్దల <సం. మర్దల-
మృదంగం. కళానాటకాలలో, హరిజను
లలో ఇంటిపేరు.

మద్ది

చూ. మద్దుల

వృక్షసూచి (తె.స).

వృశా. : Terminalia tomentosa,
మద్దిచెట్టు. త. మరుతు, మరుతడు;
మ. మరుతు; క. మద్ది, మద్ది; తు. మద్ది;
తె. మద్ది; తు. మ. మద్ది. డి.ఇ.డి. 3862.
మద్దికెళ్ళను ఆధారానికి ఉపయోగించిన
వాచిని చెన్నవాటిలో ఒక శాఖ భేదమని
సి.టి.యస్.ఐ. కమ్మవారిలో, రోమిల్లలో,
త్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

మద్దిన

చూ. మద్దినేని

వ్యక్తినామం (స).

మద్దినీడి

చూ. మద్దినేని

వ్యక్తినామం (రా.స).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మద్దినేడి

చూ. మద్దినేని

వ్యక్తినామం (స).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మద్దినేని

చూ. మద్దిన, మద్దినీడి, మద్దినేడి,
మద్దిన్న, మద్దిన్ని.

మద్ది- గృ.నా.పూ; వి.చూ. మాచినేని.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

మద్దిన్న

చూ. మద్దినేని

సన్నానించి ఇచ్చిన కొంత భూభాగం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మన్నధ

వ్యక్తినామం (స.).

పు.నా; దేవతాసూచి. <సం. మన్నధ. మన్నధుడు.

మన్యం

చూ. మణియం

వృత్తినూచి (రా.).

మయిలా

వర్ణనూచి (స.).

నలుపు, చీకటి, మలినం. నల్లని శరీర వర్ణం కలవారు కావచ్చు.

మరగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

మర + గోని. మర- గృ.నా.పూ; ?<మారి- చూ. -గోని గృ.నా.ప.

మరాటి

దేశ లేక భాషానూచి (తె.స.).

<సం. మహారాష్ట్ర- మహారాష్ట్ర దేశస్థుడు లేక మరాఠీ భాష మాట్లాడే వాడు.

మర్రి

వృక్షనూచి (తె.స.).

నటవృక్షం. తె.మట్టి; కోలా. మర్రి; పర్తి. మర్. డి.ఇ.డి. 3908.

పు.నా : Ficus bengalensis.

కమ్మ, మాల, ముత్రాస, రెడ్డి కులాలలో ఇంటిపేరు.

మరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

మరి- గృ.నా.పూ; త్రీ. నా; దేవతా సూచి. <మారి. ఒకగ్రామదేవత, మహా లక్ష్మీ. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

మలకల

పౌరుషనామం (తె.).

మలక బహు. కు ద్వి.వి. చిక్కు, మెలిక, వంకర.

?<మలక : తురుష్కుడు.

మలసాని

చూ. మల్లసాని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మలసెట్టి

చూ. మల్లిసెట్టి.

వ్యక్తినామం (స.).

మలినేని

చూ. మల్లినేని

వ్యక్తినామం (సా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

“—మలినేని యాచమ్మ మముజేర రమ్మ—” (వల్లూ. పు.393).

మలిపెద్ది

వ్యక్తినామం (స.).

మలి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; దేవతా
సూచి. మల్లికార్జున. వి.చూ. మల్లి
గౌ.వి. చూ. -పెద్ది గృ.నా.ప.

మలిరెడ్డి

వ్యక్తి నామం (స.).

మలి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; దేవతా
సూచి. వి.చూ. మల్లి గౌ.వి.
చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

మల్లాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

మల్ + రాజు. మల్ - గృ.నా.పూ;
వి.చూ. మల్లి గౌ.వి. ఆర్యేలనియోగులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

మల్లపరాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

మల్లప- గృ.నా.పూ; <మల్ల+అప
<మల్ల+అప్ప. ఆర్యేల నియోగులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

మల్లప్రెగ్గడ

చూ. మల్లప్రగడ

వ్యక్తి నామం (సా.).

“--మల్ల ప్రెగ్గడ వీరి నామాభ్య
ప్రెత్తి--” (Tel. Ma; ప్రబం. ౨;
పు. 49).

మల్లరసర్

వ్యక్తి నామం (శా.).

మల్ల+అరసర్. మల్ల- గృ.నా.పూ;
వ్య.నా. <మల్లయ. “--మల్లరసర్

నాగరగ్ (నాగపండితార్)--”

1939వ.డి. (వి. టి. స. ఇ. యస్. IV;
పు. 103). చూ. -అరసర్ గృ.నా.ప.

మల్లనాని

చూ. మలసాని

వ్యక్తి నామం (శా.).

మల్ల- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి.చూ.
మల్లి గౌ.వి. “--మల్ల సాని అన్నప--”
(టి.యం.పి. II. పు. 955; నెం. 467 .

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

మల్లా

పెద్దపూడి (స.).

<మల్ల : మట్టికంచం. సాని.

చు.మల్ల; క. మల్ల; త. వల్లమ్ = a
shallow earthen dish. DED 3884.

మల్లాజోస్యుల

వ్యక్తి నామం (స.).

మల్లా- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. మల్ల+అ.
వి.చూ. మల్లి గౌ.వి. వెలనాటి వైదిక
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -జోస్యుల గృ.నా.ప.

మల్లాప్రగడ

చూ. మల్లప్రెగ్గడ

వ్యక్తి నామం (స.).

మల్లా- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; వి.చూ.
మల్లి గౌ.వి. ఆర్యేల నియోగులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

మల్లారెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

మల్లా- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; దేవతా
సూచి. వి.చూ. మల్లిగొని.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

మల్లవర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.).

మల్లా- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; దేవతా
సూచి. వి.చూ. మల్లిగొని. బ్రాహ్మణు
లలో గృహనామం.

చూ. -వర్షుల గృ.నా.ప.

మల్లిక

పుష్పసూచి (రా.).

<సం.మల్లికా-: మల్లియ, మల్లెతీగ.

వృ.నా : Jasminum sambac.

మల్లికార్జున

వ్యక్తినామం (సా.).

పు.నా; దేవతాసూచి. <సం. మల్లి
కార్జున- శ్రీకైలం లోని దేవతామూర్తి.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు

“--ఆరూఢముగ మల్లికార్జున పండిత
రాధ్యుల చరిత్రమర్దివర్ణింతు--”(పండి.
పు. 1). “--మల్లికార్జున పండితారాధ్య
సుతుడు దోసయ్య--”(పండి.పు.252).

మల్లిగొని

వ్యక్తినామం (రా.).

మల్లి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; దేవతా
సూచి. <మల్లికార్జున- కు సంక్షేప

రూపం. చూ. -గొని గృ.నా.ప.

మల్లిడి

చూ. మల్లినేని

వ్యక్తినామం (స.).

మల్లిన

చూ. మల్లినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మల్లినీ

చూ. మల్లినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మల్లినేని

చూ. మల్లినేని, మల్లిడి, మల్లిన,

మల్లినీ, మల్లీని.

వ్యక్తినామం (స.).

మల్లి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి. చూ.

మల్లిగొని. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

మల్లిసెట్టి

చూ. మలసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

మల్లి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి.చూ.

మల్లిగొని. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

మల్లీని

చూ. మల్లినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మల్లు

పౌరుషనామం (రా.సా.).

<మల్లడు. జెట్టి, శ్రేష్ఠుడు. సం.మల్ల. తు.మల్లె; తె. మల్లడి, మల్లాట, మల్లు; త.మల్; మ.మల్లు; క.మల్లాడు డి.ఇ.డి.

3871. “—మల్లువంశంబునమాత—” (Tel.Ma. శివసా: పు. 268).

మల్లెల

రూ. మల్లెల

పుష్పసూచి (తె.రా.స.).

మల్లె— బహు. కు. ద్వి.వి. మల్లె పూవుల. ఒడ్డె, కమ్మ, కురుబ, కొరవ, చాకలి, బెన్న, బ్రాహ్మణ, మాదిగ, మాల కులాలలో ఇంటిపేరు. ఈ ఇంటిపేరు గల చాకలి, బెన్నవాళ్ళు మల్లెచెట్టు తాకరని సి.టి.యన్.ఐ.

మల్లెల

చూ. మల్లెల.

పుష్పసూచి (రా.).

1 <గ్రామనామం. బలిజలలో ఇంటి పేరు.

మల్లోజ

వ్యక్తినామం (తె.).

మల్ల— గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి.చూ. మల్లిగొని. చూ. —ఓజు గృ.నా.వ.

మళ్ళ

భూసూచి (స.).

మడి బహు. కు ద్వి.వి. వరిపొలం.

మసిముక్కు

పౌరుషనామం (స.).

మసి— నలుపు. దొగ్గు. మైల;— ముక్కు. శరీర ఆవయవసూచి. వి.చూ. ముక్కు.

మసీదు

నిర్మాణసూచి (స.).

తురకవారి ప్రార్థనామందిరం. మసీదు సమీపంలో నివసిస్తున్నవారు.

మహంకాలి

చూ. మహంకాళి

వ్యక్తినామం (స.).

మహంకాలి

రూ. మహంకాలి

వ్యక్తినామం (తె.శా.).

దేవతాసూచి. <మహాకాళి. దుర్గాదేవి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. “—మహంకాళి పరదాచార్యులు—” శా.1608 (టి.యం. పి. II పు. 151; నెం. 762).

మహారెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

మహా— గృ.నా.పూ; వ్య.నా. దేవతా సూచి. 1 <మహాదేవ— శివుడు. కమ్మ వారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రెడ్డి గృ.నా.వ.

మహారాతు

వ్యక్తినామం (స.).

మహా- గృ.నా.పూ; వ్య. నా. దేవతా
సూచి. వి.చూ. మహారెడ్డి. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. -రౌతు గృ.నా.ప.

మూ

మాకినేని

వ్యక్తినామం (స.).

మాకి- గృ.నా.పూ; శ్రీ దేవతాసూచి.
<మాకమ్మ <మహాలక్ష్మి. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

మాచగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

మాచ- గృ.నా.పూ; శ్రీ దేవతాసూచి.
<మాచమ్మ <మహాలక్ష్మి.

మాచనవర్పుల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

మాచన- గృ. నా. పూ; వ్య. నా.
<మాచన్న <మాచి+అన్న. మాచి-
వి.చూ. మాచగోని.-అన్న చూ.గృ.నా.ప.
వెలినాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -వరుల గృ.నా.ప.

మాచర్లొజ్జ

వ్యక్తినామం (తె.).

మాచర్ల- గృ.నా.పూ; గ్రా.నా.
చూ. -ఓజు గృ.నా.ప.

మాచాబత్తుల

వ్యక్తినామం (స.).

మాచా-గృ.నా.పూ; వ్య.నా. మాచ+అ.

వి.చూ. మాచగోని.

చూ. -బత్తుల గృ.నా.ప.

మాచినేని

చూ. మాచిన

వ్యక్తినామం (స.).

మాచి- గృ.నా.పూ; శ్రీ దేవతాసూచి.
<మాచ+ఇ. వి.చూ. మాచగోని. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -నేని గృ.నా.ప.

మాచిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

మాచి- గృ.నా.పూ; శ్రీ దేవతాసూచి.
వి. చూ. మాచగోని. కమ్మవారిలో,
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

మాచిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

మాచి- గృ.నా.పూ; శ్రీ దేవతాసూచి.
వి.చూ. మాచిగోని.
చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

మాడరాజు

వ్యక్తినామం (శా.).

మాడ- గృ.నా.పూ; దే. సువరం.
వి. చూ. మాడల “-మాడరాజు
మల్లం రాజుగారి మనుమడు-” క్రీ.శ.
1082. (యస్. ఐ. ఐ. IV: పు. 40;
నెం. 248).

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

మాడల

రూ. మాడా

పౌరుషనామం (తె.).

మాడ బహు. కు ద్వి.వి. <మాడ : అరవరా, సువర్ణం; ఒక విధమైన నాణెం. ఆంధ్రదేశంలోని శాసనాలలో వివిధ నాణాల పేర్లున్నాయి. అవి ఆనాటి ప్రభువుల పేరునుగాని, వారి బిరుదనామాలతోగాని ప్రసిద్ధిచెందాయి. ఉదా : ఉత్తమ గండమాడ, కులోత్తుంగమాడ, గండమాడ, చామరమాడ, జయమాడ, బిరుదుమాడ, రాజరాజుమాడ.

మాడా

చూ. మాడల

పౌరుషనామం (స.).

మాడిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

మాడి-గృ.నా.పూ; మాడ+ఇ. వి.చూ. మాడల. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

మాడెం

భూసూచి (రా.).

? <మాడెము. మండలాధిపతుల భూమండలం.

మాతంగి

వ్యక్తినామం (స.).

దేవతాసూచి. <సం. మాతంగి. పార్శ్వతి.

మాదన

వ్యక్తినామం (స.).

<మాదన్న.

మాదంచెట్టి

చూ. మాదంసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

మాదంసెట్టి

రూ. మాదంచెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

మాదం- గృ. నా. పూ; వ్య. నా. <మాదమ్మ. <మాధవమ్మ <మాధవ+అమ్మ.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

మాదాసు

వ్యక్తినామం (స.).

మా- గృ.నా.పూ; ప్రి. నా. దేవతాసూచి. <సం. మా- లక్ష్మీదేవి.

చూ. -దాసు గృ.నా.ప.

మాదిగ

కులసూచి (రా.స.).

మాతంగి కుమారులు మాదిగలని 'Thurston' అంటారు. ఈ కులాన్ని గురించి అనేకకథలు వాడుకలోవున్నాయి. జాంబవంతుని వారసులని కొందరు భావిస్తారు. మాలవాళ్లు వీళ్ళని 'మా దిగువ వారు' అన్నారనీ, ఆ పదమే మాదిగ అయిందని కొందరంటారు. అరుంధతి, పశిపులనుండి వీరి వంశం అభివృద్ధి

చెందిందని వీరి అభిప్రాయం. అందుకే వీరికి అరుంధతీయులు అని పేరు. అరుంధతీయులు, జగ్గలి, జాంబవుణు, మాదిగలు మొదలైనవి వీరిపేర్లు.

సం. మాతంగ; క.మాదిగ; తు.మాడిగె; తె.మాదిగ. డి.ఇ.డి. 3342.

మాదిన

చూ. మాదినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మాదినీడి

చూ. మాదినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మాదినేని

రూ. మాదిన, మాదినీడి.

వ్యక్తినామం (స.).

మాది- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; <మాదయ <మాద+ఆయ. మాద- సం. మాధవ- కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

మాదిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

మాది- గృ.నా.పూ; వి.చూ. మాది నేని. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

మాదిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.శా.స.).

మాది- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. దేవతా సూచి. వి.చూ. మాదినేని.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

“--మాదిరెడ్డి మారసావి--” శా.1180. (టి.యం.పి. II; పు.1107; నెం.433).

మాధవపెద్ది

వ్యక్తినామం (స.).

మాధవ- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి. వి.చూ. మాధవభట్ల. వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

మాధవభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

మాధవ- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; దేవతా సూచి. <సం. మాధవ- మాధవుడు, విష్ణువు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

మానాప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

మానా- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; <ప్రమా నయ. ఆర్యేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

మానికల

కొలమానసూచి (స.).

మానిక- బహు. తు ద్వి.వి. మానిక, రెండు తవ్వలు.

?<మానికము <మాణిక్య- రత్నం.

మాన్యం

భూసూచి (స.).

<మాన్యము, పన్నుకట్టకుండా అనుభ
వించేటట్లు నన్యానించి యిచ్చిన భూమి.

మామిడన్న

వ్యక్తినామం (స.).

మామిడి- గృ.నా.పూ; వృ.నా.వి.చూ.

మామిడి. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -అన్న గృ.నా.ప.

మామిడి

రూ. మామిళ్ళ, మావి, మావిడి.

వృక్షసూచి (తె.రా.స.సా.).

వృ.నా : Mangifera indica.

సం. మాకంద; క,మా; మ. మాపు;

క.మా, మామ్, మాపు; కొ. మాంగె;

తె.మావి, మామిడి, మావిడి. డి.ఇ.డి.

3919. “--అంద్రనైషధ కావ్యమందె

శ్రీనాథుడే మామిడి సింగనామాత్య

మో--” (ముప్ప.చ; పు.37)

ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

మామిడిపోతుల

వ్యక్తినామం (స.).

మామిడి- గృ.నా.పూ; వృ.నా.వి.చూ.

మామిడి. చూ. -పోతుల గృ.నా.ప.

మామిడిబత్తుల

వ్యక్తినామం (స.).

మామిడి- గృ.నా.పూ; వృ.నా.వి.చూ.

మామిడి. చూ. -బత్తుల గృ.నా.ప.

మామిడిభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

మామిడి- గృ. నా. పూ; వృ. నా.

వి. చూ. మామిడి. వెలనాటి వైదిక

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

మామిళ్ళ

చూ. మామిడి.

వృక్షసూచి (స.).

మామిడి బహు. కు ద్వి.వి. కష్ట,

పద్మసాలీలలో ఇంటిపేరు.

మాయ

రూ. మాయల

పౌరుషనామం (శా.స.).

“--మాయ విజయరాజ--”

(టి.యం.పి II; పు.788; నెం.885).

మాయల

చూ. మాయ.

పౌరుషనామం (రా.).

మాయ బహు. కు ద్వి.వి.

మారగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

మార- గృ.నా.పూ; వృ.నా. దేవతా

సూచి. <మారెమ్మ <మామార+అమ్మ

<మాతాపుర చూ. -గోని గృ.నా.ప.

మారనేని

రూ. మారిన, మారిని, మారినేని,

మార్ని.

వ్యక్తినామం (స.).

మార- గృ.నా.పూ; వృ.నా. దేవతా

సూచి. వి.చూ. మారగోవి. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

మూరం

వ్యక్తినామం (రా.స.).

1: మారమ్మ < మారి+అమ్మ. వి.చూ.

మారగోవి.

మూరంరాజు

వ్యక్తినామం (రా.స.).

మూరం- గృ.నా.పూ; శ్రీ దేవతాసూచి.

< మారమ్మ. వి. చూ. మారగోవి.

ఆర్వేల నియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

మూరాబత్తుల

వ్యక్తినామం (స.).

మూరా- గృ.నా.పూ; శ్రీ దేవతాసూచి.

మార+అ. వి.చూ. మారగోవి.

చూ. -బత్తుల గృ.నా.ప.

మూరావర్పుల

వ్యక్తినామం (తె.).

మూరా- గృ.నా.పూ; శ్రీ దేవతాసూచి.

మార+అ. వి.చూ. మారగోవి. బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వర్పుల గృ.నా.ప.

మూరిన

చూ. మారనేని

వ్యక్తినామం (రా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మూరిని

చూ. మారనేని

వ్యక్తినామం (స.).

మూరి- గృ.నా.పూ; శ్రీ దేవతాసూచి,
మార+ఇ.

మూరినేని

చూ. మారనేని.

వ్యక్తినామం (స.).

మూరిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

మూరి- గృ.నా.పూ; శ్రీ దేవతాసూచి.
మార+ఇ. వి.చూ. మారగోవి.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

మూరుతి

వ్యక్తినామం (స.).

పు.నా. < సం. మూరుతి : భీముడు,
హనుమంతుడు. ఆర్వేల నియోగులలో
ఇంటిపేరు.

మూరుబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

మూరు- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
వి.చూ. మారగోవి.

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

మూరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

మూరి+రెడ్డి. మా- గృ.నా.పూ; శ్రీ.నా.
దేవతాసూచి. వి.చూ. మారగోవి.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

మారెళ్ళ

చూ. మారేడు

వృక్షసూచి (స.).

మారేడుబహు. కుద్వీ.వి. కమ్మవారిలో,
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

మారేడి

చూ. మారేడు

వృక్షసూచి (రా.స.).

మారేడు

చూ. మారెళ్ళ, మారేడి

వృక్షసూచి (తె.).

వృ. నా : Aegle marmelos.

సం. మాలార; తె. మారేడు; నాయ.

మారోట్. డి.ఇ.డి. 3949.

మారోజు

వృక్షసూచి (తె.).

మార్ + ఓజు. మార - గృ.నా.పూ;
దేవతాసూచి. వి.చూ. మారగోవి.

చూ. - ఓజు గృ.నా.ప.

మారాతు

వృక్షసూచి (స.).

మా - గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి. మాచి +
రాతు. వి.చూ. మాచినేని. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. ? < మార.

చూ. - రాతు గృ.నా.ప.

మార్గము

పౌరుషనామం (కా.).

దారి, అన్వేషణ. బాటసారుల అడుగుల

చేత తుడువబడుతుంది. “—మార్గము
పైడిముక్కల మార్గ నారాయణ—”

కా. 1178 (టి.యం.పు. II; పు.1091;
నెం. 392).

మార్చి

చూ. మారనేని

వృక్షసూచి (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మాల

కులసూచి (రా.స.).

సం. మాల; త. మాలర్; క. మాల;

తె. మాల. డి.ఇ.డి. 3951.

“Are the paraihs of the
Telugu Country” అని H. A.
స్టూవర్ట్ అన్నారు. పర్వతం అనే అర్థా
న్నిచ్చే ద్రావిడ భాషాపదం ఈ కుల
నామానికి మూలం అని డా॥ ఒప్పెర్ట్
పేర్కొన్నారు. ‘మైల’ అనే పదం
నుండి మాల వచ్చిందని బ్రౌను తెలుగు
నిఘంటువులో ఉంది. వీరు పూర్వం
ఒక నాయకుని కింద వుండి ఆనాయకుని
కోసం దొంగతనాలు, దోపిడీలు చేసే
వారట. అందుకే వీరి గృహనామాల్లో
ఎక్కువగా ఈటె, దోలు, బల్లెం మొద
లైన యుద్ధానికి పనికొచ్చే ఆయుధాలు
చోటుచేసుకున్నాయని సి.టి.యస్.ఐ. V
పేర్కొంది. వీరిలో నాలుగైతె గలుగ్నాయి.
తెగనుబట్టి గృహనామాలున్నాయి. బండి,
బొమ్మల, దోషు, కాచిక, నత్తల, పిల్లి,

సముద్రాల మొదలైనవి రెడ్డిభూమి వారి
లోనూ; అల్లం, దారా, గాడి, గోనే,
గుట్టం, పశుల మొదలైన ఇంటిపేర్లు
పోకునాటి వారిలోనూ; బూరి, బల్లెం,
చింతల, దుడ్డు, మద్దిల, పాముల,
సమ్మెట మొదలైనవి సారిండ్ల తెగ
లోనూ; దాసరి, గంజి, మర్రి, పొవాకు,
తుమ్మ మొదలైన గృహనామాలు దైండ్ల
తెగలోనూ కన్పిస్తాయి.

మూలంరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

మూలం- గృ. నా. పూ: ? <మల్లం.
? <మహాలయ- చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

మూలి

వృత్తిసూచి (తె.).

పూరిదండలు కట్టి అమ్మేవారు; తోట
కాపలావాడు.

మూలే

పొరుషనామం (స.).

<చూరె<మూలియ : పూరిదండ.

మూవి

చూ. మామిడి

వృక్షసూచి (తె.).

మూవిడి

చూ. మామిడి

వృక్షసూచి (స.).

మూసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

? <మాచి+సెట్టి. వి.చూ. మాచినేని.
చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

మి

మిక్కిలినేని

వ్యక్తినామం (స.).

మిక్కిలి- గృ.నా.పూ: (శేష్టమైన,
అధికమైన. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -నేని గృ.నా.ప.

మిట్ట

నివాసస్థలసూచి (రా.).

ఎత్తుగాకన్నస్థలం; చిన్నకొండ అని
కొందరు. ఎత్తుగాకన్న ప్రదేశంలో
నివసించేవారు.

మిడతల

కీటకసూచి (తా.స.).

మిడత బహు. కు ద్వి.వి. దేవాంగ,
బోయ, మాదిగ కులాలలో ఇంటిపేరు.

మిత్తింటి

? <మిద్దింటి. చూ. మిద్దింటి.

నివాసస్థలసూచి (స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

మిద్దింటి

చూ. మిత్తింటి

నివాసస్థలసూచి (రా.).

మిద్దె + ఇంటి. మిద్దె- గృ.నా.పూ;
వి.చూ. మిద్దె. చూ. -ఇంటి గృ.నా.ప.

మిద్దె

చూ. మిద్దెల

నివాసస్థలసూచి (తె.).

మిద్దెటిల్లు. ఇంటిమీద చదునుగా వలకలు కప్పి గచ్చు పూసికొన్నప్పుడు. మిద్దెయ్యి; తు మిద్దెగె; కొ. మెద్. డి.ఇ.డి. 4158.

మిద్దెల

చూ. మిద్దె

నివాసస్థలసూచి (తె.).

మిద్దె బహు. కు ద్వి.వి. వద్దసాలీలలో ఇంటిపేరు.

మిరపకాయల

వృక్షసంబంధసూచి (తె.స.).

మిరపకాయ బహు. కు ద్వి.వి. బోయలలో ఇంటిపేరు.

మిరియాల

వృక్షసంబంధసూచి (తె.రా.స.).

మిరియం బహు. కు ద్వి.వి. మిరెము, మిర్యము. <సం. మరీచ- కమ్మవారిలో, బలిజ కులంలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు. వృ. నా : Piper nigrum.

మీ

మీగడ

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

కాగిన పాలమీద తెట్ట, పెరుగుమీద తెట్ట. కాపులలో ఇంటిపేరు.

మీదింటి

నివాసస్థలసూచి (తె.).

58)

మీద-గృ.నా.పూ. ఉపరిభాగం, అగ్రం, డి.వ్యం. మీద+ఇల్లుకు దొవ.

చూ. -ఇంటి గృ.నా.ప.

మీసాల

పౌరుషనామం (తె.రా.స.సా.).

మీసం బహు. కు ద్వి.వి. బోయలలో ఇంటిపేరు. క.మీసె; తు.మీసె; మ.మీశ; క.మీచయ్. డి.ఇ.డి. 3998.

“—కానల్నాటి శ్రేష్టుడు మీసాలప్పయ్య గారి మేనల్లుడు—” క్రీ.పా. పు. 13; పం. 43).

ము

ముకుంద

వృక్తి నామం (స.).

పు.నా; దేవతాసూచి. <సం. ముకుండి- విష్ణుపు.

ముక్కర

చూ. ముక్కెర, ముంగర

అభరణసూచి (స.).

ముక్కు+రాము. అడ్డబాస. ముక్కుకు పెట్టుకొనే అభరణం. కమ్మవారిలో, బోయల్లో కుటుంబనామం.

ముక్కంటి

వృక్తి నామం (రా.).

పు.నా. దేవతాసూచి. దే. ముక్కంటి : శివుడు. యానాదులలో ఇంటిపేరు.

ముక్కు-

అవయవసూచి (తె.స.).

శరీరంలోని ఒక ఇంద్రియం. నాసిక. ముక్కుతిమ్మనకు ఇది పొరుషనామంగా ప్రసిద్ధి చెందింది. ఇట్లే బుర్రా, నోరు మొదలైన పేర్లున్నాయి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. త.మూక్కు; మ.ముక్కు; క.మూగు, మూ; తు. మూకు; మూగు; డి.ఇ.డి. 4122.

ముక్కైర

చూ. ముక్కుర

అభరణసూచి (తె.).

ముక్తికాని

వ్యక్తినామం (స.).

? < ముక్తికాని. వి.చూ. ముక్తి నేని.

చూ. -కాని గృ.నా.ప.

ముక్తి నేని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

? < ముక్తి నేని. వి. చూ. ముక్తి నేని.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ముంగర

చూ. ముక్కుర

అభరణసూచి (రా.).

రెడ్లలో ఇంటిపేరు.

ముడుపు

పౌరుషనామం (తె.).

శుభకార్యారంభాల్లో ధనం ముడిచి మీద కట్టినమూచి, దేవతలను ఉద్దేశించి

చెల్లించే ధనం మొదలైన కానుకలు.

ముడుంబ

పౌరుషనామం (శా.స.).

చిక్కు, ఉమ్మడి. ఉత్తర సర్కారులో 'ముడుంబ వదలలేదు' అని వాడుక. ఆం.వా. "—ముడుంబ సరసింహ చాణక్—" శా. 1166 (తెలం. శా. I; పు. 70; పం. 12-14). బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

ముతిన

చూ. ముత్తినేని

వ్యక్తినామం (శా.).

"—ముతిన మయినెట్టి—" శా. 1329 (టి.యం.పి. II; పు. 950; నెం. 426).

ముతుసాని

వ్యక్తినామం (సా.).

ముతు- గృ.నా.పూ; ? < ముత్త;

? < ముద్దు. వి.చూ. ముత్తినేని.

"—ముతుసాని వారును ముయ్యారు వారు—" (పల్నా. పు. 15; పం. 212).

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

ముత్తరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

ముత్త- గృ.నా.పూ; డి.వృద్ధ. ఆర్యేల నియోగులలో ఇంటిపేరు. ? < ముత్తాల.

? < మృత్యుంజయకు సంక్షేపరూపం.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

ముత్తరాసి

కులసూచి (రా.).

<ముత్తరాస <ముత్తరాచ. సవారీలు, వాహనములు మొదలైనవానిని మోయు ఒక కూర్దజాతి. ఆం.వా.వీరిని ముత్రాచ, ముత్తిరాజుల, ముత్రాసన్ అని వ్యవహరిస్తారు. ఈ కులం కృష్ణ, నెల్లూరు, కడప జిల్లాలో ఉంది. విజయనగర రాజులు వీరికి 'పాలిగర్స్' అనే బిరుదు ఇచ్చారు. ముత్రాచ అనే పదం ద్రావిడ భాషా మూలమైన ముడి, రాచ అనే పదాలనుండి వచ్చాయి. ముడి అంటే ముసలి; రాచ అంటే రాజు. ముత్తరాజు నుండి ఈ కులం పేరు వచ్చిందంటారు. వీరు గ్రామ తలారులుగా వుంటారు గనుక వీరి కులాన్ని 'తలారి' అనికూడా అంటారు. వీరు యథూతి వంశీయుల మని చెప్పుకుంటారు. చూ. సి.టి.యన్. ఐ. V. 127.

ముత్తారెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

ముత్తా-గృ.నా.పూ; వి.చూ. ముత్తి నేని చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

ముత్తినీడు

చూ. ముత్తి నేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ముత్తినేడి

చూ. ముత్తి నేని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ముత్తినేని

చూ. ముతిన, ముత్తి నీడు, ముత్తి నేడి, ముత్తె న.

వ్యక్తినామం (రా.స.).

ముత్తి-గృ.నా.పూ; వ్య.నా. పృథ్వం జయకు సంక్షేపరూపం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

ముత్తు

వ్యక్తినామం (రా.కా.).

ముసలి, పాత. చూ. ముత్తయ్య, ముసలయ్య. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. "—ముత్తు వెంకట రామరసు—" కా. 1809 (టి.యం.పి. I; పు. 636; నెం. 657).

ముత్తెన

చూ. ముత్తి నేని

వ్యక్తినామం (స.).

<ముత్తి న. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ముత్తల్యం

చూ. ముత్తాల

పౌరుషనామం (స.).

<ప్రా. ముత్తా- <సం. ముత్తా-; త. ముత్తు; మ. ముత్తు; కొ. ముత్; తొ. ముత్; క. ముత్తు, ముత్త్య; తు. ముత్తు; తె. ముత్తియము, ముత్త్యము. డి.ఇ.డి, 4062.

ముత్యాల

చూ. ముత్యం

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

ముత్యం బహు. కు ద్వి.వి. ముత్యాల
వ్యాపారం చేసేవారు. కమ్మవారిలో,
బలిజ కులంలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు.

ముదిరాజు

?వ్యక్తినామం ? కులనామం (స.).

ముది-గృ.నా.పూ; దే.వృద్ధ, వృద్ధుడు.
త. ముదు; మ. ముత్తు; క. ముత్తు;
మొదలిరాజు అని కొందరి భావన.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

ముదిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

ముది-గృ.నా.పూ; వి.చూ. ముదిరాజు.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

ముద్ద

రూ. మద్దా, మద్దల.

పౌరుషనామం (తె.).

<సం. ముగ్ధ- ముద్దరాలు.

? దే. కబళం.

ముద్దల

చూ. ముద్ద

పౌరుషనామం (రా.).

ముద్ద బహు. కు ద్వి.వి. రెడ్డి, హరిజన
కులాల్లో ఇంటిపేరు.

ముద్దగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

ముద్ద- గృ.నా.పూ; వి.చూ. మద్ద.

చూ. -గోని గృ.నా.ప.

ముద్దన

రూ. ముద్దిన, ముద్దినేని

వ్యక్తినామం (స.).

ముద్ద- గృ.నా.పూ; వి. చూ. మద్ద.

<ముద్ద+అన. చూ. -న గృ.నా.ప.

ముద్దబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

ముద్ద- గృ.నా.పూ; వి.చూ. ముద్ద.

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

ముద్దరబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

ముద్దర-గృ.నా.పూ; <ముద్ద. అచ్చు
వేయడం. చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

ముద్దరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

ముద్ద- గృ.నా.పూ; వి. చూ. ముద్ద.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

ముద్దా

చూ. ముద్ద

పౌరుషనామం (స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

ముద్దిన

చూ. ముద్దన

వ్యక్తినామం (న.).

ముద్దినేని

చూ. మద్దన

వ్యక్తినామం (రా.న.).

ముద్ది- గృ.నా.పూ; మద్ద+ఇ. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు.

మునగమా ను

చూ. మునగా.

వృక్షసూచి (రా.).

మునగా

రూ. మునగమాను, ములగ

వృక్షసూచి (రా.న.).

వృ.నా : Moringa Pterigosperma.

త. మురుజ్జీకై; మ. మురిణ్ణ; క. మగ్గె,
నుగ్గి; తు.మరిగె, నుగ్గె; తె.మునగ; పర్జి.
మగ్గి డి.ఇ.డి. 4086.

మునిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).

ముని-గృ.నా.పూ; <ముని, మును=
మున్ను, మొదటి. మును పదంలోని
చివరి ఉకారం లోపించి ఇకారం చేరిన
రూపం. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

మునుంగోటి

అస్పష్టనామబంధం (శా.).

“--మునుంగోటి యలవరెడ్డి--”

(యన్, ఐ.ఐ. VI; పు. 34; వం. 5-6;
నెం. 260 ఎ.).

మున్నంగి

చూ. ముల్లంగి

వృక్షసూచి (న.)

ముప్పడి

చూ. మప్పిడి

అయ్యధసూచి (శా.).

“--ముప్పడి నాయవిగారు--

శా. 1239 (టి.యం.పి. II; పు. 1124;
నెం. 552).

ముప్పన

చూ. ముప్పనేని

వ్యక్తినామం (న.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ముప్పనేని

రూ. ముప్పన, ముప్పలనేని,

ముప్పానేని.

వ్యక్తినామం (న.).

ముప్ప- గృ.నా.పూ; <ముప్ప :
మునలితనం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -నేని గృ.నా.ప.

ముప్పరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

ముప్ప- గృ.నా.పూ; వి.చూ. ముప్ప
నేని, కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

ముప్పలనేని

చూ. ముప్పనేని

వ్యక్తినామం (న.).

ముప్పసాని

వ్యక్తి నామం (స.).

ముప్ప- గృ.నా.పూ; వి.చూ. ముప్పన.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

ముప్పసెట్టి

వ్యక్తి నామం (స.).

ముప్ప- గృ.నా.పూ; వి.చూ. ముప్పన.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

ముప్పానేని

చూ. ముప్పనేని

వ్యక్తి నామం (స.).

ముప్పిడి

చూ. ముప్పడి

ఆయుధసూచి (తె.స.).

మూడు + పిడి : చాకు.

ముమ్మడి

చూ. ముమ్మడి

పౌరుషనామం (రా.సా.).

మూడవ, మూడోతరానికి చెందిన.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“--సిద్ధాంతమర్మ ముమ్మడి వరదా
చార్య--”(రామాభ్యుష.2; ఆశ్వాగ.).

ముమ్మన

చూ. ముమ్మనేని

వ్యక్తి నామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ముమ్మనేని

చూ. ముమ్మన, ముమ్మలనేని.

వ్యక్తి నామం (స.).

ముమ్మ- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. దేవతా
సూచి. <ముమ్మడమ్మ. స్థానిక దేవతా
నామం. ?<ముంటా : దుర్గా భేదం.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

ముమ్మలనేని

చూ. ముమ్మనేని

వ్యక్తి నామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ముమ్మారెడ్డి

వ్యక్తి నామం (స.).

ముమ్మ- గృ.నా.పూ; ముమ్మ + ఆ.
వ్య.నా; దేవతాసూచి. వి.చూ. ముమ్మనేని.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

ముమ్మిడి

చూ. ముమ్మడి

పౌరుషనామం (స.).

మురహరి

వ్యక్తి నామం (స.).

పు.నా; దేవతాసూచి. <సం. మురహరి-

మురారి

వ్యక్తి నామం (తె.స.).

పు.నా; దేవతాసూచి. <సం. మురారి-

మరుగు

ఆభరణసూచి (రా.).

ముంజేతికి అలంకరించుకునే నగ.

ములక్కాయల

వృక్షసూచి (రా.).

ములక్కాయ బహు. కు. ద్వి.వి.

ములగ- గృ.నా.పూ; వి.చూ. మునగా.

చూ. -కాయల గృ.నా.ప.

ముల్లంగి

చూ. మున్నంగి

వృక్షసూచి (రా.).

వృ.నా : *Rephanus sativus*.

హస్తీకంద. కమ్మవారిలోనూ, కోమట్ల
లోనూ ఇంటిపేరు,

సం. మూలక; త. ముళ్లంకి, మూళా;
మ. ముళ్ళంకి; క. ముల్లంగి, మూలంగె;
తు. ముల్లెంగి, మూలెంగి; తె. ముల్లంగి.
డి.ఇ.డి. 4105.

మువ్వల

ఆభరణసూచి (స.).

మువ్వ బహు. కు. ద్వి.వి. మూడు+
వా. మొనలో మూడునందులందే పెద్ద
గజ్జె. పర్తి. మూవ; కోలా. మూంగ;
నాయకి. ముంగె; గోం. ముయ;
కొం. మువ. డి.ఇ.డి. 4128.

ముష్టి

తెగసూచి (తె.స.).

ముష్టి అనే తెగపేరు ఇంటిపేరుగా
మారి ఉండవచ్చు. వీరముష్టి. బ్రాహ్మణు
లలో ఇంటిపేరు.

? <వృక్షసూచి. విషముష్టి మొక్క
కంచెగా పేస్తారు. ఆం.నా The
Vomit nut.

వృ.నా : *Strychnos nux-Vomica*.

ముసిడి

వృక్షసూచి (సా.).

ముష్టిచెట్టు. విషముష్టి.

“—ముసిడి చొడయ్యగారి ముండు
వెట్టితివా—” (వండి. పు. 208).

మూ

మూగి

అయవలోవసూచి (రా.స.).

<మూగ+ఇ. మూగవారు. గొల్ల, మూల,
మూత్రాసులలో ఇంటిపేరు. ప్రా. మూగ;
సం. మూక; క. మూంగ; త. మూణ్ తె.
డి.ఇ.డి. 4124.

మూర్తిగారి

వ్యక్తినామం (తె.).

మూర్తి- గృ.నా.పూ; పట్టపుపేరు.

చూ. -గారి గృ.నా.ప.

మూర్తినేని

వ్యక్తినామం (న.).

మూర్తి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. మూర్తి
గారి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

మూర్తిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

మూర్తి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. మూర్తి

గారి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

మూల

చూ. మూలా

నివాసస్థలసూచి (తె.).

మారుమూల, గొండి, కోణం.

మూలఘటిక

అస్పష్టనామబంధం (సా.).

మూల-1. -ఘటిక : మట్టితో చేసిన చిన్నపాత్ర: ఇంద్రజాల విద్య. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. “—మూలఘటికాన్వయ నముద్ర—” (దశకు. 1-23). దశకుమార చరిత్ర వలన కేతన కౌండిన్య సగోత్రుడనీ, ఇంటి పేరు మూలఘటిక వారనీ, వేంగీదేశం లోని వెంటిరాల అనే అగ్రహారానికి ఆధికారనీ తెలుస్తుంది. మూలఘటిక వారు బ్రాహ్మణులని గుంటూరుజిల్లాలోని నాదెండ్ల మూలస్థానేశ్వర దేవాలయ ముఖ మండపశాసనం (క్రీ.శ. 1150). వలన తెలుస్తుంది.

మూలా

చూ. మూల

నివాసస్థలసూచి (రా.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

మూలాప్రగడ

వ్యక్తి నామం (స.).

మూలా-గృ.నా.పూ; శ్రీదేవతాసూచి.

<మూలదేవి. ఒక గ్రామదేవత. మహాలక్ష్మి. పేరూరి ద్రావిడులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

మూలింటి

నివాసస్థలసూచి (రా.).

మూలలో ఉన్న ఇంటిలో నివసించే వారు.

మె

మెట్టు

చూ. మెట్లు

పౌరుషనామం (తె.).

సుంకం పుచ్చుకొనే ప్రదేశం; తిప్ప, కొండ.

మెట్లు

చూ. మెట్టు

పౌరుషనామం (స.).

మెట్టు బహు. కు ద్వి.వి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మెడ

శరీర ఆవయవసూచి (స.).

కంఠం, కుత్తుక.

మెరకింటి

నివాసస్థలసూచి (రా.).

మెరక-గృ.నా.పూ; స్థలసూచి. మిట్ట నేరి. చూ. -ఇంటి గృ.నా.ప.

మెరుగు

పౌరుషనామం (తె. స.).

<మెఱుగు : కాంతి, మెరపు; నెఱుగు మెదలై నవాని జిడ్డు.

మెల్ల

అవయవతోపసూచి (రా.న.).

మెల్ల కమ్ము. వంకరగా ఉన్నచూపు. కమ్మువారిలో గృహనామం.

1 < ఉ. మెహల్లా.

మే

మేక

చూ. మేకల, మేకా.

జంతుసూచి (న.).

నం. మేక; క. మేకె; తె. మేక; నాయకి.

మేకె; పరి. మేవ. డి.ఇ.డి. 4174.

కమ్మువారిలో ఇంటిపేరు.

మేకపోతు

చూ. మేకపోతుల

జంతుసూచి (న.).

మేక+పోతు. వి.చూ. మేక.

మేకపోతుల

చూ. మేకపోతు.

జంతుసూచి (న.).

మేకపోతు బహు. కు ద్వి.వి.

మేకల

చూ. మేక

జంతుసూచి (తె.రా.న.).

మేక బహు. కు ద్వి.వి. కమ్ము, కాపు, గొల్ల, చెంచు, తొగట, యానాది, వెల

మల్లో ఇంటిపేరు.

మేకా

చూ. మేక

జంతుసూచి (తె.న.).

కమ్ము, వెలచులలో ఇంటిపేరు.

మేడబోయిన

వ్యక్తినామం (న.).

మేడ- గృ.నా.పూ; <నం. మేక-; దేవాలయం, మేళం కా. శ; ప్య. నా.

చూ. మేక సాని, మేడమ.

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

మేడల

చూ. మేడా

నివాసస్థలసూచి (తె.).

మేడ బహు. కు ద్వి.వి.

పద్మసాలీలలో ఇంటిపేరు.

మేడసాని

చూ. మేలసాని

వ్యక్తినామం (న.).

మేడ- గృ.నా.పూ; వి. చూ. మేడ బోయిన. కమ్మువారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

మేడసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

మేడ- గృ.నా.పూ; వి. చూ. మేడ బోయిన. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

మేడా

రూ. మేడల

నివాసస్థలసూచి (రా.స.).

< మేడ. సాధం.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మేడి

వృక్షసూచి (తె.రా.).

వృ. నా ; Ficus glomerata.

క.మేడి; తె.మేడి. డి.ఇ.డి. 4176.

మేడిని

వ్యక్తినామం (స.).

మేడి-గృ.నా.పూ; వ్య.నా. < మేడయ.

వి.చూ. మేడబోయిన.

చూ. -ని గృ.నా.ప.

మేదర

చూ. మేదరి

జాతిసూచి (రా.స.).

మేదరి

రూ. మేదర

జాతిసూచి (తె.).

మేదరి+ఇ చాపలు మొదలైనవి అమ్మి జీవించే జాతివారు. మహేంద్ర శబ్దభవ మని జననిరుక్తి. సం. మేడ; త.మేతర పర్, మేతవర్; క. మేడ, మేదర, మాదర; తె. మేదర, మేదరి. డి.ఇ.డి. 4178.

మేలసాని

చూ. మేడసాని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మేలసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

మేల- గృ.నా.పూ; వి.చూ. మేడసాని.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

మేస్త్రీ

వృత్తిసూచి (తె.రా.స.).

పనివాళ్ళ పనిని అజమాయిషీ చేసే పెద్ద పనివాడు. < బోర్చుగీసు. మేస్త్రో. చూ. భాషా. వ్యా.

Yule & Burnell writes "a corruption of Portuguese Mestre, has spread into the vernaculars all over India, and is constant Anglo Indian use a foreman, a master worker.

మైనేడి

చూ. మైనేని

వ్యక్తినామం (రా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

మైనేని

రూ. మైనేడి

వ్యక్తినామం (స.).

మై- గృ.నా.పూ; దేహం, పార్శ్వం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

< మహా + నేని.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

మెబోయిన

వ్యక్తి నామం (తె.న.).

మె- గృ.నా.పూ; వి.చూ. మెనేవి.

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

మొ

మొగలి

పుష్పసూచి (తె.రా.న.).

వృ.నా: Pandanus odoratissimus.

కేరక. కావల్లో. బ్రాహ్మణులలో

ఇంటిపేరు.

త.మ.కరి, ముకురి, మువలి, ముతలి;

తె. మొగలి డి ఇ.డి. 4004.

మొగళ్ళ

చూ. మొగలి

పుష్పసూచి (న.).

మొగలి బహు. కు ద్వి.వి.

మొగిలన్న

వ్యక్తి నామం (రా.).

మొగిలు- గృ.నా.పూ; దే. మేఘం.

మొయిలు. ? < మొగలి : వృక్షసూచి.

ఈ పదంతో ఏర్పడిన వ్యక్తి నామాలు:

మొగిలప్ప, మేఘనాథుడు.

చూ. -అన్న గృ.నా.ప.

మొగిలప్ప

వ్యక్తి నామం (రా.).

మొగలి+అప్ప. మొగిలి- గృ.నా.పూ;

వి.చూ. మొగిలప్ప.

చూ. -అప్ప గృ.నా.ప.

మొగుల

చూ. మొగుళ్ళ

పౌరుషనామం (తె.).

< మేఘ- మబ్బు

మొగుళ్ళ

చూ. మొగుల

పౌరుషనామం (తె.).

మొండెం

అనయవసూచి (న.).

< మొండెము. < మొండియము. తల

తెగిన శరీరం.

మొద్దు

పౌరుషనామం (న.).

? < నం. మూఢ, మోట, మూడురాయి.

మాను మొక్క మోడు

మొలక

చూ. మొలకల

పౌరుషనామం (రా.).

< నం. మూలికా-; అంకురం, అంకు

రించిన బీజం.

మొలకల

చూ. మొలక

పౌరుషనామం (న.).

మొలక బహు. కు ద్వి.వి.

మో

మోతాదు

భూ. మోహతాద్య

వృత్తిసూచి (రా.స.).

గ్రామ నౌఖరు.

మోది

పౌరుషనామం (రా.).

వెచ్చమిచ్చువాడు. ఆం.వా.

బలిజల్లో గృహనామం.

మోదుగు

చూ. మోడుగుల

వృక్షసూచి (స.).

వృ. నా : Butea monsperma.

నల్ల రేగడి నేలల్లోనూ, ఉప్పుపర్రల్లోనూ ఎక్కువగా పెరుగుతుంది. త.మురుక్క; మ. మురిక్కు; క. ముత్తు, ముత్తగ, ముత్తల, ముత్తుక, ముత్తుగ; తు. ముత్తక; తె. మోదుగు. డి.ఇ.డి. 4084.

మోదుగుల

చూ. మోదుగు

వృక్షసూచి (తె.).

మోదుగు బహు. కు ద్వి.వి.

మోపు

పౌరుషనామం (శా.).

గడ్డి మొదలైన వాటి పెద్దకట్ట, పుల్లల కట్ట. “--మోపు వెంకంగారు--” శా.1212. (టి.యం.పి. II; పు.1058; నెం. 66).

మోరోజు

వృక్తి నామం (తె.).

మోరో+ఓజు. మోరో- గృ.నా.పూ; <మరాఠీ. మోర- <ప్రా. మోర- <సం. మయూర- నెమలి.

చూ. -ఓజు గృ.నా.ప.

మోళిగ

అస్పష్టనామ బంధసూచి (శా.).

“--మోళిగ మారయ్య మోసపుచ్చి తివో--” (పండి. పు. 208).

“--మోళిగ మాదెయ్య మున్నయ్య శరణు--” (పండి. పు. 243)

య

యంగుసెట్టి

వృక్తి నామం (స.).

యంగు- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <వెంగు <వెంగ <వెంగడ <వెంగమాంబ.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

యోజ్ఞన్నభట్ల

వృక్తి నామం (స.).

యజ్ఞన్న- గృ.నా.పూ; పు.నా. యజ్ఞ+ అన్న. సం. యజ్ఞ- యజ్ఞం. -అన్న- చూ. గృ.నా.ప. ధైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

యోజ్ఞావర్షుల

యోజ్ఞా+వర్షుల
వృక్తి నామం (స.).

యజ్ఞా- గృ.నా.పూ; యజ్ఞ+అ.వి. చూ. యజ్ఞన్నభట్ల. బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు. చూ. -వర్షుల గృ.నా.ప.

యజ్ఞ

చూ. యెజ్ఞ

పౌరుషనామం (సా.).

“యజ్ఞదానయగారి నాగడించితివా—”

(పండి; పు. 288).

యజ్ఞ

చూ. యెజ్ఞ

పౌరుషనామం (స.).

యడ్ల

చూ. ఎడ్ల

జంతుసూచి (తె.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

యతిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

యతి— గృ.నా.పూ; సన్యాసి. వైష్ణవ
యతికి బ్రహ్మసూత్రం, త్రిదండం,
చర్మవస్త్రం, శిష్యం, కౌపీనం, కటివేషం
వుంటాయి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

యథావాక్కుల

పౌరుషనామం (సా.).

?వృత్పత్తి అసృష్టం.

“—ధర యథావాక్కులావ్యయ్యుల్లత్వ
విదులు—” (శత.చ. పు. 44).

యమ్మోజి

వ్యక్తినామం (స.).

యమ్మ— గృ.నా.పూ; <సం.హేమ—
భింగారం. చూ. —ఓజి గృ.నా.ప.

యరసాని

చూ. యరసాని

వ్యక్తినామం (స.).

బలిజతులంలో ఇంటిపేరు.

యరసెట్టి

చూ. యరసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

యరం

?యరమ

వ్యక్తినామం (స.).

యరమనేడి

చూ. యరమునేవి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

యరమునేవి

చూ. యరమనేడి, యరంరీడి

యరము— గృ.నా.పూ. శ్రీ. నా.

<యరమ <ఎర్రమ <ఎర్ర + ఆమ.

ఎర్ర— వర్ణ సూచి. ఎఱ్ఱని. చూ.ఎర్రా.

?<ఎర్ <ఎత్తై : రాజు, దేవుడు

చూ. —నేవి గృ.నా.ప.

యరంనీడి

చూ. యరమునేవి

వ్యక్తినామం (స.).

యరసాని

చూ. యరసాని

వ్యక్తినామం (స.).

యర్ర- గృ.నా.పూ; వర్ణసూచి.వి.చూ.
యర్రమునేని. చూ. -సాని గృ.నా.ప.

యర్రసెట్టి

చూ. యరసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

యర్ర- గృ.నా.పూ; వి.చూ. యర్రము
నేని. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

యర్రెద్దు

జంతుసూచి (స.).

ఎఱ్ఱ+ఎద్దు.ఎర్రని శరీర వర్ణంగల ఎద్దు.

యలనేని

వ్యక్తినామం (స.).

యల- గృ.నా.పూ; ? <ఎల : రేత.

? <వెల <వెల్ల : తెలుపు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

యలసాని

వ్యక్తినామం (స.).

యల- గృ.నా.పూ; వి.చూ. యలనేని.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

యలసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

యల- గృ.నా.పూ; వి.చూ. యలనేని.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

యల్లంభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

యల్లం- గృ.నా.పూ; త్రీ.నా. దేవత

సూచి. <ఎల్లమ. వి.చూ. ఎల్లమరెడ్డి
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

యల్లంరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

యల్లం- గృ.నా.పూ; వి.చూ. ఎల్లమ
రెడ్డి. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

యల్లాజోస్యుల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

యల్లా- గృ.నా.పూ; <ఎల్లా <ఎల్ల.
ఎల్లమ్మ. స్థానిక దేవత. బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు. చూ. -జోస్యుల గృ.నా.ప.

యళంకారి

వృత్తినూచి (శా.).

<అలంకారి. ఇది అలంకారి పదానికి
లేఖన దోషం కావచ్చుని ప్రా.శా.పు.454.

“—వేనాజ్ఞదాసు యళంకారియరిపులియు
అంకాడిరి.” 972వ. డి. (ఇ. టి. ఐ;
నెం. 88; పు. 16; పం. 12).

యస్సయ్

వృత్తినూచి (తె.).

<ఆం. యస్.ఐ. (Sub Inspector).

యా

యాగరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

యాగ- గృ.నా.పూ; యజ్ఞం.
ఆర్యేల వియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

యాత

రూ. యాతం

పొరుషనామం (తె.).

బాటసారి.

యాతం

చూ. యాత

పొరుషనామం (తె.).

యాదవ

కులసూచి (తె.న.).

యాదవవంశం. యదువంశానికి చెందిన వారు. మువ్వ, చెన్ను. బొంకగర్ల మొదలైనవి ఈ కులంలోని ఇంటిపేర్లు.

యానాది

కులసూచి (రా.న.).

యానమ్ (yanam) = పదవ; అది (adi) = (means) రాబడి, సాధ్యం అని కొందరూ; a = private; nadhu = Lord (or) Protector - Who are not included in the ruling or Principal caste అని కొందరూ వ్యుత్పత్తి చేస్తారు. కానీ ఇవి సరైనవి కావనీ, సంస్కృత పదమైన అనాది నుండి వచ్చిందని మరికొందరి అభిప్రాయం. ఈగల, ఎలుగు, చిలకల, పెంకాయల, తుపాకుల మొదలైనవి ఈ కులంలోని ఇంటిపేర్లు.

యానిగొడి

రూ. యానెగొడి (తె.).

వ్యక్తినామం (తె.).

యాని- గృ.నా.పూ: ? <త.యానై : ఏమగు. క. ఆనె.

చూ. -గొడి గృ.నా.ప.

యానెగొడి

చూ. యానిగొడి

వ్యక్తినామం (తె.).

యామ

రూ. యామా, యామాల

పొరుషనామం (న.).

<యామము : శరీరాన్నే సాధనంగా కలిగిన ఒక యోగాంగం, యమం.

యామసాని

వ్యక్తినామం (న.).

యామ- గృ.నా.పూ: <నం. హేమ- బంగారం. చూ. -సాని గృ.నా.ప.

యామసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

యామ- గృ.నా.పూ: వి.చూ. యామ సాని. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

యామా

చూ. యామ

పొరుషనామం (న.).

యామాల

చూ. యామ

పొరుషనామం (న.).

యి

యినపసోశ్య

పౌరుషనామం (స.).

యినపకోడు బహు. కు ద్వి.వి.

ఇనుము+కోడు. ఇనుము- పంచలోహాల్లో

ఒకటి; -కోడు. <సం. ఖట్యా- బిల్ల

కోడు, పీచుకోడు, మంచంకోడు.

యిమిడాబత్తుని

వ్యక్తినామం (స.).

యిమిడా- గృ.నా.పూ; ?<ఇమిడా

చూ. -బత్తుని గృ.నా.ప.

యిమ్మడి సెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

యిమ్మడి- గృ.నా.పూ; <ఇమ్మడి.

రెండవ. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

యిరపనేని

వ్యక్తినామం (స.).

యిరప- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <వీరప-

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

యీ

యీబూది

చూ. విభూతి

పౌరుషనామం (స.).

యీరి సెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

యీరి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <వీరి-

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

యె

యెజ్జు

తూ. యజ్జ, యజ్జ

పౌరుషనామం (స.).

?<యెజ్జ. <సం. వైద్య- వైద్యుడు.

యెర్ర

చూ. ఎర్ర

వర్ణసూచి (రా.శా.స.).

దేవాంగులలో ఇంటిపేరు.

“--యెర్ర తిమ్మరాజ--” (టీ.యం. పి. II; పు.916; నెం. 547).

యెల్లిన

చూ. యెల్లినేని

వ్యక్తినామం (స.).

యెల్లినేని

తూ. యెల్లిన

వ్యక్తినామం (స.).

యెల్ల- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; దేవతా సూచి. <ఎల్లి. <ఎల్లి - ఎల్లిమ్మ.

వి.చూ. ఎల్లిమరెడ్డి.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

యే

యేని సెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

యేని- గృ.నా.పూ; వి.చూ. యానిగొడి.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

ర

రఘునాథభట్ల

వ్యక్తి నామం (తె.స.).

రఘునాథ- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా

సూచి. <సం. రఘునాథ.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

రఘుపతి

వ్యక్తి నామం (స.).

రఘు- గృ.నా.పూ; వ్య.నా.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -పతి గృ.నా.ప.

రంగ

వ్యక్తి నామం (తె.).

<పాండురంగనికి సంక్షేపరూపం.

<సం. రంగ- శ్రీరంగనాథుడు.

రంగరాజు

వృత్తిసూచి (తె.).

<రంగిరేజు.

రంగాభిల్ల

వ్యక్తి నామం (స.).

రంగ- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. రంగ+అ.

వి.చూ.రంగ.బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భిల్ల గృ.నా.ప.

రంగావర్షుల

వ్యక్తి నామం (స.).

60)

రంగ- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి.చూ.

రంగ. వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. చూ. -వర్షుల గృ.నా.ప.

రంగిరెడ్డి

వ్యక్తి నామం (తె.).

రంగి- గృ.నా.పూ; రంగ+ఇ. వి.చూ.

రంగ. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

రంగిసెట్టి

వ్యక్తి నామం (స.).

రంగి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా.రంగ+ఇ.

వి.చూ. రంగ. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

రంగోని

వ్యక్తి నామం (తె.).

రంగ + గోని. రంగ- గృ.నా.పూ;

వ్య.నా. వి.చూ. రంగ.

చూ. -గోని గృ.నా.ప.

రజకం

వృత్తిసూచి (స.).

<సం. రజక- చాకలివాని వృత్తి.

రంజకం

పౌరుషనామం (శా.).

<రంజకం : ఇంగిలీకము, రాగద్రవ్య విశేషం. “--రంజకం శ్రీరంగరాజ--” శా. 1484 (టి. టి. డి. ఇ. యస్. III; పు. 88; నెం. 24). “--రంజకం

కుప్పసాని--” శా. 1453 (టి. టి. డి. ఇ. యస్. IV; పు. 24; నెం. 13).

రణమర్ద

బిరుదనామం (శా.).

వృత్పత్తి అన్వష్టం.

“—వేగీశ్వరునకు రనమద్దాన్వయ
కులిలికు— ప్రాప్తంబయ్య రణ
మద్దకణ్ణియదన—” (క్రీ.శ. 935.

(ఇ.టి.ఐ: పు. 66; పం. 4-8).

రత్నం

చూ. రత్నాల

పౌరుషనామం (తె.).

<రత్నము. రత్నాల వ్యాపారం
చేసేవారు.

రత్నాకర

చూ. రత్నాకరం

జలసూచి (సా.).

“వసుధ రత్నాకరంబను వంశ
జలది—” (శశిరే; 1-14).

“—రత్నాకర వంశవయః పారా
వార—” (శశిరే; ఆశ్వాగ.).

రత్నాకరం

చూ. రత్నాకర

జలసూచి (తె.రా.స.).

<సం. రత్నాకర.. రత్నాలకు నిలయ
మైనవాడు, రత్నాలకుగని, సముద్రుడు.
భట్టాజులలో, రెడ్లలో గృహనామంగా
కన్పిస్తుంది.

రత్నాల

చూ. రత్నం

పౌరుషనామం (స.).

రత్నం బహు. కు ద్వి.వి.

రమణిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

<రమణి గృ.నా.పూ: శ్రీ.నా.

<రమణా : బర్మాలోని ఒక రేవు
పట్టణం. ఆ దేశంతో వాణిజ్యంసాగించే
వ్యక్తి. చూ. —సెట్టి గృ.నా.వ.

రంప

చూ. రంపాల

వృత్తిపరికరసూచి (శా.).

<దే. రంపము.

“—రంప అనంతభట్ల—”(టి.యం.
పి. II; పు. 1065; నెం. 111).

రంపాల

చూ. రంప

వృత్తిపరికరసూచి (స.).

రంపం బహు. కు ద్వి.వి. వృత్తి
పరికరం.

ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

రసం

పౌరుషనామం (తె.).

<రసము. పాదరసం, నీరు, పనరు,
అనురాగం.

రా

రాగం

పౌరుషనామం (స.).

సంగీతశాస్త్ర పరిభాష.

రాగి

లోహసూచి (రా.న.).

<నం. రక్త- ఒకలోహం, తామ్రం.

రాగిచెంబుల

వస్తుసూచి (తె.).

రాగిచెంబు బహు. కు ద్వి. వి. రాగితో
తయారుచేసిన చెంబు.

రాగుల

ధాన్యసూచి (తె.రా.).

రాగులు కు ద్వి. వి. తమిదలు, చోళ్ళు.
రాగ- ఎరుపురంగు. ఎరుపురంగులో
వున్నాయి కనుకనే రాగులని పేరు.
ఎరుకల, మాదిగలలో ఇంటిపేరు.

వృ.నా : Eleusine Corcana.

రాగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

రా- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. <రాచ.
రాచ శబ్దానికి అంత్యవర్ణం లోపించగా
మిగిలిన రూపం. చూ. -గోని గృ.నా.ప.

రాఘవ

వ్యక్తినామం (తె.).

పు.నా; దేవతాసూచి. <నం. రాఘవ-
రఘురాముడు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటి పేరు.

రాఘవభట్ల

వ్యక్తినామం (న.).

రాఘవ- గృ.నా.పూ; పురుష దేవతా
సూచి. వి.చూ. రాఘవ.

ఆరామ ద్రావిడులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

రాచ

పౌరుషనామం (తె.).

<రాచ. రాజసంబంధమైన. రాచవారు.

<నం. రాజన్: రాజు.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

రాచనేని

వ్యక్తినామం (న.).

రాచ- గృ.నా.పూ; రాజుకు చెందిన
వి.చూ. రాచ. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

రాచమల్ల

చూ. రాచమల్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

రాచమల్లు

చూ. రాచమల్ల

వ్యక్తినామం (రా.న.).

రాచ- గృ.నా.పూ; రాజసంబంధమైన.
వి.చూ. రాచ. కడవ మండలంలో
రెడ్లలోనూ, నర్కరుజిల్లాలో ఆర్వేల
నియోగులలోను ఇంటిపేరుగా ఉంది.

చూ. -మల్లు గృ.నా.ప.

రాచంరెడ్డి

వ్యక్తినామం (న.).

రాచం- గృ.నా.పూ; త్రి.నా. రాచ+
అమ. వి.చూ. రాచ.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

రాచంసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

రాచం- గృ.నా.పూ; వి.చూ. రాచ.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

రాచాబత్తుని

వ్యక్తినామం (స.).

రాచా- గృ.నా.పూ; పు.నా. రాజ.

< రాచ+అ. వి.చూ. రాచ.

చూ. -బత్తుని గృ.నా.ప.

రాచిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

రాచి- గృ.నా.పూ; రాచ+ఇ. వి.చూ.

రాచ. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

రాజపురోహితు

వృత్తినూచి (తె.).

రాజ- వి.చూ. రాచ; -పురోహితు

< సం. పురోహిత- పురోహితుడు.

శుభాశుభ వైదిక కర్మలను చేయిస్తూ
మేలు, కీడులను తెలిపే ఆచార్యుడు.

రాజా

వ్యక్తినామం (తె.).

< సం. రాజ. వి.చూ. రాచ.

రాజాసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

గృహనామ వివరణ పట్టిక

రాజా- గృ.నా.పూ; పు.నా. వి.చూ.
రాజా. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

రాజు

చూ. రాజుల

ఃపౌరుషనామం; కులసూచి (రా.స.).

రాచవాడు, త్రియుడు, పుడమిజేడు.

రాజు వైకృతమని ఆం.వా; సంస్కృత
శబ్దమని శ.ర; కొన్నికులాలలో వ్యక్తి
నామాల చివర పట్టపుపేరుగా వాడు
తున్నారు బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

కమ్మ, కాపు, వెలమ కులాలనుండి
వచ్చారని మద్రాసు సెన్సస్ రిపోర్టు 1901
పేర్కొంది. కొండ దొరలను కూడ
రాజులంటారు. గోదావరి డెల్టాలో బసవ
రాజులు అనేక కుటుంబాల వారున్నారు.
వీరి పూర్వీకులు పౌరపాటున బసవేశ్వ
రుణ్ణి చంపారట. అందుకు ప్రతిఫలంగా
వారు వివాహం చేసుకోజోయే ముందు
ఒక ఆవుకు ఎద్దుకు వివాహం చేసి
తరువాత వాళ్ళు పెళ్ళి చేసుకునేవారని
Mr. Chains రాశారు. కడపజిల్లాలోను,
విశాఖ జిల్లాలోను రాజుకులస్థులున్నారు.

రాజుల

చూ. రాజు

< కులసూచి (రా.).

రాజు బహు. కు ద్వి.వి. కాపులలో,
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

రాట్నాల

వృత్తి పరికరసూచి (స.).

రాట్నం బహు. కు ద్వి.వి.

<రాట్నము. <సం. రహట- సూలు
వడికే యంత్రం.

బలిజ కలంలో ఇంటిపేరు.

రాణీ

పొరుషనామం (స.).

<రాణి <సం. రాజ్ఞి- పట్టపుదేవి.
పేరూరు ద్రావిడులలో ఇంటిపేరు.

రాతి

శిలాసూచి (స.).

రాయికి బేవ : శిల.

రామదాసు

వ్యక్తినామం (శా.స.).

రామ- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా
సూచి. <రామ- రాముడు. కంచెర్ల
గోపన్నకు రామదాసనే మరోపేరుంది.
రామునకు దాసుడు రామదాసు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“రామదాసు తిమ్మరుసు--”(టి.యం.
పి. I; పు. 634; నెం. 643).

చూ. -దాసు గృ.నా.వ.

రామన పెగ్గడ

వ్యక్తినామం (శా.).

రామన- గృ.నా.పూ; పు.నా. <రామ+
అన. రామ- వి.చూ. రామదాసు.

-అన- చూ. -అన్న గృ.నా.వ.

“--పిట్టలూరి కొణ్ణవరడ్డి, రామన
పెగ్గడ మేడియ్య--” 742-79 ని.డి.

(ఇ.టి.ఐ; పు. 38; నెం. 54; వం. 6).

రామనబోయిన

వ్యక్తినామం (తె.స.).

రామన- గృ.నా.పూ; పు.నా. వి.చూ.

రామన పెగ్గడ.

చూ. -బోయిన గృ.నా.వ.

రామనమోని

వ్యక్తినామం (తె.).

రామన+బోయని. రామన- గృ.నా.పూ;

వ్య.నా. వి.చూ. రామన పెగ్గడ.

చూ. -మోని గృ.నా.వ.

రామనాథం

వ్యక్తినామం (స.).

వ్య.నా; దేవతాసూచి. <సం.

రామనాథ-

రామరాజు

వ్యక్తినామం (శా.సా.).

రామ- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి.చూ.

రామదాసు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“--రామరాజు తిరుమలయ్య--” శా.
1404 (టి.యం. పి. II; పు. 909; నెం. 9).

“--రామరాజు తిరుమల రాజయ్య
దేవరాజులంగారు--” యస్.ఐ.ఐ. VI;
పు. 218; వం. 17; నెం. 698).

“--రామరాజు కొండదేవ మహారాజు--”
శా. 1475 (టి. యం. పి. I; పు. 24;
నెం. 147).

“--రామరాజు కోనేటియ్య--”

(యస్.ఐ.ఐ.IV; పు. 74; నెం. 280).

“__రామరాజు మేద్రాజంగారు__”

(తెలం.శా.I; పు.177; పం.2-3).

“శ్రీరామరాజు తిమ్మరాజు పిన
కొండ__” (సాంబో. 142).

ఇది__రామరాజు రంగప్పరాజు ప్రజీ
తంబై న__” (సాంబో. ఆశ్వా.గ.పు.81).

చూ. _రాజు గృ.నా.ప.

రామసాని

వ్యక్తినామం (తె.న.).

రామ_ గృ.నా.పూ; వ్య.నా. దేవతా
సూచి. వి.చూ. రామదాసు. కమ్మవారిలో
ఇంటిపేరు. చూ. _సాని గృ.నా.ప.

రామసెట్టి

వ్యక్తినామం (న.).

రామ_ గృ.నా.పూ; వ్య.నా. దేవతా
సూచి. వి.చూ. రామదాసు.

చూ. _సెట్టి గృ.నా.ప.

రామాప్రగడ

చూ. రామాప్రెగడ

వ్యక్తినామం (న.).

రామా_ గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

రామ + అ. రామ_ వి.చూ. రామదాసు
ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. _ప్రగడ గృ.నా.ప.

రామాప్రెగడ

చూ. రామాప్రగడ

వ్యక్తినామం (సా.).

“రామాప్రెగడ గంగరాజునకు విభ్రాజ
ద్యశఃస్ఫూర్తి__” (Tel.Ma; ప్రబంధ.
పు. 48).

రామాభట్లు

వ్యక్తినామం (శా.).

రామా_ గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
వ్య.నా. వి.చూ. రామదాసు.

“రామాభట్లు నరసింహ జోస్యులు__”

శా. 1674 (టి.యం.పి I; పు. 657;
నెం. 887). చూ. _భట్లు గృ.నా.ప.

రామాయణం

పౌరుషనామం (శా.న.).

రామాయణ పఠనంలో దిట్టతనం
కలవారు. “__రామాయణం మాధ
వయ్య__” శా.1451; (టి.యం.పి I;
పు. 660; నెం. 916).

రామావర్షుల

వ్యక్తినామం (న.).

రామా_ గృ.నా.పూ; వ్య.నా. దేవతా
సూచి. వి.చూ. రామదాసు. వెలనాటి
వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. _వర్షుల గృ.నా.ప.

రామిడి

చూ. రామినేని

వ్యక్తినామం (తె.).

రామినీడు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

రామినీడు

చూ. రామినేని

వ్యక్తి నామం (స.).
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

రామినేని

రూ. రామిడి, రామినీడు.
వ్యక్తి నామం (రా.స.).
రామి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. దేవతా
సూచి. రామ + ఇ. రామ- వి. చూ.
రామదాసు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -నేని గృ.నా.ప.

రామిపెట్టి

వ్యక్తి నామం (స.).
రామి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. దేవతా
సూచి. వి.చూ. రామదాసు.
చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

రాంభొట్ల

రూ. రాంభొట్ల
వ్యక్తి నామం (స.).
రాం- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా
సూచి. <రామ- వి.చూ. రామదాసు.
పేరూరు ద్రావిడులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

రాంభొట్ల

చూ. రాంభట్ల
వ్యక్తి నామం (స.).

రాంసెట్టి

వ్యక్తి నామం (స.).
రాం- గృ.నా.పూ; పు.నా. <రామ.

వి.చూ. రామదాసు.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

రాయకవి

బిరుదనామం (సా.).
కవిత్వసూచి. <రాయ <రాజ. రాజ
కవి. “--అతులప్రౌఢిమ మీఱు రాయకవి
యయ్యలాజు--” (రామాభ్యు. 1-18).
“--శతక విర్రాజ కర్మత రాయకవి
తిప్పనార్యపాలకులును--”
(రెడ్డి. 1-18);

రాయంచ

పక్షిసూచి (తె.).
రాచ + అంచ <సం. రాజహంస :
మేటిహంస,

రాయన

చూ. రాయనేని
వ్యక్తి నామం (స.).

రాయనమంత్రి

వ్యక్తి నామం (శా.).
రాయన- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి.చూ.
రాయనేని. “--రాయనమంత్రి భాస్క-
రయ్య--” శా. 1524 (టి.యం.పి.ఐ;
పు. 620; నెం. 512).

చూ. -మంత్రి గృ.నా.ప.

రాయనిప్రగడ

వ్యక్తి నామం (తె.స.).
రాయని- గృ.నా.పూ; పు.నా. రాయడు +
ఇ. వి. చూ. రాయనేని. సందవర్తిక

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

రాయనేని

చూ. రాయన

వృత్తినామం (స.).

రాయ- గృ.నా.పూ; <రాయడు :

రాజ. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

రాయభారం

వృత్తినూచి (స.).

<సం. రాజభార : దౌత్యం.

అర్వేల నియోగులలో గృహనామం.

రాయభారి

వృత్తినూచి (స.).

<రాయబారి. రాయభారం చేసేవాడు,

దూత. మాధ్యులలో గృహనామం.

రాయల

పౌరుషనామం (స.).

<రాయడు. <సం. రాజ- వి.చూ.

రాచ. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

రాయన

చూ. రాయనము

వృత్తినూచి (శా.స.).

“--రాయన అయ్య పరసయ్య--”

శా.1447 (టి. యం. పి. I; పు. 21;

నెం. 181).

రాయసం

చూ. రాయనము

వృత్తినూచి (శా.స.).

“--నాదెండ్ల కరణం రాయసం
అకప్ప--” శా.1047 (యస్.ఐ.పి. IV;
పు.214; పం.18).

“--రాయసం కొంజమరుసయ్యం
గారు--” శా. 1047 (తెలం. శా. I;
పు. 156; పం. 7-9).

“--కృష్ణరాయ మహారాయల రాయ
సం శ్రీపతి--” (టి.టి.డి.ఇ.యస్. III;
పు. 197; నెం. 95).

“--రాయసం వెంకటాద్రి--”
8-7-1551ఎ.డి. (టి.టి.డి.ఇ.యస్. V;
పు. 430; నెం. 160).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

రాయనము

చూ. రాయన, రాయసం

వృత్తినూచి (స.).

<వ్రాయసం. లేఖకోద్యోగం.

రాయిడి

చూ. రాయిన

వృత్తినామం (స.).

రాయిన

చూ. రాయిడి

<రాయినేని

వృత్తినామం (రా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

రాయి- గృ.నా.పూ; <రాయ. వి.చూ

రాయనేని. చూ. -న గృ.నా.ప.

రాళ్ళ

శిలాసూచి (రా.).

రాయి బహు. కు ప్రి.వి. వి. చూ.
రాయి. బలిజలలో గృహనామం. బలిజ
లలో ఒక శాఖనీ, రాళ్ళకు పాలిష్‌పెట్టే
వ్యాపారం చేసేవారని సి.టి.యస్.బి.
పేర్కొంది.

రావి

రూ. రావిచెట్టు

వృక్షసూచి (తె.న.).

వృ.నా. Ficus religiosa.

త. అరచు; ఐ.అరయాల్, అరచు;
క. అరసె, అరిసె, అరళి, అరళె;
తె. రావి, రాగి. డి.ఇ.డి. 168. తెలగ,
కాపు, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

రావికింది

నివాసస్థలసూచి (స.).

రావి- వృక్షసూచి. రావిచెట్టుకింద
నివాసం కలవారు.

రావిచెట్టు

చూ. రావి

వృక్షసూచి (తె.రా.న.).

రావినేని

వృక్తినామం (రా.).

రావి- గృ.నా.పూ; వృ.నా. <రేవి
నాయని. చూ. -నేని గృ.నా.న

రావు

రూ. రావుల, రావులు

బిరుదనామం (తె.శా.స.సా.).

<సం.రాజ. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

“--రావు పిన్నప్పు భారాల--”

శా. 1397 (ఇ. టి. ఐ. II; పు. 185;
నెం. 57). “--విలుదజన మృదయ
శతవ్రతుండను రావువంశ విస్తార
కుండును--” (ఆంధ్రక. 1-6).

“కవితావిచిత్ర రావుకులసుధాశుభి--”

(మిత్రవిం; పు. 49). “--దొమ్మల
క్రియ రావువార భూవరు సింగా!”
(చాటు. పు. 4).

రావుబిరుదు

బిరుదనామం (సి.).

వి.చూ. రావు.

రావుల

చూ రావు

బిరుదనామం (తె.).

రావు బహు. కు ప్రి.వి.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

<రావుల : ఒరిస్సాలోని దేవాలయ
సేవకులు. దేవాలయాలలోను, బ్రాహ్మ
ణుల పెళ్ళిళ్ళలోనూ వాద్యం వాయిచు
తారు. పూలమ్మలూ జీవించేవారని
సి.టి.యస్.బి.

రావులవారి

పొరుషనామం (తె.).

రావుల_ గృ.నా.పూ; వి.చూ. రావుల.
చూ. -వారి గృ.నా.ప.

రావులు

చూ. రావు

బిరుదనామం (శా.).

“--రావులు వెంకటాద్రిగారు--”

శా.1567 (టి.యం.సి. II; పు. 1118;
నెం. 507).

రాశినేని

వ్యక్తినామం (రా.).

రాశి_ గృ.నా.పూ; <రాచి_ <రాచ-
వి.చూ. రాచ. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

రాసమల్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

రాస_ గృ.నా.పూ; ? <రాచ. వి.చూ.
రాచ. చూ. -మల్ల గృ.నా.ప.

రాసినవాళ్ళు

పౌరుషనామం (రా.).

? <రాసినేనివాళ్ళు. రాసి_ గృ.నా.పూ;
వై. <సం. రాశి : కుప్ప; -న_ చూ.
గృ.నా.ప. చూ. -వాళ్ళు గృ.నా.ప.

రు

రుత్తల

పౌరుషనామం (స.).

రుత్త బహు. కు ద్వి.వి; నాశం.
దేశ్యమని శ. ర; వైకృత పదమని
అం.నా. <సం. రిక్త_

రుద్రగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

రుద్ర_ గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
<సం. రుద్ర : శివుడు.
చూ. -గోని గృ.నా.ప.

రుద్రభొట్ల

చూ. రుద్రాభట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

రుద్ర_ గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
వి. చూ. రుద్రగోని.
చూ. -భొట్ల గృ.నా.ప.

రుద్రరాజు

వ్యక్తినామం (తె.).

రుద్ర_ గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
వి.చూ. రుద్రగోని. ఆర్వేల నియోగు
లలో ఇంటిపేరు.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

రుద్రాక్షల

పౌరుషనామం (రా.స.).

రుద్రాక్ష బహు. కు ద్వి.వి. మెడలో
ధరించే పవిత్రమైన వస్తువు. కర్నసాటి
లలో ఇంటిపేరు. రుద్రాక్షలకు మెరుగు
పెట్టి కైవట్రాహ్మలు మెడలో ధరిస్తారు.

“They are supposed to be
the tears of ecstasy which
Siva (Rudra) once shed, and
are consequently sacred to him”
సి. ఐ. యన్. ఐ. ఏకముఖ, షణ్ముఖ
రుద్రాక్షలు చాలా అరుదు.

రుద్రాభట్ల

చూ. రుద్రభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

<రుద్ర+అ. వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

రుద్రావర్పుల

వ్యక్తినామం (తె.).

రుద్రా- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

వి. చూ. రుద్రగోని. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. చూ. -వర్పుల గృ.నా.ప.

రె

రెడ్డి

కులసూచి (తె.రా.స.).

వి. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

రెడ్డిబత్తుల

వ్యక్తినామం (స.).

రెడ్డి- గృ.నా.పూ; పురుషనామానుబంధం. వి.చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

కులసూచి. చూ. -బత్తుల గృ.నా.ప.

రెడ్డిమల్లు

వ్యక్తినామం (స.).

రెడ్డి- గృ.నా.పూ; కులసూచి. వి.చూ.

-రెడ్డి గృ.నా.ప.

చూ. -మల్లు గృ.నా.ప.

రెడ్డిముక్కుల

పౌరుషనామం (స.).

రెడ్డిముక్కు- బహు. కు. ద్వి.వి.

రెడ్డిరాయ

బిరుదనామం (స.).

రెడ్డి- గృ.నా.పూ; కులసూచి. పు.నా.ప.

వి.చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

చూ. -రాయ గృ.నా.ప.

రెడ్డివారి

పౌరుషనామం (రా.).

రెడ్డి- గృ.నా.పూ; కులసూచి, పు.నా.ప.

వి.చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

చూ. -వారి గృ.నా.ప.

రెబ్బప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

రెబ్బ- గృ.నా.పూ; <రెబ్బ. ఉపశాఖ. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

రే

రేకల

పౌరుషనామం (తె.).

రేక- బహు. కు ద్వి.వి; తాటాకు మట్టతో కట్టిన దొప్ప. <రేఖల.

రేకాది

వృత్తిసూచి (శా.).

Occurs as an attribute of a boy a village officer. ఇ.టి.ఐ.

“—రేకాదితోయరేవళమ్మ—” 668-669.డి. (ఇ.టి.ఐ; పు.176; నెఱి.125).

484.

రేఖల

పౌరుషనామం (స).

రేఖ బహు. కు ద్వి.వి. దగ్గరదగ్గరగా
వున్నచెట్లు మొదలైనవాని పరుస; గీత.

రేగి

చూ. రేగుల

వృక్షసూచి (రా.స.).

వృ.నా: Ziziphus mauritiana.

రేగుల

చూ. రేగి

వృక్షసూచి (తె.రా.).

రేగి బహు. కు. ద్వి.వి.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

రొ

రొక్కం

పౌరుషనామం (తె.).

<రొక్కము : చేతివెల, ధనం,

నగదు. కొమ్మలలో ఇంటిపేరు.

రొట్టెలు

ఆహారపదార్థసూచి (తె.స.).

రొట్టె బహు. కు ద్వి.వి. భక్ష్యవిశేషం.

బోయలలో ఇంటిపేరు.

రొంటినేని

వ్యక్తినామం (స.).

రొంటి- గృ.నా.పూ.?

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

రొండి

అపయవసూచి (తె.).

గృహనామ వివరణ పట్టిక

నడుముయొక్క పార్శ్వభాగం, తుంటి.

రా

రాతు

పౌరుషనామం (రా.స.).

<ప్రా.రాయడిత్త, రావుత్త, రాహుత్త.

<సం. రాజపుత్ర- గుర్రం ఎక్కేవాడు.

ల

లకుంసాని

చూ. లక్కమసాని

వ్యక్తినామం (తె.స.).

లకుంసెట్టి

చూ. లక్కమసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

లక్కపనాయని

వ్యక్తినామం (శా.).

లక్కప- గృ.నా.పూ; వ్య. నా.

లక్క+అప. వి.చూ. లక్కరాజు.

“లక్కపనాయని మాచిరాజు—”

(యస్.ఐ.ఐ.VI; పు.228; నెం.705వ).

లక్కమసాని

వ్యక్తినామం (స.).

లక్కమ- గృ.నా.పూ; వ్య. నా.

దేవతాసూచి. లక్క+అమ, వి. చూ.

లక్కరాజు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -సాని గృ.నా.ప.

లక్కమసెట్టి

చూ. లకుంసెట్టి, లక్కంసెట్టి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

లక్కమ- గృ.నా.పూ; వ్య. నా;
దేవతాసూచి. లక్క+అమ. వి. చూ.
లక్కరాజు.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.వ.

లక్కంసెట్టి
చూ. లక్కమసెట్టి
వ్యక్తి నామం (తె.న.).

లక్కరాజు
వ్యక్తి నామం (న.).

లక్క- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; దేవతా
సూచి. <లక్ష్మి. <ప్రా. లక్ష్మి
<సం. లక్ష్మి.

చూ. -రాజు గృ.నా.వ.

లక్కల
చూ. లెక్కల
పౌరుషనామం (రా.న.).

లక్క బహు. కు ద్వి.వి.
కాపులలో ఇంటిపేరు.

లక్కసాని
చూ. లక్కమసాని
వ్యక్తి నామం (శా.).
“—లక్కసాని అమ్మన్—” శా.1391
(ఇ.టి.ఐ. II; పు.77; నెం.43).

లక్కా-
పౌరుషనామం (న).
<లక్క <సం. లాక్ష-

లక్కా వర్షుల
వ్యక్తి నామం (న.).

లక్కా- గృ.నా.పూ; లక్క+అ.
లక్క- వి.చూ. లక్కరాజు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వర్షుల గృ.నా.వ.

లంక

చూ. లంకా

జలసూచి (శా.న.సా.).

నీటిమధ్యలో ఉన్న దిబ్బ, ద్వీపం,
అంతరీపం. నదులపాయల మధ్య దిబ్బ
వేసిననేల. సామాన్యంగా ఒందునేల.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

“—లంక మంత్రమూర్తిగారు—”

శా.1180 (టి.యం.పి.II; పు. 816;
నెం. 566). “—పిల్లెను లంకపోతన్న
యనుచు—” (పల్నా; పు.60; పం,265).

లంకసాని

వ్యక్తి నామం (రా.).

లంక- గృ.నా.పూ; <లెంక. వి.చూ.
లంకిరెడ్డి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -సాని గృ.నా.వ.

లంకా

చూ. లంక

జలసూచి (రా.న.).

కమ్మవారిలోనూ, కాపులలోనూ
ఇంటిపేరు.

లంకిరెడ్డి

వ్యక్తి నామం (న.).

లంకి- గృ.నా.పూ; <లెంక; భక్తుడు,
సేవకుడు. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.వ.

లంకిసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.న.).

లంకి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. లంకిరెడ్డి.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

లంబాడి

జాతినూచి (తె.).

లంబాడి జాతి. వీరిని లంబాని, బంజారి, బోయ్ పారి, బ్రంజారి. సుగాలి లేక సుకాలి అని పిలిస్తారు. సుగాలి అనేది సుపారి (వక్క)కు అపభ్రంశ రూపం. వీరు పెద్దఎత్తున వ్యాపారం చేశారు గనుక ఈ పేరు వచ్చింది. బంజారి అనే పదం <ప్రా. వాణిజ్యారో <సం. వాణిజ్యకారక-నుండి వచ్చింది. లంబాని పదం ఎలా వచ్చిందో తెలియదు.

సంస్కృత లవణ శబ్దంనుండి లంబాడి వచ్చిందని, వీరు ఉప్పుమోసే వారని చెప్పారు. లంబాడీలు తాము వారి, సుగ్రీవుల వంశంవారని చెప్పుకుంటారు. సి.టి.యన్.ఐ. IV.207.

లహరి

జలసూచి (స.).

పెద్దఅల.

లా

లాలం

పౌరుషనామం (తె.న.).

<లాలము. ఉల్లారు కిందజాలరు.

లావు

పౌరుషనామం (తె.న.).

బలం, అధిక్యం, సామర్థ్యం, స్థూలం, హెచ్చు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

లి

లిక్కి-

వృత్తిపరికరసూచి (తె.).

వస్తుసూచి. చిన్నకొడవలి.

లింగబోయిన

వ్యక్తినామం (తె.).

లింగన- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. లింగ+

అన. లింగ- వి.చూ. లింగమనేని;

-అన- చూ. -అన్న గృ.నా.ప.

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

లింగనమఖి

వ్యక్తినామం (సా.).

లింగన- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. లింగ+

అన. వి.చూ. లింగమనేని.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“--కలాపఖనివెంగ లింగనమఖేంద్ర

నాగ--” (నత్యభా; పీ.).

చూ. -మఖి గృ.నా.ప.

లింగం

రూ. లింగాల

పౌరుషనామం (తె.రా.).

దేవతాసూచి. <లింగము : పాన

పట్టంమీదున్న శివునిరూపం.

కమ్మవారిలో, హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

లింగమనేని

వ్యక్తినామం (తె.శా.స.).

లింగమ- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
<లింగము. <సం. లింగం. వి.చూ.
లింగం. పంచ వింశతి తత్వాలయందు
ఆదియైన ప్రకృతి (శివస్వరూపం).
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

“—లింగమనేని మాదానేందు—”

(యస్.ఐ.ఐ. VI; పు. 228; నెం. 705ఎ).

చూ. —నేని గృ.నా.ప.

లింగమల్లు

వ్యక్తినామం (స.).

లింగ- గృ.నా.పూ; వి.చూ. లింగమ
నేని. చూ. —మల్లు గృ.నా.ప.

లింగాబత్తుల

వ్యక్తినామం (స.).

లింగా- గృ.నా.పూ; లింగ+అ. లింగ-
వి.చూ. లింగమనేని.

చూ. —బత్తుల గృ.నా.ప.

లింగాల

చూ. లింగం

పౌరుషనామం (తె.స.).

లింగం బహు. కు ద్వి.వి.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

లింగిచెట్టి

చూ. లింగిసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

లింగినేని

వ్యక్తినామం (స.).

లింగి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా <లింగయ.
వి.చూ. లింగమనేని.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. —నేని గృ.నా.ప.

లింగిసెట్టి

చూ. లింగిచెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

లింగి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా; లింగ+
ఇ. లింగ- వి.చూ. లింగమనేని.
చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

లింగోజి

వ్యక్తినామం (తె.).

లింగ- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వి.చూ.
లింగమనేని. చూ. —ఓజి గృ.నా.ప.

లె

లెక్కల

చూ. లెక్కల, లెక్కల్ల

పౌరుషనామం (శా.స.).

లెక్క బహు. కు ద్వి.వి. <సం.
లక్ష్య- సంఖ్య, అంతే. కమ్మవారిలో,
కోమట్లలో ఇంటిపేరు.

? <సం. లక్ష్యం. లక్షించేయడం.

“—లెక్కల కొమ్మిసెట్టి” (యస్.ఐ.
ఐ. IV; పు 209; నెం. 588, పం. 5).

లెక్కల్ల

చూ. లెక్కల

పౌరుషనామం (శా.).

“Occurs as the family name of a merchant. This form is still preserved in colloq. Tel. but the class form should be lekkala. మొత్తంమీద, కూడగా”.

ఇ.టి.ఐ.

“—ఆదిత్య వారమునఱ్ఱు లెక్కల్లి కొమ్మిసెట్టి కుంతురు—” క్రీ.శ. 1074 (ఇ.టి. I; పు.125; నెం. 142).

లెంక

పౌరుషనామం (సా.).

సేవకుడు.

“—లెంకకాముండును లెంకమాచండు, లెంకలింగాయయు లెంక వేముండు, లెంకనభీముండు లెంకబూదాసి—” (పల్నా; పు.88; పం.88).

“—స్థితకర్తయన గజనియెను లెంక మంచన పండితయ్య” (పండి. పు.2).

లే

లేకమూల

తెగసూచి (తె.).

లేక- గృ.నా.పూ; <రూ. లెంక; —మూల : చండాలుడు.

? <లేకీమూల : లేకీ- రాలిన గింజలు, పరిగెరాలిన గింజలు ఏరుకొని బతికే వాడని అర్థం కావచ్చు.

లేఖరి

వృత్తీసూచి (సా.).

లేఖక వృత్తి వాడు. <సం.లేఖకార-

“—వాసినవరుండు లేఖరి వెంకట రంగయ్య—” (Tel.Ma; పు 226).

“—లేఖరి వెంకట రంగయ్య చేతి వ్రాలు—” (Tel Ma; పు.285).

లేటి

చూ. లేడి

జంతుసూచి (స.).

లేడి

చూ. లేటి, లేళ్ళ.

జంతుసూచి (స.).

త.ఇరవై; క.ఇరళె, ఇరలె; తు.ఇరళె; తె.ఇట్టి, లేటి, లేడి; మాల్దో. ఇలరు. డి.ఇ.డి. 408.

లేళ్ళ

జంతుసూచి (స.).

లేడి బహు. కు ద్వి.వి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

లొ

లొల్లా

పౌరుషనామం (స.).

<లొల్ల : దున్నిన నేలను మిట్ట పల్లాలు లేకుండా సర్దేబల్ల. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

లో

లోకం

వృద్ధీసూచి (స.).

<లోకము : చరాచర జగత్తు. కరణ
కమ్మ వ్యాపారులలో ఇంటిపేరు.

లోకిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

లోకి- గృ.నా.పూ; లోక+ఇ.

<సం. లోక- లోకం.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

లోగిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

లోగి- గృ.నా.పూ; <చూ. లోకి.

లోక+ఇ. వి.చూ. లోకిరెడ్డి.

చూ. సెట్టి -గృ.నా.ప.

వ

వక్కల

వృక్షసూచి (తె.రా.).

పర్యా. చూ. పోక (ల)

వక్క- బహు. కు ద్వి.వి.

<సం. వీల్క- ఉడకబెట్టిన పోక చెక్క

వృ.నా: Areca Catchu

రాయలసీమలో ముస్లింల ఇంటిపేరు.

తెలంగాణాలో కాపులలో ఉంది. వక్కల

బేరంవల్ల ఈపేరు వచ్చిఉండవచ్చు.

వంకదారి

మార్గసూచి (స.).

<సం. వక్రద్వార- కోటవాకిలి

ముందటి వంకరదారి.

వంకా

జలసూచి (స).

62]

? <వంక. నది.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

? <సం. వక్ర- వంకర.

వంకాయల

వృక్షసూచి (రా.స).

అం.నా : Brinjal.

వృ.నా : Solanum melongena

వంకాయ బహు. కు ద్వి.వి. కమ్మ,

కోమటి, గొల్ల, బ్రాహ్మణులలో ఇంటి

పేరు. సం. వంగ; త. పరుశరై,

వంకమ్; మ. వణుతిన, వణుతివి;

క. బదణి, బదణె, బదనె; తు.బదనె;

తె.వంగ, వంకాయ; మాట్లో. బబంగో

డి.ఇ.డి. 4889.

చూ. -కాయల గృ.నా.ప.

వంకి

పౌరుషనామం (స.).

ఆయుధసూచి <సం. వక్ర- బాకు,

వంకిణి.

వంకెల

పౌరుషనామం (రా.).

వంకె బహు. కు ద్వి.వి.

హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

వంగల

వృక్షసూచి (తె.రా. శా.స.సా.).

చూ.వంకాయల. వంగ బహు.కుద్వి.వి.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“—వృత్తికారుడు వంగలవారు—”

(తెలం.శా. I; పు.178; పం.8).

“—దాత్రి వంగల కులాలంకారులై
యేవురన్—” (శశాం.పి.40; పు.10).

వజ్రాల

వృత్తిసూచి (స.).

వజ్రాలు కు ద్వి.వి. < వజ్రము. రవ్య.

వరుల

చూ. వరు

పౌరుషనామం (తె.న.సా.).

వరు బహు. కు ద్వి.వి. వెలనాటి వైదిక
బ్రాహ్మణులలోను, ఆరామ ద్రావిడ
శాఖలోనూ గృహనామంగా కన్పిస్తుంది.

“వసుధ హనుమంతవరుల వంశ
జాండు వీరరాఘవుండు—”
(పద్మి. పు. 40).

వర్షూ

చూ. వరుల

పౌరుషనామం (తె.న.).

కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు.

వట్టికూటి

అహారపదార్థసూచి (రా.న.).

వట్టి— గృ.నా.పూ; దే. వన్యవిశేషం,
పేరి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —కూటి గృ.నా.ప.

వడ

చూ. గారె

అహారపదార్థసూచి (శా.).

తాపంకూడా కావచ్చు.

వడియాల

అహారపదార్థసూచి (రా.).

వడియము బహు. కు ద్వి.వి.

వడ్డి

చూ. వడ్డె

కులసూచి (తె.).

వడ్డెకులం వారివృత్తి.

కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో
ఇంటిపేరు.

వడ్డె

కులసూచి (తె.రా.శా.న.).

రాతిపని చేసే తెగ.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

వీరు ఒరిస్సానుండి వచ్చారు కనుక
వీరికీపేరు వచ్చింది. ఒడ్డె, వొడ్డ, వుడ్డల్లు
అనిపేర్లు. వీరు బావులు తవ్వేవారు,
రోడ్లు వేసేవారు అని 1871 సెన్సస్లో
ఉంది. వారి ఇళ్ళు తేనెపట్టు ఆకారంతో
చిన్న వాకిలితో గుడితెలు నిర్మిస్తారు.
బండోళ్ళు, బొచ్చోళ్ళు, మంచాల, శివ
రాత్రి, సంత మొదలై నవి వీరిఇంటిపేర్లు.
సి.టి.యస్.ఐ. V 422.

“—ఒడ్డె అర్జినేని—” శా. 1559
(టి.యం.పి. II; పు. 1144; నెం. 696).

వడ్డెన

పౌరుషనామం (రా.).

వడ్డన, వడ్డించుట.

తేలుగువారి ఇంటిపేర్లు
గొల్లలలో ఇంటిపేరు.

వడ్డెర

చూ. వడ్డేరి

కులసూచి (స.).

వడ్డేరి

చూ. వడ్డెర

కులసూచి (తె.).

? < ఉడయవర్ - పాలకుడు.

వడ్డ

చూ. వడ్డ

వృత్తిసూచి (రా. శా.స.).

వద్రంగపువృత్తి. < ప్రా. వడ్డగ-
< సం. వడ్డక- “—వడ్డ బసువా
భక్తుండు—” (యస్.ఐ.ఐ. VI: పు. 220;
నెం. 704; పం. 178).

వడ్డది

కులసూచి (స.).

శ్రీనామసూచి. వద్రంగి శ్రీ. వడ్డత.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

వడ్డా

చూ. వడ్డ

వృత్తిసూచి (రా.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

వడ్డు

ధాన్యసూచి (తె.).

వరికి బహు.

వృ.నా : *Oryza sativa*.

ప్రా. భ. త్త; తె. వడ్డు; త. వల్లి; మ. వడ్డు;
క. బ. త్త, భ. త్త. డి. ఇ. డి. 4826.

వణిగర్

వృత్తిసూచి (శా.).

< సం. వాణిజ్యకార-

“—వణిగర్ నాగయసెట్టి—” (క్రీ. శ.
1532 (టి. టి. డి. ఇ. యస్. VI: పు. 54).

వంటల

అహారపదార్థసూచి (తె.).

వంట బహు. కు ద్వి. వి. పాకం.

వత్సవాయ

వంశనామసూచి (సా.).

వృత్తవృత్తి అస్పష్టం.

“తీరుగ వత్సవాయకుల తిమ్మ జగ
త్పతికిరి—” (వాటుప. పు. 45).

వద్దినేని

వ్యక్తినామం (స.).

వద్ది- గృ. నా. పూ; వి. చూ. వద్దిరాజు.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

వద్దిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

వద్ది- గృ. నా. పూ; < వర్త-
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ. నా. ప.

వనం

అరామసూచి (స.).

<వనము : ఆడవి, తోట.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

వనమాలి

వ్యక్తినామం (శా.స.).
<సం. వనమాలి. దేవతాసూచి. పు.నా.
“--వనమాలి శతవస్తుగారు--”
(టి.యం.పి. I; పు. 698; నెం. 284).

వనసాని

వ్యక్తినామం (స.).
వన- గృ.నా.పూ; <ప్రా. వణ-
<సం. వర-
చూ. -సాని గృ.నా.ప.

వనసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).
వన- గృ.నా.పూ; వి.చూ. వనసాని.
చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

వందిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).
వంది- గృ.నా.పూ; స్తుతిచేసి జీవించే
వాడు. భట్టు.
ఆర్కేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప

వందేమాతరం

పౌరుషనామం (తె.).
వందేమాతర ఉద్యమంలో పాల్గొన్నారు
కమక వందేమాతరం రామచంద్రరావు
గారికిది ఇంటిపేరయ్యింది,

వముల

<వాముల
తృణసూచి (శా.).
వామి బహు. కు ద్వి.వి. కుప్పల.
“--వముల కందసెట్టి--” శా. 1470
(టి.యం.పి. II; పు. 910; నెం. 18).

వరదనాథం

వ్యక్తినామం (తె.).
వరద- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
విష్ణువు. చూ. -నాథం గృ.నా.ప.

వరంరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).
వరం- గృ.నా.పూ; శ్రేష్ఠమైన.
చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

వరికుప్పల

ధాన్యసూచి (తె.).
వరికుప్ప బహు. కు ద్వి.వి.
వరి ధాన్యపురాని.

వరికూటి

ఆహారపదార్థసూచి (రా.స.).
వరి- గృ.నా.పూ; ధాన్యసూచి. వి.చూ.
వడ్లు. చూ. -కూటి గృ.నా.ప.

వలబోతు

చూ. వల్లబోతు
వ్యక్తినామం (స.).

వలయకారి

<అలంకారి

వృత్తిసూచి (కా.).

“—వలంకారి వెంకటేశ్వర—”

కా. 1690 (టీ.యం.పి. II; పు. 978; నెం. 620).

వల్ల కాటి

చూ. వల్లెకాడి

స్మశానసూచి (తె.).

వల్ల కాడుకు టెప; వల్లడి + కాడు : శ్మశానం.

వల్ల పునేని

చూ. వల్లభనేని

వ్యక్తినామం (స.).

వల్ల పోతు

చూ. వలబోతు, వల్లబోతుల

వ్యక్తినామం (తె.).

వల్ల— గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

<వల్లభ— వి.చూ. వల్లభనేని.

చూ. —పోతు గృ.నా.ప.

వల్ల బోతుల

చూ. వల్లబోతు

వ్యక్తినామం (రా.).

వల్ల భనేని

చూ. వల్ల పునేని, వల్ల భనేని.

వల్ల భువి.

వ్యక్తినామం (తె.).

వల్లభ— గృ.నా.పూ; వృత్తిసూచి.

<వల్ల భుడు అంతరంగిక కార్యదర్శి.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —నేని గృ.నా.ప.

వల్లభ రెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

వల్లభ— గృ.నా.పూ; వి.చూ. వల్లభ నేని. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —నేని గృ.నా.ప.

వల్ల భి నేని

చూ. వల్లభనేని

వ్యక్తినామం (స.).

వల్ల భుని

చూ. వల్లభనేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

వల్లంసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

వల్లం— గృ.నా.పూ; <వల్లమ.

<వల్ల+అమ; వల్ల— వి.చూ. వల్లోజు.

—అమ— చూ. —అమ్మ గృ.నా.ప.

చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

వల్ల పుల

కులసూచి (స.).

వల్ల పుడు బహు. కు ద్వి. వి.

పుం. గొల్లవాడు.

వల్లి

వృత్తిసూచి (స.).

<వల్లి : తీగ, పుల్లబచ్చలిచెట్టు, వల్లి

అనే పేరుగలపువ్వు; సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరుని
దొరక.

వల్లెకాడి

చూ. వల్లకాటి

స్మశానసూచి (న.).

వల్లోజు

వ్యక్తినామం (తె.).

వల్ల- గృ.నా.పూ; <వల్లభ. వి.చూ.

వల్లభనేని. చూ. -ఓజా గృ.నా.ప.

వసంతం

ఋతుసూచి (స.).

<సం. ఒకఋతువు, ఒకరాగం.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

? <వసంతం : వసువు, సున్నం

కలిపిన ఎర్రని నీళ్లు.

వసన్నగారి

వ్యక్తినామం (రా.).

వసన్న- గృ.నా.పూ; వ్య.నా.?

<వాసన్న <వాసుదేవ- కృష్ణుడు.

చూ. -గారి గృ.నా.ప.

వా

వాకిట

చూ. వాకిటి

గృహసూచి (శా.).

<వాకిలి. వా + ఇల్లు. గృహద్వారం.

“--వాకిట పెదనాయుడు--” శా.1451

(టి.యం.పి. II; పు. 966; నెం. 549).

వాకిటి

చూ. వాకిట

గృహసూచి (శా.).

“--వాకిటి అటప్పనాయనిగారు--”

శా.1446 (టి.యం.పి. I; పు. 8; నెం. 48.

91 of 1912). జోగివారి ఇంటిపేరు.

వాజపేయ

పౌరుషనామం (స.).

<వాజపేయము : ఒకయాగం.

వాజపేయయాజుల

పౌరుషనామం (స.).

వాజపేయయాగం చేసినవారు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

వాడేల

చూ. వాడేవు

పౌరుషనామం (సా.).

<వాడేవుల. వాడేవు బహు. కు

ద్వీ.వి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“--వాడేల వంశ విఖ్యాతుడయ్యె--”

(శ్రీకృష్ణ. పు. 20).

వాడేవు

చూ. వాడేల

పౌరుషనామం (స.సా.).

<వాడేవు. వాడ- ఓడ; -రేవు: నది

మొదలైనవాటిలో మనుషులు దిగడానికి

ఏర్పాటుచేసినదారి; సముద్రంలో సరుకులు

ఎగుమతి దిగుమతి చేసేచోటు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

వానగరం

అన్నప్పనామబంధం (సా.).

“--వానగరం లక్ష్మయ్యగారిప్రతిని--”
(Tel.Ma; పు.13).

వానసాముల

క్రీమిసూచి (తె.).

వానసాము బహు. కు ద్వి.వి. ఎఱ్ఱ.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

వానన

అన్నప్పనామబంధం (సా.).

“--వానన కులోద్భవులైన శ్రీమల్లి
కాజుక పండితారాధ్యుల--” (శివత;
పు. 28).

వార్తకవి

కవిత్వసూచి (న.).

జాతివార్తా చమత్కార పూరితమైన
కవిత్వం చెప్పేవారు.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

వాసిరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

వాసి- గృ.నా.పూ; దే. ప్రసిద్ధిచెందిన,
అధిక్యం, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -రాజు గృ.నా.వ.

వాసిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (శా.న.సా.).

వాసి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. వాసిరాజు.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

“--వాసిరెడ్డి రామన్న--” శా.1688

(టి.యం.పి.II; పు.848; నెం.852).

“--వాసిరెడ్డివారనెడు పొరుసాలయా
హ్వయముగలిగె--” (రాజావాసి;పు.5).

వాసుదేవర

వ్యక్తినామం (శా.న.).

వాసు- గృ.నా.పూ; సం; పు.నా;
దేవతాసూచి. వాసుదేవుడు. కృష్ణుడు.

“--వద్దవారమునాండు తనపేర రుద్రే
శ్వరమును శ్రీవాసుదేవర శ్రీసూర్యుకా
దేవరాను ప్రతిష్ఠ సేయించె” శా.1084
(తెలం.శా.I; పు.8; సం.7-8).

చూ. -దేవర గృ.నా.వ.

వాసే

కులసూచి (న).

ః < వాసే < సం. వైశ్య- కోమటి.

వి

వింజము

వ్యక్తినామం (న.).

< వింజము: వ్రీ.నా. < ప్రా. వింజూ
< సం. వింధ్యా- దుర్గాభేదం. కమ్మ
వారిలో ఇంటిపేరు. వింజము పోతరాజు
కులోత్తుంగ చోడనృపాలుని దగ్గరున్న
అధికారుల్లో ఒకడు. ఇతనితల్లి వింజము
దేవి. ఈమె శా. శ. 1067వ సం॥లో
భీమేశ్వరునికి అఖండ దీపదానంచేసింది.
ఇతని తల్లి పేరే వింజము వంశంవారికి గృహ
నామం అయింది. ఇప్పటికీ కమ్మవారిలో
వింజం వారున్నారు.

విఠంరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

విఠం- గృ.నా.పూ; పు.నా; దేవతా
సూచి. <విఠల : విష్ణువు.
ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

విడియాల

చూ. విడెము.

పౌరుషనామం (స.).

విడియం బహు. కు ద్వి.వి.

విడెము

చూ. విడియాల, విశెము.

పౌరుషనామం (తె.శా.స.).

విడియం, శాంబూలం. వీడెము
<ప్రా. వీడియా- <సం. వీటికా-
“--విడెముమాదయగారు--”శా.1200
(తెలం.శా.I; పు.79; పం.8-9).

విడికోజి

వ్యక్తినామం (తె.).

విడికు- గృ.నా.పూ; <విడిక్కు :
ఇరుక్కు, గొంది, మూల, నాలుగుమూలల.
చూ. -ఓజి గృ.నా.ప.

విద్యార్థి

పౌరుషనామం (శా.).

విద్య+అర్థి : చదివేవాడు, చదువు కావా
లని కోరుకునేవాడు.

“ .విద్యార్థి కృష్ణరాయన్--”శా.1460

(టి. టి. డి. ఇ. యన్. IV; పు. 201;
నెం. 107).

విన్నపాల

వృత్తిసూచి (శా.).

విన్నపము బహు. కు ద్వి.వి. మనవి.
విజ్ఞాపన. “--విన్నపాల వెంకటా
చార్యులు--” శా. 1608 (టి. యం.
పి. II; పు. 1151; నెం. 762).

విప్రవినోది

పౌరుషనామం (శా.).

విప్ర- విప్రుడు, బ్రాహ్మణుడు.
-వినోది : వినోదింప చేసేవాడు.
బ్రాహ్మణ పురుషుడు, లింగాయత ప్రీతి
జన్మించినవారు కనుక వీరు లింగాయతు
లట. బ్రాహ్మణుల ముందు వీరు అనేక
ఫీట్స్ చేసి వారిని సంతోషపెడతారు.
“--విప్రవినోది సిద్ధయ్య--”శా.1476
(టి.యం.పి.I; పు.601; నెం.327).

విభూతి

చూ. యీబూది

పౌరుషనామం (తె.శా.).

<ప్రా. విబూది; సం. విభూతి-
తిర్యక్తుండ్రధారులు ధరించే భస్మం.
అష్టేశ్వరాలలో ఒకటి.
“--విభూతి గౌరయ--” (టి.యం.
పి. II. పు. 967; నెం. 553);

విరిప్పిని

వ్యక్తినామం (స.).

<విరిప్పినేని

విరిప్పి- గృ.నా.పూ; ?<విరూపాక్ష-
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ని గృ.నా.ప.

విశేము

చూ. విడెము

పౌరుషనామం (శా. ౨).

“--విశేము రుద్రదేవుండును. -”

శా. 1216 (తెలం. శా. I; పు. 87;
పం. 10-12).

విశ్వనాథ

చూ. విశ్వనాథుని, విశ్వనాథం

వ్యక్తినామం (స.).

విశ్వ- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి. కాశీ
క్షేత్రంలో నివసించే శివుడు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నాథ గృ.నా.ప.

విశ్వనాథం

చూ. విశ్వనాథ

వ్యక్తినామం (స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

విశ్వనాథుని

చూ. విశ్వనాథ

వ్యక్తినామం (స.).

విషం నెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

విషం- గృ.నా.పూ; ?<బీసం <బీస

<బీద- బీదపల్లి అంజనేయ స్వామికి
వాడుక పేరు.

చూ. -నెట్టి గృ.నా.ప.

విష్ణునర్పుల

వ్యక్తినామం (తె.).

విష్ణు- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

<విష్ణువు. విశ్వమందు వ్యాపించి వుండే
వాడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నర్పుల గృ.నా.ప.

విష్ణురాజు

వ్యక్తినామం (స.).

విష్ణు- గృ.నా.పూ; వి.చూ. విస్వా
ప్రగడ. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

విస్వాప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

విస్వా- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా
సూచి. <ప్రా. విస్వ- <సం. విశ్వ-
అర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

విస్వానర్పుల

వ్యక్తినామం (తె.).

విస్వా- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

వి.చూ. విస్వాప్రగడ.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నర్పుల గృ.నా.ప.

వీ

వీణ

పౌరుషనామం (స.).

వాద్యవిశేషం. తంత్రులున్న వాద్యం.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

వీణకుప్పయ్య సామ వేద బ్రాహ్మణుడు.
వీణ, పిడేలు వాద్య చతురుడు. ఇతని
మూలంగానే 'సంగీత నిలయం' అనే
పేరు మద్రాసుకు వచ్చిందట.

వీధుల

పౌరుషనామం (సా.).

వీధి బహు. తు ద్వి.వి. రెండిళ్ళ మధ్య
ఉన్నదారి. “—వీధుల నాగన్న వీటిలో
నివుడు—” (పల్నా.పు.201; పం.44).
“—వీధుల పల్నేని వేగరమ్మనుచు—”
(పల్నా. పు.200; పం.19).

వీరగంధం

పౌరుషనామం (స.).

వీరునికి ఇచ్చే గంధం.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

వీరంగం

వాద్యసూచి (స.).

వీరశత్రు పశ్యం పట్టెటప్పుడు వీర
శత్రునికి బాగా సాంబ్రాణి వేసి వీరంగం
వాయిస్తుంటారు. అది విన్నప్పుడు శరీరం
జలదరిస్తుంది. ఒక్కొక్కచోట అపి
బడ్డాయి పలుకుతారు.

వీరపనేని

వ్యక్తినామం (స.).

వీరప— గృ.నా.పూ; పు.నా; దేవతా
సూచి. వీర+అప <వీర + అప్ప.

వీర— : వీరుడు; —అప— చూ. అప్ప
గృ.నా.ప. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. —నేని గృ.నా.ప.

వీరపోతున

వ్యక్తినామం (స.).

<వీరపోతినేని

వీరపోతి— గృ.నా.పూ; <వీరపోతు :
వీరుడైన పోతునాయుడు వి.చూ. వీరప
నేని. చూ. —నేని గృ.నా.ప.

వీరభొట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

వీర— గృ.నా.పూ; పరాక్రమసూచి.
వి.చూ. వీరపనేని. వెలనాటి వైదిక
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —భొట్ల గృ.నా.ప.

వీరమల్లు

వ్యక్తినామం (స.).

వీర— గృ.నా.పూ; వి.చూ. వీరపనేని.
చూ. —మల్లు గృ.నా.ప.

వీరమాచనేని

చూ. వీరమాచనేని

వ్యక్తినామం (స.).

వీరమాచ— గృ.నా.పూ; వీర— వి.చూ.
వీరపనేని: —మాచ— వి.చూ. మాచారెడ్డి.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

వీరమాసనేని

చూ. వీరమాచనేని

వ్యక్తి నామం (తె.స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

వీరముష్టి

తెగసూచి (శా.).

కోమట్లను యాచించి జీవించే విషయముగాదు;

వీరభద్రుని ఉత్సవంలో భక్తితో తన నైపుణ్యాన్ని చూపే ఒక తెగ.

“గ్రామంలో కంసాని, వడంగి, కుమ్మరి, మంగలి మొదలైనవారి వృత్తుల నవలంబించి జీవించెడి శివభక్తులగు జాతివారు. శా.శ.

“--వీరముష్టి వీరయ్య--” శా. 1480 (టి.యం.పి. I; పు. 588; నెం. 135).

“--వీరముష్టి లింగయ్య--” శా. 1511 (టి.యం.పి. I; పు. 621; నెం. 522).

వీరంసెట్టి

వ్యక్తి నామం (రా. .

వీరం-గృ.నా.పూ.శ్రీ.నా; దేవతాసూచి.

<వీరమ. వీర- వి. చూ. వీరపనేని;

-అను- చూ. -అమ్మ గృ.నా.ప.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

వీరుభట్ల

వ్యక్తి నామం (స.).

వీరు- గృ.నా.పూ; <సం. వీర- :

వీరుడు. వి.చూ. వీరపనేని. వెలనాటి

వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

పు

పుసాధ్యాయుల

చూ. ఉపాధ్యాయుల

వృత్తిసూచి (సా.).

“--గం ఆదివారం నాడు పుసాధ్యాయుల వెంకటపతి వ్రాసిన--”

క్రీ. శ. 1678.

పుప్పరి

<ఉప్పరి

వృత్తిసూచి (స.).

గుంటలు, బావులు తవ్వతూ రోడ్లు వేస్తుంటారు.

త. ఉప్పరవార్; తె. ఉప్పర.

పుల్లంగుల

వృత్తిసూచి (స.).

పుల్లంగి బహు. కు ద్వి.వి. వృత్తి విశేషం. రజకులలో ఇంటిపేరు.

పూ

పూరమోయిన

వ్యక్తి నామం (తె.).

<ఊర+బోయిన. ఊర <ఊరు+అ.

చూ. -మోయిన గృ.నా.ప.

వృ

వృద్ధుల

పొరుషనామం (స.).

వృద్ధుడు బహు. కు ద్వి.వి. మునలి
వాడు. పేరూరి వ్రావిడులలో ఇంటిపేరు.

వె

వెంకిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

వెంకి- గృ.నా.పూ; పు.నా; దేవతా
సూచి. < వెంక+ఇ. వెంక- < వెంకట-
< వెంగడ- చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

వెంగలసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

వెంగల- గృ.నా.పూ; < వెంగళ
< వెంగడ < వెళ్ళ+గడ : తెల్లనికొండ.
చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

వెడ్డు

పౌరుషనామం (సా.).

కపటం, వంచన.

“--వెడ్డు నాగయగారి వెడలు వర్చి
తివా” (పండి. పు.208).

వెంక ప్రగడ

వ్యక్తినామం (తె.స.).

వెంక- గృ.నా.పూ; < ఎంకట.

ఆర్యేల నియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

వెదుళ్ళ

వృక్షసూచి (తె.).

వెదుడు బహు. కు ద్వి.వి.

వృ.నా : Bambusa arundinacea

త.వెలిర్, బెలిరి, వెలిరమ్; కొ.వెలర్;
క. బిదిర్, బిదు, బిదురు; తు.బెదురు;
తె.వెదురు డి.ఇ డి. 4614.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

వెన్న

ఆహారపదార్థసూచి (రా.స.).

వెల్ల + నేయి. పెరుగు చిలికి తీసినది.
త.వెణ్ణయ్; మ.వెణ్ణ; క.బెణ్ణ; తు.బెణ్ణ;
కొ. వెణ్.

వెన్ను

వ్యక్తినామం (తె.).

< వెన్నుడు. పు.నా; దేవతాసూచి. విష్ణువు.
? < ఎన్ను : వరిమొదలైన. వాటికంకి.

వెంపటి

వృక్షసూచి (స.).

? < వెంపలి. వెంపలి చెట్టు, ఎంపలి.
కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
వృ.నా : Tephrosia Purpurea.

వెగ్గిబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

వెర్రి- గృ.నా.పూ; < వెట్టి : ఉన్నాదం,
పిచ్చి. చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

వెలగా

వృక్షసూచి (స.).

వెలగచెట్టు, ఎలగ, ఎల్ల.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

ఆం.నా : Wood apple.

వృ.నా : Feronia elephantum.

త. వెళ్ళిర్, విళా, విళమ్, విళరి;
మ.విళా; క.బెళల, బెళవర్, బేళవల,
బేల డి.ఇ.డి. 4535.

వెలది

శ్రీనామసూచి (స.).

శ్రీ. ఇది దేశ్యమని శ.ర; వైకృతమనీ,
వనితా శబ్దభవమని ఆం.వా.

ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

వెలినెల

పౌరుషనామం (స.).

వెలి_ తెల్లని; _నెల : చంద్రుడు.

వెలిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

వెలి_ గృ.నా.పూ; డె. వెలిపేయడం
లేక తెల్లనైన.

చూ. _సెట్టి గృ.నా.ప.

వెలుగు

పౌరుషనామం (స.).

దే. ప్రకాశించు, జ్వలించు.

ఁక వెల్గు. దే. అలవ, కంచె. తోటలోకి
వకువులు ప్రవేశించకుండా చుట్టూ ముళ్ళ
చెట్లు వేసి పెంచిన ఆవరణ.

వెలుగుబల్ల

చూ. ఎలుగుబంటి

జంతుసూచి (స.).

వెలుగుబంటి బహు. కు ద్వీ.వి.

వెలుగోటి

పంశనామసూచి (శా.సా. .

“__వెలుగోటి క్రిష్ణమనాయనిగారు__”
(టి.యం.పి. I; పు.621; నెం.518).

“__శ్రీ వెలుగోటి కుమార యాచన
నాయుడు__” శా.1662 (టి. యం.
పి. II; పు.790; నెం.878).

“__వెలుగోట్లవ్వయ నారసింహ__”
(చాటు; పు. 40).

“__వెలుగోటి పురీంద్ర ! కొమార
తిమ్మా__” (చాటు; పు. 41).

వే

వేగిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

వేగి_ గృ.నా.పూ: వేగంకలది. గుట్టం,
పులి. ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

ఁక వేంగి : గ్రామనామం.

చూ. _రాజు గృ.నా.ప.

వేగుల

వృత్తినూచి (స.సా.).

వేగువృత్తి. వేగు బహు. కు. ద్వీ.వి;
వేగులవారు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

“__వేగుల దామినేడ! వేగులవల్ల
వేగుల మల్లయ్య! వెరవకమీరు__”
(పల్నా; పు.204).

వేగేశ్వ

చూ. వేగేసిన

పరాక్రమసూచి (స.).

వేగేసిన

చూ. వేగేశ్వ

వరాక్రమసూచి (స.).

<వేగి + ఏసిన. వేగి - వ్యాఘ్రం, పులి;
-ఏసిన < ఎయు : ప్రయోగించిన, చంపిన
పులిని చంపినవారు.

వేట

పౌరుషనామం (స.).

<వేట : వృగయః? మేకపోతు,

పొట్టేలు

వేదనభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

వేదన- గృ.నా.పూ; <వేతన < బేతన-
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

వేదం

పౌరుషనామం (రా.న.).

వేదపఠనం చేసేవారు.

వేదరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

వేద- గృ.నా.పూ; <సం. వేద-
వేదం. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

వేదల

చూ. వేదాల

పౌరుషనామం (శా.).

“--వేదల తిరువెంకటాచార్య--”
(టి.యం.పి. II; పు. 820; నెం. 599).

వేదాంత

పూ, వేదాంతం (శా.).

పౌరుషనామం (శా.).

“--వేదాంత అయ్యవారుభట్టు--”

శా. 1632 (టి.యం.పి. I; పు. 658;
నెం. 897).

“--వేదాంత శతగోపజయ్యర్--”

(టి. టి. డి ఇ. యస్. V; పు. 161;
నెం. 65).

వేదాంతం

చూ. వేదాంత

పౌరుషనామం (తె.స.).

వేదాలకు అంతమందున్నవి ఉపని
షత్తులు. ఉపనిషత్తులు చదివేవారు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

వేదాల

చూ. వేదాల

పౌరుషనామం (స.).

వేదం బహు. కు ద్వి.వి. వేదాలకు
సంబంధించిన.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

వేదుల

పౌరుషనామం (తె.స.).

వేది బహు. కు ద్వి.వి; వేదంతెలిపిన
వారు, పండితుడు.

వేనరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

వేన- గృ.నా.పూ;?

అర్వేల నియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటి
పేరు. చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

వేప

చూ. వేపా, వేముల

వృక్షసూచి (తె.న.).

వేముకు కౌప.

వృ.నా : Azadirctha indica.

త.వేము; మ.వేప్పు; క.బేవు; తు.బేవు;

తె.వేము, వేప. డి.ఇ.డి. 4561.

వేపచేదుల

పౌరుషనామం (న.).

వేప- వృక్షసూచి. వేము; -చేదుల :
రుచిని సూచించే పదం.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

వేపా

చూ. వేప

వృక్షసూచి (న.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

వేమన

వ్యక్తినామం (న.).

వేమ+అన

వేమరాజు

వ్యక్తినామం (న.).

వేమ- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. < వేమన.

ఆర్యేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

1వేము : వృక్షసూచి. వి.చూ. వేపా.

వేమినేని

వ్యక్తినామం (న.).

వేమి- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. వేమ+ఇ.

వేమ- వి.చూ. వేమరాజు.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

కేముల

చూ. వేప

వృక్షసూచి (తె.న.).

వేముల చన్నమయ్య నవాళివ రాయల
కాలంలో ఉన్న మహా మండలేశ్వర
తిమ్మరాజు కొడుకు పాప తిమ్మరాజు
వద్ద కార్యకర్త. కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటిపేరు.

వేల

అస్పష్టనామబంధం (సా.).

వేయి బహు. కు ద్వి.వి.

శిశులియలికట్ట; పొలిమేర; ఉప్పేన;
రాజుగారి భోజనం; అనాయాన మరణం;
వ్యాధి; బుధుని భార్య.

“—వేల వెంకటాద్రి నాయని కొమా
రుడు—” (Tel.Ma; పు.79).

వేల్పుల

పౌరుషనామం (రా.న.).

దేవతాసూచి. వేల్పు బహు. కు ద్వి.వి.

దేవత.హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

వేళ్ళ

వృక్షసంబంధసూచి (రా.).

1<వేరు బహు. కు ద్వి.వి.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

1<వేలు బహు. కు ద్వి.వి.

వేసంగి

ఋతుసూచి (న.).

<వేసగి. వై శాఖ. గ్రీష్మ ఋతువు, వేసవి. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

వై

వై కుంతము

పౌరుషనామం (స.).

దేవతానివాససూచి. విష్ణువు యొక్క నివాసం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

వైదుంబ

వంశనామం, బిరుదనామం (శా.).

“A Title of the Kings of the dynasty who ruled parts of Mdn. Rāyalasīma during the 9th and 10th centuries. శా.శ.

“--వైదుంబ మహారాజ పల్లవ మహారాజ--” (ఇ.టి.ఐ; పు.66; నెం. 90).

“--గణ్డత్రిజేత్రవైదుంబమహారాజ--” (తె.శా; సం.8; పు.41).

వైద్యుల

వృత్తిసూచి (తె.స.).

వైద్యుడు బహు. కు ద్వివి. <సం. వైద్య- బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

వైధ్యం

పౌరుషనామం (రా.).

<వైద్యము : రోగ చికిత్సా శాస్త్రం. నాడిచూచి వాత, పిత్త, ఉష్ణాలను గుర్తిస్తారు. వైద్యశాస్త్రం బాగా తెలిసినవారికి ఇది గృహనామం.

మహమ్మదీయులలో గృహనామం.

వై రాగి

పౌరుషనామం (శా.).

బై రాగి

“--వైరాగి శాంతయ్య--” శా.1384 (టి.యం.పి.ఐ; పు.957; నెం.475).

వొ

వొబ్బలిసెట్టి

చూ. ఓబిలిసెట్టి

వ్యక్తినామం (రా.స సా.).

“ద్విజాదరణ మనస్సులై తనరు ధన్యులు వొబ్బలిసెట్టివారు--” (కన్యకా. 1-4).

వ్యా

వ్యాకరణం

పౌరుషనామం (స.).

<వ్యాకరణము : శబ్దశాస్త్రం. వ్యాకరణ శాస్త్రాన్ని బాగా అభ్యసించినవారు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

వ్యాపారపు

రూ. బేసారపు

వృత్తిసూచి (స.).

<సం. వ్యాపార- వ్యాపారవృత్తి.

వ్యాసం

పౌరుషనామం (స.).

<సం. వ్యాస- విరివి; ఏదై నా ఒక విషయాన్ని గూర్చి విపులంగా రాయడం.

శ్ర

శంకర

వ్యక్తి నామం (స.).

దేవతాసూచి; పు.నా. <సం. శంకర-
ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

శంకరమంచి

వ్యక్తి నామం (తె.స.).

శంకర- గృ.నా.పూ; పు.నా. వి.చూ.
శంకర. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -మంచి గృ.నా.ప.

శంకల

పౌరుషనామం (స.).

శంక బహు. కు ద్వి.వి : సంశయం.

శతఘంటం

బిరుదనామం (స.).

సం. శత- సంఖ్యాసూచి, నూరు;
-ఘంటం <గంటము : తాటాకుమీద
రాయడానికి ఉపయోగించే ఉక్కుసాధనం.
వరుసగా నూరునుండి లేఖకులకు
పత్రాలు ఆకువుగా చెప్పడం వలన ఈ
బిరుదనామం కల్గింది.
వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

శనగల

ధాన్యసూచి (తె.రా.స.).

పు.నా : Cicero arietinum.

శనగలు కు ద్వి.వి. <సం. చణక-
సెనగలు. పెదకంటి కాపులు, బ్రాహ్మణ,

మేదరులలో ఇంటిపేరు.

శంభిరాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

శంభి- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా
సూచి. <సం. శంభు- శివుడు.
ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

శరణాగతి

చూ. శరణు

పౌరుషనామం (స.).

శరణు

చూ. శరణాగతి

పౌరుషనామం (స.).

శరణు కల్పించేవాడు కావచ్చు.

శా

శాగంరెడ్డి

వ్యక్తి నామం (స.).

శాగం- గృ.నా.పూ; <చాగం
<ప్రా. చాగ- <సం. త్యాగ-
చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

శానం

పృత్తి పరికరసూచి (స.).

స్వర్ణచ్చేదన సాధన విశేషం.
సానరాయి, శాణము.

శాంతం

పౌరుషనామం (తె.).

<సం. శాంతమ్ : శాంతరసం, ఉప
శమం; శాంతిపొందినది.

శాంతినేని

వ్యక్తినామం (స.).

శాంతి- గృ.నా.పూ; మంగళసూచి.

<సం. శాంతి- శాంతం, ఓర్పు.

కమ్మవారిలో ఇంటి పేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

శాయని

వ్యక్తినామం (స.).

శాయ- గృ.నా.పూ; <చాయ <సం.

చాయ. చూ. -ని గృ.నా.ప.

శ్రి

శిశరి

పౌరుషనామం (స.).

<శిశరి : కొండ; చెట్టు; ఉత్తరేణి.

శిశా

<శిశా

పౌరుషనామం (స.).

<సం. శిశ- జుట్టుముడి, నెమలిసిగ,

కొన; ఊడ; కొమ్మ; కిరణం.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

శింగరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

<సింగరాజు.

-శింగ గృ.నా.పూ; జంతుసూచి.

<ప్రా. సింఘ- <సం. సింహ-

ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

శింగారపు

పౌరుషనామం (స.).

అలంకారసూచి. <సింగారము.

<సం. శృంగార- అలంకారం, అందం.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

శివరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

శివ- గృ.నా.పూ; పు. నా. దేవతా

సూచి. <సం. శివ- శివుడు. ఆర్వేల

నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

శివరాత్రి

పౌరుషనామం (రా.స.సా.).

పర్వదినం. మాఘబహుళ త్రయోదశి.

ఒడ్డె; జాలరులలో ఇంటిపేరు.

“బంకయ్య శివరాత్రి వెంకయ్య—”

(వండి. పు. 240).

“శివరాత్రి బసవయ—” (వండి;

పు. 243).

శిష్టా

చూ. శిష్ట

పౌరుషనామం (తె.).

<సం. శిష్ట- శిష్టుడు. సదాచార

సంపన్నుడు; విధేయుడు, ఆజ్ఞాపింప

బడినవాడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

బ్రాహ్మణుల నామాంతాలలో చేర్చే

బిరుదపదం. ఉదా : కణ్ణూరి శింగయ
శిష్ట, రామయ శిష్ట. శాస్త్రోక్త ఆచారా
లను అవలంబించేవారు కనుక వీరికి
ఈ పేరు వచ్చింది.

శిష్టావర్ణుల

వ్యక్తినామం (స.).

శిష్టా- గృ.నా.పూ; శిష్టుడు. వి చూ.
శిష్టా. పేరూరు ద్రావిడశాఖలో ఇంటిపేరు.
చూ. -వర్ణుల గృ.నా.ప.

శిష్టు

చూ. శిష్టా

పౌరుషనామం (శా.స.).

“--చీకటి ధర్ము రాజులు శిష్టు
అచ్యుతప్రధానులు--” శా.1267 (యన్
ఐ.ఐ; V; 1240). ఇచట పదవిని సూచి
స్తుందని శా. శ.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

శ్రీ

శ్రీతంరాజు

చూ. సీతంరాజు

వ్యక్తినామం (స).

శ్రీరము

చూ. సీరా

వృత్తిపరికరసూచి (స.).

శ్రీర్ల

చూ. సీరా

వృత్తిపరికరసూచి (స.).

శ్రీరము బహు. కు ద్వి.వి.

శ్రీలం

చూ. సీలం

పౌరుషనామం (తె.స.).

<శీలము : స్వభావం; మంచి నడత.
మాలకులంలో ఇంటిపేరు.

శూలద

అస్పష్టనామబంధసూచి (సా.).

“--శూలద బ్రహ్మయ్య (జూపుదప్పి
తివా--” (పండి; పు. 208).

శృంగారకవి

బిరుదనామం (స.).

కవిత్వసూచి. శృంగార రసంతో
చక్కగా కవిత్వంచెప్పే కవి.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

శృంగి

పౌరుషనామం (సా.).

కడియం మొదలైన ఆభరణరూపంలో
ఉన్న బంగారం.

“--శృంగి బొజ్జయ ను త్రమాంగద--”
(పండి; పు. 209).

శ్రీ

శ్రేణి

పౌరుషనామం (తె.స.).

వి.చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

శ్రేణిగారి

పౌరుషనామం (తె.రా.స.).

శ్రేణి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. శ్రేణి.

చూ. -గారి గృ.నా.ప.

శే

శేషం

పౌరుషనామం (శా.స.సా.).

< శేషము : మిగిలినది.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“--శేషం వెంకటపతి--” శా.1464

(టి.యం.పి;II; పు.1060; నెం.76).

“ఇదిశేషమునారాయణార్కనందన--”

(Tel.Ma, పు.5).

శౌ

శౌంటినేని

వ్యక్తినామం (స.).

శౌంటి- గృ.నా.పూ; <ప్రా. స్తోంతి-

<సం. శౌంతి.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

శౌ

శౌర్యనాయని

వ్యక్తినామం (శా.).

శౌర్య- గృ.నా.పూ; పరాక్రమసూచి.

<సం. శౌర్య- పరాక్రమం.

“--శౌర్యనాయని రఘుపతినదయ్య--”

(టి.యం.పి;II; పు.1149; నెం. 789).

చూ. -నాయని గృ.నా.ప.

శ్రీ

శ్రీగిరిరాజు

వ్యక్తినామం (తె.స.).

శ్రీగిరి- గృ.నా.పూ; పర్యతసూచి.

శ్రీ- లక్ష్మి. సంపద; -గిరి- : కొండ;
శ్రీవర్వతం. ఆర్వేల నియోగ బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

శ్రీపతి

వ్యక్తినామం (.తె.రా.శా.).

దేవతాసూచి; పు.నా. <సం. శ్రీపతి..

ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

“-- శ్రీపతి ఓబలేశ్వరరాజ--”

క్రీ. శ. 1546 (టి.టి.డి.ఇ.యస్; V;

పు. 195; నెం. 75).

శ్రీపాద

పౌరుషనామం (రా.స.).

శ్రీవిద్యోపాసన చేయడంవలన వీరి
పూర్వులు శ్రీపాద వారయ్యారని శ్రీ
శ్రీపాదకవిసార్వభౌముఃజీవిత చరిత్రలో
పైడిపాటి వారు పేర్కొన్నారు.
వెలనాటి వైదికులలో గృహనామం.

శ్రీభాష్యం

పౌరుషనామం (స.).

రామానుజీయ భాష్యపతనంచేత ప్రసిద్ధ

లైనవారు.

వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

శ్రీమంతుల

పౌరుషనామం (తె.).

శ్రీమంతుడు బహు. కు ద్వి.వి. సంపద
కలవాడు, విష్ణువు, కుబేరుడు, ఇంద్రుడు.

శ్రీరాం

చూ. శ్రీరామ

వ్యక్తినామం (న.).

శ్రీరామ

చూ. శ్రీరాం

వ్యక్తినామం (తె.రా.న.).

పు.నా; దేవతాసూచి. <నం. శ్రీరామ-
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

శ్రీరామదాసు

వ్యక్తినామం (తె.).

శ్రీరామ- గృ.నా.పూ; పు.నా; దేవతా
సూచి. <నం. శ్రీరామ- శ్రీరాముడు.

చూ. -దాసు గృ.నా.ప

శ్రీరామనీడు

వ్యక్తినామం (రా.న.).

శ్రీరామ- గృ.నా. పూ. వి.చూ.

శ్రీరామదాసు.

చూ. -నీడు గృ.నా.ప.

ష

షట్కాలం

బిరుదనామం (తె.).

ఆరుకాలాట. సంగీత ప్రావీణ్యాన్ని
సూచిస్తుంది. వి.చూ. సాహిత్యంలో
ఇంటిపేరు.

షడ్దర్శన

చూ. షడ్దర్శనం

పౌరుషనామం (రా. శా.న.).

సం. షట్- ఆరు; -దర్శనం: దర్శనం,

కావుం. పేరూరు ద్రావిడుల్లో ఇంటిపేరు.

షా

షాహుకారు

పౌరుషనామం (తె.న.).

< సాహుకారు : పెట్టి, వర్తకుడు.

బ్రాహ్మణుల్లో ఇంటిపేరు.

షి

షిల్లోజి

వ్యక్తినామం (తె.).

షిర్డి- గృ.నా.పూ;:

చూ. -ఓజి గృ.నా.ప.

షా

షాడ్డల

అన్యష్టనామబంధసూచి (సా.).

“--షాడ్డల బాచయ్య వెడ్డువెట్టితివా”

(పండి; పు. 208).

“--షాడ్డల సోమవ్వ!-”

(పండి; పు. 243).

స

సకలా

పౌరుషనామం (న.).

< సకలము : సర్వం.

కోమట్లలో ఇంటిపేరు.

సంకటి

ఆహారపదార్థసూచి (తె.న.).

చోడి అంబలి. ఏధాన్యంతో చేసినదై నా
అంబలిని వ్యవహారం.
బోయకులంలో ఇంటిపేరు.

సంకిసెట్టి
వ్యక్తినామం (తె.).
సంకి- గృ.నా.పూ; పు.నా; దేవతా
సూచి. <సం. శంకర- ఈశ్వరుడు.
చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

సంక్రాంతి
పౌరుషనామం (స.).
పర్వదినసూచి. మకరసంక్రమణం.

సంగద
అస్పష్టనామబంధం (సా.).
“—సంగద బసవన్న శరణని
కొలుతు” (పండి; పు. 243).

సంగం
చూ. సంఘం
పౌరుషనామం (స.).
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

సంగీతం
పౌరుషనామం (రా.స.).
<సంగీతము : గానం, ప్రేక్షకార్థం
జరిగే తౌర్యత్రికం. సంగీత శాస్త్రంలో
ప్రావీణ్యం కలవారికి ఇది గృహనామం.

సంఘం
చూ. సంగం
పౌరుషనామం (స.).

<సంఘము : సమితి, గుమి
సజ్జ
ధాన్యసూచి (స.).

వృ.నా: Pennesetum typhoideum
క.చజ్జె, చెజ్జె, జెజ్జె, సజ్జె, సెజ్జె, తె.సజ్జె,
సద్ద, సజ్జె. డి.ఇ.డి. 1888.

సజ్జరౌతు
పౌరుషనామం (శా.).
సజ్జ- గృ.నా.పూ; కవచం, అలంకరణ;
-రౌతు : వి.చూ. రౌతు.

“—సజ్జరౌతు కుటుంబానికి చెందిన—”
శా.1456 (టి. టి. డి. ఇ. యస్. IV;
పు. 80; నెం. 39).

సజ్జల
చూ. సజ్జ
ధాన్యసూచి (స.).
సజ్జ బహు. కు ద్వి.వి.

సత్తనగారి
వ్యక్తినామం (స.).
సత్తన- గృ.నా.పూ; పు.నా; దేవతా
సూచి. <సత్తి+అన. సత్తి- వి.చూ.
సత్తిరాజు; -అన- వి.చూ. -అన్న
గృ.నా.ప. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
చూ. -గారి గృ.నా.ప.

సత్తి రాజు
వ్యక్తినామం (స.).
సత్తి- గృ.నా.పూ; త్రీ.నా; దేవతా
సూచి. <ప్రా. సత్తి- <సం. శక్తి-.

కాళికాదేవి, పార్వతి.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. —రాజు గృ.నా.వ.

సత్యం

పౌరుషనామం (స.).

<సత్యము : సత్పురుషుల్లో వుట్టేది. సత్యమార్గాన్ని అవలంబించే వారికి పౌరుషనామం అయింది.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

సత్రము

పౌరుషనామం (శా.స.).

అన్నదానంచేసే గృహం, ధర్మశాల. సత్రంకట్టించిన వారుగనో దాని బాగో గులు చూపేవారుగనో ప్రసిద్ధి చెందిన వారు. “—వారి ప్రధానిసత్రము బొల్లమ రాజంగారి—” శా. 1180. (తెలం. శా; I; పు. 71; పం. 5-6).

సద్గుల

పౌరుషనామం (తె.).

సద్గు బహు. కు ద్వి.వి; <సం. శబ్ద- : చప్పడు.

సనిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

సని- గృ.నా.పూ;? ప్రా.సణ్ణ- <సం. శని- చూ. —సెట్టి గృ.నా.వ.

సందమోని

వ్యక్తినామం (తె.).

సంద+బోయని.

సంద- గృ.నా.పూ; ?సం. సంద్యా;

?<ప్రా. చంద- <సం. చంద్ర-

చూ. —మోని గృ.నా.వ.

సందిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

సంది- గృ.నా.పూ; సంద+ఇ.వి.చూ. సందమోని. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. —రెడ్డి గృ.నా.వ.

సన్నపనేని

వ్యక్తినామం (స.).

సన్నప- గృ.నా.పూ; <సన్నము. అల్పమైన. బలహీనమైన. <ప్రా.సన్న- <సం. శక్ష్మ- కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. —నేని గృ.నా.వ.

సన్నపురెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

సన్నపు- గృ.నా.పూ; వి.చూ. సన్నప నేని. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. చూ. —రెడ్డి గృ.నా.వ.

సన్నాయిల

పౌరుషనామం (స.).

వాద్యసూచి.సన్నాయి బహు. కు ద్వి.వి. నాగసరం. <పా. షహనాయ్

సన్నిధానము

చూ. సన్నిధి

వృత్తినూచి (తె.స.సా.).

సమీపం, ఆశ్రయం, చేరువు. రంగ భోగాలు నిర్వహించే వారిలో ఒకతెగ.

దైవ సన్నిధిలో విన్నపాలు చేసేవారు
లేక పురాణాది కాలక్షేపం చేసేవారు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“ఇది సన్నిధానము సూర్యనారాయణ
శాస్త్రిచే—” (మురళి; పు. 24).

సన్నిధి

చూ. సన్నిధానం

వృత్తిసూచి (స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

సన్నిధిరాజు

వ్యక్తినామం (తె.స.).

సన్నిధి- గృ.నా.పూ; <సం.సన్నిధి-;
సమీపం. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

సభాపతి

పౌరుషనామం (తె.).

సభకు అధిపతి.

సంపంగి

పుష్పసూచి (తె.).

<సం. చంపక; ఉ : సంపెంగ.

సంపెంగనూనె తయారీ, లేక

న్యూపారం చేసేవారు.

వృ.నా: Artobotrys uncinatus.

సం. చంపక; త.చన్నకమ్, చెన్నకమ్;
మ.చెమ్మకమ్, చమ్మకమ్; క.సమ్మగె,
సమ్మిగె; తు. సంపిగె, సంపయి;
తె.సంపెంగ,చంపకము డి.ఇ.డి. 1986.

సంబరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

సంబ- గృ.నా.పూ; <సం. సాంబ-;
శివుడు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

సముద్రాల

జలసూచి (తె.స. .

సముద్రం బహు. కు ద్వి.వి. కమ్మ,
ఎరుకల బలిజ, మాల, శ్రీవైష్ణవులలో
ఇంటిపేరు. ఏకవచనమైన సముద్రం
బలిజలలో, బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

సమ్మలదేవి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

సమ్మల- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
? <ప్రా.సామలా <సం. శ్యామలా.
చూ. -దేవి గృ.నా.ప.

సమ్మలనేని

వ్యక్తినామం (స.).

సమ్మల- గృ.నా.పూ; త్రీ.నా. వి.చూ.
సమ్మలదేవి. చూ. -నేని గృ.నా.ప.

సమ్మిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

సమ్మి- గృ.నా.పూ; <చామి <ప్రా
సామీ <సం.స్వామి. ? <ప్రా.సమీ <సం.
శమీ:పుక్షసూచి. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

సమ్మెట

వృత్తిపరికరసూచి (స.).

<ప్రా. చమ్మట్టి <సం. చర్మయష్టి : పెద్దనుత్తి. ముద్గరం. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు. నమ్మెట సోమన్నపాలుడు 1417 ప్రాంతంవాడు. వెలుగోటి అనంత పోతరాజుకు సామంతుడు. చాణుక్య వంశంనుండి కమ్మవారిలో చేరిన వంశాలలో ఇదిఒకటి. (కమ్మ.చ; పు. 137). నమ్మెటవారు చాణుక్య వంశస్థులని వెలుగోటి వారి వంశావళి వలన తెలుస్తుంది. వీరినే సంపెట, నంబెట వారని కూడా అందులో పేర్కొనిబడింది.

సముంపు

పౌరుషనామం (స.).

<వం. సహన : సహనం, ఓర్పు. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

సయ్యద్ నేవి

వ్యక్తినామం (స.).

నైదులు మొదలైనవి మహమ్మదీయ నామాలైనప్పటికీ మహమ్మదీయేతరుల లోనూ కన్పిస్తున్నాయి.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

సరబాద

ఆస్పష్టనామబంధం (సా.).

“--సత్కీర్తియుతుడు సరబాద

లింగోజి నత్తుత్రుడు--” (Tel.Ma; పు. 229).

సరవియోళోబరి

వ్యక్తినామం (సా.).

? <త. సరవియోళ్యార్ -

“--సరవియోళోబరి సాహెబుకిందు-- (వల్నూ; పు. 130; పం. 1267).

సరస్వతి

చూ. సరస్వతుల

వ్యక్తినామం (రా.శా.).

<సం. సరస్వతి.

రెడ్లలో, బ్రాహ్మణుల్లో ఇంటిపేరు.

“--సరస్వతి సర్వతోముఖ మహావ్రత యాజులు--” శా.1654. (టి. యం. పి. I; పు. 656; నెం. 881).

“--సరస్వతి పౌండరీక యాజులు--

శా. 1679 (టి.యం. పి I; పు. 656; నెం. 884).

సరస్వతుల

చూ. సరస్వతి

వ్యక్తినామం (తె.స.).

బ్రాహ్మణులలో గృహనామం

సరిపిననేని

వ్యక్తినామం (స.).

సరిపిన గృ.నా.పూ;?

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

సరివి

చూ. సర్వి

వృక్షనామ (తె.స.).

వృ.నా: Casuarina equisetifolia

సర్దేశాయి

బిరుదనామం (రా.స.).

మహారాష్ట్ర ప్రాంతంనుండి వలస వచ్చినవారు. సర్దేశముఖీ గౌరవంగల వారి ఇంటిపేరు.

సర్వాప్రగడ

వ్యక్తినామం (స.).

సర్వా- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా సూచి. <ప్రా. సర్వ- <సం. శర్వ- శివుడు. ఆర్థేల నియోగ బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

సర్వి

చూ. సరివి

వృక్షసూచి (తె.).

సర్విసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

సర్వి- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

సర్వ+ఇ. సర్వ- వి.చూ. సర్వాప్రగడ.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

సర్వే

పౌరుషనామం (రా.).

<సర్వే : భూమికొలత. సర్వేపని చేసే వారు. కాపులలో ఇంటిపేరు.

సవరం

వృత్తినామం (తె.స.సా.).

సవరాల వృత్తి. సవరాలతో వ్యాపారం

చేసినవారో, తయారుచేసినవారో కావచ్చు.

<ప్రా. చవరీ, చమరీ <సం. చమరీ: చమరీ మృగం తోక.

“--సవర మన్వయాభరణ నారాయణ భూపాల--” కువల; ఆశ్వా.గ.)

“--సవరము వేంకటపతిని--”(Tel. Ma; పు. 115.).

సహస్రనామముల

పౌరుషనామం (స.).

సహస్రనామం బహు. కు ద్వి.వి.

సహస్ర- సంఖ్యాసూచి. వెయ్యి. -నామ ములు : పేర్లు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

సా

సాకిని

చూ. సాకినేని

వ్యక్తినామం (స.).

సాకినేని

చూ. సాకిని, సాకినేని

వ్యక్తినామం (స.).

సాకి- గృ.నా.పూ; <సం. సాక్షి.

వి.చూ. సాక్షి.

? <సం. శాక్య-

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

సాక్షి

పౌరుషనామం (తె.స.).

<సం. సాక్షి: ఏదైనా ఒక కార్యాన్ని చూసిగాని, వినిగాని చెప్పేవాడు.

సాగబోయిన

వ్యక్తి నామం (స.).

సాగ+బోయిన

సాగ- గృ.నా.పూ; <ప్రా. చాగ-

<సం. త్యాగ- వి.చూ. శాగంరెడ్డి.

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

సాగి

పౌరుషనామం (శా.స.సా.).

? <చాగి : త్యాగశీలుడు,

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

దుర్జయ వంశంలో సాగి వంశం ఒక శాఖ. 11వ శతాబ్ది నుండి సాగివారు చతుర్థ వంశీకులుగానే చెప్పుకున్నారు.

క్రీ.శ. 1103 ప్రాంతంలో చాగి బేతరాజు గుడిమెట్ల సీమను పాలించాడు.

“--సాగి రఘునాథయ్య--” శా. 1541 (టీ.యం.పి. II; పు. 817; నెం. 584).

“--సాగిపోత క్షమాభర్త జగతి యేలె--” (పెద్దా. సం; పు. 2).

సాగినేని

చూ. సాకినేని

వ్యక్తి నామం (స.).

సాగి- గృ.నా.పూ; ? <చాగి <చాగ- వి.చూ. సాగబోయిన.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

సాగిరాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

సాగి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. సాగినేని.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

సాతినేని

చూ. సాదినేని

వ్యక్తి నామం (తె.).

సాదవోయిన

వ్యక్తి నామం (తె.).

సాద+బోయిన

సాద- గృ.నా.పూ; <సాది-

చూ. సాదినేని

చూ. -వోయిన గృ.నా.ప.

సాదినేని

చూ. సాతినేని

వ్యక్తి నామం (తె.స.).

సాది- గృ.నా.పూ; <సం. సాది :

అశ్వారోహకుడు, అశ్వీకుడు.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

సాదిరెడ్డి

వ్యక్తి నామం (స.).

సాది- గృ.నా.పూ; వి.చూ. సాదినేని.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

సాదు

చూ. సాధు

పౌరుషనామం (తె.స.).

సాధనాల

పౌరుషనామం (స.).

సాదనం బహు. కు ద్వి.వి.

సాధు

రూ. సాదు

పౌరుషనామం (స.).

మంఃవాడు, సాధువు; శ్లాఘ్యమైన.
కమ్మ, గానిగ, పద్మసాలి, బ్రాహ్మణ
కులాలలో ఇంటిపేరు.

సానిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

సాని-గృ.నా.పూ; వి.చూ.
-సాని గృ.నా.ప.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

సానెబోయిన

వ్యక్తినామం (రా.).

సానె- గృ.నా.పూ; < సాని. వి.చూ.
సానిరెడ్డి. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

సాపాటి

ఆహారపదార్థసూచి (స.).

సాపాటుకు టెప : భోజనం.

<త. సాప్పాటు. సా+పాటు.

సా<ప్రా. పసాయ- <సం. ప్రసాద.

సాపినేని

వ్యక్తినామం (స.).

సాపి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. సాయపనేని.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

సామంతి

చూ. చామంతుళ

పుష్పసూచి (రా.స.).

కోమట్లలో ఇంటిపేరు.

సామవేదం

పౌరుషనామం (తె.స.).

చతుర్వేదాలలో ఒకటి. సామవేద
పఠనం చేసేవాడు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

సామిని

చూ. సామినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

సామినేడి

చూ. సామినేని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

సామినేని

రూ. సామిని, సామినేడి

వ్యక్తినామం (రా.స.).

సామి- గృ.నా.పూ; పు.నా; దేవతాసూచి.

<ప్రా. సామి- <సం. స్వామి-.

దేవుడు; రాజు; ప్రభువు.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

సామిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

సామి- గృ.నా.పూ; పు.నా; దేవతాసూచి.

ని.చూ. సామినేని. ఆర్యేణ నియోగ

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

సామిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

సామి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. సామినేని

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

సామిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

సామి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. సామినేని

చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

సాముద్రకం

పౌరుషనామం (సా.).

బాగ్యాన్ని సూచించే దేహ లక్షణాలను తెలిపే శాస్త్రం.

మాధ్యులలో ఇంటిపేరు.

సామ్రాజ్యం

పౌరుషనామం (స.).

<సామ్రాజ్యము : సమ్రాట్టతనం.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

సాయగోని

వ్యక్తినామం (తె.).

సాయ- గృ.నా.పూ; <చాయ. వి.చూ.

సాయపనేని. చూ. -గోని గృ.నా.ప.

సాయపనేని

వ్యక్తినామం (శా.స.).

సాయప- గృ.నా.పూ; <చాయప.

చాయ + అప. చాయ : చాయాదేవి,

సూర్యునిభార్య. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

“--సాయపనేని వెంకటాద్రి నాయని వారు--” శా.1291 (టి.యం.పి. II: పు. 1180; నెం. 589.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

సారంగం

జంతుసూచి (తె.).

<సారంగము : ఇట్టి; ఏనుగు;

తుమ్మెద; వానకోయిల. ? <సారంగు.

సారంగు

వృత్తినామం (సా.).

Sailor; a native boatswain, or chief of a lascar crew; the skipper of a small native vessel..

సి. టి. యస్. ఐ. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు. “సారంగు తమ్మమంత్రి కుమారుడు--” (వైజ; పు.8; ప. 25).

“--సారంగు నృసింహ మంత్రి తనూభవ--” (వైజ; ఆశ్వా.గ.).

గోల్కొండ నగరానికి సారంగు తమ్మయ్య అనే కవి కరణంగా ఉండే వాడు. ఇతని మూలపురుషుని పేరు సారంగధరుడట. అందుచేత ఈ పంశాన్ని సారంగువారని పిల్చేవారట. (స. ఆం. సా;IV; పు. 57).

సార్జన్

వృత్తినామం (తె.).

<Eng. Sargeant : భటుల మీది ఉద్యోగి.

సాలగ్రామం

చూ. సాలిగ్రామం

పౌరుషనామం (కా.).

< సాలగ్రామము : విష్ణుమూర్తి
చిహ్నిత శిలావిశేషం.

“--సాల గ్రామం నరసింహా
చార్యులు--” కా. 1608 (టీ. యం.
పి: II; పు. 1151; నెం. 762).

సాలి

చూ. సాలె

కులసూచి (న.).

< సాలియ < ప్రా. సాలియా < నం.

శాలికా : సాలెవాడు, నేతపనివాడు.

త. చాలియణ్; మ. చాలియన్; క. సాలియ,
సాలిగ; తె. సాలె. డి. ఇ. డి. 2042.

ఆంధ్రపద పారిజాతంలో కంసం
పురుషునికి, కుమ్మరశ్రీకి వుట్టిన వారని
చెప్పబడింది. సాలీల కులదైవం భావనా
బుషి. వి. చూ. (సి.టి.యస్.ఐ. VI;
265).

సాలిగ్రామం

చూ. సాలిగ్రామం (న.).

పౌరుషనామం (న.)

కరణ కమ్మలలో ఇంటిపేరు.

సాలినేని

వ్యక్తినామం (న.).

సాలి- గృ. నా. పూ; కులసూచి. వి. చూ.

సాలి. ? < సాలినేనికి అచ్చుతప్పు.

చూ. -నేని గృ. నా. ప.

సాలె

చూ. సాలి

కులసూచి (తె. న.).

సాల్వ

చూ. సాళ్వ

వక్షిసూచి (న.).

సాళ్వ

చూ. సాల్వ

వక్షిసూచి (న.).

< సాళ్వము : ఒకరకందేగ.

ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

త. సాకువ, సాళ్వ; తె. సాకువ, సాకు
వము, సాళ్వము = a kind of bird,
a hawk used in hunting.
డి. ఇ. డి. 2045.

? < సాళ్వ దేశానికి సంబంధించిన.

సాహిణి

వృత్తినూచి (సా.).

సాహిణము+ఇ : అశ్వపాలకుడు.

“--సారవహిత తేజ, ధీర, సాహిణి
మారా!” (భాస్క; బాల; 1-1).

“--సాటువ గల వారికెల్ల సాహిణి
మారా! (చాటు; పు. 68).

సింగభొట్ల

చూ. సింహంభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

సింగ- గృ. నా. పూ; వి. చూ. సింగపు

నేని. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భొట్ల గృ.నా.వ.

సింగం

చూ. సింగము

అడవిజంతుసూచి (రా.న.).

చేనేత పనిచేసే వాళ్ళవద్ద అడుక్కు-
తినే ఒక జాతి వారిని సింగంవాళ్ళు
అంటారని మాం.వృ.ప.

సింగమనేని

వ్యక్తినామం (న.).

సింగమ- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. సింగ+
అమ. సింగ- వి.చూ. సింగము.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

చూ. -నేని గృ.నా.వ.

సింగము

చూ. సింగం

అడవిజంతుసూచి (న.).

<ప్రా. సింఘ- <నం. సింహ- :
సింహము. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

సింగంసెట్టి

వ్యక్తినామం (తె.).

సింగం- గృ.నా.పూ; అడవి జంతు
సూచి. వి.చూ. సింగమనేని.

చూ. -సెట్టి గృ.నా.వ.

సింగళ

దేశసూచి (శా.).

<ప్రా. సింఘళ- <నం. సింహళ :
సింహళ ద్వీపం.

“—సింగళ అక్కలయ్య—”

శా. 1444 (టి.యం.పి.II; పు. 1148;
నెం. 727).

సింగాడి

ఆయుధసూచి (రా.).

బాణం. హరిజనులలో ఇంటిపేరు.

సింగాడి గృహనామకులైన హరిజనులు
తరతరాలుగా వచ్చిన తమ ఇంటిపేరు
బాగాలేదని కాబోలు నమ్ముద్రాల గా
మార్పుకోవడం జరిగింది.

సింగారం

పౌరుషనామం (తె.శా.).

<నం. శృంగార- అలంకారం

“—సింగారం వీరయ్య—” పరీథవి
(టి.యం.పి:I, పు. 649; నెం.834).

సింగారెడ్డి

వ్యక్తినామం (న.).

సింగా- గృ.నా.పూ; <సింగ-
వి.చూ. సింగమనేని.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.వ.

సింగావర్పుల

వ్యక్తినామం (తె.).

సింగా- గృ.నా.పూ; వి.చూ. సింగమ
నేని. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వర్పుల గృ.నా.వ.

సింగి

పౌరుషనామం (తె.రా.న.).

1 < సం. శృంగి

1 ఎరుకల కులంలోని ప్రి.

1 < సింగ+ఇ : వి.చూ. సింగమనేని.

సింగిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

సింగి- గృ.నా.పూ; వి. చూ. సింగమ
నేని. రెడ్లలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.వ.

సింగిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

సింగి- గృ.నా.పూ; వి.చూ. సింగమ
నేని. చూ. -సెట్టి గృ.నా.వ.

సిద్ధగౌని

వ్యక్తినామం (తె.).

సిద్ధ- గృ.నా.పూ; పు.నా. < సం. సిద్ధ-
ఈ పదంతో ఉన్న నామాలు సిద్ధడు,
సిద్ధయ్య, సిద్ధమ్మ.

చూ. -గౌని గృ.నా.వ.

సిద్ధాంతి

పేరుషనామం (స.).

< సం. సిద్ధాంతి : తొమ్మిదివరకాల
జ్యోతిష గ్రంథాలు తెలిసినవాడు.

సిద్ధాబత్తుని

వ్యక్తినామం (స.).

సిద్ధా- గృ.నా.పూ; సిద్ధ+అ: వి.చూ.
సిద్ధగౌని. చూ. -బత్తుని గృ.నా.వ.

సిద్ధిరాజు

వ్యక్తినామం (కా.).

సిద్ధి- గృ.నా.పూ; సిద్ధ+ఇ : వి.చూ.

సిద్ధగౌని. అర్వేల నియోగులలో ఇంటి
పేరు. “...సిద్ధిరాజు తిమ్మరాజయ్య
వారు...” (యస్.ఐ.ఐ. VI; పు. 218;
నెం. 698; పం. 26);

చూ. -రాజు గృ.నా.వ.

సింధు

జలసూచి (స.).

< సింధువు : సముద్రం; ఏనుగు; ఒక
నది, ఒక దేశం.

సిపాయి

వృత్తినూచి (రా.).

< ఉ. సిపాహీ, < ప్రా. అస్సవాహీ;
సం. అశ్వవాహి-: భటుడు, కాలిబంటు.

సింహంభట్ల

చూ. సింగభొట్ల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.వ.

సిరిగినీడి

వ్యక్తినామం (స.).

సిరిగి- గృ.నా.పూ; వృక్షనామసూచి.

< చిగర. వర్ణవ్యత్యయ రూపం;

రూ. శిరగ, సిరిగె. క. ఈ, ఆ. 3316.

1 < సిరిగిరి < శ్రీగిరి

చూ. -నీడి గృ.నా.వ.

సిరిప్రగడ

వ్యక్తినామం (తె.స.).

సీరి- గృ.నా.పూ; త్రీ.నా. దేవతా
సూచి. ప్రా. సీరి- <సం. శ్రీ. లక్ష్మి,
సంపద. శ్రీవైష్ణవులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -ప్రగడ గృ.నా.ప.

సీరాజు

వ్యక్తినామం (తె.).
<సీరి + రాజు. సీరి- గృ.నా.పూ;
త్రీ.నా. వి.చూ. సీరిప్రగడ.

సీర్వసెట్టి

చూ. సీర్వసెట్టి
వ్యక్తినామం (స.).
సీర్వి- గృ.నా.పూ; ? <సర్వి-
చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

సీర్వసెట్టి

చూ. సీర్వసెట్టి
వ్యక్తినామం (స.).

సీ

సీత

వ్యక్తినామం (తె.).
దేవతాసూచి; త్రీ.నా. <సం. సీతా.

సీతంరాజు

చూ. సీతంరాజు
వ్యక్తినామం (స.).
సీతం- గృ.నా.పూ; త్రీ.నా. దేవతా
సూచి. సీత+అము. సీత- శ్రీరాముని
భార్య. మహాలక్ష్మి:-అము- చూ.-అమ్మ

గృ.నా.ప. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

సీతిరాజు

వ్యక్తినామం (స.).
సీతి- గృ.నా.పూ; త్రీ.నా. దేవతా
సూచి. సీత+ఇ. వి.చూ. సీతంరాజు.
ఆర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.
చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

సీరా

చూ. శీరము, శీర్ల
వృత్తిపరికరసూచి (తె.).
<సీరము : నాగలి, హలం.

సు

సుకమంచిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (రా.).
సుకమంచి- గృ.నా.పూ;
? <సుగుమంచి : కన్యాకుల్లం.
చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

సుఖవాసి

పౌరుషనామం (స.).
ఇల్లు, వాకిలి మొదలైన స్థిర నివాసం
లేకుండా వర్తక వ్యాపారాలపై గాని
భూమి కొలుకు ఇచ్చిగాని ఫల భోగంపై
గాని జీవనం నడిపేవారు.
కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.
? <వృక్షసూచి. కారుబుడమచెట్టు

సుగంధం

పౌరుషనామం (స.).

సుగంధము. చందనం

సుగ ధి

వృక్షసూచి (సా.).

నూగుదోసచెట్టు : ఇంపైన వాసన కలిడి. “--వెంకటేశ విన్నపాలు

తెనుగునీటి ఆకులుగొట్టి అవూర్తి సుగంధి రామయ వ్రాశిన--”

(Tel. Ma; పు. 289).

సుంకర

చూ. సుంకరి

వృత్తిసూచి (తె.స.).

వన్నులు వసూలు చేసే వృత్తి. బిల్లు కలిక్కురు <ప్రా. సుంక ఆర-, సుంక గార-, సుంకార- <నం. శుల్కకార-

“--సుంకర బింకయ్య సురియ చమడయ్య-” (వండి. పు. 209).

సదాశివరాయల కాలంలో ఆదవేని పాల కుడైన సిద్దిరాజు శ్రీరంగరాయల వద్ద కేరదేశగుంట సుంకాధికారిగా సుంకర చెన్నరసు, పీతాంబరయ్యలు వున్నారు. వీరు 1560 ప్రాంతీయులు.

సుంకరి

చూ. సుంకర

వృత్తిసూచి (తె.స.సా.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

“--సుంకరి దామినేదొకడు--”

(వల్పా. పు. 224, పం. 117).

“--చుక్కల గడ్డెపై సుంకరివారు--”

(వల్పా. పు. 74; పం. 668).

సుంకు

సన్యసంబంధసూచి (తె.స.).

సన్యకుసుమం, జొన్న మొదలైన వాటి కంకిమీద పూత.

?పెళ్ళిళ్ళలో వళ్ళెంలో పోసి వధూ వరులమీద చెరిగే బియ్యం.

సుంకేసల

వృక్షసూచి (తె.రా.స.).

వృ.నా : Poincana elata

ఎర్రనిపూలు, నల్లని బింకవుండి నీటి పక్కన పెరిగే పెళుసు కొమ్మల పెద్ద చెట్టు. ?గ్రామనామంకూడ కావచ్చు.

సుంకోజ

వ్యక్తినామం (తె.స.).

సుంక- గృ.నా.పూ; <సుంకము <ప్రా. సుంక- <నం. శుల్క-

చూ. -ఓజి గృ.నా.ప.

సుద్దల

పౌరుషనామం (రా.).

సుద్ద బహు. కు ద్వి.వి. <సుధా : తెల్లమన్ను. రెడ్లలో ఇంటిపేరు.

సున్నా

పౌరుషనామం (స.).

<సున్న : అనుస్వారం, ఉత్తది.

సుబుద్ధి

పొరుషనామం (కా.).

మంచిబుద్ధిగల.

“—సుబుద్ధి రామదాసర్—” కా. 1443
(టి. టి. డి. ఇ. యస్; III; పు. 310;
నెం. 148).

సుబుద్ధి రామదాసరు ప్రతాపరుద్ర
జగపతి వద్ద సేనాపతిగా ఉన్నాడు.

సుమతి

వీరుదనామం (కా.స.).

వ్యక్తి నామం

ద్వైత మతావలంబకుల వీరుద
నామం కా.శ.

“—సుమతి శ్రీనివాసాచార్యులు—”
కా. 1216 (టి. యం. పి; I; పు. 605;
నెం. 364). “—సుమతి రంగరాజు—”
కా. 1466 (టి. యం. పి; I; పు. 634;
నెం. 636).

సుమనసాని

వ్యక్తి నామం (తె.).

సుమన— గృ.నా.పూ; సుమ+అన.
వి.చూ. సుమరాజు
చూ. —సాని గృ.నా.ప.

సుమరాజు

వ్యక్తి నామం (సా.).

సుమ— గృ.నా.పూ; పుష్పసూచి
—సుమము : పుష్ప.

“—కార్తీక మానవుండు సుమరాజు

నరసింహరాజు వ్రాసిన—”

(Tel. Ma; పు. 12).

చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

సురభి

పొరుషనామం (తె.స.సా.).

సం. సురభి— : కామధేనువు; ఆవు.
బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“—తద్వంశమును గాంచె సురభి
సంజ్ఞ—” (చంద్రికా; కృత్యాది.).

సువర్ణం

లోహసూచి (స.).

బంగారం, మాడ; ధనం.

సువార

పొరుషనామం (స.).

—సువారము —సూపకార వంటి.
వంటిచేసే వృత్తికలవాడు కావచ్చు.

సూ

సూకర

జంతుసూచి (స.).

—సూకరము : వండి.

ఆర్యేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.
—సూపకార. వి.చూ. సువార.

సూచిరాజు

వ్యక్తి నామం (స.).

సూచి— గృ.నా.పూ; సం. సూచి :
ప్రకాశం. చూ. —రాజు గృ.నా.ప.

సూదా

ఆహారవద్ధాసూచి (స.).

< సూదము : వండిన పప్పు.

సూరనేని

చూ. సూరీనేని

వ్యక్తినామం (స.).

సూర- గృ.నా.పూ; పు.నా; దేవతా

సూచి. < నం. సూర- సూర్యుడు.

చూ. -నేని గృ.నా.ప.

సూరపనాయని

చూ. సూరపనీడు, సూరపనేని

వ్యక్తినామం (శా.).

సూరప- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా

సూచి. సూర+అప. సూర- వి.చూ.

సూరనేని. “--సూరపనాయని అబ్బ

నాయనివారు--” శా.1483 (టి. యం.

పి; II; పు. 789, నెం. 371).

చూ. -నాయని గృ.నా.ప.

సూరపనీడు

చూ. సూరపనాయని

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

సూరపనేని

చూ. సూరపనాయని

వ్యక్తినామం (తె.).

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

సూరపరాజు

వ్యక్తినామం (స.).

సూరప- గృ.నా.పూ; వి.చూ. సూరప
నేని. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప

సూరబోయిన

వ్యక్తినామం (స.).

సూర- గృ.నా.పూ; వి.చూ. సూరనేని

చూ. -బోయిన గృ.నా.ప.

సూరయగారి

వ్యక్తినామం (స.).

సూరయ- గృ.నా.పూ; వ్య.నా.వి.చూ.

సూరనేని. చూ. -గారి గృ.నా.ప.

సూరసాని

వ్యక్తినామం (శా.).

సూర- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. దేవతా

సూచి. వి.చూ. సూరనేని.

“--సూరసాని వెంకటపతి--” శా.1683

(టి.యం.పి; II; పు. 817; నెం. 586).

“--సూరసాని వెంకటజమందార్--”

శా.1684 (టి. యం. పి; II; పు. 820;

నెం. 590). చూ. -సాని గృ.నా.ప.

సూరాబత్తుల

వ్యక్తినామం (రా.స.).

సూరా- గృ.నా.పూ; సూర+అ సూర-

వ్య.నా; దేవతాసూచి. వి.చూ. సూర

నేని. కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు.

సూరావర్పుల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

సూరా- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.
సూర+అ. వి.చూ. సూరనేని. వెలనాటి
వైదిక బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వరుల గృ.నా.ప.

సూరి

బిరుదనామం (తె.).

పండితుడు, బృహస్పతి, రవి.

వ్యక్తినామాల చివరచేరే పట్టపుపేరు.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

? <వ్యక్తినామం. సూర+ఇ.

సూరినేని

చూ. సూరనేని

వ్యక్తినామం (రా.).

సూరిపెద్ది

వ్యక్తినామం (స.).

సూరి- గృ.నా.పూ; సూర+ఇ. దేవతా
సూచి. వి.చూ. సూరనేని.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -పెద్ది గృ.నా.ప.

సూరిభట్ల

వ్యక్తినామం (తె.).

సూరి- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

<సూర+ఇ. వి.చూ. సూరనేని.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

సూరిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

సూరి- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి. వి.చూ.

సూరనేని. చూ. -సెట్టి గృ.నా.ప.

సూరె

చూ. సూరే

పౌరుషనామం (స.).

ఆయుధసూచి. <సం ఛరికా- :

చిన్నకత్తి.

సూరెడ్డి

చూ. సూరెడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

సూ- గృ.నా.పూ; ? <సూరి వి.చూ.

సూరినేని. చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

సూరెపెగ్గడ

వ్యక్తినామం (శా.).

సూరె- గృ.నా.పూ; <సూరి- దేవతా
సూచి. వి.చూ. సూరనేని.

“—కొలచి పెట్టి కట్టె సూరెపెగ్గడ
మేడవ్రాలు—” (క్రీ.శ 742-73.

(ఇ.టి.ఐ; పు.గిరి: నెం. 64; పం.7).

చూ. -పెగ్గడ గృ.నా.ప.

సూరే

చూ. సూరె

పౌరుషనామం (రా.).

ఆయుధసూచి. రాయలసీమలోని ఏకరి
కులంలో ఇంటిపేరు.

సూరేరాయిని

వ్యక్తినామం (శా.).

సూరే- గృ.నా.పూ; <సూరయ;

వ్య.నా. సూర+అయ. సూర- వి.చూ,

సూరనేని. “—సూరేరాయని తిమ్మాజి
పంతులు—” కా.1574 (టి.యం.పి:II;
పు. 844; నెం. 682).

చూ. —రాయని గృ.నా.ప.

సూర్య

వ్యక్తినామం (తె.రా.).

దేవతాసూచి. <సం. సూర్యః

<సూర్యుడు. రాజుల్లో ఇంటి పేరు.

సూర్యదేవర

వ్యక్తినామం (స.సా.).

సూర్య- గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి.

వి.చూ. సూర్య. కమ్మవారిలో, బ్రాహ్మ
ణులలో ఇంటి పేరు. “—పరమ భక్తాను
మోద సూర్యదేవర వంశజ సూర్య
తేజ—” (సూర్య. గా; పు. 64).

సూర్యవంశం

వంశనామసూచి (రా.).

సూర్య- దేవతాసూచి. వి.చూ. సూర్య;

—వంశం : కుటుంబం.

సూరైడ్డి

చూ. సూరైడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

కమ్మవారిలో ఇంటి పేరు.

సే

సేనాపతి

వృత్తినామం (స.).

<సం. సేనాపతి : పైన్యాదిపతి.

పెలనాటి పైడికులలో ఇంటి పేరు,

సో

సోంటి

పౌరుషనామం (తె.).

<కుంతి : ఎండిన అల్లం. పక్షం
చేసి ఎండించిన అల్లం. సోంటి తయారు
చేసేవారు కావచ్చు.

సోరకాయల

శాకసూచి (రా.).

సోర- గృ.నా.పూ; లతసూచి. ఆనవ.

వృ.నా : Lagenaria Vulgaris

త. చురయ్; మ.చుర; క. సోరె;
తు. తురె, సురె; తె. సోర, సోర
డి. ఇ. డి. 2216.

చూ. —కాయల గృ.నా.ప.

సోడిసెట్టి

వ్యక్తినామం (స.).

సోడి- గృ.నా.పూ; <చోడి- <చోడ-

చూ. —సెట్టి గృ.నా.ప.

సోనపురైడ్డి

వ్యక్తినామం (స.).

సోనపు- గృ.నా.పూ; <ప్రా.సోహ—

<సం. శోభన—

చూ. —రైడ్డి గృ.నా.ప.

సోమ

రూ. సోమల

పౌరుషనామం (తె.).

<సోమ : పరాక్రమం,

సోమగారి

వ్యక్తినామం (తె.).

సోమ- గృ.నా.పూ; పు.నా.

<సం. స్తోమ- చంద్రుడు.

చూ. -గారి గృ.నా.ప.

సోమయాజుల

పౌరుషనామం (శా.స.).

సోమయాజి బహు. కు ద్వి.వి. యజ్ఞం చేసినవాడు, అతని బిరుదనామం.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

“—సోమయాజుల రుద్రదేవ—”

శా. 1213 (టీ.యం.పి: II; పు. 809; నెం. 514. 548).

సోమరాజు

వ్యక్తినామం (తె.).

సోమ- గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతా సూచి. వి.చూ. సోమగారి

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -రాజు గృ.నా.ప.

సోమల

చూ. సోమ

పౌరుషనామం (తె.).

సోమ బహు. కు ద్వి.వి.

సోమావర్షుల

చూ. సోంవర్షుల

వ్యక్తినామం (స.).

సోమా- గృ.నా.పూ; సోమ+అ. సోమ-

దేవతాసూచి. వి.చూ. సోమగారి.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వర్షుల గృ.నా.ప.

సోమిరెడ్డి

వ్యక్తినామం (తె.).

సోమి- గృ.నా.పూ; సోమ+ఇ.

సోమ- వి.చూ. సోమగారి.

చూ. -రెడ్డి గృ.నా.ప.

సోంభొట్ల

వ్యక్తినామం (స.).

సోం- గృ.నా.పూ; <సోమ. వి.చూ. సోమగారి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భొట్ల గృ.నా.ప.

సోంవర్షుల

చూ. సోమావర్షుల

వ్యక్తినామం (తె.స.).

సోం- గృ.నా.పూ; <సోమ. వి.చూ. సోమగారి. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -వర్షుల గృ.నా.ప.

సూకూలు

పౌరుషనామం (రా.).

<ఆం. స్కూల్ : బడి. రాయల సీమలోని పాలవీకరివారిలో ఇంటిపేరు.

స్వర్ణపనేని

వ్యక్తినామం (స.).

స్వర్ణప- గృ.నా.పూ; వ్య.నా. స్వర్ణ+

అప. <సం. స్వర్ణ_ : బంగారం.

అప చూ. గృ.నా.ప. _అప్ప.

కమ్మవారిలో ఇంటిపేరు

చూ. _నేని గృ.నా.ప.

స్వాముల

పౌరుషనామం (స.).

స్వామి బహు. కు ద్వి.వి. రాజు, ప్రభువు. బ్రాహ్మణ నామాంత పదం.

<సం. స్వామి_ : వివాంసుడైన బ్రాహ్మణుడు, ధర్మనిష్ఠుడైన విప్రుడు.

హ

హజారు

పౌరుషనామం (స.).

<దే. హజారము : మొగళాల.

హనుమంతవర్షుల

వ్యక్తి నామం (స.).

హనుమంత_ గృ.నా.పూ; వ్య.నా.

దేవతాసూచి. వి.చూ. హనుమన్న.

బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. _వర్షుల గృ.నా.ప.

హనుమన్న

వ్యక్తి నామం (రా.).

హనుమ+అన్న. హనుమ_ గృ.నా.పూ;

పు.నా; దేవతాసూచి. <సం.హనుమాన్:

హనుమంతుడు.

చూ. _అన్న గృ.నా.ప.

హనుమాన్ ల

రూ. అనుమాండ

వ్యక్తి నామం (స.).

పు.నా; దేవతాసూచి. <సం. హనుమాన్. హనుమాన్ కు అ ఆగమంగా చేరిన రూపం.

హనుమాన్ సెట్టి

వ్యక్తి నామం (స.).

హనుమాన్_ గృ.నా.పూ; దేవతాసూచి. వి.చూ. హనుమన్న
చూ. _సెట్టి గృ.నా.ప.

హరిప్రగడ

వ్యక్తి నామం (స.).

హరి_ గృ.నా.పూ; పు.నా. దేవతాసూచి. <సం. హరి: విష్ణువు. అర్వేల నియోగులలో ఇంటిపేరు.

చూ. _ప్రగడ గృ.నా.ప.

హుండి

పౌరుషనామం (స.).

దేవాలయంలో ముడుపులు వేసే డబ్బా; వెంటనే సొమ్ము చెల్లించమనే పత్రిక. మాధ్వాలలో ఇంటిపేరు.

హుళిక్కి

పౌరుషనామం (సా.).

హుళిక్కి : అబద్ధం.

“_అనపు హుళిక్కి చాన్కరు,-”

(సింహ. ద్వా; 1-12).

“--కవివరేణ్యు హుళక్కు చాస్కు
రుని వేడ్క--” (రుక్మవ; 1-18).

హే

హేమంచిభట్ల

వ్యక్తి నామం (స.).

హేమంచి-గృ.నా.పూ; ౧< హేమించుః
బంగారుగు. బ్రాహ్మణులలో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

హేమాద్రిభట్ల

వ్యక్తి నామం (తె.స.).

హేమాద్రి-గృ.నా.పూ; పర్వతసూచి.

<సం. హేమాద్రి. హేమ + అద్రి :

బంగారు కొండ.

బ్రాహ్మణుల్లో ఇంటిపేరు.

చూ. -భట్ల గృ.నా.ప.

గృహనామ పరపద వివరణ పట్టిక

-అన్న

కాక-, తిమ్మ-, పుల్లారు-,
మామిడి-, మొగిలి-, హనుమ-.

గృ.నా.ప : జ్యేష్ఠ సోదరుడు, తండ్రి.
దేవతల పేర్లకు అనుబంధించ బడిన
పదం; వ్యక్తినామాల పరపదం.

త. అణ్ణః; మ. అణ్ణన్; తు. అణ్ణె.
డి.ఇ.డి. 122.

-అప్ప

కుంచ-, గుమ్మడి-, మొగిలి-,
పూజారి-.

గృ.నా.ప: జ్యేష్ఠసోదరి, స్త్రీ పురుష
నామాంతాలలో చేరువదమని ప్రా.శా;
ప్రాచీన సాహిత్యంలో 'అక్క' అనే
అర్థంలోనే కన్పిస్తుందని సూ.ని.

త. అప్పన్, అప్ప; మ. అప్పన్;
క. అప్ప, అప్ప; కొడ. అప్పే;
తు. అప్పె డి.ఇ.డి. 154.

విశేషం : అప్పమీద గారు చేరిన
రూపాలు నైతం కలవు.

-అరసు

రూ. -ఋషి, -రాజు, -రాజులు.

అక్క-, అక్క-రాసు-, అచ-, కామ-,
తిప్పరాసు, మల్లరసర్.

<క. అరసు <సం. రాజ-

గృ.నా.ప : ప్రభువు, రాజకీయోద్యోగి
గురు, మంత్రులు మొదలైనవారి పేర్ల
చివర చేర్చే బిరుదనామం.

క. అరస; త. అరర్చ.

విశేష : అక్క-రాసు, తిప్పరాసు
మొదలైన గృహనామాలలో గల దీర్ఘ
స్వరం లేఖనదోషంగా పరిగణించవచ్చు.

-అకుల

అలా-, అవిశ-, కూర-, కొప్ప-,
చింత-, పాల-.

గృ.నా.ప: అకు బహు. తు ద్వి.వి;
పర్యా. కూర, వి.చూ. తూర.

-ఆరాధ్యుల

ఉద్భట-, పండిత-.

గృ.నా.ప : ఆరాధ్యుడు బహు. తు
ద్వి.వి.

గృ.నా.ప : ఆరాధింప దగినవాడు,
తైవ గురువు.

-ఆళ్ళ

రూ. చూ. వాళ్ళు

గొండ్ల-.

వాళ్ళలో వకారం లోపించినతూపం.

-ఇంటి

కొత్త-, గార-, చిన్న-, నడిమి-,

పాత-, పెద్ద-, పై-, మిద్దె-,
మూల-, మెరక-.

ఇల్లు కు ద్వీవి.

గృ.నా.వ : ఇంటికి సంబంధించిన.
వి.చూ. ఇంటి.

-బుమ్మి

రూ. చూ. -రాజు.

కామ-

గృ.నా.వ : ఇది అరసు శబ్దానికి
ప్రాంతిమూలకమైన కృతకప్రామాణికం.

-ఓజి

రూ. చూ. -ఓజు

అడ్డ-, ఉప్ప-, కాన్-, కొండ్-,
గల్ల-, గుండ్-, చిలు-, చిలుమ్-,
చెన్-, నాగ్-, పెన్-, పేర్-,
పోర్-, బిండ్-, బొల్-, యమ్మ-,
లింగ్-, విడిక్-, షిల్మ్-, సుంక్-

-ఓజు

రూ. -ఓజి, -జి, -వరుల

అను-, ఎర్ర-, కర్త-, కొండ్-,
కోమ్మ-, జున్న-, దాగ్-, వగిడ్-,
పోర్-, బిల్ల-, మంక్-, మల్ల-,
మాచర్ల-, మార్-, మోర్-, వల్ల-,

గృ.నా.వ : పురుష నామాంతాల చేరే
పదం. ఉపాధ్యాయుడు, శిల్పి. విశ్వ
బ్రాహ్మణులలో ఎక్కువగాను, మంగ
ళ్యులో తక్కువగాను ఉత్తరభాగంగా
ఉంది. శిల్పుల పేర్ల చివర చేరు భిక్షు

నామమని కా.శ.

<ప్రా. ఒరూ-, ఉవజ్జు-, ఉవజ్జాయ-
<సం. ఉపాధ్యాయ-.

విశేష : జగదురువు అన్న అర్థంలో
తిక్కన 'నాదోజు' అన్నమాట ప్రయో
గించారు. పంచాంగంవారు అనేక కళల్లో,
శాస్త్రాల్లో ఆరితేరి గురుస్థానంలో ఉన్న
వారు. అందుచేత ఓజుశబ్దం వీరికి పట్టవు
పేరుగా చేరుతుంది. చాలా ఆరుదుగా
జైరకుల ఇంటిపేర్లలో ఈ 'ఓజు'
కన్పిస్తుంది. ఉదా: "మంగలి కొండోజు
మేలు మంత్రులకెల్లన్"

-కాని

పులి-, ముక్తి-

? <కాడు కు బెవ.

? <గొని, గోని.

-కాయల

ఉన్తి-, కంది-, కొబ్బరి-, చింత-,

జామ-, నిమ్మ-, పువ్వు-, పెసర-,

మిరప-, ములగ-, వం-, పొర-.

గృ.నా.వ : కాయ బహు. కు ద్వీ.వి.

-కుచ్చి

రూ. చూ. -కూచి.

తిరు-, పోతు-,

-కూచి

రూ. -కుచ్చి, -గుచ్చి

అల్లె-

గృ.నా.ప : ప్రియమైనది, శిశువు.
 గొడగూచి మొదలైన వ్యక్తి నామాలు
 గారాలకూచి అన్న వాడుకలు కూడ
 తెలుగు సాహిత్యంలో కన్పిస్తున్నాయి.
 బ్రాహ్మణ నామాంతపదం. శా.శ.పు.76.
 ఉదా : పెనుబత్తిక వృత్తులు కాళ్ళపై
 లైన కామదేవపెద్ది కొడుకు కేశవ
 కూచి—” శా. 1156. యస్. ఐ.
 ఐ. X. నెం. 281.

కూటి

అరిక—, ఆరె—, కురు—, జొన్న—,
 వట్టి—, వరి—.

గృ.నా.ప : అన్నం, తిండి.

కూడు శబ్దానికి ద్వి.వి.

క. కూళ్; తు. కూళ్ళ; మ. కూళ్
 డి.ఇ.డి. 1592.

-కూర

రూ. -గూర, -గూర్ల

కొయ్య—, చేయ—, తోట—, పాల—,
 పుల్ల—, బచ్చల—.

గృ.నా.ప: దీనికి పర్యాయపదం ఆకు.
 ఆహార పదార్థంగా వండుకోడానికి ఉప
 యోగించే చెట్ల ఆకు. ఉదా: తోటకూర,
 గోంగూర, చుక్కకూర. వీటిని కొన్ని
 ప్రాంతాల్లో గోగాకు, చుక్కాకు అని
 కూడా వాడుతారు. తోటకూర మొదలై
 నవి అపకవృక్షాక పదార్థాలు. ఇవి ఆకు
 కూరలు, పూపుకూరలు, కాల్లుకూరలు,

దుంపకూరలు అని నాల్గు విధాలు.

త. కఱి.

-గర్ల

రూ. చూ. -గొర్ల.

కొని—, నల్ల—, బట్ట—, జొంత—.

-గారి

అంక—, అజగ—, అబ్బిరెడ్డి—,

అయ్య—, ఆవలన్న—, ఆషం—,

ఊసు—, కమ్మన—, కాటన్న—,

కొండు—, కోదండి—, గురప్ప—,

చిన్నబూమన్న—, చిన్నలచ్చి—,

చెట్టి—, చెవిటమ్మ—, శాతన్న—,

తిప్పన్న—, తులసి—, తుల్ల—, దిన—,

పాపన్న—, పాపయ్య—, పెద్ద—,

పొలం—, పోచి—, బండి—, బన్నవ—,

బయ్యరెడ్డి—, బాలన్న—, బుచ్చన్న—,

బుడ్డ—, బుడ్డన్న—, బై—, భీదన—,

మూర్తి—, వనన్న—, వున్నప్ప—,

తెట్టి—, సూరయ—, సోమ—.

గృ.నా.ప: గార్లు కు ద్వి.వి. : వారి,
 పూజార్థకం. ఏకవచనంలో గౌరవార్థం
 ప్రయోగించ బడుతుంది.

గళ్ అను దాని రూపాంతరమి,
 బహువచన ప్రత్యయంగా వాడబడిందని
 శా. శ.

ఉర్దూలోని -గార్ అనే ప్రత్యయం
 agentive suffixలాగా వాడబడుతుంది.

ఉదా:- మదద్ 'సహాయం', మదద్ గార్
 సహాయకుడు, తెలుగులో అదే పర్ల

రూపం (Phonemic shape) కలిగి వున్న 'గారు' గౌరవార్థక సూచక ప్రత్యయంగా వాడబడుతుంది. ఉదా - మాన్వరు గారు, అయ్యగారు మొ॥వి. అన్యచేశ్యమైన మదద్ గారు ఎరువుతెచ్చు కోవడంతో తెలుగు ప్రత్యయం అయిన గారు అర్థంలో మారుపువచ్చింది. అంటే ఈ ప్రత్యయాలు వాడబడే పరిసరాలు ఎక్కువయ్యాయి.

(తె. భా. చ: పు. 334).

ఇది వారి (అవర్) యొక్క రూపాంతరం కావచ్చు. లేక -కాడు అన్న తెలుగు పదానికి బహు. అయిన -కారు లోని ఆదిహల్లు నాదంగా మారినందు వల్ల ఏర్పడిన రూపంకూడా కావచ్చు.

-గుచ్చి

రూ. చూ. -కూచి

మూరి.

-గూర

రూ. చూ. -కూర

కొయ్య-, చీ-, తియ్య-.

-గూర్ల

రూ. చూ. -కూర

పుల్ల-.

-గొర్ల

రూ. -గర్ల

కుంటి-, కొని-.

గృ.నా.ప : <గొరైల.

గొరై బహు ద్వి.వి.

బర్లు అన్నట్లే గొర్లు అనే బహువచనాంతం అక్కడక్కడా కనిపిస్తుంది.

చూ. "తొటించి గొర్లలోదోడేలు సొచ్చినట్లు" (సారంగ. 1-92).

-గోని

రూ. చూ. -గౌని

ఉప్పర-, కిమ్మ-, గజ్-, గడ్డ-,

గయ-, గుండె-, గోపన-, చిన-,

చెన్న-, చెలి-, చౌ-, చేశ-, నా-,

పోచ-, బాల-, మర-, మాచ-,

మార-, ముద్ద-, రం-, రుద్ర-,

సాయ-.

> కోని : పురుష నామాంత

పదం. శా. శ.

-గొడి

రూ. చూ. -గౌని

యాని-, యానె-.

-గౌని

రూ. -గోని. -గొడి

అమర-, దాసు-, నాడ-, పెద్ద-,

పొట్టి-, మల్లి-, ముప్పిరి-, సిద్ధ-,

గృ.నా.ప : ఇది గొడు అన్న పదానికి ద్వి.వి: గ్రామనివారి అనే అర్థంకల

సంస్కృత గ్రామకూట- శబ్దానికి

పరిణతమైన ప్రాకృత భాషాగతమైన

గామక్షిడ-, గామ ఉడ-రూపాలకు వికృ

తిగా తెలుగు శసనాలలో గామండ అనే

హాపం కన్పిస్తుంది. ఇదే కన్నడంలో
గావుండ, గొండ, గొడ గా కన్పిస్తుంది.
కురుబ, కల్లుగీత, గొల్ల తెగలలోను,
బలిజలలోనూ పట్టపుపేరుగా కన్పిస్తుంది.

-చెట్టి

రూ. చూ. -నెట్టి

ఓబిలి-, తిరుమల-, పెద్-, పోడి-,

మాదం-, లింగి-.

-జి

రూ. చూ. -ఓజి

ఇమ్మా-, బాలా-, శ్రీరామ్మా-.

-జోస్యుల

కోండా-, కొమ్మా-, గోపా-,

బ్రహ్మ-, మల్లా-, యల్లా-.

<సం. జోతిషిక-

గృ.నా.ప : జోస్యుడు బహు. ద్వి :
జోస్యుడు, జోస్యం చెప్పేవాడు.

-డి

రూ. చూ. -నేవి

భీమి-, మల్లి-, రామి-, రాయి-.

-దాసు

అన్న-, అన్నల-, అంబా-, ఆనంద-,

కాళి-, కే-, గంగ-, గడి-, గో-,

పణి-, మా-, రామ-, శ్రీరామ-.

<సం. దాన- దాసుడు, అనుచరుడు,
సేవకుడు. వైష్ణవ భిక్షక కులంవారు.

గృ.నా.ప : భక్తుడు, పురుషనామాంతా
లలో చేరే పదం,

"A man belonging to a class
of Vaishnava mendicants. A
var. of the classical form
dāsari and is traceable to skt.
dāsah. slave, servant' E.T.I.

విశేషా : 'డు' ప్రత్యయం చేరని
రూపం.

-దేవ

ఎక్కల-.

సం. దేవ- : దేవతాసూచి.

-దేవర

అన్న-, అయ్య-, నరసింహ-,

వాసు-, సూర్య-.

విశేషా : దేవశబ్దం పూజార్థకంలో
కన్నడంలో 'దేవర'గా మారి తెలుగు
లోకి వచ్చింది. కాకతీయుల కాలం
నాటికే దేవర శబ్దం తెలుగు వారి ఇంటి
పేర్లలో చేరినట్లు శాసనాలు సాక్ష్య
మిస్తున్నాయి.

-దేవి

అక్కల-, గంగా-, గౌరీ-,

నమ్మల-.

<సం. దేవీ.

గృ.నా.ప : స్త్రీలపేర్ల చివర చేరే
గౌరవసూచక పదం.

-దేవుల

ధరణి-

గృ.నా.ప: దేవుడు బహు. కు ద్వి.వి.
'దేవర'కు పర్యాయ వాచకం కావచ్చు.

విశేష : వ్యస్తంగా దేవుడు శబ్దానికి
దేవులు అన్న బహు. రూపం లక్షణ
విరుద్ధం. సమస్తంగా ధరణీ దేవుడు
అన్నదానికి ధరణీదేవుల కావచ్చు.

-న

రూ. చూ. -నేని

అక్కి-, అత్తె-, గోపి-, చిక్కి-,
తమ్మి-, తలిపి-, తిక్కి-, త్రిపురా-,
పోసి-, బిక్కి-, బిత్తి-, బాయ-,
బిక్కి-, భీమ-, మల్లి-, మంచి-,
ముత్తి-, ముద్ద-, ముద్ది-, ముప్ప-,
యెల్లి-, రాయి-, వీరపోతి-,
సర్విశేటి-.

గృ.నా.ప : నేనికి సంక్షిప్తరూపం.

విశేష: అన్న లోని అకారం లోపించ
గా మిగిలిన 'న' ఛారం కూడా వ్యక్తి
నామాల్లో పరపదంగా కన్పిస్తుంది.
ఇది ఎక్కువగా అకారం తరువాతనే
ఉంటుంది. ఉదా : కొమ్మన, భీమన,
రామన.

-నాధ

రూ. చూ. -నాధుని

భూత-, విశ్వ-.

-నాధం

రూ. చూ. -నాధుని

కంచి-, కొప్ప-, గోపి-, జగన్-,

బంద-, రామ-, వరద-, విశ్వ-.

నాధుని

రూ. -నాధ, -నాథం.

కాశీ-, గోపి-, భీమ-, భీమా-,
విశ్వ-.

<సం. నాధ-: నాధుడు

గృ.నా.ప: నాధుడు ద్వి.వి. రూపం.

-నాయని

రూ. చూ. -నేని

అమిరి-, లక్కవ-, శౌర్య-,
సూరవ-.

<నాయుడు : గొప్పవాడు.

గృ.నా.ప : చతుర్థవంశానికి చెందిన
గొప్పవారి బిరుదనామం.

-ని

రూ. చూ. -నేని

అచి-, అల్లి-, ఇమ్మా-, కేతి-,
కేన-, చసిన-, తాతి-, తిప్పి-,
దేచిత్తి-, చిత్తి-, బాలి-, బేతి-,
బొల్లి-, బైటీ-, మల్లి-, మార్-,
మేడి-, రంగ-, విరిప్పి-, శాయ-,
సాకి-.

-ని ద్వితీయా విభక్తిరూపంగా అచ్యు
తుని, రంగని మొదలైన పదాలలో
కన్పిస్తుంది.

-నీడి

రూ. చూ. -నేని

ఎద్ది-, ఎర్-, ఎర్రమ-, గవిరి-,

గుండపు-, దారపు-, పచ్చి-, బంధ-,
యర్రం-, సేగి-

-సేడు

రూ. చూ. -సేవి
అంకి-, కంఠమ-, కాసర-,
తమ్మి-, రామి-

-సేటి

రూ. చూ. -సేవి
పోతి-

-సేడి

రూ. చూ. -సేవి
అల్ల-, ఎర-, ఎర్రమ-, కాశి-, కేసి-,
కాశిక-, కోటి-, గోగి-, చలి-,
చాయ-, తిప్పి-, దుగ్గి-

<సేడు : శూద్రకుల పురుషనామాల
చివర కన్పించే విరుదనామం.

-సేని

రూ. -డి, -న, -ని, -నీడి, -సేటి,
-సేడి.

అక్కి-, అచ్చి-, అచ్చుత-, అత్తి-,
అనంత-, అన్నమ-, అబ్బి-, అబ్బి-,
అమర-, అమరి-, అమలి-,
అమిరి-, అమిలి-, అమ్మి-,
అమ్మిలి-, అల్లం-, అవి-, అవిరి-,
అనవ-, అలమ-, ఇడిగి-, ఇమ్మా-,
ఇరిగి-, ఉడత-, ఉమ్మ-, ఉమ్మి-,
ఎద్ది-, ఎర్ర-, ఎర్రమ-, ఎర్-, ఐ-,
కంకి-, కటికి-, కట్-, కంఠమ-,

గృహనామ పరపద వివరణ పట్టిక

కంఠమ-, కండపు-, కరిపె-,
కాగి-, కామన-, కామి-, కాశిన్-,
కాసర-, కూనమ్-, కూనమ-,
కేతి-, కేసరి-, కొండపు-,
కొమర-, కొమిరి-, కొమ్మి-,
కోటమ-, కోమటి-, గట్టి-,
గండమ-, గవిమి-, గన్నమ-,
గామి-, గుళ్ళవ-, గోగి-, ఘట్టమ-,
చార-, చింతమ-, చింతముత్తి-,
చిలం-, జినవ-, తమ్మి-, తలవ-,
తలిపి-, తల్లవ-, తాతి-, తుమ్మ-,
తొండవ-, త్రిపుర-, దాది-, దామి-,
దారిపి-, దివి-, దుగ్గి-, దువ్వి-,
దేవి-, దొడ్డవ-, దొడ్డమ-,
దొనిపి-, దొంతి-, నంగి-, నన్నవ-,
నల్లపు-, నాగి-, నాయి-, నాల-,
పంత-, పయి-, పరా-, పర్వత-,
పలవ-, పాపి-, పిన్-, పిన్నమ-,
పీచర-, పుమ్మ-, పెద్ది-, పేరి-,
పోచి-, పోతి-, పోల-, పోలి-,
ప్రతాప-, బత్తి-, బయరపు-,
బసి-, బాపి-, బిల్వ-, బిల్వి-,
బుర్ర-, బైరవ-, బొని-, బొమ్మి-,
బొలి-, బొల్లపు-, బొల్లి-, బావ-,
భీమ-, భీమి-, భోగి-, మంగి-,
మండల-, మద్ది-, మలి-, మల్లి-,
మాకి-, మాచి-, మాది-, మార-,
మారి-, మిక్కిలి-, ముత్తి-,
ముద్ది-, ముప్పల-, ముప్పా-,

ముమ్మ-, ముమ్మల-, మై-,
యర్రము-, యల-, యిరవ-,
యెల్లి-, రాచ-, రామి-, రాయ-,
తావి-, రాశి-, రొంటి-, లింగమ-,
వల్లపు-, వల్లభ-, వల్లభి-,
వీరవ-, వీరమాచ-, వేమి-,
శాంతి-, శాంతి-, సన్నవ-,
సయ్యద్-, సాకి-, సాగి-, సాతి-,
సాది-, సాపి-, సామి-, సాయవ-,
సాలి-, సింగమ-, సూర-, సూరవ-,
సూరి-, సేలం-, సొంకి-, స్వర్ణవ-.

<సం. నాయక. నాయండు, నాయడు
దీనికి వికృతులు. నీండు లేక నీడు
అన్నవి నాయడుకు పరిణత రూపాలు.
నీండు పదమూడో శతాబ్దినాటికే శాసన
భాషలో కన్పిస్తుంది. నీండుకు సంబంధా
ర్థకరూపం 'నీని'. దీనికి వికృతి 'నేని'.

విశేష : నేని పరపదంగా కల గృహ
నామాలు 99% కమ్మవారిలోనూ, ఒక్క
శాతం కాపులలో, బ్రాహ్మణులలోనూ
వున్నాయి.

-పండా

పురాణ-, పురి-, బాకురు-.

<సం. పండా : జ్ఞాని.

గృ.నా.ప : ఓశ్రజాతి బ్రాహ్మణ
పూజారి.

చూ : కొటబోల వణ్ణె, బాదిబోల వణ్ణె
అవి శాసనాల్లో కన్పిస్తుంది.

-పతి

ఇంద్ర-, ఉమా-, కాశీ-, నర-,
భిక్ష-, భో-, భోగ-, మధ్వ-,
రఘు-, వెర-, శ్రీ-, సభా-.

<సం. పతి-: నాయకుడు, అధిపతి.

-పంతుల

అనంత-, కేశవ-, పరశురామ-,
మధునా-, యల్లా-.

<సం. పండితశబ్దం దీనికి మూల
మాతృక. ఇది మరాఠీభాషలో 'పంత్'
అయి మరాఠీభాషా సహచర్యంతో
తెలుగులోకి వచ్చి తెలుగు బహువచన
ప్రత్యయం చేరి 'పంతులు' గా పరిణ
మించి సంబంధార్థంలో 'పంతుల' గా
మారింది. కేవలం 'పంతుల' అన్నది
తెలుగులో ఇంటిపేరుగా కన్పిస్తుంది.

విశేష : పంతుల పరపదంగా గల
గృహనామాలు ఎక్కువ భాగం ద్రావిడ
బ్రాహ్మణుల ఇంటిపేర్లుగా వాడుకలో
ఉన్నాయి.

-పాత్రుని

ఎర్రా-.

పాత్రుడుకు ద్వి.వి.

విశేష : ఓశ్రదేశపు రాజుల దగ్గర
మంత్రులుగా ఉన్నవారిని 'పాత్రో' అని
పిలిచేవారట. ఆ సంప్రదాయ ప్రభావం
గల తెలుగువారి ఇంటిపేర్లలో ఇది పర
పదం.

-పెగ్గడ

రూ. చూ. -ప్రెగ్గడ

రామన-, సూరె-.

ప్రెగ్గడకు శాసనరూపం.

-పెద్ది

అని-, అన్ని-, ఎల్లే-, చిట్టి-, చిలి-,

పండిత-, పూడి-, మలి-, మాధవ-,

పెరవన-, పోచిన-, సూరి-.

గృ.నా.ప. : పెద్ద, గౌరవనీయుడు;
బ్రాహ్మణ నామాంతాలలో చేరే బిరుద
పదం. వి.చూ. పెద్ది

-పోతు

రూ. -పోతు (ల), -బోతు (ల),

-మోతు (ల), -వోతు.

చిడి-, పల్ల-, వల్ల-.

గృ.నా.ప. : వ్యక్తి నామానుబంధం.

విశేష : ఆవులతోపాటు ఆబోతును
దానమిచ్చి, పశుసంఖ్యను పెంచి, దేవుని
నిత్య దీపారాధనకు నేయి సరఫరా
అగునట్లు చేసిన దానం. (శా. 4;
పు. 202.).

-పోతుల

రూ. చూ. -పోతు

నూక-, మామిడి-.

గృ.నా.ప. : పోతు బహు.కు ద్వి.వి :
వృషభం.

-ప్రగ్గడ

రూ. చూ. -ప్రెగ్గడ

అక్కన-, అక్కెన-, అనంత-,

అన్నా-, ఈశ్వర-, ఎంబ్ర-,

ఎర్రా-, ఎల్లా-, కనకా-,

కాశీ-, కేశా-, చల్లా-, చిట్టా-,

చెన్నా-, తల్లా-, తిరుమల-, దుర్గా-,

ధరణి-, పేరా-, పోతా-, పోలా-,

బిపీలా-, బియ్యన-, బోలా-,

మంత్రి-, మల్లా-, మానా-, మూలా-,

యండ్ర-, రామా-, రాయని-,

రెబ్బా-, విన్నా-, వెంబ్ర-, సర్వా-,

సిరి-, హరి-.

-ప్రెగ్గడ

రూ. చూ. -ప్రెగ్గడ

ఎల్లా-.

-ప్రెగ్గడ

రూ. -ప్రెగ్గడ, -ప్రగడ, -ప్రగ్గడ,

-ప్రెగడ.

పర్యా. మంత్రి.

పేర్+కడ : పెద్దల (ప్రభువుల)
సన్నిధిలో ఉండేవ్యక్తి. అమాత్యుడు,
కరణం, రాజోద్యోగి అనిమాలికార్థం.

విశేష : ప్రాయశఃగా నియోగియిన
బ్రాహ్మణుల యింటిపేర్ల ఉత్తర భాగం.
క. పెగ్గడ, హెగ్గడి.

-బత్తిన

రూ. చూ. -బత్తుల

చిలకా-, చెన్నా-, దండా-, పోలా-.

-బత్తిని

రూ. చూ. -బత్తుల

చింతా, దేశ--

-బత్తు

రూ. చూ. -బత్తుల

ఎర్ర--

-బత్తుని

రూ. చూ. -బత్తుల

కొటా, యిమిడా, రాచా, సిద్దా--

ఇది సంస్కృత భక్తశబ్దానికి వికృతి.

-బత్తుల

రూ. -బత్తిన, -బత్తని, -బత్తుని.

అక్క, కొటా, గన్నా, గుండా,

చిన్నా, తాళా, తిప్పా, దేవ,

పోతా, మండా, మాచా, మామిడి,

మారా, రెడ్డి, లింగా--

బత్తుని బహు. కు ద్వి. వి.

గృ.నా.వ. : గ్రావకారుడని కూడా
అర్థం. వడ్రంగి, కంసాలి, కుమ్మరి
మొదలైనవారికి ఇది బిరుదనామం.

-బళ్ళ

కంది--

కందిమడి బహు.కు ద్వి. వి. అయిన
కందిమళ్ళలోని అనునాసిక్యం పోయి
నాదవత్సర్పంగా మారి ఉండవచ్చు.
బండి బహు. కు ద్వి.వి. వాడుక రూప
మైన 'బళ్ళ'దీనికిమూలమని ఊహించడం
చాలా సుదూరం కావచ్చు.

-బోతు

రూ. చూ. -పోతు

ఎర్ర, నరి, నల, నల్ల, నాగు,

వరి, వరి--

-బోతుల

రూ. చూ. -పోతు

కొండ, వల్ల--

-బోని

రూ. చూ. -బోయిన

బత, కొనర, గుండె, పూల--

'బోయని' కి పదమధ్య యకారం
లోపించిన రూపం.

-బోయని

రూ. చూ. -బోయిన

దేవన--

బోయకు ద్వితీయా విభక్తి రూపం.

-బోయిన

రూ. -బోని, -బోయని, -బోయు,

-బోలి, -మోయిన, -వోయిన.

అన, ఆళ, ఇత్త, కంటి,

కొండ, కొసి, కొడి, కొడె,

గన్న, గన్నె, గుండె, గోపన,

చిట్టి, చేన, తాడు, దేవలి,

నన్నె, నల్ల, నల్లి, నాగ,

నారు, నుక, పందర, పల్లె,

పిన్న, పెన్న, పేరు, పోచం,

పోచ, పోతన, పోతు, బొద్దు,

బొమ్మన, మద్ది, మారు, ముద్ద,

ముద్దర-, మేడ-, మై-, రామన-,
లింగన-, వెర్రి-, సాగ-, సానె-,
సూర-.

<ప్రా. భోయగ-, బోయ. <సం.
భోజక- భోక్త : ఆనుభవించే యోగ్యత
కల వ్యక్తి.

గృ.నా.ప. : పశుగణాలను పోషించి
దేవాలయంలోని అఖండ దీపానికి నెయ్యి
సమర్పించే పృత్తిగలవాడు బోయడు.
బోయడుకు సంబంధార్థక రూపం
'బోయని'. ఇదే బోయినగా ప్రజలలో
వాడుక పడింది.

-బోయు

రూ. చూ. -బోయిన
చామ-, బాద-.

-బోల

రూ. చూ. -బోయిన
కొమ్మ-, చినర-, నన-, నావ-,
బాద-.

గృ.నా.ప. : బోయకు బహువచన
రూపమైన గౌరవపదం. వ్యక్తి
నామాంతంగా కన్పిస్తుంది.

-భట్టరు

రూ. చూ. -భట్టు
అధ్యాత్మ-.

<సం. భట్ట+క. -రు (పూజ్యవాచకం)
తేక ౧-సం. భట్టారక. కు సంక్షేపరూపం
కావచ్చు.

-భట్టు

రూ. -భట్టరు, -భట్ల, -భోట్ల.

అన్నం-.

<ప్రా. భట్ట- <సం. భట్ట-
గృ.నా.ప. : పూజ్యవాచకం. విద్యా
వంతుడు, వేదజ్ఞుడు.

-భట్ల

రూ. చూ. -భట్టు

అన్నదాన-, అప్పన-, అప్పల-,
అమ్మన-, ఆది-, ఆచార్య-,
ఈశ్వర-, కనక-, కాచి-, కామ-,
కాశీ-, కుప్పం-, కూచి-, కేశవ-,
కొండు-, కోనం-, గంగాధర-,
గణపతి-, గాదు-, గోపాల-,
చంద్రు-, చంద్ర-, చుక్కా-,
చెన్ను-, జక్కన-, జగ్గు-, జొన్నా-,
జోశ్య-, తిప్పా-, త్రిపురారి-,
దండి-, దివాకర-, దేవ-, దేవం-,
దేవర-, దోచి-, నంది-, నారం-,
నారాయణ-, పల్లె-, పుల్లె-, పెద్ది-,
భవానీ-, భాస్కర-, భేతన-,
భైరవ-, మంచి-, మాధవ-,
మామిడి-, యజ్ఞన్న-, యల్లం-,
రఘునాథ-, రాఘవ-, రామ్-,
రామ-, రుద్రా-, వీరు-, వేదన-,
సింహం-, సూరి-, హేమాద్రి-.

గృ.నా.ప. : భట్టు బహు. కు ద్వి.వి.
విశేష : బ్రాహ్మణ నామాంతాల్లో చేరే
విరుదనామం. భట్ల, భోట్ల అన్నవి ప్రాచీన

బ్రాహ్మణుల గృహనామాలలో ఉత్తర
పదంగా కన్పిస్తాయి.

-భూపతి

తిమ్మ.

భూపతి : భూమికి అధిపతి : రాజు.

-భొట్ల

రూ. చూ. -భట్టు

అనంత-, అన్నమ్-, ఎల్లమ్-,
కంచి-, కానాది-, కానాధ-, కాశీ-,
కాశీ-, చెన్ను-, దండి, పల్లె-,
పుల్ల-, పెద్ద-, బ్రహ్మ-, భైరవ-,
రంగ-, రామ్-, రుద్ర-, వీర-,
సింహ-, సోం-, హేమంచి.

-మంచి

ఎల-, కట్ట-, జన-, మద-, శంకర-.

‘బ్రాహ్మణుల నామముల చిరవవాడు
పదము.’ కా.శ.

ఉదా : “శ్రీమతు కాశ్యపగోత్రులైన
అరివెల్లి మారభోత మంచింగారు”
(S.I.I; X. 351. S. 1177).

విశేష : ఇది గ్రామనామాంత పదంగా
తీసుకుంటే <క. బెంచి నుండి వచ్చి
ఉండవచ్చు. బెంచి అంటే నీటిదొరువు.
వ్యక్తి నామం గ్రామనామంగా మారిందో.
గ్రామనామం వ్యక్తి నామంగా మారిందో
పరిశీలించవలసి వుంది.

-మంత్రి

వర్యా. చూ. -వెగ్గడ

రాయన-.

-మల్లు

రూ. చూ. -మల్లు

చన్న, ముక్క-, రాచ-, రాన-.

-మలు

రూ. -మల

చెన్న-, త్రిపుర-, పెద-, రాచ-.

రెడ్డి-, లింగ-, వీర-.

పురుష వ్యక్తి నామాల చివర చేరేపదం

<ప్రా. మల్ల- <నం. మద్ర-

గృ.నా.ప. : మల్ల విద్యా వికారదుడు

విశేష : మల్ల విద్యాప్రవీణులైన

మూలపురుషుల సంతతికి చెందిన వారి

కుటుంబనామాల్లో ఉత్తరపదంగా వుండని

చెప్పవచ్చు. ఇలాంటి గృహనామాలు.

కమ్మవారిలోను, కోమల్లలోను ప్రచురం-

-మాకుల

పొట్టి-.

గృ.నా.ప. మాను బహు. పు ద్వి.వి-

-మీది

కొండ-, పొటి-, బండ-.

గృ.నా.ప : ఉపరిభాగం, పైన.

-మోని

రూ. -వోవి

గంగన-, చంద-, జంగ-, తిరువ-.

దార-, దానర-, దేవ-, నర-, పూల-,
బధిర-, బోదుర-, బోదిరా-, భూసా-,
భైరా-, మలిర-, మాన-, మాస-,
రాజ-, రామన-, రెడ్డి-, సంద-.

బోనికి ఆనునాసిక్యం వచ్చిన రూపం.
బోనిలోని ఆదిమ హల్లుకు ఆనునాసిక్యం
లాగా -మోని ఏర్పడింది.

-మోయిన

రూ. చూ. -బోయిన
పూర-.

బోయినలోని ఆదిమ హల్లునకు ఆను
నాసిక్యం వచ్చిన రూపం.

-రడ్డి

రూ. రెడ్డి
నాగి-.

<రడ్లు <రట్టడ్లు <రట్టడి <రట్టోడి
<రాష్ట్ర)కూట.

గృ.నా.ప; గ్రామాధికారి అని అర్థం.

-రాజు

రూ. చూ. -అరసు

అక్క-, అక్కి-, అంక-, అగస్త్య-,
అగ్గి-, అచ్చి-, అనంత-, అనిసింగ-,
అంక-, అన్నం-, అన్నమ-,
అప్ప-, అప్పల-, అబ్బి-, అమ్మ-,
అయితమ్-, అయ్యల-, అల్లమ్-,
అల్లమ-, అతం-, అది-, ఉద్దం-,
ఎల్లం-, ఏచి-, కసి-, కంచి-,
కంతం-, కనక-, కసవ-, కాచి-,

గృహనామ పరపద వివరణ పట్టిక

కామ-, కాళి-, కాళం-, కీర్తి-,
కూనవ-, కేత-, కేతి-, కేశ-,
కేశవ-, కేళి-, కేసి-, కొండ-,
కొండమ-, కొప్ప-, కొమర్-,
కొమ్మ-, కొన-, కోటం-, కోటమ-,
గంగ-, గజ-, గడ్డి-, గద్ది-,
గన్నం-, గవర్-, గవ్వ-, గాది-,
గాధి-, గిర్-, గిరి-, గుండ్-,
గుమ్మ-, గోక-, గోప-, గౌత-, గుట్-,
చంద్-, చంద్ర-, చల్ల-, చిక్క-,
చెన్నమ-, చెమ్మ-, చోడప్ప-,
జక్క-, జగ్గ-, చాల-, తమ్మి-,
తల్లప-, తల్లమ్-, తాటి-, తాతి-,
తిప్ప-, తిరుమల-, తుమ్మ-,
దండం-, దళ-, దామ-, దాళి-,
దుర్గ-, దుర్గి-, దేచి-, దేవర్-, దేవళ-,
దేశ-, దేశి-, దొంత-, దొంతమ్-,
ద్రోణం-, ధన్యం-, నంది-, నాగ-,
నారప-, విమ్మ-, వీలం-, నూక-,
పకు-, పావ-, పామ-, పిన్నమ్-,
పిన్నమ-, పుట్టమ్-, పున్నమ-,
పూరేసంగ-, పెద్ది-, పెమ్మ-,
పేరమ్-, పేర్-, పోచ-, పోచి-,
పోత-, పోతు-, పోలం-, ప్రగడ-,
ప్రహ-, బిక్క-, బిద్ర-, బినవ-,
బాచి-, బామి-, బాల-, బిజ్జి-,
బిరుద-, బుక్క-, బుద్ధ-, బుద్ధి-,
బూద-, బూవ-, బైచ-, బైర్-,
బొప్ప-, బొమ్మ-, బోగ-, భద్రి-

భీమ-, భూవతి-, భోగ-, మంచి-,
మద్ది-, మర్-, మల్లవ-, మహా-,
మాడ-, మాది-, మారం-, ముత్త-,
ముది-, ముద్ద-, ముప్ప-, మూర్తి-,
యతి-, యల్లమ్-, యాగ-, రంగ-,
రాచి-, రామ-, రుద్ర-, లక్క-,
వద్ది-, వండి-, వాసి-, వితం-,
విస్సం-, వీరం-, వేగి-, వేద-,
వేన-, వేమ-, శంఖి-, శింగ-,
శివ-, శీతం-, శ్రీగిరి-, సత్తి-,
నర్-, నన్నిది-, సంబి-, సాగి-,
సామి-, సిద్ది-, సిర్-, సీతం-,
సీతి-, సుమ-, సూచి-, సోమ-

గృ.నా.ప; పురుషనామాంతాలలో చేరే
బిరుదనామం. <నం. రాజన్.

విశేష : -రాజు పరపదంగా గిరి
గృహనామాలవారు ప్రాయశఃకంగా ఆంధ్ర
నియోగిబ్రాహ్మణులు. క్షత్రియ వర్ణానికి
చెందిన కొందరి ఇంటిపేర్లలోను, కొన
రాజు మొదలైన కమ్మవారి ఇంటిపేర్ల
లోను, వెలమ, భట్టాజుల ఇంటిపేర్లలో
కూడ ఈ రాజు శబ్దం కన్పిస్తుంది.

-రాజుల

రూ. చూ. -రాజు.

గోవింద-, దార్-, దుర్గరాజుపెద్ది-,
బాది-

గృ.నా.ప; రాజు బహు. కు ద్వి. వి.

-రాయని

కంటే-

<ప్రా. రాయ- <నం. రాజ-

కన్నడంలో రాజ శబ్దభవమైన రాయ-
తెలుగులోచేరి 'దు' ప్రత్యయం అను
బంధించగా రాయదు అన్నరూపం
ఏర్పడుతుంది. దీనికి ద్వి. వి. రూపం
రాయని.

-రావు

అప్పా-

<ప్రా. రాట్ <నం. రాజ-

గృ.నా.ప; ఇది 13వ శతాబ్ది తరువాత
తెలుగులో బిరుదనామకంగా కన్పిస్తుంది.
'పాండూరావు సురత్రాణి తిమ్మారెడ్డిం
గారు' అన్న శాసన ప్రయోగం దీనికి
ఉదాహరణం.

విశేష : రావు పరపదంగాకల గృహ
నామం వెలమ తెగలలో ప్రచురంగా
కన్పిస్తుంది.

-రెడ్డి

రూ. చూ. -రడ్డి.

అక్కవ-, అంకి-, అనవ-, అన్నవ-,
అన్నపు-, అన్నా-, అపి-, అప్పి-,
అబ్బా-, అయ్యపు-, ఇమ్మన-,
ఇరగం-, ఇళి-, ఉమా-, ఎని-,
ఎల్లమ్-, ఎల్లి-, ఏమ్-, ఐ-,
కటికి-, కలి-, కామి-, కాళి-,
కూనవ-, కూని-, కేతి-, కేసి-,
కొండ్-, కొండా-, కొమ్మ-, కొమ్మా-,
కొల్లా-, కోనమ్-, గంగి-, గోగి-,
చా-, చాగమ్-, చింత-, చిన్న-

చిన్నవ-, చిన్నా-, చే-, జంగి-,
తమ్మా-, తాతి-, తిప్పి-, తిరుమల-,
దిబ్బా-, దుగ్గి-, దేవి-, దేశి-,
దొంతి-, నచ్చి-, నంది-, నర్-,
నరన-, నల్లపు-, నాగి-, నారవ-,
పంట-, పర్-, పర్వత-, పల్లం-,
పాపి-, పాలెం-, పెద-, పెది-,
పెద్ది-, పే-, పో-, పోలమ్-, బిట్-,
బియ్య-, బసి-, బూసి-, బై-,
బొమ్మా-, బై-, బోగి-, మంది-,
మర్-, మలి-, మలికి-, మల్లా-,
మహా-, మా-, మాచి-, మాది-,
మాలమ్-, ముత్తా-, ముది-, ముని-,
ముమ్మా-, రంగి-, రావమ్-, లంకి-,
లోకి-, వరం-, వల్లభ-, వాసి-,
వెంకి-, శాగమ్-, నంది-, సన్నపు-,
సమ్మి-, సానం-, సాని-, సామి-,
సింగా-, సింగి-, సుకమంచి-,
సుమ్-, సూ-, సోనపు-, సోమి-

త. ఇరట్టి, రెట్టి; క. రెడ్డి, రడ్డి.
డి.ఇ.డి. 4241.

పూర్వం గ్రామాధికారులుగా పనిచేసి
ప్రసిద్ధులైనవారి నంతటికి చెందిన
కుటుంబాల ఇంటిపేర్లలో రెడ్డి శబ్దం
విలచిపోయింది. కొడితెకాపు, దేనటి,
పంట, పాకనాటి, భూమంచి, మోటాటి
మొదలైన తెగలరెడ్లలో ఎక్కువగాను;
కమ్మి, కాపు, కొప్పుల వెలమ, అది
వెలమ తెగలలో తక్కువగానూ 'రెడ్డి'
శబ్దం కన్పిస్తుంది.

-వర్షుల

రూ. చూ. -ఓజు

అనంత-, అన్నా-, అబ్బా-,
అయినా-, అయిలా-, ఎల్లా-, కాకా-,
కాశి-, కాసా-, కృష్ణా-, కొండా-,
గాధా-, గుండా-, గోపా-,
గోవింద-, గౌరా-, చల్లా-, చిట్టా-,
చెన్నా-, జోగ-, తల్లా-, తిప్పా-,
తిమ్మా-, దామా-, దుర్గా-, ద్రోణా-,
నాగ-, నాగా-, న్యాసా-, వల్లా-,
పారా-, పాల-, పున్నా-, మల్లా-,
మాచన-, మారా-, యజ్ఞా-, రామా-,
రుద్రా-, లక్కా-, విష్ణు-, విప్పా-,
శిష్టా-, సింగా-, సూరా-, సోమ-,
సోమా-, హనుమంత-

క. ఒజ్జ; సం. ఉపాధ్యాయ.

గృ.నా.ప; వర్షు బహు. కు ద్వి. వి :
ఉపాధ్యాయుడు, బ్రాహ్మణబిరుదనామం.
ఒజ్జలో 'ఒ' కారానికి 'వ' రావడం
విశేషం.

విశేష : వర్షుల ఉత్తరపదంగా గల
గృహనామాలు ఎక్కువగా ద్రావిడశాఖకు
చెందిన బ్రాహ్మణులవే. వజ్జ, వజ్జిల,
ఉపాధ్యాయుల అన్నవి కొందరి ఇంటి
పేర్లుగా ఉన్నాయి.

-వాండ్ల

చిన్న-

గృ.నా.ప; వాండు బహు. రూపమైన,
వాండ్లుకు ద్వి.వి.

—వారి

రూ. —గారి

అయ్య, ఎద్దుల, గోనె, చిన్న, రావుల, రెడ్డి.

గృ.నా.ప; వారియొక్క; ఆ ఇంటిపేరు కలవారని అర్థం. వ్యక్తినామాల చివర సాధారణంగా చేరే అనుబంధ పదం. త. అవర్; మ. అవర్; క. అవర్; కోలా. అవర్; కొండ. వార్; ప్రా. ద్రా. అవర్.

—వాళ్ళు

రూ. —అళ్ళ, —వోళ్ళ.

దండు, పుట్టా, రాసిన.

గృ.నా.ప: వాండ్లకు పరిణతమైన వాడుక రూపం.

—వోని

రూ. చూ. —మోవి

బిల్ల.

విశేష : ఇక్కడ 'బ' 'వ' గా మారింది. సంధిలో ఈ మార్పు జరిగి ఉండవచ్చు.

—వోయిన

రూ. చూ. —బోయిన

చాకలి, తిప్పర, సాద.

—వోళ్ళు

రూ. చూ. —వాళ్ళు

అంకమ్, అదాల, ఎడ్ల, ఎద్దుల,

ఎన్న, ఎర్ర, గుర్రమ్, జుర్ర, దండుగ్, బేవన్, నల్ల, జొక్క, మందుల్.

గృ.నా.ప: వాళ్ళకు వాడుక రూపం.

—సాని

అప్ప, అబ్బి, అల్ల, ఎర్రమ్, కా, కామ, కుంభ, కొమ్మి, కొలి, గంగ, చలి, దామ, నంద, నలి, నావ, నార, పావ, పూల, పో, బ్రహ్మ, భూమ, మలి, మల్ల, ముతు, ముప్ప, మేడ, మేల, యర, యర్ర, యలి, యామ, రామ, లకుమ్.

లక్కమ్, వన, సుమన, సూర.

<ప్రా.సాహజీ/సాహజీ>నం.సాధనీ: అశ్వసేనావతి; సాధనమ్: అశ్వసేన.

గృ.నా.ప: అశ్వ, గజసేనాయకుడు. సాహజీశబ్దమే ప్రాకృతభవంగా తెలుగు లో 'సాని' గా మారింది.

విశేష : సంస్కృతంలో ప్రభుభార్య అనేఅర్థంగల స్వామినీ శబ్దంమాతృకగా కలిగిన 'సాని' శబ్దం కూడ తెలుగులో కనిపిస్తుంది. కాని అదిపేరు. ఉదా : ఎరుకలసాని, నాగసాని, ముదుసలిసాని, రెడ్డిసాని. కమ్మవారిలోను, బ్రాహ్మణులలోను, కాపులలోను —సాని గృహనామ పరపదంగా ఉంది.

నందవరీక గోత్రుడు, గాదయామాత్య
పుత్రుడని పేర్కొనడంవలన అల్లసాని
పెద్దన బ్రాహ్మణుడేనని నిర్ధారించవచ్చు.

-సెట్టి

రూ. -చెట్టి, -శెట్టి

అక్కలి-, అనంత-, అని-,
అనిమి-, అనుమాల-, అమ్మి-,
అల-, అల్లమ్-, అళహరి-,
అవి-, అలమ్-, అలి-, ఇమ్మడి-,
ఎర్రమ-, ఏలి-, ఒబ్బి-, ఓబుల-,
కత్తిరి, కమ్-, కలి-, కా-,
కారమ్-, క్రీష్ణమ్-, కుంభ-,
కుని-, కే-, కొండి-, కొప్పి-,
కొమరి-, కొమిరి-, కొమ్మి-, కొల-,
కొలి-, కోలి-, గంగి-, గని-,
గనిపి-, గోపి-, గౌరి-, చల-,
చలమల-, చిన్నమ్-, చిరమ్-,
చెన్నమ్-, చెలమల-, చేతమ్-,
చే-, తిరుమల-, తుమ్మి-, దా-,
దేవర-, నంద-, నరహరి-, నరి-,
నర్రి-, నల్లమ్-, నావ-, నార-,
నారపు-, నారిమ్-, వచ్చి-,
పట్నమ్-, పబ్బి-, పరమ-, పలి-,
పల్లమ్-, పాప-, పిడి-, పిని-,
పుల్లమ్-, పెద్ది-, పొడి-, పోతమ్-,
పో-, పోలి-, ప్రద్వి-, బవి-,
బవిరి-, బవివి-, బాలి-, బాళిమ్-,
బు-, బూలి-, బేతమ్-, బేరి-,
బొమ్మి-, బొమ్మి-, బొల్లి-, మల-,

మల్లి-, మా-, మాడ-, మాడమ్-,
మారి-, ముప్ప-, మేడ, మేల-,
యంగు-, యర-, యర్ర-, యల-,
యామ-, యిమ్మడి-, యిరి-,
యేని-, రఘణి-, రంగి-, రాంగి-,
రాచమ్-, రాజా-, రాతమ్-, రాం-,
రామ-, రామి-, రాలు-, లకుమ్-,
లక్కమ్-, లక్కమ-, లింగి-,
లోగి-, లంకి-, లింగి-, వన-,
వల్లమ్-, విషమ్-, వీరమ్-,
వెంగల-, వెలి-, వొబ్బిలి-, సంకి-,
సని-, సర్వి-, సామి-, సింగమ్-,
సింగి-, సీర్వ-, సీర్వి-, సూరి-,
సోడి- హనుమాన్-.

<సం. శ్రేష్ఠి. ఇదేప్రాకృతాలలోపేట్టి,
తమిళంలో 'చెట్టి' అని మారుతుంది.

గృ.నా.ప; వ్యక్తినామాను బంధం,
వర్తకుడు,ధనాగారాధిపతి,నగరాధ్యక్షుడు.

విశేష : దానమిచ్చువేళ ప్రభువు తన
సామంతాది ఉద్యోగుల సమక్షంలోనిచ్చు
వారిలో ఒకడు. కా.శ.

నిన్నామొన్నటిదాకా అరదేశి, పరదేశి,
నిజదేశి, నానాదేశ వర్తకులతో వాణిజ్య
వ్యవహారాలు సాగించినకాపు, కోమటి,
గవర, పెరికె, బలిజ, సాలె మొదలైన
పణికుటుంబాల ఇంటిపేర్ల కే ఈ 'సెట్టి'
పరిమితమైనట్లు గోచరిస్తుంది.

-సోమయాజుల

అయ్యల-, ఆత్మ-

గృ.నా.ప : సోమయాజి బహు. కు
ద్వి. వి.

సోమయాగం చేసిన వ్యక్తికే ఇది
వర్ణపుపేరుగా వాడేవారు.

విశేష : ప్రసిద్ధమైన సోమయాజుల

శబ్దానికి సంబంధార్థకం.

-స్వామి

అయ్య-.

<నం. స్వామి-

గృ.నా.ప: బ్రాహ్మణ నామాంత పదం.

విద్వాంసుడైన బ్రాహ్మణుడు: ధర్మనిష్ఠు
డైన విప్రుడు.

ఆధార గ్రంథ సూచి

తెలుగు గ్రంథాలు :

అన్నయ, తెనాలి : సుదక్షిణా పరిణయము, వావిళ్ళవ్రతి, మద్రాసు, 1941.

అప్పకవి, కాకనూరి : అప్పకవీయము, వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రులు
ఆంధ్ సన్స్, చెన్నపురి, 1962.

అహోబిళవతి : కాళిందీ కన్యా పరిణయము, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు,
కాకినాడ, 1929.

ఆరుద్ర : సమగ్ర ఆంధ్రసాహిత్యం, వెల్ డన్ ప్రెస్. 146 టి. హెచ్. రోడ్,
మద్రాసు-21. 1965.

ఈశ్వరదత్తు, కుందూరి : ప్రాచీనాంధ్ర భూగోళము, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య
అకాడెమి, హైదరాబాదు, 1967.

--- శాసన శబ్దకోశము, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడెమి, హైదరాబాదు, 1967.

ఎఱ్ఱాప్రెగడ : హరివంశము, పూర్వభాగం, 1968, ఉత్తరభాగం, ఆంధ్రప్రదేశ్
సాహిత్య అకాడెమి, హైదరాబాదు, 1968.

కృష్ణమూర్తి, భద్రరాజు : మాండలిక వృత్తిపదకోశం. ప్రథమ, ద్వితీయ
సంపుటలు, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడెమి, హైదరాబాదు, 1962, 71.

కృష్ణస్వామి, పండిత పెద్ది : విల్లాజీయము. శ్రీకళాప్రియంబు,
మద్రాసు-33, 1971.

కేతన : దశకుమారచరిత్ర, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడెమి,
హైదరాబాదు, 1967.

గంగాధరకవి, చిత్తారు : శృంగార భల్లాణ చరిత్ర,
జి.ఎన్. శాస్త్రి ఆండ్ కో, మద్రాసు.

గోపరాజు, కొఱవి : సింహానన ద్వాత్రింశిక, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు,
కాకినాడ, 1933.

జక్కన : విక్రమార్క చరిత్ర, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడెమి,
హైదరాబాదు, 1968.

జాషువ, గుప్తం : నాకథ, ఖండకావ్యం రెండో భాగం, వెల్ కంప్రెస్ ప్రైవేట్
లిమిటెడ్ గుంటూరు, 1962.

తమ్మయ, సారంగు . వైజయంతీ విలాసము. కాకినాడ, ముద్రాక్షరశాల, 1926.

తమ్మయ్య, తామరపల్లి : శేషధర్మము, వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రులు
అండ్ సన్స్, 1927.

తిక్కన : ఆంధ్రమహాభారతము, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడెమి,
హైదరాబాదు, 1971.

--- : నిర్వచనోత్తర రామాయణము, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడెమి,
హైదరాబాదు.

తిమ్మకవి, కూచిమంచి : నీలాసుందరీ పరిణయము, ఇండియన్ స్టేమ్
ప్రింటింగ్ వర్క్స్, మద్రాసు 1910.

తిమ్మన, నంది : పారిజాతాపహరణము. వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రులు
అండ్ సన్స్, 1933.

తిమ్మభూపాలుడు, బిజ్జల : అనర్థ రామవము, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య
అకాడెమి, హైదరాబాదు, 1977.

దుగ్గన, దగ్గవల్లి : నాసికేతో పాఖ్యానము, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడెమి,
హైదరాబాదు, 1977.

దొణప్ప, తూమాటి : తెలుగు హరికథాసర్వస్వము, శ్రీలక్ష్మీప్రెస్,
గుంటూరు, 1978.

భాషాచారిత్రిక వ్యాసావళి, ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్తు, హైదరాబాదు, 1972.

ధర్మరావు, తాపీ : రాలూరప్పలు, వికలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్,
విజయవాడ, 1979.

నారపరాజు, కాంతకవి : కవిజన చకోర చంద్రోదయము, మురహరి
ముద్రాక్షరశాల, మద్రాసు, 1904.

నారాయణమాత్యుడు, అయ్యలరాజు : హంసవింశతి, వావిళ్ళ రామస్వామి
శాస్త్రులు అండ్ సన్స్, 1964.

నృసింహకవి, సంకుసాల : కవికర్ణ రసాయనము, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య
అకాడమి, హైదరాబాదు, 1967.

పరబ్రహ్మశాస్త్రి, జి : తెలుగు శాసనాలు.

పినవీరభద్రుడు, పిల్లలమఱ్ఱి : జైమినీ భారతము, వావిళ్ళ రామస్వామి
శాస్త్రులు అండ్ సన్స్, చెన్నపురి, 1924.

--- శృంగార శాకుంతలము, వావిళ్ళ రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,
చెన్నపురి.

పూర్ణప్రజ్ఞా చార్యులు, పళ్ళె : శ్రీరామ కళ్యాణము, చంద్రికా ప్రెస్,
గుంటూరు, 1982.

పెద్దన, అల్లసాని : మనుచరిత్ర, వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్,
చెన్నపురి, 1969.

ప్రభాకరశాస్త్రి, వేటూరి : చాటుపద్య మణిమంజరి, 2వ భాగం,
శ్రీ ప్రభాకర పరిశోధకమండలి ప్రచురణ-6, 1952.

బాలగంగాధరరావు, యార్లగడ్డ : ఆనంతపురం జిల్లా గ్రామనామాలు -భాషా
సామాజిక పరిశీలన, అముద్రిత సిద్ధాంతవ్యాసం, నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం, 1980.

భావనారాయణ, కలిదిండి : విష్ణుపురాణం, ఓరియంటల్ లిటరేచర్ ఇన్ స్టిట్యూట్
పబ్లికేషన్. (సంపా) కె. రామకృష్ణయ్య, ఆనందప్రెస్, 1930.

భావయ్యచౌదరి, కొత్త : కమ్మవారి చరిత్ర, శ్రీ నరేంద్రనాథ సాహిత్యమండలి,
తణుకు, 1962.

మంపన : కేయూర బాహుచరిత్ర, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి,
హైదరాబాదు, 1966.

మల్లన, తరిగొప్పల : చంద్రభానుచరిత్రము, బ్రిటిష్ మోడల్ ముద్రాక్షరశాల, చెన్నపురము, 1922.

మల్లయ, నంది ; సింగన, ఘంట : వరాహపురాణము, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాదు, 1978.

మల్లికార్జున పండితాధ్యక్షుడు : శివతత్త్వసారము, ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు, 1922.

మాధవరాయలు సురభి చంద్రికా పరిణయము, ఆనందప్రెస్, మద్రాసు, 1904.

మొల్ల, ఆతుకూరి : రామాయణము, వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్, 1914.

రఘునాథనాయకుడు : వాల్మీకి చరిత్ర, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాదు, 1968.

రంగప్పరాజు, రామరాజు : సాంబోపాఖ్యానము, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు, కాకినాడ, 1932.

రంగాచార్య (నం) : చాటుపద్యరత్నావళి, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాదు, 1978.

రాధాకృష్ణ, బూదరాజు : మాండలిక వృత్తిపదకోశం. చతుర్థ సంపుటం, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, 1968.

రామకృష్ణకవి, తెనాలి : పాండురంగ మాహాత్యము, వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్, 1968.

రామకృష్ణమాచార్య, నండూరి : ప్రాచీన దక్షిణభారత చరిత్ర, కవిశాస్రభాన గ్రంథమండలి, 1967.

రామచంద్ర, తిరుమల : దక్షిణాంధ్ర వీరులు, నవభారత్ పబ్లిషర్స్, కర్నూలు, 1989.

రామభద్రకవి, అయ్యలరాజు : రామాభ్యుదయము, వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్, చెన్నపురి, 1911.

రామయమంత్రి, ధరణిదేవుల : దశావతార చరిత్రము, వావిళ్ళరామస్వామి శాస్త్రులు
అండ్ సన్స్, 1926.

రామరాజ భూషణుడు : వసుచరిత్ర, ఆర్. వెంకటేశ్వర అండ్ కో,
మద్రాసు, 1948.

రామలింగకవి, తెనాలి : ఉద్భటారాధ్య చరిత్ర, డి లోటన్ పబ్లిషర్స్,
తెనాలి, 1974.

రామలింగశాస్త్రి మంగిపూడి : ఆంధ్రగాయకుల చరిత్రలు, విశ్వసాహిత్య మండలి,
రాజమండ్రి.

లక్ష్మీరంజనం, ఖండవల్లి : (సం) ఆంధ్రదేశ చరిత్ర- భూగోళ సర్వస్వము.
ముఖద్వారము, ఆంధ్రరచయితల సంఘం, హైదరాబాదు, 1969.

వరద రాజేంద్రకవి, కట్టా : శ్రీరంగమాహాత్మ్యము, శ్రీరామవిలాస
ముద్రాక్షరశాల, 1921.

వల్లభరాయడు, వినుకొండ : క్రీడాభిరామము, శ్రీకళా ప్రింటర్స్,
మద్రాసు, 33, 1972.

వాసుదేవకవి, మంచెర్ల : గంధవహము, సరస్వతీముద్రాక్షరశాల,
కాకినాడ, 1912.

విశ్వనాథరెడ్డి, కేతు : కడపజిల్లా గ్రామనామాలు, సవ్యసరిశోధక ప్రచురణలు,
తిరుపతి, 1976.

వెంకటరమణయ్య, నేలటూరి : వెలుగోటివారి వంశావళి, 1939.

వెంకటశాస్త్రి, ముసునూరి : విశ్రులకండ్ల పేర్లు-శాఖలు గోత్రములు, ప్రవరలు,
దీపకాంక్షి పెంటర్, రాజమండ్రి.

వెంకటాచలము, కోట : ఆంధ్రుల పుట్టుపూర్వోత్తరములు జంబూద్వీపము,
గాంధీనగరం, విజయవాడ, 1955.

కలియుగ రాజ వంశములు, గాంధీనగరం, విజయవాడ, 1950.

వెంకటేశ్వరరావు, కాటూరి : పౌలస్త్యహృదయము, గుడిగుంటలు, త్రివేణి
పబ్లిషర్స్, మచిలీపట్టణము.

వేంకటకవి, చేమకూర : సారంగధర చరిత్ర, కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్స్, రాజమండ్రి, 1927.

వేంకటపతి, శేషము : శశాంక విజయము. యం. శేషాచలం అండ్ కో, మచిలీపట్టణము, 1972.

వేంకటశాస్త్రి, చెళ్ళపిళ్ళ : కథలు-గాథలు, తృతీయభాగం, వెంకటేశ్వర పబ్లికేషన్స్, కడియం, తూ.గో. జిల్లా.

శాస్త్రి, బి. యన్ : ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్ర (క్రీ.పూ. 400- క్రీ.శ. 1100) సరస్వతీనిలయం, హైదరాబాదు-29

శివారెడ్డి, ఎల్లూరి : సురవరం ప్రతాపరెడ్డి జీవితము, ఎ. వి. ఆర్. ప్రింటర్స్, హైదరాబాదు, 1973.

శేషయ్య, బాగంటి : ఆంధ్రకవికరంగిణి, శ్రీఆనందతీర్థప్రెస్, రామచంద్రాపురం.

శేషాచలం, పాలిదుగు : కూర్మరాజీయము, సర్వోదయప్రెస్, విజయవాడ, 6, 1970.

శ్యామలకామశాస్త్రి, కొట్ర : ఆంధ్రవాచస్పత్యము, లక్ష్మీముద్రాక్షరశాల, కాకినాడ.

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు : ఆముక్త మాల్యద, వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్, చెన్నపురి, 1954.

శ్రీనాథుడు . కాశీఖండము, వావిళ్ళప్రతి, చెన్నపురి, 1953.

--- పల్నాటివీరచరిత్ర. శ్రీరామముద్రాక్షరశాల, చెన్నపురి, 1938.

--- భీమేశ్వర పురాణము. వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్, 1953.

--- సూరవిలాసము, వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్, 1953.

సత్యనారాయణశాస్త్రి. మధునాపంతురి : ఆంధ్రరచయితలు, అద్దేపల్లి అండ్ సరస్వతీ పబ్లికేషన్స్, రాజమహేంద్రవరం, 1950.

సింగరాచార్య, మరింగంటి : దశరథరాజనందన చరిత్ర, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడెమి, హైదరాబాదు, 1970.

సీతారామాచార్యులు, బహుజనపల్లి : శబ్దరత్నాకరము, దిమెట్రాస్ స్కూలు
బుక్ సెంటర్ సొసైటీ, మద్రాసు, 1969.

సుబ్బారాయుడు, మహాకాళి : శబ్దార్థ చంద్రిక, నావిక్కురామ స్వామి శాస్త్రులు
అండ్ సన్స్, 1969.

సుబ్బారావు, వంగూరి : శతక కవులచరిత్ర, కమల కుటీర్ పబ్లికేషన్స్,
నరసాపురం, ప్రథమముద్రణ.

సూర్యనారాయణ, కోటిపల్లి : అయ్యదేవర కాశేశ్వరరావుగారి జీవితచరిత్ర,
దిబెస్ ప్రెస్, విజయవాడ, 1957.

సోమనాథకవి, పాల్కురికి : పండితారాధ్యచరిత్ర, ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాక్షరశాల,
చెన్నపురి, 1974.

హరిదాసు, అక్కెనవ్రగడ : కుబ్జాకృష్ణవిలాసము, వర్తమాన తరంగిణి
ముద్రాక్షరశాల, మద్రాసు, 1895.

ఇంకా : బృహదార్యణకోసనిషత్తు (8-5-2, 3, 4)

సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు-ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు, కాకినాడ, ప్ర. సం. 1936,
ద్వీ. సం. 1939.

వ్యాసాలు

కామేశ్వరరావు, కీర్తి : ఇంటిపేర్లు పుట్టుపూర్వోత్తరాలు, భారతి, అగస్త్య, 1946.

దొణప్ప, చూమాటి : తెలుగువారి ఇంటిపేర్లు-ఒక పరిశీలన, రేడియో ప్రసంగం,
విశాఖపట్టణం కేంద్రం నుండి ప్రసారం.

నారాయణరావు, చిలుకూరి : ఇంటిపేరు, భారతి, ఏప్రిల్, 1945.

రామారావు, చేకూరి : తెలుగులో నామ్మికరణాలు, భారతి, మే, 1968.

వెంకటశాస్త్రి, చెళ్ళపిళ్ళ : మనపేర్లు, కథలు-గాథలు, శివభాగం, చెళ్ళపిళ్ళ వెంకట
శాస్త్రిసన్స్, వెంకటేశ్వర పబ్లికేషన్స్, కడియం, చూ.గో. జిల్లా.

సోమయాజుల వరహాళి, మేరు : ఇంటిపేరంటే, భారతి, మార్చి 1945.

— నామకరణం, భారతి, జులై, 1945.

స్వరాజ్యలక్ష్మి, వి. : తెలుగులో అన్యదేశ్యాలు, తెలుగు భాషా చరిత్ర, (సం)
తదిరాజు కృష్ణమూర్తి, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడెమీ,
హైదరాబాదు, 1979.

ఆంగ్ల గ్రంథాలు :

Burrow, T. and Emeneau, M. B. : Dravidian Etymological Dictionary, Clarendon press, Oxford, 1968.

Dorai Ranga Swamy, M. A. : Surnames of Sangam Age, Literary and Tribal, University of Madras, 1968.

Mahadeva Sastry, K. : Personal names in Old Telugu, Dr. R.P. Sethu pella jubilee Commemoration Volume, Madras, 1961.

Radha Krishna, Budaraju. : Early Telugu Inscriptions (Upto 1100 A.D. with texts, Glossary & Brief Linguistic History) A. P. Sahitya Akademi, Hyderabad, 1971.

Rama Rao, M. : Inscriptions of Andhra Desa, 2 Vol. pub. by Sri Venkateswara University, Tirupati.

Rangacharya : Topographical List of Madras Presidency, 2 Vol.

Sjoberg, Andre F. : Telugu Personal Names; A Structural analysis, studies in Indian Linguistics, (Prof. B. Emeneau Shastipurti Volume, Poona, 1968)

Somasekhara Sarma, Mallampalli : History of the Reddy Kingdoms, Andhra University, Waltair, 1948.

Subrahmanya Sastri, Sadhu : Early Inscriptions, Trans. by Mahant Prayaga Dasji varu, 5 Vol.

Thurston, Edger : Castes & Tribes of South India, 7 Vols, Madras, 1909.

Venkata Rao, N. : History of Telugu Linguistics, Annals of Oriental Research Madras-13, 1957.

విజ్ఞాన సర్వస్వాలు :

బాలసూర్య ప్రసాదరాయ భూపాలుడు (సంపా.) : ఆంధ్రవిజ్ఞానము, సం. 5, యస్.ఆర్.పి. వర్క్స్, కాకినాడ, 1988.

వేంకట రంగయ్య, మామిడిపూడి (సంపా.) : సంగ్రహ ఆంధ్రవిజ్ఞాన కోశము.
ఆంధ్రవిజ్ఞానకోశ సమితి, హైదరాబాదు.

వేంకట లక్ష్మణరావు, కొమ్మణ్ణజు (సంపా.) : ఆంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వము, ఆంధ్ర
సత్తికా ముద్రాలయము, చెన్నపురి, 1982.

సోమశేఖర శర్మ, మల్లంపల్లి (సంపా.) : విజ్ఞాన సర్వస్వము, తెలుగుభాషా
సమితి, మద్రాసు.

Encyclopaedias :

Childrens Britanica, Vol. 7- Encyclopaedia Britanica Ltd.,
London.

Encyclopaedia Britannica, Vol. 15- Encyclopaedia Britannica,
nc., William Benton, (Pub.), 1966.

Encyclopaedia of Religion and Ethics, Vol, 9- Edited by James
Hastings, Edinburgh, New York.

Every man's Encyclopaedia, Vol. 8- J. M. Dent & Sons Ltd.,
London.

International Encyclopaedia of the Social Sciences- Collier
Macmillan,

The New Book of Knowledge (The Childrens Encyclopaedia)
Vol. 13- Growlyer, New York.

The New Encyclopaedia Britanica, Vol. 12- Encyclopaedia
Britanica, inc. William Benton (Pub), 1943-73.

World Book of Encyclopaedia, Vol. 14, -Field Enterprises
Educational Corp Chicago, Franfrut, London, Paris,
Rome, Sydney, Tokyo),

Young Students Encyclopaedia- Frunk & Wagnalls, New York.